BnF Gallica

Grec 2023

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits.
Grec 2023

{BnF Gallica

ARISTOTELES. Auteur du texte. Grec 2023. 1401-1500.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :
- La réutilisation non commerciale de ces contenus ou dans le cadre d'une publication académique ou scientifique est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source des contenus telle que précisée ci-après : « Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France » ou « Source gallica.bnf.fr / BnF ».
- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service ou toute autre réutilisation des contenus générant directement des revenus : publication vendue (à l'exception des ouvrages académiques ou scientifiques), une exposition, une production audiovisuelle, un service ou un produit payant, un support à vocation promotionnelle etc.

CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

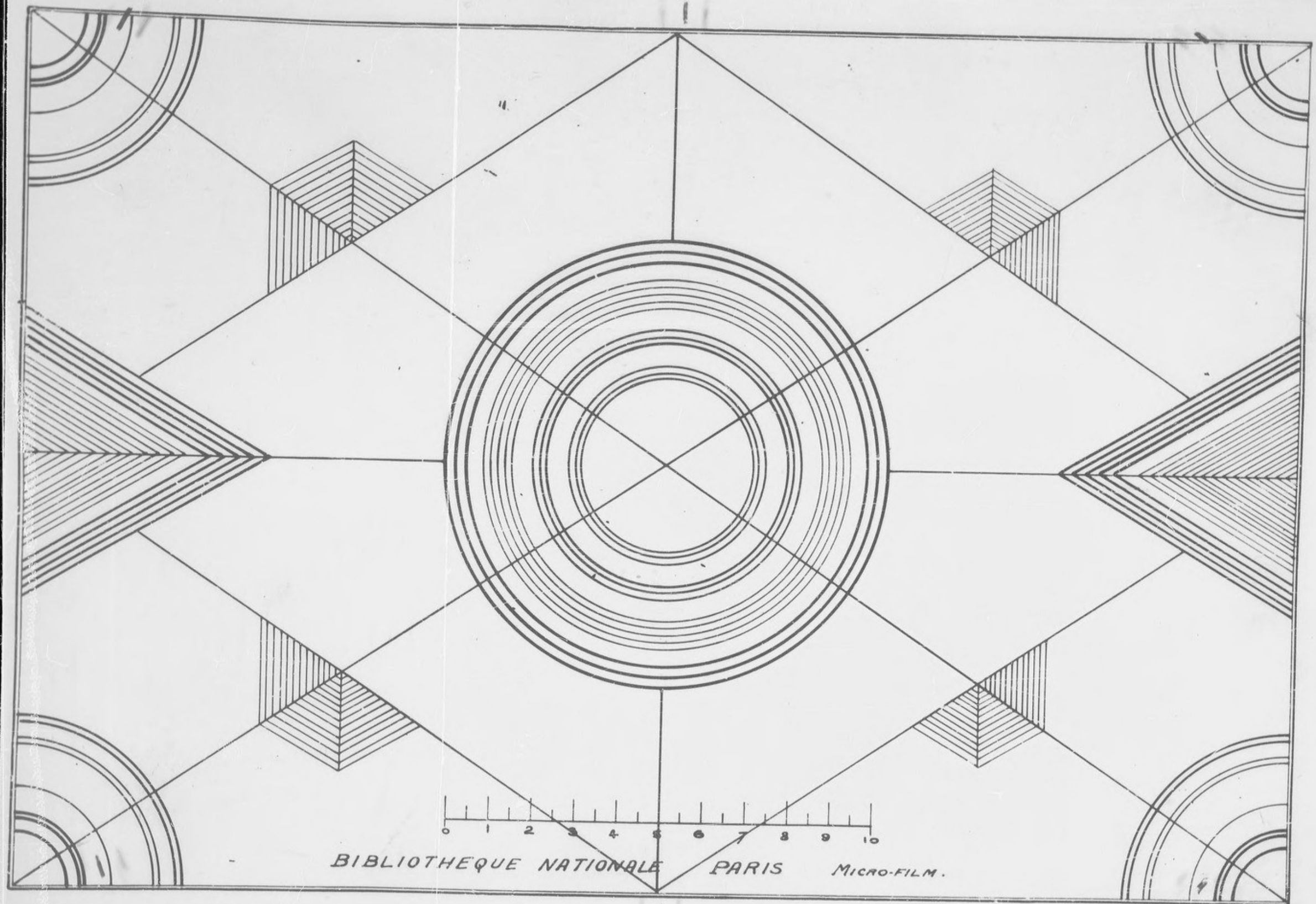
- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.
- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter **utilisation.commerciale@bnf.fr**.

BIBLIOTHEQUE NATIONALE PARIS MICRO-FILM.

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France. Département des Manuscrits. Grec 2023

DANS L'INTÉRÊT DE LA RECHERCHE LA BIBLIOTHÈQUE NATIONALE TIENT UN FICHIER DES TRAVAUX RELATIFS AUX MANUSCRITS QU'ELLE CONSERVE.

ELLE PRIE LES UTILISATEURS DU PRÉSENT MICROFILM DE LUI SIGNALER LES ÉTUDES QU'ILS *ENTREPRENDRAIENT* *ET PUBLIERAIENT* A L'AIDE DE CE DOCUMENT.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE
PARIS

DÉPARTEMENT
DES MANUSCRITS

Fond Grec
Cote 2023
Pages entier

R.3294

- 50295 bis -
: 9

GR.
2023

nam Demetrii Chalcocondylæ.
Vide fol. 323.

2023. Aristotelis ethicorum ad Nicomachum libri X. (1), — politicorum libri VIII. (116), — magnorum moralium libri II. (260), — œconomicorum libri II. (308) ; — Stemma genealogicum filiorum Demetrii Chalcondylæ (323).

XV s. (Copié par Demetrius Chalcondyle.) Pap. 323 fol. (Medic.-Reg. 3077.) *P.*

2023.

9077.

Aristotelis moralium ad Nicomachum
Libri X. Pol. 1.
Eiusdem de Republica Libri VII. Pol. 46.
Eiusdem magnorum moralium Libri II. Pol. 260.
Eiusdem Oeconomicus — fol. 90 v.

Cod. Rich. 17 Litt. bellae Scripturae.

GR. 2023

3077

Aristotelis moralium ad Nicomachum
Libri X. Pol. 1.
Eiusdem de Republica Libri VII. Pol. 116.
Eiusdem magnorum moralium Libri II. Pol. 260.
Eiusdem Oeconomicus — fol. 305.

Conf. Rich. 1st Cat. Codex Scorialens.

GR. 2023

πίναξ.

Π. 83.

Π° 83. ων.

φ. α. φ. 3. λσ.

cιη cιθ xx.

2238 ~~Π 8~~

3077.

Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτεία

βιβλίον πρῶτον

Ἡ μὲν τέχνη καὶ ἡ μέθοδος ὁμοίως δὲ θεάξιστε καὶ πρὸς ἑκάστοις ἁμαυτῇ νοεῖν ἐφικτὸν δοκεῖ. δύο γὰρ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν αὐτῶν ἐστὶν ἀγαθὼν οὐ σμικρὰ ἐφίεται. διαφορὰ δὲ τις φαίνεται αὐτῶν τελῶν. τὰ μὲν γὰρ ἔργων εἰσὶν ἐπιστῆμαι τὰ δὲ περὶ αὐτὰς θέαι τινές· ὧν δὲ οὐκ ἔστι τέλη παρὰ τὰς θεάξεις, ἐν τούτοις βελτίω τὰ φύσει τῶν ἐν ἔργοις τοῖς ὑπ' αὐτὰ ἐστίν. πολλῶν δὲ θεαμάτων ὄντων ἀνθρωπίνων καὶ ἐπιστημῶν, πολλὰ γένη τέχνας παντὸς ἔχειν· ἰατρικὴ μὲν γὰρ ἑτέρα, ναυτικὴ δὲ ἄλλη· στρατηγικὴ δὲ πάλιν· οἰκονομικὴ δὲ πάλιν τις· ὅσαι δὲ φύσεων τῶν ὄντων ἁρμόττουσί τινα δύναμιν· καθάπερ ἡ τῶν ξύλων φυτικὴ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἐκ τῶν ὑλῶν ἐστὶν ἃς ἔχουσιν· αὐτὴ δὲ καὶ θεᾶ πολιτικὴ θεάξις πρῶτον στρατηγικὴ, ἡν αὖτον διόρθωσιν ἄλλαι ὑφέστρασι, ἐν ἀθάνατος δὲ τὰ τῶν ὁρμητικῶν πάντα τελῶν· τοῦτων ἐστὶν αἱρετώτερα τῶν ὑφ' αὑτά· τῶν τοιγαροῦν πάντων πεῖναι δοκεῖ. διὰ φέρει δοῦ δεῖται ἐνεργείας αὐτὰς θεῖν αὐτὰ τῶν θεαξέων· ἢ αὐτῶν ἄλλοτι καθάπερ ὅτι ὠνλεχθόντων ἐστὶν. θεὶ δὴ τέλος ἐστὶ τῶν θεαπτῶν ὃ δι' αὐτὸ βουλόμεθ' ἂν τὰ ἄλλα δεῖσθαι,

BIBLIOTHECA REGIA

Καὶ πῶς αἱρέσεις αἱ παρ' αὐτῶν τινος ἐφίεται, τί ἐστιν
οὗ λεγομένην πολιτικὴν ἐφίεσθαι, καὶ τί τὸ τούτων,
ἀνεσταλμένων τῶν περὶ αὐτῶν φαθῶν· ὀνόματι μὲν οὖν ὁμολογεῖται τὴν τοῦ
πλάσεως ὁμολογεῖται· τὴν τοῦ δαιμονίου, καὶ οἱ
λοι καὶ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται· τὸ δὲ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πρά-
τειν, ταύτην ἁρπάζειν οἱ πολλοὶ τῶν δαιμονίων· περὶ δὲ τῆς
δαιμονίας τί ἐστιν, ἀμφισβητοῦσι· καὶ ὁμοίως οἱ
λοι τῆς σοφοῖς ἀπορίας ἀπορίας· οἱ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων τινὰ
φυμῶν· οἷον πλοῦτον· ἢ τρυφὴν· ἢ τιμήν· ἄλλοι δὲ ἄλλο·
πολλάκις δὲ τὴν αὐτὸς ἑαυτῷ· νοσοῦντες μὲν γὰρ ὑγίειαν·
μενος δὲ πλοῦτον· σωφρονοῦντες δὲ ἑαυτοῖς ἀρέσκον·
μέλα τινὰ καὶ ἀπράκτους λεγόμενος· θαυμάζοντες·
ὁμηρ· ὥστε ἀπορίαν ἀπορίας φαθὰ· ἄλλο τι παθαυτὸ εἶναι·
ὁ καιρὸς δὲ πάσην αἰτίαν ἔχει τοῦ εἶναι φαθά· ἀγαθὸν
οὖν ἡγεῖται πάντας δόξας· μᾶλλον ὅτι θεσμός ἐστιν· ἰσχνοὶ
δὲ τὰς μελίττας ἐστὶ πολλοὺς καὶ δοκοῦσας εἶναι τινὰ λόγ·
μᾶλλον δὲ ἡμᾶς· ὅτι διαφέρουσιν οἱ τῶν ἀνθρώπων,
Καὶ οἱ ἐν τοῖς ἔργοις· ἡ τοῦ πλούτου καὶ ἡ τοῦ πόνου
ἕλκει· πρεσβυτέρα ἀρετῶν ἀρχὴ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις ἐστὶν ἡ ὁδός·
ὡς πρὸς τὸ φαδίως ἀπὸ τῶν ἀθλοθετῶν ἐστὶ τὸ θέας ἡδονὰ
πολλὴ· ἀπὸ τέλους μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἀγώνων ὠείμην· ταῦτα δεδιέναι
τοῦ ἡμῶν· τὰ δὲ ἀπὸ τῶν· ἴσως οὐ γὰρ ἡμῶν ἀπὸ τέλους αὐτὸ
λεμῶν ὠείμην· διὸ δεῖ ἡμᾶς ἄθεσιν ἡδονὰς καλῶς· τὸν ὀρθὸν
πολλῶν καὶ δικαίων καὶ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἀκουσόμεθ'

ἱκανῶς· δεῖ μὴ δὲ τὸ ὅτι· καὶ ἀρ' ὃ φαίνοιτ' ἂν ὡς
οὐδὲν ὄφελος δεῖσθαι τοῦ διότι· ὁ δὲ πολίτης ὅλος ἔοικε λαβεῖν
πεῖραι ἱκανῶς· ὧν δὲ μὴ δεῖ θεωρὸν ὑποκρίτην· ἀκουσ-
τῶν τῶν ἡμῶν ὁ λόγος· οὗτος μὲν γὰρ ἐπιτήδειος ὃς αὐτῷ θαῦλα
νοήσει· ἐὰν δὲ μὴ τοιοῦτος ᾖ, ἀκούσεται παρὰ τοῦ πατρὸς
δὲ τοῦ μετὰ λόγου ἀκούσων ἐν τοῖς ἐμοῖς ἐξοίσεται· τὸ
γὰρ ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως εἰσάπαν ἐπὶ
βίων ἐπλάμβανεν· οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικῶς ἀφρο-
ἡδονάς· διὸ καὶ τὸν βίον φασὶν τὸν ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
οὐ φαίνεται δὲ οἱ σπουδαῖοι· ὅτι νῷ φρονοῦντος· καὶ ὁ πολ-
τικὸς· καὶ μάλιστα ὁ θεωρητικός· οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἀπεικότως,
ὡς ἀπρεπῆ φασὶ τὸν βίον ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως εἰσάπαν ἐπὶ
βίων ἐπλάμβανεν· οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικῶς ἀφρο-
ἡδονάς· διὸ καὶ τὸν βίον φασὶν τὸν ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
οὐ φαίνεται δὲ οἱ σπουδαῖοι· ὅτι νῷ φρονοῦντος· καὶ ὁ πολ-
τικὸς· καὶ μάλιστα ὁ θεωρητικός· οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἀπεικότως,
ὡς ἀπρεπῆ φασὶ τὸν βίον ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως εἰσάπαν ἐπὶ
βίων ἐπλάμβανεν· οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικῶς ἀφρο-
ἡδονάς· διὸ καὶ τὸν βίον φασὶν τὸν ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
οὐ φαίνεται δὲ οἱ σπουδαῖοι· ὅτι νῷ φρονοῦντος· καὶ ὁ πολ-
τικὸς· καὶ μάλιστα ὁ θεωρητικός· οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἀπεικότως,
ὡς ἀπρεπῆ φασὶ τὸν βίον ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως εἰσάπαν ἐπὶ
βίων ἐπλάμβανεν· οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικῶς ἀφρο-
ἡδονάς· διὸ καὶ τὸν βίον φασὶν τὸν ἀπολαυστικόν· βρᾶ-
οὐ φαίνεται δὲ οἱ σπουδαῖοι· ὅτι νῷ φρονοῦντος· καὶ ὁ πολ-
τικὸς· καὶ μάλιστα ὁ θεωρητικός· οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἀπεικότως,

γὰρ φησὶ καὶ διὰλλο διωπεῖ. ὁμοίως ἐστὶ ὧν καθ' αὑτὸ φαθ' ὧν ἓξ εἶναι
δεῖ· ἢ οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὁλιγώτερος ἰδέας· ὥστε μᾶλλον ἔσται
τὸ εἶδος· φθείρεται δ' ἐξ ἐνδεχομένων καθ' αὑτὰ φθείρεσθαι
φαῦλον αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἐμφαίνεσθαι δεήσει· καθάπερ ἐπὶ
ὀνείρων ἐν τῇ μιᾷ ἰδέᾳ τὴν πᾶσαν ὑπάρχειν. τιμᾶς δὲ καὶ φεύγειν
ὡς ἡδονάς· ἑκάτεροι γὰρ διαφέροντες εἰς ἐναντιότητα ἦλθον·
οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι καὶ καθ' ἑνὸς ἰδέαν· ἀλλ'
ὡς ἡλίσκονται, οὐδ' ἔσται τῶν ἓξ τὸ ἀγαθὸν ὁ μονώνυμος.
ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τῶν ἀφ' ἑνὸς ἐπὶ πᾶσι τὰς ἐν ἀγαθοῖς αὐτὰ λέγειν.
ἢ μᾶλλον καθ' ἓν ἕκαστον· ὡς γὰρ ἐν ὁμωνύμοις ὄντας ἐνήμαξεν
μοῦσα· καὶ ἄλλο δὴ ἐν ἄλλῳ· ἀμήχανος αὐτὰ μὲν ἀφεῖσα ὀνομάζειν.
ἔτι πρὸς τοῖς πρώτοις ἄδηλος ἀπὸ ποίας φιλοσοφίας ὁρμηθεὶς
ὁμοίως δὲ καὶ σχεδὸν ἰδέας· εἰ γὰρ καὶ ἐστιν ἐν τοῖς ποιοῖς
κατηγορούμενον ἀγαθόν, ἢ χωριστὸν τι αὐτὸ καθ' αὑτό, δῆλον ὡς
οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτον· οὐδὲ πρὸς ἄνω· νῦν δὲ λέγομεν ἓξ
τοιαῦτ' εἶναι δεῖν τὰ ἀγαθά· οἷον τὸ ὀρθῶς φρονεῖν καὶ τὸ
πρὸς ἀμφότερα, καὶ ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν· οἷον τὸ ὀρθῶς φρονεῖν
τῶν ἐχόντων, μᾶλλον δὲ τῶν μεθέξεων καὶ ἀφῆς· καὶ ἐπὶ
μνήμης ὁμοίως ἐχόντων αὐτῶν· τὸ δὲ ἀγαθὸν οὐδεμίαν ἀφὴν
ἔοικε δεῖν αἰσθήσεως διαφωνεῖν· τὰ σαφῆ γὰρ ἀγαθοῦ τί
νος φύσεως, καὶ τὸ ἐν ἅπασιν ἐστὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἐπὶ πᾶσιν
γνῶσιν αὐτοῦ· καὶ τρόπον τινὰ ἐπιστήμης αὐτὸ ἀγαθὸν εἶναι
ἀνοητόν· καὶ ἀναμφισβήτητον ἐστὶν ἀγαθὸν ἡ ἐπιστήμη
φεύγουσα ἢ φαύλης ἐπιστήμων πρόσταν αὐτοῦ μνήμην ἡδοὺς

τὸ αὐτὸ φαθόν· ἢ τῶν ἰδρισθέντων ἢ ἐξ ἁπλῆς ἢ ἐξ ἁπλῆς
τῶν δὲ ἀπλῶν αὐτὸ ἐφαμένος· φανερὸν δὲ μᾶλλον ἐκ τοῦ διὰ τί
οὐκ ἔστι τὸ ἀγαθὸν ἓν ἐπὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς· ἀγαθὸν γὰρ ἐστὶν
φρόνησις· καὶ ἐπὶ πάντων ἀγαθῶν. καὶ ἐπὶ μὴ ὄντων ἀγαθῶν
ἡ ἐπιστήμη ἀγαθόν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀγαθῶν οὐκ ἐπὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς
ἐπιστήμη ἀγαθόν· φανερὸν μὲν ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἀγαθὸν
ἡ ἐπιστήμη· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς
τὸ αὐτὸ ἀγαθόν· ἢ οὐ μᾶλλον ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν. ἡ τοῦ
δὲ ἐναντίου μὲν ἐστὶν ἕξις, ἐν ἀγαθοῖς δὲ οὐκ ἔστιν· ἡ δὲ οὐσία
μηκέτι δὲ οὐσία· ἐν ἀγαθοῖς δὲ οὐσία· ἡ δὲ ἐπιστήμη
πρὸς ἀμφότερα· τέλος· τοῦτο μὲν ἐπὶ πάντων ἀγαθῶν
ὄντως· ὥστε ἐστὶ τῶν πρώτων ἀγαθῶν ἐστὶ τέλος· ἡ τῶν
ἓξ ἡ πρώτη ἀγαθόν· εἰ δὲ τοιαῦτα· μᾶλλον ἂν
δὴ ὀρθὸς ἦν ὁ αὐτὸ ἀφεὶς· τοῦτο δὲ πῶς ἂν ἀσαφὲς
πρότερον· ἔτι δὲ τὸ ὡφέλιμον· τοῦτο δὲ πῶς ἂν ἀσαφὲς
εἴη μᾶλλον· ἀγαθὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ὡφέλιμον· ἀγαθὸν δὲ
ὡφέλιμον· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ τὸ ὡφέλιμον· ἀγαθὸν
δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν πρότερον· καὶ τὸ μὲν δι'
ἄλλο αἱρετόν· τῶν καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν ἓν ἀναίρεθεν ἔσται· τὸ
δὲ τελέως ἀγαθὸν τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν αἰεί· τὸ μὲν δὴ
δι' ἄλλο τιμὴν δεῖ μὴ δοκεῖν μὴ νοεῖν καὶ τὰς ἡδονὰς δεῖν,
ὡς ἐνίοις μὲν δικαίως, μὴ δὲ πάσας ἡδονὰς ἀγαθὸν εἶναι μηδὲ

ὁ τοιοῦτον οὐδὲ δαιμονίως ἂν εἶναι δοκεῖ· ταύτην δὲ ἀφαιρεῖται τὴν
οὐδεμίαν ἔστε ἡδονὴν

ἂν ἕκαστον αὐτῶν· αἱρούμεθα δὲ καὶ τῆς εὐδαιμονίας χάριν.
Καὶ διὰ τούτων ὑπολαμβάνοντες εὐδαιμονήσειν. τὴν
δ' εὐδαιμονίαν οὐδεὶς αἱρεῖται τούτων χάριν· οὐδ' ὅλως δι' ἄλλο.
αὐτῷ φαίνεται δ' ἐκ τῆς αὐταρκείας τὸ αὐτὸ συμβαίνειν· τὸ γὰρ τέ-
λειον ἀγαθὸν αὔταρκες εἶναι δοκεῖ· τὸ δ' αὔταρκες λέγομεν
οὐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ ζῶντι βίον μονώτην· ἀλλὰ καὶ γονεῦσι καὶ
τέκνοις καὶ γυναικὶ καὶ ὅλως τοῖς φίλοις καὶ πολίταις· ἐ-
πειδὴ φύσει πολιτικὸν ἄνθρωπος. τούτων δὲ ληπτέος ὅρος τις·
ἐπεκτείνοντι γὰρ ἐπὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀπογόνους καὶ τῶν
φίλων τοὺς φίλους, εἰς ἄπειρον πρόεισιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν
εἰσαῦθις ἐπισκεπτέον. τὸ δ' αὔταρκες τίθεμεν ὃ μονούμενον
αἱρετὸν ποιεῖ τὸν βίον καὶ μηδενὸς ἐνδεᾶ· τοιοῦτον δὲ τὴν
εὐδαιμονίαν οἰόμεθα εἶναι· ἔτι δὲ τὴν εὐδαιμονίαν πάν-
των αἱρετωτέραν μετὰ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἀγαθῶν· ὑπεροχὴ γὰρ
ἀγαθῶν γίνεται τὸ προστιθέμενον· ἀγαθῶν δὲ τὸ μεῖζον αἱρε-
τώτερον ἀεί. τέλειον δή τι φαίνεται καὶ αὔταρκες ἡ εὐδαιμονί-
α, τῶν πρακτῶν οὖσα τέλος. ἀλλ' ἴσως τὴν μὲν εὐδαιμονίαν τὸ ἄρι-
στον λέγειν ὁμολογούμενόν τι φαίνεται, ποθεῖται δὲ ἐναργέ-
στερόν τι ἔτι λεχθῆναι. τάχα δὴ γένοιτ' ἂν τοῦτ', εἰ ληφθείη
τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ αὐλητῇ καὶ ἀγαλματοποιῷ καὶ παν-
τὶ τεχνίτῃ, καὶ ὅλως ὧν ἔστιν ἔργον τι καὶ πρᾶξις, ἐν τῷ ἔργῳ
δοκεῖ τἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ· οὕτω δόξειεν ἂν καὶ ἀνθρώ-
πῳ, εἴπερ ἔστι τι ἔργον αὐτοῦ. πότερον οὖν τέκτονος μὲν καὶ σκυ-
τέως ἔστιν ἔργα τινὰ καὶ πράξεις, ἀνθρώπου δ' οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἀρ-

αἱρετωτάτην μὴ συναριθμουμένην· συναριθμουμένην δὲ δῆλον ὡς

γὸν πέφυκεν; ἢ καθάπερ ὀφθαλμοῦ καὶ χειρὸς καὶ ποδὸς καὶ ὅ-
λως ἑκάστου τῶν μορίων φαίνεταί τι ἔργον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου παρὰ
πάντα ταῦτα θείη τις ἂν ἔργον τι; τί οὖν δὴ τοῦτ' ἂν εἴη ποτέ; τὸ
μὲν γὰρ ζῆν κοινὸν εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς φυτοῖς· ζητεῖται
δὲ τὸ ἴδιον. ἀφοριστέον ἄρα τὴν θρεπτικὴν ζωήν· ἑπομένη δὲ αἰ- καὶ αὐξητικὴν ζωήν
σθητική τις ἂν εἴη· φαίνεται δὲ καὶ αὕτη κοινὴ καὶ ἵππῳ καὶ
βοῒ καὶ παντὶ ζῴῳ. λείπεται δὴ πρακτική τις τοῦ λόγον
ἔχοντος· τούτου δὲ τὸ μὲν ὡς ἐπιπειθὲς λόγῳ, τὸ δ' ὡς ἔχον καὶ
διανοούμενον. διττῶς δὲ καὶ ταύτης λεγομένης τὴν κατ' ἐνέρ-
γειαν θετέον· κυριώτερον γὰρ αὕτη δοκεῖ λέγεσθαι. εἰ δ' ἐστὶν
ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου, τὸ δ' αὐ-
τὸ φαμὲν ἔργον εἶναι τῷ γένει τοῦδε καὶ τοῦδε σπουδαίου, ὥσ-
περ κιθαριστοῦ καὶ σπουδαίου κιθαριστοῦ, καὶ ἁπλῶς δὴ τοῦτ'
ἐπὶ πάντων, προστιθεμένης τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν ὑπεροχῆς πρὸς
τὸ ἔργον· κιθαριστοῦ μὲν γὰρ κιθαρίζειν, σπουδαίου δὲ τὸ εὖ.
εἰ δ' οὕτως, ἀνθρώπου δὲ τίθεμεν ἔργον ζωήν τινα, ταύτην δὲ ψυχῆς
ἐνέργειαν καὶ πράξεις μετὰ λόγου, σπουδαίου δ' ἀνδρὸς εὖ
ταῦτα καὶ καλῶς· ἕκαστον δὲ εὖ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἀπο-
τελεῖται· εἰ δ' οὕτω, τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν ψυχῆς ἐνέργεια γίνεται κατ' ἀρε-
τήν· εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί, κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελειοτάτην.
ἔτι δ' ἐν βίῳ τελείῳ. μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα·
οὕτω δὲ οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα μία ἡμέρα οὐδ' ὀλίγος
χρόνος. περιγεγράφθω μὲν οὖν τἀγαθὸν ταύτῃ. δεῖ γὰρ ἴσως ὑπο- ἴσ. πάλι γράφε
τυπῶσαι πρότερον, εἶθ' ὕστερον ἀναγράψαι. δόξειε δ' ἂν παντὸς

εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα τῇ περιγραφῇ· καὶ ὁ χρόνος τῶν τοιούτων εὑρετὴς ἢ συνεργὸς ἀγαθὸς εἶναι· ὅθεν καὶ τῶν τεχνῶν γεγόνασιν αἱ ἐπιδόσεις· παντὸς γὰρ προσθεῖναι τὸ ἐλλεῖπον. μεμνῆσθαι δὲ καὶ τῶν προειρημένων χρή, καὶ τὴν ἀκρίβειαν μὴ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν, ἀλλ' ἐν ἑκάστοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον οἰκεῖον τῇ μεθόδῳ. καὶ γὰρ τέκτων καὶ γεωμέτρης διαφερόντως ἐπιζητοῦσι τὴν ὀρθήν· ὁ μὲν γὰρ ἐφ' ὅσον χρησίμη πρὸς τὸ ἔργον· ὁ δὲ τί ἐστιν ἢ ποῖόν τι· θεατὴς γὰρ τἀληθοῦς. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ποιητέον, ὅπως μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίνηται. οὐκ ἀπαιτητέον δ' οὐδὲ τὴν αἰτίαν ἐν ἅπασιν ὁμοίως· ἀλλ' ἱκανὸν ἔν τισι τὸ ὅτι δειχθῆναι καλῶς· οἷον καὶ περὶ τὰς ἀρχάς· τὸ δ' ὅτι πρῶτον καὶ ἀρχή. τῶν ἀρχῶν δὲ αἱ μὲν ἐπαγωγῇ θεωροῦνται· αἱ δὲ αἰσθήσει· αἱ δὲ ἐθισμῷ τινί· καὶ ἄλλαι δ' ἄλλως. μετιέναι δὲ πειρατέον ἑκάστας ᾗ πεφύκασι· καὶ σπουδαστέον ὅπως διορισθῶσι καλῶς. μεγάλην γὰρ ἔχουσι ῥοπὴν πρὸς τὰ ἑπόμενα. δοκεῖ γὰρ πλεῖον ἢ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι ἡ ἀρχή· καὶ πολλὰ συμφανῆ γίνεσθαι δι' αὐτῆς τῶν ζητουμένων. σκεπτέον δὲ περὶ αὐτῆς, οὐ μόνον ἐκ τοῦ συμπεράσματος καὶ ἐξ ὧν ὁ λόγος· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς. τῷ μὲν γὰρ ἀληθεῖ πάντα συνᾴδει τὰ ὑπάρχοντα· τῷ δὲ ψευδεῖ ταχὺ διαφωνεῖ τἀληθές. νενεμημένων δὲ τῶν ἀγαθῶν τριχῇ· καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων, τῶν δὲ περὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λέγομεν καὶ μάλιστα ἀγαθά· τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχικὰς περὶ

ψυχὴν τίθεμεν· ὥστε καλῶς ἂν λέγοιτο κατά γε ταύτην τὴν δόξαν παλαιὰν οὖσαν καὶ ὁμολογουμένην ὑπὸ τῶν φιλοσόφων. ὀρθῶς δὲ καὶ ὅτι πράξεις τινὲς λέγονται καὶ ἐνέργειαι τὸ τέλος· οὕτω γὰρ τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν γίνεται καὶ οὐ τῶν ἐκτός. συνᾴδει δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωία τις εἴρηται καὶ εὐπραξία. φαίνεται δὲ καὶ τὰ ἐπιζητούμενα περὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπανθ' ὑπάρχειν τῷ λεχθέντι· τοῖς μὲν γὰρ ἀρετή· τοῖς δὲ φρόνησις· ἄλλοις δὲ σοφία τις εἶναι δοκεῖ· τοῖς δὲ ταῦτα ἢ τούτων τι μεθ' ἡδονῆς, ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς. ἕτεροι δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς εὐετηρίαν συμπαραλαμβάνουσιν. τούτων δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσι· τὰ δὲ ὀλίγοι καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες· οὐδετέρους δὲ τούτων εὔλογον διαμαρτάνειν τοῖς ὅλοις· ἀλλ' ἕν γέ τι ἢ καὶ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν. τοῖς μὲν οὖν λέγουσι τὴν ἀρετὴν ἢ ἀρετήν τινα, συνῳδός ἐστιν ὁ λόγος· ταύτης γάρ ἐστιν ἡ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια. διαφέρει δὲ ἴσως οὐ μικρὸν ἐν κτήσει ἢ χρήσει τὸ ἄριστον ὑπολαμβάνειν, καὶ ἐν ἕξει ἢ ἐνεργείᾳ. τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἐνδέχεται μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν· οἷον τῷ καθεύδοντι ἢ καὶ ἄλλως πως ἐξηργηκότι· τὴν δὲ ἐνέργειαν οὐχ οἷόν τε· πράξει γὰρ ἐξ ἀνάγκης, καὶ εὖ πράξει. ὥσπερ δὲ ὀλυμπίασιν οὐχ οἱ κάλλιστοι καὶ ἰσχυρότατοι στεφανοῦνται, ἀλλ' οἱ ἀγωνιζόμενοι· τούτων γάρ τινες νικῶσιν· οὕτω τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πράττοντες ὀρθῶς ἐπήβολοι γίνονται. ἔστι δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καθ' αὑτὸν ἡδύς. τὸ μὲν γὰρ ἥδεσθαι τῶν ψυχικῶν· ἑκάστῳ δ' ἐστὶν ἡδὺ πρὸς ὃ λέγεται φιλοτοιοῦτος· οἷον ἵππος μὲν τῷ φιλίππῳ· θέαμα δὲ τῷ φιλοθεώρῳ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ δίκαια τῷ φιλο-

δικαίῳ

σεισάμενα

Κ αὶ ὁλωσὶ ἀεὶ πολὺ ἐν τοῖς τῶν φιλοτέχνων· πρὸς μὲν οὖν πολλοὺς
τὰ ἐν δεᾳ μελῶν· διὰ τὸ μὴ φύσει τοιαῦτα εἶναι· πρὸς δὲ τοὺς
λοιποὺς ἐστὶν ἁπλᾶ τὰ φύσει ἁπλᾶ· τοιαῦτα δὲ μουσικῆς
τὰ πρὸς ἕξιν· ὥστε καὶ πρὸς τοὺς ἀμούσους καὶ πρὸς τοὺς
δι᾽ ἀσθένειαν ἀμουσοτέρους· οὐδὲν
δὲ θᾶττον δεῖ ταῦτα ἢ ὅπως ὁ βέλτιστος ἀνὴρ ὡς τοιοῦτος ἔσται
ἀλλ᾽ ἕξει τὰ ἀκόλουθα ἐν ἑαυτῷ. πρὸς δὲ τοὺς ἐφιεμένους τοῦ
χαρίεντος ἐστὶν ἁπλᾶ· ὁ μὲν γὰρ ἐφ᾽ ἁπλᾶς καὶ καλὰς πράξεσιν. οὕτως
ἂν ἥκιστα οὐδεὶς ἀν ἐπιτρέπειν μὴ χαίρειν τῷ ἁπλῶς σεμνῷ·
οὕτω εἰληφθέντων τῶν μὴ χαίρειν ἀλλὰ τοῖς ξενικοῖς πράγμασι
στιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· εἰ δοῦναι ὡς καθ᾽ αὑτὰ
ἀν εἶεν αἱ καθ᾽ ἕξιν πράξεις ἡδεῖαι· ἀλλὰ μέλη καὶ φθόγγοι
γε καὶ κιθαρῳδικαὶ καὶ αὐλητικαὶ τῶν ἀγώνων ἐστὶν ἐπιτήδεια
αὐτῷ ὅ ἐστιν ἄκουσμα· καὶ ἐν ἑκάστῃ τῶν ἁρμονιῶν ἐστὶ
Κ αὶ ἐν δὴ τῇ λυδιστὶ· καὶ οὐδὲν ἐστὶ τοιοῦτον ἄκουσμα τὸ ἁρμόττον
ἁπλότητι· μάλιστα δὲ τοιοῦτον τὸ ἡρεμαῖον· ἔστι δὲ τοιοῦτον
ἡ δὲ ἁρμονία ἡ λυδιστὶ· καὶ οὕτω διάκεινται πρὸς αὐτὰ τὰ ἁρμονίας
ἐν τοῖς ἤθεσιν· ἡ μὲν γὰρ μιξολυδιστὶ λυπηρόν τι ποιεῖ τὸ πάθος·
ἡ δὲ συντονολυδιστὶ ἔτι μᾶλλον· ἡ δὲ λυδιστὶ μεταξύ τι ἔχει
ἡδὺ καὶ λυπηρόν· ὑποδεεστέρως δὲ τῆς μιξολυδιστὶ καὶ τῆς
συντονολυδιστὶ ἔχει πρὸς ἀρετήν· διὰ τὸ μὴ μαθηματικῶς ἡμᾶς
ἐν δὲ τῇ νῦν οὕτω λέγειν· ἡ διάτονος ἁπλῆ ἐστὶν· ὅλως
ἔχειν οὕτως· ἔστι δὲ τὰ καθ᾽ αὑτὰ φύσιν ὡς ἔοικε πάλιν ἕξιν· ὡς οὐδὲ
οὕτω τὰ φύσει· ὁμοίως δὲ καὶ καθ᾽ ἑκάστην καὶ τῶν αὐτῶν
Κ αὶ μάλιστα καθ᾽ ἣν ἡ ἕξις· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον
ἐστὶ φανερὸν ἐκ τοῦ λόγου· λέγω γὰρ μᾶλλον ἐν ἕξει
δεῖ καὶ ἐκ τοῦ λόγου τὸ ζητούμενον· ἔστι δὲ ἡμῖν ἡ ἕξις
καθ᾽ ἣν πλάττει· τῶν δὲ λοιπῶν φανερὸν ἐκ τοῦ μᾶλλον
ἀναπαύει· τὰ δὲ σεμνὰ καὶ μεγέθους τὰ φύσει ὀξέως·
ὁμολογούμενον δὲ τοῦτ᾽ ἔστι καὶ φρίττειν ἐν ἡμῖν· τὸ δὲ

// κόσμου δὲ πεφυκότος ἐκ τύχης.

Κ αὶ ἄλλως· ἔστι δ᾽ ὅσως ἡ πλείων ἀπὸ τοῦ παντὸς τοῦ δὲ
ἔστιν ἡ ἀληθοῦς ἔστι τὸ ἀναλῆψαι· καὶ ἀεὶ τὸ προσὸν ἕξιν
ἔοικε τοῦ ἐνδεοῦς καὶ τῆς τοιαύτης διαμονῆς· ὅθεν φέρεται
τὰ τέλη ποιοῦσιν ἐνίοις τὴν διαμονὴν τὰ δὲ μένει· ἐνίοις δὲ τὴν
ἀρετήν· ὅθεν οὖν καὶ ἀπορεῖ τὸ πότερον ἐφετὸν ἢ μαθητὸν ἢ
ἐφετὸν· ἢ ἄλλως πως ἀσκητόν· ἢ κατὰ τὴν ἀθεῖ αὐτὸ μέθεξιν
τὸ καὶ διὰ τέλους τὸ φύσει ἐστὶ
δῶρα μὲν δὴ θεῶν ἐστὶ· δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἔστιν εἶναι· καὶ μάλιστ᾽ ἂν ἐφ᾽ ἁπάσης οἰκείως· φαίνεται δὲ καὶ
μεθεκτὸ σεμνὸς εἶναι· ἀλλὰ διὰ τὴν καὶ τὸν μεθεκτὸν ἢ
κείνην τοιοῦτος εἶναι· τῶν θεῶν ἐστὶν εἶναι· τὸ δὲ τῆς αἰτίας
ἄθλον καὶ τέλος· ὅρος φαίνεται καθεῖ τι κεχωρισμένον·
ἔστι δὲν καὶ πολλῶν ποιόν· ὅλως φύσει δὲ τὸ ἕξει τοῦ τοῦ μὲν
ὅτι ἐφετὸν καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκα· ἀνάγκη τοῦτο ἔχειν
ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ καὶ τῆς ἀρετῆς· διὰ τί νοσ μαθητὸν ἢ ἐφετὸν
ἐπὶ δέ ἐστιν οὕτω ἐλάττων· ἢ διάτονον ἐν δὲ ἔστιν ὅλως·
ἔοικε γὰρ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἕνεκα τοῦ ἡδέος· ἔστι δὲ
οὕτω τὰ φύσει· ὁμοίως δὲ καὶ καθ᾽ ἑκάστην καὶ τῶν αὐτῶν
Κ αὶ μάλιστα καθ᾽ ἣν ἡ ἕξις· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον
ἐστὶ φανερὸν ἐκ τοῦ λόγου· λέγω γὰρ μᾶλλον ἐν ἕξει
δεῖ καὶ ἐκ τοῦ λόγου τὸ ζητούμενον· ἔστι δὲ ἡμῖν ἡ ἕξις
καθ᾽ ἣν πλάττει· τῶν δὲ λοιπῶν φανερὸν ἐκ τοῦ μᾶλλον
ἀναπαύει· τὰ δὲ σεμνὰ καὶ μεγέθους τὰ φύσει ὀξέως·
ὁμολογούμενον δὲ τοῦτ᾽ ἔστι καὶ φρίττειν ἐν ἡμῖν· τὸ δὲ

ταῖς ἐνεργείαις ταῖς κατ' ἀρετήν. μονιμώτεραι γὰρ καὶ τῶν ἐπιστημῶν αὗται δοκοῦσιν εἶναι· τούτων δὲ αὐτῶν αἱ τιμιώταται μονιμώταται διὰ τὸ μάλιστα καὶ συνεχέστατα καταζῆν ἐν αὐταῖς τοὺς μακαρίους· τοῦτο γὰρ ἔοικεν αἰτίῳ τοῦ μὴ γίνεσθαι περὶ αὐτὰς λήθην. ὑπάρξει δὲ τὸ ζητούμενον τῷ εὐδαίμονι, καὶ ἔσται διὰ βίου τοιοῦτος· ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ' ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντῃ πάντως ἐμμελῶς ὅ γ' ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου. πολλῶν δὲ γινομένων κατὰ τύχην καὶ διαφερόντων μεγέθει καὶ μικρότητι, τὰ μὲν μικρὰ τῶν εὐτυχημάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀντικειμένων, δῆλον ὡς οὐ ποιεῖ ῥοπὴν τῆς ζωῆς, τὰ δὲ μεγάλα καὶ πολλὰ γινόμενα μὲν εὖ μακαριώτερον τὸν βίον ποιήσει· καὶ γὰρ αὐτὰ συνεπικοσμεῖν πέφυκε, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν καλὴ καὶ σπουδαία γίνεται· ἀνάπαλιν δὲ συμβαίνοντα θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον· λύπας τε γὰρ ἐπιφέρει καὶ ἐμποδίζει πολλαῖς ἐνεργείαις. ὅμως δὲ καὶ ἐν τούτοις διαλάμπει τὸ καλόν, ἐπειδὰν φέρῃ τις εὐκόλως πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας, μὴ δι' ἀναλγησίαν, ἀλλὰ γεννάδας ὢν καὶ μεγαλόψυχος. εἰ δ' εἰσὶν αἱ ἐνέργειαι κύριαι τῆς ζωῆς, καθάπερ εἴπομεν, οὐδεὶς ἂν γένοιτο τῶν μακαρίων ἄθλιος· οὐδέποτε γὰρ πράξει τὰ μισητὰ καὶ τὰ φαῦλα. τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημόνως φέρειν καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν, καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι στρατηγικώτατα καὶ σκυτοτόμον ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν

[margin: μεγέθει κ(αὶ)] [margin: ἢ πολεμικῷ]

τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. εἰ δ' οὕτως, ἄθλιος μὲν οὐδέποτε γένοιτ' ἂν ὁ εὐδαίμων, οὐ μὴν μακάριός γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. οὐδὲ δὴ ποικίλος γε καὶ εὐμετάβολος· οὔτε γὰρ ἐκ τῆς εὐδαιμονίας κινηθήσεται ῥᾳδίως, οὐδ' ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀτυχημάτων, ἀλλ' ὑπὸ μεγάλων καὶ πολλῶν, ἔκ τε τῶν τοιούτων οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν εὐδαίμων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἀλλ' εἴπερ, ἐν πολλῷ τινὶ καὶ τελείῳ, μεγάλων καὶ καλῶν ἐν αὐτῷ γενόμενος ἐπήβολος. τί οὖν κωλύει λέγειν εὐδαίμονα τὸν κατ' ἀρετὴν τελείαν ἐνεργοῦντα καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς ἱκανῶς κεχορηγημένον μὴ τὸν τυχόντα χρόνον ἀλλὰ τέλειον βίον; ἢ προσθετέον καὶ βιωσόμενον οὕτως καὶ τελευτήσοντα κατὰ λόγον; ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν, τὴν εὐδαιμονίαν δὲ τέλος καὶ τέλειον τίθεμεν πάντῃ καὶ πάντως. εἰ δ' οὕτως, μακαρίους ἐροῦμεν τῶν ζώντων οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὰ λεχθέντα, μακαρίους δ' ὡς ἀνθρώπους. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον διωρίσθω. Τὰς δὲ τῶν ἀπογόνων τύχας καὶ τῶν φίλων ἁπάντων τὸ μὲν μηδοτιοῦν συμβάλλεσθαι λίαν ἄφιλον φαίνεται καὶ ταῖς δόξαις ἐναντίον· πολλῶν δὲ καὶ παντοίας ἐχόντων διαφορὰς τῶν συμβαινόντων, καὶ τῶν μὲν μᾶλλον συνικνουμένων τῶν δ' ἧττον, καθ' ἕκαστον μὲν διαιρεῖν μακρὸν καὶ ἀπέραντον φαίνεται, καθόλου δὲ λεχθὲν καὶ τύπῳ τάχ' ἂν ἱκανῶς ἔχοι. εἰ δή, καθάπερ καὶ τῶν περὶ αὑτὸν ἀτυχημάτων τὰ μὲν ἔχει τι βρῖθος καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸν βίον, τὰ δ' ἐλαφροτέροις ἔοικεν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τοὺς φίλους ὁμοίως ἅπαντας, διαφέρει δὲ τῶν παθῶν ἕκαστον περὶ ζῶντας ἢ τελευτήσαντας συμβαίνειν πολὺ

[margin: ἄφιλον]

μᾶλλον ἢ τὰ παράνομα καὶ δεινὰ προϋπάρχειν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἢ πράττεσθαι. συλλογιστέον δὴ καὶ ταύτην τὴν διαφοράν. μᾶλλον δ' ἴσως τὸ διαπορεῖσθαι περὶ τοὺς κεκμηκότας εἴ τινος ἀγαθοῦ κοινωνοῦσιν ἢ τῶν ἀντικειμένων. ἔοικε γὰρ ἐκ τούτων εἰ καὶ διικνεῖται πρὸς αὐτοὺς ὁτιοῦν, εἴτ' ἀγαθὸν εἴτε τοὐναντίον, ἀφαυρόν τι καὶ μικρὸν ἢ ἁπλῶς ἢ ἐκείνοις εἶναι. εἰ δὲ μή, τοσοῦτόν γε καὶ τοιοῦτον ὥστε μὴ ποιεῖν εὐδαίμονας τοὺς μὴ ὄντας, μηδὲ τοὺς ὄντας μακαρίους ἀφαιρεῖσθαι τὸ μακάριον. συμβάλλεσθαι μὲν οὖν τι φαίνονται τοῖς κεκμηκόσιν αἱ εὐπραξίαι τῶν φίλων. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ δυσπραξίαι. τοιαῦτα δὲ καὶ τηλικαῦτα, ὥστε μήτε τοὺς εὐδαίμονας μὴ εὐδαίμονας ποιεῖν, μήτ' ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν.

Διωρισμένων δὲ τούτων ἐπισκεψώμεθα περὶ τῆς εὐδαιμονίας, πότερα τῶν ἐπαινετῶν ἐστὶν ἢ μᾶλλον τῶν τιμίων. δῆλον γὰρ ὅτι τῶν γε δυνάμεων οὐκ ἔστι. φαίνεται δὴ πᾶν τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποιόν τι εἶναι καὶ πρός τι πῶς ἔχειν, ἐπαινεῖσθαι. τὸν γὰρ δίκαιον καὶ τὸν ἀνδρεῖον καὶ ὅλως τὸν ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαινοῦμεν διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν δρομικὸν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῷ ποιόν τινα πεφυκέναι καὶ ἔχειν πως πρὸς ἀγαθόν τι καὶ σπουδαῖον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν περὶ τοὺς θεοὺς ἐπαίνων. γελοῖοι γὰρ φαίνονται πρὸς ἡμᾶς ἀναφερόμενοι. τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ γίνεσθαι τοὺς ἐπαίνους δι' ἀναφορᾶς, ὥσπερ εἴπομεν. εἰ δ' ἐστὶν ὁ ἔπαινος τῶν τοιούτων, δῆλον ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἔστιν ἔπαινος

ἀλλὰ μεῖζόν τι καὶ βέλτιον, καθάπερ καὶ φαίνεται. τούς τε γὰρ θεοὺς μακαρίζομεν καὶ εὐδαιμονίζομεν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς θειοτάτους μακαρίζομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν. οὐδεὶς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὡς θειότερόν τι καὶ βέλτιον μακαρίζει. δοκεῖ δὲ καὶ Εὔδοξος καλῶς συνηγορῆσαι περὶ τῶν ἀριστείων τῇ ἡδονῇ. τὸ γὰρ μὴ ἐπαινεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν οὖσαν, μηνύειν ᾤετο ὅτι κρεῖττόν ἐστι τῶν ἐπαινετῶν. τοιοῦτον δ' εἶναι τὸν θεὸν καὶ τἀγαθόν. καὶ πρὸς ταῦτα γὰρ τἆλλα ἀναφέρεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος τῆς ἀρετῆς. πρακτικοὶ γὰρ τῶν καλῶν ἀπὸ ταύτης. τὰ δ' ἐγκώμια τῶν ἔργων. ὁμοίως καὶ τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οἰκειότερον ἐξακριβοῦν τοῖς περὶ τὰ ἐγκώμια πεπονημένοις. ἡμῖν δὲ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τῶν τελείων καὶ τιμίων. ἔοικε δ' οὕτως ἔχειν καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχή. ταύτης γὰρ χάριν τὰ λοιπὰ πάντες πάντα πράττομεν. τὴν ἀρχὴν δὲ καὶ τὸ αἴτιον τῶν ἀγαθῶν τίμιόν τι καὶ θεῖον τίθεμεν.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν, περὶ ἀρετῆς ἐπισκεπτέον. τάχα γὰρ οὕτως ἂν βέλτιον καὶ περὶ τῆς εὐδαιμονίας θεωρήσαιμεν. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ κατ' ἀλήθειαν πολιτικὸς περὶ ταύτην μάλιστα πεπονῆσθαι. βούλεται γὰρ τοὺς πολίτας ἀγαθοὺς ποιεῖν καὶ τῶν νόμων ὑπηκόους. παράδειγμα δὲ τούτων ἔχομεν τοὺς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων νομοθέτας. Καὶ εἴ τινες ἕτεροι τοιοῦτοι γεγένηνται. εἰ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐστὶν ἡ σκέψις αὕτη, δῆλον ὅτι γένοιτ' ἂν ἡ ζήτησις κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν. περὶ ἀρετῆς δὲ ἐπισκεπτέον

πλησίος. Θεὶ δὲ μὴ καὶ τὸν φαῦλον λόγον ἔχειν δι' ὃν οὐ δεῖ
κακολογεῖν. τὸ μὲν γὰρ εἰώθασι καὶ ἐν αὐτῷ τὸ δοῦναι τῷ
πέλας ἀποστροφήν τι· διὸ εἴληπται δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ παρὰ τὴν διαφο-
ρὰν αὐτῶν. λέγομεν γὰρ αὐτῶν τὰς μὲν διανοητικὰς ἐλευθέρο
τὰς δὲ καὶ σωφροσύνην ἠθικάς· λέγοντες τὰς τοιαύτας
οὐ λέγομεν ὅτι σοφὸς ἢ ἰσχνὸς· ἀφ' ὅτι θεὸς ἢ σοφόν.
ἀλλ' ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν καὶ ἕξιν τινὰ ἔχειν· τῶν δὲ ἕξεων διὰς ἕξεις
μεταιρετὰς λέγομεν· — τέλος τοῦ αὦ.
ἀρχὴ τοῦ τελους ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίον β.

ἀλλὰς δὲ τὰς ἀρετὰς οὕτως· τὰς μὲν διανοητικὰς τὰς δὲ
ἠθικάς· ἡμεῖς διανοητικὴν τὴν σοφίαν ἐκδιδάσκαλος οὖσα
ἔξις· καὶ αὐτὴν ἐν ἕξεσιν καὶ τὴν αὔξησιν. διὸ δεῖ ἐμπει-
είας δὲ καὶ χρόνου. καὶ φρόνησις δέ θεωρητική· ὅθεν καὶ
τὸν νόμον ἔχομεν μικρὸν τὰς ἐκλογὰς ἀκροδέθους· δεῖ οὖν καὶ
λον ὅτι οὐ δεμιᾶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φυσικὴν ἐγγίνεσθαι· οὐ δὲν
φέλει φύσει ὄντων ἄλλως ἐχθῆναι· οἷον ὁ λίθος κάτω φερόμενος
οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι· οὐ δ' ἂν μυρίαις ἀναπομπαῖς
τις αὐτὸν ἐθίσειεν· οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἄλλως
φύσει ὄντων· οὐδὲν ἐθισθείη· οὔτε ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύ-
σιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί· ἀλλὰ πεφυκόσιμεν ἡμῖν δέξασθαι αὐτὰς
τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους· ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν ἀπάρχει
ταῦτα δυνάμεις ἐστὶν ἐν τοῖς ποιοῦσιν ὁμοίως· ἔστιν δὲ ταῦτα ἐνέρ-
γειαι ἢ πάθη· οὐ δὲν τούτων ἀρετή· οὐδὲ κακία· οὐδὲ ἐπαινετὸν
ἢ ψεκτόν· ὁ δὲ σπουδαῖος ἀλλὰ προαιρετικὸς ἐστὶν· οὐδὲ ἕξις

πλὴν ἀλλὰ ἰδεῖν ἢ ἀκούσαι τὰς αἰσθητὰς ἐξ ἀνάγκης ἐγγινόμεθα· ἀλλὰ
σαμεν ἐγρηγορότες ἐμέμνησθαι. οὐκ ἐγρηγορότες ἔχομεν· τὰς δὲ μὴ
τὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον· ὡς τῶν ἐπιστητῶν
τῶν ἐν ἕξει ὄντων· ἀλλὰ δεῖ μαθόντας ποιεῖν· οἷον τοὺς μανθάνοντας
οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδομοῦσιν καὶ κιθαρίζοντες κιθαρί
ζουσιν· οὕτω δὲ καὶ τὰς δικαίας πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα·
τὰ δὲ σώφρονα σωφρονοῦντες· τὰ δὲ ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι· μαρτυ
ρεῖται δὲ τοῖς γινομένοις ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται αὐτοὺς
πλείους ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν βούλημα πᾶν
τῶν νομοθετῶν τοῦτ' ἔστιν· ὅσοι δὲ μὴ καλῶς αὐτὸ ποιοῦσι διαμαρτάνουσι·
καὶ διαφέρει τῇ τοιᾷδε τοιᾷδε ἀγωγῇ πολίτας· ἀγαθὴ φαῦλης· ἔτι
καὶ ἐν ταῖς αὐταῖς ἡλικίαις ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς· καὶ ἔτι ἐν ταῖς αὐταῖς
ὁμοίως δὲ καὶ τέχναι· ἐπιδέχεται γὰρ καὶ ἡ μαθοῦσα καὶ οἱ μαθόντες τινόν·
καὶ οἱ μὲν ποιήσαντες ἀν λόγως δεῖ τοὺς οἰκοδομοῦντας καὶ
οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκο
δόμοι ἔσονται· ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί· ἐπὶ δὲ μὴ οὕτως ἦν
ἂν ἐδεῖτο τοῦ διδάξοντος· ἀλλὰ γὰρ ἔσονται ἐκ τούτου
ἀγαθοὶ ἢ κακοί· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττομεν
τες γὰρ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐσμὲν οἱ μὲν δίκαιοι
οἱ δὲ ἄδικοι· πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς
καὶ ἐθιζόμενοι ἢ φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν· οἱ μὲν ἀνδρεῖοι
οἱ δὲ δειλοί· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἢ καὶ
τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πραεῖς γενήσονται·
οἱ δὲ ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι· οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἢ ἐναντίοις ἄλλ

στρέφεσθαι· οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὑτωσί· καὶ ἑνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων
ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀπο-
διδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις.
οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐ-
θίζεσθαι· ἀλλὰ πάμπολυ· μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. Ἐπεὶ οὖν ἡ παροῦσα
πραγματεία οὐ θεωρίας ἕνεκά ἐστιν ὥσπερ αἱ ἄλλαι· οὐ γὰρ ἵνα
εἰδῶμεν τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ σκεπτόμεθα, ἀλλ' ἵνα ἀγαθοὶ γενώ-
μεθα. ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἦν ὄφελος αὐτῆς. ἀναγκαῖον ἐπισκέψασθαι
περὶ τὰς πράξεις πῶς πρακτέον αὐτάς· αὗται γάρ εἰσι κύριαι
καὶ τοῦ ποιὰς γενέσθαι τὰς ἕξεις καθάπερ εἰρήκαμεν· τὸ μὲν οὖν
κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κοινὸν· καὶ ὑποκείσθω· ῥηθήσεται δ' ὕστε-
ρον περὶ αὐτοῦ· καὶ τί ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος· καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὰς
ἄλλας ἀρετάς. ἐκεῖνο δὲ προδιομολογείσθω, ὅτι πᾶς ὁ περὶ τῶν
πρακτῶν λόγος τύπῳ καὶ οὐκ ἀκριβῶς ὀφείλει λέ-
γεσθαι· ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν, ὅτι κατὰ τὴν ὕλην οἱ λό-
γοι ἀπαιτητέοι· τὰ δ' ἐν ταῖς πράξεσι καὶ τὰ συμφέροντα
οὐδὲν ἑστηκὸς ἔχει, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὑγιεινά· τοιούτου δ' ὄν-
τος τοῦ καθόλου λόγου, ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα λόγος
οὐκ ἔχει τἀκριβές· οὔτε γὰρ ὑπὸ τέχνην οὔθ' ὑπὸ παραγγελίαν οὐ-
δεμίαν πίπτει· δεῖ δ' αὐτοὺς ἀεὶ τοὺς πράττοντας τὰ
πρὸς τὸν καιρὸν σκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἔχει καὶ τῆς
κυβερνητικῆς. ἀλλὰ καίπερ ὄντος τοιούτου τοῦ παρόντος λόγου
πειρατέον βοηθεῖν. πρῶτον οὖν τοῦτο θεωρητέον, ὅτι
τὰ τοιαῦτα πέφυκεν ὑπὸ ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθείρεσθαι· δεῖ

γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς μαρτυρίοις χρῆσθαι·
ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ὑγιείας ὁρῶμεν. τά τε γὰρ ὑ-
περβάλλοντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει τὴν ἰσχύν· ὁ-
μοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ καὶ τὰ σιτία, πλείω καὶ ἐλάττω
γινόμενα, φθείρει τὴν ὑγίειαν· τὰ δὲ σύμμετρα καὶ ποιεῖ
καὶ αὔξει καὶ σώζει. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ σωφροσύνης καὶ ἀν-
δρείας ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. ὅ τε γὰρ πάντα φεύγων
καὶ φοβούμενος καὶ μηδὲν ὑπομένων δειλὸς γίνεται. ὅ τε μη-
δὲν ὅλως φοβούμενος, ἀλλὰ πρὸς πάντα βαδίζων θρασύς·
ὁμοίως δὲ ὁ μὲν πάσης ἡδονῆς ἀπολαύων καὶ μηδεμιᾶς
ἀπεχόμενος ἀκόλαστος· ὁ δὲ πάσας φεύγων ὥσπερ οἱ ἄγροικοι
ἀναίσθητός τις· φθείρεται γὰρ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία
ὑπὸ τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, ὑπὸ δὲ τῆς μεσό-
τητος σώζεται. ἀλλ' οὐ μόνον αἱ γενέσεις καὶ αἱ αὐξήσεις καὶ αἱ
φθοραὶ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίνονται, ἀλλὰ καὶ
αἱ ἐνέργειαι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων
τῶν φανερωτέρων οὕτως ἔχει· οἷον ἐπὶ τῆς ἰσχύος· γί-
νεται γὰρ ἐκ τοῦ πολλὴν τροφὴν λαμβάνειν καὶ πολλοὺς πό-
νους ὑπομένειν· καὶ μάλιστ' ἂν δύναιτο ταῦτα ποιεῖν ὁ ἰσχυρός·
οὕτω δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἔκ τε γὰρ τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν
ἡδονῶν γινόμεθα σώφρονες, καὶ γενόμενοι μάλιστα δυνάμεθα
ἀπέχεσθαι αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας· ἐθι-
ζόμενοι γὰρ καταφρονεῖν τῶν φοβερῶν καὶ ὑπομένειν
αὐτὰ γινόμεθα ἀνδρεῖοι· καὶ γενόμενοι μάλιστα δυνησόμεθα

ὑπομένειν τὰ φοβερά. σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδονὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων, σώφρων· ὁ δ' ἀχθόμενος ἀκόλαστος· καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων, ἢ μὴ λυπούμενός γε, ἀνδρεῖος· ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. περὶ ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετή· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα. διὸ δεῖ ἦχθαί πως εὐθὺς ἐκ νέων, ὡς ὁ Πλάτων φησίν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ· ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν. ἔτι δ' εἰ αἱ ἀρεταί εἰσι περὶ πράξεις καὶ πάθη, παντὶ δὲ πάθει καὶ πάσῃ πράξει ἕπεται ἡδονὴ καὶ λύπη. καὶ διὰ τοῦτ' ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας. μηνύουσι δὲ καὶ αἱ κολάσεις γινόμεναι διὰ τούτων· ἰατρεῖαι γάρ τινές εἰσιν· αἱ δὲ ἰατρεῖαι διὰ τῶν ἐναντίων πεφύκασι γίνεσθαι. ἔτι, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, πᾶσα ψυχῆς ἕξις, ὑφ' οἵων πέφυκε γίνεσθαι χείρων καὶ βελτίων, πρὸς ταῦτα καὶ περὶ ταῦτα τὴν φύσιν ἔχει· δι' ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας φαῦλοι γίνονται, τῷ διώκειν ταύτας καὶ φεύγειν, ἢ ἃς μὴ δεῖ, ἢ ὅτε οὐ δεῖ, ἢ ὡς οὐ δεῖ, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ὑπὸ τοῦ λόγου διορίζεται τὰ τοιαῦτα. διὸ καὶ ὁρίζονται τὰς ἀρετὰς ἀπαθείας τινὰς καὶ ἠρεμίας· οὐκ εὖ δέ, ὅτι ἁπλῶς λέγουσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς δεῖ, καὶ ὡς οὐ δεῖ, καὶ ὅτε, καὶ ὅσα ἄλλα προστίθεται. ὑπόκειται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας τῶν βελτίστων πρακτική, ἡ δὲ κακία τοὐναντίον. γένοιτο δ' ἂν

ἀρετή, κακί.

ἡμῖν καὶ ἐκ τούτων φανερὸν ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν εἰς τὰς αἱρέσεις, καὶ τριῶν τῶν εἰς τὰς φυγάς, καλοῦ συμφέροντος ἡδέος, καὶ τριῶν τῶν ἐναντίων, αἰσχροῦ βλαβεροῦ λυπηροῦ, περὶ ταῦτα μὲν πάντα ὁ ἀγαθὸς κατορθωτικός ἐστιν, ὁ δὲ κακὸς ἁμαρτητικός, μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἡδονήν· κοινή τε γὰρ αὕτη τοῖς ζῴοις, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αἵρεσιν παρακολουθεῖ· καὶ γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον ἡδὺ φαίνεται. ἔτι δ' ἐκ νηπίου πᾶσιν ἡμῖν συντέθραπται· διὸ χαλεπὸν ἀποτρίψασθαι τοῦτο τὸ πάθος ἐγκεχρωσμένον τῷ βίῳ. κανονίζομεν δὲ καὶ τὰς πράξεις, οἱ μὲν μᾶλλον οἱ δ' ἧττον, ἡδονῇ καὶ λύπῃ. διὰ τοῦτ' οὖν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ ταῦτα τὴν πᾶσαν πραγματείαν· οὐ γὰρ μικρὸν εἰς τὰς πράξεις εὖ ἢ κακῶς χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι. ἔτι δὲ χαλεπώτερον ἡδονῇ μάχεσθαι ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος· περὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον αἰεὶ καὶ τέχνη γίνεται καὶ ἀρετή· καὶ γὰρ τὸ εὖ βέλτιον ἐν τούτῳ. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας πᾶσα ἡ πραγματεία καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ πολιτικῇ· ὁ μὲν γὰρ εὖ τούτοις χρώμενος ἀγαθὸς ἔσται, ὁ δὲ κακῶς κακός. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας, καὶ ὅτι ἐξ ὧν γίνεται, ὑπὸ τούτων καὶ αὔξεται καὶ φθείρεται μὴ ὡσαύτως γινομένων, καὶ ὅτι ἐξ ὧν ἐγένετο, περὶ ταῦτα καὶ ἐνεργεῖ, εἰρήσθω. ἀπορήσειε δ' ἄν τις πῶς λέγομεν ὅτι δεῖ τὰ μὲν δίκαια πράττοντας δικαίους γίνεσθαι, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονας· εἰ γὰρ πράττουσι τὰ δίκαια καὶ τὰ σώφρονα, ἤδη εἰσὶ σώφρονες καὶ δίκαιοι, ὥσπερ εἰ τὰ γραμ-

ἡράκλ.

1

πρότερον. εἰ οὖν μήτε πάθη εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ μήτε δυνάμεις,
λείπεται ἕξεις αὐτὰς εἶναι. ὃ μὲν οὖν ἐστι τῷ γένει ἡ ἀρετή, εἴ-
ρηται. δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἕξις, ἀλλὰ καὶ ποία τις.
ῥητέον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετή, οὗ ἂν ᾖ ἀρετή, αὐτό τε εὖ ἔχον
ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδωσιν. οἷον ἡ τοῦ ὀ-
φθαλμοῦ ἀρετὴ τόν τε ὀφθαλμὸν σπουδαῖον ποιεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐ-
τοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. ὁμοίως ἡ τοῦ ἵππου ἀρε-
τὴ ἵππον τε σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεγκεῖν
τὸν ἐπιβάτην καὶ μεῖναι τοὺς πολεμίους. εἰ δὴ τοῦτ'
ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ ἂν εἴη ἕξις ἀφ'
ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἀποδώσει.
ποία τις ἡ ἀρετή — πῶς δὲ τοῦτ' ἔσται, ἤδη μὲν εἰρήκαμεν, ἔτι δὲ καὶ ὧδ' ἔσται φανε-
ρόν, ἐὰν θεωρήσωμεν ποία τίς ἐστιν ἡ φύσις αὐτῆς. ἐν παντὶ δὴ
πῶς — συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον, τὸ δ' ἔλαττον,
τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς. τὸ δ' ἴσον
μέσον τι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος
μέσον — μέσον, τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐ-
στὶν ἓν καὶ ταὐτὸ πᾶσι, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονάζει μήτε
ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἕν, οὐδὲ ταὐτὸ πᾶσιν. οἷον εἰ
τὰ δέκα πολλὰ, τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἓξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ
πρᾶγμα — τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται. τοῦτο δὲ μέ-
πρὸς ἡμᾶς — σον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς
οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ, δύο
δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτης ἓξ μνᾶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦ-

το πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον. Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δ' ἀρχο-
μένῳ τῶν γυμνασίων πολύ. ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. οὕτω δὴ
πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ
μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἱρεῖται· μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος
ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη τὸ ἔργον οὕτως εὖ
ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔρ-
γα· ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι
οὔτ' ἀφελεῖν ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ
τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς μεσότητος δὲ φυλαττού-
σης. οἱ δ' ἀγαθοὶ τεχνῖται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέπον-
τες ἐργάζονται· ἡ δ' ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμεί-
νων ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη στοχαστική. λέγω
δὲ τὴν ἠθικήν· αὕτη γάρ ἐστι περὶ πάθη καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις
ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. οἷον φοβηθῆναι
καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆ-
σαι καὶ ὅλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον,
καὶ ἀμφότερα οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς
οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, καὶ μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐ-
στὶ τῆς ἀρετῆς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἐστὶν ὑπερβο-
λὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πρά-
ξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἁμαρτάνεται καὶ ἡ ἔλλειψις ψέγεται,
τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς
ἀρετῆς. μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετή, στοχαστική γε οὖσα
τοῦ μέσου. ἔτι τὸ μὲν ἁμαρτάνειν πολλαχῶς ἐστι, τὸ δὲ κα-

πάθη οε

τοῦ ἀπείρου, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι εἴκαζον, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πε-
περασμένου· τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς· διὸ καὶ τὸ μὲν ῥᾴδιον, τὸ
χαλεπόν· ῥᾴδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπι-
τυχεῖν· καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς
δ' ἀρετῆς ἡ μεσότης· ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.
ὁρισμὸς ἀρετῆς. Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς
ἡμᾶς, ὡρισμένῃ λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειε· μεσότης δὲ
δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν, τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι
τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν, τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πά-
θεσι καὶ ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι.
ὅτι μεσότης καὶ ἀκρότης ἡ ἀρετή. διὸ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸν τί ἦν εἶναι λέγοντα
μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετή, κατὰ δὲ τὸ ἄριστον καὶ τὸ εὖ ἀκρότης.
οὐ πᾶσα δ' ἐπιδέχεται πρᾶξις, οὐδὲ πᾶν πάθος τὴν μεσότητα·
ἔνια γὰρ εὐθὺς ὠνόμασται συνειλημμένα μετὰ τῆς φαυλότητος,
οἷον ἐπιχαιρεκακία, ἀναισχυντία, φθόνος· καὶ ἐπὶ τῶν
πράξεων, μοιχεία, κλοπή, ἀνδροφονία· πάντα γὰρ ταῦτα
καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται τῷ αὐτὰ φαῦλα εἶναι, ἀλλ' οὐχ αἱ ὑπερβολαὶ αὐτῶν
οὐδ' αἱ ἐλλείψεις· οὐκ ἔστιν οὖν οὐδέποτε περὶ αὐτὰ κατορ-
θοῦν, ἀλλ' ἀεὶ ἁμαρτάνειν· οὐδ' ἔστι τὸ εὖ ἢ μὴ εὖ περὶ τὰ τοιαῦ-
τα ἐν τῷ ἣν δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὡς μοιχεύειν, ἀλλ' ἁπλῶς
τὸ ποιεῖν ὁτιοῦν τούτων ἁμαρτάνειν ἐστίν· ὅμοιον οὖν τὸ ἀξι-
οῦν καὶ περὶ τὸ ἀδικεῖν καὶ δειλαίνειν καὶ ἀκολασταίνειν
εἶναι μεσότητα καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν· ἔσται
γὰρ οὕτως ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως μεσότης, καὶ ὑπερβολῆς

ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἐλλείψεως· ὥσπερ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀν-
δρίας οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, διὰ τὸ μέσον εἶναί πως ἄκρ-
ον· οὕτως οὐδ' ἐκείνων μεσότης, οὐδ' ὑπερβολὴ καὶ ἔλλει-
ψις ~~διὰ τὸ μέσον εἶναι πως ἄκρον· οὕτως οὐδ' ἐκείνων με-~~
~~σότης οὐδ' ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις~~ ἀλλ' ὡς ἂν πράττηται
~~ἁμαρτάνεται~~ ἀλλ' ὡς ἂν πράττηται ἁμαρτάνεται· ὅλως γὰρ οὔθ'
ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἔστι μεσότης, οὔτε μεσότητος ὑ-
περβολὴ καὶ ἔλλειψις. δεῖ δὲ τοῦτο μὴ μόνον καθόλου λέγεσθαι, ἀλλὰ
καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα ἐφαρμόττειν· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὰς πράξεις
λόγοις, οἱ μὲν καθόλου κοινότεροί εἰσιν, οἱ δ' ἐπὶ μέρους ἀλη-
θινώτεροι· περὶ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα αἱ πράξεις, δέον δ' ἐπὶ τού- ἡ τῷ δὲ θαρρεῖν ἐλλείπων τις.
των συμφωνεῖν· ληπτέον οὖν ταῦτα ἐκ τῆς διαγραφῆς· περὶ
μὲν οὖν φόβους καὶ θάρρη ἀνδρεία μεσότης· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων
ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ ἀνώνυμος· πολλὰ δ' ἐστὶν ἀνώνυμα· ὁ δ' ἐν τῷ
θαρρεῖν ὑπερβάλλων θρασύς· ὁ δ' ἐν τῷ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων
τῷ δὲ θαρρεῖν ἐλλείπων δειλός· περὶ ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας
οὐ πάσας, ἧττον δὲ καὶ περὶ τὰς λύπας, μεσότης μὲν σωφρο- ἡ περὶ τὰς ἡδονὰς τινὰς
σύνη, ὑπερβολὴ δὲ ἀκολασία· ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς
οὐ πάνυ γίνονται· διόπερ οὐδ' ὀνόματος τετυχήκασιν οὐδ' οὗ-
τοι· ἔστωσαν δὲ ἀναίσθητοι· περὶ δὲ δόσιν χρημάτων καὶ λῆ- : ἀλλ' οὐδ' οὗτοι ὀνόματος τετυχήκασιν· ἔστωσαν δὲ ἀναίσθητοι.
ψιν μεσότης μὲν ἐλευθεριότης· ὑπερβολὴ δὲ καὶ ἔλλειψις
ἀσωτία καὶ ἀνελευθερία· ἐναντίως δ' ἐν αὐταῖς ὑπερβάλλουσι
καὶ ἐλλείπουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἄσωτος ἐν μὲν προέσει ὑπερ-
βάλλει, ἐν δὲ λήψει ἐλλείπει· ὁ δ' ἀνελεύθερος ἐν μὲν

τοῦ ἀγάθεου ὡς οἱ συνεταῖροι ἔλεγον. τὸ δὲ ἄθλον τοῦτο
πρᾶσσόμενον. τὸ δὲ καλλιστεῖον μοναχῶς. λέγεται μὲν ἆθλον. τὸ
χλιαστὴν. ἐκάστου μὲν τὰ ἀριστεῖα τοῦ κοσμοῦντος ἕκαστον
τιμήν. καὶ διὰ ταῦτα καὶ μεγάλα καὶ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις τοῦ
δὲ εἶναι μεσότης. ἐναλλὰξ μὲν δὲ ἀσόλως. ἀλλὰ τοῦτο δὲ ἀσαφὲς καὶ
ὄχλον ἀφ' ἑαυτοῦ. ἡμᾶς ὡς ἐσόμενον λόγῳ. καὶ ὡδὶ ὁ φόβος μεσότης δὲ
δύο καὶ ὧν. τὸ μὲν. καθ' ὑπερβολήν. τὸ δὲ κατ' ἔλλειψιν. καὶ ὅτι
τῶν μὲν ἐλλείψεων δὲ ὑπερβάλλον τοῦ δέοντος ἔντεχνος ἐστὶ καὶ
θεοῖς καὶ ἀνθρώποις. τὴν δὲ μεσότητα καὶ ἐν ἡδοναῖς καὶ ἐν φόβοις.
διὸ καὶ ἀρετὴν οἱ ἄνδρες αὐτὴν λέγουσιν. ἐν δὲ τοῖς φόβοις καὶ
μεσότης ἐστὶν ἡ ἀνδρεία. καὶ τὰ δεινὰ δὲ ἅπαντα καὶ τὸ μὴ
οὐδαμῶς δὲ εἶναι δεινὸν. οὐδὲ θεοὺς φοβεῖσθαι. οὐδὲ θάνατον
καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεσθαι τὸ φαῦλα εἶναι ἀγαθὰ ὑπερβολαὶ αὐτῶν
οὐδαμῶς ἐμφάσεις. οὐκ ἄρα ἐστὶν οὐδὲ οὐδέποτε ἀνδρεῖα ταῦτα
φοβεῖ. ἀγαθὰ ἀμφοτέρως. οὐδὲ ἐστὶ τὸ μὴ φοβεῖσθαι
τὰ ἐνταῦθα. ὧν δεῖ καὶ οἷς καὶ ὡς ὅσον μοχθηρόν. ἀγαθὸν ὡς
τὸ πλεῖον ὅτι οὐ τοῦτο ἁμαρτάνειν ἐστίν. ὁμοίως οὖν τὰ δεινὰ
οὐ καὶ τὸ μὴ δεινὰ καὶ δειλίαν καὶ ἀνδρείαν καὶ
θάτερον μεσότητα. καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν. ἔσται
δὲ οὕτως ὑπερβολὴ καὶ ἐλλείψεως μεσότης. καὶ ὑπερβολὴς

ὁ ἢ τῶν ἀθλ
φιλ ἀρέσεως.

ὅτι μεσότης
ἀκρα ἡ ἀρετή.

ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἐλλάττως. ὡς πρὸς δὲ τὸ φοβεῖσθαι καὶ μὴ
φοβεῖσθαι οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις διὰ τὸ μὴ σοι εἶναι ταῦτα
καλὰ. οὕτως οὐδὲ ἐπὶ ἀνδρείων μεσότης. οὐδὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις
διὰ τὸ μὴ εἶναι ταῦτα καλὰ. οὕτως οὐδὲ ἐπὶ ἀνδρείων μεσότης
οὐδὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις. ἀμφὶ ἀμφὶ ἀμαρτάνει. ὅλως δὲ οὐ
ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἐστὶ μεσότης. οὐδὲ μεσότης ὧν
ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις. δεῖ δὲ ἐφαρμόζειν καθόλου λέγειν. ἀμφὶ
καὶ τίς καθ' ποῖ ἐφαρμόζειν. ἐν μὲν τοῖς περὶ αὐτὰ θεωρήσεις
λόγοις. οἱ μὲν καθόλου καὶ νοῆσαι θεοῖσιν. οἱ δὲ μεμερισμένοις
ἡμῖν ἀνθρώποις. περὶ δὲ τὰ καθ' ποῖ καὶ οὐ θεωρήσεις δέον δὲ αἴσθ
τῶν συμφωνεῖν. λητέον οὖν αὖθις διαφανῆς. πρὸς
μὲν οὖν φόβους ἡμῖν θάρρη ἀνδρείας μεσότης. τῶν δὲ περὶ θάρρη
ὁμοίως τὰ φοβεῖσθαι ἀνώνυμος. πρὸς δὲ ἡμᾶς ἀνώνυμα. ὁ δὲ τῷ
θαρρεῖν ὑπερβάλλων ἀνόητος. ὁ δὲ τῷ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων
τῷ θαρρεῖν ἐλλείπων δειλός. πρὶν δὲ δοῦναι δὲ καὶ λαβεῖν
γε θαῦσαι. ἢ πλέον δεῖν ἢ οἷς ἀνθρώποις καὶ μεσότης μὲν ἐστὶ φειδωλία
οὖν. ὑπερβολὴ δὲ ἀπολεία. ἐμφρονέστατος δὲ περὶ χρήματα
οὐ τῷ ὑπὸ νόμου δι' ὅπου δὲ νόμος τέλος οὐ ὃ οὗ
ρος. ἔχω δὲ ὧν αὐθέντος. περὶ δὲ δόσιν καὶ λῆψιν χρημάτων καὶ λη
ψιν, μεσότης μὲν ἐλευθεριότης. ὑπερβολὴ δὲ καὶ ἔλλειψις
ἀσωτία καὶ ἀνελευθερία. ἐν ἀμφοτέραις δὲ αὖ ταῖς ὑπερβάλλουσι
καὶ ἐλλείπουσι. ὁμοίως δὲ ἄζηλος ἐν ἐστὶ τῷ ὑπερβάλλειν

ἢ πρὸς δὲ βελ
τίστου ἐνθου
σιᾶν.

λ πρὶν γὰρ ἂς δο
τέον· ἢ τὸν δεῖν
περὶ ἃ φύσιμμ
: ἀμ. οὐδ' οἷοιον
τέτυμπται· ἐς
δὲ ὧν αὐθέντοι.

λήθει· ἀπόβαμα· ἐνδέεσθε· ἔοικε· ἐλπίδα· μνῶ· μνῆσθαι· ποιεῖ·
τὸ μὴ φεύγειν· ἀλύουσι· ὀρμῶσι· ἀπωλώμεθα· ὕστερον· δὲ ἄπειρος
ἔσεσθαι· ἀπὸ ἀπωλώμεθα· πρὸς δεξιὰ μᾶλλον καὶ ἄλλα παθητὰ
ὁ δὲ μεγαλοψυχίας, ἐστὶ μεσότης μεγάλου ἀξίας πάθους καὶ
διαφέρει ἐλευθερίου ὁ μὲν γὰρ περὶ μικρὰ καὶ ὀλίγα· διαφέρουσι δὲ
ὁ δὲ ἐλευθέριος ὁ μὲν ἐν τοῖς χρήμασι μεσότης· ὁ δὲ περὶ τὰ
μέσα καὶ τὰ τιμιώτατα μεσότης μὲν· μεγαλοψυχία· ἀπόβολὴ δὲ
τὸ μὲν ὑπερβάλλον· ἐλευθεριότης· ὡς δὲ λέγομεν ἐλλιπὴς μεγαλο-
ψυχία· πρὸς μὲν οὖν τὴν ἐλευθεριότητα πρῶτα μὲν διαφέρουσιν οὕτως ἔχουσιν
καὶ τὰ πρὸς μεγαλοψυχίαν· δεύτερα δὲ μεγάλην· αὐτὴν δὲ ὁρίσωμεν
ἀπὸ οὐ ποιήσει· ἐστὶ δὴ οὖν οἷς δεῖ ὀφείλεται τιμᾶς· καὶ μέντοι καὶ
λέγεται δὲ ὁμοίως ἀπόβαμα καὶ ὁ ἐξ ἕξεως φιλότιμος· ὁ δὲ ἐλλιπὴς ὢν
ἀφιλότιμος· ὁ δὲ μέσος ἀνώνυμος· ἀνώνυμοι δὲ καὶ αἱ δι-
ὁρίσεις· τὸν μὲν οὖν φιλόδοξον φιλοτιμίᾳ· ὁ θυμὸς δοκεῖ διαφέρειν
ὁ μὲν ἄπειρος τῶν μέσων ἐστὶ καὶ ἀνώνυμος· ἐπιτείνει δὲ μᾶλλον
ἐστὶ δὲ τὸ φιλότιμον ἐπαινούμενον· ἐστὶ δὲ τὸν ἀφιλότιμον διατιθέναι
δεῖ τὸ προσῆκον καὶ τὸν φιλότιμον· μανθάνομεν δὲ ἐκ τῶν
λοιπῶν λεγόμενα· παρατηροῦμεν δὲ τὸν ἐπιεικῆ ἐν τούτοις· ἐστὶ δὲ μεσότης
ἀπόβολὴ καὶ ἐλλιπὴς· καὶ μεσότης· σχεδὸν δὲ ἀνώνυμα ὄντα
τῶν ἄκρων· φαίνεται δὲ ὁ μὲν ἐλλιπὴς ὢν ἀφιλότιμος· ὁ δὲ ὑπερβάλλων
πως ἐγκωμιαστικός· τῶν δὲ ἀρετῶν ὁμοίως ἀπόβαμα ὁρίσωμεν ἀπὸ τοῦ
ὀργίλους· ὁ δὲ ἐλλιπὴς τῶν ἀνωνύμων ἀόργητος· ἡ δὲ ἐλλιπὴς ἀοργησία
ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλα ἄρδην μεσότητες· ἕξεις μὲν πᾶσαι ἐπαινεταί·

ὁ μεγαλόψυχος

ἀφιλότιμος

ἐστὶ δὲ τὸ φιλότιμον

ὁμοιότητα

(11)

κ αὶ τὰς ἐξ ἕξεως κοινωνίαν· διαφέρουσι δὲ τῷ μᾶλλον
περὶ τὰ ἆθλα τὰ ἐν αὐτοῖς· αὐδᾷ· ὁ δὲ ἐλλιπὴς ἀνώνυμος· τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι μὴ
εἶναι τὰ ἄκρα τοῦ μέσου· ἐπιεικὲς δὲ τὸν τοιοῦτον καὶ ἐπαινετόν·
πρὸς· ἵνα μᾶλλον πλεῖόν φῶμεν· ὅτι τὴν ἕξιν ἐπαινετὸν· ἐστὶ δὲ
τὰ δὲ ἄκρα οὔτε ὀρθὰ οὔτε ἐπαινετά· ἀγαπᾶσθαι· εἰ δὲ μὴ
καὶ τὰ τοιαῦτα τοιοῦτοι ὠνόμασται· ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων αὐτοῖς ὀνομαζομένων σαφηνείας ἕνεκα καὶ ἐπὶ τοῦτο
κολουθητέον· ἐπὶ τὸν ἐοικότα· ὁ μὲν οὖν ἀγαθὸς ὁμοίως μέσος ἀληθὴς καὶ περὶ
μεσότητα ἀγαθὸν ἀληθεύσει· ἢ δὲ ἐπιεικὴς περὶ τὰ τοιαῦτα
φρόνιμος· ἀγαθὸν· καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἀγαθός· ἢ δὲ ἐπιείκεια
ἐλευθερίου· καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἀγαθός· ἢ δὲ ἐπιείκεια ἐστὶν
μεσότης ἀλλ' οὐκ ἕξις· καὶ ὁ ἐπιεικὴς ἁμαρτητικὸς μὲν ἐστὶ
μολόμενος· καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ζωμολόγος· ὁ δὲ ἐλλιπὴς ἄζηλος
κωστὶς· καὶ ἡ ὀργὴ ἀξιοῖ· ἐπὶ δὲ τοῖς πλείοσιν ἢ οὐ δεῖ ἐπὶ οἷς
ὁμοίως δεῖ ἢ ὀλίγα ὧν φίλος ἢ μεσότης φιλῶ· ὁ δὲ ὑπερβάλλων
ὀξύθυμος οὐδενὸς ἕνεκα δρᾶσος· ἀδῶφάσκαστα ἐπὶ ὠτοῦ κύ-
λαξ· ὁ δὲ ἐλλιπὴς ὠνὴ ἐν πᾶσιν ἀπαθὴς· δόκησις καὶ δεῖ
πολος· ἐπὶ οἷς δὲ καὶ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ τὰ ἀθυμε
σότης· ἢ γὰρ ἀδῶ ὡς δεῖ ἢ μᾶλλον ἢ οὐ μᾶλλον· ἐπαινεῖ δὲ καὶ ὁ
δήμων· καὶ δὴ ἐν τοῖς ὁμολεγόμενοις· ὁ δὲ ὑπερβάλλων
ὡς ὁ κατὰ πάντα ἐλλιπὴς ὁ κατὰ πάντα ἀδόμενος· ὁ δὲ ἐλλιπὴς ἢ ὁμοιό-
ὅλως ἀνάκωτος· ὁ δὲ μέσος ἀλήθων· νῦν μέσος δὲ μεσό- λαλόμενος
της φθόνου καὶ ἐπιχαιρεκακίας· ἐπὶ οἷς δεῖ ἢ ὡς δεῖ
καὶ ὁ παπλασιάζει τοῖς συμβαίνουσι τοῖς ἀγαπητικοῖς.

ὁμολογήσει μεσότητα λυπῶν εἶναι τὴν ἀοργησίαν ἢ τοιαύτας τινὰς ἕξεις ἡ πρᾳότης.
ὁ δὲ φθονερὸς λυπηρὸν ἔσται τῷ ἐπιεικεῖ· ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς μὴ ἀξίοις
χαιρόμενος προσποιοῦντι ἐλεεινῷ φανεῖσθαι. ὥστε καὶ χαρήσεται
ἀμφοτέροις τοῖς ἐναντίοις ὁ ἐπιεικής· περὶ δὲ δικαιοσύνης
ἐπαχθῶς μὲν ἁπλῶς λεγόμενον περὶ ἣν καὶ τέρας ἐστὶν
μεσότητος ἕξις ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς
τελεωθῆναι δὲ διωθούμεθα τὸν λόγον, ὅτι μὴ καὶ ἐν τῇ μεσότητι
πάσας ἀντιπαθῶς· ἀμφοῖν γὰρ ἄκρας καὶ τῆς μέσης καὶ ἀμφοῖν
λας, ὥσπερ τὰς ἀκρίσιν ἢ δὲ μεσότητας ὡς πλησίον τὸν
πρὸς μὲν τὸ ἐπιεικὲς μᾶλλον ἐλαττον· οὕτως
αὐ μεσότης ἐξίς· πρὸς μὲν ἐλλείψεις ὑπερβαίνουσι· πρὸς δὲ
ταῖς ὑπερβολαῖς ἐλλείπουσιν ἢ πρὸς τὰς ἐν ταῖς πράξεσι καὶ
σιν· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸ δεινὸν θρασὺς φαίνεται·
πρὸς δὲ τὴν θρασεῖαν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων πρὸς
μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος· πρὸς δὲ τὴν ἀκολασίαν ἀνα
σθητος· ὁ δὲ ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον, ἄσω
τος· πρὸς δὲ τὴν ἄσωτον ἀνελεύθερος· διὸ καὶ ἀμφοτέρω
πρὸς μέσον ὁ ἄκρος ἐστὶ καὶ πατέρος· πρὸς ἀλλήλους· καὶ πολυ
τελῶν δὲ διωθούμεθα τὸν λόγον, ὅτι μὴ καὶ ἐν τῇ μεσότητι πάσας
λω, τὰς δὲ καθ' ἕλλειψιν· μεσότητας γὰρ
πάσας ἀντιπαθῶς· ἀμφοῖν γὰρ ἄκρας καὶ τῆς μέσης καὶ ἀμφοῖν
λας, ὥσπερ τὰς ἀκρίσεις ἢ δὲ μεσότητας ὡς πλησίον τὸν
πρὸς μὲν τὸ ἐπιεικὲς μᾶλλον ἐλαττον· οὕτως
αὐ μεσότης ἐξίς· πρὸς μὲν ἐλλείψεις ὑπερβαίνουσι· πρὸς δὲ
ταῖς ὑπερβολαῖς ἐλλείπουσιν ἢ πρὸς τὰς ἐν ταῖς πράξεσι καὶ
σιν· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸ δεινὸν θρασὺς φαίνεται·
πρὸς δὲ τὴν θρασεῖαν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων πρὸς
μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος· πρὸς δὲ τὴν ἀκολασίαν ἀνα
σθητος· ὁ δὲ ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον, ἄσω
τος· πρὸς δὲ τὴν ἄσωτον ἀνελεύθερος· διὸ καὶ ἀμφοτέρω
πρὸς μέσον ὁ ἄκρος ἐστὶ καὶ πατέρος· πρὸς ἀλλήλους· καὶ πολυ
τελῶν δὲ διωθούμεθα τὸν λόγον, ὅτι μὴ καὶ ἐν τῇ μεσότητι πάσας
λω, τὰς δὲ καθ' ἕλλειψιν· μεσότητας γὰρ
πάσας ἀντιπαθῶς· ἀμφοῖν γὰρ ἄκρας καὶ τῆς μέσης καὶ ἀμφοῖν
λας, ὥσπερ τὰς ἀκρίσεις ἢ δὲ μεσότητας ὡς πλησίον τὸν
πρὸς μὲν τὸ ἐπιεικὲς μᾶλλον ἐλαττον· οὕτως
αὐ μεσότης ἐξίς· πρὸς μὲν ἐλλείψεις ὑπερβαίνουσι· πρὸς δὲ
ταῖς ὑπερβολαῖς ἐλλείπουσιν ἢ πρὸς τὰς ἐν ταῖς πράξεσι καὶ
σιν· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸ δεινὸν θρασὺς φαίνεται·
πρὸς δὲ τὴν θρασεῖαν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων πρὸς
μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος· πρὸς δὲ τὴν ἀκολασίαν ἀνα
σθητος· ὁ δὲ ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον, ἄσω
τος· πρὸς δὲ τὴν ἄσωτον ἀνελεύθερος· διὸ καὶ ἀμφοτέρω
πρὸς μέσον ὁ ἄκρος ἐστὶ καὶ πατέρος· πρὸς ἀλλήλους· καὶ πολυ
τελῶν δὲ διωθούμεθα τὸν λόγον, ὅτι μὴ καὶ ἐν τῇ μεσότητι πάσας
λω, τὰς δὲ καθ' ἕλλειψιν· μεσότητας γὰρ
πάσας ἀντιπαθῶς· ἀμφοῖν γὰρ ἄκρας καὶ τῆς μέσης καὶ ἀμφοῖν
λας, ὥσπερ τὰς ἀκρίσεις ἢ δὲ μεσότητας ὡς πλησίον τὸν
πρὸς μὲν τὸ ἐπιεικὲς μᾶλλον ἐλαττον· οὕτως
αὐ μεσότης ἐξίς· πρὸς μὲν ἐλλείψεις ὑπερβαίνουσι· πρὸς δὲ
ταῖς ὑπερβολαῖς ἐλλείπουσιν ἢ πρὸς τὰς ἐν ταῖς πράξεσι καὶ
σιν· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸ δεινὸν θρασὺς φαίνεται·
πρὸς δὲ τὴν θρασεῖαν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων πρὸς
μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος· πρὸς δὲ τὴν ἀκολασίαν ἀνα
σθητος· ὁ δὲ ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον, ἄσω
τος· πρὸς δὲ τὴν ἄσωτον ἀνελεύθερος· διὸ καὶ ἀμφοτέρω
πρὸς μέσον ὁ ἄκρος ἐστὶ καὶ πατέρος· πρὸς ἀλλήλους· καὶ πολυ
τελῶν δὲ διωθούμεθα τὸν λόγον, ὅτι μὴ καὶ ἐν τῇ μεσότητι πάσας
λω, τὰς δὲ καθ' ἕλλειψιν· μεσότητας γὰρ
πάσας ἀντιπαθῶς· ἀμφοῖν γὰρ ἄκρας καὶ τῆς μέσης καὶ ἀμφοῖν
λας, ὥσπερ τὰς ἀκρίσεις ἢ δὲ μεσότητας ὡς πλησίον τὸν
πρὸς μὲν τὸ ἐπιεικὲς μᾶλλον ἐλαττον· οὕτως
αὐ μεσότης ἐξίς· πρὸς μὲν ἐλλείψεις ὑπερβαίνουσι· πρὸς δὲ
ταῖς ὑπερβολαῖς ἐλλείπουσιν ἢ πρὸς τὰς ἐν ταῖς πράξεσι καὶ
σιν· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸ δεινὸν θρασὺς φαίνεται·
πρὸς δὲ τὴν θρασεῖαν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων πρὸς
μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος· πρὸς δὲ τὴν ἀκολασίαν ἀνα
σθητος· ὁ δὲ ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον, ἄσω
τος· πρὸς δὲ τὴν ἄσωτον ἀνελεύθερος· διὸ καὶ ἀμφοτέρω
πρὸς μέσον ὁ ἄκρος ἐστὶ καὶ πατέρος· πρὸς ἀλλήλους· καὶ πολυ

ἀλλήλ

ἡ δὲ φιλοψυχία δοκεῖ εἶναι ἡ ἀνδρεία· ἐστὶ γὰρ ἡ ἀνδρεία
τις φαίνεσθαι· ὥστε ἡ θρασεῖα ταπεινοῦται μὲν ἀλήθειαν τῇ ἀνδρεία
τία πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα· τοῖς δὲ ἄκροις ὅσοις ἁπλῶς ὑπερβολὴ
ἀνομοιότης· τὰ δὲ ὅσα ἐστὶν ἀγαθὰ ἁπλῶς ἐναντία ὄντα ἔχει
ὥστε καὶ μᾶλλον ἐναντία τὰ ὅλα ἐστὶν ἀγαθὰ· πρὸς δὲ τὸ μέσον
ἀντιπαθῶς· ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἐλλείψεις ἐφ' ὧν δὲ ὑπερβολή· οἱ
ον ἀνδρεία μὲν· οὔτε θρασεῖς ὑπερβολαὶ οἷαι· ἀμήχανοι
εὐθεῖς οἷαι· τὴν δὲ σωφροσύνη οὔτε ἀναισθησία ἐν ὀλίγοις
σία· ἀλλ' ἀκολασία ὑπερβολαὶ οἷαι· διὰ δὲ ἀπορρέουσι
βάνει· μᾶλλον τὴν ἐξαίρετον θεάσασθαι· τῶν δὲ ἐμ
τὸν θῆλυ καὶ ὁμοίως ἑρπετὸν ἄνθρωπον ἀνεμπαθῶς· οὕτω
ρ ἀμφοτέρων ἀντιτίθεμεν· οἷον ἐν ὀλιγομοιότητι ἀνδρεία
ἀνομοιότερον δὲ ἀνδρείᾳ· ταῦτα μᾶλλον ἀντιτίθεμεν· ταῦτα δὲ τε
μένα ἐναντία τοῦ μέσου· ἵνα ἀντιῶσιν ἀλλήλοις μᾶλλον ἢ τὸ μέσον
αἴτια αὐτὰ ἀλλήλοις τοῦ θεάσασθαι· ἔστω δὲ ὡς ἐξαίρετον
πρὸς ἄλληλα· ταῦτα μὲν ἐναντία τοῦ μέσου
φαίνεσθαι· οἷον αὐτοῖς μὲν ἀνδρεία πρὸς ἀνδρείαν· ἀλλὰ
καλῶς φέρειν· ὅτι πρὸς ἀπολαυστικὸν πρὸς ἀναισθησίαν· ταῦτον
μᾶλλον ἐναντία λέγομεν· πρὸς ἃ ἡ ὑπερβολὴ μᾶλλον ἐμοὶ καὶ διὰ
τοῦ ἐν ἀκολασίᾳ πρὸς ἀκολασίαν· ὡς μᾶλλον ἐμοὶ καὶ ἀναισθησίᾳ
μη· ὅτι μὲν οὖν ἡ ἀρετὴ ἐστὶ μεσότης καὶ πῶς· ἐν ὅτι με
σότης λόγου καὶ ποίου τῶν· τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν·
καὶ ὅτι περὶ πάθη ἐστὶ καὶ πράξεις ἐν αἷς ἐστὶν ἡ μὲν ὑπερβολὴ
τοῖς σφάλλεσθαι καὶ ψέγεσθαι· ἡ δὲ μεσότης κατορθοῦσθαι καὶ

ἐστὶ σπουδαῖον εἶναι· ἐν ἑκάστῳ γὰρ τὸ μέσον λαβεῖν ἔργον, οἷον κύκλου τὸ μέσον οὐ παντὸς ἀλλὰ τοῦ εἰδότος· οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ὀργισθῆναι παντὸς καὶ ῥᾴδιον, καὶ τὸ δοῦναι ἀργύριον καὶ δαπανῆσαι· τὸ δ' ᾧ, καὶ ὅσον καὶ ὅτε καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς, οὐκέτι παντὸς οὐδὲ ῥᾴδιον· διόπερ τὸ εὖ καὶ σπάνιον καὶ ἐπαινετὸν καὶ καλόν. διὸ δεῖ τὸν στοχαζόμενον τοῦ μέσου, πρῶτον μὲν ἀποχωρεῖν τοῦ μᾶλλον ἐναντίου, καθάπερ καὶ ἡ Καλυψὼ παραινεῖ· τούτου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε νῆα. τῶν γὰρ ἄκρων τὸ μέν ἐστιν ἁμαρτωλότερον, τὸ δ' ἧττον. ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπόν, κατὰ τὸν δεύτερον, φασί, πλοῦν τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν· τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα τοῦτον τὸν τρόπον ὃν λέγομεν. σκοπεῖν δὲ δεῖ, πρὸς ἃ καὶ αὐτοὶ εὐκατάφοροί ἐσμεν· ἄλλοι γὰρ πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν· τοῦτο δ' ἔσται γνώριμον ἐκ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης τῆς γινομένης περὶ ἡμᾶς. εἰς τοὐναντίον δ' ἑαυτοὺς ἀφέλκειν δεῖ· πολὺ γὰρ ἀπάγοντες τοῦ ἁμαρτάνειν, εἰς τὸ μέσον ἥξομεν, ὅπερ οἱ τὰ διεστραμμένα τῶν ξύλων ὀρθοῦντες ποιοῦσιν. ἐν παντὶ δὲ μάλιστα φυλακτέον τὸ ἡδὺ καὶ τὴν ἡδονήν· οὐ γὰρ ἀδέκαστοι κρίνομεν αὐτήν. ὅπερ οὖν οἱ δημογέροντες ἔπαθον πρὸς τὴν Ἑλένην, τοῦτο δεῖ παθεῖν καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἡδονήν, καὶ ἐν πᾶσι τὴν ἐκείνων ἐπιλέγειν φωνήν· οὕτω γὰρ αὐτὴν ἀποπεμπόμενοι ἧττον ἁμαρτησόμεθα. ταῦτ' οὖν ποιοῦντες, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, μάλιστα δυνησόμεθα τοῦ μέσου τυγχάνειν. χαλεπὸν δ' ἴσως τοῦτο, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον· οὐ γὰρ ῥᾴδιον διορίσαι πῶς

γρ. μέγη

γρ. ὀρθοῦντες ποιοῦσιν

καὶ τίσι καὶ ἐπὶ ποίοις καὶ πόσον χρόνον ὀργιστέον· καὶ γὰρ ἡμεῖς ὁτὲ μὲν τοὺς ἐλλείποντας ἐπαινοῦμεν καὶ πράους φαμέν, ὁτὲ δὲ τοὺς χαλεπαίνοντας ἀνδρώδεις ἀποκαλοῦμεν. ἀλλ' ὁ μὲν μικρὸν τοῦ εὖ παρεκβαίνων οὐ ψέγεται, οὔτ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον οὔτ' ἐπὶ τὸ ἧττον, ὁ δὲ πλέον· οὗτος γὰρ οὐ λανθάνει. ὁ δὲ μέχρι τίνος καὶ ἐπὶ πόσον ψεκτός, οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ ἀφορίσαι· οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν· τὰ δὲ τοιαῦτα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. τὸ μὲν ἄρα τοσοῦτο δηλοῖ ὅτι ἡ μέση ἕξις ἐν πᾶσιν ἐπαινετή, ἀποκλίνειν δὲ δεῖ ὁτὲ μὲν ἐπὶ τὴν ὑπερβολήν, ὁτὲ δὲ ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν· οὕτω γὰρ ῥᾷστα τοῦ μέσου καὶ τοῦ εὖ τευξόμεθα. τέλος τοῦ β'

ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίον τρίτον.

πλοῦν

γρ. τοῖς ...

Τῆς ἀρετῆς δὴ περὶ πάθη τε καὶ πράξεις οὔσης, καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἐπαίνων καὶ ψόγων γινομένων, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλέου, τὸ ἑκούσιον καὶ ἀκούσιον ἀναγκαῖον ἴσως διορίσαι τοῖς περὶ ἀρετῆς ἐπισκοποῦσι, χρήσιμον δὲ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι πρός τε τὰς τιμὰς καὶ τὰς κολάσεις. δοκεῖ δὴ ἀκούσια εἶναι τὰ βίᾳ ἢ δι' ἄγνοιαν γινόμενα· βίαιον δὲ οὗ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν, τοιαύτη οὖσα ἐν ᾗ μηδὲν συμβάλλεται ὁ πράττων ἢ ὁ πάσχων, οἷον εἰ πνεῦμα κομίσαι ποι ἢ ἄνθρωποι κύριοι ὄντες. ὅσα δὲ διὰ φόβον μειζόνων κακῶν πράττεται ἢ διὰ καλόν τι, οἷον εἰ τύραννος προστάττοι αἰσχρόν τι πρᾶξαι κύριος ὢν γονέων καὶ τέκνων, καὶ πράξαντος μὲν σώζοιντο, μὴ πράξαντος δ' ἀποθνήσκοιεν, ἀμφισβήτησιν ἔχει

πότερον ἀκούσιά ἐστιν ἢ ἑκούσια· τοιοῦτον δέ τι συμβαίνει καὶ περὶ τὰς ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐκβολάς· ἁπλῶς γὰρ οὐδεὶς ἀποβάλλεται ἑκών, ἐπὶ σωτηρίᾳ δὲ αὑτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἅπαντες οἱ νοῦν ἔχοντες. μικταὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ τοιαῦται πράξεις· ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ἑκουσίοις· αἱρεταὶ γάρ εἰσι τότε ὅτε πράττονται· τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως κατὰ τὸν καιρόν ἐστι. καὶ τὸ ἑκούσιον δὴ καὶ τὸ ἀκούσιον, ὅτε πράττει λεκτέον. πράττει δὲ ἑκών· καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ τοῦ κινεῖν τὰ ὀργανικὰ μέρη ἐν ταῖς τοιαύταις πράξεσιν ἐν αὐτῷ ἐστίν· ὧν δὲ ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχή, ἐπ' αὐτῷ καὶ τὸ πράττειν καὶ μή. ἑκούσια δὴ τὰ τοιαῦτα, ἁπλῶς δ' ἴσως ἀκούσια· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἕλοιτο καθ' αὑτὸ τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐπὶ ταῖς πράξεσι δὲ ταῖς τοιαύταις ἐνίοτε καὶ ἐπαινοῦνται, ὅταν αἰσχρόν τι ἢ λυπηρὸν ὑπομένωσιν ἀντὶ μεγάλων καὶ καλῶν· ἂν δ' ἀνάπαλιν, ψέγονται· τὰ γὰρ αἴσχισθ' ὑπομεῖναι ἐπὶ μηδενὶ καλῷ ἢ μετρίῳ φαύλου. ἐπ' ἐνίοις δ' ἔπαινος μὲν οὐ γίνεται, συγγνώμη δ', ὅταν διὰ τοιαῦτα πράξῃ τις ἃ μὴ δεῖ, ἃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομείναι. ἔνια δ' ἴσως οὐκ ἔστιν ἀναγκασθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποθανετέον παθόντα τὰ δεινότατα· καὶ γὰρ τὸν Εὐριπίδου Ἀλκμαίωνα γελοῖα φαίνεται τὰ ἀναγκάσαντα μητροκτονῆσαι. ἔστι δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε διακρῖναι ποῖον ἀντὶ ποίου αἱρετέον καὶ τί ἀντὶ τίνος ὑπομενετέον. ἔτι δὲ χαλεπώτερον ἐμμεῖναι τοῖς γνωσθεῖσιν· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ ἐστι τὰ μὲν προσδοκώμενα λυπηρά, ἃ δ' ἀναγκάζονται αἰσχρά· ὅθεν ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται περὶ τοὺς ἀναγκασθέντας ἢ μή. τὰ δὴ ποῖα φατέον βίαια; ἢ ἁπλῶς μέν, ὁπότ' ἂν ἡ αἰτία

ἐν τοῖς ἐκτὸς ᾖ καὶ ὁ πράττων μηδὲν συμβάλληται· ἃ δὲ καθ' αὑτὰ μὲν ἀκούσιά ἐστι, νῦν δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε αἱρετά, καὶ ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ πράττοντι, καθ' αὑτὰ μὲν ἀκούσιά ἐστι, νῦν δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε ἑκούσια. μᾶλλον δ' ἔοικεν ἑκουσίοις· αἱ γὰρ πράξεις ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα· ταῦτα δ' ἑκούσια. ποῖα δ' ἀντὶ ποίων αἱρετέον, οὐ ῥᾴδιον ἀποδοῦναι· πολλαὶ γὰρ διαφοραί εἰσιν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. εἰ δέ τις τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ φαίη βίαια εἶναι, ἀναγκάζειν γὰρ ἔξω ὄντα, πάντα ἂν εἴη οὕτω αὐτῷ βίαια· τούτων γὰρ χάριν πάντες πράττουσι. καὶ οἱ μὲν βίᾳ καὶ ἄκοντες λυπηρῶς, οἱ δὲ διὰ τὸ ἡδὺ καὶ καλὸν μεθ' ἡδονῆς· γελοῖον δὲ τὸ αἰτιᾶσθαι τὰ ἐκτός, ἀλλὰ μὴ αὑτὸν εὐθήρατον ὄντα ὑπὸ τῶν τοιούτων· καὶ τῶν μὲν καλῶν ἑαυτόν, τῶν δ' αἰσχρῶν τὰ ἡδέα. ἔοικε δὴ τὸ βίαιον εἶναι οὗ ἔξωθεν ἡ ἀρχή, μηδὲν συμβαλλομένου τοῦ βιασθέντος. τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν οὐχ ἑκούσιον μὲν ἅπαν ἐστίν, ἀκούσιον δὲ τὸ ἐπίλυπον καὶ ἐν μεταμελείᾳ· ὁ γὰρ δι' ἄγνοιαν πράξας ὁτιοῦν, μηδὲν δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἑκὼν μὲν οὐ πέπραχεν ὅ γε μὴ ᾔδει· οὐδ' αὖ ἄκων, μὴ λυπούμενός γε. τοῦ δὴ δι' ἄγνοιαν ὁ μὲν ἐν μεταμελείᾳ ἄκων δοκεῖ· ὁ δὲ μὴ μεταμελόμενος, ἐπεὶ ἕτερος, ἔστω οὐχ ἑκών· ἐπεὶ γὰρ διαφέρει, βέλτιον ὄνομα ἔχειν ἴδιον. ἕτερον δ' ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν τοῦ ἀγνοοῦντα ποιεῖν· ὁ μὲν γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων, οὐκ εἰδὼς δὲ ἀλλ' ἀγνοῶν. ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς ἃ δεῖ πράττειν καὶ ὧν ἀφεκτέον. καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δ' ἀ-

κουσίου βούλεται λέγεσθαι· οὐκ εἴ τις ἀγνοεῖ τὰ συμφέροντα·
οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια αἰτία τοῦ ἀκουσίου· ἀλλὰ τῆς μο-
χθηρίας· οὐδ' ἡ καθόλου· ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην· ἀλλ' ἡ καθ' ἕ-
καστα ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ
συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν ἀκουσίως πράττει· ἴσως οὖν
οὐ χεῖρον διορίσαι αὐτά, τίνα καὶ πόσα ἐστί· τίς τε δὴ καὶ τί καὶ περὶ τί ἢ ἐν
τίνι πράττει· ἐνίοτε δὲ καὶ τίνι, οἷον ὀργάνῳ· καὶ ἕνεκα τί-
νος, οἷον σωτηρίας· καὶ πῶς, οἷον ἠρέμα ἢ σφόδρα· ἅπαντα μὲν
οὖν ταῦτα οὐδεὶς ἂν ἀγνοήσειε μὴ μαινόμενος· δῆλον δ' ὡς οὐδὲ
τὸν πράττοντα· πῶς γὰρ ἑαυτόν γε; ὃ δὲ πράττει ἀγνοήσειεν ἄν τις,
οἷον λέγοντές φασιν ἐκπεσεῖν αὐτούς, ἢ οὐκ εἰδέναι ὅτι ἀπόρ-
ρητα ἦν, ὡς ὁ Αἰσχύλος τὰ μυστικά· ἢ δεῖξαι βουλόμενος
ἀφεῖναι, ὡς ὁ τὸν καταπέλτην· οἰηθείη δ' ἄν τις καὶ τὸν υἱὸν πο-
λέμιον εἶναι ὡς ἡ Μερόπη· καὶ ἐσφαιρῶσθαι τὸ λελογχωμένον
δόρυ, ἢ τὸν λίθον κίσηριν εἶναι· καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ πίσας ἀποκτεί-
ναι ἄν· καὶ θῖξαι βουλόμενος, ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζόμενοι, πατά-
ξειεν ἄν· περὶ πάντα δὴ ταῦτα τῆς ἀγνοίας οὔσης ἐν οἷς ἡ πρᾶξις, ὁ
τούτων τι ἀγνοήσας ἄκων δοκεῖ πεπραχέναι, καὶ μάλιστα ἐν
τοῖς κυριωτάτοις· κυριώτατα δ' εἶναι δοκεῖ ἐν οἷς ἡ πρᾶξις καὶ
οὗ ἕνεκα· τοῦ δὴ κατὰ τὴν τοιαύτην ἄγνοιαν ἀκουσίου λεγομένου,
ἔτι δεῖ τὴν πρᾶξιν λυπηρὰν εἶναι καὶ ἐν μεταμελείᾳ· ὄντος δ' ἀκου-
σίου τοῦ βίᾳ — καὶ δι' ἄγνοιαν, τὸ ἑκούσιον δόξειεν ἂν εἶναι
οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ εἰδότι τὰ καθ' ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πρᾶξις· ἴ-
σως γὰρ οὐ καλῶς λέγεται ἀκούσια εἶναι τὰ διὰ θυμὸν ἢ δι' ἐ-

πιθυμίαν· πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ζῴων ἑκουσίως πράξει,
οὐδ' οἱ παῖδες· εἶτα πότερον οὐδὲν ἑκουσίως πράττομεν
τῶν δι' ἐπιθυμίαν ἢ θυμόν, ἢ τὰ καλὰ μὲν ἑκουσίως, τὰ δ' αἰσχρὰ
ἀκουσίως; ἢ γελοῖον ἑνός γε αἰτίου ὄντος; ἄτοπον δὲ ἴσως
τὰ ἀκούσια φάναι ὧν δεῖ ὀρέγεσθαι· δεῖ δὲ καὶ ὀργίζεσθαι ἐπί τι-
σι καὶ ἐπιθυμεῖν τινῶν, οἷον ὑγιείας καὶ μαθήσεως· δοκεῖ δὲ τὰ
μὲν ἀκούσια λυπηρὰ εἶναι, τὰ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἡδέα· ἔτι δὲ
τί διαφέρει τῷ ἀκούσια εἶναι τὰ κατὰ λογισμὸν ἢ θυμὸν ἁμαρ-
τηθέντα; φευκτὰ μὲν γὰρ ἄμφω· δοκεῖ δὲ οὐχ ἧττον ἀνθρωπι-
κὰ εἶναι τὰ ἄλογα πάθη· αἱ δὲ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ
θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας· ἄτοπον δὴ τὸ τιθέναι ἀκούσια ταῦτα·
Διωρισμένων δὲ τοῦ τε ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου, περὶ προαιρέ-
σεως ἕπεται διελθεῖν· οἰκειότατον γὰρ εἶναι δοκεῖ τῇ ἀρετῇ καὶ
μᾶλλον τὰ ἤθη κρίνειν τῶν πράξεων· ἡ προαίρεσις δὲ ἑκούσιον
μὲν φαίνεται· οὐ ταὐτὸν δέ, ἀλλ' ἐπὶ πλέον τὸ ἑκούσιον· τοῦ μὲν γὰρ
ἑκουσίου καὶ παῖδες καὶ τἆλλα ζῷα κοινωνεῖ· προαιρέσεως
δ' οὔ· καὶ τὰ ἐξαίφνης ἑκούσια μὲν λέγομεν, κατὰ προαίρεσιν
δ' οὔ· οἱ δὲ λέγοντες αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἢ θυμὸν ἢ βούλησιν ἤ
τινα δόξαν οὐκ ἐοίκασιν ὀρθῶς λέγειν· οὐ γὰρ κοινὸν ἡ προ-
αίρεσις καὶ τῶν ἀλόγων· ἐπιθυμία δὲ καὶ θυμός· καὶ ὁ ἀκρα-
τὴς ἐπιθυμῶν μὲν πράττει, προαιρούμενος δ' οὔ· ὁ ἐγκρα-
τὴς δ' ἀνάπαλιν προαιρούμενος μέν, ἐπιθυμῶν δ' οὔ· καὶ
προαιρέσει μὲν ἐπιθυμία ἐναντιοῦται, ἐπιθυμία δ' ἐπιθυμίᾳ
οὔ· Καὶ ἡ μὲν ἐπιθυμία ἡδέος καὶ ἐπιλύπου· ἡ προαίρεσις

οὔτε λυπηροῦ

δ᾽ οὔθ᾽ ἡδέος· θυμὸς δ᾽ ἔτι ἧττον· ἥκιστα γὰρ τὰ διὰ θυμὸν κατὰ προαίρεσιν ἥκιστα δοκεῖ· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βούλησίς γε, καίπερ σύνεγγυς φαινόμενον· προαίρεσις μὲν γὰρ οὐκ ἔστι τῶν ἀδυνάτων· καὶ εἴ τις φαίη προαιρεῖσθαι, δοκοίη ἂν ἠλίθιος εἶναι· βούλησις δ᾽ ἐστὶ τῶν ἀδυνάτων, οἷον ἀθανασίας· καὶ ἡ μὲν βούλησις ἐστὶ περὶ τὰ μηδαμῶς πραχθέντα ἂν δι᾽ αὐτοῦ, οἷον ὑποκριτήν τινα νικᾶν ἢ ἀθλητήν· προαιρεῖται δὲ τὰ τοιαῦτα οὐδείς, ἀλλ᾽ ὅσα οἴεται γενέσθαι ἂν δι᾽ αὐτοῦ· ἔτι δὲ ἡ μὲν βούλησις τοῦ τέλους ἐστὶ μᾶλλον, ἡ δὲ προαίρεσις τῶν πρὸς τὸ τέλος· οἷον ὑγιαίνειν βουλόμεθα, προαιρούμεθα δὲ δι᾽ ὧν ὑγιανοῦμεν· καὶ εὐδαιμονεῖν βουλόμεθα μὲν καὶ φαμέν, προαιρούμεθα δὲ λέγειν οὐχ ἁρμόζει· ὅλως γὰρ ἔοικεν ἡ προαίρεσις περὶ τὰ ἐφ᾽ ἡμῖν εἶναι· οὐδὲ δὴ δόξα ἂν εἴη· ἡ μὲν γὰρ δόξα δοκεῖ περὶ πάντα εἶναι, καὶ οὐδὲν ἧττον περὶ τὰ ἀΐδια καὶ τὰ ἀδύνατα ἢ τὰ ἐφ᾽ ἡμῖν· καὶ τῷ ψευδεῖ καὶ ἀληθεῖ διαιρεῖται, οὐ τῷ κακῷ καὶ ἀγαθῷ· ἡ δὲ προαίρεσις τούτοις μᾶλλον· ὅλως μὲν οὖν δόξῃ ταὐτὸν ἴσως οὐδὲ λέγει οὐδείς· ἀλλ᾽ οὐδὲ τινί· τῷ δὲ προαιρεῖσθαι τἀγαθὰ ἢ τὰ κακὰ ποιοί τινές ἐσμεν, τῷ δὲ δοξάζειν οὔ· καὶ προαιρούμεθα μὲν λαβεῖν ἢ φυγεῖν ἤ τι τῶν τοιούτων· δοξάζομεν δὲ τί ἐστιν ἢ τίνι συμφέρει ἢ πῶς· λαβεῖν δὲ ἢ φυγεῖν οὐ πάνυ δοξάζομεν· καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐπαινεῖται τῷ εἶναι οὗ δεῖ μᾶλλον ἢ τῷ ὀρθῶς· ἡ δὲ δόξα τῷ ἀληθῶς· καὶ προαιρούμεθα μὲν ἃ μάλιστα ἴσμεν ἀγαθὰ ὄντα· δοξάζομεν δὲ ἃ οὐ πάνυ ἴσμεν· δοκοῦσί τε οὐχ οἱ αὐτοὶ προαιρεῖσθαι τὰ ἄριστα καὶ δοξάζειν· ἀλλ᾽ ἔνιοι δοξάζειν μὲν ἄμεινον, διὰ κακίαν δ᾽ αἱρεῖσθαι οὐχ ἃ δεῖ· εἰ δὲ προγίνεται δόξα τῆς προαιρέσεως ἢ πα-

ρακολουθεῖ, οὐδὲν διαφέρει· οὐ τοῦτο γὰρ σκοποῦμεν, ἀλλ᾽ εἰ ταὐτόν ἐστι δόξῃ τινί· τί οὖν ἢ ποῖόν τί ἐστιν, ἐπειδὴ τῶν εἰρημένων οὐθέν; ἑκούσιον μὲν δὴ φαίνεται· τὸ δὲ ἑκούσιον οὐ πᾶν προαιρετόν· ἀλλ᾽ ἆρά γε τὸ προβεβουλευμένον; ἡ γὰρ προαίρεσις μετὰ λόγου καὶ διανοίας· ὑποσημαίνειν δὲ ἔοικε καὶ τοὔνομα ὡς ὂν πρὸ ἑτέρων αἱρετόν· βουλεύονται δὲ πότερον περὶ πάντων, καὶ πᾶν βουλευτόν ἐστιν, ἢ περὶ ἐνίων οὐκ ἔστι βουλή· λεκτέον δ᾽ ἴσως βουλευτὸν οὐχ ὑπὲρ οὗ βουλεύσαιτο ἂν ἠλίθιος ἢ μαινόμενος, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὧν ὁ νοῦν ἔχων· περὶ δὲ τῶν ἀϊδίων οὐδεὶς βουλεύεται, οἷον περὶ τοῦ κόσμου ἢ τῆς διαμέτρου καὶ τῆς πλευρᾶς, ὅτι ἀσύμμετροι· ἀλλ᾽ οὐδὲ περὶ τῶν ἐν κινήσει, ἀεὶ δὲ κατὰ ταὐτὰ γινομένων, εἴτε ἐξ ἀνάγκης εἴτε φύσει ἢ διά τινα αἰτίαν ἄλλην, οἷον τροπῶν καὶ ἀνατολῶν· οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλοτε ἄλλως, οἷον αὐχμῶν καὶ ὄμβρων· οὐδὲ περὶ τῶν ἀπὸ τύχης, οἷον θησαυροῦ εὑρέσεως· ἀλλ᾽ οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πάντων, οἷον πῶς ἂν σκύθαι ἄριστα πολιτεύοιντο, οὐδεὶς λακεδαιμονίων βουλεύεται· οὐ γὰρ γένοιτ᾽ ἂν τούτων οὐθὲν δι᾽ ἡμῶν· βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν πρακτῶν· ταῦτα δὲ καὶ ἔστι λοιπά· αἰτίαι γὰρ δοκοῦσιν εἶναι φύσις καὶ ἀνάγκη καὶ τύχη· ἔτι δὲ νοῦς καὶ πᾶν τὸ δι᾽ ἀνθρώπου· τῶν δ᾽ ἀνθρώπων ἕκαστοι βουλεύονται περὶ τῶν δι᾽ αὐτῶν πρακτῶν· καὶ περὶ μὲν τὰς ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρκεις τῶν ἐπιστημῶν οὐκ ἔστι βουλή· οἷον περὶ γραμμάτων· οὐ γὰρ διστάζομεν πῶς γραπτέον· ἀλλ᾽ ὅσα γίνεται δι᾽ ἡμῶν, μὴ ὡσαύτως δ᾽ ἀεί, περὶ τούτων βουλευόμεθα· οἷον περὶ τῶν κατὰ ἰατρικὴν καὶ χρηματιστικήν· καὶ περὶ κυβερνητικὴν μᾶλλον ἢ γυμναστικήν, ὅσῳ ἧττον

δοκεῖ εἶναι. καὶ ἔτι τῶν λοιπῶν ὁμοίως. μᾶλλον δὲ περὶ τὰς τέχνας
ἢ τὰς ἐπιστήμας. μᾶλλον γὰρ περὶ ταύτας διστάζομεν. τὸ βουλεύεσθαι δὲ
ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἀδήλοις δὲ πῶς ἀποβήσεται. καὶ ἐν οἷς ἀδιόρι-
στον. συμβούλους δὲ παραλαμβάνομεν εἰς τὰ μεγάλα. ἀπιστοῦν-
τες ἡμῖν αὐτοῖς ὡς οὐχ ἱκανοῖς διαγνῶναι. βουλευόμεθα δ' οὐ περὶ τῶν τε-
λῶν. ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη. οὔτε γὰρ ἰατρὸς βουλεύεται εἰ ὑγιάσει.
οὔτε ῥήτωρ εἰ πείσει. οὔτε πολιτικὸς εἰ εὐνομίαν ποιήσει. οὐδὲ τῶν
λοιπῶν οὐδεὶς περὶ τοῦ τέλους. ἀλλὰ θέμενοι τὸ τέλος τὸ πῶς καὶ διὰ
τίνων ἔσται σκοποῦσι. καὶ διὰ πλειόνων μὲν φαινομένου γίνεσθαι,
διὰ τίνος ῥᾷστα καὶ κάλλιστα ἐπισκοποῦσι. δι' ἑνὸς δὲ ἐπιτελου-
μένου πῶς διὰ τούτου ἔσται κἀκεῖνο διὰ τίνος. ἕως ἂν ἔλθωσιν ἐπὶ
τὸ πρῶτον αἴτιον. ὃ ἐν τῇ εὑρέσει ἔσχατόν ἐστιν. ὁ γὰρ βουλευό-
μενος ἔοικε ζητεῖν καὶ ἀναλύειν τὸν εἰρημένον τρόπον ὥσπερ διάγραμ-
μα. φαίνεται δ' ἡ μὲν ζήτησις οὐ πᾶσα εἶναι βούλευσις. οἷον
αἱ μαθηματικαί. ἡ δὲ βούλευσις πᾶσα ζήτησις. καὶ τὸ ἔσχατον ἐν
τῇ ἀναλύσει πρῶτον εἶναι ἐν τῇ γενέσει. κἂν μὲν ἀδυνάτῳ ἐντύ-
χωσιν, ἀφίστανται. οἷον εἰ χρημάτων δεῖ. ταῦτα δὲ μὴ οἷόν τε πορισθῆναι.
ἂν δὲ δυνατὸν φαίνηται ἐγχειροῦσι πράττειν. ζητεῖται δ' ὁτὲ μὲν
τὰ ὄργανα. ὁτὲ δὲ ἡ χρεία αὐτῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς. ὁτὲ
μὲν δι' οὗ. ὁτὲ δὲ πῶς ἢ διὰ τίνος. ἔοικε δή, καθάπερ εἴρηται, ἄνθρωπος
εἶναι ἀρχὴ τῶν πράξεων. ἡ δὲ βουλὴ περὶ τῶν αὐτῷ πρακτῶν. αἱ
δὲ πράξεις ἄλλων ἕνεκα. οὐ γὰρ ἂν εἴη βουλευτὸν τὸ τέλος. ἀλλὰ
τὰ πρὸς τὰ τέλη. οὐδὲ δὴ τὰ καθ' ἕκαστα. οἷον εἰ ἄρτος τοῦτο ἢ
πέπεπται ὡς δεῖ. αἰσθήσεως γὰρ ταῦτα. εἰ δὲ ἀεὶ βουλεύ-

[margin: δυνατὰ δὲ ἃ δι' ἡμῶν γένοιτ' ἄν. τὰ γὰρ διὰ τῶν φίλων δι' ἡμῶν πώς ἐστιν. ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν ἡμῖν.]

[margin: πέπεπται]

σεται. εἰς ἄπειρον ἥξει. βουλευτὸν δὲ καὶ προαιρετὸν τὸ αὐτό.
πλὴν ἀφωρισμένον ἤδη τὸ προαιρετόν. τὸ γὰρ ἐκ τῆς βουλῆς
προκριθὲν προαιρετόν ἐστι. παύεται γὰρ ἕκαστος ζητῶν πῶς
πράξει. ὅταν εἰς αὑτὸν ἀναγάγῃ τὴν ἀρχήν. καὶ αὑτοῦ εἰς τὸ ἡγού-
μενον. τοῦτο γὰρ τὸ προαιρούμενον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων πο-
λιτειῶν ἃς ὅμηρος ἐμιμεῖτο. οἱ γὰρ βασιλεῖς ἃ προῃροῦντο ἀνή-
γγελλον τῷ δήμῳ. ὄντος δὲ τοῦ προαιρετοῦ βουλευτοῦ ὀρεκτοῦ
τῶν ἐφ' ἡμῖν. καὶ ἡ προαίρεσις ἂν εἴη βουλευτικὴ ὄρεξις τῶν
ἐφ' ἡμῖν. ἐκ τοῦ βουλεύσασθαι γὰρ κρίναντες. ὀρεγόμεθα κατὰ
τὴν βούλευσιν. ἡ μὲν οὖν προαίρεσις τύπῳ εἰρήσθω καὶ περὶ ποῖά
ἐστι καὶ ὅτι τῶν πρὸς τὰ τέλη. ἡ δὲ βούλησις ὅτι μὲν τοῦ τέλους ἐστὶν εἴ-
ρηται. δοκεῖ δὲ τοῖς μὲν τἀγαθοῦ εἶναι. τοῖς δὲ τοῦ φαινομένου
ἀγαθοῦ. συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν τὸ βουλητὸν τἀγαθὸν λέγουσι μὴ εἶ-
ναι βουλητὸν ὃ βούλεται ὁ μὴ ὀρθῶς αἱρούμενος. εἰ γὰρ ἔσται
βουλητὸν καὶ ἀγαθόν. ἦν δὲ εἰ οὕτως ἔτυχε κακόν. τοῖς δ' αὖ τὸ φαινό-
μενον ἀγαθὸν τὸ βουλητὸν λέγουσι μὴ εἶναι φύσει βουλητόν. ἀλλ' ἑ-
κάστῳ τὸ δοκοῦν. ἄλλο δ' ἄλλῳ φαίνεται. καὶ εἰ οὕτως ἔτυχε τἀναν-
τία. εἰ δὲ δὴ ταῦτα μὴ ἀρέσκει. ἆρα φατέον ἁπλῶς μὲν καὶ
κατ' ἀλήθειαν βουλητὸν εἶναι τἀγαθόν. ἑκάστῳ δὲ τὸ φαινό-
μενον. τῷ μὲν οὖν σπουδαίῳ τὸ κατ' ἀλήθειαν εἶναι. τῷ δὲ φαύλῳ
τὸ τυχόν. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων. τοῖς μὲν εὖ διακειμένοις
ὑγιεινά ἐστι τὰ κατ' ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα. τοῖς δ' ἐπινόσοις
ἕτερα. ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ καὶ γλυκέα καὶ θερμὰ καὶ βαρέα
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα. ὁ σπουδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς. καὶ ἐν

[margin: ἃ προέλοιντο]

[margin: ὅρος προαιρέ[σεως]]

[margin: ἢ καθ' αὑτὸ ἀγαθόν]

ἐκ τοῦ τοιούτου ἀποφαίνει. καθ' ἑκάστην δὲ ἐξ ἐτῶν δίαιταν
καὶ κλαῦσαι καὶ ἰδεῖν. καὶ διαφέρει τὸ ὅσον οὐδὲν ἐξ ὧν τὰ
λυπηρὰ ἐκ παίδων ὁρᾷν. ὥστε θρασυτέρους ἂν μᾶλλον αὐτοὺς ποιεῖν.
πλείους δὲ ἂν εἶναι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐκφεύγειν. οὐδὲ τοῦτο
τὸν φαῦλον. αἱρετὸν δὲ τὸν ἥττω κακὸν τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ.
φεύγοιεν. ὅλως δὲ βουλόμεθα τοὺς μὲν τέκνα, βουλευτὰς δὲ καὶ
θεσμοθετῶν τῶν θεσμοθετῶν τέλος. εἰ δὲ διὰ ταῦτα τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ
αἱρέσεις θήσει καὶ ἐκποδών. διὰ τοῦτο δὲ τὰς ἐνεδρεύοντας δεῖ
τοῦτο, ἐφ' ἡμῖν δὲ καὶ ἀφεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν
ὡς τὸν θεατὴν ἡμῖν ὁ ἀγὼν ᾖ. ἐφ' οἷς δὲ
ἐφ' ἡμῖν τὸ θεατὴν ἢ μὴ θεατὴν ἄρχειν. ἐφ' οἷς μὲν τὸ μὴ ἄρχειν
μᾶλλον ἢ ἧττον αἰσχρὸν ὂν καὶ τὸ μὴ θεατὴν ἄρχειν ἐφ' ἡμῖν.
τὸ θεατὴν αἰσχρὸν ἐφ' ἡμῖν. ἐφ' οἷς δὲ ἐφ' ἡμῖν τὰ κωλύειν θεατὴν
λαμβάνειν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ θεατὴν ἄρχειν. τὸ δὲ
καὶ ἀκόντων καὶ ἑκόντων ἐφ' ἡμῖν τὸ ἐξεῖναι καὶ φανλοις
εἶναι· τὸ δὲ λέγειν ὡς οὐ δίκαιόν ἐστιν πρὸς οὐδένα μανθάνειν,
ἑκόντα μέν, μανθάνειν. τὸ δὲ λαθεῖν. μανθάνειν μὲν γὰρ οὐδένα
ἄκοντα· ἡδέως μέντοι ἑκόντα. καὶ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς φθονεροῖς
ζητεῖσθαι καὶ τὸν ὧν οὐ φαῦλον ἀγαθὸν ἦναι οὐ δεῖ γενέσθαι τὸν
θεάτην ὡς τὸ πολὺ τοιοῦτον. εἰ δὲ ταῦτα φαίνεται καὶ μὴ ἐξεῖναι
θεὶς ἄρχειν ὡς ἀπαίδευτον ἄρχειν τὸν θεατὴν ἐφ' ἡμῖν. ὃν καὶ ἂν ἀρχὴν ἐφ'
ἡμῖν, καὶ αὐτὰς, ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑκόντι. τὰς δὲ οἷς μὴ μετέστιν
καὶ ἐὰν ἀφαιρῶνται τοὺς ἀγαθοὺς τῶν νομοθετῶν. καὶ κλῆρον
γὰρ καὶ τιμωρὸν αἱροῦνται δεῖν τὰς μοίρας. ὁσονοῦν δὲ καὶ ἡ διὰ τοῦτο

ἧς μὲν αὐτοὶ αἴτιοι. τοιοῦτον δὲ τὰ κωλύειν θεατὴν αἱρεῖσθαι τὸν
ὡς τοὺς μὲν θεοὺς ἥττους. τοὺς δὲ ἀνθρώπους. καὶ τοὺς μὲν
μετὰ φθόνου εἶναι. μεθ' ἡσυχίας οὐδὲν θεοὺς ὄντας θεατὰς ὡς
δὲ τοὺς ἐξ οὗ ὄντος ἀεὶ μεμαθηκότας ἢ ἀεὶ
μνήμη. ἢ ἄλλο τι οὐδὲν ὄντων. οὐδὲν ἐξ ἧς ἐπιμελείας
αὐτὰ. καὶ δὲ ἐν ταῖς ἀληθείαις καὶ ἐξ ὧν
δοκεῖ τὰ ἀληθῆ. οἷον τὰ μὲν θεοὺς ἀεὶ τὰ αὐτὰ εἰδέναι
μὲν ἐν αὐτοῖς. πῶς δὲ τὰ μὴ μεμαθηκότας. τὰ δὲ ἀεὶ τὰ αὐτὰ
καὶ μὴ μεμαθηκότας ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις
τέχναις. ἐπιστήμονας εἶναι. ἀγαθοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔργοις. ἀλλ' ὁμοίως
ζῶντας ἀνθρώπους. καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιστήμονας εἶναι. οἱ μὲν
πάντα ἐπιστάμενοι. οἱ δὲ ἐν πᾶσι καὶ τοῖς ἔργοις δι' ἀσθένειαν. οἱ
γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἐνεργοῦντες ἔργοις ἐπιστήμονες. τὸ δὲ ἐν ἅπασι
τῶν μεγίστων τοὺς ἰδιώτας οὐκ ἀγῶνι ἢ θεᾶσθαι. διὰ τοῦτο
οὐδὲν ἐν θεοῖς ὄντες. φθονοῦσι τοῖς ἀγῶσι. ὅτι ἐκ τοῦ ἐν θεοῖς θεᾶσθαι
καὶ ἀφ' ἡδονῆς, νομίζουσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ὅτι δὲ λόγον ἢ
ἀποῦσα μὴ βούλεσθαι ἄθλον εἶναι. ἢ τὸν ἀπολαύσεσθαι
ἀπόλαυσιν. εἰ δὲ μὴ ἀγῶνα τις θεατὴν ἡγεῖται εἶναι ἄθλος,
ἐκεῖνον ἄθλος ἂν εἴη. οὐ μὴν ἐκεῖνόν γε βούλεται. ἄθλος ὢν θεατὴν
σοῦ καὶ ἐγκαλεῖ δίκαιος. οὐ δεῖ γὰρ ὀνόσασθαι. ἐστὶν καὶ οὕτως
ἔχειν, ἐκεῖνο σοῦ. ἀκροατῶν δὲ οἱ λόγων καὶ ἀθλητῶν οἱ

ἰατροῖς· τότε μὲν οὖν ἐξῆν αὐτῷ μὴ νοσεῖν· προεμένῳ δ' οὐκέτι· ὥσπερ οὐδὲ ἀφέντι λίθον ἔτ' αὐτὸν δυνατὸν ἀναλαβεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐπ' αὐτῷ τὸ βαλεῖν καὶ ῥῖψαι· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ· οὕτω δὲ καὶ τῷ ἀδίκῳ καὶ τῷ ἀκολάστῳ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐξῆν τοιούτοις μὴ γενέσθαι· διὸ ἑκόντες εἰσί· γενομένοις δ' οὐκέτι ἔξεστι μὴ εἶναι. οὐ μόνον δ' αἱ τῆς ψυχῆς κακίαι ἑκούσιοί εἰσιν, ἀλλ' ἐνίοις καὶ αἱ τοῦ σώματος, οἷς καὶ ἐπιτιμῶμεν· τοῖς μὲν γὰρ διὰ φύσιν αἰσχροῖς οὐδεὶς ἐπιτιμᾷ· τοῖς δὲ δι' ἀγυμνασίαν καὶ ἀμέλειαν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀσθένειαν καὶ αἶσχος καὶ πήρωσιν· οὐδεὶς γὰρ ἂν ὀνειδίσειε τυφλῷ φύσει ἢ ἐκ νόσου ἢ ἐκ πληγῆς· ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεήσαι· τῷ δ' ἐξ οἰνοφλυγίας ἢ ἄλλης ἀκολασίας πᾶς ἂν ἐπιτιμήσαι· τῶν δὴ περὶ τὸ σῶμα κακιῶν αἱ ἐφ' ἡμῖν ἐπιτιμῶνται· αἱ δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν οὔ. εἰ δ' οὕτω, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἱ ἐπιτιμώμεναι τῶν κακιῶν ἐφ' ἡμῖν ἂν εἶεν. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι πάντες ἐφίενται τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ, τῆς δὲ φαντασίας οὐ κύριοι, ἀλλ' ὁποῖός ποθ' ἕκαστός ἐστι, τοιοῦτο καὶ τὸ τέλος φαίνεται αὐτῷ· εἰ μὲν οὖν ἕκαστος ἑαυτῷ τῆς ἕξεώς ἐστί πως αἴτιος, καὶ τῆς φαντασίας ἔσται πως αὐτὸς αἴτιος· εἰ δὲ μηδεὶς αὑτῷ αἴτιος τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν τοῦ τέλους ταῦτα πράττει, διὰ τούτων οἰόμενος αὑτῷ τὸ ἄριστον ἔσεσθαι, ἡ δὲ τοῦ τέλους ἔφεσις οὐκ αὐθαίρετος, ἀλλὰ φῦναι δεῖ, ὥσπερ ὄψιν ἔχοντα, ᾗ κρινεῖ καλῶς καὶ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἀγαθὸν αἱρήσεται· καὶ ἔστιν εὐφυὴς ᾧ τοῦτο καλῶς πέφυκε· τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κάλλιστον, καὶ ὃ παρ' ἑτέρου μὴ οἷόν τε λαβεῖν μηδὲ μαθεῖν, ἀλλ' οἷον ἔφυ

ἄμαθον

τοιοῦτον ἕξει· καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τοῦτο πεφυκέναι ἡ τελεία καὶ ἀληθινὴ ἂν εἴη εὐφυΐα. εἰ δὴ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, τί μᾶλλον ἡ ἀρετὴ τῆς κακίας ἔσται ἑκούσιον; ἀμφοῖν γὰρ ὁμοίως τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ τὸ τέλος φύσει ἢ ὁπωσδήποτε φαίνεται καὶ κεῖται· τὰ δὲ λοιπὰ πρὸς τοῦτ' ἀναφέροντες πράττουσιν ὁπωσδήποτε. εἴτε δὴ τὸ τέλος μὴ φύσει ἑκάστῳ φαίνεται οἱονδήποτε, ἀλλά τι καὶ παρ' αὐτόν ἐστιν· εἴτε τὸ μὲν τέλος φυσικόν, τῷ δὲ τὰ λοιπὰ πράττειν ἑκουσίως τὸν σπουδαῖον ἡ ἀρετὴ ἑκούσιόν ἐστιν, οὐθὲν ἧττον καὶ ἡ κακία ἑκούσιον ἂν εἴη· ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ κακῷ ὑπάρχει τὸ δι' αὐτὸν ἐν ταῖς πράξεσι καὶ εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει. εἰ οὖν ὥσπερ λέγεται ἑκούσιοί εἰσιν αἱ ἀρεταί· καὶ γὰρ τῶν ἕξεων συναίτιοί πως αὐτοί ἐσμεν, καὶ τῷ ποιοί τινες εἶναι τὸ τέλος τοιόνδε τιθέμεθα· καὶ αἱ κακίαι ἑκούσιοι ἂν εἶεν· ὁμοίως γάρ. κοινῇ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀρετῶν εἴρηται ἡμῖν τό τε γένος τύπῳ, ὅτι μεσότητές εἰσι καὶ ὅτι ἕξεις, ὑφ' ὧν τε γίνονται καὶ ὅτι τούτων πρακτικαὶ καθ' αὑτάς, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑκούσιοι, καὶ οὕτως ὡς ἂν ὁ ὀρθὸς λόγος προστάξῃ. οὐχ ὁμοίως δὲ αἱ πράξεις ἑκούσιοί εἰσι καὶ αἱ ἕξεις· τῶν μὲν γὰρ πράξεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους κύριοί ἐσμεν, εἰδότες τὰ καθ' ἕκαστα· τῶν ἕξεων δὲ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἕκαστα δὲ ἡ πρόσθεσις οὐ γνώριμος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρωστιῶν· ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἦν οὕτως ἢ μὴ οὕτω χρήσασθαι, διὰ τοῦτο ἑκούσιοι. ἀναλαβόντες δὲ περὶ ἑκάστης εἴπωμεν τίνες εἰσὶ καὶ περὶ ποῖα καὶ πῶς· ἅμα δ' ἔσται δῆλον καὶ πόσαι εἰσί. Καὶ πρῶτον περὶ ἀνδρείας. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶ περὶ φόβους καὶ θάρρη, ἤδη καὶ πρότερον εἴρηται. φο-

καὶ μὴ ἐν τῷ τέλει

φόβ°.

βούμεθα δὲ δῆλον ὅτι τὰ φοβερά. Τούτων δὲ ἐξ ἀνάγκης καὶ ὡς ἀπλῶς
ἐπὶ πᾶσιν ἁπασι. διὸ παντὸν φόβον ὄντες ἐξοίσει θεοσδοκίαν πᾶσαν.
φοβούμεθα οὖν πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅσον ἀδοξίαν. ἀσθένειαν. ὕβριν. ὕβριν.
ἀφιλανθρωπίαν. ἀλλ' οὐχὶ πάντα δοκεῖ ὁμοίως εἶναι
ῥᾳδία γὰρ δεῖ φοβεῖσθαι. καὶ παχύν. τὸ δὲ μὴ. ἀμφόν. ὅσον ἀδοξίαν
ὁμοίως δὲ φοβούμενος ἐπὶ σφῶν καὶ ἐπὶ τῶν φίλων. ὁ δὲ μὴ φοβούμενος
ἀνάισχυντος. λείπεται γὰρ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἀνάισχυντος καὶ μὴ φοβούμενος.
γὰρ ὅμοιόν τι τῷ καταφρονῶ. ἄφοβος ἐστὶν ὁ ἀνάισχυντος. ἀνάγκη
δ' ὅσους οὐ δεῖ φοβεῖσθαι. οὐ δεινόν. οὐ δόλως. ὁ δὲ μὴ ἀπὸ τοῦ
μὴ δεῖ ταῦτα. ἀλλ' οὐ δὲ δεῖ ταῦτα ἄφοβος ἐστὶν ἄνθρωπος δεινοῖς ὄντες
ἐλευθερόφρονες ἐπὶ σοὶ. καὶ θεοὺς ἐκ παντὸς τρόπου ἀφοβοῦνται ἀνθρώποις.
οὐδὲ δὴ εἴ τις οὐδὲν τοιοῦτον ὑπομένει ὧν δεῖ καὶ γνώμης φοβεῖται. ἢ φθόνον
ἢ τι τῶν τοιούτων. δεινὸς ἔσται. οὐ δεῖ θαρραλέον μηδὲν ποιοῦντα
ὀφλῆσαι ἀνάγκη. περὶ ἃ οὖν φοβεῖσθαι ὁ ἀνάγκη. ἢ περὶ ἃ
μείζω. οὐδεὶς γὰρ ἐπιμελητικῶς φοβεῖται μηδενῶν. φοβεῖται
δὲ θανάτου. οὐδὲν γὰρ ἔστιν ὅτῳ οὐκ ἔστιν ἀπειθεῖν τὸ δοκοῦν
οὔτε ἄφαντον οὔτε ἀνώμοτον εἶναι. δόξειε δ' ἂν οὐδὲ περὶ θάνατον τὸν
μὴ πάντα ὁ ἀνάγκη εἶναι. οἷον ἐν θαλάττῃ ἢ ἐν ὑπόστοις
μὴ τίσιν οἷν. ἢ ἐν τοῖς πολλοῖς. μᾶλλον δὲ οἱ ἐν τῷ πολέμῳ.
καὶ μετέωρον δὲ καὶ πολὺ ἔστιν ὅμοιον. ὁμολογοῦσι δὲ τοῖς
οἱ καὶ ἐπὶ πολὺ ἐλπίσαντες πολλοὶ καὶ ἀφανίζομενοι. πλείω ὡς
λέγοιτ' ἂν ἀνάγκη ὁ φοβούμενος ὁ φοβερὸν πολὺν θάνατον ἀδεής. καὶ ὁ καθ' αὑτὸν
ἐστὶ φοβερὸν ἀνάγκη ὄντα. φοβοῦνται τὰ πολλὰ τῶν πολέμων.
χ μὲν μὴ καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἐν ὑπόστοις ἀδεὴς ὁ ἀνάγκη

φοβ.

ἀνάγκη. λείπεται ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἀνάγκη καὶ μὴ φοβούμενος

τοῖς πολεμίοις

τ

28

οὕτως δὲ ὡς οἱ θαλάττιοι οἱ μὲν δὴ ἀπορίᾳ τῶν σφετέρων καὶ
τὴν θάνατον τὸν τοιοῦτον προσδοκῶντες. οἱ δὲ ἐκ τέχνης δεῖ εἶναι δοκεῖ
τῶν ἐμπείρων. ἅμα δὲ ἡμῖν ἀφορίζομεν ἐν οἷς ἐστὶν ἀλκή. ἢ πάλιν
τὸ ἀσθενεῖν. ἐν τοιούτοις δὲ φοβεροὺς οὐθὲν ἧττον ἐστὶ.
τὸ δὲ φοβερὸν οὐ τοῦτο μᾶλλον ὧν. λέγομεν δέ τι καὶ τῶν ὄντων. τὸ
μὲν οὖν ὂν τι φοβερὸν τῶν οὐκ ὄντων τι. τὰ δὲ παλαιὸν διὰ φθορὰ
ἐστὶ μᾶλλον καὶ ὧν μᾶλλον καὶ ἧττον. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ θαρραλέα. ὅθεν
ἀνδρεῖος ἀνὴρ ἐστὶν ὁ ἀνδρεῖος. φοβερὸν δὲ καὶ τὸ ἐλεεινὸν ὅταν
καλοῦ δέ ἐστι καὶ ὁ ἀνδρεῖος. ἀνδρεῖα μὲν οὖν τὰ παλαιὰ τὴν ἀνθρώπων.
ἀνδρεῖα. τῶν δὲ θαρραλέων ὁμοίως ἀφοβία ἀνώνυμος. ἐπὶ
ἐμπαθῶν δὲ ἐν τοῖς θεοῖς ὅτι πολλὰ ἐστὶν ἀνώνυμα. ἐπὶ
κ δ' ἄν τις μανόμενος ἀνόλπτος ἡμῖν δεῖ φοβεῖσθαι μετεσόμενον
μετὰ πάθους καθ' ὃ φαίνονται κενοῖς. ὁ δεῖ ὧν θαρραλέον
ἀνδρεῖα θαρραλέα. ὁμοίως δὲ καὶ ἀλαζόνων
ἐστὶν αὖ θαρραλέος. Καὶ ὅσος ποιητικὸς ἀνδρεῖος. ὡς ὁ αὐτὸς

Ἀνδρεῖος

μανόμενος ἀνόλπτος

θαρραλέος καὶ ἀλαζών

στρατοδίκαι

ὥριτα φοβερὰ ἔχει· οὕτως οὔτε βουλεῖ φαίνεσθαι· ζώοις οὐ
δὲ μιμεῖ. διὸ καὶ σὺν οἱ πολλοὶ αὐτῶν θρασεῖς καὶ δηλοι· ἐν τῷ
τρίς γὰρ θρασυνόμενοι τὰ φοβερὰ οὐχ ὑμεῖς ἐσμεν. ὁ δὲ τῶ φο
βεῖσθαι ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν δειλός· καὶ γὰρ ἃ μὴ δεῖ καὶ ὡς οὐ δεῖ
καὶ ὅτε οὐ τὰ τοιαῦτα ἀπολουθεῖ αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τοῖς δεινοῖς ἡσυχῇ
ἀλλ' ἐπὶ τοῖς μὴ δεινοῖς θρασὺς ἂν ἀγαθὸς μᾶλλον φανεὶς ἔσται· ὁ δὲ τοι
δεῖ τις ὁ δειλός· πάντα γὰρ φοβεῖται· ὁ δὲ θαρραλέος ἐναντίος τὸ
γὰρ θαρραλέον ἐπὶ τοῖς μὴ φοβεροῖς ἐστιν οἷς ὁ δειλὸς ὑπο
στὰς καὶ ὁ ἀνδρεῖος. διαφέρως δ' ἔχουσι πρὸς αὐτά· οἱ μὲν γὰρ
θάρσουσι καὶ ἐλπίδα ποιοῦν· ὁ δὲ μεσάσσει· καὶ ὡς δεῖ· καὶ οἱ
μὲν θρασεῖς· πρὸ τοῦ τῆς μὴ βουλόμενοι πρὸ τῶν καλῶν· ὧν ἀ
τῆς δὲ φύσεως· οἱ δὲ θαρραλέοι ἐν τοῖς ἐξαίφνης ὀξύς· πρὸ τοῦ θρασὺς
μοι· καθ' αὑτὸ δ' ὧδε ἔχει καὶ ὁ ἀνδρεῖος μεσάσσει περὶ θάρσος καὶ
Καὶ φοβερά· ἐνοίσει δὲ καὶ ὅτι μᾶλλον ἀνδρεῖος ἢ μὴ φοβερά· ἢ ὅτι
αἱρετέον τὰ δι' ἀγαθὸν καὶ καλόν· τὸ δὲ πάθη σιν φεύγοντα τὸν αἰσχρὸν ἢ ἐξωτικὸν
λυπηρὸν· οὐκ ἀνδρὸς ἅμα μᾶλλον δειλοῦ· μᾶλλα γὰρ τὸ φεύ
γειν τὰ αἰσχρά· καὶ ὅτι πολὺ· τῷ μέλλοντι· ἅμα φεύγων καὶ
ὑπομενοῦντι ἀνδρὸς τοῦ· λεῖπον δὲ καὶ ἑτέρας καὶ παρὰ τὸν
τέρους· θρασὺν ἢ πρὸς τι· μᾶλλα γὰρ ἔοικε δοκοῦσι δὲ
μεμὴ φρικῶν ὅλως οἱ πρὸς τὰ δι' ἀγαθὸν νόμῳ ἐστὶ τιμῶ
Καὶ τὰ ὀνείδη· καὶ δι' ἃς τιμὰς· καὶ διὰ τὸ τῶν ἀνδρείων
δοκοῦσιν εἶναι· πρὸς οἷς δειλοὶ ἄτιμοι· οἱδὲ ἀνδρεῖοι ἔντι
μοι· τὸ δὲ τρίτον καὶ ὅμοιος πρὸς ἐκ· οἷον τὸν Διομήδην καὶ τὸν ἡνε
τρεσ· πλὴν δαίμονι μοι δοκῶν ἐλεγχθήναι ἀνδρεῖος· καὶ διομή

inf.

ζων· ἐπὶ τοῖς δὲ τὰ φοβερὰ ἀνδρεῖος ὁ μέσως. τὸ δὲ δεῖν ἢ μὴ
ὡμοίως δὲ καὶ τὰ μέλλειν τὰ θεοῦ ἕνεκα καὶ ὑπὸ τιμῆς τιμῆ· δι
ἀνδρὸς δὲ καὶ δι' ἀνάγκην φέρειν· τιμᾶς γὰρ· καὶ φυγὴν ὀνείδους
σχεδὸν δ' ὁ τοιοῦτος· τάξις δ' αὐτῆς καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἀγωνιζομένοις
θεῖσι ὧν· χείρους δ' ὅσον οὐδ' ἄνδρες ὧν· ἀμφὶ δὲ φόβον αὐτὸ δεῖ
σι· καὶ φεύγοντες οὐ τὸ αἰσχρὸν· ἀμφὶ τὸ λυπηρὸν· ὡς ἀπαλλοιωθεὶς
οἰκείως ὡς δεῖ πάσχω· οὐ δὲ μᾶλλον ἃ πάσχει θεμαλμὸς ἢ ὡς οὐ δεῖ
μοῦσιν· οὐ δ' ἀνδρεῖον ἐστὶ τὰ φυγεῖν πάντα· καὶ οἱ θεοφιλεῖς
τες καὶ ἀνάγκην δὲ πονοῦντες τὰ οὐ τὸ δεῖν· καὶ οἱ θεῖ τῶν μὴ φ
καὶ τῶν τολμῶντων θρασύτητα· πάντες δὲ ἀνάγκην δεῖ
δοῦ δ' ἀνδρὸς τὴν ἀνδρεῖον εἶναι· ἀμφότερον· δοκεῖ δὲ καὶ τὸ
ἐμποδὼν ἀφιέναι ἀνδρὸς εἶναι· ὁ θεμιστοκλῆς ὁ σωκράτης ὁ ἡμῖν
ἐστὶ μὴ μιμεῖν καὶ τὰ ἀνδρεῖα· πλοῦτοι δὲ ἄμοιοι ἐμοὶ ἐμοὶ εὐπρ
πλησμοῖς δὲ ἧσσα τῶν· δοκεῖ δὲ ἅπαν πλὴν ἀπαρυλήμης
ἀμαλῆς σωσεωρ αλκαὶ ὁ νῦν· φαίνοιδὲ ἀνδρεῖοι ὅτι οὐ
σασιν οἱ ἄλλοι οἷα ἐστίν· ἔτι ἀρὴ σαι καὶ μὴ θαθῆ· μᾶλις
δωκαὶ ἐπὶ ἃς ἐμποδεῖ· μὴ φυλάξασθαι καὶ σαλπιγκτὴς δυναμενοι
γενέσθαι τις ὁ ὄχλος· καὶ τοῖς ἀπαγόντες ὅτι ἀνθ' ἡμῶν καὶ σεῖστο
πρῆσαι μὴ σεῖς τὴν μὴ θαθῆ· πρᾶτις· ὡς πρὸ ὧν ἀνὸ ὄχλοις ὡς ἐπ
σμένοι μᾶλλον καὶ ἀθλητικοὶ διῶσας· Καὶ ὁ δὲ ἐν τοῖς πλοῖς τοῖς ἁφ
σιν· οἱ μὲν ἀνδρεῖοι ἀκριμαχικοὶ ἀσκοὶ δύσιν· ἀμφὶ οἱ μᾶλις ἐν
ὄντες καὶ τὰ σώματα δεῖς ἔχοντες· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλοι ἐπὶ νον
οἷον τὸν ἐπὶ τὴν ἀνὸ νύμφης καὶ λύπην τοῖς σλήθεσι καὶ ἀσθενεῖς
σκλῆς· πρὸ δὲ τοῖς δὲ φεύγοντι· τὰ δὲ ἀκλεᾶ τὰ καὶ μείονα ἀ πάθη σκή·

ἀφανίζεσθαι· οἷον καὶ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι συμβαίνει· τοῖς γὰρ πύκταις τὸ μὲν τέλος ἡδύ, οὗ ἕνεκα, ὁ στέφανος καὶ αἱ τιμαί, τὸ δὲ τύπτεσθαι ἀλγεινόν, εἴπερ σάρκινοι, καὶ λυπηρὸν καὶ πᾶς ὁ πόνος· διὰ δὲ τὸ πολλὰ ταῦτ' εἶναι, μικρὸν ὂν τὸ οὗ ἕνεκα οὐδὲν ἡδὺ φαίνεται ἔχειν. εἰ δὴ τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν, ὁ μὲν θάνατος καὶ τὰ τραύματα λυπηρὰ τῷ ἀνδρείῳ καὶ ἄκοντι ἔσται, ὑπομενεῖ δὲ αὐτὰ ὅτι καλὸν ἢ ὅτι αἰσχρὸν τὸ μή. καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν καὶ εὐδαιμονέστερος ᾖ, μᾶλλον ἐπὶ τῷ θανάτῳ λυπήσεται· τῷ τοιούτῳ γὰρ μάλιστα ζῆν ἄξιον, καὶ οὗτος μεγίστων ἀγαθῶν ἀποστερεῖται εἰδώς· λυπηρὸν δὲ τοῦτο. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀνδρεῖος, ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον, ὅτι τὸ ἐν τῷ πολέμῳ καλὸν ἀντ' ἐκείνων αἱρεῖται. οὐ δὴ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς τὸ ἡδέως ἐνεργεῖν ὑπάρχει, πλὴν ἐφ' ὅσον τοῦ τέλους ἐφάπτεται. στρατιώτας δ' οὐδὲν ἴσως κωλύει μὴ τοὺς τοιούτους κρατίστους εἶναι, ἀλλὰ τοὺς ἧττον μὲν ἀνδρείους, ἄλλο δ' ἀγαθὸν μηδὲν ἔχοντας· ἕτοιμοι γὰρ οὗτοι πρὸς τοὺς κινδύνους, καὶ τὸν βίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλλάττονται. περὶ μὲν οὖν ἀνδρείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· τί δ' ἐστίν, οὐ χαλεπὸν τύπῳ γε περιλαβεῖν ἐκ τῶν εἰρημένων.

μετὰ δὲ ταύτην περὶ σωφροσύνης λέγωμεν· δοκοῦσι γὰρ τῶν ἀλόγων μερῶν αὗται εἶναι αἱ ἀρεταί. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶ περὶ ἡδονὰς ἡ σωφροσύνη, εἴρηται ἡμῖν· ἧττον γὰρ καὶ οὐχ ὁμοίως ἐστὶ περὶ τὰς λύπας· ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ καὶ ἡ ἀκολασία φαίνεται. περὶ ποίας οὖν τῶν ἡδονῶν, νῦν ἀφορίσωμεν. διῃρήσθωσαν δὲ αἱ ψυχικαὶ καὶ αἱ σωματικαί, οἷον φιλοτιμία φιλομάθεια· ἑκάτερος γὰρ τούτων χαίρει οὗ φιλητικός ἐστιν, οὐδὲν

[margin: μικρὸν ὂν τὸ οὗ ἕνεκα οὐδὲν ἡδὺ φαίνεται ἔχειν εἰ δὴ τοιοῦτον]

[margin: περὶ σωφροσύνης]

οὐδὲν πάσχοντος τοῦ σώματος, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς διανοίας· οἱ δὲ περὶ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς οὔτε σώφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται. ὁμοίως δ' οὐδ' οἱ περὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ σωματικαί εἰσι· τοὺς γὰρ φιλομύθους καὶ διηγητικοὺς καὶ περὶ τῶν τυχόντων κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας ἀδολέσχας, ἀκολάστους δ' οὐ λέγομεν, οὐδὲ τοὺς λυπουμένους ἐπὶ χρήμασιν ἢ φίλοις. περὶ δὲ τὰς σωματικὰς εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη, οὐ πάσας δὲ οὐδὲ ταύτας· οἱ γὰρ χαίροντες τοῖς διὰ τῆς ὄψεως, οἷον χρώμασι καὶ σχήμασι καὶ γραφῇ, οὔτε σώφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται· καίτοι δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ὡς δεῖ χαίρειν καὶ τούτοις, καὶ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀκοήν· τοὺς γὰρ ὑπερβεβλημένως χαίροντας μέλεσιν ἢ ὑποκρίσει οὐδεὶς ἀκολάστους λέγει, οὐδὲ τοὺς ὡς δεῖ σώφρονας. οὐδὲ τοὺς περὶ τὴν ὀσμήν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός· τοὺς γὰρ χαίροντας μήλων ἢ ῥόδων ἢ θυμιαμάτων ὀσμαῖς οὐ λέγομεν ἀκολάστους, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς μύρων καὶ ὄψων· χαίρουσι γὰρ τούτοις οἱ ἀκόλαστοι, ὅτι διὰ τούτων ἀνάμνησις γίνεται αὐτοῖς τῶν ἐπιθυμιῶν. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν πεινῶσι, χαίροντας ταῖς τῶν βρωμάτων ὀσμαῖς· τὸ δὲ τοιούτοις χαίρειν ἀκολάστου· τούτῳ γὰρ ἐπιθυμητὰ ταῦτα. οὐκ ἔστι δ' οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ζῴοις κατὰ ταύτας τὰς αἰσθήσεις ἡδονὴ πλὴν κατὰ συμβεβηκός. οὐδὲ γὰρ ταῖς ὀσμαῖς τῶν λαγωῶν αἱ κύνες χαίρουσιν, ἀλλὰ τῇ βρώσει· τὴν δ' αἴσθησιν ἡ ὀσμὴ ἐποίησεν· οὐδ' ὁ λέων τῇ φωνῇ τοῦ βοός, ἀλλὰ τῇ ἐδωδῇ· ὅτι δ' ἐγγύς ἐστι, διὰ τῆς φωνῆς ᾔσθετο, καὶ χαίρειν δὴ ταύτῃ φαίνεται· ὁμοίως δ' οὐδ'

[margin: ἀδολέσχας]

σὼν ἢ εὑρὼν ἄγριον αἶγα ἢ ἔλαφον· ἀλλ' ὅτι βορὰν ἕξει. περὶ τὰς τοιαύτας δὲ τὰς ἡδονὰς ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκολασία ἐστίν· ὧν καὶ τὰ ζῷ
λοιπὰ ζῷα κοινωνεῖ· ὅθεν καὶ ἀνδραποδώδεις καὶ θηριώδεις φαίνονται· αὗται δ' εἰσὶν ἁφὴ καὶ γεῦσις. φαίνονται δὲ καὶ τῇ γεύσει ἐπὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν χρῆσθαι· τῆς γὰρ γεύσεώς ἐστιν ἡ κρίσις τῶν χυμῶν. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τοὺς οἴνους δοκιμάζοντες καὶ τὰ ὄψα ἀρτύοντες. οὐ πάνυ δὲ χαίρουσι τούτοις. ἢ οὐχ οἵ γε ἀκόλαστοι· ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει· ἣ γίνεται πᾶσα διὰ ἁφῆς καὶ ἐν σιτίοις καὶ ἐν ποτοῖς

ζῷ Καὶ τοῖς ἀφροδισίοις λεγομένοις. διὸ καὶ ηὔξατό τις ὀψο-

ὁ ἐρύξιος φάγος ὢν φιλόξενος τὸν φάρυγγα αὑτῷ μακρότερον γεράνου γε-

λαιμὸς ἀφή νέσθαι· ὡς ἡδόμενος τῇ ἁφῇ. κοινοτάτη δὴ τῶν αἰσθήσεων καθ' ἣν ἡ ἀκολασία· καὶ δόξειεν ἂν δικαίως ἐπονείδιστος εἶναι· ὅτι οὐχ ᾗ ἄνθρωποί ἐσμεν ὑπάρχει, ἀλλ' ᾗ ζῷα. τὸ δὴ τοιούτοις χαίρειν καὶ μάλιστ' ἀγαπᾶν θηριῶδες. καὶ γὰρ αἱ ἐλευθεριώταται τῶν διὰ τῆς ἁφῆς ἡδονῶν ἀφῄρηνται· οἷον ἐν τοῖς γυμνασίοις διὰ τρίψεως καὶ τῆς θερμασίας γινόμεναι. οὐ γὰρ περὶ πᾶν τὸ σῶμα ἡ τοῦ ἀκολάστου ἁφή. ἀλλὰ περί τινα μέρη. Τῶν δ' ἐπιθυμιῶν, αἱ μὲν

ἐπιθυμιῶν κοιναὶ δοκοῦσιν εἶναι· αἱ δ' ἴδιοι καὶ ἐπίθετοι. οἷον ἡ μὲν τῆς τροφῆς φυσική· πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ὁ ἐνδεὴς ξηρᾶς ἢ

ὅρα ὑγρᾶς τροφῆς· ὁτὲ δὲ ἀμφοῖν καὶ εὐνῆς φησὶν ὅμηρος ὁ νέος Καὶ ἀκμάζων· τὸ δὲ τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε οὐκέτι πᾶς. οὐδὲ τῶν αὐτῶν. διὸ φαίνεται ἡμέτερον εἶναι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει γέ τι καὶ φυσικόν. ἕτερα γὰρ ἑτέροις ἐστὶν ἡδέα· καὶ ἔνια πᾶσιν ἡδίω τῶν τυχόντων. ἐν μὲν οὖν ταῖς φυσικαῖς ἐπιθυμίαις ὀλίγοι ἁμαρτά-

νουσι καὶ ἐφ' ἓν ἐπὶ τὸ πλεῖον. τὸ γὰρ ἐσθίειν τὰ τυχόντα ἢ πίνειν ἕως ἂν ὑπερπλησθῇ· ὑπερβάλλειν ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν τῷ πλήθει· ἀναπληρωσις γὰρ τῆς ἐνδείας ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία. διὸ λέγονται οὗτοι γαστρίμαργοι, ὡς παρὰ τὸ δέον πληροῦντες αὐτήν. τοιοῦτοι δὲ γίνονται οἱ λίαν ἀνδραποδώδεις. περὶ δὲ τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν πολλοὶ καὶ πολλαχῶς ἁμαρτάνουσι. τῶν γὰρ φιλοτοιούτων λεγομένων ἢ τῷ χαίρειν οἷς μὴ δεῖ ἢ τῷ μᾶλλον ἢ ὡς οἱ πολλοί, ἢ μὴ ὡς δεῖ, κατὰ πάντα δ' οἱ ἀκόλαστοι ὑπερβάλλουσι. καὶ γὰρ χαίρουσιν ἐνίοις οἷς οὐ δεῖ· μισητὰ γάρ· Καὶ εἴ τισι δεῖ χαίρειν τῶν τοιούτων μᾶλλον ἢ δεῖ. καὶ ὡς οἱ πολλοὶ χαίρουσιν. ἡ μὲν οὖν περὶ τὰς ἡδονὰς ὑπερβολὴ ὅτι ἀκολασία καὶ ψεκτόν, δῆλον. περὶ δὲ τὰς λύπας, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρεί-

ας τῷ ὑπομένειν λέγεται σώφρων· οὐδ' ἀκόλαστος τῷ μή· ἀλλ' ὁ μὲν ἀκό- ἀκόλαστος ὁ τῷ μὴ

λαστος τῷ λυπεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ ὅτι τῶν ἡδέων οὐ τυγχάνει· καὶ τὴν λύπην δὲ ποιεῖ αὐτῷ ἡ ἡδονή. ὁ δὲ σώφρων τῷ μὴ λυπεῖσθαι τῇ ἀπουσίᾳ, καὶ τῷ ἀπέχεσθαι τοῦ ἡδέος. ὁ μὲν οὖν ἀκόλαστος ἐπιθυμεῖ τῶν ἡδέων πάντων ἢ τῶν μάλιστα, καὶ ἄγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὥστε ἀντὶ τῶν ἄλλων ταῦθ' αἱρεῖσθαι. διὸ καὶ λυπεῖται καὶ ἀποτυγχάνων

Καὶ ἐπιθυμῶν. μετὰ λύπης γὰρ ἡ ἐπιθυμία. ἀτόπῳ δ' ἔοικε ζῷ

τὸ δι' ἡδονὴν λυπεῖσθαι. ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἧττον ἢ δεῖ

χαίροντες οὐ πάνυ γίνονται. οὐ γὰρ ἀνθρωπική ἐστιν ἡ τοιαύτη ἀναισθησία· ἀναίσθητος

καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ ζῷα διακρίνει τὰ βρώματα· καὶ τοῖς μὲν χαίρει τοῖς δ' οὔ. εἰ δέ τῳ μηδέν ἐστιν ἡδὺ μηδὲ διαφέρει ἕτερον ἑτέρου, πόρρω ἂν εἴη τοῦ ἄνθρωπος εἶναι. οὐ τέτευχε δ' ὁ τοιοῦτος ὀνόμα-

τος διὰ τὸ μὴ πάνυ γίνεσθαι. ὁ δὲ σώφρων μέσως περὶ σώφρων

τοιοῦτος· οὔτε γὰρ ἥδεται οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλαστος· ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει· οὔθ' ὅλως οἷς μὴ δεῖ· οὔτε σφόδρα τοιούτῳ οὐδενί· οὔτ' ἀπόντων λυπεῖται οὐδ' ἐπιθυμεῖ ἢ μετρίως· οὐδὲ μᾶλλον ἢ δεῖ· οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ· οὐδ' ὅλως τῶν τοιούτων οὐδενός· ὅσα δὲ πρὸς ὑγίειάν ἐστιν ἢ πρὸς εὐεξίαν ἡδέα ὄντα, τούτων ὀρέξεται μετρίως ὡς δεῖ· καὶ τῶν ἄλλων ἡδέων μὴ ἐμποδίων ὄντων ἢ παρὰ τὸ καλὸν ἢ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν· ὁ γὰρ οὕτως ἔχων μᾶλλον ἀγαπᾷ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς τῆς ἀξίας· ὁ δὲ σώφρων οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος· ἑκουσίῳ δὲ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασία τῆς δειλίας· ἡ μὲν γὰρ δι' ἡδονήν· ἡ δὲ διὰ λύπην· ὧν τὸ μὲν αἱρετόν· τὸ δὲ φευκτόν· καὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίστησι καὶ φθείρει τὴν τοῦ ἔχοντος φύσιν· ἡ δὲ ἡδονὴ οὐδὲν τοιοῦτον ποιεῖ· μᾶλλον δὲ ἑκούσιον· διὸ καὶ ἐπονειδιστότερον· καὶ γὰρ ἐθισθῆναι ῥᾷον πρὸς αὐτά· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ βίῳ τὰ τοιαῦτα· καὶ οἱ ἐθισμοὶ ἀκίνδυνοι· ἐπὶ δὲ τῶν φοβερῶν ἀνάπαλιν· δόξειε δ' ἂν οὐχ ὁμοίως ἑκούσιον ἡ δειλία εἶναι τοῖς καθ' ἕκαστον· αὐτὴ μὲν γὰρ ἄλυπος· ταῦτα δὲ διὰ λύπην ἐξίστησιν· ὥστε καὶ τὰ ὅπλα ῥίπτειν καὶ τἆλλα ἀσχημονεῖν· διὸ καὶ δοκεῖ βίαια εἶναι· τῷ δ' ἀκολάστῳ ἀνάπαλιν· τὰ μὲν καθ' ἕκαστα ἑκούσια· ἐπιθυμοῦντι γὰρ καὶ ὀρεγομένῳ· τὸ δ' ὅλον ἧττον· οὐδεὶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἀκόλαστος εἶναι· τὸ δ' ὄνομα τῆς ἀκολασίας καὶ ἐπὶ τὰς παιδικὰς ἁμαρτίας φέρομεν· ἔχουσι γάρ τινα ὁμοιότητα· πότερον δ' ἀπὸ ποτέρου καλεῖται, οὐδὲν πρὸς τὰ νῦν διαφέρει· δῆλον δ' ὅτι τὸ ὕστερον ἀπὸ τοῦ προτέρου· οὐ κακῶς δ' ἔοικε μετενηνέχθαι· κεκολάσθαι γὰρ δεῖ τὸ τῶν αἰσχρῶν ὀρεγόμενον καὶ πολλὴν αὔξησιν ἔχον· τοιοῦτον δὲ μάλιστα καὶ ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ παῖς· κατ' ἐπιθυμίαν γὰρ ζῶσι καὶ τὰ παιδία· καὶ μάλιστα ἐν τούτοις ἡ τοῦ ἡδέος ὄρεξις· καὶ τῷ ἀνοήτῳ πανταχόθεν· καὶ ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἐνέργεια αὔξει τὴν συγγενῆ· κἂν μεγάλαι καὶ σφοδραὶ ὦσι· καὶ τὸν λογισμὸν ἐκκρούουσι· διὸ δεῖ μετρίας αὐτὰς εἶναι καὶ ὀλίγας· καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι· τὸ δὲ τοιοῦτον εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον· ὥσπερ γὰρ τὸν παῖδα δεῖ κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ παιδαγωγοῦ ζῆν· οὕτω καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν συμφωνεῖν τῷ λόγῳ· σκοπὸς γὰρ ἀμφοῖν τὸ καλόν· καὶ ἐπιθυμεῖ ὁ σώφρων ὧν δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε· οὕτω δὲ τάττει καὶ ὁ λόγος· ταῦτ' οὖν ἡμῖν εἰρήσθω περὶ σωφροσύνης: τέλος τοῦ γ' βιβλίου.

[margin: εἰ οὖν μὴ ἔσται εὐπειθὲς καὶ ὑπὸ τὸ ἄρχον, ἐπὶ πολὺ ἥξει· ἄπληστος γὰρ ἡ τοῦ ἡδέος ὄρεξις]

[margin: κατὰ τὸν λόγον· διὸ δεῖ τοῦ σώφρονος τὸ ἐπιθυμητικὸν]

Ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίον τέταρτον.

Λέγωμεν δ' ἑξῆς περὶ ἐλευθεριότητος· δοκεῖ δὴ εἶναι ἡ περὶ χρήματα μεσότης· ἐπαινεῖται γὰρ ὁ ἐλευθέριος οὐκ ἐν τοῖς πολεμικοῖς· οὐδ' ἐν οἷς ὁ σώφρων· οὐδ' αὖ ἐν ταῖς κρίσεσιν· ἀλλὰ περὶ δόσιν χρημάτων καὶ λῆψιν· μᾶλλον δ' ἐν τῇ δόσει· χρήματα δὲ λέγομεν πάντα ὅσων ἡ ἀξία νομίσματι μετρεῖται· ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία περὶ χρήματα ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις· καὶ τὴν μὲν ἀνελευθερίαν προσάπτομεν ἀεὶ τοῖς μᾶλλον ἢ δεῖ περὶ χρήματα σπουδάζουσι· τὴν δ' ἀσωτίαν ἐπιφέρομεν ἐνίοτε συμπλέκοντες· τοὺς γὰρ ἀκρατεῖς καὶ εἰς ἀκολασίαν δαπανηροὺς ἀσώτους καλοῦμεν· διὸ καὶ φαυλότατοι δοκοῦσιν εἶναι· πολλὰς γὰρ ἅμα κακίας

[margin: χρήματα]

[margin: ἀνελευθερία· ἀσωτία]

πλούτος

χρήσις

κτῆσις

λιστα ἄξιοι ὄντες ἥκιστα πλουτοῦσι· (συμβαίνει δ' οὐκ ἀλόγως τοῦτο· οὐ γὰρ οἷόν τε χρήματα ἔχειν μὴ ἐπιμελόμενον ὅπως ἔχῃ, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων.) οὐ μὴν δώσει γε οἷς οὐ δεῖ· οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ· οὐδ' ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι πράττοι κατὰ τὴν ἐλευθεριότητα· καὶ εἰς ταῦτα ἀναλώσας, οὐκ ἂν ἔχοι εἰς ἃ δεῖ ἀναλίσκειν· ὥσπερ γὰρ εἴρηται ἐλευθέριός ἐστιν ὁ κατὰ τὴν οὐσίαν δαπανῶν· καὶ εἰς ἃ δεῖ· ὁ δ' ὑπερβάλλων ἄσωτος. διὸ τοὺς τυράννους οὐ λέγομεν ἀσώτους· τὸ γὰρ πλῆθος τῆς κτήσεως οὐ δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ταῖς δόσεσι καὶ δαπάναις ὑπερβάλλειν. τῆς ἐλευθεριότητος δὴ μεσότητος οὔσης περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λῆψιν, ὁ ἐλευθέριος καὶ δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἃ δεῖ καὶ ὅσα δεῖ· ὁμοίως ἐν μικροῖς καὶ μεγάλοις καὶ ταῦτα ἡδέως· καὶ λήψεται ὅθεν δεῖ καὶ ὅσα δεῖ. τῆς ἀρετῆς γὰρ περὶ ἄμφω οὔσης μεσότητος, ποιήσει ἀμφότερα ὡς δεῖ· ἕπεται γὰρ τῇ ἐπιεικεῖ δόσει ἡ τοιαύτη λῆψις· ἡ δὲ μὴ τοιαύτη ἐναντία ἐστίν. αἱ μὲν οὖν ἑπόμεναι γίνονται ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ· αἱ δ' ἐναντίαι δῆλον ὡς οὔ. ἐὰν δὲ παρὰ τὸ δέον καὶ τὸ καλῶς ἔχον συμβαίνῃ αὐτῷ ἀναλίσκειν, λυπηθήσεται· μετρίως καὶ ὡς δεῖ· τῆς ἀρετῆς γὰρ ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὡς δεῖ. καὶ εὐκοινώνητος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος εἰς χρήματα· δύναται γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ τιμῶν γε τὰ χρήματα· καὶ μᾶλλον ἀχθόμενος εἴ τι δέον μὴ ἀνήλωσεν, ἢ λυπούμενος εἰ μὴ δέον τι ἀνήλωσε· καὶ τῷ Σιμωνίδῃ οὐκ ἀρεσκόμενος. ὁ δ' ἄσωτος καὶ ἐν τούτοις διαμαρτάνει· οὔτε γὰρ ἥδεται ἐφ' οἷς δεῖ οὔτε ὡς δεῖ· οὔτε λυπεῖται· ἔσται δὲ προϊοῦσι φανερώτερον. εἴρηται δὴ ἡμῖν ὅτι

ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις εἰσίν· ἡ ἀσωτία καὶ ἀνελευθερία· καὶ ἐν δυσὶν ἐν λήψει καὶ ἐν δόσει· καὶ τὴν δαπάνην γὰρ εἰς τὴν δόσιν τίθεμεν. ἡ μὲν οὖν ἀσωτία τῷ διδόναι καὶ μὴ λαμβάνειν ὑπερβάλλει· τῷ δὲ λαμβάνειν ἐλλείπει· ἡ δ' ἀνελευθερία τῷ διδόναι ἐλλείπει· τῷ δὲ λαμβάνειν ὑπερβάλλει, πλὴν ἐπὶ μικροῖς. τὰ μὲν οὖν τῆς ἀσωτίας οὐ πάνυ συνδυάζεται· οὐ γὰρ ῥᾴδιον μηδαμόθεν λαμβάνοντα πᾶσι διδόναι· ταχέως γὰρ ἡ οὐσία ἐπιλείπει τοὺς ἰδιώτας διδόντας· οἵπερ καὶ δοκοῦσιν ἄσωτοι εἶναι. ἐπεὶ ὅ γε τοιοῦτος δόξειεν ἂν οὐ μικρῷ βελτίων εἶναι τοῦ ἀνελευθέρου· εὐίατός τε γάρ ἐστι καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας καὶ ὑπὸ τῆς ἀπορίας· καὶ ἐπὶ τὸ μέσον δύναται ἐλθεῖν· ἔχει γὰρ τὰ τοῦ ἐλευθερίου· καὶ γὰρ δίδωσι καὶ οὐ λαμβάνει· οὐδέτερον δ' ὡς δεῖ· οὐδ' εὖ. εἰ δὴ τοῦτο ἐθισθείη ἢ πως ἄλλως μεταβάλοι, εἴη ἂν ἐλευθέριος· δώσει γὰρ οἷς δεῖ· καὶ οὐ λήψεται ὅθεν οὐ δεῖ. διὸ καὶ δοκεῖ οὐ φαῦλος εἶναι τὸ ἦθος· οὐ γὰρ μοχθηροῦ οὐδ' ἀγεννοῦς τὸ ὑπερβάλλειν διδόντα καὶ μὴ λαμβάνοντα, ἠλιθίου δέ. ὁ δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἄσωτος πολὺ δοκεῖ βελτίων τοῦ ἀνελευθέρου εἶναι διά τε τὰ εἰρημένα· καὶ ὅτι ὁ μὲν ὠφελεῖ πολλούς, ὁ δὲ οὐδένα, ἀλλ' οὐδ' αὑτόν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀσώτων, καθάπερ εἴρηται, καὶ λαμβάνουσιν ὅθεν μὴ δεῖ· καὶ εἰσὶ κατὰ τοῦτο ἀνελεύθεροι. ληπτικοὶ δὲ γίνονται διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν ἀναλίσκειν· εὐχερῶς δὲ τοῦτο ποιεῖν μὴ δύνασθαι· ταχὺ γὰρ ἐπιλείπει αὐτοὺς τὰ ὑπάρχοντα· ἀναγκάζονται οὖν ἑτέρωθεν πορίζειν. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μηδὲν τοῦ καλοῦ φροντίζειν, ὀλιγώρως καὶ πάντοθεν

λαμβάνουσι· διδόναι δὲ ἐπιθυμοῦσι· τὸ δὲ ὠφελεῖν ἡ πρόθεσις
ἦν αὐτοῖς διαφυεῖ· διὸ τοῦ δικαίου δικαιοπραγίαν μὲν ἀποδόσεως αὐτῶν
σιν· οὐδὲ πάλαι· οὐ δεῖ τοῦτον αὐτοῦ ἕνεκα· οὐ δικαίως δεῖ· ἀμφὶ
ὅτε οὐδεὶς δεῖ τοῦτο ἐλευθερίαν· τὸ δὲ ἐλευθερίαν τοιοῦτον ποιοῦσι· καὶ τοῖς μὴ
μετοῦσι τὰ ἄλλα· οὐδὲν ἀνδρῶν· τοῖς δὲ πάλαι ἐλευθερίαν τινὰ ἄλλην
ἢ δουλῶν προσῆκον ποιεῖν· πάλιν· διὸ καὶ ἀπόλωλεν ὑπὸ τῶν ἀδίκων τοιούτων πολλοί·
διαφερόντως δὲ ἀνάγκη τοὺς καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀνελευθέρους καὶ ἐξ ἀνελευθέρων γεγονότας
Καὶ διὰ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἔχουσιν, ὅσοι τὰς ἡδονὰς ἀπὸ πλούτου
σιν· ὁ μὲν γὰρ ἄσωτος ἀπὸ τοιαύτης ἡδονῆς ἐστὶν ὀρεγόμενος, ἐξίστασθαι
μεταβαίνει· τυχὸν δὲ σπουδαίας· ἐξίστασθαι μέσον τὸ δέον ἀφαι
τῶν· ἡ δὲ ἐλευθερία, ἀνάπαλιν ἐστί· δοκεῖ γὰρ τὸ μὴ ἄρχεσθαι καὶ
ἐξ ἀνάγκης ἀνελευθέρους ποιεῖν· καὶ συμφυέσθαι τοῖς αὐτοῖς
τηκέναι σωτῆρας· οἱ δὲ πολλοὶ ἐπιθυμοῦσι μᾶλλον ἢ δοτῆρας·
Καὶ διατάξαι δεῖ τοῦτο πρῶτον· καὶ πρὸς ὑποθέσεις· πολλοὶ δὲ ῥᾴδιον
δοκοῦσι τὴν ἀνελευθερίαν εἶναι· ἐν οἷς δὲ οὐκ ἔστιν ἐλάττω τὴν
δόσεως καὶ λήψεως· οὐ τὸν ὁλόκληρος· ἀλλὰ
μεῖ· ἀλλ' ἐνίοτε ἐμποδὼν εἶναι· καὶ οἱ μὲν τὰ πάντα ὑπερβαίνουσιν·
οἱ δὲ τὴν δόσιν ἐλάττουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ὑποπτοι
αις· οἷον φάσκουσι τὸν ἄρχοντα κτίζειν· σπάνιος τὴν δόσιν ἐλευ
θερίου· τῶν δὲ δημοκρατιῶν οὐκ ἄξιον· οὐδὲ γὰρ ἐλευθερίαν
οἱ μὲν διατίθησι πάντες καὶ λήψεως τῶν οἰκείων· δοκοῦσι
γὰρ ἔνιοι φασὶ διὰ τοῦτο φυλάττειν· ἵνα μὴ πλήθει ἀνάγκη
σθῶσιν αἰσχρόν τι πρᾶξαι· τούτων δὲ καὶ οἱ μισθοφόροι
Κ αὶ τοιοῦτοι· ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τιμᾶ

δεῖ τὸν δοῦναι· οἱ δὲ διὰ φόβον ἀπέχονται τῶν ἀμοράτων· ὡς γ',
ἐοικὸς τὸ αὐτὸν μὴ τὰ ἑτέρων λαμβάνειν· τὰ δ' αὐτοῦ δίεται ἕκαστος·
δὲ ἕκαστον οὐ αὐτοῖς τὰ μὴ λαμβάνειν δι δόναι· οἱ δ' οὐκ ἐᾶν
τὰ λαμβάνειν· ἐν βαίου οὖν τὸ αὐτὸν λαμβάνειν καὶ δοῦναι· οἷον οἱ τὰς
ἀνελευθέρους εἰσαῦθις εἰσαγόμενοι· καὶ πρὸς νομοθέτας σπουδάζοντες
τιθέναι· καὶ τοὺς τοιούτους· καὶ μικρὰ ὑπὸ πολλῶν· σπουδάζοντες δὲ οὐ τιθέ
ασι τοῦτο δεῖ λαμβάνουσι· καὶ ὅπου οὐ δεῖ· κοινὸν δὲ πάντων ἐστὶ τὰ
σεσκεύασται φαίνεσθαι· σπουδάζουσι δὲ ἐπὶ τοῖς καὶ οὐ τούτου μά
λιστ', ὀνείδη νομίζουσι· τοῖς δὲ τὰ μεγάλα μὴ ὁθενοῦν δεῖν λαμ
βάνειν· μηδὲ ἃ δεῖ οὐλέσθαι· ἀνελευθέρους· οἷον τοῖς τὴν ἀνδρα
πόδων καὶ ἱερόσυλα καὶ βαλλαντιοτόμους· ἅμα δὲ πᾶσι μᾶλλον
ἀσεβήματα καὶ δίκαια· ὁμοίως τοῖς βουλομένοις καὶ ὅλως φθονεῖν
ὅλης φιλοσοφίας ἀνελευθέρων ἐστίν· αἰσχρὸν γὰρ δοκεῖ δὲ· καὶ δόσεως δὲ
νεκα ἀμφότερα ἐστὶ καὶ πολιτικόν· καὶ ὀνείδη νομίζουσι· καὶ
οἱ μὲν, πᾶν δὲ νομοθετοῦσι μετέχουσιν ἕνεκα πολλῶν· οἱ δὲ
τῶν φίλων καὶ δαίνυσθαι οἷς δεῖ δίδόναι· ἀμφότεροι δὴ
ὁθενοῦ δεῖ καὶ δαίνυσθαι βουλόμενοι· αἰσχρὸν καὶ δῆλ· καὶ τοῦ
σασθαι αὐτοῖς ἀπὸ τοιαύτης ἀνελευθέροι· ἐνίοτε δὲ τὰ μὲν
δεῖ ὅτι ἀνελευθερίαν ἐνδοκιμοῦσι δεῖ· καὶ ἔστι δὲ τὰ μὲν
καὶ τῆς σωτηρίας· καὶ μᾶλλον ἐστὶ ταύτην ἀμφισβητοῦσι κατὰ
τῶν λεχθέντων σωτηρίαν· ὥστε μὲν οὖν εὐχερὲς ὅτι τὰ καὶ τοιαῦτα
καὶ τῶν· τὰ δὲ ἔτι ἐστὶν ἀμφισβητοῦσι· δόξειε δ' ἂν ἀκόλουθον
εἶναι μὴ ὅτι μέγα ὀφείλειν· δοκεῖ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ
ζημιοῦσθαι εἶναι· οὐχ ὡς δὴ ἐλευθερίου διατίνα τοῦτο

λαμβάνουσιν· διδόναι γὰρ εὐθύμους εἰσί· τὸ δὲ πῶς ἢ πόθεν οὐθὲν αὐτοῖς διαφέρει. διόπερ οὐδ' ἐλευθέριοι αἱ δόσεις αὐτῶν εἰσιν· οὐ γὰρ καλαί, οὐδὲ τούτου ἕνεκα, οὐδὲ ὡς δεῖ· ἀλλ' ἐνίοτε οὓς δεῖ πένεσθαι, τούτους πλουσίους ποιοῦσι· καὶ τοῖς μὲν μετρίοις τὰ ἤθη οὐδὲν ἂν δοῖεν· τοῖς δὲ κόλαξιν ἤ τινα ἄλλην ἡδονὴν πορίζουσι, πολλά. διὸ καὶ ἀκόλαστοι αὐτῶν εἰσιν οἱ πολλοί· εὐχερῶς γὰρ ἀναλίσκοντες καὶ εἰς τὰς ἀκολασίας δαπανηροί εἰσι·

Καὶ διὰ τὸ μὴ πρὸς τὸ καλὸν ζῆν, πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποκλίνουσιν. ὁ μὲν οὖν ἄσωτος ἀπαιδαγώγητος γινόμενος, εἰς ταῦτα μεταβαίνει· τυχὼν δ' ἐπιμελείας, εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον ἀφίκοιτ' ἄν. ἡ δ' ἀνελευθερία ἀνίατός ἐστι· δοκεῖ γὰρ τὸ γῆρας καὶ πᾶσα ἀδυναμία ἀνελευθέρους ποιεῖν· καὶ συμφυέστερον τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀσωτίας· οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοχρήματοι μᾶλλον ἢ δοτικοί.

Καὶ διατείνει δὲ ἐπὶ πολὺ καὶ πολυειδές ἐστι· πολλοὶ γὰρ τρόποι δοκοῦσι τῆς ἀνελευθερίας εἶναι. ἐν δυσὶ γὰρ οὖσα, τῇ τ' ἐλλείψει τῆς δόσεως καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς λήψεως, οὐ πᾶσιν ὁλόκληρος παραγίνεται, ἀλλ' ἐνίοτε χωρίζεται· καὶ οἱ μὲν τῇ λήψει ὑπερβάλλουσιν, οἱ δὲ τῇ δόσει ἐλλείπουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις, οἷον φειδωλοὶ γλίσχροι κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλείπουσι· τῶν δ' ἀλλοτρίων οὐκ ἐφίενται, οὐδὲ βούλονται λαμβάνειν· οἱ μὲν διά τινα ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν τῶν αἰσχρῶν· δοκοῦσι γὰρ ἔνιοι, ἢ φασί γε, διὰ τοῦτο φυλάττειν, ἵνα μή ποτ' ἀναγκασθῶσιν αἰσχρόν τι πρᾶξαι· τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης

Καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος· ὠνόμασται δ' ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ μη-

δενὶ ἂν δοῦναι. οἱ δ' αὖ διὰ φόβον ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρίων, ὡς οὐ ῥᾴδιον τὸ αὐτὸν μὲν τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, τὰ δ' αὐτοῦ ἑτέρους μή· ἀρέσκει οὖν αὐτοῖς τὸ μήτε λαμβάνειν μήτε διδόναι. οἱ δ' αὖ κατὰ τὴν λῆψιν ὑπερβάλλουσι, τῷ πάντοθεν λαμβάνειν καὶ πᾶν· οἷον οἱ τὰς ἀνελευθέρους ἐργασίας ἐργαζόμενοι, καὶ πορνοβοσκοὶ καὶ πάντες οἱ τοιοῦτοι, καὶ τοκισταὶ κατὰ μικρὰ ἐπὶ πολλῷ. πάντες γὰρ οὗτοι ὅθεν οὐ δεῖ λαμβάνουσι, καὶ ὁπόσον οὐ δεῖ. κοινὸν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἡ αἰσχροκέρδεια φαίνεται· πάντες γὰρ ἕνεκα κέρδους, καὶ τούτου μικροῦ, ὀνείδη ὑπομένουσι. τοὺς γὰρ τὰ μεγάλα μὴ ὅθεν δὲ δεῖ λαμβάνοντας, μηδὲ ἃ δεῖ, οὐ λέγομεν ἀνελευθέρους· οἷον τοὺς τυράννους πόλεις πορθοῦντας καὶ ἱερὰ συλῶντας· ἀλλὰ πονηροὺς μᾶλλον καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἀδίκους. ὁ μέντοι κυβευτὴς καὶ ὁ λωποδύτης καὶ ὁ λῃστὴς τῶν ἀνελευθέρων εἰσίν· αἰσχροκερδεῖς γάρ. κερδαίνουσι ἕνεκα ἀμφότεροι καὶ ὀνείδη ὑπομένουσι· καὶ οἱ μὲν κινδύνους τοὺς μεγίστους ἕνεκα τοῦ λήμματος· οἱ δ' ἀπὸ τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς δεῖ διδόναι. ἀμφότεροι δὴ ὅθεν οὐ δεῖ κερδαίνειν βουλόμενοι, αἰσχροκερδεῖς· καὶ πᾶσαι δὴ αἱ τοιαῦται λήψεις ἀνελεύθεροι. εἰκότως δὲ τῇ ἐλευθεριότητι ἡ ἀνελευθερία ἐναντίον λέγεται· μεῖζόν τε γάρ ἐστι κακὸν τῆς ἀσωτίας, καὶ μᾶλλον ἐπὶ ταύτην ἁμαρτάνουσιν ἢ κατὰ τὴν λεχθεῖσαν ἀσωτίαν. περὶ μὲν οὖν ἐλευθεριότητος καὶ τῶν ἀντικειμένων κακιῶν, τοσαῦτα εἰρήσθω. δόξειε δ' ἂν ἀκόλουθον εἶναι καὶ περὶ μεγαλοπρεπείας διελθεῖν· δοκεῖ γὰρ καὶ αὐτὴ περὶ χρήματά τις εἶναι. οὐχ ὥσπερ δ' ἡ ἐλευθεριότης διατείνει περὶ

σολας· καὶ δωρεας· καὶ αὖ τὶ δωρεας· οὐ γὰρ δή ἐ αὐτὸν δα-
ρος ὁ μεγαλο ψυχος ἐστὶ ἀγ ἥστα ἀοινα. τὰ δὲ δῶρα τοῖς ἀνα θή
μασιν ἔοικε τὸ ὁμοιον· μεγαλο ψυχος προῖξ δὲ οἶον καὶ τὰ οἰκο
σα δαπανᾶν ἐπὶ τῶ τοιούτω· πόσος δ' ὅτι τις καὶ οὗτος· καὶ φρὶ
τῶν μάλλα δαπανᾶν· ὁ δὲ καὶ μεγαλοπρεπὶ τῶν ἔργων· πάντα φ' ὁτῶ
τα καὶ ἐν πολλοῖς τὸ αὐτὸ· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἐπὶ μὲ λίθοις καὶ
ξύλοις· οὐδὲ νὶ ῥῶ καὶ τῶ φῶ· καὶ ἐ πὶ τῶν δα πανημάτων ἐπὶ
μὲν ἐν τῶ γὰρ ἐν τῶ καὶ μεγαλο ψυχος αὐτὸν μᾶλ· τὸ ἐν μεγάλω μέγα
λῶν δ' ὄντων ἐν τοῖς μέγα· καὶ ἀφ' ἑκάστ' ἐν τῶ ἔργω μέγα τὸ
ὄντ' ἐπὶ δαπανήματι· οἷον ἂν μὲν ἐπὶ πομπῆ ἢ ἱππικῆ ἢ ἄλλ
λο τῶ ἐπὶ παν δαπανήματι· ἐπὶ δὲ τούτοις τὰ μὲν ἀνα θήμα
τα· οἷον ἀναθήματα θεῶν καὶ τὸ τοιοῦτον· ἔτι δὲ τὰ περὶ τοὺς
θεούς· οἷον ἱερὰ καὶ θυσίαν καὶ ὅλως τὰ περὶ τὸν θεὸν· ἔτι δὲ
τὰ περὶ τὴν τοῦ κοινοῦ ὄψιν ἐν οἷς ἂν ἡ πόλις ἡδέως φανῆ
θεν· οἷον ξενίαν πομπῆς τινὰς καὶ τὰς τῶν ἐπινικίων λαμπη
δόνας· ἢ ἑστίασιν δημοσίαν ἐν οἷς ἂν συνεστιάσῃ τὸ κοινόν·
ἔστι δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ οἰκία τις ἁρμόττουσα τῶ μεγα
λοπρεπεῖ· ἐκείνῳ γὰρ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἡ οἰκία ἔσται ἁρμόττου
σα· ἐκείνῳ δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἔσται ἁρμόττουσα ἐν ἧ πολλὰ
καὶ μεγάλα ἀναλώματα ἔσται· καὶ ἐν ἧ ἀναλώσει ἀλλ' οὐ μάτην·
καὶ ἐν ἧ τὸ μὲν καλὸν ἔσται ἐν τῶ κτήματι· τὸ δὲ μέγα ἐν τῶ
ἀναλώματι· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἀναθήμασι· καὶ ἐν τοῖς τοιού
τοις ἐν οἷς ἂν ἡ πόλις ἐπιδείξαιτο· καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ ταφαῖς καὶ
ἐν τοῖς ἐπὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν· ἐν οἷς ἂν ἡ πόλις ἐπιδείξαιτο·
καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ ξενίαν καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ δωρεὰς ξένων καὶ ἐν τοῖς
ἐπὶ δωρεὰς ξένων· οὐ γὰρ δή ἐ αὐτὸν δα πανᾶν τοῦ ἰδιώτου ἐστὶν
ἀλλ' ὅσα ἂν ἐκείνους ποιῆσαι ἄξιον ἢ ὑπολαβεῖν ἢ ὄψεσθαι· ἢ
ἀκούσεσθαι· ἢ ὅσα ἂν ἐκείνους ἐπιθυμῆσαι· οἷον ἑστιάσεις καὶ
ὧν· καὶ κωμῳδοδιδασκαλιῶν· ἔτι τὰ τῶν ἀφ' ὑμνῳδῶν
ὡς τὸ ἐπὶ μεγάλης καὶ πάντα ταῦτα ταῦτα· πρὸς δὲ τοῦτο ὁ μαγό
μενος· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν ἐστὶν ὀργιζόμενος καὶ διαλλαττό
μενος· οὐδὲ νὶ ῥῶ καὶ τῶ φῶ· καὶ ἐ πὶ τῶν δα πανημάτων ἐπὶ
μὲν ἐν τῶ γὰρ ἐν τῶ καὶ μεγαλο ψυχος αὐτὸν μᾶλ· τὸ ἐν μεγάλω μέγα
λῶν δ' ὄντων ἐν τοῖς μέγα· καὶ ἀφ' ἑκάστ' ἐν τῶ ἔργω μέγα τὸ
ὄντ' ἐπὶ δαπανήματι· οἷον ἂν μὲν ἐπὶ πομπῆ ἢ ἱππικῆ ἢ ἄλλ
λο τῶ ἐπὶ παν δαπανήματι· ἐπὶ δὲ τούτοις τὰ μὲν ἀνα θήμα
τα· οἷον ἀναθήματα θεῶν καὶ τὸ τοιοῦτον· ἔτι δὲ τὰ περὶ τοὺς
θεούς· οἷον ἱερὰ καὶ θυσίαν καὶ ὅλως τὰ περὶ τὸν θεὸν· ἔτι δὲ
τὰ περὶ τὴν τοῦ κοινοῦ ὄψιν ἐν οἷς ἂν ἡ πόλις ἡδέως φανῆ
θεν· οἷον ξενίαν πομπῆς τινὰς καὶ τὰς τῶν ἐπινικίων λαμπη
δόνας· ἢ ἑστίασιν δημοσίαν ἐν οἷς ἂν συνεστιάσῃ τὸ κοινόν·
ἔστι δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ οἰκία τις ἁρμόττουσα τῶ μεγα
λοπρεπεῖ· ἐκείνῳ γὰρ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἡ οἰκία ἔσται ἁρμόττου
σα· ἐκείνῳ δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἔσται ἁρμόττουσα ἐν ἧ πολλὰ
καὶ μεγάλα ἀναλώματα ἔσται· καὶ ἐν ἧ ἀναλώσει ἀλλ' οὐ μάτην·
καὶ ἐν ἧ τὸ μὲν καλὸν ἔσται ἐν τῶ κτήματι· τὸ δὲ μέγα ἐν τῶ
ἀναλώματι· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἀναθήμασι· καὶ ἐν τοῖς τοιού
τοις ἐν οἷς ἂν ἡ πόλις ἐπιδείξαιτο· καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ ταφαῖς καὶ
ἐν τοῖς ἐπὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν· ἐν οἷς ἂν ἡ πόλις ἐπιδείξαιτο·
καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ ξενίαν καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ δωρεὰς ξένων καὶ ἐν τοῖς
ἐπὶ δωρεὰς ξένων· οὐ γὰρ δή ἐ αὐτὸν δα πανᾶν τοῦ ἰδιώτου ἐστὶν
ἀλλ' ὅσα ἂν ἐκείνους ποιῆσαι ἄξιον ἢ ὑπολαβεῖν ἢ ὄψεσθαι· ἢ
ἀκούσεσθαι· ἢ ὅσα ἂν ἐκείνους ἐπιθυμῆσαι· οἷον ἑστιάσεις καὶ
ὧν· καὶ κωμῳδοδιδασκαλιῶν· ἔτι τὰ τῶν ἀφ' ὑμνῳδῶν
ὡς τὸ ἐπὶ μεγάλης καὶ πάντα ταῦτα ταῦτα· πρὸς δὲ τοῦτο ὁ μαγό
μενος· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν ἐστὶν ὀργιζόμενος καὶ διαλλαττό

μενος· καὶ πράττοντα ὁ μοίως· μείζω πρὸς ἃ ἡδέως· ἃ δ' ἧ μὲν οὖν
ἐξ ἀνάγκης παικίλα· οὐ μὴν ὁ ἀνειδὴς διαφέρουσι· διὰ τὴν μέσ τε βλη
θέντ' ἀεὶ θεμελίωσιν· μετὰ λόγου εἶναι· ἡδὲ μεγαλοψυχία περὶ
μεγάλα μέν ἐστι τῷ ἀληθοῦ ὀνόματος ἔοικεν εἶναι· περὶ πρὶ ἃ δ' ἐστὶ τοῦ
τ' ἐλάττω μέν· διαφέρει δ' οὐδὲν ἡ ἔχειν ἢ τὸν κατάλληλον ἔχειν σπου
δαῖ δ' ἐστὶ μεγαλόψυχος εἶναι· ὁ μεγάλων αὑτὸν ἀξιῶν ἄξιος ὢν
ὁ γὰρ κατὰ λάθος ἂν αὑτὸ πρῶτ' ἀληθὲς· τῶν δὲ κατ' ἀξίαν οὐδὲς
ἀληθὴς· οὐδ' ἄνοπτος· μεγάλου γὰρ μεγάλων ὀρεκτικός· ὁ δὲ μέ
σων ἄξιος καὶ τούτων ἀξιῶν ἑαυτὸν· σώφρων· μεγάλου δ' οὐ.
ὧν μεγάλων δὲ ἐστὶ μεγαλοψυχία· ὡς τὸ καλὸν ἐν μεγάλῳ σῶμα
τι· οἱ μικροὶ δ' ἀστεῖοι καὶ σύμμετροι καλοὶ δοῦ· ὁ δὲ μεγάλων
ἑαυτὸν ἀξιῶν ὢν ἄξιος· χαῦνος· ὁ δὲ μεγάλων ἢ ἀξίως
ἑαυτὸν ἀξιῶν χαῦνος· ὁ δ' ἐλαττόνων ἢ ἄξιος μικρόψυχος· ἐὰν μεγάλων
ἑαυτὸν ἀξιῶν ἐὰν ἐν μικρῶν ἄξιος ὤν· ὁ μεγαλόψυχος ἐν μετ
ρίοις· καὶ μάλιστ' ἂν δόξειεν ὁμεγάλων ἄξιος· τί δ' ἐστὶ μεγαλό
ψυχος· ἐστὶ δὴ ὁ μεγάλου ὄντος τῶν μεγάλων
ἄξιος· τῶν δ' ὡς ἐν τῇ μέσῃ· μέσος τις οὖν καὶ ἀξιώσει αὑτὸν ἀληθοῦ· οἱ δὲ ὑπὲρ
ἑαυτοὺ καὶ μᾶλλον ἢ ἄξιον· ἐὰν δὲ ἐν μεγάλων ἑαυτὸν ἀξιοῖ ἄλλος ὁ μεγαλόψυχος
ὢν καὶ μάλιστ' ἂν τῶν μετίστων· τί ἐν μάλιστ' ἀξίως ἂν θείη· ἢ δ' ἐπὶ μάλ
στ' ἐστὶ ἐκτὸς ἀγαθά· μείζω δ' ἂν τοῦτ' ἀποδείμεν· ὁ τῇ θεοῖς
ἀπονεμομεν· καὶ οὗ μάλιστ' ἐφίεται οἱ ἐν ἀξιώματι· καὶ τὸ
τοῖς πολλοῖσι ἆθλον· φιλοτιμία δὴ τιμή· μείζω γοῦν δὴ
τοῦτων ἐπὶ ἀγαθῶν· σώφρ ἐτιμᾶς δὴ καὶ ἀτιμῶ ὁμεγαλόψυχος
ἀξίως δεῖ· καὶ ὧν δεόντων φαίνοιτ' ὁ μεγαλόψυχος σὺ

μεγαλοψυχ.

ὁ δὲ τῶν τοῦτο ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἀξιολογοῦ

τιμᾶν εἶναι· τιμᾶς δὲ ἁμοίρως ἂν οἱ μεγαλόψυχοι ἑαυτοῦ ἡγοῖντ' εἶναι
ἑαυτῶν· ὁ δὲ μικρόψυχος ἐλλείπει καὶ πρὸς ἑαυτόν· καὶ ὅσῳ τὸν μέγα
λόψυχον ἀξίωμα· ὁ δὲ μέσως ἔχει περὶ ἑαυτὸν μηδὲν φορτικός· οὐ μέντοι
μεγαλόψυχον· ὁ δὲ μεγαλόψυχος ἐπὶ σμικροῖς καὶ τῶν μετρίων ἄξιος ὤν
σεαυτὸν ἔχει· μέτριος γὰρ ἀνὴρ ὁ βελτίων ἄξιος· καὶ μικρῶν ὁ ἄξιος
τρὶς ὡς ἀληθῶς ὤν μεγαλόψυχον· δεῖ γὰρ ἀθρόον εἶναι· καὶ δόξειεν ἂν
μᾶλλον μεγαλόψυχον, ὅ ἐν ἐπιφανεῖ μέτρῳ· οὐ δαμῶς ἀνδρεῖοι μὲν
μεγαλόψυχοι φαῦλοι δ' οὐδαμῶς· τίνος δὲ ἕνεκα
καὶ ποῖα πράξαντα ὧν οὐθὲν μέγα· καθ' ἃ καὶ δὲ εἰσὶ σεμνοὶ τῷ
πάμπαν ἐλλείπειν φαίνοιτ' ἂν ὁ μεγαλόψυχος μὴ φαῦλος ὤν· οὐδὲν
ἐν δὴν οὐδὲ τιμῆς ἄξιος· φαῦλος ὢν· τὴν ἀρετὴν σεμνὸν ἆθλον νομί
ζει· Καὶ ἀεὶ πρὸς μέγιστα τρέπεται φαῦλος· ἐοικὼς ὢν ὁ μεγαλόψυχος
νόμος τιθεῖναι αὑτῷ νόμους· μέτοχος γὰρ ὢν αὐτὸς πρὸς· καὶ οὐτινοῦν
ἀλλ' εἰκείων· διὰ τοῦτο μεγαλήκοος ἀληθείας μεγαλόψυχοι
εἶναι· οὐδ' ἐροῦντες ἀλλ' ἢ καλοκἀγαθίας· μᾶλλον δὲ περὶ οὗ τὰ
τιμὰς καὶ ἀτιμίαι ὁ μεγαλόψυχος ἐστι· καὶ ἐπὶ μὲν ταῖς μεγάλαις καὶ
ἐπὶ φανερῶν μετρίως ἕξει· ὡς τῶν οἰκείων τυγχάνων
ἐπὶ καὶ ἐλαττόνων· ἀρετῆς γὰρ τοῦτο τέλος οὐκ ἐνδέχεται
τιμᾶν· οὐμενοῦν ἀλλ' ἀποδέξεται ἡμῖν αὐτοῖς μείζονα αὐτὰ ἀπονε
μεῖν· τιμᾶσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ μικροῖς ἀσχημονοῦντα
φύσει· οὐχ ἥκιστα τῶν ἀξίων· ὁμοίως δὲ καὶ ἀτιμίας· οὐδὲ γὰρ
ταύτης δικαίως φορὰ αὐτόν· μᾶλλον μὲν οὖν ἐστιν ὡς ἀφ' ἡμῶν
μεγαλόψυχος πρὸς τιμάς· οὐμενοῦν ἀλλὰ καὶ πρὸς πλοῦτον καὶ δύνα
σθαι καὶ παντὸς ἀγαθοῦ τύχην καὶ ἀτυχίαν· μετρίως ἐξεῖ ὅπως ἂν

μὴ· Κ καὶ οὔτ' εὐτυχῶν ὑπερχαρὴς ἔσται· οὔτε ἀτυχῶν ὑπερλυπὴς·
οὐδὲ γὰρ τοῦ τιμᾶν οὕτως ἔχει ὡς μέγιστόν ὄν· αὐτὸς δὲ καὶ μακρὸς
Κ καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τὴν τιμὴν ἐστιν αἱρετός· οἷς γὰρ ἔξεστιν
αὐτὰ τιμᾶσθαι διὰ ταῦτα βούλονται· ὧν δὴ καὶ ἡ τιμὴ μικρόν ἐστιν·
τοῦτο καὶ ἄλλα· διόπερ ἀπὸ τοῦ ταὐτὸ δοκοῦσιν εἶναι δοκεῖν
Κ αὐτὰ λυπήσεται συμβαίνειν πρὸς μεγαλοψυχίαν· οἱ γὰρ
ἐνδεῖς εἰσὶ καὶ ἀξιοῦντες τιμᾶς· καὶ οἱ δυνατοὶ καὶ πλούσιοι
τες· ἐν ὑπεροχῇ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ ἐκτὸς τοῦτο ἀντιμοῦσι·
διόπερ αὐτὰ τοιοῦτοι μεγαλοψυχοῦσι δικαίως· τιμῶνται γὰρ ὑπ' ἀρετῆν·
καὶ ἀληθεῖαν δόξαν ὁρῶντες μόνον ἀξίωμεν· ὧν δὲν ἄξιον τοῦ μεγίστου
ἀξιοῦντι τιμᾶς· οἱ δὲν ἀρετὴν ἔτι τοιαῦτ' ἀγαθὰ ἔχοντες· οὔτε
διακαίως ἑαυτοῖς μεγάλων ἀξιοῦσιν· οὔτε οἴεσθαι ὡς μεγαλοψύχοις λέ
γουσι· ἀνάλογον δὲ ἀρετῆς σωτέλεις οὐκ ἔστιν· ὑπὸ τοῦ δὲ
Κ καὶ ὑβρίσειαν καὶ τοιαῦτα ἔχοντες φαῦλα τίνων· ἀνάλογος δὲ
τὰς οὐράδιον φέρειν ἐμμελῶς τὰ θύραθεν· οὐ δικαίως δὲ φέρειν καὶ οἱ ὁμοίως τῶν ἄλλων ὑπερέχειν· ἐπίνωμεν καὶ
φρονοῦσιν· ἀλλοῖς δ' ὅτι ἀλλοῖ μοι δοκεῖ ἔοικεν· μιμοῦνται δὲ τὸν
μεγαλόψυχον ὁμοίοις οἷοπερ· τὸ δὲ λεγόμενον ἐν νόοις εἶναι καὶ
τὰς ὁμοίως καὶ ἀρετὴν οὐδεμία ἔοικεν· καὶ φρονοῦσι δὲ τῶν ἄλλων·
ὁ δὲ μεγαλόψυχος δικαίως καὶ φρονεῖ· δοξάζει γὰρ ἀληθῆ·
οἱ δὲ πολλοὶ τυχόντως· οὐκέτι δὲ τὸ τοῦ μικροῦ κόσμου ὄνομος οὐ δὲ φιλονεῖ
κος· καὶ ἀτιμάζεται μᾶλλον· μεγαλοπάνδωρος δὲ καὶ ὅλων πάντων
μάλ· ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ βίου ὡς οὐκ εὐμοιρον αὐτῶν ζῆν· καὶ οἷος
ζῆν ποιεῖν· διεξιτέον δὲ καὶ χάριν· τὸ μὲν ὡς ἔχοντος· τὸ

δε ὑπάρχομεν· καὶ οὐ τὰ ἀεὶ τοιαῦτα ἡδονῶν· οὕτω δὲ
πρὸς ὀφλημάτων ἔξις· καὶ ἕκαστα τοιαῦτα πρὸς ἕκαστα·
Κ αὶ μὴ μονὰς ἀνοίας ἀπλήστου ἐστὶ μέρος· ὧν δὲ ἀναθῶν ἐστιν, οὐ
ἐλάττων ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ μείζων κτῆσις· βούλεται δὲ ἀνὴρ ἐλεύθερος
Κ αὶ μεγαλοπρεπής, ἢ δέως ἀπολαῦσαι τὰ δέοντα ὡς· διὸ καὶ τὴν θέσιν οὐκ
ἐν ἀπαιτήσεσι καὶ ἀναλώμασιν οὐκ ἀεὶ ὡσαύτως· οὐ δοίη λαμπρότερος ἂν ὁ τοιοῦτος
ἀλλ' ἀπὸ πόθεν δεῖ· μεγαλοπρεπὲς δὲ καὶ τὸ μὴ δένος δεῖσθαι
ἢ μόγις· εὐπρεπὴς δὲ ὁ θυμὸς καὶ ὁ μὴ πρὸς ἓν ἀεὶ ὠμὸς
στι καὶ ἀτιμίας, ἢ μεγάλων· ἐπὶ δὲ τοῖς μέσοις, μέσιον·
τῶν μὲν γὰρ ὑπερέχειν χαλεπὸν καὶ σεμνόν· τῶν δὲ ἐλάττων· ἢ
ἐν ἀηδέσι σεμνύεσθαι οὐκ αἰσχύνες· ἐν δὲ τοῖς τὰ ἀηδῆ φορ
τικόν· ὡς ἐπὶ τοῖς καθηδέσι σχολάζειν καὶ ἐπὶ τὰ ἐνδεᾶ μὴ
ἐλθεῖν· ἢ οὐ πρέπει τοιοῦτον ἄλλοι· καὶ ἔργον ἢ μὴ καὶ μεγαλοπρεπὲς·
ἀφ' ἧς ὁ αὐτὸς τιμᾶ μεγάλα, ἢ ἕξιον· καὶ ὁ τῶν μὴ πρεπόντων ἀπρεπὴς
γελῶν δὲ ἢ ὀνομάζων· ἀνελεύθερα δὲ καὶ φανερὰ μᾶλλον εἶναι
ἢ φανερὰ φίλον· τὸ δὲ λανθάνειν· φροντίζοντος· καὶ μεμνῆσθαι
μᾶλλον ἢ λήθης δόξης ἢ λέγειν καὶ πρᾶξαι τὴν φανε
ρὰν ἀπραξίαν· ἢ δὲ διὰ τὸ μὴ ἀφανῆ τινος εἶναι· καὶ ἀφανῆ
τινος δι· διὸ ἀπραξίας καὶ ἀληθεύειν· φιλοῦσι μᾶλ
λον ἢ ψεύδεσθαι· ἐν μέσῳ γὰρ ἀμφοῖν· ἐν μὲν τῷ ἀληθεύειν
τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀγαθὸν· ἐν δὲ τῷ ψεύδεσθαι τὸ ἀληθὲς μὲν
ἀγαθὸν δὲ οὔ· ἀλλὰ κερδαλέον· μεγαλοπρεπὲς δὲ καὶ τὸ μὴ δένος δεῖσθαι
ἢ μόγις· εὐπρεπὴς δὲ ὁ θυμὸς καὶ ὁ μὴ πρὸς ἓν ἀεὶ ὠμὸς
στι καὶ ἀτιμίας, ἢ μεγάλων· ἐπὶ δὲ τοῖς μέσοις, μέσιον·
τῶν μὲν γὰρ ὑπερέχειν χαλεπὸν καὶ σεμνόν· τῶν δὲ ἐλάττων· ἢ
ἐν ἀηδέσι σεμνύεσθαι οὐκ αἰσχύνες· ἐν δὲ τοῖς τὰ ἀηδῆ φορ
τικόν· ὡς ἐπὶ τοῖς καθηδέσι σχολάζειν καὶ ἐπὶ τὰ ἐνδεᾶ μὴ
ἐλθεῖν· ἢ οὐ πρέπει τοιοῦτον ἄλλοι· καὶ ἔργον ἢ μὴ καὶ μεγαλοπρεπὲς·
ἀφ' ἧς ὁ αὐτὸς τιμᾶ μεγάλα, ἢ ἕξιον· καὶ ὁ τῶν μὴ πρεπόντων ἀπρεπὴς
γελῶν δὲ ἢ ὀνομάζων· ἀνελεύθερα δὲ καὶ φανερὰ μᾶλλον εἶναι
ἢ φανερὰ φίλον· τὸ δὲ λανθάνειν· φροντίζοντος· καὶ μεμνῆσθαι
μᾶλλον ἢ λήθης δόξης ἢ λέγειν καὶ πρᾶξαι τὴν φανε
ρὰν ἀπραξίαν· ἢ δὲ διὰ τὸ μὴ ἀφανῆ τινος εἶναι· καὶ ἀφανῆ
τινος δι· διὸ ἀπραξίας καὶ ἀληθεύειν· φιλοῦσι μᾶλ
λον ἢ ψεύδεσθαι· ἐν μέσῳ γὰρ ἀμφοῖν· ἐν μὲν τῷ ἀληθεύειν
τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀγαθὸν· ἐν δὲ τῷ ψεύδεσθαι τὸ ἀληθὲς μὲν
ἀγαθὸν δὲ οὔ· ἀλλὰ κερδαλέον· μεγαλοπρεπὲς δὲ καὶ τὸ μὴ δένος δεῖσθαι

οὐδὲ πάνθ' ὡς πλήθος· οὔτε τὰ τοιαῦτ' ἐᾷ· οὔτε τὰ τοιαῦτα·
οὔτε τὰ ἵνα ἀεὶ μεμνῆσθαι ποιῶ· οὔτε τὰ τοιαῦτα
δῶ ἐσμὲν ὅτι ποιήσεις· διόπερ οὐδὲ μακρολόγος· οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν
θέμενος διδύξειν· μηδὲ τὰ ἀναγκαῖα ὧν ἢ μὴ πρέπει, ἢ μὴ ὅλο φυ
τικὸς μηδὲ πικρός· ἀσυμβούλητος ἴσως, οὕτως ἐγὼ σὺ τοῦτ'.
καὶ οἷος πάντ' ἢ ὡς μᾶλλον τὰ πολλὰ καὶ ἃ πάρεστι· τῶν πάρεστιν
καὶ ὡφελίμων· ὡς τὸ πολὺ ἴσως τοιοῦτον· καὶ πάντ' οἴεσθαι δεῖν ἐπίστασθαι
μεγαλοψύχου δοκεῖ εἶναι· καὶ φωνὴ βαθεῖα· καὶ λέξις
βραδύτης· οὐ γὰρ ταχυτὴς ὁ πρὸς ὀλίγα ἀσυμβούλων· οὐ δὲ σπου
δαστὴς ὁ μὲν δὴ μεγαλοψύχου ἐστὶν ἡ δὲ ὀξυφωνία καὶ ταχυτὴς σφ
αλερῶν· τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μεγαλόψυχος· ὁ δὲ μικροψυχίᾳ μὲν ὑπερέχων
ὁ δὲ βαθὺς ἀγαθῶν· μέσιος· οὐ πανταχοῦ δὲ πρὸς ἀμφοτέρους·
ὁ γὰρ πανταχοῦ ἴσος φαῦλος· ἢ μαστιγωθήσεται· ὁ μὲν οὖν μικρόψυχος
ἄξιος ὢν ἀγαθῶν ἐλάττων ἑαυτῶν ἄξιος ἐστι· καὶ ἔοικε πάσχειν ἐξ ἀρ
χῆς· ἐπιθυμεῖ γὰρ ἄξιος ὢν ἀγαθῶν ἐλάττων ἀγαθῶν ἄξιος ἐστιν· οὐ μὴν ἀλλὰ ἀληθεύουσι·
δοκοῦσι γὰρ εἶναι· διὰ μᾶλλον ὑπερβολὴ· ἀπρόοπτοι δὲ δόξαι δοκεῖν
καὶ ἀφροσύνῃ· ἐναντίοι δὲ φίλοι τοῖς τῶν καλῶν καὶ ἀξίων· ἀφι
κνοῦνται δὲ καὶ τῶν περὶ ἐξουσίαν τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων
ὡς ἀνάξιοι ὄντες· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν· οἱ δὲ χαῦνοι,
καὶ ἀληθεῖς μὲν ὡς οὐκ ἀξιοῦντες· μηδὲ τὸ φαίνεσθαι· ὡς ἐπὶ τὰ πολὺ
ὄντες τοῖς ἐν τιμαῖς ἐπιτηδεύουσιν· ἔπειτα ἐξελέγχονται· καὶ
ἐν τῷ κοσμεῖσθαι καὶ χρήμασι καὶ τοῖς τοιούτοις· καὶ βούλονται τὰ
ἐντυγχάνοντα φαίνεσθαι αὐτῶν· καὶ ἐλέγοντες τὰ ἴδια τῶν ὡς ἄλ

ὀρθότης
λ ρυθμ'

ἁπλοῦν οὖν ὁ τῆς μίσους ἐξέως ἀνθετέον. οὐ μὴν οὐδ' ὁ τῶν ὁμοίων ἐξις ἐφετέα πάντως. ἐν δὲ τοῖς ὁμιλίαις καὶ τοῖς ἡδοῦ
ζῆν καὶ λόγων καὶ πραγμάτων κοινωνίαις. οἱ μὲν ἀγεννεῖς ὁμοήθεσι μᾶλλον ἢ σπουδαίοις ἥδονται. οἱ δὲ σπουδαῖοι καὶ τοῖς
ἑαυτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ οὐθὲν ἀντιτείνουσιν ἀλλήλοις ἐν τῷ τὰ αὐτὰ τοῖς ἡδὺ καὶ ἐναντία ποιοῦντες. ἅμα δὲ καὶ ὁμοίοις ἥδεται
μᾶλλον. οἱ δὲ ἐξ ἐναντίας τοῖς τοιούτοις ἐναντίως πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὁμοίους διακείμενοι. ὁ τιμῶν οὖν ἀεὶ τὰ ἐναντία φαύλως
ἔχει. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ συγχαίρων. οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ φιλῆσαι ταῦτα. ἔοικε δὲ μάλιστα φιλία ἡ τοῦ σπουδαίου πρὸς τὸν σπουδαῖον. φιλῶ
οἷον βουλόμεθα μάλιστα ἑκάστοις ὑπάρχειν τῶν ἀγαθῶν. ἅμα φέρει δὲ τὰς φιλίας ὅπερ τοὺς θεούς. πάντων γὰρ ἐστὶν οὗτος ὁ τῶν
οἰκείων ὁμιλεῖν. οὔτε γὰρ ἡδὺ τῷ φιλοῦντι ἐχθρὸν ἀπόντα μὴ ἐπιποθεῖσθαι
δεῖ. ἅμα τῶν φίλων παρεῖναι. ὁμοίως γὰρ πρὸς ἀπόντας ἡμῖν ὡς
εἰμοιρικαὶ συνήθεις καὶ ἀσυνήθεις αὐτοῖς ἐσμεν. ὅλην καὶ εἰκῆ
ποιεῖ ἁρμόζει. οὔτε γὰρ ὁμοίως πρὸς ἀπόντας ὑπάρχειν τῶν φρονεῖν
ἔθιν. οὐδὲ λυπεῖν. καθόλου μὲν ἄρα ὅτι ὡς δεῖ ὁμιλητέα. ἀναφέρων δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον. ἴσως ἂν τις
μάλιστα ἂν ἡ ἴσην δύναμιν. ἔοικε γὰρ τοῦτο ἡδονὰς καὶ λύπας ἡ
μαστὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις γινομένας. φύσιν δ' ἔχειν μὲν αὐτὸ ἐοικὸς
μὲν καλοῦ. ἐν ὀλίγοις δὲ σπουδαίοις ὑπάρχειν. ἀλαθρανεῖ. καὶ πρὸς αἰσθήσεσι
λυτέον. καὶ τῶν ἡδέων τὰ μὲν ἀκολουθοῦντα φέρειν. καὶ ταῦτα μὴ
μετὰ πολλοῦ ἐν βλάβῃ δὲ σπουδῆν. ἀλαθρανεῖ. καὶ πρὸς αἰσθήσεσι

βούλονται οἱ ἀπέχθειαι οἱ ἐξ ἔθους καὶ πρὸς τοὺς τοιούτους
καὶ εἰ πάντα ὅθεν καὶ νόμος. οἱ δὲ τὰ μὴ οἰκεῖα ἀλλὰ
καὶ πλησίον ὁρίζονται. καὶ ἐμοὶ δοκεῖ τὸ εὐθύμως. πολ-
λὰ δὲ τὰ ἡδέα ὅσα ἀπλᾶ ἡδονῶν ἐστὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα ἡδονὴν
ποιεῖ τὰ τοιαῦτα ἐμποιοῦντα. τοῦτο δὲ ἐμὲ τὸ ἀνομοιοῦ τὸ βάρος ἔχειν
οἷ. ἀλλὰ δῆλον ὅτι φανερὰ ἔσται. οὐ δεῖ σύμπαντα πολλάκις
δεῖσθαι. ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπιθυμεῖν ὀργιλ. μένους δεῖ. ἀσὶ δὲ τοιοῦτοι
ἑαυτοῖς ὀλιγαρόλατοι καὶ τοῖς ἐμπαλὶς φίλοις. μᾶλλον δὲ τὸ
μὴ τοῖς ἐφοίστεμι δεῖσθαι πονηροῖς. καὶ μᾶλλον δεῖ. καὶ τῷ
χέρνον. ἡμῖν διαλλασσομένους ὧν τιμωρεῖν πολλάκις. τῷ θεῷ
τιμᾶν δὲ μᾶλλον τῷ βουλομένῳ ἀντιτίθεμι. καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἡμῖν. ἀκόλου-
θον γὰρ μᾶλλον τὸ τιμωρεῖσθαι. καὶ πρὸς τὸ συμβιοῦν οἰκειότερον
χείρους. ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς θεοῖς θεὸν εἶναι. ἐπὶ ὠφελουμένων
λον. οὐ γὰρ ἐφίεται ἀποστῆναι τῶν καὶ τισὶν ἢ τοῖς. καὶ
πρὸς τὸν ὁρίζον. καὶ μείζεσι τινος ὀρθῶς πολλάκις ἁμάρ-
μεθ. ὁμοίως δὲ μισεῖν τὸν ἐκβαίνοντα οὐ μεγάλως. οὔτε τὸ μὴ
οὔτε τὸ πᾶν. ἡνίκα γὰρ τοὺς ἐλαττώσεις ἐσμὲν οὐ μεμφόμεθα καὶ
πεῖσαι φαμέν. καὶ τοὺς μᾶλλον ἐπαινοῦμεν ὧν δεῖ καὶ ὅσον δεῖ καὶ
ὀρθὴν. ὁ δὲ πρὸς τὸν καὶ τῶν ἐκβαίνοντα ψέγος. οὐ ῥᾴδιον
τῶν ῥητῶν ἀφορίσαι. ἡνίκα γὰρ καὶ ποῖα καὶ πρὸς ὁποῖα καὶ
ἀμαρτάνειν δοκοῦμεν. ἐπὶ πλείστον δὲ μᾶλλον. εἰ καὶ πολλὰ ὀφθήσε-

ἀλλὰ διαφερόντως ὁμιλήσει τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ
τοῖς τυχοῦσι· καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον γνωρίμοις· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς
ἄλλας διαφοράς· ἑκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον· καὶ καθ' αὑτὸ μὲν
προαιρούμενος τὸ συνηδύνειν· λυπεῖν δ' εὐλαβούμενος· τοῖς δ' ἀποβαίνουσιν ἐὰν
ᾖ μείζω συνεπόμενος· λέγω δὲ τῷ καλῷ καὶ τῷ συμφέροντι· καὶ ἡδο-
νῆς δὲ ἕνεκα τῆς εἰσαῦθις μεγάλης μικρὰ λυπήσει· ὁ μὲν οὖν μέ-
σος τοιοῦτός ἐστιν· οὐκ ὠνόμασται δέ· τοῦ δὲ συνηδύνοντος· ὁ μὲν τοῦ
ἡδὺς εἶναι στοχαζόμενος μὴ δι' ἄλλο τι· ἄρεσκος· ὁ δ' ὅπως ὠφέλειά
τις αὐτῷ γίνηται εἰς χρήματα καὶ ὅσα διὰ χρημάτων κόλαξ· ὁ δὲ πᾶ-
σι δυσχεραίνων· εἴρηται ὅτι δύσκολος καὶ δύσερις· ἀντικεῖσθαι δὲ
φαίνεται τὰ ἄκρα ἑαυτοῖς διὰ τὸ ἀνώνυμον εἶναι τὸ μέσον· περὶ
αὐτὰ δ' ἐστὶ σχεδὸν καὶ ἡ τῆς ἀλαζονείας μεσότης· ἀνώνυμος δὲ καὶ αὐτή·
οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ἐπελθεῖν· μᾶλλόν τε γὰρ ἂν εἰδείημεν τὰ
περὶ τὸ ἦθος καθ' ἕκαστον διελθόντες· καὶ μεσότητας εἶναι τὰς ἀρετὰς
πιστεύσαιμεν ἄν· ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχον συνιδόντες· ἐν δὴ τῷ συ-
ζῆν· οἱ μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμιλοῦντες εἴρηνται· περὶ
τῶν ἀληθευόντων τε καὶ ψευδομένων εἴπωμεν· ὁμοίως ἐν λόγοις
ἀλαζών καὶ πράξεσι καὶ τῷ προσποιήματι· δοκεῖ δὴ ὁ μὲν ἀλαζὼν προσ-
ποιητικὸς τῶν ἐνδόξων εἶναι καὶ μὴ ὑπαρχόντων καὶ μειζόνων
εἴρων ἢ ὑπάρχει· ὁ δὲ εἴρων ἀνάπαλιν ἀρνεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα
ἀληθευτικός ἢ ἐλάττω ποιεῖν· ὁ δὲ μέσος αὐθέκαστός τις ὢν ἀληθευτικὸς καὶ
τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ τὰ ὑπάρχοντα ὁμολογῶν εἶναι περὶ αὐτόν· καὶ
οὔτε μείζω οὔτε ἐλάττω· ἔστι δὲ τούτων ἕκαστα καὶ ἕνεκά τινος
ποιεῖν καὶ μηδενός· ἕκαστος δὲ οἷός ἐστι τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει

Καὶ οὕτω ζῇ ἐὰν μή τινος ἕνεκα πράττῃ· καθ' αὑτὸ δὲ τὸ μὲν
ψεῦδος φαῦλον καὶ ψεκτόν· τὸ δ' ἀληθὲς καλὸν καὶ ἐπαινετόν·
οὕτω δὴ καὶ ὁ μὲν ἀληθευτικὸς μέσος ὢν ἐπαινετός· οἱ δὲ ψευδόμενοι
ἀμφότεροι μὲν ψεκτοί· μᾶλλον δ' ὁ ἀλαζών· περὶ ἑκατέρου δ' εἴπωμεν· πρότερον
περὶ τοῦ ἀληθευτικοῦ· οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἀληθεύοντος
λέγομεν· οὐδ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει· ἄλλης
γὰρ ἂν εἴη ταῦτ' ἀρετῆς· ἀλλ' ἐν οἷς μηδενὸς τοιούτου διαφέρον-
τος· καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν βίῳ ἀληθεύει τῷ τὴν ἕξιν τοιοῦτος εἶναι·
δόξειε δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐπιεικής· ὁ γὰρ φιλαλήθης καὶ ἐν οἷς μὴ δι- ὁ ἐν οἷς μὴ [illegible] ἀληθεύων [illegible] διαφέρει
αφέρει ἀληθεύων· ἀληθεύσει καὶ ἐν οἷς διαφέρει ἔτι μᾶλλον·
ὡς γὰρ αἰσχρὸν τὸ ψεῦδος εὐλαβήσεται· ὅ γε καθ' αὑτὸ ηὐλαβεῖτο·
ὁ δὲ τοιοῦτος ἐπαινετός· ἐπὶ τὸ ἔλαττον δὲ μᾶλλον τοῦ ἀληθοῦς ἀπο-
κλίνει· ἐμμελέστερον γὰρ φαίνεται διὰ τὸ ἐπαχθεῖς τὰς ὑπερβο-
λὰς εἶναι· ὁ δὲ μείζω τῶν ὑπαρχόντων προσποιούμενος
μηδενὸς ἕνεκα· φαύλῳ μὲν ἔοικεν· οὐ γὰρ ἂν ἔχαιρε τῷ ψεύ-
δει· μάταιος δὲ φαίνεται μᾶλλον ἢ κακός· εἰ δ' ἕνεκά τινος
ὁ μὲν δόξης ἢ τιμῆς οὐ λίαν ψεκτὸς ὡς ὁ ἀλαζών· ὁ δὲ ἀργυ-
ρίου ἢ ὅσα εἰς ἀργύριον ἀσχημονέστερος· οὐκ ἐν τῇ δυνάμει δ'
ἐστὶν ὁ ἀλαζών· ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· κατὰ τὴν ἕξιν γὰρ καὶ τῷ
τοιόσδε εἶναι ἀλαζών ἐστιν· ὥσπερ καὶ ψεύστης· ὁ μὲν τῷ ψεύ-
δει αὐτῷ χαίρων· ὁ δὲ δόξης ὀρεγόμενος ἢ κέρδους· οἱ μὲν οὖν
δόξης χάριν ἀλαζονευόμενοι τὰ τοιαῦτα προσποιοῦνται ἐφ' οἷς
ἔπαινος ἢ εὐδαιμονισμός· οἱ δὲ κέρδους ὧν καὶ ἀπόλαυσίς
ἐστι τοῖς πέλας καὶ ἃ διαλαθεῖν ἔστι μὴ ὄντα· οἷον ἰατρὸν ἢ μάντιν·

ἢ σοφόν· διὰ γὰρ τοῦτο οἱ πλεῖστοι προσποιοῦνται τὰ τοιαῦτα καὶ ἀλαζονεύονται· ἔστι γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ εἰρημένα. οἱ δ' εἴρωνες ἐπὶ τὸ ἔλαττον λέγοντες χαριέστεροι μὲν τὰ ἤθη φαίνονται· οὐ γὰρ κέρδους ἕνεκα δοκοῦσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ὀγκηρόν· μάλιστα δὲ καὶ οὗτοι τὰ ἔνδοξα ἀπαρνοῦνται, οἷον καὶ Σωκράτης ἐποίει. οἱ δὲ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φανερὰ προσποιούμενοι βαυκοπανοῦργοι λέγονται καὶ εὐκαταφρόνητοί εἰσι· καὶ ἐνίοτε ἀλαζονεία φαίνεται, οἷον ἡ τῶν Λακώνων ἐσθής· καὶ γὰρ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ λίαν ἔλλειψις ἀλαζονικόν. οἱ δὲ μετρίως χρώμενοι τῇ εἰρωνείᾳ καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδὼν καὶ φανερὰ εἰρωνευόμενοι χαρίεντες φαίνονται. ἀντικεῖσθαι δ' ὁ ἀλαζὼν φαίνεται τῷ ἀληθευτικῷ· χείρων γάρ.

(margin: βωμοπανοῦργοι)

Οὔσης δὲ καὶ ἀναπαύσεως ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἐν ταύτῃ διαγωγῆς μετὰ παιδιᾶς, δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁμιλία τις ἐμμελής, καὶ οἷα δεῖ λέγειν καὶ ὥς, ὁμοίως δὲ καὶ ἀκούειν. διοίσει δὲ καὶ τὸ ἐν τοιούτοις λέγειν ἢ τοιούτων ἀκούειν. δῆλον δ' ὡς καὶ περὶ ταῦτ' ἐστὶν ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις τοῦ μέσου. οἱ μὲν οὖν τῷ γελοίῳ ὑπερβάλλοντες βωμολόχοι δοκοῦσιν εἶναι καὶ φορτικοί, γλιχόμενοι πάντως τοῦ γελοίου, καὶ μᾶλλον στοχαζόμενοι τοῦ γέλωτα ποιεῖν ἢ τοῦ λέγειν εὐσχήμονα καὶ μὴ λυπεῖν τὸν σκωπτόμενον· οἱ δὲ μήτ' αὐτοὶ ἂν εἰπόντες μηδὲν γελοῖον τοῖς τε λέγουσι δυσχεραίνοντες ἄγροικοι καὶ σκληροὶ δοκοῦσιν εἶναι. οἱ δ' ἐμμελῶς παίζοντες εὐτράπελοι προσαγορεύονται, οἷον εὔτροποι· τοῦ γὰρ ἤθους αἱ τοιαῦται δοκοῦσι κινήσεις εἶναι, ὥσπερ δὲ τὰ σώματα ἐκ τῶν κινήσεων κρίνεται, οὕτω καὶ τὰ ἤθη. ἐπιπολάζοντος δὲ τοῦ

(margin: βωμολόχοι; εὐτράπελος)

γελοίου καὶ τῶν πλείστων χαιρόντων τῇ παιδιᾷ καὶ τῷ σκώπτειν μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ οἱ βωμολόχοι εὐτράπελοι προσαγορεύονται ὡς χαρίεντες· ὅτι δὲ διαφέρουσι, καὶ οὐ μικρόν, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. τῇ μέσῃ δ' ἕξει οἰκεῖον καὶ ἡ ἐπιδεξιότης ἐστί· τοῦ δ' ἐπιδεξίου ἐστὶ τοιαῦτα λέγειν καὶ ἀκούειν οἷα τῷ ἐπιεικεῖ καὶ ἐλευθερίῳ ἁρμόττει· ἔστι γάρ τινα πρέποντα τῷ τοιούτῳ λέγειν ἐν παιδιᾶς μέρει καὶ ἀκούειν, καὶ ἡ τοῦ ἐλευθερίου παιδιὰ διαφέρει τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους, καὶ αὖ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἀπαιδεύτου. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον ἡ αἰσχρολογία, τοῖς δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόνοια· διαφέρει δ' οὐ μικρὸν ταῦτα πρὸς εὐσχημοσύνην. πότερον οὖν τὸν εὖ σκώπτοντα ὁριστέον τῷ λέγειν ἃ πρέπει ἐλευθερίῳ, ἢ τῷ μὴ λυπεῖν τὸν ἀκούοντα ἢ καὶ τέρπειν; ἢ καὶ τό γε τοιοῦτον ἀόριστον; ἄλλο γὰρ ἄλλῳ μισητόν τε καὶ ἡδύ. (margin: ἢ: ἀόριστος) τοιαῦτα δὲ καὶ ἀκούσεται· ἃ γὰρ ὑπομένει ἀκούων, ταῦτα κἂν ποιεῖν δοκεῖ. οὐ δὴ πᾶν ποιήσει· τὸ γὰρ σκῶμμα λοιδόρημά τί ἐστιν, οἱ δὲ νομοθέται ἔνια λοιδορεῖν κωλύουσιν· ἔδει δ' ἴσως καὶ σκώπτειν. ὁ δὴ χαρίεις καὶ ἐλευθέριος οὕτως ἕξει, οἷον νόμος ὢν ἑαυτῷ. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μέσος ἐστίν, εἴτ' ἐπιδέξιος εἴτ' εὐτράπελος λέγεται. ὁ δὲ βωμολόχος ἥττων ἐστὶ τοῦ γελοίου, καὶ οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος εἰ γέλωτα ποιήσει, καὶ τοιαῦτα λέγων ὧν οὐδὲν ἂν εἴποι ὁ χαρίεις, ἔνια δ' οὐδ' ἂν ἀκούσαι. ὁ δ' ἄγροικος εἰς τὰς τοιαύτας ὁμιλίας ἀχρεῖος· οὐθὲν γὰρ συμβαλλόμενος πᾶσι δυσχεραίνει. δοκεῖ δὲ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον

αἱ εἰρημέναι ἐν τῷ βίῳ μεσότητες· εἰσὶ δὲ πᾶσαι περὶ λόγων τινῶν καὶ πράξεων κοινωνίαν. διαφέρουσι δ' ὅτι ἡ μὲν περὶ ἀλήθειάν ἐστιν, αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ. τῶν δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν ἡ μὲν ἐν ταῖς παιδιαῖς, ἡ δ' ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἄλλον βίον ὁμιλίαις.

αἰδώς

Περὶ δὲ αἰδοῦς ὥς τινος ἀρετῆς οὐ προσήκει λέγειν· πάθει γὰρ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἕξει. ὁρίζεται γοῦν φόβος τις ἀδοξίας. ἀποτελεῖται δὲ τῷ περὶ τὰ δεινὰ φόβῳ παραπλήσιον· ἐρυθραίνονται γὰρ οἱ αἰσχυνόμενοι, οἱ δὲ τὸν θάνατον φοβούμενοι ὠχριῶσι. σωματικὰ δὴ φαίνεταί πως εἶναι ἀμφότερα, ὅπερ δοκεῖ πάθους μᾶλλον ἢ ἕξεως εἶναι. οὐ πάσῃ δ' ἡλικίᾳ τὸ πάθος ἁρμόζει, ἀλλὰ τῇ νέᾳ. οἰόμεθα γὰρ δεῖν τοὺς τηλικούτους αἰδήμονας εἶναι

ἀλη· κωλύεσθαι

διὰ τὸ πάθει ζῶντας πολλὰ ἁμαρτάνειν, ὑπὸ τῆς αἰδοῦς δὲ κωλύεσθαι. καὶ ἐπαινοῦμεν τῶν μὲν νέων τοὺς αἰδήμονας, πρεσβύτερον δ' οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν ὅτι αἰσχυντηλός· οὐδὲν γὰρ οἰόμεθα δεῖν αὐτὸν πράττειν ἐφ' οἷς ἐστὶν αἰσχύνη. οὐδὲ γὰρ ἐπιεικοῦς ἐστὶν ἡ αἰσχύνη, εἴπερ γίνεται ἐπὶ τοῖς φαύλοις· οὐ γὰρ πρακτέον τὰ τοιαῦτα. εἰ δ' ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχρὰ τὰ δὲ κατὰ δόξαν, οὐδὲν διαφέρει· οὐδέτερα γὰρ πρακτέα, ὥστ' οὐκ αἰσχυντέον. φαύλου δὲ καὶ τὸ εἶναι τοιοῦτον οἷον πράττειν τι τῶν αἰσχρῶν. τὸ δ' οὕτως ἔχειν ὥστ' εἰ πράξειέ τι τῶν τοιούτων αἰσχύνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' οἴεσθαι ἐπιεικῆ εἶναι, ἄτοπον· ἐπὶ τοῖς ἑκουσίοις γὰρ ἡ αἰδώς, ἑκὼν δ' ὁ ἐπιεικὴς οὐδέποτε πράξει τὰ φαῦλα. εἴη δ' ἂν ἡ αἰδὼς ἐξ ὑποθέσεως ἐπιεικές· εἰ γὰρ πράξαι, αἰσχύνοιτ' ἄν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο περὶ τὰς ἀρετάς. εἰ δ' ἡ ἀναισχυντία φαῦλον καὶ τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν, οὐδὲν μᾶλλον τὸν τοιαῦτα πράττοντα αἰσχύνεσθαι

ἐπιεικές. οὐκ ἔστι δ' οὐδ' ἡ ἐγκράτεια ἀρετή, ἀλλά τις μικτή· δειχθήσεται δὲ περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς ὕστερον. νῦν δὲ περὶ δικαιοσύνης εἴπωμεν.

τέλος τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν ἠθικῶν.

ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίον πέμπτον.

Περὶ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκεπτέον περὶ ποίας τυγχάνουσιν οὖσαι πράξεις, καὶ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον. ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῖς προειρημένοις. ὁρῶμεν δὴ πάντας τὴν τοιαύτην ἕξιν βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην, ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶ καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπραγοῦσι καὶ βούλονται τὰ δίκαια· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ ἀδικίας, ἀφ' ἧς ἀδικοῦσι καὶ βούλονται τὰ ἄδικα. διὸ καὶ ἡμῖν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα. οὐδὲ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ἐπί τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων. δύναμις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι, ἕξις δ' ἡ ἐναντία τῶν ἐναντίων οὔ, οἷον ἀπὸ τῆς ὑγιείας οὐ πράττεται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ τὰ ὑγιεινὰ μόνον· λέγομεν γὰρ ὑγιεινῶς βαδίζειν, ὅταν βαδίζῃ ὡς ἂν ὁ ὑγιαίνων. πολλάκις μὲν οὖν γνωρίζεται ἡ ἐναντία ἕξις ἀπὸ τῆς ἐναντίας, πολλάκις δὲ αἱ ἕξεις ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων· ἐάν τε γὰρ ἡ εὐεξία ᾖ φανερά, καὶ ἡ καχεξία φανερὰ γίνεται, καὶ ἐκ τῶν εὐεκτικῶν ἡ εὐεξία καὶ ἐκ ταύτης τὰ εὐεκτικά. εἰ γάρ ἐστιν ἡ εὐεξία πυκνότης σαρκός, ἀνάγκη καὶ τὴν καχεξίαν εἶναι μανότητα σαρκὸς καὶ τὸ εὐεκτικὸν τὸ ποιητικὸν πυκνότητος ἐν σαρκί. ἀκολουθεῖ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐὰν θάτερα πλεοναχῶς

ἀλλ' ᾗ μὲν πρὸς ἕτερον, δικαιοσύνη· ᾗ δὲ τοιάδε ἕξις ἁπλῶς, ἀρε-
τή. Ζητοῦμεν δέ γε τὴν ἐν μέρει ἀρετῆς δικαιοσύνην· ἔστι γάρ τις,
ὡς φαμέν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀδικίας τῆς κατὰ μέρος. σημεῖον δ' ὅτι
ἔστι· κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας μοχθηρίας ὁ ἐνεργῶν ἀδικεῖ μέν, πλε-
ονεκτεῖ δ' οὐδέν· οἷον ὁ ῥίψας τὴν ἀσπίδα διὰ δειλίαν, ἢ κακῶς εἰ-
πὼν διὰ χαλεπότητα, ἢ οὐ βοηθήσας χρήμασι δι' ἀνελευθερίαν·
ὅταν δὲ πλεονεκτῇ, πολλάκις κατ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων· ἀλλὰ μὴν
οὐδὲ κατὰ πάσας· κατὰ πονηρίαν δέ γε τινά· ψέγομεν γάρ· καὶ κατ'
ἀδικίαν. ἔστιν ἄρα γε ἄλλη τις ἀδικία ὡς μέρος τῆς ὅλης· καὶ ἄδικόν τι
ἐν μέρει τοῦ ὅλου ἀδίκου τοῦ παρανόμου. ἔτι εἰ ὁ μὲν τοῦ κερ-
δαίνειν ἕνεκα μοιχεύει καὶ προσλαμβάνων, ὁ δὲ προστιθεὶς καὶ
ζημιούμενος δι' ἐπιθυμίαν, οὗτος μὲν ἀκόλαστος δόξειεν ἂν εἶ-
ναι μᾶλλον ἢ πλεονέκτης, ἐκεῖνος δ' ἄδικος, ἀκόλαστος δ' οὔ·
δῆλον ὅτι ἄρα διὰ τὸ κερδαίνειν. ἔτι περὶ μὲν τἆλλα πάντα ἀδι-
κήματα γίνεται ἡ ἐπαναφορὰ ἐπί τινα μοχθηρίαν ἀεί· οἷον εἰ
ἐμοίχευσεν, ἐπ' ἀκολασίαν· εἰ ἐγκατέλιπε τὸν παραστάτην, ἐπὶ
δειλίαν· εἰ ἐπάταξεν, ἐπ' ὀργήν· εἰ δ' ἐκέρδανεν, ἐπ' οὐ-
δεμίαν μοχθηρίαν ἀλλ' ἢ ἐπ' ἀδικίαν. ὥστε φανερὸν ὅτι ἔστι τις
ἀδικία παρὰ τὴν ὅλην ἄλλη ἐν μέρει, συνώνυμος· ὅτι ὁ ὁρι-
σμὸς ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἄμφω γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἔχουσι
τὴν δύναμιν· ἀλλ' ἡ μὲν περὶ τιμὴν ἢ χρήματα ἢ σωτηρίαν, ἢ εἴ
τινι ἔχοιμεν ἑνὶ ὀνόματι περιλαβεῖν ταῦτα πάντα, καὶ δι' ἡδονὴν
τὴν ἀπὸ τοῦ κέρδους· ἡ δὲ περὶ ἅπαντα περὶ ὅσα ὁ σπουδαῖος.
Ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ δικαιοσύναι πλείους, καὶ ὅτι ἔστι τις

Καὶ ἑτέρα παρὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν δῆλον· τίς δὲ καὶ ποία
τις, ληπτέον. διώρισται δὲ τὸ ἄδικον, τό τε παράνομον καὶ τὸ ἄνισον·
τὸ δὲ δίκαιον, τό τε νόμιμον καὶ τὸ ἴσον. κατὰ μὲν οὖν τὸ παράνομον
ἡ πρότερον εἰρημένη ἀδικία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ τὸ ἄνισον καὶ τὸ παρά-
νομον οὐ ταὐτόν, ἀλλ' ἕτερον ὡς μέρος πρὸς ὅλον· τὸ μὲν γὰρ ἄνισον
ἅπαν παράνομον· τὸ δὲ παράνομον οὐχ ἅπαν ἄνισον· τὸ μὲν γὰρ πλέ-
ον ἅπαν ἄνισον· τὸ δὲ ἄνισον οὐ πᾶν πλέον· καὶ τὸ ἄδικον καὶ ἡ ἀ-
δικία οὐ ταὐτά, ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων· τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ὅλα·
μέρος γὰρ αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιο-
σύνη τῆς δικαιοσύνης· ὥστε καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει δικαιοσύνης
καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει ἀδικίας λεκτέον· καὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ
ἀδίκου ὡσαύτως. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν τεταγμένη
δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, ἡ μὲν τῆς ὅλης ἀρετῆς οὖσα χρῆσις πρὸς
ἄλλον, ἡ δὲ τῆς κακίας, ἀφείσθω. καὶ τὸ δίκαιον δὲ καὶ τὸ ἄδικον τὸ
κατὰ ταύτας φανερὸν ὡς διοριστέον· σχεδὸν γὰρ τὰ πολλὰ τῶν
νομίμων τὰ ἀπὸ τῆς ὅλης ἀρετῆς προσταττόμενά ἐστι· καθ' ἑκά-
στην γὰρ ἀρετὴν προστάττει ζῆν· καὶ καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν κω-
λύει ὁ νόμος. τὰ δὲ ποιητικὰ τῆς ὅλης ἀρετῆς ἐστὶ τῶν νομίμων
ὅσα νενομοθέτηται περὶ παιδείαν τὴν πρὸς τὸ κοινόν. περὶ δὲ
τῆς καθ' ἕκαστον παιδείας, καθ' ἣν ἁπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι,
πότερον τῆς πολιτικῆς ἐστὶν ἢ ἑτέρας, ὕστερον διοριστέον·
οὐ γὰρ ἴσως ταὐτὸν ἀνδρί τ' ἀγαθῷ εἶναι καὶ πολίτῃ παντί. τῆς
δὲ κατὰ μέρος δικαιοσύνης καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν δικαίου ἓν μὲν εἶδος ἐστιν
τὸ ἐν ταῖς διανομαῖς τιμῆς ἢ χρημάτων ἢ τῶν ἄλλων ὅσα μερι-

ἐπεὶ δὲ τὸ ἄνισον
καὶ τὸ πλέον οὐ
ταὐτὸν ἀλλ' ἕτερον
ὡς μέρος πρὸς ὅ-
λον· τὸ μὲν γὰρ πλέον
ἅπαν ἄνισον· τὸ
δ' ἄνισον οὐ πᾶν
πλέον· καὶ τὸ ἄδικον
καὶ ἡ ἀδικία οὐ ταὐτά·

μέσων εἰσὶν ἀνάλογον. ἐὰν δὲ τρεῖς ἀριθμοὶ ἀνάλογον ὦσιν, ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρεῖ. ἐὰν δὲ ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρῇ, καὶ τὸν μέσον τὸν αὐτὸν κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς μονάδος τετράγωνον ἀριθμὸν μετρήσει. ἐὰν τρεῖς ἀριθμοὶ ἀνάλογον ὦσιν, ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρεῖ. ἐὰν δὲ ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρῇ, καὶ τὸν μέσον τὸν αὐτὸν κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς μονάδος τετράγωνον ἀριθμὸν μετρήσει. ἐὰν τρεῖς ἀριθμοὶ ἀνάλογον ὦσιν, ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρεῖ. ἐὰν δὲ ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρῇ, καὶ τὸν μέσον τὸν αὐτὸν κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς μονάδος τετράγωνον ἀριθμὸν μετρήσει. ἐὰν τρεῖς ἀριθμοὶ ἀνάλογον ὦσιν, ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρεῖ. ἐὰν δὲ ὁ πρῶτος τὸν τρίτον κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τετράγωνον ἀριθμὸν μετρῇ, καὶ τὸν μέσον τὸν αὐτὸν κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς μονάδος τετράγωνον ἀριθμὸν μετρήσει.

ἀλλήλαις. ἀπὸ τῆς αα ἀφῃρήσθω τὸ εα· καὶ προσκείσθω τῇ
γγ τὸ ἐφ' ᾧ γδ· ὥστε ὅλη ἡ δγγ τῆς εα ὑπερέχει τῷ γδ
καὶ γζ· τῆς ἄρα ββ τῷ γδ. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
τεχνῶν. ἐλήλυθε δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα,
ἥ τε ζημία καὶ τὸ κέρδος, ἐκ τῆς ἑκουσίου ἀλλαγῆς· τὸ μὲν γὰρ πλεῖον
ἔχειν ἢ τὰ ἑαυτοῦ κερδαίνειν λέγεται, τὸ δ' ἔλαττον τῶν ἐξ ἀρχῆς ζη-
μιοῦσθαι, οἷον ἐν τῷ πωλεῖν καὶ ὠνεῖσθαι καὶ ἐν ὅσοις ἄλλοις ἄδειαν
ἔδωκεν· καὶ οὔτε ζημιοῦσθαι οὔτε κερδαίνειν· ὥστε κέρδους
τινὸς καὶ ζημίας μέσον τὸ δίκαιόν ἐστι τῶν παρὰ τὸ ἑκούσιον, τὸ ἴσον
ἔχειν καὶ πρότερον καὶ ὕστερον. δοκεῖ δέ τισι καὶ τὸ ἀντιπεπον-
θὸς εἶναι ἁπλῶς δίκαιον, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν· ὡ-
ρίζοντο γὰρ ἁπλῶς τὸ δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθός. τὸ δ' ἀντιπε-
πονθὸς οὐκ ἐφαρμόττει οὔτ' ἐπὶ τὸ νεμητικὸν οὔτ' ἐπὶ τὸ δι-
ορθωτικόν· καίτοι βούλονταί γε τοῦτο λέγειν καὶ τὸ Ῥαδαμάνθυος
δίκαιον· εἴ κε πάθοι τά κ' ἔρεξε, δίκη κ' ἰθεῖα γένοιτο. πολ-
λαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ· οἷον εἰ ἀρχὴν ἔχων ἐπάταξεν, οὐ δεῖ ἀν-
τιπληγῆναι, καὶ εἰ ἄρχοντα ἐπάταξεν, οὐ πληγῆναι μόνον
δεῖ ἀλλὰ καὶ κολασθῆναι. ἔτι τὸ ἀκούσιον καὶ τὸ ἑκούσιον δια-
φέρει πολύ. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλλακτικαῖς συνέ-
χει τὸ τοιοῦτον δίκαιον, τὸ ἀντιπεπονθὸς κατ' ἀναλογίαν καὶ μὴ
κατ' ἰσότητα. τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἡ πόλις. ἢ
γὰρ τὸ κακῶς ζητοῦσιν· εἰ δὲ μή, δουλεία δοκεῖ εἶναι, εἰ μὴ
ἀντιποιήσει· ἢ τὸ εὖ· εἰ δὲ μή, μετάδοσις οὐ γίνεται, τῇ μετα-
δόσει δὲ συμμένουσιν. διὸ καὶ Χαρίτων ἱερὸν ποιοῦνται, ἵνα ἀν-

ἀνῃροῦντο γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίει τὸ ποιοῦν καὶ ὅσον καὶ οἷον, καὶ τὸ πάσχον ἔπασχε τοῦτο καὶ τοσοῦτον

ὅταν δὲ μήτε πλέον μήτ' ἔλαττον ἀλλ' αὐτὰ δι' αὐτῶν γένηται, τὰ αὐτῶν φασιν:

δίκαιον

ἐμποδὼν

ταπόδοσις ᾖ· τοῦτο γὰρ ἴδιον χάριτος· ἀνθυπηρετῆσαι γὰρ δεῖ
τῷ χαρισαμένῳ, καὶ πάλιν αὐτὸν ἄρξαι χαριζόμενον. ποιεῖ δὲ τὴν ἀντί-
δοσιν τὴν κατ' ἀναλογίαν ἡ κατὰ διάμετρον σύζευξις. οἷον οἰκοδόμος
ἐφ' ᾧ α, σκυτοτόμος ἐφ' ᾧ β, οἰκία ἐφ' ᾧ γ, ὑπόδημα
ἐφ' ᾧ δ. δεῖ οὖν λαμβάνειν τὸν οἰκοδόμον παρὰ τοῦ σκυτο-
τόμου τὸ ἐκείνου ἔργον, καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ μεταδιδόναι τὸ αὑτοῦ.
ἐὰν οὖν πρῶτον ᾖ τὸ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἴσον, εἶτα τὸ ἀντι-
πεπονθὸς γένηται, ἔσται τὸ λεγόμενον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἴσον, οὐδὲ συμ- συμβαίνει
μένει· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ θατέρου ἔργον κρεῖττον εἶναι
ἢ τὸ θατέρου. δεῖ οὖν ταῦτα ἰσασθῆναι. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἀνῃροῦντο γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίει τὸ ποιοῦν καὶ ὅσον
καὶ οἷον, καὶ τὸ πάσχον ἔπασχε τοῦτο· καὶ τοσοῦτον καὶ τοιοῦ-
τον. οὐ γὰρ ἐκ δύο ἰατρῶν γίνεται κοινωνία, ἀλλ' ἐξ ἰατροῦ καὶ
γεωργοῦ, καὶ ὅλως ἑτέρων καὶ οὐκ ἴσων· ἀλλὰ τούτους δεῖ
ἰσασθῆναι. διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖ πως εἶναι, ὧν ἐστιν ἀλλα-
γή. ἐφ' ὃ τὸ νόμισμ' ἐλήλυθε, καὶ γίνεταί πως μέσον· πάντα
γὰρ μετρεῖ, ὥστε καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, πόσα ἄττα δὴ
ὑποδήματα ἴσον οἰκίᾳ ἢ τροφῇ. δεῖ τοίνυν ὅπερ οἰκοδόμος
πρὸς σκυτοτόμον, τοσαδὶ ὑποδήματα πρὸς οἰκίαν ἢ τροφήν.
εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ οὐδὲ κοινωνία. τοῦτο δ', εἰ μὴ
ἴσα εἴη πως, οὐκ ἔσται. δεῖ ἄρα ἑνί τινι πάντα μετρεῖσθαι,
ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον. τοῦτο δ' ἐστὶ τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἡ χρεία,
ἣ πάντα συνέχει· εἰ γὰρ μηδὲν δέοιντο ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ οὐκ
ἔσται ἀλλαγὴ ἢ οὐχ ἡ αὐτή· οἷον δ' ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα

γέγονε καὶ παλαιὸν θήκην· καὶ διὰ τὸ τοῦνομα ἐκ μνήμης
τοῦ φίλου σῴζεται· ἀνόμοιόν ἐστι τῇ ἐφημένῃ μέν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν
σον· ἔχουσι γὰρ τὸ ἐφεστὸς ὀλίγον ἐπὶ θάτερα· ὅθεν καὶ ἐφεδρικὸν
σκιστὸν μέν· τὸ δὲ ἔγγιστον τοῦ σκιστοῦ τόμου θέσει τοῦ μέσου ἐφεδρικοῦ
Ἐστι σῆμα δὲ ἀναλογίας οὐδὲν ἄρτηνὸ τῶν ἀμάξων· ἐπὶ
μὴν ἀμφοτέρας ἐξ ἴσης τὰς ὀχείας τὸ ἐφεστὸς ἔχειν· ἀμφότερα
χωσι τὰ αὐτῶν οὕτως ἐσοι καὶ κοινωνοὶ ὅτι αὐτῆς πόσης
νὸς ἐστὶν ἀναλογίαν ἔχειν· ὡς ἕξ ἃ πρὸς ἓν· σωτὴρ
μος ζ· τὸ ἔγγιστον αὐτοῦ φῳδόμενον σι· ἐπὶ δούλωμεν ὡς
ἀντὶ θεσμοθέτου νόμων ἰδιωτῶν κοινωνῶν· ὅτι δικάζεται ἐπὶ
τῶν ἐντὸς· ὅλως· ὁ δὲ ὅλως μὴ ἐμβεβαιώσει τὰ ἀμφίλογα ἢ ἀμφι
τορεῖ· ἢ ἄτοπος οὐ πολλαχοῦ· ὡς τῷ οὐ ἐμὲ αὐτὸς δεῖται
ὅτου ὁ νόμος διδόντες σίτου ἀξιοῦσι· δεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ ἰδίου
μας· ἐπὶ δὲ τῆς μεγούσης ἀμαστίας ἐν ὧν μὴ δεῖ· ὅλι
σαι ἐὰν διηρῆσθαι νόμισμα· οἷον ἐγγυητὰς ἐὰν λάβωμεν· δεῖται
τοφέρον τι εἶναι λαβεῖν· ἀσχεῖ μὲν οὖν ἡ τοῦ ὕδατος
χορὰ αἰδίσου δυνάμει· ὅμως δὲ βουλεταιμεῖ φῆναι· διὸ δεῖται
τα τιμᾶσθαι· οὕτως ὁρίσασθαι ἀφ' ἁμάξης· ἐὰν δὲ τὸ κοινωνι
τὸ δὲ νόμισμα ὡς ἁρμόττον συμβαίνει τῷ ζωϊσάλῳ· οὕτε
δὲ μὴ οἷόν τε ἁμάξης κοινωνεῖν· οὐ γὰρ ἴσοι τῷ μεγέθει οὐδ'
οὐδὲ ἴσοι ἐσμὲν οἷόν τε συμμετεῖν· τιμηθὲν οὖν ἀγαθὰ ἀδύνατον
τὰ τοσοῦτον διαφέροντα (συμμέτρως ἔχειν θεσμοθέτας· θεὸς δὲ τὴν χρεί
ὧν δεῖ) ὅπως ὡς· ὧν δὲ δεῖται εἶναι· τοῦ δὲ ἐξ ἀποθέσεως
Διὸ νόμισμα καλεῖ· τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸ τοῦ (συμμέτρου μὴ

λόγων

ἡ : μέσον

τοῦ δὲ ἀνομίσματος· οἷον ἃ· μνᾶς δέκα· β· πλίνθοι γ·
τὸ δὲ ἀτυθήμου φθορεῖ μεῶν ἀξίας οἰκίας, ἢ ἴσον· δῆλον· τὸ ἡδονὴν ἢ πλέον ἢ ἴσον οἰκίᾳ ὅτι φθορεῖ· ὁδὸς ὑδάτων ἢ ἀμαξῶν
ἐστιν ἀναγκαῖον νόμισμα· δῆλον· διὰ φέρεσθαι οὐ δύναται, ἢ φθορεῖ
πλίνθους αὐτοῖς πόσον, ἢ ὅσον οὐ φθορεῖ πλίνθους· τιμηθῶσι δὲ
δικον καὶ τὸ δίκαιον ἔστιν· διωκομένων δὲ φύλων, δῆλον ὅ
τι ἡ δικαιοσύνη μέσον ἐστὶ φυλάξασθαι καὶ ἀδικῆσαι· τὸ μὲν
γὰρ πλέον ἐστὶν ἀγαθόν· τὸ δὲ ἔλαττον κακόν· ἡ δὲ δικαιοσύνη μέσον τι
οὗτον αὖθις λέγεται τὰς θετέρας ἀγαθὰς· ἀμφότερα σύ ἐστι
τοῦ ἑτέρου σοῦ· ἢ ἀδικάδικα τῶν ἄκρων· καὶ ἡμεῖν δίκαιον λέγεται
καθὸν ὁ δίκαιος λέγει τὰς θεσμοθέτας καὶ τὰ θεσμοθέτου τοῦ δίκαιον·
καὶ μᾶλλον μεσότης· καὶ αὖθις θεὸς ἄμων καὶ εἰς ἕτερα θεσμοθέτας·
οὐ οὕτως ὡς ἐστὶ τοῦ μὲν ἀγαθοῦ πλέον ἢ ἔλαττον δεῖται· τοῦ
δὲ βλαβεροῦ δὲ ἀναγκαῖον· ἀμφὰ τοῦ δ' ἴσου τοῦ μὴ βλαβεροῦ·
ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλως θεσμοθέτας· ἢ δὲ δικαιοσύνη ἀγαθόν τι δικαίου·
που· τοῦ δέ ἐστιν ἀγαθοῦ καὶ ἐλαττόνων ἢ πλειόνων ἢ ἴσων·
τοῦ δὲ ἀδικήματος οὐδὲν ἢ ἔλαττον ἢ πλέον ἢ ἴσον· ἀλλὰ τὸ μὲν
πλέον καὶ ἔλαττον ἐστὶν ἐν τῷ ἀδικήματι ὅσον καὶ ἐν τῷ ἀγαθῷ·
τοῦ δὲ ἴσου οὐδὲν ἐστὶν ἀδίκημα· διὸ ἐστὶν ἀγαθόν τι ἡ δικαιοσύνη
λῆς καὶ ἐλαττώσεως ἐστι· ἐφ' ἃ αὖ ὁμοίως ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ μὴ βλα
φθόρου· ἐλαττώσεως δὲ τοῦ βλαβεροῦ· ἐστὶ δὲ τῶν ἄκρων τὸ μὲν
λον νόμισμα· τὸ δὲ ὑπερβάλλον οὐδὲν ἐστὶ τοῦ· τοῦ δικαίου
μέσου ἐστὶ τὸ μὲν ἔλαττον· δικαίωμά ἐστι· τὸ δὲ μεῖζον τὸ δίκαιον·
τὸ ὁρισμένον ὧν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας τίς ἐναλλαγή ἐστιν ἡ φύ
σις· ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸν τέχνη· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δικαίου
καὶ ἀδίκου παθόλου· ἔστι δὲ ἐστὶν ἀδικῶν τὸ μὴ ὧν ἑ

ἄδικον εἶναι, ὁ ποῖα ἀδικήματα ἀδικῶν ἤδη ἄδικός ἐστιν
ἑκάστην ἀδικίαν, οἷον κλέπτης ἢ μοιχὸς ἢ λῃστής. ἢ οὕτω μὲν οὐδὲν
διοίσει· καὶ γὰρ ἂν συγγένοιτο γυναικὶ εἰδὼς τὸ ᾗ. ἀλλ' οὐ διὰ προ-
αιρέσεως ἀρχήν· ἀλλὰ διὰ πάθος. ἀδικεῖ μὲν οὖν· ἄδικος δ' οὐκ ἔ-
στιν· οἷον οὐ κλέπτης, ἔκλεψε δέ· οὐδὲ μοιχός, ἐμοίχευ-
σε δέ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. πῶς μὲν οὖν ἔχει τὸ ἀντιπε-
πονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἴρηται πρότερον. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν
ὅτι τὸ ζητούμενόν ἐστι καὶ τὸ ἁπλῶς δίκαιον καὶ τὸ πολιτικὸν
δίκαιον. τοῦτο δ' ἐστὶν ἐπὶ κοινωνῶν βίου πρὸς τὸ εἶναι αὐ-
τάρκειαν, ἐλευθέρων καὶ ἴσων· ἢ κατ' ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμόν·
ὥστε ὅσοις μή ἐστι τοῦτο, οὐκ ἔστι τούτοις πρὸς ἀλλήλους τὸ πολιτι-
κὸν δίκαιον. ἀλλά τι δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἔστι γὰρ δίκαιον
οἷς καὶ νόμος πρὸς αὐτούς. νόμος δ' ἐν οἷς ἀδικία· ἡ γὰρ δίκη κρί-
σις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου. ἐν οἷς δ' ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν
ἐν τούτοις. ἐν οἷς δὲ τὸ ἀδικεῖν, οὐ πᾶσιν ἀδικία· τοῦτο δ' ἐστὶ
τὸ πλέον αὑτῷ νέμειν τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν· ἔλαττον δὲ τῶν ἁ-
πλῶς κακῶν. διὸ οὐκ ἐῶμεν ἄρχειν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν λόγον, ὅτι
αὑτῷ τοῦτο ποιεῖ καὶ γίνεται τύραννος. ἔστι δ' ὁ ἄρχων φύλαξ τοῦ
δικαίου. εἰ δὲ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἴσου. ἐπεὶ δ' οὐθὲν αὐτῷ
πλέον δοκεῖ εἶναι, εἴπερ δίκαιος· οὐ γὰρ νέμει πλέον τοῦ ἁπλῶς ἀ-
γαθοῦ αὑτῷ. εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ἀνάλογόν ἐστι· διὸ ἑτέρῳ ποιεῖ·
καὶ διὰ τοῦτο ἀλλότριον φασὶν εἶναι ἀγαθὸν τὴν δικαιοσύνην
καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. μισθὸς ἄρα τις δοτέος. τοῦτο δὲ
τιμὴ καὶ γέρας. ὅτῳ δὲ μὴ ἱκανὰ τὰ τοιαῦτα, οὗτοι γίνονται τύραννοι.

τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον καὶ τὸ πατρικὸν, οὐ ταὐτὸ τούτοις, ἀλλ' ὅμοιον·
οὐ γάρ ἐστιν ἀδικία πρὸς τὰ αὑτοῦ ἁπλῶς. τὸ δὲ κτῆμα καὶ τὸ τέ-
κνον ἕως ἂν ᾖ πηλίκον, καὶ μὴ χωρισθῇ, ὥσπερ μέρος αὐτοῦ. αὑ-
τὸν δ' οὐδεὶς προαιρεῖται βλάπτειν. διὸ οὐκ ἔστιν ἀδικία πρὸς
αὑτόν. οὐδ' ἄρα ἄδικον οὐδὲ δίκαιον τὸ πολιτικόν. κατὰ γὰρ νό-
μον ἦν. καὶ ἐν οἷς ἐπεφύκει εἶναι νόμος. οὗτοι δ' ἦσαν οἷς ὑ-
πάρχει ἰσότης τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. διὸ μᾶλλον πρὸς γυναῖκά ἐστι
δίκαιον, ἢ πρὸς τέκνα καὶ κτήματα. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ οἰκονομι-
κὸν δίκαιον. ἕτερον δὲ ἐστὶ τοῦ πολιτικοῦ. τοῦ δὲ πολιτικοῦ δι-
καίου, τὸ μὲν φυσικόν ἐστι, τὸ δὲ νομικόν. φυσικὸν μὲν τὸ παν-
ταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν, καὶ οὐ τῷ δοκεῖν ἢ μή. νομικὸν δὲ
ὃ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἄλλως. ὅταν δὲ θῶνται, δια-
φέρει· οἷον τὸ μνᾶς λυτροῦσθαι ἢ τὸ αἶγα θύειν, Βρασίδᾳ. καὶ τὰ [margin: ἀλλὰ μὴ δύο πρό(βατα)· ἔτι ὅσα ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα νομοθετοῦσιν, οἷον τὸ θύειν]
ψηφισματώδη. δοκεῖ δ' ἐνίοις πάντα εἶναι τοιαῦτα. ὅτι τὸ μὲν φύσει ἀκί-
νητον καὶ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ἐνθά-
δε καὶ ἐν Πέρσαις καίει. τὰ δὲ δίκαια κινούμενα ὁρῶσι. τοῦτο δ' οὐκ
ἔστιν οὕτως ἔχον, ἀλλ' ἔστιν ὥς· καίτοι παρά γε τοῖς θεοῖς ἴσως
οὐδαμῶς ἔχον. παρ' ἡμῖν δ' ἔστι μέν τι καὶ φύσει, κινητὸν μέντοι
πᾶν. ἀλλ' ὅμως ἐστὶ τὸ μὲν φύσει, τὸ δ' οὐ φύσει. ποῖον δὲ φύσει
τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλως ἔχειν, καὶ ποῖον οὔ, ἀλλὰ νομικὸν καὶ
συνθήκῃ, εἴπερ ἄμφω κινητὰ ὁμοίως, δῆλον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς
ἁρμόσει διορισμός. φύσει γὰρ ἡ δεξιὰ κρείττων· καίτοι ἐνδέχεται πάν-
τας ἀμφιδεξίους γενέσθαι. τὰ δὲ κατὰ συνθήκην καὶ τὸ συμφέ-
ρον τῶν δικαίων, ὅμοιά ἐστι τοῖς μέτροις. οὐ γὰρ πανταχοῦ ἴσα τὰ

οὐσω· μᾶλλον.

: ὅταν

διὰ ταῦτα οὐ διὰ πονηρόν· οὐ γὰρ ἀπὸ μοχθηρίας ἡ βλάβη· ὅταν δ' ἐκ προαιρέσεως, ἄδικος καὶ μοχθηρός. διὸ καλῶς τὰ ἐκ θυμοῦ οὐκ ἐκ προνοίας κρίνεται· οὐ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ ποιῶν, ἀλλ' ὁ ὀργίσας. ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μὴ ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου· ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασι περὶ τοῦ γενέσθαι ἀμφισβητοῦσιν, ὧν ἀνάγκη τὸν ἕτερον εἶναι μοχθηρόν, ἂν μὴ διὰ λήθην αὐτὸ δρῶσιν· ἀλλ' ὁμολογοῦντες περὶ τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ ποτέρως δίκαιον ἀμφισβητοῦσιν· ὁ δ' ἐπιβουλεύσας οὐκ ἀγνοεῖ· ὥστε ὁ μὲν οἴεται ἀδικεῖσθαι, ὁ δ' οὔ. ἂν δ' ἐκ προαιρέσεως βλάψῃ, ἀδικεῖ· καὶ κατὰ ταῦτα ἤδη τὰ ἀδικήματα ὁ ἀδικῶν ἄδικος, ὅταν παρὰ τὸ ἀνάλογον ᾖ ἢ παρὰ τὸ ἴσον. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δίκαιος ὅταν προελόμενος δικαιοπραγῇ· δικαιοπραγεῖ δὲ ἂν μόνον ἑκὼν πράττῃ. τῶν δ' ἀκουσίων τὰ μὲν ἐστι συγγνωμονικά, τὰ δ' οὐ συγγνωμονικά. ὅσα δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦντες μὲν διὰ πάθος, τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ ἀδικεῖν· πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ὥσπερ ὁ Εὐριπίδης εἴρηκε λέγων ἀτόπως· μητέρα κατέκτα τὴν ἐμὴν βραχὺς λόγος· ἑκὼν ἑκοῦσαν, ἢ θέλουσαν οὐχ ἑκών. πότερον γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔστιν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι, ἢ οὔ, ἀλλ' ἀκούσιον ἅπαν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἑκούσιον· ἢ τὸ μὲν ἑκούσιον τὸ δ' ἀκούσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι· τὸ γὰρ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἑκούσιον· ὥστ' εὔλογον ἀντικεῖσθαι ὁμοίως καθ' ἑκάτερον, τό τ' ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ δικαιοῦσθαι ἢ ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον εἶναι. ἄτοπον δ' ἂν δόξειε καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι, εἰ πᾶν ἑκούσιον· ἔνιοι γὰρ δικαιοῦνται οὐχ ἑκόντες. ἔτι δὲ καὶ τόδε διαπορήσειεν

ὅσα μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοοῦντες ἀλλὰ καὶ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτάνουσιν συγγνωμονικά

μήτε φυσικὸν μήτ' ἀνθρώπινον, οὐ συγγνωμονικά. ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ ἱκανῶς διώρισται περὶ

καὶ ἆρα πᾶν οὕτως ἢ ἐκείνως, ἢ τὸ μὲν ἑκούσιον τὸ δ' ἀκούσιον

ἄν τις· πότερον ὁ τὸ ἄδικον πεπονθὼς ἀδικεῖται πᾶς, ἢ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πράττειν καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ἐστί· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται ἐπ' ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν τῶν δικαίων. ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων· οὐ γὰρ ταὐτὸν τὸ τἄδικα πράττειν τῷ ἀδικεῖν· οὐδὲ τὸ ἄδικα πάσχειν τῷ ἀδικεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν καὶ δικαιοῦσθαι· ἀδύνατον γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντος ἢ δικαιοῦσθαι μὴ δικαιοπραγοῦντος. εἰ δ' ἐστὶν ἁπλῶς τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα τινά, τὸ δ' ἑκόντα εἰδότα καὶ ὃν καὶ ᾧ καὶ ὥς, ὁ δ' ἀκρατὴς ἑκὼν βλάπτει αὐτὸς αὑτόν, ἑκών τ' ἂν ἀδικοῖτο καὶ ἐνδέχοιτο αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἓν τῶν ἀπορουμένων, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν. ἔτι ἑκὼν ἄν τις δι' ἀκρασίαν ὑπ' ἄλλου βλάπτοιτο ἑκόντος, ὥστ' εἴη ἂν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι. ἢ οὐκ ὀρθὸς ὁ διορισμός, ἀλλὰ προσθετέον τῷ βλάπτειν εἰδότα καὶ ὃν καὶ ᾧ καὶ ὡς τὸ παρὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν. βλάπτεται μὲν οὖν τις ἑκὼν καὶ τἄδικα πάσχει, ἀδικεῖται δ' οὐδεὶς ἑκών· οὐδεὶς γὰρ βούλεται, ἀλλ' οὐδ' ὁ ἀκρατής, ἀλλὰ παρὰ τὴν βούλησιν πράττει· οὔτε γὰρ βούλεται οὐδεὶς ὃ μὴ οἴεται εἶναι σπουδαῖον· ὁ δ' ἀκρατὴς οὐχ ἃ οἴεται δεῖν πράττειν, πράττει. ὁ δὲ τὰ αὑτοῦ διδούς, ὥσπερ Ὅμηρος φησὶ δοῦναι τὸν Γλαῦκον τῷ Διομήδει χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων, οὐκ ἀδικεῖται· ἐπ' αὐτῷ γάρ ἐστι τὸ διδόναι, τὸ δ' ἀδικεῖσθαι οὐκ ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ ὑπάρχειν. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀδικεῖσθαι ὅτι οὐχ ἑκούσιον, δῆλον. ἔτι δ' ὧν προειλόμεθα δύο ἐστὶν εἰπεῖν, πότερόν ποτ' ἀδικεῖ ὁ νείμ

55 ὁ γὰρ ὠλιγαρχῶν
λωΐτερον ἢ ὁ δημο-
κρατούμενος.

θεσμῶν νόμων. ὥστε καὶ ἀφίσημι δεῖ. καὶ τοῦ σφ ἀοεσου ἀο
εις ος καὶ ὁ παρανόμων εἶπε. ὥστε ἡμῖν σφόδρα οἰκοδομεῖν ὁμολόγη
μος καὶ νόμων. θεοὶ δὲ τὰ σφέτερα μάλιστα μισοῦσι. ἡγοῦμεν
ὁ καὶ νῦν ἡμῖν ἀφίσημα θεοῖς ἀπειλημμένα. τιμῆνοῶν ἐστὶ τὸ ἐσ
θῆτας. καὶ τὶ δίκαιον. καὶ τίνος βούλεται ἕνεκα ὁ νόμος. σκέψα
φλαῦρον δὲ κρεῖττον οὐκ ὀφείλεται εἶναι. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρ
αιρετὸς. καὶ σφαλερὸς ἡγοῦμαι ἄνευ δίκης εἶναι ἐσθῆτα
μὴ ἐλαττωτικὸς. ἢ γὰρ ἐχθρὸν τὸν νόμον βοηθόν. ἐφίεμαι εἶναι.
Κ αὖ ἐξεῖς αὖ τὴν ἐσθῆτα. δίκαιον οὖν μὴ τὸ ἱερὰ καὶ οἰκίας ἐ
τις ἐξεῖς. πρότερον δὲ ἐν δεῖ ἐστὶν αὐτὸν ἀδικεῖν ἢ οὐ φαῦλον εἶναι
τῶν ἑρμηνέων. τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ τῶν δικαίων τὰ παλαιὰ σφόδρα ἐστὶ μὴ
πρὸ νόμου εἶναι μηδ'. οἷον οὐ μὴ λάβῃ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐμὸν ὄνομα
ἀδικεῖ μὴ λάβῃ σφόδρα. Ἐπὶ δὲ τῶν νόμων βλα
στημάτων ἐστὶν ὅταν ἐκκλησίαν ἀδικεῖ. ἐκὼν δὲ ὁ φῶς. ἢ οὐκ καὶ
ὦ καὶ ὡς. ὁ δὲ διόρθωσιν αὐτὸν στρατήγων. ἐκὼν τὸν σφόδρα πράττον
ὀρθὸν νόμον ὁ οὐκ ἄδικον ὄνομα. ἀδικεῖ δρᾶ. ἀμαρτίαν ἀπὸ τὴν πρώ
αὐτὸν δοῦ. ἐκὼν δὲ σφόδρα. ἀδικεῖ δοῦ δρᾶς ἐκὼν. διὸ ἡμᾶς
ἡμοῖ. καὶ τις ἀτιμῶ θεὸς ἐστὶ ὦ ἑαυτὸν διαφθείρων ὡς τὴν
πρώην ἀδικοῦντι. Ἐπὶ καὶ δὲ ἀδικος ὁ μόνον ἀδικῶν ἡμᾶς ὅλους
ὁ ἄλλος. οὐκ ἔστιν ἀδικῆσαι ἑαυτόν. τοῦτο δὲ ὁ μῦθος ἐστὶν.
τως ὁ ἄδικος οὕτως ἀνήρ. ὡς πᾶς ὁ δεῖλος. οὐκ ὡς ὁ λαὸς ἐστὶν
πρᾶξαι. ὡς τοῦ δὲ καὶ ἀδικῆσαι ἑαυτὸν ἀδικεῖ. ἀμαρτάνω ὦ ἑαυτὸν
ἀφιρέσθαι ἡμᾶς θεὸς πᾶς ὁ αὐτός. τοῦτο δὲ ἀδικεῖ. ἀμαρτάνω
ὦ ἄλλος ἀν ἀδικεῖν ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον. ἔτι δὲ ἐκὼν

νοῶν τε καὶ φρόνιμος. ἀνὴρ ἀγαθὸς τε καὶ δίκαιος. ὁ τὸ βέλτιον
ἀλλοῶν. ὅτε δὲ τὸ λόγῳ ἀπολουθοῦσιν. φαίνεται ἄρα. ἀρ
δικος ὁ παράνομον ἢ τὸν ἐναντίον ἢ μὴ ἀδικος ὁ παράνομον
οὐ πᾶς ἄρα. ἢ τὸν ἐναντίον ἢ μὴ ἀδικος οὐ δίκαιον ἄρα. μὴ φάμεν πᾶς
τῶν ἐστὶν ἡμῖν τιμῆνοῶν ἀφεῖ. σκέψα συμβαίνει ἀγαθῶν
ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. ἐξεῖ δὲ πᾶς τὸν ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ ὀρθῶς. καὶ οὐ γὰρ
ὁ καὶ οὐ ἐστὶν. τοῦτο δὲ ὁ μὴ ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ ὀρθῶς. καὶ οὐ γὰρ
Κ καὶ ὁμῶς ἀγαθόν τι ἐνοῖσον. βέλτιον ἐστὶ τὸ δίκαιον. τοῦτο
δίκαιον ἢ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. καὶ τὸν ἀδικον ἢ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας
τὸ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. ὁ μὴ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. ἀμαρτάνω ἀρεῖαν. ὁ τὸ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας
ἐστὶν. οὐ γὰρ ἀγαθὸν ὁ νόμον. ἀμῆ ἐστὶ ὀρθῶς τὸ ἐσθῆτας
τὸν δὲ τὸ μὴ νόμος καθόλου. ὁ δὲ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. ὁ δὲ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας
Θ ἐστὶ καθόλου. ἐνοῖσον ὁ ὦ ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. μὴ
ὁ δὲ ὀρθῶς ἐστὶ ὡς ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας. ὁ δὲ ἐστὶ τὸ ἐσθῆτας
τὸ ἀμάρτωνόμον. ἢ ἐστὶν οὐ δίκαιον ἢ μὴ ὀρθός. τὸ δὲ ἀμάρτημα
ἐστὶν ὀρθῶς ἀμάρτωνόμον ἢ ἄλλο τι καθόλου. τοῦτο δὲ ἐστὶν
ὁ τὸ μὴ αὐτὸ καθόλου νόμον εἶναι. ὁ δὲ ἐστὶν ἀμάρτημα

ἑκουσίως καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ πρότερος· ὁ γὰρ διότι ἔπαθε καὶ
τὸ αὐτὸ ἀντιποιῶν, οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν· αὐτὸς δ' αὑτὸν τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ
πάσχει καὶ ποιεῖ. ἔτι εἴη ἂν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ἄνευ τῶν
κατὰ μέρος ἀδικημάτων οὐδεὶς ἀδικεῖ· μοιχεύει δ' οὐδεὶς τὴν
ἑαυτοῦ· οὐδὲ τοιχωρυχεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῖχον· οὐδὲ κλέπτει τὰ αὑτοῦ.
ὅλως δὲ λύεται τὸ ἑαυτὸν ἀδικεῖν κατὰ τὸν διορισμὸν τὸν περὶ τοῦ
ἑκουσίως ἀδικεῖσθαι. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἄμφω φαῦλα,
καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἔλαττον· τὸ δὲ πλέον
ἐστὶ τοῦ μέσου· ὥσπερ ὑγιεινὸν μὲν ἐν ἰατρικῇ· εὐεκτικὸν δὲ ἐν γυ-
μναστικῇ· ἀλλ' ὅμως χεῖρον τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν μετὰ κακίας
καὶ ψεκτόν· καὶ κακίας ἢ τῆς τελείας καὶ ἁπλῶς ἢ ἐγγύς· οὐ γὰρ ἅ-
παν τὸ ἑκούσιον μετὰ ἀδικίας· τὸ δ' ἀδικεῖσθαι ἄνευ κακίας καὶ ἀδικίας.

μάστιγι. καθ' αὑτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖσθαι ἧττον φαῦλον· κατὰ συμβεβηκὸς δ' οὐ-

ὅ. ἀλλ' ἡ προσπταῖσμα γένοιτ' ἂν πλη- εἴτι οὐ μεῖζον κακόν.

δὲν κωλύει μεῖζον εἶναι κακόν. ἀλλ' οὐδὲν μέλει τῇ τέχνῃ· ἀλλὰ πλευρῖτιν
λέγει μείζω νόσον προσπταίσματος· καίτοι γένοιτ' ἄν ποτε θάτερον
κατὰ συμβεβηκός· εἰ προσπταίσαντα διὰ τὸ πεσεῖν συμβαίη
ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθῆναι καὶ ἀποθανεῖν. κατὰ μεταφορὰν δὲ καὶ ὁμοι-
ότητά ἐστιν οὐκ αὐτῷ πρὸς αὑτὸν δίκαιον· ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ τισίν· οὐ
πᾶν δὲ δίκαιον· ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν ἢ τὸ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ
τοῖς λόγοις διέστηκε τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. εἰς
ἃ δὴ βλέπουσι· καὶ δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὑτόν· ὅτι ἐν τούτοις ἔστι
πάσχειν τι παρὰ τὰς αὐτῶν ὀρέξεις· ὥσπερ οὖν ἄρχοντι καὶ ἀρχο-
μένῳ εἶναι πρὸς ἄλληλα δίκαιόν τι καὶ τούτοις. περὶ μὲν
οὖν δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν διωρίσθω

τέλος τοῦ πέμπτου βιβλίου τῶν ἠθικῶν.
Ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίον ἕκτον

Ἐπεὶ δὲ τυγχάνομεν πρότερον εἰρηκότες, ὅτι δεῖ τὸ μέσον
αἱρεῖσθαι, μὴ τὴν ὑπερβολὴν μηδὲ τὴν ἔλλειψιν. τὸ δὲ μέσον
ἐστὶν ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς

λόγος

εἰρημέναις ἕξεσι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἔστι τις σκοπὸς πρὸς
ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων ἐπιτείνει καὶ ἀνίησι. καί τις ἐστὶν
ὅρος τῶν μεσοτήτων, ἅς μεταξύ φαμεν εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ
τῆς ἐλλείψεως οὔσας κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως
ἀληθὲς μὲν, οὐδὲν δὲ σαφές· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις περὶ
ὅσας ἐστὶν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν, ὅτι οὔτε πλείω οὔτε
ἐλάττω δεῖ πονεῖν οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν, ἀλλὰ τὰ μέσα καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος.
τοῦτο δὲ μόνον ἔχων ἄν τις οὐδὲν ἂν εἰδείη πλέον. οἷον ποῖα
δεῖ προσφέρεσθαι πρὸς τὸ σῶμα, εἴ τις εἴποι ὅτι ὅσα ἡ ἰατρικὴ
κελεύει καὶ ὡς ὁ ταύτην ἔχων. διὸ δεῖ καὶ περὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις μὴ
μόνον ἀληθῶς εἶναι τοῦτ' εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ διωρισμένον
τίς ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ τούτου τίς ὅρος. τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρε-
τὰς διελόμενοι, τὰς μὲν εἶναι τοῦ ἤθους ἔφαμεν, τὰς δὲ τῆς
διανοίας. περὶ μὲν οὖν τῶν ἠθικῶν διεληλύθαμεν. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν
περὶ ψυχῆς πρῶτον εἰπόντες λέγωμεν οὕτως. πρότερον μὲν οὖν ἐλέχ-
θη δύο μέρη τῆς ψυχῆς εἶναι, τό τε λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλογον. νῦν
δὲ περὶ τοῦ λόγον ἔχοντος τὸν αὐτὸν τρόπον διαιρετέον. καὶ ὑποκείσθω
δύο τὰ λόγον ἔχοντα· ἓν μὲν ᾧ θεωροῦμεν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων·

ὧν αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν· ἓν δὲ ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα·
πρὸς γὰρ τὰ τῷ γένει ἕτερα καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μορίων ἕτερον τῷ γένει
τὸ πρὸς ἑκάτερον πεφυκός· εἴπερ καθ' ὁμοιότητά τινα
καὶ οἰκειότητα ἡ γνῶσις ὑπάρχει αὐτοῖς. λεγέσθω δὲ τούτων τὸ μὲν
ἐπιστημονικὸν τὸ δὲ λογιστικόν· τὸ γὰρ βουλεύεσθαι καὶ λογίζεσθαι
ταὐτόν· οὐδεὶς δὲ βουλεύεται περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν·
ὥστε τὸ λογιστικόν ἐστιν ἕν τι μέρος τοῦ λόγον ἔχοντος. ληπτέον
(ἡ βελτίστη) ἄρα ἑκατέρου τούτων τίς ἡ βελτίστη ἕξις· αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου·
ἡ δ' ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον. τρία δή ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια
πράξεως καὶ ἀληθείας· αἴσθησις νοῦς ὄρεξις. τούτων δ' ἡ αἴ-
σθησις οὐδεμιᾶς ἀρχὴ πράξεως· δῆλον δὲ τῷ τὰ θηρία αἴσθησιν μὲν ἔ-
χειν· πράξεως δὲ μὴ κοινωνεῖν. ἔστι δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφα-
σις καὶ ἀπόφασις, τοῦτ' ἐν ὀρέξει δίωξις καὶ φυγή· ὥστ' ἐπειδὴ
ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἡ δὲ προαίρεσις ὄρεξις βουλευ-
τική, δεῖ διὰ ταῦτα μὲν τόν τε λόγον ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν
εἴπερ ἡ προαίρεσις σπουδαία· καὶ τὰ αὐτὰ τὸν μὲν φάναι, τὴν δὲ
διώκειν. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια πρακτική. τῆς
δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς μηδὲ ποιητικῆς, τὸ εὖ
καὶ κακῶς τἀληθές ἐστι καὶ ψεῦδος· τοῦτο γάρ ἐστι παντὸς διανοητικοῦ
ἔργον· τοῦ δὲ πρακτικοῦ καὶ διανοητικοῦ ἀλήθεια ὁμολόγως
ἔχουσα τῇ ὀρέξει τῇ ὀρθῇ. πράξεως μὲν οὖν ἀρχὴ προαίρεσις,
ὅθεν ἡ κίνησις, ἀλλ' οὐχ οὗ ἕνεκα· προαιρέσεως δὲ ὄρεξις καὶ λό-
γος ὁ ἕνεκά τινος. διὸ οὔτ' ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας, οὔτ' ἄνευ ἠ-
θικῆς ἐστιν ἕξεως ἡ προαίρεσις· εὐπραξία γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον

ἐν πράξει ἄνευ διανοίας καὶ ἤθους οὐκ ἔστιν. διάνοια δ' αὐτὴ οὐθὲν
κινεῖ· ἀλλ' ἡ ἕνεκά του καὶ πρακτική· αὕτη γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς
ἄρχει· ἕνεκα γάρ του ποιεῖ πᾶς ὁ ποιῶν· καὶ οὐ τέλος ἁπλῶς, ἀλλὰ
πρός τι καὶ τινὸς τὸ ποιητόν· ἀλλὰ τὸ πρακτόν· ἡ γὰρ εὐπραξία τέ-
λος· ἡ δ' ὄρεξις τούτου. διὸ ἢ ὀρεκτικὸς νοῦς ἡ προαίρεσις ἢ
ὄρεξις διανοητική· καὶ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ ἄνθρωπος. οὐκ ἔστι δὲ προαιρε-
τὸν οὐδὲν γεγονός· οἷον οὐδεὶς προαιρεῖται Ἴλιον πεπορθηκέναι·
οὐδὲ γὰρ βουλεύεται περὶ τοῦ γεγονότος· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομένου·
τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι. διὸ ὀρθῶς Ἀγάθων· μόνου γὰρ (ἀγάθων ποιη- τὴς τραγικός)
αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται, ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. ἀμφο-
τέρων δὴ τῶν νοητικῶν μορίων ἀλήθεια τὸ ἔργον. καθ' ἃς οὖν μά-
λιστα ἕξεις ἀληθεύει ἑκάτερον· αὗται ἀρεταὶ ἀμφοῖν. ἀρξάμενοι
οὖν ἄνωθεν περὶ αὐτῶν πάλιν λέγωμεν. ἔστω δὴ οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ
τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι, πέντε τὸν ἀριθμόν. ταῦτα δ' ἐστὶ τέ-
χνη ἐπιστήμη φρόνησις σοφία νοῦς· ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ
ἐνδέχεται διαψεύδεσθαι. ἐπιστήμη μὲν οὖν τί ἐστιν, ἐντεῦθεν (περὶ ἐπιστήμης)
φανερόν· εἰ δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς
ὁμοιότησι. πάντες γὰρ ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα, μὴ ἐνδέ-
χεσθαι ἄλλως ἔχειν· τὰ δ' ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἔξω τοῦ θεωρεῖν
γένηται, λανθάνει εἰ ἔστιν ἢ μή. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶ τὸ ἐπιστητόν.
ἀΐδιον ἄρα· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα ἁπλῶς πάντα ἀΐδια· τὰ
δ' ἀΐδια ἀγένητα καὶ ἄφθαρτα. ἔτι διδακτὴ πᾶσα ἐπιστή-
μη δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸ ἐπιστητὸν μαθητόν. ἐκ προγινωσκομένων
δὲ πᾶσα διδασκαλία, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς λέγομεν·

πίστις

ἡ μὲν δὴ δι᾽ ἐπαγωγῆς, ἡ δὲ συλλογισμῷ. ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγὴ ἀρχή ἐστι καὶ τοῦ καθόλου· ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου. εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὧν οὐκ ἔστι συλλογισμός· ἐπαγωγὴ ἄρα. ἡ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτική, καὶ ὅσα ἄλλα προσδιοριζόμεθα ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς· ὅταν γάρ πως πιστεύῃ καὶ γνώριμοι αὐτῷ ὦσιν αἱ ἀρχαί, ἐπίσταται· εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος, κατὰ συμβεβηκὸς ἕξει τὴν ἐπιστήμην. περὶ μὲν οὖν ἐπιστήμης διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. τοῦ δ᾽ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν ἔστι τι καὶ ποιητὸν καὶ πρακτόν. ἕτερον δ᾽ ἐστὶ ποίησις καὶ πρᾶξις· πιστεύομεν δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις· ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου ἕξις πρακτικὴ ἕτερόν ἐστι τῆς μετὰ λόγου ποιητικῆς ἕξεως. διὸ οὐδὲ περιέχεται ὑπ᾽ ἀλλήλων· οὔτε γὰρ ἡ πρᾶξις ποίησις, οὔτε ἡ ποίησις πρᾶξις ἐστί. ἐπεὶ δ᾽ ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη τίς ἐστι, καὶ ὅπερ ἕξις τις μετὰ λόγου ποιητική, καὶ οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν ἥτις οὐ μετὰ λόγου ποιητικὴ ἕξις ἐστίν, οὔτε τοιαύτη ἣ οὐ τέχνη, ταὐτὸν ἂν εἴη τέχνη καὶ ἕξις μετὰ λόγου ποιητικὴ ἀληθοῦς. ἔστι δὲ τέχνη πᾶσα περὶ γένεσιν καὶ τὸ τεχνάζειν καὶ θεωρεῖν ὅπως ἂν γένηταί τι τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ποιοῦντι ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ ποιουμένῳ· οὔτε γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἢ γινομένων ἡ τέχνη ἐστίν, οὔτε τῶν κατὰ φύσιν· ἐν αὑτοῖς γὰρ ἔχουσι ταῦτα τὴν ἀρχήν. ἐπεὶ δὲ ποίησις καὶ πρᾶξις ἕτερον, ἀνάγκη τὴν τέχνην ποιήσεως, ἀλλ᾽ οὐ πράξεως εἶναι. καὶ τρόπον τινὰ περὶ τὰ αὐτά ἐστιν ἡ τύχη καὶ ἡ τέχνη, καθάπερ καὶ Ἀγάθων φησί· τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην. ἡ μὲν οὖν τέχνη, ὥσπερ εἴρηται, ἕξις τις

μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική ἐστιν· ἡ δ᾽ ἀτεχνία τοὐναντίον μετὰ λόγου ψευδοῦς ποιητικὴ ἕξις, περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν. περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβοιμεν, θεωρήσαντες τίνας λέγομεν τοὺς φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονίμου εἶναι τὸ δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὑτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος, οἷον ποῖα πρὸς ὑγίειαν ἢ ἰσχύν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλως. σημεῖον δ᾽ ὅτι καὶ τοὺς περί τι φρονίμους λέγομεν, ὅταν πρὸς τέλος τι σπουδαῖον εὖ λογίσωνται, ὧν μή ἐστι τέχνη. ὥστε καὶ ὅλως ἂν εἴη φρόνιμος ὁ βουλευτικός. βουλεύεται δ᾽ οὐδεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ πρᾶξαι. ὥστ᾽ εἴπερ ἐπιστήμη μὲν μετ᾽ ἀποδείξεως, ὧν δ᾽ αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ἔστιν ἀπόδειξις· πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· καὶ οὐκ ἔστι βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, οὐκ ἂν εἴη φρόνησις ἐπιστήμη οὐδὲ τέχνη· ἐπιστήμη μὲν ὅτι ἐνδέχεται τὸ πρακτὸν ἄλλως ἔχειν, τέχνη δ᾽ ὅτι ἄλλο τὸ γένος πράξεως καὶ ποιήσεως. λείπεται ἄρα αὐτὴν εἶναι ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ κακά. τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος, τῆς δὲ πράξεως οὐκ ἂν εἴη· ἔστι γὰρ αὐτὴ ἡ εὐπραξία τέλος. διὰ τοῦτο Περικλέα καὶ τοὺς τοιούτους φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, ὅτι τὰ αὑτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεωρεῖν· εἶναι δὲ τοιούτους ἡγούμεθα τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ τοὺς πολιτικούς. ἔνθεν καὶ τὴν σωφροσύνην τούτῳ προσαγορεύομεν τῷ ὀνόματι, ὡς σῴζουσαν τὴν φρόνησιν. σῴζει δὲ τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν· οὐ γὰρ ἅπασαν ὑπόληψιν διαφθείρει οὐδὲ διαστρέφει

ὅρος φρονήσεως

γρ. οὐ καὶ

ἡ ἡδεῖα καὶ λυπηρά· οἷον ὅτι τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὐκ ἔχει· ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ πρακτόν. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὸ οὗ ἕνεκα τὰ πρακτά· τῷ δὲ διεφθαρμένῳ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην εὐθὺς οὐ φαίνεται ἡ ἀρχή· οὐδὲ δεῖν τούτου ἕνεκα· οὐδὲ διὰ τοῦθ' αἱρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν· ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχῆς· ὥστ'

ὅρος φρονήσ.

ἀνάγκη τὴν φρόνησιν ἕξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικήν. ἀλλὰ μὴν τέχνης μὲν ἔστιν ἀρετή· φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν· καὶ ἐν μὲν τέχνῃ ὁ ἑκὼν ἁμαρτάνων αἱρετώτερος· περὶ δὲ φρόνησιν ἧττον· ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἀρετάς. δῆλον οὖν ὅτι ἀρετή τίς ἐστι καὶ οὐ τέχνη. δυοῖν δ' ὄντοιν μεροῖν τῆς ψυχῆς τῶν λόγον ἐχόντων, θατέρου ἂν εἴη ἀρετὴ τοῦ δοξαστικοῦ· ἥ τε γὰρ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἐστὶ καὶ ἡ φρόνησις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἕξις μετὰ λόγου μόνον· σημεῖον δ' ὅτι λήθη τῆς μὲν τοιαύτης ἕξεως ἔστι, φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν.

Ἐπεὶ δ' ἡ ἐπιστήμη περὶ τῶν καθόλου ἐστὶν ὑπόληψις καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, εἰσὶ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδει-

ἡ τῶν ἀποδεικτικῶν

κτῶν καὶ πάσης ἐπιστήμης· μετὰ λόγου γὰρ ἡ ἐπιστήμη· τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ οὔτ' ἂν ἐπιστήμη εἴη· οὔτε τέχνη οὔτε φρόνησις· τὸ μὲν

ἡ ἀποδεικτόν

γὰρ ἐπιστητὸν ἀποδεικτικόν· αἱ δὲ τυγχάνουσιν οὖσαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν· οὐδὲ δὴ σοφία τούτων ἐστίν· τοῦ γὰρ σοφοῦ περὶ ἐνίων ἔχειν ἀπόδειξίν ἐστιν. εἰ δὴ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μηδέποτε διαψευδόμεθα περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν ἐπιστήμη καὶ φρόνησίς ἐστι καὶ σοφία καὶ νοῦς· τούτων δὲ τῶν τριῶν μηδὲν ἐνδέχεται εἶναι· λέγω δὲ τρία φρόνησιν ἐπι-

ὁ νοῦς τῶν ἀρχῶν

στήμην σοφίαν· λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν. Τὴν δὲ

περὶ σοφί(ας)

σοφίαν ἔν τε ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν· οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν· ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐδὲν ἄλλο σημαίνοντες τὴν σοφίαν ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν. εἶναι δέ τινας σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως οὐ κατὰ μέρος οὐδ' ἄλλο τι σοφούς, ὥσπερ Ὅμηρός φησιν ἐν τῷ Μαργίτῃ· τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν οὔτ' ἀροτῆρα· οὔτ' ἄλλως τι σοφόν· ὥστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη τῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία. δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥστ' εἴη ἂν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπιστήμη· καὶ ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων. ἄτοπον γὰρ εἴ τις τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν φρόνησιν σπουδαιοτάτην οἴεται εἶναι, εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἄνθρωπός ἐστιν. εἰ δὴ ὑγιεινὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθὺ ταὐτὸ ἀεί, καὶ τὸ σοφὸν ταὐτὸν πάντες ἂν εἴποιεν, φρόνιμον δὲ ἕτερον· τὸ γὰρ περὶ αὑτὸ ἕκαστα εὖ θεωροῦν φαῖεν ἂν εἶναι φρόνιμον, καὶ τούτῳ ἐπιτρέψειεν αὐτά. διὸ καὶ τῶν θηρίων ἔνια φρόνιμά φασιν εἶναι, ὅσα περὶ τὸν αὑτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικήν. φανερὸν δὲ ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ σοφία ἡ αὐτή. εἰ γὰρ τὴν περὶ τὰ ὠφέλιμα τὰ αὑτοῖς ἐροῦσι σοφίαν, πολλαὶ ἔσονται σοφίαι· οὐ γὰρ μία περὶ τὸ ἁπάντων ἀγαθὸν τῶν ζῴων· ἀλλ' ἑτέρα περὶ ἕκαστον· εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ πάντων τῶν ὄντων. εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἄνθρωπος τῶν ἄλλων ζῴων, οὐδὲν διαφέρει· καὶ γὰρ ἀνθρώπου ἄλλα πολὺ θειότερα τὴν φύσιν· οἷον φανερώτατά γε ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέ-

φρόνησις πολιτικὴ ἀνθρωπίνη

ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθησις ἢ φρόνησις ἐκείνης δέ

στήσεται γὰρ κἀκεῖ. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθησις ἢ φρόνησις, ἐκείνης δ' ἄλλο εἶδος. τὸ ζητεῖν δὲ καὶ τὸ βουλεύεσθαι διαφέρει· τὸ γὰρ βουλεύεσθαι ζητεῖν τι ἐστιν. δεῖ δὲ λαβεῖν καὶ περὶ εὐβουλίας τί ἐστι, πότερον ἐπιστήμη τις ἢ δόξα ἢ εὐστοχία ἢ ἄλλο τι γένος. ἐπιστήμη μὲν οὖν οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ ὧν ἴσασιν. ἡ δ' εὐβουλία βουλή τις, ὁ δὲ βουλευόμενος ζητεῖ καὶ λογίζεται. ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐστοχία· ἄνευ τε γὰρ λόγου καὶ ταχύ τι ἡ εὐστοχία. βουλεύονται δὲ πολὺν χρόνον, καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. ἔτι ἡ ἀγχίνοια ἕτερον καὶ ἡ εὐβουλία· ἔστι δ' εὐστοχία τις ἡ ἀγχίνοια. οὐδὲ δὴ δόξα ἡ εὐβουλία οὐδεμία. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν κακῶς βουλευόμενος ἁμαρτάνει, ὁ δ' εὖ ὀρθῶς βουλεύεται, δῆλον ὀρθότης τις ἡ εὐβουλία ἐστίν· οὔτ' ἐπιστήμης δὲ οὔτε δόξης. ἐπιστήμης μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθότης, οὐδὲ γὰρ ἁμαρτία· δόξης δ' ὀρθότης ἀλήθεια. ἅμα δὲ καὶ ὥρισται ἤδη πᾶν οὗ δόξα ἐστίν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄνευ λόγου ἡ εὐβουλία. διανοίας ἄρα λείπεται· αὕτη γὰρ οὔπω φάσις. καὶ γὰρ ἡ δόξα οὐ ζήτησις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη, ὁ δὲ βουλευόμενος ἐάν τε εὖ ἐάν τε κακῶς βουλεύηται, ζητεῖ τι καὶ λογίζεται. ἀλλ' ὀρθότης τίς ἐστιν ἡ εὐβουλία βουλῆς. διὸ ἡ βουλὴ ζητητέα πρῶτον τί καὶ περὶ τί. ἐπεὶ δ' ἡ ὀρθότης πλεοναχῶς, δῆλον ὅτι οὐ πᾶσα. ὁ γὰρ ἀκρατὴς καὶ ὁ φαῦλος ὃ προτίθεται ἰδεῖν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τεύξεται. ὥστε ὀρθῶς ἔσται βεβουλευμένος, κακὸν δὲ μέγα εἰληφώς. δοκεῖ δ' ἀγαθόν τι τὸ εὖ βεβουλεῦσθαι· ἡ γὰρ αὕτη ὀρθότης βουλῆς εὐβουλία ἡ ἀγαθοῦ τευκτική. ἀλλ' ἔστι καὶ τούτου ψευδεῖ συλλογισμῷ τυχεῖν, καὶ ὃ μὲν δεῖ ποιῆσαι τυχεῖν, δι' οὗ δ' οὔ, ἀλλὰ ψευδῆ τὸν μέσον ὅρον εἶναι. ὥστε οὐδ' αὕτη πω εὐβουλία, καθ' ἣν οὗ δεῖ τυγχάνει, οὐ μέντοι δι' οὗ ἔδει. ἔτι ἔστι πολὺν χρόνον βουλευόμενον τυχεῖν, τὸν δὲ ταχύ. οὔκουν οὐδ' ἐκείνη πω εὐβουλία, ἀλλ' ὀρθότης ἡ κατὰ τὸ ὠφέλιμον, καὶ οὗ δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε. ἔτι ἔστι καὶ ἁπλῶς εὖ βεβουλεῦσθαι καὶ πρός τι τέλος. ἡ μὲν δὴ ἁπλῶς ἡ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἁπλῶς κατορθοῦσα, ἡ δέ τις ἡ πρός τι τέλος. εἰ δὴ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βεβουλεῦσθαι, ἡ εὐβουλία ἂν εἴη ὀρθότης ἡ κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς τὸ τέλος, οὗ ἡ φρόνησις ἀληθὴς ὑπόληψίς. ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσυνεσία, καθ' ἃς λέγομεν συνετοὺς καὶ ἀσυνέτους, οὔθ' ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμῃ ἢ δόξῃ· πάντες γὰρ ἂν ἦσαν συνετοί· οὔτε τις μία τῶν ἐπιστημῶν κατὰ μέρος, οἷον ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν, ἢ γεωμετρία περὶ μεγέθη· οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἀεὶ ὄντων καὶ ἀκινήτων ἡ σύνεσίς ἐστιν, οὔτε περὶ τῶν γιγνομένων ὁτουοῦν, ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις καὶ βουλεύσαιτο. διὸ περὶ τὰ αὐτὰ μὲν τῇ φρονήσει ἐστίν. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν σύνεσις καὶ φρόνησις· ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐπιτακτική ἐστι· τί γὰρ δεῖ πράττειν ἢ μή, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστιν· ἡ δὲ σύνεσις κριτικὴ μόνον. ταὐτὸν γὰρ σύνεσις καὶ εὐσυνεσία καὶ συνετοὶ καὶ εὐσύνετοι. ἔστι δ' οὔτε τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν οὔτε τὸ λαμβάνειν ἡ σύνεσις. ἀλλ' ὥσπερ τὸ μανθάνειν λέγεται συνιέναι ὅταν χρῆται τῇ ἐπιστήμῃ, οὕτως ἐν τῷ χρῆσθαι τῇ δόξῃ ἐπὶ τὸ κρίνειν περὶ τούτων περὶ ὧν ἡ φρόνησίς ἐστιν, ἄλλου λέγοντος, καὶ κρίνειν καλῶς· τὸ γὰρ εὖ τῷ καλῶς ταὐτό. καὶ ἐντεῦθεν ἐλήλυθε τοὔνομα ἡ σύνεσις, καθ' ἣν εὐσύνετοι, ἐκ τῆς ἐν τῷ μανθάνειν· συνιέναι πολλάκις. ἡ δὲ καλουμένη γνώμη καθ' ἣν

γρ. ἁμαρτία

γρ. εἰληφώς

νος ὁ εὐβουλ. ἐστιν.

γρ. σύνεσις

ἡ μὲν γὰρ φρόνησις

λ. λέγομεν γὰρ τὸ μανθάνειν

δῆλον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν εἶναι κυρίως ἄνευ φρονήσεως, οὐδὲ φρόνιμον ἄνευ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ταύτῃ λύοιτ' ἄν, ᾧ διαλεχθείη τις ἂν ὅτι χωρίζονται ἀλλήλων αἱ ἀρεταί· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς εὐφυέστατος πρὸς ἁπάσας, ὥστε τὴν μὲν ἤδη τὴν δ' οὔπω εἰληφὼς ἔσται· τοῦτο γὰρ κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς ἀρετὰς ἐνδέχεται, καθ' ἃς δὲ ἁπλῶς λέγεται ἀγαθός, οὐκ ἐνδέχεται· ἅμα γὰρ τῇ φρονήσει μιᾷ οὔσῃ πᾶσαι ὑπάρξουσιν. δῆλον δὲ κἂν εἰ μὴ πρακτικὴ ἦν, ὅτι ἔδει ἂν αὐτῆς διὰ τὸ τοῦ μορίου ἀρετὴν εἶναι, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ἡ προαίρεσις ὀρθὴ ἄνευ φρονήσεως οὐδ' ἄνευ ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ τὸ τέλος ἡ δὲ τοῦ βελτίονος μορίου, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ὑγιείας ἡ ἰατρική· οὐ γὰρ χρῆται αὐτῇ, ἀλλ' ὁρᾷ ὅπως γένηται· ἐκείνης οὖν ἕνεκα ἐπιτάττει, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῃ. ἔτι ὅμοιον κἂν εἴ τις τὴν πολιτικὴν φαίη ἄρχειν τῶν θεῶν, ὅτι ἐπιτάττει περὶ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει :-

(margin: φυσικάς)

(margin: τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πράττειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρία γ' ἐστὶ τῆς σοφίας οὐδέ, ἢ ἐκείνης ἄρα ἕνεκα ἐπιτάττει)

τέλος τοῦ ς̅ τῶν ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίου ἕκτου

Μετὰ δὲ ταῦτα λεκτέον ἄλλην ποιησαμένους ἀρχήν, ὅτι τῶν περὶ τὰ ἤθη φευκτῶν τρία ἐστὶν εἴδη, κακία ἀκρασία θηριότης. τὰ δ' ἐναντία τοῖς μὲν δυσὶ δῆλα· τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴν τὸ δ' ἐγκράτειαν καλοῦμεν· πρὸς δὲ τὴν θηριότητα μάλιστ' ἂν ἁρμόττοι λέγειν τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετήν, ἡρωϊκήν τινα καὶ θείαν, ὥσπερ Ὅμηρος περὶ Ἕκτορος πεποίηκε λέγοντα τὸν Πρίαμον ὅτι σφόδρα ἦν ἀγαθός,

„ οὐδὲ ἐῴκει ἀνδρός γε
„ θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο.

ὥστ' εἰ, καθάπερ φασίν, ἐξ ἀνθρώπων γίνονται θεοὶ δι' ἀρετῆς ὑπερβολήν, τοιαύτη τις ἂν εἴη δῆλον ὅτι ἡ τῇ θηριώδει ἀντιτιθεμένη ἕξις· καὶ γὰρ ὥσπερ οὐδὲ θηρίου ἐστὶ κακία οὐδ' ἀρετή, οὕτως οὐδὲ θεοῦ, ἀλλ' ἡ μὲν τιμιώτερον ἀρετῆς, ἡ δ' ἕτερόν τι γένος κακίας. ἐπεὶ δὲ σπάνιον καὶ τὸ θεῖον ἄνδρα εἶναι, καθάπερ οἱ Λάκωνες εἰώθασι προσαγορεύειν, ὅταν ἀγασθῶσι σφόδρα του, σεῖος ἀνήρ φασιν, οὕτω καὶ ὁ θηριώδης ἐν τοῖς ἀνθρώποις σπάνιος· μάλιστα δ' ἐν τοῖς βαρβάροις ἐστί, γίνεται δ' ἔνια καὶ διὰ νόσους καὶ πηρώσεις· καὶ τοὺς διὰ κακίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλοντας οὕτως ἐπιδυσφημοῦμεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης διαθέσεως ὕστερον ποιητέον τινὰ μνείαν, περὶ δὲ κακίας εἴρηται πρότερον· περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυφῆς λεκτέον, καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας· οὔτε γὰρ ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἕξεων τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ μοχθηρίᾳ ἑκατέραν αὐτῶν ὑποληπτέον, οὔτε ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δ', ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τιθέντας τὰ φαινόμενα καὶ πρῶτον διαπορήσαντας οὕτω δεικνύναι μάλιστα μὲν πάντα τὰ ἔνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη, εἰ δὲ μή, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηταί τε τὰ δυσχερῆ καὶ καταλείπηται τὰ ἔνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς. δοκεῖ δὴ ἥ τε ἐγκράτεια καὶ καρτερία τῶν σπουδαίων καὶ τῶν ἐπαινετῶν εἶναι, ἡ δ' ἀκρασία τε καὶ μαλακία τῶν φαύλων τε καὶ ψεκτῶν, καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ ἐμμενετικὸς τῷ λογισμῷ, καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκστατικὸς τοῦ λογισμοῦ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλα πράττει διὰ πάθος, ὁ δ' ἐγκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλαι αἱ ἐπιθυμίαι οὐκ ἀκολουθεῖ διὰ τὸν λόγον. καὶ τὸν σώφρονα ἐγκρατῆ καὶ καρτερικόν,

(margin: περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας)

τὴν δὲ περὶ τούτου οἴμεθα ταῦτα. ὁ σώφρων· οἱ δ᾽ οὔ. καὶ τὸν ἀκόλαστον
ἀκρατῆ· καὶ τὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον συγκεχυμένως· οἱ δ᾽ ἑτέρους
εἶναί φασι. τὸν δὲ φρόνιμον ὁτὲ μὲν οὔ φασιν ἐνδέχεσθαι εἶναι
ἀκρατῆ· ὁτὲ δ᾽ ἐνίους φρονίμους ὄντας καὶ δεινοὺς ἀκρατεῖς
εἶναι. ἔτι ἀκρατεῖς εἶναι λέγονται καὶ θυμοῦ καὶ τιμῆς καὶ
κέρδους. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ταῦτα ἐστίν. ἀπορήσειε δ᾽ ἄν
τις πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεταί τις. ἐπιστά-
μενον μὲν οὖν οὔ φασί τινες οἷόν τε εἶναι. δεινὸν γὰρ ἐπιστή-
μης ἐνούσης ὡς ᾤετο Σωκράτης, ἄλλο τι κρατεῖν καὶ περιέλκειν
αὐτὴν ὥσπερ ἀνδράποδον. Σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς
τὸν λόγον ὡς οὐκ οὔσης ἀκρασίας· οὐθένα γὰρ ὑπολαμβάνοντα
πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι᾽ ἄγνοιαν. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος
ἀμφισβητεῖ τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς· καὶ δέον ζητεῖν περὶ τὸ πά-
θος εἰ δι᾽ ἄγνοιαν τίς ὁ τρόπος γίνεται τῆς ἀγνοίας. ὅτι γὰρ οὐκ
οἴεταί γε δεῖν πράττειν ὁ ἀκρατευόμενος, πρὶν ἐν τῷ
πάθει γενέσθαι, φανερόν. εἰσὶ δέ τινες οἳ τὰ μὲν συγχωροῦσι
τὰ δ᾽ οὔ· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμης μηδὲν εἶναι κρεῖττον ὁμολογοῦ-
σι· τὸ δὲ μηθένα πράττειν παρὰ τὸ δόξαν βέλτιον οὐχ ὁμολογοῦ-
σι· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀκρατῆ φασὶν οὐκ ἐπιστήμην ἔχοντα κρα-
τεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ δόξαν. ἀλλὰ μὴν εἴ γε δόξα καὶ μὴ
ἐπιστήμη, μηδ᾽ ἰσχυρὰ ὑπόληψις ἡ ἀντιτείνουσα ἀλλ᾽ ἠρεμαί-
α, καθάπερ ἐν τοῖς διστάζουσι, συγγνώμη τῷ μὴ μένειν ἐν αὐταῖς
πρὸς ἐπιθυμίας ἰσχυράς· τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη, οὐδὲ τ
ἄλλων οὐδενὶ τῶν ψεκτῶν. φρονήσεως ἄρα ἀντιτεινούσης· αὕτη

γὰρ ἰσχυρότατον. ἀλλ᾽ ἄτοπον· ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς φρόνιμος καὶ ἀκρατής.
φήσειε δ᾽ ἂν οὐδ᾽ εἷς φρονίμου εἶναι τὸ πράττειν ἑκόντα τὰ φαυλότατα.
πρὸς δὲ τούτοις δέδεικται πρότερον ὅτι πρακτικὸς ὁ φρόνιμος· τ-
ῶν γὰρ ἐσχάτων τις καὶ τὰς ἄλλας ἔχων ἀρετάς. ἔτι εἰ μὲν τῷ ἐπιθυμί-
ας ἔχειν ἰσχυρὰς καὶ φαύλας ὁ ἐγκρατής, οὐκ ἔσται ὁ σώφρων ἐγκρατής·
οὐδ᾽ ὁ ἐγκρατὴς σώφρων· οὔτε γὰρ τὸ ἄγαν σώφρονος οὔτε τὸ φαύλας
ἔχειν. ἀλλὰ μὴν δεῖ γε· εἰ μὲν γὰρ χρησταὶ αἱ ἐπιθυμίαι, φαύλη
ἡ κωλύουσα ἕξις μὴ ἀκολουθεῖν· ὥσθ᾽ ἡ ἐγκράτεια οὐ πᾶσα σπου-
δαία· εἰ δ᾽ ἀσθενεῖς καὶ μὴ φαῦλαι, οὐθὲν σεμνόν· οὐδ᾽ εἰ φαῦλαι
καὶ ἀσθενεῖς, οὐθὲν μέγα. ἔτι εἰ πάσῃ δόξῃ ἐμμενετικὸν ποιεῖ
ἡ ἐγκράτεια, φαύλη· οἷον εἰ καὶ τῇ ψευδεῖ. καὶ εἰ πάσης δόξης ἡ
ἀκρασία ἐκστατικόν, ἔσται τις σπουδαία ἀκρασία· οἷον ὁ Σο-
φοκλέους Νεοπτόλεμος ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ· ἐπαινετὸς γὰρ οὐκ
ἐμμένων οἷς ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδό-
μενος. ἔτι ὁ σοφιστικὸς λόγος ψευδόμενος ἀπορία· διὰ γὰρ τὸ
παράδοξα βούλεσθαι ἐλέγχειν, ἵνα δεινοὶ ὦσιν ὅταν ἐπιτύ-
χωσιν, ὁ γενόμενος συλλογισμὸς ἀπορία γίνεται· δέδεται γὰρ
ἡ διάνοια, ὅταν μένειν μὴ βούληται διὰ τὸ μὴ ἀρέσκειν τὸ συμ-
περανθέν, προϊέναι δὲ μὴ δύνηται διὰ τὸ λῦσαι μὴ ἔχειν τὸν
λόγον. συμβαίνει δὴ ἔκ τινος λόγου ἡ ἀφροσύνη μετὰ ἀκρα-
σίας ἀρετή· τἀναντία γὰρ πράττει ὧν ὑπολαμβάνει διὰ τὴν ἀ-
κρασίαν· ὑπολαμβάνει δὲ τἀγαθὰ κακὰ εἶναι καὶ οὐ δεῖν πράτ-
τειν· ὥστε τἀγαθὰ καὶ οὐ τὰ κακὰ πράξει. ἔτι ὁ τῷ πεπεῖσθαι
πράττων καὶ διώκων τὰ ἡδέα καὶ προαιρούμενος βελτίων ἂν

ἀλλ' οὐκ ἐκείνων οὐδένα, διὰ τὸ περὶ τὰς αὐτάς πως ἡδονὰς καὶ λύπας
εἶναι. οἱ δ' εἰσὶ μὲν περὶ ταὐτά, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως εἰσίν· ἀλλ' οἱ μὲν προ-
αιροῦνται, οἱ δ' οὐ προαιροῦνται. διὸ μᾶλλον ἀκόλαστον ἂν εἴποιμεν,
ὅστις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἠρέμα διώκει τὰς ὑπερβολὰς καὶ φεύγει
μετρίας λύπας, ἢ τοῦτον ὅστις διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα· τί γὰρ
ἂν ἐκεῖνος ποιήσειεν, εἰ προσγένοιτο ἐπιθυμία νεανικὴ, ἢ περὶ
τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν λύπη ἰσχυρά. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν
καὶ τῶν ἡδονῶν αἱ μέν εἰσι τῷ γένει καλῶν καὶ σπουδαίων· τῶν γὰρ ἡδέων
ἔνια φύσει αἱρετά, τὰ δ' ἐναντία τούτοις, τὰ δὲ μεταξύ, καθάπερ διῃ-
ρήκαμεν ^ οἷον χρήματα καὶ κέρδος καὶ νίκη καὶ τιμή· πρὸς ἅπαν- ^ πρότερον
τα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ μεταξὺ οὐ τῷ πάσχειν καὶ ἐπιθυμεῖν καὶ φι-
λεῖν ψέγονται, ἀλλὰ τῷ πὼς καὶ ὑπερβάλλειν. διὸ ὅσοι μὲν παρὰ τὸν λόγον
ἢ κρατοῦνται ἢ διώκουσι τῶν φύσει τι καλῶν καὶ ἀγαθῶν, οἷον οἱ περὶ τι-
μὴν μᾶλλον ἢ δεῖ σπουδάζοντες καὶ περὶ τέκνα καὶ γονεῖς· καὶ γὰρ ταῦτα
τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες· ἀλλ' ὅμως ἔ-
στι τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴ τις ὥσπερ ἡ Νιόβη καὶ πρὸς θεοὺς
μάχοιτο, ἢ ὥσπερ Σάτυρος ὁ φιλοπάτωρ ἐπικαλούμενος περὶ τὸν
πατέρα· λίαν γὰρ ἐδόκει μωραίνειν. μοχθηρία μὲν οὖν οὐδεμία περὶ ταῦ-
τ' ἐστὶ διὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι φύσει τῶν αἱρετῶν ἐστιν ἕκαστον δι' αὑ-
τό. φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ αὐτῶν εἰσιν αἱ ὑπερβολαί. ὁμοίως δ' ἢ ἁμαρτία μόνον
οὐδ' ἀκρασία ^ μόνον φευκτόν, ἀλλὰ καὶ τῶν ψεκτῶν ἐστι. δι' ὁμοι- : ἡ γὰρ ἀκρασία
ότητα δὲ τοῦ πάθους προστιθέντες τὴν ἀκρασίαν περὶ ἑκάστου
λέγουσιν, οἷον κακὸν ἰατρὸν καὶ κακὸν ὑποκριτήν, ὃν ἁπλῶς
οὐκ ἂν εἴποιεν κακόν. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἐνταῦθα, διὰ τὸ μὴ κακίαν

εἶναι ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ἀνάλογον ὁμοίαν· οὕτω δῆλον ὅτι
κἀκεῖ ὑποληπτέον μόνην ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι
ἥτις ἐστὶ περὶ ταὐτὰ τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀκολασίᾳ· περὶ δὲ
θυμὸν καθ' ὁμοιότητα λέγομεν. διὸ καὶ προστιθέντες ἀκρατῆ
θυμοῦ ὥσπερ τιμῆς καὶ κέρδους φαμέν. Ἐπεὶ δ' ἔστιν ἔνια μὲν ἡ-
δέα φύσει, καὶ τούτων τὰ μὲν ἁπλῶς, τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζῴων
καὶ ἀνθρώπων, τὰ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ πηρώσεις, τὰ δὲ δι'
ἔθη γίνεται, τὰ δὲ διὰ μοχθηρὰς φύσεις, ἔστι καὶ περὶ τούτων ἕκαστα
παραπλησίας ἕξεις ἰδεῖν· λέγω δὲ τὰς θηριώδεις, οἷον
τὴν ἄνθρωπον ἣν λέγουσι τὰς κυούσας ἀνασχίζουσαν τὰ παιδία κατεσθί-
ειν· ἢ οἵοις χαίρειν φασὶν ἐνίους τῶν ἀπηγριωμένων περὶ
τὸν Πόντον, ^ τοὺς δὲ ἀνθρώπων κρέασι, τοὺς δὲ τὰ παιδία ἀλλήλοις ^ τοὺς μὲν ὠμοῖς
δανείζειν εἰς εὐωχίαν, ἢ τὸ περὶ Φάλαριν λεγόμενον. αὗται
μὲν θηριώδεις. αἱ δὲ διὰ νόσους γίνονται καὶ μανίας ἐνίοις,
ὥσπερ ὁ τὴν μητέρα καθιερεύσας καὶ φαγών, καὶ ὁ τοῦ συνδούλου
τὸ ἧπαρ. αἱ δὲ νοσηματώδεις ἢ ἐξ ἔθους, οἷον τριχῶν τίλ-
σεις καὶ ὀνύχων τρώξεις, ἔτι δ' ἀνθράκων καὶ γῆς. πρὸς δὲ
τούτοις ἡ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἄρρεσι· τοῖς μὲν γὰρ φύσει, τοῖς δ'
ἐξ ἔθους συμβαίνουσιν, οἷον τοῖς ὑβριζομένοις ἐκ παίδων. ὅσοις
μὲν οὖν φύσις αἰτία, τούτους μὲν οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀκρατεῖς, οὐδὲ
τὰς γυναῖκας, ὅτι οὐκ ὀπυίουσιν ἀλλ' ὀπυίονται. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς νο-
σηματωδῶς ἔχουσι δι' ἔθος. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἕκαστα τούτων, ἔξω
τῶν ὅρων ἐστὶ τῆς κακίας, καθάπερ καὶ ἡ θηριότης· τὸ δ' ἔχοντα κρα-
τεῖν ἢ κρατεῖσθαι οὐχ ἡ ἁπλῆ ἀκρασία, ἀλλ' ἡ καθ' ὁμοιότητα, καθά-

λφ φόβη

ἀπερισκέπτως ἀλλ' ἐπιθυμητικῶς· οὐδὲ τὸ ἐπιθυμητικῶς ζῆσαι· ὥσπερ οὐδὲ τὸ
αἰσχρῶς ἢ κακῶς ἐπιθυμίας ἀπεραισίτητος ἐστὶν ὁ ἀκόλαστος, οὐδὲ τὸ ἐπιθυμεῖν, ὅτι
ἡ ἐπιθυμία κακή ἐστι· ἀπεκτάσι γὰρ ἐπιθυμίας ἡμῖν δοκοῦσι τὰ σωματικὰ
ἁπλῶν. αὐτῶν δὲ τούτων τὰς διαφορὰς λεκτέον· ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν
καὶ ἐδεσμάτων, οἱ μὲν αὐτῶν οἰνοφοῖνικοφοῖνικοφυσῶνται τῶν ἡδέων
οἱ δὲ θηρεύματα καὶ ὀψοποιήματα· τούτων δὲ ἕκαστον
τὰς ἐδωδὰς σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας μόνον ἐστί· διὸ οὔτε
οὔτε σωφρονᾶ οὔτε ἀκόλαστός ἐστιν ὁ ἐπὶ τούτοις ἡδόμενος καὶ
νι ὁλως ἄλλο τρόπος ἄμφοδιαφέρει ἡδονῶν ἡδέως· ἡ γὰρ
εἰα καὶ τὸ σωφρονεῖν· οὐδὲ λυπεῖ γε αἱρετὸν οὐδὲ πᾶν
ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἢ φέρει ὡς τὰ οἰκεῖα νόμιμα τοῦ ἀνδρός. ἔστι
σθαι καὶ· φοβερὸν ἐστὶ τὸ φοβερόν· οὐδὲ δὲ φοβητὸν βέλτιστον
ὡς δὲ ἐν τῷ ὠνῷ ὁμοίως οὐδὲ ἄξιον συμβαίνει τὸν
ἥττων. πρὸς τὸ ἀνδρεῖον ἀνδρείᾳ δὲ ἢ φαυλότης ἀφ' ὑμῶν
τος ἀρχῇ· ὁ δὲ νοῦς ὁρᾷ· ὥρα ὅλως ὁμοίως τὸ συμβαῖνον
ὡς τοῦ φρονίμου συμβαίνοι ἀδικεῖσθαι πρὸς ἄνδρα ἄδικον· ὁμοίως
πρόσθεν ὅπως κακῶς θῆται σου· διὸ δὲ ἐστὶν ἀφῆς ἡ εὐωχία
Καὶ ὧν μὲν ἐπιθυμεῖ καὶ φύσεως· ὅσα γὰρ ἐπὶ πᾶσι τοῖς
σφεούμενα ἐστὶ θεόθεν· ἐπὶ πολὺ γὰρ οὕτως ἔχει·
πλάσιος· καὶ ὧν οἷς πολὺ καὶ πρὸς ἡδονάς·
μοίως πολύς· τούτων δὲ μὴ ἐν ἀναγκαίοις ἀπερατὴς ὁ δὲ
σαι μέλανος· ὁ δὲ ἀκόλαστος· μᾶλλον γὰρ ἐπὶ τούτοις
θίεσθαι μᾶλλον πρὸς ἃ ἀγαθοί. ἐπὶ δὲ πολλοῖς καὶ
πᾶσι σφόδρα· ἀεὶ δοῦ· καὶ μᾶλλον· ἀεὶ δοῦ ἐθέλοντος· οὐδὲ

τὰν, καὶ

ν 4
ἀπ
: λ ἀπὸ πολλῶν ἡμῶν
ἐλλ

λ ὡς ἑκάστοτε ὁ
καιρὸς· περὶ ὧν
σκεπτέον!

λ ὁ δὲ ἀκρατής.

ἕξις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιθυμεῖν ἔστι καὶ λυπεῖσθαι· ὁμοίως δὲ
βολαὶ ἀνθρωπίνων ἢ πάθη ὑπὸ βολῶν ἢ πάθη ἐπὶ τὰ αἱρετὰ ἢ
ὧν ἐπιμελὲς ἕτερον ἀπὸ βαθυνόμενος ἀπόλαυσις· ἀναλγησία δὲ πᾶσα
θῆναι μεταμεληπτικόν· ὥστε ἀνίατος· ὁ δὲ μὴ μεταμεληπτικὸς ἀνί
ατος· ὁ δὲ ἐλπίδων ἀναπτικός· ὁ δὲ μεσότης ἔμφρων· ὁμοίως δὲ
καὶ φευκτῶν καὶ λυπηρῶν· μὴ δὲ πᾶν αἱρετὸν ἢ φευκτὸν ἐστιν· τῶν δὲ
μεταξὺ ἀμφοτέρων ὁμοίως· μὴ δὲ πᾶν ἡδὺ ἢ λυπηρόν· ὁ δὲ διὰ τὰ φευκτὰ
λύπην τῷ ἀκρατῆ ἐστὶν ἐπιθυμεῖν· ὥστε δι' ἃ φέρουσιν ἡμῖν·
ὥσπερ δὲ δόξης ἐφέσεως ἔστιν, ἐπιμάτης ἐπιθυμιῶν ἢ πρέμαθος
τί τί ἐστιν ἐστὶν· ἢ ὁσφόδρα ἐπιθυμιῶν· καὶ ἀμελὴς ὁ μὴ
τυ ἐπὶ· ἢ ἐπιορκῶν ὁ μὴ ἐπὶ τοῖς ὀμωμοσμένοις· διὸ ὁ
ακόλαστος ἐφ' οἷς ὁ ἀκρατὴς οὐ ἀκρατεῖ· τῶν δὲ λεχθέντων τὰ μὲν, μᾶλλον
μᾶλλον εἴδος, ὁ δὲ ἀκόλαστος· ἀνίατος δὲ τῷ μὴ ἀκρατεῖ· ὁ ἐπὶ πᾶσι
τοῖς τῶν μᾶλλον ὀνείδεσι ἀκρατὴς· τὰ μὲν δὲ πάθη ἐφ' ἃ ἐστὶν εἶναι
τῷ αὐτῷ εἶναι· ἢ δὲ ἐπιμέλεια ἐπὶ τῷ ἀκρατεῖν· ἕτερον δὲ τὸ ἐν
τῷ ἐπὶ εἶναι καὶ ἀκρατεῖν· ὥστε ἀκρατὴς καὶ τὰ μὴ ἐπὶ τοῖς τῶν
ἀκρατεῖ τὰ ἐπὶ τοῖς ἀκρατεῖ· ὁ δὲ ἐλλιπὴς πρὸς ἀδίκους
καὶ ἀντιπάθους καὶ ὀλιγωρίας· οὗτος μελανόκρως ἡδὺ φῶν·
καὶ ἐπὶ καὶ ἡ φύσις μελανόκρως ἐστίν· ὁ δὲ ἐπὶ τὰ μὴ
τοῦ ἀπὸ ἀπερισκέπτως· καὶ μιμούμενος τὸν ἀκόλαστον
ἀκόλαστος ἐστὶν ἀθλίως ὁμοίως ὢν· ὁμοίως δὲ καὶ
καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπιεικέσι καὶ ἀκρατεῖ· οὐδὲ φύσις ἐστὶν
καὶ ἐπὶ ἡδονῶν ἢ πλατῶν ἢ λυπῶν· οὐθαμοῦ·
ἐπὶ τὰ συμφέροντα ἀνθρώπων· ὡς ἐπὶ τὸ θεοδέκτου

Δημόδοκος

ἀρᾶσι δ' οἷα τοῖα
ἀοιδοὶ ἀμφὶς ἀείδουσιν,

ἄλλως

δεῖ τοῖς σωματικοῖς χαίρων μὴ οὐ καμεῖν ὡς τῶν ἡδονῶν
τοῦ καλοῦ ἀκρατοῦς μέσος ὁ ἐγκρατής· ὁμοίως δὲ καὶ πρακτέον
ἐμμένοντα τῷ λόγῳ διὰ τὸ μᾶλλον τι· οὐχ ὡς διὰ τὸ ἥδιον τι· ὁ δὲ ἐγκρα-
τὴς ἐμμενῶν. Καὶ οὐ δεῖ διὰ τὸ ἥδιον μὴ καθαίρειν· δεῖ δὲ διὰ τὸ ἐγκρα-
τὲς εἶναι, ὅπου δεῖ ἀμφοτέρως ἔχειν ἀντὶ τοῦ ἐξῆς φωλακῆς ἕνεκα· ὡς
τοῦ καὶ φάνου). ἀλλὰ διὰ τοῦτον ἑτέρως ἐνδόλογος μὴ λογῶ
κακῶς εἶναι καὶ φαῦλον· ὡς διὰ τὸ σωφρονικὸν τὸ ἀκολασίαν δοκεῖν
εἶναι τοιοῦτον ἦν καὶ μόνον· οὕτω καὶ ἐγκρατὲς τὸ ἀκρατοῦς. Ἔστι καὶ
ὁμοίως τὸ καλὸν ἀγαθόν. καὶ ὁ ἐγκρατὴς τοῦ σωφρονος καθόμοι
ὅτι καὶ πολυθρύλ. ὁ τε γὰρ ἐγκρατὴς οἷος μὴ διὰ τὸν λόγον
διὰ τὰς σωματικὰς καὶ ἡδονὰς πρᾶξαι· καὶ ὁ σώφρων· ὁμοίως. ἔστω
ὁ δὲ μὴ ἐχων φωλακὴν ἐσθυμεῖ· μὴ ὁμοίως τοιοῦτος οἷος μὴ διὰ τὸν
σωφρονικὸν λόγον· ὁ δὲ διὰ ἡδονὰς ὁμοίως μὴ διὰ κακίας· ὁμοίως δὲ ὁ
ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος· ἐπὶ θρόνῳ ὄντες· ἀμφοτέροις δεῖ τὰ σω-
ματικὰ καὶ δεῖ ἡδονοποιεῖν· ὁμοίως δὲ μὴ οἱ ὁμοίως δεῖν· ὁ δὲ πολυ-
θρύλητος οὐδαμῶς φρόνιμος καὶ ἀκρατὴς ἐνδέχεται ἁπλῶς εἶναι.
ἀλλὰ τὸ φρόνιμος καὶ πονηρὸς δεῖ πῶς εἶναι· ἐπεὶ οὖν
ἐν τοῖς δεινὸν φρόνιμος· ὁμοίως καὶ ἐγκρατὴς ἀκρατής· ὁ δὲ ἐγκρατὴς
γε ἀκρατὴς· τὸν δὲ δεινὸν οὐ δεινὸν ἀλλὰ ἀκρατῆ φασὶν εἶναι· διαφε-
ρόντως δὲ καὶ τὰ ἀκρατοῦς. ἔστι δὲ ὡς ἐδόκησε θεωρεῖν· ὁμοίως
ὁ καθεύδων οἷον ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος· ὁ δὲ μὴ ἐστὶ πρακτικὸς
δοκῶν ὁ μὴ· καὶ οὐ ἐνέργεια πρὸς ὁδόν· ἀλλὰ πρὸς ἕξεις
ἐστὶ καὶ ὡς ἡ μὴ πρὸς πόρος καὶ οὐ κάδιλος· οὐ γὰρ ἐστὶ βούλος·

ὁ δὲ οὐκ ἐμμένων. ὁ δὲ ἐκ προαιρέσεως ἐμμενῶν· ἢ πόρθω· καὶ ὁ
τὴν δὲ ὁ προαιρούμενος ἐμμένων πρὸς προαίρεσιν καὶ ὁ προαιρούμενος λόγῳ· ὁ
ψευδεῖ λόγῳ καὶ ἢ πρὸς προαίρεσιν τὴν ὀρθήν· ὡς ἐν μὴ πρᾶξις
ἢ καὶ τὰ συμβεβηκὸς ὁ προαιρούμενος καθ' αὑτὸ δεῖ ἀγαθεῖ λόγῳ· καὶ
πρὸς προαίρεσιν· ὁμοίως ἐμμένων ἐστὶ πρᾶξις ἢ μὴ ἐμμένων· ἢ
ὡς ἕκαστον καθ' αὑτὸ δεῖ ἀγαθεῖ λόγῳ· καὶ τὰ συμβεβηκὸς
τὸ ἕτερον· ἀπλῶς δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὑτό· ὥστε ἐστὶ μὲν ὡς ὁ πρὸς
ὀρθὸν δόξαν ὁμοίως ἐμμένων ὁ δὲ ἐξ ἕξεως· ἀπλῶς δὲ ὁ τὴν ἀληθῆ δόξαν
τινες οἱ ἐμμένοντες τοιοῦτοι τὴν δόξαν ἣν οἱ πολλοὶ σὺν ἰσχυρογνώμοσι
οἱ δὲ ἰσχυρογνώμονες καὶ οὐκ ἐμμένοντες ἐδόκησε· οἱ ὁμοίως μὲν τοῖς ἐξ ὑποθέ-
σεως καὶ οὐκ ἐμμένοντες· οἱ ὁμοίως μὲν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως καὶ ἐμμένοντες·
τοῖς δὲ ἐξ ὑποθέσεως· ὡς τὸ ἀσώστου τὸ ἐλευθερίου· καὶ ὁ θρασύς τῷ δεδραγμέ-
νῳ τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ οὐκ ἐμμένοντες· ὁμοίως δὲ διὰ πάθος καὶ δίς· ἐσθυμεῖ
οὐκ ἐμμένων ὁ ἐγκρατής· ὁμοίως ἐμμένων ὁ ἐσθυμεῖ· καὶ ὁ ἐσθυμεῖ
ὁ δοκῶν τοῦ λόγου· ὁμοίως δὲ καὶ ἐσθυμεῖ ὁ ἐλαμβανόμενος· καὶ ὁ δοκῶν
ἀκρατῶν ἡδονῶν· ἀπὸ δείσης ὁμοίως ὁμοίως· ὁμοίως δὲ καὶ
οἱ ἀμαθεῖς· καὶ οἱ ἀπρόοπτοι· οἱ μὲν ἰδιόμονες δι' ἀνωνίαν
σιν· μᾶλλον δὲ ἰσχυρογνώμονες ἐκ μὴ μέσα πάθων· μὴ λιπαρῶν
ὡς ἀκρατὰ ἀπλῶς ἢ ὡς ὁρισμοῦ· ὥστε μᾶλλον ἀκρατὴς
ἐστὶ καὶ ἐμμένων ἐστὶ ἐγκρατεῖ· ἐστὶ δὲ τινες οἱ τοιοῦτοι δόξαν· οὐκ
μένουσιν· οὐ διὰ πάθος· οἷον ὁ τῷ φιλοπάτῃ τοῦ σοφιστοῦ
μεσοβόλημος· καὶ τοῦ διὰ δουλωσύνην μάν· μὴ καλὴν· τοῦ
ἀληθεύειν ἀπλῶς λοιπὸν· ἐπὶ πολὺ δὲ τοῦ ὁ λογῶς· ἡ δὲ
οὐ τοῦ ὁ διὰ δουλωσύνη πρὸς πάθων ἐστὶν ἀκόλαστος· οὐ τε φωλακὴ
ἀκρατὴς· μὴ ὁ διὰ πάθος· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐστὶ τοῦ ὁ μὴ ἐστὶ ἀκόλαστος·

ν ὁ δὲ σωφρονικὸν ἐν
οὐ τε φωλακὴ ἐμμένων
τινες· ἀκρατὴς τε ἐγκρα-
τὴς· ἐπὶ πολὺ δὲ τοῦ
ἐμμένων· ἐστὶ δὲ τοῦ
τὸ ἐπὶ πολὺ δὲ τοῦ
ἐστὶ δὲ τοῦ ὁ μὴ

ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν οὐκ ἐμμενετικὸς οἷς ἂν βουλεύσηται· ὁ δὲ μελαγχο-
λικὸς οὐδὲ βουλευτικὸς ὅλως. Καὶ ἔοικε δὴ ὁ ἀκρατὴς πό-
λει ἣ ψηφίζεται μὲν ἅπαντα τὰ δέοντα καὶ νόμους ἔχει σπουδαίους,
χρῆται δὲ οὐδενί· καθάπερ ὁ Ἀναξανδρίδης ἔσκωψεν ἡ πόλις ἐβούλεθ'

ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει· ὁ δὲ πονηρὸς χρωμένῃ μὲν τοῖς νόμοις, πο-
νηροῖς δὲ χρωμένῃ. ἔστι δ' ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια περὶ τὸ ὑπερβάλ-
λον τῆς τῶν πολλῶν ἕξεως· ὁ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον, ὁ δ' ἧτ-
τον τῆς τῶν πλείστων δυνάμεως. εὐιατοτέρα δὲ τῶν ἀκρασιῶν
ἣν οἱ μελαγχολικοὶ ἀκρατεύονται, τῶν βουλευομένων μὲν μὴ ἐμ-
μενόντων δέ, καὶ οἱ δι' ἐθισμοῦ ἀκρατεῖς τῶν φυσικῶν· ῥᾷον γὰρ
ἔθος μετακινῆσαι φύσεως· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ ἔθος χαλεπόν,
ὅτι τῇ φύσει ἔοικεν, ὥσπερ καὶ Εὔηνος λέγει· φημὶ πολυχρόνιον μελ-
έτην ἔμμεναι φίλε, καὶ δὴ ταύτην ἀνθρώποισι τελευτῶσαν φύσιν εἶ-
ναι. τί μὲν οὖν ἐστιν ἐγκράτεια καὶ τί ἀκρασία καὶ τί καρτερία
καὶ μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἕξεις αὗται πρὸς ἀλλήλας, εἴ-
ρηται. Περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρῆσαι τοῦ τὴν πολιτικὴν φι-
λοσοφοῦντος· οὗτος γὰρ τοῦ τέλους ἀρχιτέκτων, πρὸς ὃ βλέποντες
ἕκαστον τὸ μὲν κακὸν τὸ δ' ἀγαθὸν λέγομεν ἁπλῶς. ἔτι δὲ καὶ τῶν
ἀναγκαίων ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν· τήν τε γὰρ ἀρετὴν καὶ
τὴν κακίαν τὴν ἠθικὴν περὶ λύπας καὶ ἡδονὰς ἔθεμεν, καὶ τὴν εὐ-
δαιμονίαν οἱ πλεῖστοι μεθ' ἡδονῆς εἶναί φασι· διὸ καὶ τὸν μακάρι-
ον ὠνομάκασιν ἀπὸ τοῦ χαίρειν. τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ οὐδεμία
ἡδονὴ εἶναι ἀγαθόν, οὔτε καθ' αὑτὸ οὔτε κατὰ συμβεβηκός·
οὐ γὰρ εἶναι ταὐτὸν ἀγαθὸν καὶ ἡδονήν· τοῖς δ' ἔνιαι μὲν εἶναι

ἀναξανδρί

ἐβούλεθ'

εὔηνος

αἱ δὲ πολλαὶ φαῦλαι. ἔτι δὲ τούτων τρίτον, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως
μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι τὸ ἄριστον ἡδονήν. ὅλως μὲν οὖν οὐκ ἀγαθόν, ὅτι
πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς φύσιν αἰσθητή· οὐδεμία δὲ γένεσις
συγγενὴς τοῖς τέλεσιν, οἷον οὐδεμία οἰκοδόμησις οἰκίᾳ. ἔτι ὁ σώ-
φρων φεύγει τὰς ἡδονάς. ἔτι ὁ φρόνιμος τὸ ἄλυπον διώκει, οὐ τὸ
ἡδύ. ἔτι ἐμπόδιον τῷ φρονεῖν αἱ ἡδοναί, καὶ ὅσῳ μᾶλλον χαίρει,
μᾶλλον, οἷον τὴν τῶν ἀφροδισίων· οὐδένα γὰρ ἂν δύνασθαι νοῆσαί τι ἐν
αὐτῇ. ἔτι τέχνη οὐδεμία ἡδονῆς· καίτοι πᾶν ἀγαθὸν τέχνης ἔργον.
ἔτι παιδία καὶ θηρία διώκει τὰς ἡδονάς. τοῦ δὲ μὴ πάσας σπου-
δαίας, ὅτι εἰσὶ καὶ αἰσχραὶ καὶ ὀνειδιζόμεναι, καὶ ἔτι βλαβεραί·
νοσώδη γὰρ ἔνια τῶν ἡδέων. ὅτι δ' οὐκ ἄριστον ἡδονή, ὅτι οὐ τέ-
λος ἀλλὰ γένεσις. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. ὅτι
δ' οὐ συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ τὸ ἄριστον, ἐκ
τῶνδε δῆλον. πρῶτον μὲν οὖν ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν διχῶς· τὸ μὲν γὰρ
ἁπλῶς, τὸ δὲ τινί· καὶ αἱ φύσεις καὶ αἱ ἕξεις ἀκολουθήσουσιν,
ὥστε καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ γενέσεις ἀκολουθήσουσι. καὶ αἱ φαῦ-
λαι δοκοῦσαι εἶναι, αἱ μὲν ἁπλῶς φαῦλαι, τινὶ δ' οὔ, ἀλλ' αἱρε-
ταὶ τῷδε· ἔνιαι δ' οὐδὲ τῷδε, ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὀλίγον χρόνον αἱρεταί,
ἁπλῶς δ' οὔ· αἱ δ' οὐδ' ἡδοναί, ἀλλὰ φαίνονται, ὅσαι μετὰ λύπης καὶ
ἰατρείας ἕνεκεν, οἷον αἱ τῶν καμνόντων. ἔτι ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ
τὸ μὲν ἐνέργεια τὸ δ' ἕξις, κατὰ συμβεβηκὸς αἱ καθιστᾶσαι
εἰς τὴν φύσιν ἡδεῖαί εἰσιν· ἔστι δ' ἡ ἐνέργεια ἐν ταῖς ἐ-
πιθυμίαις τῆς ὑπολοίπου ἕξεως καὶ φύσεως· ἐπεὶ καὶ ἄνευ λύ-
πης καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν ἡδοναί, οἷον αἱ τοῦ θεωρεῖν ἐνέργειαι

γρ: φυσικὴν ἕξιν

φρονα φεύξεν καὶ τὸν φρονίμου ἀνάπαλιν δὲ λυπηρόν. καὶ
τὰ θεία καὶ θνητὰ διὰ ὅλων. τῶν αὐτῶν ἐπιτυγχάνει καὶ ἀποτυγχάνει ὁ σοφὸς
καὶ ὁ φαῦλος· καὶ τῶν οὐ καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐπιτυγχάνει
καὶ ἀποτυγχάνει καὶ τὰ θεῖα καὶ τὰ θνητὰ διὰ ὅλων. καὶ τὴν τῶν ἀλυπιῶν
ὁ φρόνιμος· τὰς μὲν ἐπιθυμίας καὶ λύπας καὶ τὰς ἐκ τούτων ἡδονὰς
αὐτὰ γὰρ αὐτὰς· καὶ τὰς τοῦ σώματος φεύξεται· καθάπερ ὁ ἀνόητος
ἀμφοτέρων· διὸ οὐδὲ φρόνιμον φεύξεται αὐτὰ, εἰ καὶ ἐστὶν ἡδονὴ αὐτῶν
ἀγαθόν· ἀγαπητὸν ὅτι μηδὲν ὀλιγωρεῖται καὶ φευκτόν·
μᾶλλον δὲ ἀπλῶς κακόν· ἢ δεῖ ὧν ἐπιμελείας· τῶν δὲ φευκτῶν ἀντικείμενον ἢ φευκτόν τι μὴ κακὸν μηδ' ἀγαθόν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον ἢ ἡδονὴν ἀγαθόν τι εἶναι· ὡς γὰρ αὐτοῖς πρόσεστιν οὐ μόνον
φαίνεσθαι τοῖς· ὡς ὄντως ἀγαθοῖς ἐπὶ πολὺ καὶ τῷ ἰσότιμα ἐναντίῳ.
οὐδὲ γὰρ ἀλλ' φαίνεται ὂν κακόν τι εἶναι τὴν ἡδονήν· δῆλον δὲ ὡς
καὶ ἡδονήν τινα εἶναι· ὅτι ἔνιαι φαῦλαι ἡδοναί· ὡς
καὶ ἐπιθυμίαν τινὰ ἐνίων φαύλων ὀρεκτῶν· ἴσως δὲ καὶ
ἀνάλογον εἴ τις ἐκλάβοι ἕξεως φύσιν ἐνεργείας ἀνεμποδίστου·
ἐνθάδε τοσοῦτον ἐνεργείας ἀφηιρῆσθαι δαιμονίου· ἔστι τινὸς αὐτῶν, ἐστὶν
ἢ ἀνεμπόδιστος, αἱρετοῦ ἀπλῶς ἢ μὴν· τοῦ δὲ ἔστιν ἡδονὴ
ὡς ἔξη ἀντικειμένη ἡδονὴ τοιαύτης. τῶν πολλῶν ἡδονῶν φαύλ
ὧν· ἀφ' ἑτέρας ἀπλῶς· καὶ διὰ τοῦτο πάντες τὸν δαίμονα
μαίνεσθαι οἴονται εἶναι δίκαιον· καὶ ἐμπολὲ ἐποίησεν ἡδονὴν ὡς δεῖται
δαιμονίου εὐλόγως· οὐ δεόμενα δὲ ἐνεργείας τέλους ἐμπε
δίζομένου· ἢ δεῖ δαιμονίου τῶν τελέων· διὸ τρόπος δεῖ τοῦ
δαίμονος ἐν τῷ σώματι φαθῶν καὶ τῶν ἐκτὸς καὶ τῆς τύχης

ἢ φευκτὸν ἢ κακὸν ἢ ἀγαθόν

ἐστιν

τῶν ἀληθῶν

τυροῦσι τὸ ὁρᾶν, τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν· ἀλλ' ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὥς φασιν. ὁμοίως δ' ἐν μὲν τῇ νεότητι διὰ τὴν αὔξησιν ὥσπερ οἱ οἰνωμένοι διάκεινται, καὶ ἡδὺ ἡ νεότης. οἱ δὲ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν δέονται ἀεὶ ἰατρείας· καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσίν· ἐξελαύνει δὲ ἡδονὴ λύπην ἥ τ' ἐναντία καὶ ἡ τυχοῦσα, ἐὰν ᾖ ἰσχυρά· καὶ διὰ ταῦτα ἀκόλαστοι καὶ φαῦλοι γίνονται. αἱ δ' ἄνευ λυπῶν οὐκ ἔχουσιν ὑπερβολήν· αὗται δὲ τῶν φύσει ἡδέων καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἡδέα τὰ ἰατρεύοντα· ὅτι γὰρ συμβαίνει ἰατρεύεσθαι τοῦ ὑπομένοντος πράττοντός τι, διὰ τοῦτο ἡδὺ δοκεῖ εἶναι· φύσει δ' ἡδέα ἃ ποιεῖ πρᾶξιν τῆς τοιᾶσδε φύσεως. οὐκ ἀεὶ δ' οὐθὲν ἡδὺ τὸ αὐτὸ διὰ τὸ μὴ ἁπλῆν ἡμῶν εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνεῖναί τι καὶ ἕτερον, καθὸ φθαρτά, ὥστε ἄν τι θάτερον πράττῃ, τοῦτο τῇ ἑτέρᾳ φύσει παρὰ φύσιν· ὅταν δ' ἰσάζῃ, οὔτε λυπηρὸν δοκεῖ οὔθ' ἡδὺ τὸ πραττόμενον· ἐπεὶ εἴ του ἡ φύσις ἁπλῆ εἴη, ἀεὶ ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἡδίστη ἔσται. διὸ ὁ θεὸς ἀεὶ μίαν καὶ ἁπλῆν χαίρει ἡδονήν· οὐ γὰρ μόνον κινήσεώς ἐστιν ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἀκινησίας, καὶ ἡδονὴ μᾶλλον ἐν ἠρεμίᾳ ἐστὶν ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δὲ πάντων γλυκύτατον, κατὰ τὸν ποιητήν, διὰ πονηρίαν τινά· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος εὐμετάβολος ὁ πονηρός, καὶ ἡ φύσις ἡ δεομένη μεταβολῆς· οὐ γὰρ ἁπλῆ οὐδ' ἐπιεικής. περὶ μὲν οὖν ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας καὶ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης εἴρηται, καὶ τί ἕκαστον καὶ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ αὐτῶν ἐστὶ τὰ δὲ κακά· λοιπὸν δὲ καὶ περὶ φιλίας ἐροῦμεν. τέλος

Ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων βιβλίον ὄγδοον.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ φιλίας ἕποιτ' ἂν διελθεῖν· ἔστι γὰρ ἀρετή τις ἢ μετ' ἀρετῆς· ἔτι δ' ἀναγκαιότατον εἰς τὸν βίον· ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἕλοιτ' ἂν ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα· καὶ γὰρ πλουτοῦσι καὶ ἀρχὰς καὶ δυναστείας κεκτημένοις δοκεῖ φίλων μάλιστ' εἶναι χρεία· τί γὰρ ὄφελος τῆς τοιαύτης εὐετηρίας ἀφαιρεθείσης εὐεργεσίας, ἣ γίνεται μάλιστα καὶ ἐπαινετωτάτη πρὸς φίλους; ἢ πῶς ἂν τηρηθείη καὶ σῴζοιτ' ἂν ἄνευ φίλων; ὅσῳ γὰρ πλείων, τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα. ἐν πενίᾳ τε καὶ ταῖς λοιπαῖς δυστυχίαις μόνην οἴονται καταφυγὴν εἶναι τοὺς φίλους. καὶ νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον, καὶ πρεσβυτέροις πρὸς θεραπείαν καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῆς πράξεως δι' ἀσθένειαν βοηθείας, τοῖς τ' ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις· σύν τε δύ' ἐρχομένω· καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. φύσει τ' ἐνυπάρχειν ἔοικε πρὸς τὸ γεγεννημένον τῷ γεννήσαντι, οὐ μόνον ἐν ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνισι καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ζῴων, καὶ τοῖς ὁμοεθνέσι πρὸς ἄλληλα, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις, ὅθεν τοὺς φιλανθρώπους ἐπαινοῦμεν. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐν ταῖς πλάναις ὡς οἰκεῖον ἅπας ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ φίλον. ἔοικε δὲ καὶ τὰς πόλεις συνέχειν ἡ φιλία, καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον περὶ αὐτὴν σπουδάζειν ἢ τὴν δικαιοσύνην· ἡ γὰρ ὁμόνοια ὅμοιόν τι τῇ φιλίᾳ ἔοικεν εἶναι, ταύτης δὲ μάλιστ' ἐφίενται καὶ τὴν στάσιν ἔχθραν οὖσαν μάλιστα ἐξελαύνουσιν· καὶ φίλων μὲν ὄντων οὐδὲν δεῖ δ

ἐπαινετωτάτη

ἐν πενίᾳ

γίνεταί τι αὐτοῖς παρ' ἀλλήλων ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δι' ἡδονήν· οὐ
τῷ ποιούς τινας εἶναι ἀγαπῶσι τοὺς εὐτραπέλους, ἀλλ' ὅτι ἡδεῖς αὐ-
τοῖς. οἵ τε δὴ διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες διὰ τὸ αὑτοῖς ἀγαθὸν στέρ-
γουσι, καὶ οἱ δι' ἡδονὴν διὰ τὸ αὑτοῖς ἡδύ, καὶ οὐχ ᾗ ὁ φιλούμενός ἐστιν
ἀλλ' ᾗ χρήσιμος ἢ ἡδύς. κατὰ συμβεβηκός τε δὴ αὗται αἱ φιλίαι
εἰσίν· οὐ γὰρ ᾗ ἐστὶν ὅσπερ ἐστὶν ὁ φιλούμενος ταύτῃ φιλεῖται, ἀλλ' ᾗ
πορίζουσιν οἳ μὲν ἀγαθόν τι, οἳ δ' ἡδονήν. εὐδιάλυτοι δὴ αἱ τοιαῦ-
ταί εἰσι, μὴ διαμενόντων αὐτῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ μηκέτι ἡδεῖς ἢ
χρήσιμοι ὦσι, παύονται φιλοῦντες. τὸ δὲ χρήσιμον οὐ διαμένει,
ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλο γίνεται. ἀπολυθέντος οὖν δι' ὃ φίλοι ἦσαν, διαλύ-
εται καὶ ἡ φιλία, ὡς οὔσης τῆς φιλίας πρὸς ἐκεῖνα. μάλιστα δ' ἐν
τοῖς πρεσβυτέροις ἡ τοιαύτη φιλία δοκεῖ γίνεσθαι· οὐ γὰρ τὸ
ἡδὺ οἱ τηλικοῦτοι διώκουσιν, ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον· καὶ τῶν ἐν ἀκμῇ
καὶ νέων ὅσοι τὸ συμφέρον διώκουσιν. οὐ πάνυ δ' οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ
συζῶσι μετ' ἀλλήλων· ἐνίοτε γὰρ οὐδ' εἰσὶν ἡδεῖς· ἐφ' ὅσον ἐλπί-
δας ἔχουσιν ἀγαθοῦ. εἰς ταύτας δὲ καὶ τὴν ξενικὴν τιθέασιν. ἡ δὲ
τῶν νέων φιλία δι' ἡδονὴν εἶναι δοκεῖ· κατὰ πάθος γὰρ οὗτοι
ζῶσι, καὶ μάλιστα διώκουσι τὸ ἡδὺ αὑτοῖς καὶ τὸ παρόν· τῆς ἡλικίας
δὲ μεταπιπτούσης καὶ τὰ ἡδέα γίνεται ἕτερα. διὸ ταχέως γίνονται
φίλοι καὶ παύονται· ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἡ φιλία μεταπίπτει, τῆς
δὲ τοιαύτης ἡδονῆς ταχεῖα ἡ μεταβολή. καὶ ἐρωτικοὶ δ' οἱ νέοι·
κατὰ πάθος γὰρ καὶ δι' ἡδονὴν τὸ πολὺ τῆς ἐρωτικῆς· διόπερ φιλοῦ-
σι καὶ ταχέως παύονται, πολλάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταπίπτον-
τες. συνημερεύειν δὲ καὶ συζῆν οὗτοι βούλονται· γίνεται γὰρ αὐτοῖς τὸ

οὐδὲ δὴ προσδέονται τῆς τοιαύτης ὁμιλίας ἐὰν μὴ ὠφέλιμοι ὦσιν· ἐπὶ τοσοῦτον γάρ εἰσιν ἡδεῖς

κατὰ φιλίαν οὕτως. τελεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία καὶ κατ' ἀρε-
τὴν ὁμοίων· οὗτοι γὰρ τἀγαθὰ ὁμοίως ἀλλήλοις βούλονται ᾗ ἀγαθοί, ἀ-
γαθοὶ δ' εἰσὶ καθ' αὑτούς. οἱ δὲ βουλόμενοι τἀγαθὰ τοῖς φίλοις ἐκεί-
νων ἕνεκα μάλιστα φίλοι· δι' αὑτοὺς γὰρ οὕτως ἔχουσι καὶ οὐ κατὰ
συμβεβηκός. διαμένει οὖν ἡ τούτων φιλία ἕως ἂν ἀγαθοὶ ὦσιν·
ἡ δ' ἀρετὴ μόνιμον. καὶ ἔστιν ἑκάτερος ἁπλῶς ἀγαθὸς καὶ τῷ φίλῳ·
οἱ γὰρ ἀγαθοὶ καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι. ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς· καὶ γὰρ οἱ
ἀγαθοὶ καὶ ἁπλῶς ἡδεῖς καὶ ἀλλήλοις. ἑκάστῳ γὰρ καθ' ἡδονήν
εἰσιν αἱ οἰκεῖαι πράξεις καὶ αἱ τοιαῦται. τῶν ἀγαθῶν δὲ αἱ
αὐταὶ ἢ ὅμοιαι. ἡ τοιαύτη δὲ φιλία μόνιμος εὐλόγως ἐστίν·
συνάπτει γὰρ ἐν αὐτῇ πάνθ' ὅσα τοῖς φίλοις δεῖ ὑπάρχειν. πᾶσα γὰρ
φιλία δι' ἀγαθόν ἐστιν ἢ δι' ἡδονήν, ἢ ἁπλῶς ἢ τῷ φιλοῦντι, καὶ
καθ' ὁμοιότητά τινα. ταύτῃ δὲ πάντα ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καθ' αὑ-
τούς· ταύτῃ γὰρ ὅμοια καὶ τὰ λοιπά. τό τε ἁπλῶς ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ
ἁπλῶς ἐστι. μάλιστα δὴ ταῦτα φιλητά· καὶ τὸ φιλεῖν δὲ καὶ ἡ
φιλία ἐν τούτοις μάλιστα καὶ ἀρίστη. σπανίας δ' εἰκὸς τὰς τοι-
αύτας εἶναι· ὀλίγοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι. ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ
συνηθείας· κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλή-
λους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι· οὐδ' ἀποδέξασθαι
δὴ πρότερον οὐδ' εἶναι φίλους, πρὶν ἂν ἑκάτερος ἑκατέρῳ
φανῇ φιλητὸς καὶ πιστευθῇ. οἱ δὲ ταχέως τὰ φιλικὰ πρὸς ἀλλή-
λους ποιοῦντες βούλονται μὲν φίλοι εἶναι, οὐκ εἰσὶ δὲ εἰ μὴ καὶ φι-
λητοὶ καὶ τοῦτ' ἴσασιν· βούλησις μὲν γὰρ ταχεῖα φιλίας γίνεται,
φιλία δ' οὔ. αὕτη μὲν οὖν καὶ κατὰ τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ

ἁπλῶς ἀγαθοὶ καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι.

τῶν ἀγαθῶν δὲ αἱ τοιαῦται.

μον ὡς ἐμαυτὸν. ὅμοιον δὲ καὶ τὸ μὴ ἀντιμνημονεύειν τὰς τῶν εὐ-
ἐν παντὶ σύμφερόμενος. μηδενὶ δὲ δόλῳ ἀλλήλοις προσιόντες.
ὡς ἀδελφοῖς χαίρειν. ἴσως μὲν οὖν καὶ τοὺς φίλους φιλητέον.
ἐξ ὧν δεῖται φιλίας μᾶλλον. καὶ διὰ τοῦτο ἐρανίζειν μᾶλλον
ταὐτὰ φίλοι. καὶ διὰ τὴν ἀγαθοῦ τινὸς φιλητὸν. οὐ δοκοῦν
δὲ αὐτὰ ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι ἀντιφιλεῖν. οὐδὲ συμπαθεῖν τοῖς
κακοῖς. οὐδὲ συναγωνιᾶν ἀλλὰ καὶ συμπεριφέρεσθαι τοῖς
φίλοις ἕνεκα τῆς φιλίας ἣν ἐμμένουσιν. οἷς μὲν φαῦλοι ἔσονται φίλοι
ἢ μὴ ἐπιεικεῖς ὁμοιοῦσθαι αὐτοῖς. ὁμοιοῦσθαι γὰρ. οἱ δὲ χαθοὶ οὐδὲ αὐτοῖς φίλοι
χρὴ ἀγαθοὶ ὄντες μὴ ἐπιμένειν ἀλλ' ὡς φίλοις. ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι μὴ
τῶν ἁμαρτανομένων ὑφίεσθαι. ὡς δὲ ἐν ἀρίστοις ἀνεῖται ὀφείλων οἰκέτης. οὐδὲ μισητέον
τῶν ἐπιεικῶν ἀλλ' ἀγαθοὶ ὄντες. οὕτω καὶ ἐν ἀρίστῃ φιλίᾳ. οἷον τὸν ζῶντα
ἀνθρώπων ἐπιεικεῖς ὄντες ἀλλήλοις καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἀγαθοί. οἱ δὲ κακοὶ οὐδὲ
ἑαυτοῖς συμφέρονται. πρὸς ἄλλους ἀγαθοὶ γενόμενοι. οὐκ ἐν ἔριδι ὄντες. οὐδὲ
ὡς ἐχθροῖς. ἴσως μὲν οὖν καὶ τοὺς φίλους φευκτέον.
ἐξ ὧν δεῖται φιλίας μᾶλλον. καὶ διὰ τοῦτο ἐρανίζειν μᾶλλον
ταὐτὰ φίλοι. καὶ διὰ τὴν ἀγαθοῦ τινὸς φιλητὸν. οὐ δοκοῦν
δὲ αὐτὰ ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι ἀντιφιλεῖν. οὐδὲ συμπαθεῖν τοῖς
κακοῖς. οὐδὲ συναγωνιᾶν ἀλλὰ καὶ συμπεριφέρεσθαι τοῖς
φίλοις ἕνεκα τῆς φιλίας ἣν ἐμμένουσιν. οἷς μὲν φαῦλοι ἔσονται φίλοι
ἢ μὴ ἐπιεικεῖς ὁμοιοῦσθαι αὐτοῖς. ὁμοιοῦσθαι γὰρ. οἱ δὲ χαθοὶ οὐδὲ αὐτοῖς φίλοι
χρὴ ἀγαθοὶ ὄντες μὴ ἐπιμένειν ἀλλ' ὡς φίλοις. ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι μὴ
τῶν ἁμαρτανομένων ὑφίεσθαι. ὡς δὲ ἐν ἀρίστοις ἀνεῖται ὀφείλων οἰκέτης. οὐδὲ
ἀγαθοὶ ὄντες. οὕτω καὶ ἐν ἀρίστῃ φιλίᾳ. οἷον τὸν ζῶντα
ἀνθρώπων ἐπιεικεῖς ὄντες ἀλλήλοις καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἀγαθοί. οἱ δὲ κακοὶ οὐδὲ
ἑαυτοῖς συμφέρονται. πρὸς ἄλλους ἀγαθοὶ γενόμενοι. οὐκ ἐν ἔριδι ὄντες. οὐδὲ
ὡς ἐχθροῖς. ἴσως μὲν οὖν καὶ τοὺς φίλους φευκτέον.
ἐξ ὧν δεῖται φιλίας μᾶλλον. καὶ διὰ τοῦτο ἐρανίζειν μᾶλλον
ταὐτὰ φίλοι. καὶ διὰ τὴν ἀγαθοῦ τινὸς φιλητὸν. οὐ δοκοῦν
δὲ αὐτὰ ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι ἀντιφιλεῖν. οὐδὲ συμπαθεῖν τοῖς
κακοῖς. οὐδὲ συναγωνιᾶν ἀλλὰ καὶ συμπεριφέρεσθαι τοῖς
φίλοις ἕνεκα τῆς φιλίας ἣν ἐμμένουσιν. οἷς μὲν φαῦλοι ἔσονται φίλοι
ἢ μὴ ἐπιεικεῖς ὁμοιοῦσθαι αὐτοῖς. ὁμοιοῦσθαι γὰρ. οἱ δὲ χαθοὶ οὐδὲ αὐτοῖς φίλοι
χρὴ ἀγαθοὶ ὄντες μὴ ἐπιμένειν ἀλλ' ὡς φίλοις. ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι μὴ
τῶν ἁμαρτανομένων ὑφίεσθαι. ὡς δὲ ἐν ἀρίστοις ἀνεῖται ὀφείλων οἰκέτης. οὐδὲ
ἀγαθοὶ ὄντες. οὕτω καὶ ἐν ἀρίστῃ φιλίᾳ. οἷον τὸν ζῶντα
ἀνθρώπων ἐπιεικεῖς ὄντες ἀλλήλοις καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἀγαθοί. οἱ δὲ κακοὶ οὐδὲ
ἑαυτοῖς συμφέρονται. πρὸς ἄλλους ἀγαθοὶ γενόμενοι. οὐκ ἐν ἔριδι ὄντες. οὐδὲ
ὡς ἐχθροῖς. ἴσως μὲν οὖν καὶ τοὺς φίλους φευκτέον.
ἐξ ὧν δεῖται φιλίας μᾶλλον. καὶ διὰ τοῦτο ἐρανίζειν μᾶλλον
ταὐτὰ φίλοι. καὶ διὰ τὴν ἀγαθοῦ τινὸς φιλητὸν. οὐ δοκοῦν
δὲ αὐτὰ ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι ἀντιφιλεῖν. οὐδὲ συμπαθεῖν τοῖς
κακοῖς. οὐδὲ συναγωνιᾶν ἀλλὰ καὶ συμπεριφέρεσθαι τοῖς
φίλοις ἕνεκα τῆς φιλίας ἣν ἐμμένουσιν. οἷς μὲν φαῦλοι ἔσονται φίλοι
ἢ μὴ ἐπιεικεῖς ὁμοιοῦσθαι αὐτοῖς. ὁμοιοῦσθαι γὰρ. οἱ δὲ χαθοὶ οὐδὲ αὐτοῖς φίλοι
χρὴ ἀγαθοὶ ὄντες μὴ ἐπιμένειν ἀλλ' ὡς φίλοις. ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι μὴ
τῶν ἁμαρτανομένων ὑφίεσθαι. ὡς δὲ ἐν ἀρίστοις ἀνεῖται ὀφείλων οἰκέτης. οὐδὲ

ἢ καὶ οἱ μακάριοι. μονῶσαι σοφόν

λοιδορίαις ἢ χρήμασι
στασιάζουσιν ἀλλήλοις

λοιον· ἴσως δὲ οὐδὲ φίλεται τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καθ' αὑτὸ· ὥσπερ
καὶ τὸ ζυμοῦσθαι ὑπερβολή τις οὖσα τοῦ μέσου ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν· οὐ
πολλῶν ἕνεκα ἐρῶμεν ἀλλ' ἐπὶ τὸ μέσον ἐλθεῖν.
καὶ ὡς θερμῶν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμοίως· ταῦτα μὲν οὖν ἀφορίζωμεν περὶ
ἐστὶν ὁμοφιλίαν ἔοικε δὲ καθ' ἑκάστην ἀρετὴν εἶναί τινα φιλία αὐτῶν
καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῖς εἶναι φιλίας πρὸς τοὺς ἀνοικείους· ἐν ἀστείοις
κοινωνία δοκεῖ τις δίκαιον εἶναι· καὶ φιλία ἂν· ὥστε σφόδρα
φιλοῦσιν οἱ φιλόγελοι οὐ μόνον σπουδαῖοι ἀλλὰ καὶ εὐτράπελοι ὁμοίως
δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις κοινωνίαις· καθόσον δὲ κοινωνοῦσιν
ἐπὶ τοσοῦτον ἔστι φιλία· καὶ γὰρ τὸ δίκαιον καὶ ἡ φιλία περὶ τὰς
τῶν φίλων ὀρθῶς· ἐν κοινωνίᾳ δὲ ἡ φιλία· ἔστι δὲ ἀδελφοῖς
μὲν καὶ ἑταίροις πάντα κοινά· τοῖς δὲ ἄλλοις ἀφωρισμένη· καὶ τοῖς
μὲν πλείω· τοῖς δὲ ἐλάττω· καὶ γὰρ τῶν φιλῶν· καὶ μᾶλλον οὖν
δίκαιον· διαφέρει δὲ καὶ τὰ δίκαια· οὐ δεῖ γὰρ ταὐτὸν τοὺς ἐσθ'
τοὺς ἔκγονα· καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους· οὐ δεῖ ταῖς προς
πολίτας· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φιλῶν· ἑτέρα δὴ καὶ
ἀλλὰ πρὸς ἑκάστους τούτων· καὶ ὥσπερ οἱ λαμβάνοντες τῶν μᾶλλον
φίλους εἶναι· οἷον ξένῳ μᾶλλον ἀρκεῖ συμπαρεῖναι ἢ βοηθῆσαι
πολίτην· καὶ μὴ βοηθῆσαι ἀδελφῷ ἢ ἑταίρῳ· καὶ τἄλλα
τοιαῦτ' ἀνάγκη ἀεὶ διαφέρειν· ὥσπερ δὲ μάλιστα τοῦτο μὲν ἁπλῶς
τὸ φιλεῖν καὶ τὸ δίκαιον ὡς ἐνίοις αὐτοῖς οὖσα· καὶ ἐν τούτοις
ἀνάγκη· αἱ δὲ κοινωνίαι τῶν ἀποθανόντων μορίοις ἔοικαι τῆς πρὸς
τινά· σύμπτωμα γὰρ ἐστὶ τινι συμφέροντι· καὶ τὸ εὖ
μνησθῆναι τῶν ζώντων ἡδύ.

ὁμοιότης μάλιστα φιλία τοῖς ὁμοίοις· καὶ ἡ φιλία πολλὴ τοῖς
ἀλλήλοις συνοῦσιν· ἴσοι δὲ καὶ ὅμοιοι· τὸ δὲ ἐθέλειν ἀλλήλοις
ἐστὶν ἡ φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἀλλ' οὐ πάντα
ἐστὶν ἐν τοῖς ἀψύχοις· ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐστὶν ἡ φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις φιλία· ἔστι δὲ καὶ

ὀλιγαρχίαν ἢ δημοκρατίαν ἢ τυραννίδα ἢ ἄλλο τι τῶν ἀρχόντων. οὐ γὰρ ἔστι βασιλεὺς ὁμοίως αὐτὸς καὶ τοῖς
ἀρχομένοις ἀρέσκων· ὁ δεσπότης οὐ δεσπόζει οὕτως ὥστε μηδὲν ἐπιτρέπειν αὐτῷ οὐδὲν ὅπου μὴ δεῖ· τοῖς δὲ ἀρχομένοις· ὁ δὲ δημοκρατούμενος
ἢ πλουτοῦσιν ἢ εὐγενεῖς εἶναι βούλεται· ἢ δὲ τυραννὶς ἀμφοῖν ἀπέχεται μάλιστα·
τοῖς δὲ αὐτῷ ἀλλοτρίοις ὅτι ἥκιστα· καὶ φαυλότατον ἐστὶ τοῦτο τῶν πολιτευμάτων·
τυραννὶς· ὁ δὲ μεσίτης βασιλεὺς τῇ ἀνισότητι· ἀφ' ὧν δὲ ὁρίζομεν,
τίας δὲ ἃς ὅλας ἀφεῖλε πᾶσι τῶν ἀρχόντων· οἱ δὲ μεσῖται τῆς τε
λεως ἀπέλαυον ἀξίως· καὶ φαῦλα μὲν τὰ πολλὰ τῶν ἀλλοτρίων ἐ
αὐτοῖς· Καὶ τὰς ἀρχὰς οὐκ ἀφῃρῆς αὐτοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐβεβαίου αὐτοῖς
τὸ πλουτεῖν· ὀλίγοι δὲ ἄρχουσι καὶ μεταβαίνουσιν ἐκ τῶν ἀ
τῶν ἀρχῶν· ἐν δὲ δὴ τιμοκρατίᾳ ἢ δημοκρατίᾳ
ζόμενοι δὲ φασιν αὐτὰς· πλήθους δὲ βουλομένου τὴν τιμοκρα
τίαν εἶναι· καὶ ἴσοι πάντες οἱ ἐν τῷ τιμήματι· ἢ πᾶς δῆμο
μᾶλλον ἐστὶν ἢ δημοκρατία· ἐν τιμοκρατίᾳ δὲ ἀναγκαῖον ἀλλ
πολιτείας ἀνάγκη· μεταβαίνειν οὖν μάλιστα οὕτως αἱ πολιτεῖαι· ἐμ
μὲν γὰρ οὐσίαν μεγάλην βαίνουσιν· ὁμοίως πάντα δαπανῶσιν
οἷον ἀφαιρέσεσι λαβοῦσαι δὲ ἐνίας οἰκίσεις· ἢ μεῖ
χρὸν ἀεὶ ἀεὶ νομίσεως· φασὶ λάσκημα· τῶν
τέκνων γάρ τῷ ἀεὶ μένει· εὐτυχήσειν δὲ τὴν ὁμηρικὴν φησὶ πρὸ πάντα ἀεὶ,
πεσοῦσαν· πεῖναι γὰρ ἀεὶ βουλεῖται βασιλεύειν· ἐν ᾗ δ'
σας δὲ πολλοὺς ἀεὶ στρατιώτας, χρεῶν, ἐπεὶ ὡς δούλοις τοῖς ἐν τῇ
στρατιᾷ, δεινὰ ἢ ἀλλοτρία πρὸς δούλους· ὅταν δὲ καὶ ἀλλοτρίως συμ-

φέρωσι καὶ ἐν δουλείᾳ, καὶ ὅταν ἐπιθῆται μὴ ἀδυνάμενος
τύπου δὲ καὶ οἰκονομεῖται ἀρχόντων· καὶ δι' ὃ καὶ φασί τι
τὸ κοινῇ συμφέρον· ἀπὸ μέντοι ἄλλης κοινωνίας καὶ ἀρχῆς
συμφέροντος φίλοι· οἷον ναυτῶν ἐπὶ μισθῷ ἀνδρῶν
ἐστὶ γὰρ ἐπὶ τέλει τινὶ ἡ κοινωνία· καὶ ἐπὶ τοῦτο συνάγει
ὁμοίως δὲ καὶ φυλέται· καὶ δημόται· ἐπὶ τινὰ δεῖ ὠφελίαν
ἀεὶ ἀεὶ ἐστὶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις· ἀπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων· αὐτὰ δὲ
σίας ἕνεκα, καὶ ὁμοουσίας· ἅπασαι δὲ αἱ τοιαῦται κοινωνίαι
καιον εἶναι· οὐδὲ συμφέροντος ἡ φιλία
ἐ φίλεται· ἀμφὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ βέβαιον θεσπίζειν ἐστὶ τοῖς
τας ὁμόνοια· τιμᾶσι δὲ ἀπονέμοντες τοῖς θεοῖς καὶ ἐ αὐτοῖς
πᾶσι δὲ πρέπει μᾶλλον δοκεῖ· αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ θεσπίσεις
φασὶν ἀεὶ μεταβάσεων μεταβολὰς συμπίπτειν, οἷον
δορμὲ· μᾶλλον δ' ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐστὶ φιλία καιροῖς· ἅπασαι
φασὶν ἀεὶ κοινωνίαι εἶναι τῆς πολιτικῆς ἕνεκα· ἀκολουθεῖ
δὲ αἱ περὶ αὐτὰ φιλίαι τοῖς κοινωνίαις· πολιτείαι δὲ
δεῖα ἴση ἢ
πολίτου Δημία· ἴσους δὲ καὶ αὐτὰ βλέπειν φασὶ· οἷον φθορὰ αὐτοῦ· τὴ
δὲ αἱ μὲν πολίτου βασιλείαι καὶ ἀριστοκρατία· λίτη δὲ αἱ
τιμητῶν ἢ τιμοκρατία πολιτεῖαι δὲ φασίν· πολίτ
δεῖ ὠθασιν αὐτὴν οἱ πολλοὶ μᾶλλον· φύσει δὲ βελτίστη
ἢ βασιλεία· μέση δὲ ἡ τιμοκρατία· ἀφανίζεσθαι δὲ βασιλ
μετυραννίς· ἀπὸ φαύλου γὰρ μεσίτου· διαφέρουσι δὲ πολλῷ
ὁ μὲν γὰρ τυραννος τὸ αὑτῷ συμφέρον σκοπεῖ· ὁ δὲ βασιλ

κ' ἀρετὴν ὄντα διαλυτέον· ἢ ὁμολογήσαι ἂν δυνάμενος
ἀποδώσειν· ἀδυνάτου δ' οὐδ' ὁ δοὺς ἠξίωσεν ἄν· ὥστ' εἴπερ
δυνατὸς ἀποδοτέον· ἐν ἀρχῇ δ' ἐπισκεπτέον ὑφ' οὗ
εὐεργετεῖται· καὶ ἐπὶ τίνι· ὅπως ἐπὶ τούτοις ὑπομένῃ ἢ μή.
ἀμφισβήτησιν δ' ἔχει πότερα δεῖ τῇ τοῦ παθόντος ὠφελείᾳ
μετρεῖν καὶ πρὸς ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν· ἢ τῇ τοῦ δρά-
σαντος εὐεργεσίᾳ· οἱ μὲν γὰρ παθόντες, τοιαῦτά φασι λα-
βεῖν παρὰ τῶν εὐεργετῶν, ἃ μικρὰ ἦν ἐκείνοις· καὶ ἐξῆν παρ' ἑ-
τέρων λαβεῖν κατασμικρίζοντες· οἱ δ' ἀνάπαλιν τὰ μέγιστα
παρ' αὐτοῖς, καὶ ἃ παρ' ἄλλων οὐκ ἦν· καὶ ἐν κινδύνοις ἢ τοιαύ-
ταις χρείαις· ἆρ' οὖν διὰ μὲν τὸ χρήσιμον τῆς φιλίας οὔσης
ἡ τοῦ παθόντος ὠφέλεια μέτρον ἐστίν· οὗτος γὰρ ὁ δεόμενος· καὶ
ἐπαρκεῖ αὐτῷ ὡς κομιούμενος τὴν ἴσην· τοσαύτη οὖν γεγένη-
ται ἐπικουρία ὅσον οὗτος ὠφέληται· καὶ ἀποδοτέον δὲ αὐτῷ ὅσον ὠφελή
ἐπηύρατο· ἢ καὶ πλέον· κάλλιον γάρ. ἐν δὲ ταῖς κατ' ἀρετὴν
ἐγκλήματα μὲν οὐκ ἔστι· μέτρῳ δ' ἔοικεν ἡ τοῦ δράσαντος προαίρε-
σις· τῆς ἀρετῆς γὰρ καὶ τοῦ ἤθους ἐν τῇ προαιρέσει τὸ κύριον.
Διαφέρονται δὲ καὶ ἐν ταῖς καθ' ὑπεροχὴν φιλίαις· ἀξιοῖ γὰρ ἑκά-
τερος πλέον ἔχειν· ὅταν δὲ τοῦτο γίνηται, διαλύεται ἡ φιλία· οἴε-
ται γὰρ ὅ τε βελτίων προσήκειν αὐτῷ πλέον ἔχειν· τῷ γὰρ ἀγα-
θῷ νέμεσθαι πλέον· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ὠφελιμώτερος· ἀχρεῖον
γὰρ ὄντα οὔ φασι δεῖν ἴσον ἔχειν· λειτουργίαν τε γὰρ γίνεσθαι
καὶ οὐ φιλίαν· εἰ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων ἔσται τὰ ἐκ τῆς φι-
λίας· οἴονται γὰρ καθάπερ ἐν χρημάτων κοινωνίᾳ πλεῖον λαμ-

βάνουσιν οἱ συμβαλλόμενοι πλεῖον· οὕτω δεῖν καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ.
ὁ δ' ἐνδεὴς καὶ ὁ χείρων ἀνάπαλιν· φίλου γὰρ ἀγαθοῦ εἶναι
τὸ ἐπαρκεῖν τοῖς ἐνδεέσι· τί γάρ φασιν ὄφελος σπουδαίῳ ἢ
δυνάστῃ φίλον εἶναι μηδέν γε μέλλοντα ἀπολαύειν· ἔοικε δ'
ἑκάτερος ὀρθῶς ἀξιοῦν· καὶ δεῖν ἑκατέρῳ πλέον νέμειν
ἐκ τῆς φιλίας· οὐ τοῦ αὐτοῦ δέ· ἀλλὰ τῷ μὲν ὑπερέχοντι τιμῆς·
τῷ δ' ἐνδεεῖ κέρδους· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἡ
τιμὴ γέρας· τῆς δ' ἐνδείας ἐπικουρία, ὁ κέρδος· οὕτω δ'
ἔχειν τοῦτο καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις φαίνεται· οὐ γὰρ τιμᾶται ὁ μη-
δὲν ἀγαθὸν τῷ κοινῷ πορίζων· τὸ κοινὸν γὰρ δίδοται τῷ τὸ κοινὸν
εὐεργετοῦντι· ἡ τιμὴ δὲ κοινόν· οὐ γὰρ ἔστιν ἅμα χρηματίζε-
σθαι ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ τιμᾶσθαι· ἐν πᾶσι γὰρ τὸ ἔλαττον
οὐδεὶς ὑπομένει· τῷ δὴ περὶ χρήματα ἐλαττουμένῳ τιμὴν
ἀπονέμουσι· καὶ τῷ δωροδόκῳ χρήματα· τὸ κατ' ἀξίαν γὰρ
ἐπανισοῖ καὶ σώζει τὴν φιλίαν καθάπερ εἴρηται· οὕτω δὴ
καὶ τοῖς ἀνίσοις ὁμιλητέον· καὶ τῷ εἰς χρήματα ὠφελουμένῳ
ἢ εἰς ἀρετὴν τιμὴν ἀνταποδοτέον, ἀνταποδιδόντα τὰ ἐνδεχό-
μενα· τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ κατ' ἀξίαν· οὐ-
δὲ γάρ ἐστιν ἐν πᾶσι καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς
καὶ γονεῖς· οὐδεὶς γὰρ τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν ἀποδοίη· εἰς δύ-
ναμιν δὲ ὁ θεραπεύων ἐπιεικὴς εἶναι δοκεῖ· διὸ κἂν
δόξειεν οὐκ ἐξεῖναι υἱῷ πατέρα ἀπείπασθαι· πατρὶ δ' υἱόν· ὀφεί-
λοντα γὰρ ἀποδοτέον· οὐθὲν δὲ ποιήσας ἄξιον τῶν ὑπηργ-
μένων δέδρακεν, ὥστ' ἀεὶ ὀφείλει· οἷς δ' ὀφείλεται, ἐξουσία

φίλοι. ὁ αὐτὸς οὖν ὢν τεθνᾶναι μὴ θέλῃ φίλος
ἀλλὰ πάθος μεθεὶς πρὸς τὸν νοῦν τὸν τοῦ
αὐτῷ. ὁ αὐτὸς δὲ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν
ἀκούσιον καὶ τὴν αὐτῷ ἀγνοίᾳ. μὴ μάχεσθαι τοῖς νόμοις
μηδὲ λυπεῖσθαι ὅτι μὴ τὰ ἐναντία
ἐστὶν ἢ ἐπιθυμεῖ ἢ ἐβούλετο. ἐὰν
ἀποθνήσκῃ ὡς φαθον ἡμέρᾳ δεῖ μεθ' ἡδονῆς
πιφιλητέον. οὐ δὲ ὁμοίως φιλητέον ὅπως
τεθνᾶναι. οὔτε δὲ φιλητέον πικρὸν οὔτε
ὁ αὐτὸς φίλος. ὁμοίως
γρόμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον. ὅρος οὖν εὐθὺς διαιρεῖσθαι
οὐσῶν. ἐπιεικεῖς αὐτάρκεσιν ἡδονὴν μεθ' ἡδονῆς. ἐπεὶ
μοίωσιν δὲ ἔχοντες μὴ βοηθητέον ἐν ἡδονῇ
σιν. ὅσῳ ἐλάττων καὶ ἧττον φίλος ὁ ἐπιεικὴς
ἀμφοῖν. ὅρος
ὀλλύμενος οὐδὲν ἄρα μᾶλλον. οὐδὲ δι' ὑπὲρ
οὐδὲ φίλος. ἀμοίωσιν θέντα τῶν ἀδυνάτων ἐπὶ τῶν
ἢ φίλος. ὅρος μὴ διαμένοι ὁ δὲ ἐπιεικὴς ἐνοίσει μὴ
πολλοὶ ἀναγκαῖοι ἐπὶ ἀρετὴν. ἀρχὴ ἐκ τοῦ φίλου ἢ χρῆ
ἐμβλητέον. ἐν μεγάλῃ δὲ διαστάσει μάλιστ' ἀλλοτριοῦται
οἱ ἐναντίως ἐπιτηδείως φίλοις. ἐπεὶ δὲ ὁμοίως διαμένοι
πολὺ μᾶλλον. ὁ δὲ μὴ ἐπιτηδείως ὡς ἀνὴρ
φίλοι μὴ ἐπιτρέπομεν ποιεῖν αὐτοῖς μὴ ἐπιτρέπουσι μὴ
πολλοῖς. οὐδὲ δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδείως
οἷον τὸν αὐτὸν φίλον ἢ μὴ. ἐπὶ τοῦ
οἷον. ἐπεὶ δὲ ἐξ ἀρχῆς

λέγεται

92

ἔστι γὰρ αὐτὸς ἑαυτοῦ φίλος

ἔστι γὰρ καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ φίλος

ἔστι γὰρ καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ φίλος

ἀρχὴ δὲ φιλίας

καὶ ταὐτὰ προαιρῶνται καὶ πράττωσι τὰ κοινῇ δόξαντα. περὶ τὰ πρακτὰ δὴ ὁμονοοῦσι· καὶ τούτων περὶ τὰ ἐν μεγέθει καὶ ἐνδεχόμενα ἀμφοῖν ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν· οἷον αἱ πόλεις, ὅταν πᾶσι δοκῇ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς εἶναι· ἢ συμμαχεῖν Λακεδαιμονίοις· ἢ ἄρχειν Πιττακὸν ὅτε καὶ αὐτὸς ἤθελεν· ὅταν δ' ἑκάτερος ἑαυτὸν βούληται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς Φοινίσσαις, στασιάζουσιν· οὐ γάρ ἐστιν ὁμονοεῖν τὸ αὐτὸ ἑκάτερον ἐννοεῖν ὁδήποτε, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ· οἷον ὅταν καὶ ὁ δῆμος καὶ οἱ ἐπιεικεῖς τοὺς ἀρίστους ἄρχειν· οὕτω γὰρ πᾶσι γίνεται οὗ ἐφίενται. πολιτικὴ δὲ φιλία φαίνεται ἡ ὁμόνοια, καθάπερ καὶ λέγεται· περὶ τὰ συμφέροντα γάρ ἐστι καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον ἥκοντα. ἔστι δ' ἡ τοιαύτη ὁμόνοια ἐν τοῖς ἐπιεικέσιν· οὗτοι γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ὁμονοοῦσι καὶ ἀλλήλοις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄντες ὡς εἰπεῖν· τῶν τοιούτων γὰρ μένει τὰ βουλεύματα, καὶ οὐ μεταρρεῖ ὥσπερ εὔριπος· βούλονταί τε τὰ δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα· τούτων δὲ καὶ κοινῇ ἐφίενται. τοὺς δὲ φαύλους οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν πλὴν ἐπὶ μικρόν, καθάπερ καὶ φίλους εἶναι· πλεονεξίας ἐφιεμένους ἐν τοῖς ὠφελίμοις· ἐν δὲ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς λειτουργίαις ἐλλείποντας· ἑαυτῷ δ' ἕκαστος βουλόμενος ταῦτα τὸν πέλας ἐξετάζει καὶ κωλύει· μὴ γὰρ τηρούντων τὸ κοινὸν ἀπόλλυται· συμβαίνει οὖν αὐτοῖς στασιάζειν· ἀλλήλους μὲν ἐπαναγκάζοντας· αὐτοὺς δὲ μὴ βουλομένους τὰ δίκαια ποιεῖν. οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον φιλεῖν ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντας· καὶ ὡς παρὰ λόγον γινόμενον

ἐπιζητεῖται. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις φαίνεται ὅτι οἳ μὲν ὀφείλουσι· τοῖς δὲ ὀφείλεται· καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν δανείων οἱ μὲν ὀφείλοντες βούλονται μὴ εἶναι οἷς ὀφείλουσιν· οἱ δὲ δανείσαντες καὶ ἐπιμελοῦνται τῆς τῶν ὀφειλόντων σωτηρίας· οὕτω καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας βούλεσθαι εἶναι τοὺς παθόντας ὡς κομιουμένους τὰς χάριτας· τοῖς δ' οὐκ εἶναι ἐπιμελὲς τὸ ἀνταποδοῦναι. Ἐπίχαρμος μὲν οὖν τάχ' ἂν φαίη ταῦτα λέγειν αὐτοὺς ἐκ πονηροῦ θεωμένους· ἔοικε δ' ἀνθρωπικῷ· ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολλοί, καὶ μᾶλλον εὖ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἐφίενται. δόξειε δ' ἂν φυσικώτερον εἶναι τὸ αἴτιον· καὶ οὐδ' ὅμοιον τὸ περὶ τοὺς δανείσαντας· οὐ γάρ ἐστι φίλησις περὶ ἐκείνους· ἀλλὰ τοῦ σῴζεσθαι βούλησις τῆς κομιδῆς ἕνεκα· οἱ δ' εὖ πεποιηκότες φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς εὖ παθόντας κἂν μηδὲν ὦσι χρήσιμοι μηδ' εἰς ὕστερον γένοιντ' ἄν· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβέβηκε· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου· μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπεραγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα, στέργοντες ὥσπερ τέκνα. τοιούτῳ δὲ ἔοικε καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν· τὸ γὰρ εὖ πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα· τούτου δ' αἴτιον ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν αἱρετὸν καὶ φιλητόν· ἐσμὲν δ' ἐνεργείᾳ· τῷ ζῆν γὰρ καὶ πράττειν· ἐνεργείᾳ δὲ ὁ ποιήσας τὸ ἔργον ἐστί πως· στέργει δὴ τὸ ἔργον διότι καὶ τὸ εἶναι· τοῦτο δὲ φυσικόν· ὃ γάρ ἐστι δυνάμει, τοῦτο

φιλαύτους, οὐ πάνυ δῆλον. ὅτι μὲν γὰρ τοὺς πολλοὺς οὕτω διατίθησι
καὶ μάλιστα τοὺς πονηροὺς μάλιστα γὰρ αὐτῶν ἐπιτιμῶσιν ἑαυτοῖς
ὅσοι τῶν παιδείας καὶ λόγου τινὸς ἐφάπτονται· τοὺς δὲ ἐπιεικεῖς
οὐδὲν ἴσως φιλαυτίας προσήκειν δοκεῖ· ἀφιστάμενοι γὰρ αὐτῶν
πράξεων μᾶλλον ἢ πρὸς φίλους ἐοίκασιν ἑαυτοῖς διατίθεσθαι·
καὶ μάλιστα δὴ θανὼν ἐπιτιμήσας ἑαυτῷ καὶ παύσας τῶν πρακτέων
τὰ τοιαῦτα πάθη. ὡς οὖν δεῖ λέγεσθαι τὸν φιλαύτην μᾶλλον ἢ μή,
ὁποῖόν τινα τοῦτον ὑπολαμβάνουσιν οἱ πολλοί· οὗτος γὰρ ἔοικεν
μάλιστα ὁ τοῦτο ἁπάντων ποιῶν ἢ τοῦτο μάλιστα· καὶ φιλαύτους
ὀνειδίζουσιν ὅσοι ἑαυτοῖς μάλιστα νέμουσιν τὰ καλὰ καὶ ἐπαίνων
καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν καὶ ὅσων ἄλλων ἐφίενται τοῖς ἡδίστοις
ἀνδράσιν ἀπονέμειν καὶ πράττειν καλόν· ἐν οἷς γὰρ ἕκαστος
ἐπιμελὴς καὶ μάλιστα πάντων ἐπιθυμεῖ τοῦ τυχεῖν ἀγαθῶν, τούτοις
μάλιστα πάντων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν· ὁ δὲ τὰ χρήματα ἐπιθυμῶν
ἑαυτῷ νέμειν μᾶλλον τούτου στοχάζεται, καὶ ἐπὶ πᾶσιν οὕτως·
καὶ γὰρ ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἐπιθυμοῦσιν ὅσοι τοιοῦτοί εἰσιν, καὶ
ὅλως τοῖς ἐπιθυμητοῖς ἑαυτοῖς ἕκαστα ἀπονέμουσιν· καὶ μάλιστα
δὴ τὸ φρονεῖν· πάντες γὰρ ἂν τοῦτο ἑαυτοῖς ἀπονείμαιεν μάλιστα
ἀγαθόν· καὶ ὁ τοῦτον ἐπιτελῶν πάντων μάλιστα ἔσται φρόνιμος·
ἕκαστος γὰρ τούτου ἐστὶν ἐπιστήμων ὧν ἐπιστήμων ἐστίν· οὕτω
δὲ καὶ ὁ ἀγαθὸς φρόνιμος· ἀγαθῶν δὴ πάντων μάλιστα ἑαυτῷ
φίλαυτος μάλιστ' ἂν εἴη καὶ ἑαυτὸν μάλιστα φιλοῖ. διαφέρων δὲ
τοσούτου ὅσου τὸ καλὸν τοῦ αἰσχροῦ καὶ τὸ ἐπαινετὸν τοῦ
ψεκτοῦ· πάντα γὰρ αὐτῷ τὰ κατ' ἀξίαν ὑπάρχει, καὶ ἑαυτῷ
πάντων μάλιστα ἕπεται, καὶ ἑαυτὸν πάντων μάλιστα ἄρχει τὸν
ἄριστον· καὶ πάντα πράττει τὰ καλὰ καὶ ἐπιτείνει ἐπὶ τοῦτο
ἕκαστα· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὡσαύτως· ἅπασιν γὰρ τοῖς
ἀγαθοῖς ἐπιτείνει ἑαυτῷ μάλιστα· καὶ ὅλως τὰ μὲν ἀγαθὰ
ἑαυτῷ μάλιστα, τὰ δὲ κακὰ τοῖς ἄλλοις· ὁ δὲ τοῦτον φιλῶν
φιλαύτους ἐστὶν ἃ δεῖ μάλιστα· ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ἢ ἐλλείπει
ἢ ἁμαρτάνει τῶν τοιούτων· ἐν ᾧ γὰρ ἕκαστος ἐπιμελὴς καὶ
μάλιστα πάντων ἐπιθυμεῖ τοῦ τυχεῖν ἀγαθῶν, τούτοις μάλιστα
πάντων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν· ὁ δὲ τὰ χρήματα ἐπιθυμῶν ἑαυτῷ
νέμειν μᾶλλον τούτου στοχάζεται, καὶ ἐπὶ πᾶσιν οὕτως· καὶ γὰρ
ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἐπιθυμοῦσιν ὅσοι τοιοῦτοί εἰσιν, καὶ ὅλως
τοῖς ἐπιθυμητοῖς ἑαυτοῖς ἕκαστα ἀπονέμουσιν· καὶ μάλιστα δὴ
τὸ φρονεῖν· πάντες γὰρ ἂν τοῦτο ἑαυτοῖς ἀπονείμαιεν μάλιστα
ἀγαθόν· καὶ ὁ τοῦτον ἐπιτελῶν πάντων μάλιστα ἔσται φρόνιμος·
ἕκαστος γὰρ τούτου ἐστὶν ἐπιστήμων ὧν ἐπιστήμων ἐστίν· οὕτω
δὲ καὶ ὁ ἀγαθὸς φρόνιμος· ἀγαθῶν δὴ πάντων μάλιστα ἑαυτῷ
φίλαυτος μάλιστ' ἂν εἴη καὶ ἑαυτὸν μάλιστα φιλοῖ. διαφέρων δὲ
τοσούτου ὅσου τὸ καλὸν τοῦ αἰσχροῦ καὶ τὸ ἐπαινετὸν τοῦ
ψεκτοῦ· πάντα γὰρ αὐτῷ τὰ κατ' ἀξίαν ὑπάρχει, καὶ ἑαυτῷ
πάντων μάλιστα ἕπεται, καὶ ἑαυτὸν πάντων μάλιστα ἄρχει τὸν
ἄριστον· καὶ πάντα πράττει τὰ καλὰ καὶ ἐπιτείνει ἐπὶ τοῦτο
ἕκαστα· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὡσαύτως· ἅπασιν γὰρ τοῖς
ἀγαθοῖς ἐπιτείνει ἑαυτῷ μάλιστα· καὶ ὅλως τὰ μὲν ἀγαθὰ
ἑαυτῷ μάλιστα, τὰ δὲ κακὰ τοῖς ἄλλοις· ὁ δὲ τοῦτον φιλῶν
φιλαύτους ἐστὶν ἃ δεῖ μάλιστα· ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ἢ ἐλλείπει
ἢ ἁμαρτάνει τῶν τοιούτων· ἐν ᾧ γὰρ ἕκαστος ἐπιμελὴς καὶ

λείπει

μάλιστα πάντων ἐπιθυμεῖ τοῦ τυχεῖν ἀγαθῶν, τούτοις μάλιστα
πάντων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν· ὁ δὲ τὰ χρήματα ἐπιθυμῶν ἑαυτῷ
νέμειν μᾶλλον τούτου στοχάζεται, καὶ ἐπὶ πᾶσιν οὕτως· καὶ γὰρ
ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἐπιθυμοῦσιν ὅσοι τοιοῦτοί εἰσιν, καὶ ὅλως
τοῖς ἐπιθυμητοῖς ἑαυτοῖς ἕκαστα ἀπονέμουσιν· καὶ μάλιστα δὴ
τὸ φρονεῖν· πάντες γὰρ ἂν τοῦτο ἑαυτοῖς ἀπονείμαιεν μάλιστα
ἀγαθόν· καὶ ὁ τοῦτον ἐπιτελῶν πάντων μάλιστα ἔσται φρόνιμος·
ἕκαστος γὰρ τούτου ἐστὶν ἐπιστήμων ὧν ἐπιστήμων ἐστίν· οὕτω
δὲ καὶ ὁ ἀγαθὸς φρόνιμος· ἀγαθῶν δὴ πάντων μάλιστα ἑαυτῷ
φίλαυτος μάλιστ' ἂν εἴη καὶ ἑαυτὸν μάλιστα φιλοῖ. διαφέρων δὲ
τοσούτου ὅσου τὸ καλὸν τοῦ αἰσχροῦ καὶ τὸ ἐπαινετὸν τοῦ
ψεκτοῦ· πάντα γὰρ αὐτῷ τὰ κατ' ἀξίαν ὑπάρχει, καὶ ἑαυτῷ
πάντων μάλιστα ἕπεται, καὶ ἑαυτὸν πάντων μάλιστα ἄρχει τὸν
ἄριστον· καὶ πάντα πράττει τὰ καλὰ καὶ ἐπιτείνει ἐπὶ τοῦτο
ἕκαστα· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὡσαύτως· ἅπασιν γὰρ τοῖς
ἀγαθοῖς ἐπιτείνει ἑαυτῷ μάλιστα· καὶ ὅλως τὰ μὲν ἀγαθὰ
ἑαυτῷ μάλιστα, τὰ δὲ κακὰ τοῖς ἄλλοις· ὁ δὲ τοῦτον φιλῶν
φιλαύτους ἐστὶν ἃ δεῖ μάλιστα· ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ἢ ἐλλείπει
ἢ ἁμαρτάνει τῶν τοιούτων· ἐν ᾧ γὰρ ἕκαστος ἐπιμελὴς καὶ

φίλων· τοῦτ' ἔστιν ὅσοι ἀληθεῖς. ὧν δὲ μὴ ἔστι φύσει ὁ
εὐδαιμονικὸς ἐνεργεῖν ἁπλῶς ἐστι· ἢ δὲ ἐνέργεια ἡ τοιαύτη
μάλιστ' ἂν εἴη οὐχ ὑποκειμένη ὡς ἀπόλαυσις· ἡδὺ δὲ τὸ εὐδαιμονεῖν
ἐστὶν ἐνταῦθα καὶ ἐνεργεῖν· τοῦ δὲ ἀγαθοῦ ἢ ἐνέργεια ποιᾶ
δεῖ ἀκούειν καὶ μαθεῖν τὴν παθοῦσαν ἢ ἐνεργοῦσαν· ἐστὶ δὲ μὴ
τοιούτων ἢ δεῦρο θεωρεῖν μᾶλλον ἀναμεμαθεῖσθαι τοὺς θεοὺς
ἑαυτοῖς· ἡδεῖαι καὶ ἀνάγκαι ἐκλεκτὰς οἰκείας· αὐτῶν
συνδιαιωνίζειν ἐκλεκτὰς φίλων οὖσαν· ἢ δεῖ αὐτοῖς ἀγαθοῖς.
ὁμοίως δὲ καὶ ἐστὶ τὰ περὶ τὸν φόνον ἢ δέος· ὁ μακάριος δὲ φίλων
τούτων δεηθήσεται· ἔστι δὲ θεωρεῖν τὸν αἰρετὸν τὸν ἐκλεκτὸν
ἐστὶ καὶ ἐκ τοιούτων οἰκείας· τὰ αὐτὰ δὲ αὐτοῦ μαθοῦσα ἐλεῖν
ὄντως. οἴονται δὲ δεινὴ δέους εἶναι τὸν εὐδαίμονα· μόνῳ
τιμῶν ἐν μεγέθεσι ὄγκος· οὐκ ἀδοκήτως μαθεῖν αὐτὸν
ἐνεργεῖν ἐναργῶς· μαθέτερον δὲ ἐν τοῖς θεοῖς ἐστιν.
ἐξαίσιον ἢ ἐνέργεια ἐναργεστάτη δεῖται οὖσα, μαθεῖν
τῶν· ὁ δὲ τοῦτο μὴ μανθάνουσιν· ὁ δὲ τοῦτο ἐστὶν
ἢ ἀγχόνιος ταῖς παλαιαῖς εἶναι τὰ ἐκλεκτὰ μᾶλλον. ταῖς δὲ πο
παλαιαῖς λυσιτελοῦσιν· μαθεῖν τοιούτοις τοῖς παλαιοῖς
μέλισσιν ἢ δεῖ. τοῖς δὲ τοῖς φωνήεσιν λυσιτελεῖ· ἡδὺ
τοῦ καὶ ἀσυνήστησις ἐστὶ τῆς ἐξέτασις ἑαυτοῦ ζωὴν τοῖς
μαθοῖς παθεῖν ἐπὶ τῆς θεοῦ νοῦς φησι· φύσει πάντες ἐσμὲν
ἐπιστήμονες· ἐοικεν δὲ ὁ ἀγχόνιος φίλος τῷ ἀγχόνιῳ
τῷ φύσει μάρτυς εἶναι· ὅ δὲ τῷ φύσει μαθὸν ἔρχεται
ὅπῃ τῷ ἀκουσίῳ ἀμαθὲς μὴ ἢ ὄντι καθ' αὐτό· τὸ δὲ ἧν

τοῦ χάριν ἑαυτοῖς τὰ μαθεῖν· αὐτὰ μᾶλλον ἢ ὅπλα ἀκούειν
νοεῖσθαι δέεσθαι· τὸν δὲ φίλον ἕτερον αὐτὸν ὅπλα τε
ἡμᾶς διὰ τοῦ δὲ ἀκούειν· ὁ θεὸς ὁ τοῦ δαίμονος εὐδιεῖ
τι δεῖ φίλων· ἔοικε δὲ ἀτόπως τὸ σῶμα ἀκούειν
τὰ μαθεῖν εὐδαίμονι· φίλους μὲν ἀποδόσθαι· ὁ δὲ
τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μετέχοντα εἶναι· εἶτε φίλων μὲν
τὸ εὖ ποιεῖν ἢ σωφρονεῖν ἡ ἐστὶ τοῦ μαθοῦσι ἡδέως
ἀναγεῖται· κάλλιον δὲ ποιεῖν φίλους ὁ θαυμάζων τῶν
πλουσιωτέρων δεήσεσθαι· ὁ ὄντως ὅμοιος· διὸ ἡ ἐνέργεια
πολεμεῖσθαι εὐτυχίαν μᾶλλον δεῖ φίλων· ἢ εὐτυχίας
ὡς ἡ τοῦ εὐτυχοῦντος δὲ ὁμοίως τῶν ἀναγκαιοτάτων
ἡδέως τῶν εὐτυχούντων οἷς εὐπλοίαν. ἃ δὲ ποιοῦσι
καὶ τὸ μονῶτον πλάτος μανθάνειν· οὐ θαυμάζουσι
τῶν παθοῦσαν τὰ ἐναργῆ μαθεῖν· πολιτικὸν δὲ
ἡ συζῆν τὰ φυσικὰ· καὶ τῶν εὐδαίμονι τοῦ ὑπὸ
τὰ δεῖται φύσει μαθεῖν· ἔτι· ἁπλοῦν δὲ μὲν φίλων
ἐστὶ μὴ τοῦ θνήσκοντος καὶ τῶν τυγόντων
μᾶλλον· δεῖ ὧν αὐτῶν εὐδαίμονι τῶν φίλων· πῶς
γοῦν οἱ θεοὶ τοῖς μὴ ἀγαθοῖς εἰσιν· ἢ ὅτι οἱ
φίλοι οἱ ὄντες τοῖς ἡμῖν μᾶλλον· τῶν πλούτων μὲν
οὐδὲν δεήσεται ὁ μακάριος. ἐστὶ δὲ τὰ μαθεῖν
τοῖς φίλοις· οὐδὲ τῶν λόγων τῶν ἐκτὸς φίλων· οὐδὲ μέντοι
ἡ ζωὴ ὁ βίος ὢν· οὐδὲν δεῖ ἐστὶ τοῦ ἀκούειν ἢ
οὐδὲ μέντοι δεῖται τῶν πλούτων φίλων· οὐδὲ δὲ δεῖται

† πολύφιλοι

μᾶλλον ἑτέρου· πᾶν γὰρ μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ αἱρετώτερον ἢ μονούμενον·
ὁ Πλάτων τοιούτῳ δὴ λόγῳ καὶ Πλάτων ἀναιρεῖ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ ἡδονὴ τἀγαθόν· αἱρετώτερον
γὰρ εἶναι τὸν ἡδὺν βίον μετὰ φρονήσεως ἢ χωρίς· εἰ δὲ τὸ μικτὸν κρεῖτ-
τον, οὐκ εἶναι τὴν ἡδονὴν τἀγαθόν· οὐδενὸς γὰρ προστεθέντος
τἀγαθὸν αἱρετώτερον γίνεσθαι. δῆλον δ' ὡς οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τἀγαθὸν
ἂν εἴη, ὃ μετά τινος τῶν καθ' αὑτὸ ἀγαθῶν αἱρετώτερον γίνεται. τί οὖν
ἐστι τοιοῦτον, οὗ καὶ ἡμεῖς κοινωνοῦμεν; τοιοῦτον γὰρ ἐπιζητεῖται. οἱ δ' ἐνι-
στάμενοι ὡς οὐκ ἀγαθὸν οὗ πάντ' ἐφίεται, μὴ οὐδὲν λέγωσιν· ἃ γὰρ πᾶ-
σι δοκεῖ, τοῦτ' εἶναί φαμεν· ὁ δ' ἀναιρῶν ταύτην τὴν πίστιν οὐ πάνυ πι-
στότερα ἐρεῖ. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἀνόητα ὠρέγετο αὐτῶν, ἦν ἄν τι λεγόμενον·
εἰ δὲ καὶ τὰ φρόνιμα, πῶς λέγοιεν ἄν τι; ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς φαύ-
λοις ἐστί τι φυσικὸν ἀγαθὸν κρεῖττον ἢ καθ' αὑτά, ὃ ἐφίεται τοῦ οἰκείου ἀ-
γαθοῦ. οὐκ ἔοικε δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ ἐναντίου καλῶς λέγεσθαι. οὐ γάρ
φασιν, εἰ ἡ λύπη κακόν ἐστι, τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· ἀντικεῖσθαι γὰρ
κακὸν κακῷ καὶ ἄμφω τῷ μηδετέρῳ, λέγοντες ταῦτα οὐ κακῶς, οὐ μὴν
ἐπί γε τῶν εἰρημένων ἀληθεύοντες. ἀμφοῖν μὲν γὰρ ὄντοιν κακοῖν καὶ
+ τῶν μηδετέρων δὲ μηδέτερα ἢ ὁμοίως φευκτὰ ἔδει εἶναι ἄμφω· τῶν μηδετέρων δὲ μηδέτερα ἢ ὁμοίως· νῦν
δὲ φαίνονται τὴν μὲν φεύγοντες ὡς κακόν, τὴν δ' αἱρούμενοι ὡς ἀ-
γαθόν· οὕτω δὴ καὶ ἀντίκειται. οὐ μὴν οὐδ' εἰ μὴ τῶν ποιοτήτων ἐστὶν
ἡ ἡδονή, διὰ τοῦτ' οὐδὲ τῶν ἀγαθῶν· οὐδὲ γὰρ αἱ τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαι ποιό-
ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά ἐστι δραστική· ἡ δ' ἐνέργεια οὐ ποιότης τητές εἰσιν, οὐδ' ἡ εὐδαιμονία. λέγουσι δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν ὡρίσθαι, τὴν δ' ἡ-
δονὴν ἀόριστον εἶναι, ὅτι δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. εἰ μὲν οὖν ἐκ τοῦ
ἥδεσθαι τοῦτο κρίνουσι, καὶ περὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς
καθ' ἃς ἐναργῶς φασὶ μᾶλλον καὶ ἧττον τοὺς ποιοὺς ὑπάρχειν καὶ

πράττειν κατὰ τὰς ἀρετάς· δίκαιοι γάρ εἰσι μᾶλλον καὶ ἀνδρεῖοι· ἔστι δὲ καὶ δι-
καιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰ δὲ ταῖς ἡδοναῖς, μή-
ποτ' οὐ λέγουσι τὸ αἴτιον, ἂν ὦσιν αἱ μὲν ἀμιγεῖς, αἱ δὲ μικταί. τί κωλύει
καθάπερ ὑγίεια ὡρισμένη οὖσα δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὕτως
καὶ τὴν ἡδονήν; οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ συμμετρία ἐν πᾶσίν ἐστιν, οὐδ' ἐν τῷ αὐτῷ
μία τις ἀεί, ἀλλ' ἀνιεμένη διαμένει ἕως τινὸς καὶ διαφέρει τῷ μᾶλλον
καὶ ἧττον. τοιοῦτον δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται εἶναι. τέλει-
όν τε τἀγαθὸν τιθέντες, τὰς δὲ κινήσεις καὶ τὰς γενέσεις ἀτελεῖς, τὴν ἡδο-
νὴν κίνησιν καὶ γένεσιν ἀποφαίνειν πειρῶνται. οὐ καλῶς δ' ἐοίκασι λέ-
γειν οὐδ' εἶναι κίνησιν· πάσῃ γὰρ οἰκεῖον εἶναι δοκεῖ τάχος καὶ βραδυτής,
καὶ εἰ μὴ καθ' αὑτήν, οἷον τῇ τοῦ κόσμου, πρὸς ἄλλο· τῇ δ' ἡδονῇ τούτων
οὐδέτερον ὑπάρχει. ἡσθῆναι μὲν γὰρ ἔστι ταχέως, ὥσπερ ὀργισθῆναι,
ἥδεσθαι δ' οὔ, οὐδὲ πρὸς ἕτερον· βαδίζειν δὲ καὶ αὔξεσθαι καὶ πάντα
τὰ τοιαῦτα. μεταβάλλειν μὲν οὖν εἰς τὴν ἡδονὴν ταχέως καὶ βραδέως ἔστιν,
ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτὴν ταχέως οὐκ ἔστι· λέγω δ' ἥδεσθαι. γένεσις
τε πῶς ἂν εἴη; δοκεῖ γὰρ οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος τὸ τυχὸν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ
οὗ γίνεται, εἰς τοῦτο διαλύεσθαι· καὶ οὗ γένεσις ἡ ἡδονή, τούτου ἡ λύπη φθο-
ρά. καὶ λέγουσι δὲ τὴν μὲν λύπην ἔνδειαν εἶναι τοῦ κατὰ φύσιν,
τὴν δ' ἡδονὴν ἀναπλήρωσιν. ταῦτα δὲ σωματικά ἐστι τὰ πάθη. εἰ δή
ἐστι τοῦ κατὰ φύσιν ἀναπλήρωσις ἡ ἡδονή, ἐν ᾧ ἡ ἀναπλήρω-
σις, τοῦτ' ἂν καὶ ἥδοιτο· τὸ σῶμα ἄρα· οὐ δοκεῖ δέ· οὐκ ἔστιν ἄρα ἡ ἀνα-
πλήρωσις ἡ ἡδονή, ἀλλὰ γινομένης μὲν ἀναπληρώσεως ἥδοιτ'
ἄν τις, καὶ τεμνόμενος λυποῖτο. ἡ δόξα δ' αὕτη δοκεῖ γεγενῆσθαι ἐκ
τῶν περὶ τὴν τροφὴν λυπῶν καὶ ἡδονῶν· ἐνδεεῖς γὰρ γινομένους

συμβαίνει

ἕτερα εἶδη

ἀλλὰ διαφέρουσιν ἀλλήλων

μερῶν

Δι' ἀκριβείας μὲν οὖν περὶ κινήσεως ἐν ἄλλοις εἴρηται. ἔοικε δ' οὐ κατὰ
παντὸς χρόνου τελεία εἶναι· ἀλλ' αἱ πολλαὶ ἀτελεῖς καὶ διαφέρουσαι
τῷ εἴδει. εἴπερ τὸ πόθεν ποῖ εἰδοποιόν. τῆς ἡδονῆς δ' ἐν ὁτῳοῦν χρόνῳ
τέλειον τὸ εἶδος. δῆλον οὖν ὡς ἕτεραί τ' ἂν εἶεν ἀλλήλων· καὶ τῶν ὅλων
τι καὶ τελείων ἡ ἡδονή. δόξειε δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι κινεῖσθαι
μὴ ἐν χρόνῳ, ἥδεσθαι δέ· τὸ γὰρ ἐν τῷ νῦν ὅλον τι. ἐκ τούτων
δὲ δῆλον ὅτι οὐ καλῶς λέγουσι κίνησιν ἢ γένεσιν εἶναι τὴν ἡδονήν.
οὐ γὰρ πάντων ταῦτα λέγεται, ἀλλὰ τῶν μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων·
οὐδὲ γὰρ ὁράσεώς ἐστι γένεσις· οὐδὲ στιγμῆς οὐδὲ μονάδος· οὐδὲ
τούτων οὐδὲν κίνησις· οὐδὲ γένεσις· οὐδὲ δὴ ἡδονῆς· ὅλον γάρ τι.
αἰσθήσεως δὲ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης· τελείως δὲ τῆς
εὖ διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν· τοιοῦτον
γὰρ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ ἡ τελεία ἐνέργεια· αὐτὴν δὲ λέγειν ἐνεργεῖν,
ἢ ἐν ᾧ ἐστι, μηδὲν διαφερέτω· καθ' ἑκάστην δὲ βελτίστη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια
τοῦ ἄριστα διακειμένου πρὸς τὸ κράτιστον τῶν ὑφ' αὐτήν· αὕτη
δ' ἂν τελειοτάτη εἴη καὶ ἡδίστη. κατὰ πᾶσαν γὰρ αἴσθησίν ἐστιν ἡ-
δονή· ὁμοίως δὲ καὶ διάνοιαν καὶ θεωρίαν. ἡδίστη δὲ ἡ τελειοτάτη·
τελειοτάτη δ' ἡ τοῦ εὖ ἔχοντος πρὸς τὸ σπουδαιότατον τῶν ὑφ' αὐτήν·
τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἥ τε ἡδονὴ
τελειοῖ καὶ τὸ αἰσθητόν τε καὶ ἡ αἴσθησις σπουδαῖα ὄντα. ὥσπερ
οὐδ' ἡ ὑγίεια καὶ ὁ ἰατρὸς [ὁμοίως] αἰτία ἐστὶ τοῦ ὑγιαίνειν. καθ' ἑκά-
στην δ' αἴσθησιν ὅτι γίνεται ἡ ἡδονή, δῆλον. φαμὲν γὰρ ὁράματα
καὶ ἀκούσματα εἶναι ἡδέα. δῆλον δὲ καὶ ὅτι μάλιστα ἐπειδὰν
ἥ τε αἴσθησις ᾖ κρατίστη καὶ πρὸς τοιοῦτον ἐνεργῇ. τοιούτων δ'

ὄντων τοῦ τε αἰσθητοῦ καὶ τοῦ αἰσθανομένου, αἰεὶ ἔσται ἡδονὴ ὑπάρ-
χοντός γε τοῦ ποιήσοντος καὶ τοῦ πεισομένου. τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέρ-
γειαν ἡ ἡδονή, οὐχ ὡς ἡ ἕξις ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ὡς ἐπιγινόμενόν
τι τέλος, οἷον τοῖς ἀκμαίοις ἡ ὥρα. ἕως ἂν οὖν τό τε νοητὸν
ἢ αἰσθητὸν ᾖ οἷον δεῖ, καὶ τὸ κρῖνον ἢ θεωροῦν, ἔσται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ
ἡ ἡδονή· ὁμοίων γὰρ ὄντων καὶ πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων
τοῦ τε παθητικοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ, ταὐτὸ πέφυκε γίνεσθαι.
πῶς οὖν οὐδεὶς συνεχῶς ἥδεται; ἢ κάμνει; πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια
ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. οὐ γίνεται οὖν οὐδ' ἡδονή· ἕπεται γὰρ
τῇ ἐνεργείᾳ. ἔνια δὲ τέρπει καινὰ ὄντα, ὕστερον δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ
ταὐτό· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον παρακέκληται ἡ διάνοια καὶ διατεταμένως
περὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ, ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν οἱ ἐμβλέποντες· μετέπειτα
δ' οὐ τοιαύτη ἡ ἐνέργεια, ἀλλὰ παρημελημένη· διὸ καὶ
ἡ ἡδονὴ ἀμαυροῦται. ὀρέγεσθαι δὲ τῆς ἡδονῆς οἰηθείη τις ἂν ἅπαν-
τας, ὅτι καὶ τοῦ ζῆν ἅπαντες ἐφίενται. ἡ δὲ ζωὴ ἐνέργειά τις ἐστί,
καὶ ἕκαστος περὶ ταῦτα καὶ τούτοις ἐνεργεῖ ἃ καὶ μάλιστ' ἀγαπᾷ·
οἷον ὁ μὲν μουσικὸς τῇ ἀκοῇ περὶ τὰ μέλη· ὁ δὲ φιλομαθὴς τῇ δι-
ανοίᾳ περὶ τὰ θεωρήματα· οὕτω δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος. ἡ δ' ἡ-
δονὴ τελειοῖ τὰς ἐνεργείας· καὶ τὸ ζῆν δή, οὗ ὀρέγονται. ^ τελειοῖ γὰρ ἑκά- ^ εὐλόγως οὖν καὶ τῆς ἡδονῆς ἐφίενται
στῳ τὸ ζῆν αἱρετὸν ὄν. πότερον δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν τὸ ζῆν αἱρούμεθα
ἢ διὰ τὸ ζῆν τὴν ἡδονήν, ἀφείσθω ἐν τῷ παρόντι. συνεζεῦχ-
θαι μὲν γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ χωρισμὸν οὐ δέχεσθαι· ἄνευ τε γὰρ ἐνερ-
γείας οὐ γίνεται ἡδονή· πᾶσάν τε ἐνέργειαν τελειοῖ ἡ ἡδονή.
ὅθεν δοκοῦσι καὶ τῷ εἴδει διαφέρειν· τὰ γὰρ ἕτερα τῷ εἴδει ὑφ'

λυμαίνονται δὲ λοιμώδεις
πολλοὺς ὡς εἰκός
γὰρ οὐ μηδένα
φθείρουσι δὲ καὶ
μᾶλλον οἱ πλούσιοι.

Εἰς τὸ τέλους ἠθικῶν Νικομαχείων βιβλίον δέκατον.

Εἰρημένων δὲ τῶν περὶ δικαιοσύνης καὶ φιλίας καὶ ἡδονῆς, λοιπὸν περὶ εὐδαιμονίας τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἐροῦμεν. ἀφαιρεθείσης γὰρ αὐτῶν τὴν ἀξίαν ἑκάστων ἐπιμελείας ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸν ἄνδρα τὸν σπουδαῖον εἶναι. ἐπιμελείας δὲ τῶν καθ' ἕκαστον ἀρετῶν ἐστὶ καὶ φύσεως τινὸς καὶ ἐπιστήμης. ἡ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον ἀρετῶν ἐπιμέλεια ἐστὶν ἐν τῷ πράττειν τὰ κατὰ τὴν ἀρετήν. ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐπιμέλεια καὶ ἡ τῶν ἡδονῶν ἐστὶν ἐν τῷ ἀπολαύειν τῆς ἀρετῆς. ἀφαιρεθείσης δὲ τῆς ἡδονῆς ἐκ τοῦ βίου τὰ ἀγαθὰ ἐλάττω γίνεται. ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐπιμέλεια μᾶλλον ἐστὶν ἐν τῷ ἐνεργεῖν τινὰ θεωρίαν καθ' ἣν τὸν πρὸς τὸ θεῖον ἐροῦμεν ἄνδρα, τῶν δὲ ἐνεργειῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι εἰσὶ καὶ αἱρεταί· αἱ δὲ καθ' αὑτὰς αἱρεταί· δηλονότι καὶ δι' εὐδαιμονίαν αὐτῶν καθ' αὑτὰς αἱρετῶν τινὰ θεωρίαν· οὐδενὸς γὰρ ἄλλου ἕνεκα εὐδαιμονία ἐστὶν ἢ αὐτῆς. καὶ οὕτως ἀληθής.

Ἐπὶ εὐδαιμονίᾳ.

καθ' αὑτὴν θεωρουμένη. ἔστι δὲ ἡ εὐδαιμονία καὶ ἐν τῇ
ἕξει. λόγον καὶ κατὰ τὴν πρᾶξιν. αὐτὴ δὲ ἑαυτῇ ἱκανὸν
καὶ τέλειον ἀγαθόν. ἐν τῷ ἀλλότριῳ. ὁ δὲ καὶ κατὰ φύσιν δοκεῖ καὶ ὅσον ἡμῖν
ἐφικτὸν καὶ εἴποι τις ἂν ἐκ πολλῶν μύθων. ἔστι θεὸν οὐ καὶ ἐν
ἕξει τοιαύτην μάλιστα ἀγαθὸν ὄντα. ἐν τούτοις ἡ εὐδαιμονία καὶ
ἕξει. ἔστι δὲ εὐδαιμονία. ὅτι δὲ ἕξις θεωρητική. φανερὸν
ὁμολογουμένων δὲ τούτων δοξάσειεν ἂν τις μάλιστα θεὸν καὶ
τῶν μὴ θεῶν πρᾶξις τε γὰρ αὐτῶν εἶναι ἐνέργειαν. μᾶλλον οὐρανῶν
ἐν ἀνθρώποις καὶ τῶν πρὸς ἀνθρώπους. ἔστι δὲ σωφροσύνη θεῶν
ἕξις δοκεῖ μὲν συνεχὴς μᾶλλον ἡ ἑκάστη ὁποία. οἱ δὲ μὴ ῥᾳδίως
ἐνεργήσαμεν ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ. ἡ δὲ πρᾶξις αὐτῶν καὶ ἐν ἑαυτῇ ἐν ἑτέρῳ
καὶ ἐν τῇ σοφίᾳ ὁμολογουμένως ἐστί. δοκεῖ δὲ οὐ μόνον σοφία
ἀλλὰ καὶ ἡδονὴ εἶναι καθαρότατα καὶ ὧδε θεωρῶ. λόγον δὲ τρίτον
ἕξεσιν ἢ τοιούτων ἢ ἑαυτῶν διαφορὰν εἶναι. ἐπεκτεινομένην αὐτὴν
κατὰ τὴν σοφίαν. καὶ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ δὴ τρόποι
ἀνακτώμενον. καὶ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ δὴ τρόποι. τῆς δὲ τοῦ
ὁρίσεις ἂν ὡς πλειόνων μεμφόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ δίκαιος δεῖται. πρὸς οἷς
καὶ πρὸς ἀγαθοὺς μόνους. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σωφρονῶν καὶ ὁ ἀνδρεῖος
καὶ αὐτὸν ἀγῶνα ἔνεκεν. ὁ δὲ σοφὸς καὶ θεωρήσει. δῶρα δὲ θεωρήσει.
καὶ σωφρονῶν δ' ὡς ἥδιστος ἢ μᾶλλον. βελτίων δὲ ἴσως ἐχόντων
ἀλλόμενος αὐτὸν ἐκφανῆ. δοξάζειν αὐτὴν μόνην διαφυλάττουσαν
οὐδὲν ἂν δέοιτο ἀνθρώπου τινὸς θεραπεύοντος. ἀλλὰ δεῖται μὲν καὶ
τὸ σῶμα εὖ ἔχειν καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας. ἀλλὰ
τὸ δὲ δαιμονίως ἐν τῇ σχολῇ θεῖναι. ἐχόμενος δὲ τοῦ λόγου

: ἐρήσθω.

τῷ μὲν γὰρ ἐλευθερίῳ δεήσει χρημάτων
πρὸς τὸ πράττειν τὰ ἐλευθέρια· καὶ τῷ δικαίῳ δὴ εἰς τὰς ἀνταποδόσεις· αἱ
γὰρ βουλήσεις ἄδηλοι· προσποιοῦνται δὲ καὶ οἱ μὴ δίκαιοι βούλεσθαι
δικαιοπραγεῖν· τῷ ἀνδρείῳ δὲ δυνάμεως, εἴπερ ἐπιτελεῖ τι τῶν κατὰ
τὴν ἀρετὴν καὶ τῷ σώφρονι ἐξουσίας· πῶς γὰρ δῆλος ἔσται ἢ οὗτος ἢ τῶν
ἄλλων τις· ἀμφισβητεῖται δὲ πότερον κυριώτερον τῆς ἀρετῆς ἡ προαίρεσις
ἢ αἱ πράξεις, ὡς ἐν ἀμφοῖν οὔσης· τὸ δὴ τέλειον δῆλον ὡς ἐν
ἀμφοῖν ἂν εἴη· πρὸς δὲ τὰς πράξεις πολλῶν δεῖται· καὶ ὅσῳ ἂν μεί-
ζους ὦσι καὶ καλλίους, πλειόνων· τῷ δὲ θεωροῦντι οὐδενὸς
τῶν τοιούτων πρός γε τὴν ἐνέργειαν χρεία· ἀλλ᾽ ὡς εἰπεῖν καὶ ἐμπόδια
πρός γε τὴν θεωρίαν· ᾗ δ᾽ ἄνθρωπός ἐστι καὶ πλείοσι συζῇ, αἱρεῖται τὰ
κατ᾽ ἀρετὴν πράττειν· δεήσεται οὖν τῶν τοιούτων πρὸς τὸ ἀνθρωπεύεσθαι·
ἡ δὲ τελεία εὐδαιμονία ὅτι θεωρητική τις ἐστὶν ἐνέργεια, καὶ ἐντεῦθεν
ἂν φανείη· τοὺς θεοὺς γὰρ μάλιστα ὑπειλήφαμεν μακαρίους καὶ εὐδαίμονας
εἶναι· πράξεις δὲ ποίας ἀπονεῖμαι χρεὼν αὐτοῖς· πότερα
τὰς δικαίας· ἢ γελοῖοι φανοῦνται συναλλάττοντες καὶ παρακα-
ταθήκας ἀποδιδόντες καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἀλλὰ τὰς ἀνδρείους ὑπο-
μένοντας τὰ φοβερὰ καὶ κινδυνεύοντας ὅτι καλόν· ἢ τὰς ἐλευθερίους·
τίνι δὲ δώσουσιν· ἄτοπον δ᾽ εἰ καὶ ἔσται αὐτοῖς νόμισμα ἤ
τι· αἱ δὲ σώφρονες τί ἂν εἶεν· ἢ φορτικὸς ὁ ἔπαινος ὅτι
οὐκ ἔχουσι φαύλας ἐπιθυμίας· διεξιοῦσι δὲ πάντα φαίνοιτ᾽ ἂν
τὰ περὶ τὰς πράξεις μικρὰ καὶ ἀνάξια θεῶν· ἀλλὰ μὴν ζῆν γε πάν-
τες ὑπειλήφασιν αὐτοὺς καὶ ἐνεργεῖν ἄρα· οὐ γὰρ δὴ καθεύδειν
ὥσπερ τὸν Ἐνδυμίωνα· τῷ δὴ ζῶντι τοῦ πράττειν ἀφαιρουμένου

ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦ ποιεῖν, τί λείπεται πλὴν θεωρία· ὥστε ἡ τοῦ θεοῦ ἐνέρ-
γεια μακαριότητι διαφέρουσα θεωρητικὴ ἂν εἴη· καὶ τῶν
ἀνθρωπίνων δὴ ἡ ταύτῃ συγγενεστάτη εὐδαιμονικωτάτη· σημεῖον δὲ καὶ
τὸ μὴ μετέχειν τὰ λοιπὰ ζῷα εὐδαιμονίας, τῆς τοιαύτης ἐνεργείας
ἐστερημένα τελείως· τοῖς μὲν γὰρ θεοῖς ἅπας ὁ βίος μακάριος· τοῖς
δ᾽ ἀνθρώποις ἐφ᾽ ὅσον ὁμοίωμά τι τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ὑπάρχει· τῶν
δ᾽ ἄλλων ζῴων οὐδὲν εὐδαιμονεῖ· ἐπειδὴ οὐδαμῇ κοινωνεῖ
θεωρίας· ἐφ᾽ ὅσον δὴ διατείνει ἡ θεωρία καὶ ἡ εὐδαιμονία· καὶ οἷς μᾶλλον
ὑπάρχει τὸ θεωρεῖν καὶ εὐδαιμονεῖν, οὐ κατὰ συμβεβηκός·
ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν· αὕτη γὰρ καθ᾽ αὑτὴν τιμία· ὥστ᾽ εἴη ἂν ἡ εὐδαι-
μονία θεωρία τις· δεήσει δὲ καὶ τῆς ἐκτὸς εὐημερίας ἀνθρώπῳ ὄντι· οὐ
γὰρ αὐτάρκης ἡ φύσις πρὸς τὸ θεωρεῖν· ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ σῶμα ὑγιαί-
νειν καὶ τροφὴν καὶ τὴν λοιπὴν θεραπείαν ὑπάρχειν· οὐ μὴν
οἰητέον γε πολλῶν καὶ μεγάλων δεήσεσθαι τὸν εὐδαιμονήσοντα· εἰ μὴ
ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μακάριον εἶναι· οὐ γὰρ ἐν
τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὔταρκες· οὐδ᾽ ἡ κρίσις οὐδ᾽ ἡ πρᾶξις· δυνατὸν
δὲ καὶ μὴ ἄρχοντα γῆς καὶ θαλάττης πράττειν τὰ καλά· καὶ
γὰρ ἀπὸ μετρίων δύναιτ᾽ ἄν τις πράττειν κατὰ τὴν ἀρετήν· τοῦτο
δ᾽ ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς· οἱ γὰρ ἰδιῶται τῶν δυναστῶν οὐχ ἧττον δοκοῦ-
σι τὰ ἐπιεικῆ πράττειν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ἱκανὸν δὲ τοσαῦθ᾽ ὑπάρ-
χειν· ἔσται γὰρ ὁ βίος εὐδαίμων τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνεργοῦν-
τος· καὶ Σόλων δὲ τοὺς εὐδαίμονας ἴσως ἀπεφαίνετο καλῶς· εἰπὼν
μετρίως τοῖς ἐκτὸς κεχορηγημένους, πεπραγότας δὲ τὰ κάλλισθ᾽ ὡς ᾤετο,
καὶ βεβιωκότας σωφρόνως· ἐνδέχεται γὰρ μέτρια κεκτημένους πράττειν

ἀποδόσεις

εὐημ.

ἃ δεῖ· ἔοικε δ' ὁ ἀναξαγόρας οὐ πλούσιον οὐδὲ δυνάστην ὑπολαβεῖν τὸν εὐδαίμονα· εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· οὗτοι γὰρ κρίνουσι τοῖς ἐκτός, τούτων αἰσθανόμενοι μόνον. συμφωνεῖν δὲ τοῖς λόγοις ἐοίκασιν αἱ τῶν σοφῶν δόξαι· πίστιν μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχει τινά. τὸ δ' ἀληθὲς ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐκ τῶν ἔργων καὶ τοῦ βίου κρίνεται· ἐν τούτοις γὰρ τὸ κύριον. σκοπεῖν δὴ τὰ προειρημένα χρὴ ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὸν βίον ἀναφέροντας· καὶ συνᾳδόντων μὲν τοῖς ἔργοις ἀποδεκτέον, διαφωνούντων δὲ λόγους ὑποληπτέον. ὁ δὲ κατὰ νοῦν ἐνεργῶν καὶ τοῦτον θεραπεύων καὶ διακείμενος ἄριστα, καὶ θεοφιλέστατος ἔοικεν εἶναι· εἰ γάρ τις ἐπιμέλεια τῶν ἀνθρωπίνων ὑπὸ θεῶν γίνεται ὥσπερ δοκεῖ, καὶ εἴη ἂν εὔλογον χαίρειν αὐτοὺς τῷ ἀρίστῳ καὶ τῷ συγγενεστάτῳ· τοῦτο δ' ἂν εἴη ὁ νοῦς· καὶ τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τοῦτο καὶ τιμῶντας ἀντευποιεῖν· ὡς τῶν φίλων αὐτοῖς ἐπιμελουμένους· καὶ ὀρθῶς τε καὶ καλῶς πράττοντας. ὅτι δὲ πάντα ταῦτα τῷ σοφῷ ὑπάρχει μάλιστα οὐκ ἄδηλον. θεοφιλέστατος ἄρα. τὸν αὐτὸν δ' εἰκὸς καὶ εὐδαιμονέστατον· ὥστε κἂν οὕτως εἴη ὁ σοφὸς μάλιστα εὐδαίμων. ἆρ' οὖν εἰ περὶ τούτων καὶ τῶν ἀρετῶν, ἔτι δὲ φιλίας τε καὶ ἡδονῆς ἱκανῶς εἴρηται τοῖς τύποις, τέλος ἔχειν οἰητέον τὴν προαίρεσιν; ἢ καθάπερ λέγεται, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς πρακτοῖς τέλος τὸ θεωρῆσαι ἕκαστα καὶ γνῶναι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πράττειν αὐτά· οὐδὲ δὴ περὶ ἀρετῆς ἱκανὸν τὸ εἰδέναι, ἀλλ' ἔχειν καὶ χρῆσθαι πειρατέον, ἢ εἴ πως ἄλλως ἀγαθοὶ γινόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς τὸ ποιῆσαι ἐπιεικεῖς, πολλοὺς ἂν μισθοὺς

καὶ μεγάλους ἔφερον κατὰ θέογνιν· καὶ ἔδει αὐτοὺς πορίσασθαι· νῦν δὲ φαίνονται προτρέψασθαι μὲν καὶ παρορμῆσαι τῶν νέων τοὺς ἐλευθερίους ἰσχύειν· ἦθος τ' εὐγενὲς καὶ ὡς ἀληθῶς φιλόκαλον ποιῆσαι ἂν κατακώχιμον ἐκ τῆς ἀρετῆς· τοὺς δὲ πολλοὺς ἀδυνατεῖν πρὸς καλοκἀγαθίαν προτρέψασθαι· οὐ γὰρ πεφύκασιν αἰδοῖ πειθαρχεῖν ἀλλὰ φόβῳ· οὐδ' ἀπέχεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ διὰ τὰς τιμωρίας· πάθει γὰρ ζῶντες τὰς οἰκείας ἡδονὰς διώκουσι καὶ δι' ὧν αὗται ἔσονται· φεύγουσι δὲ τὰς ἀντικειμένας λύπας· τοῦ δὲ καλοῦ καὶ ἀληθῶς ἡδέος οὐδ' ἔννοιαν ἔχουσιν, ἄγευστοι ὄντες. τοὺς δὴ τοιούτους τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσαι; οὐ γὰρ οἷόν τε ἢ οὐ ῥᾴδιον τὰ ἐκ παλαιοῦ τοῖς ἔθεσι κατειλημμένα λόγῳ μεταστῆσαι· ἀγαπητὸν δ' ἴσως ἐστὶν εἰ πάντων ὑπαρχόντων δι' ὧν ἐπιεικεῖς δοκοῦμεν γίνεσθαι, μεταλάβοιμεν τῆς ἀρετῆς. γίνεσθαι δ' ἀγαθοὺς οἴονται, οἱ μὲν φύσει, οἱ δ' ἔθει, οἱ δὲ διδαχῇ· τὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως δῆλον ὡς οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχει· ἀλλὰ διά τινας θείας αἰτίας τοῖς ὡς ἀληθῶς εὐτυχέσιν ὑπάρχει· ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ διδαχὴ μήποτε οὐκ ἐν ἅπασιν ἰσχύῃ· ἀλλὰ δεῖ προδιειργάσθαι τοῖς ἔθεσι τὴν τοῦ ἀκροατοῦ ψυχὴν πρὸς τὸ καλῶς χαίρειν καὶ μισεῖν· ὥσπερ γῆν τὴν θρέψουσαν τὸ σπέρμα. οὐ γὰρ ἂν ἀκούσειε λόγου ἀποτρέποντος, οὐδ' αὖ συνείη ὁ κατὰ πάθος ζῶν· τὸν δ' οὕτως ἔχοντα πῶς οἷόν τε μεταπεῖσαι; ὅλως δ' οὐ δοκεῖ λόγῳ ὑπείκειν τὸ πάθος, ἀλλὰ βίᾳ. δεῖ δὴ τὸ ἦθος προϋπάρχειν πως οἰκεῖον τῆς ἀρετῆς, στέργον τὸ καλὸν καὶ δυσχεραῖνον τὸ αἰσχρόν. ἐκ νέου δὲ ἀγωγῆς ὀρθῆς τυχεῖν πρὸς ἀρετὴν

νόμων.

οὕτω θεωρητόν· ἀμαλωτικὸν δὲ τὸ πρῶτον ζῷον ἀγελαῖον
ἀνεύ ἡγεμόνων μὴ δυναμένου εἶναι· οἷον ἡ μέλιττα ἡ πολιτικὴ
τῆς γενέσεως ἕνεκεν· καὶ ὁ τρόπος τοῦ κατὰ φύσιν ἀμφοῖν
καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις καὶ φυτοῖς φυσικὸν δ' ἐφίεται αὐτῶν
τὸ αὐτὸν καὶ ἀλλαχοῦ δεικτέον. ἄρχον δὲ καὶ ἀρχόμενον φύσει
διάταν σῴζηται· διὸ δεῖ ἄρχον μένον τῶν ἀεὶ σῳζομένων
τὸν φύσει ἄρχοντα καὶ ἀρχόμενον φύσει. ἀλλ' ἔστιν ἄλλως
τοιοῦτον ἄρχον ἀρχόμενον ἡ φύσει δοῦλον· διὸ δὲ καὶ ἐνίοις
ταὐτὸ συμφέρει· φύσει μὲν οὖν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ
οὐδὲν ἧττον ἡ φύσις ποιεῖ τοῦτον οἷ[ον] οἱ μᾶλλον τοῦ
θεοῦ μετέχοντες, καὶ οἱ ἧττον ἄνθρωποι, καὶ οἱ μὲν
ἄρχοντες οἱ δὲ ἀρχόμενοι φύσει· ἀλλ' ἔστι τοῦτο
ἀεὶ τοιοῦτο κατὰ τὸν τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μᾶλλον
γὰρ ἐκ πολλῶν μιᾶς ἕνεκα βουλεύουσα· ἐν δὲ τοῖς βαρβάροις
τὸ θῆλυ καὶ
τὸ βουλευτικὸν αὐτὰν ἐφέστακεν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἔστι φύσει ἄρχον
οὐ μέχρι τοῦ· ἀμφοτέρων ἡ κοινωνία αὐτῶν δούλης καὶ
» Διὸ φασὶν οἱ ποιηταί· βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός·
ὡς ταὐτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον· ἐκ μὲν οὖν τούτων
δύο κοινωνιῶν οἰκία πρῶτα· καὶ ὀρθῶς ὁ Ὅμηρος ἐποίησεν
» πολίεσσι· οἱ μονωθέντες πρώτως συνῳκίσθησαν κατὰ φύσιν
ὅλαι βοῦς αὐτοῖς κέλευθος εἰνοσίφυλλον· καὶ μάλιστα
φύσει ἡ οἰκία πρὸς ἅπαντα ἀνθρώπου· οἱ οὖν καλοῦσι τινες
ὁμογάλακτας τοὺς ἐκ μιᾶς
καὶ ἀπογόνους· διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις
καὶ νῦν ἔτι τὰ ἔθνη· ἐκ βασιλευομένων γὰρ ἦσαν ἃ ζυνήλθον
συνῆρχον γὰρ οἰκίαι βασιλικαὶ τοῦ πρεσβυτάτου· ὥστε καὶ
αἱ ἀποικίαι διὰ τὴν συγγένειαν· καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ λέγει Ὅμηρος
ἀλλοφύλων δ' ὥς τε θεμιστοπόλων ἀνδρῶν· καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι
οὕτω κατῴκουν πρότερον· καὶ τοῖς θεοῖς δὲ διὰ τοῦτο πάντες
φασὶ βασιλεύεσθαι· ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ μὲν ἐπῆγον, οἱ δ' ὑπῆγον,
καὶ νῦν ἐβασίλευον· ὡς παρδὴ καὶ τὰ εἴδη ἐν αὐτοῖς ἀφομοι
οὕτω καὶ τοὺς θεούς· οἱ δὲ τὸ σχῆμα αὐτοῖς ἀφομοιοῦσι
μονωθέντες οἰκίαν ἐποίησαν· ἡ δὲ οἰκία κώμη φύσει
τῶν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκγόνων τινὲς ὁμογάλακτας τοὺς υἱοὺς καὶ
τῶν υἱῶν τοὺς παῖδας· διὸ καὶ τὸ πρῶτον βασιλεύοντο οἱ
λ ζυνῆλθον·
: οἱ αὐτοί
ἀφομοιοῦσι:
πεῖθονται·

τὸ δὲ οὐδὲν λίαν ἐστὶν βλαπτικόν· ἔστι γὰρ ὃ ἐστὶν ἀπλῶς μὴ ἐστὶν
πάσας ἐστὶ· καὶ ἀπλῶς τὰ μὴ ὄντα οἰόμεθα· ἀλλ' ἐνίοτε καὶ
ἀναγκαῖα ἀλλ' οὐχ ὑπάρχοντα· ὡς τὸ δὲ τινὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
σιγαπᾶν ἀνάγκη ἢ ὑπάρχοντα ἢ οἰόμενα ὀργὴν ἢ μέλλοντα πρᾶξαι
αὐτὸ σεαυτῷ πρόδηλον· οὕτω καὶ τῷ οἰκονόμῳ· τῶν ὀργάνων τὰ
ἔμψυχα· τὰ δὲ ἄψυχα· οἷον πῶς ἐρεῖ τὰ ὄμ οἷα ἄψυχα
ὁ δὲ σῶς ἐστὶ ἔμψυχον· ὀργανικὸν ὑπηρέτης ἐστὶν ὀργάνου
τέχνης ἐστίν· οὕτω καὶ τὸ ἀπλῶς ὀργάνου τὸ ὀργανικὸν ἐστὶν
ἀπλῶς πλῆθος ὀργάνων ἐστί· καὶ ὁ δοῦλος ἀπλῶς πᾶν ἔμψυχον
καὶ ὡς τὸ ὀργάνου τὸ ὀργάνων τὰς ὑπηρέτης· εἰ μὴ ὁ
μαστὴρ ἕκαστος τῶν ὀργάνων κελεύσειεν ἢ τὸ σκαπανικὸν πλῆθος
τὸ ἐλλιπὲς τὸ αὐτοῦ ἔργον ὡς τὸ ὀργανικὸν δοῦλον φησὶν ἀτελὲς
Φύσει δέ τινες οὓς φασιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους γενέσθαι
ἅμαξαν· οὕτως εἰ περιπόδες ἐπέρμενον αὐτὴν καὶ ἐπλήρουν
ἐκίνει θᾶττον· οὐκ ἀνάγκη δὲ οὕτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρέτας
οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων· ταῦτα γὰρ ἀνελεγόμενα ὀργανικὰ
πρακτικὰ ὀργανικά ἐστι· δὲ ἐστὶ τὰ μὴ πρακτικόν· ἀπὸ μὴ γὰρ
περιπόδων ἔστρον πίνει· ἀπὸ τὴν χρῆσιν αὐτῆς· ἀπλῶς
ἑαυτὸς καὶ τὴν πλύνης κτῆσις μόνον· ἐπὶ δὲ τὰ ὄντα
φθορὰ ποίησις δὲ καὶ ἡ σῆψις· καὶ δὲ ὁμοίως ἀμφότερα
ὀργάνων· ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν ἀψύχων ἡ αὐτὴν ἐχόντων φορὰν οἷον
βίος τὸ σῆψις οὐ ποίησις ἐστιν· διὸ καὶ ὁ δοῦλος οὐ πρᾶξις
τῶν ἐστὶν τὸ σῆψις· δὲ ἐστὶ μᾶλλον ὡς τὸ ἀκρατὲς
τοῦ ἐλαττοῦν οὐ μόνον ἀμουσικῶν· ἀλλὰ καὶ ἀπαιδεύτων

δῆλον· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀπλῶς· δῆλον ὅτι ἡ τοῦ δούλου
δουλεία· ἀνάγκη ὅλως ἀνάγκη· τίς οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλου
καὶ τίς ἡ δύναμις ἐστὶ τοῦτο· δῆλον· ὅταν μὴ αὐτὸς φύσει ἀλλ'
ἄλλου ὢν· οὗτος φύσει δοῦλος ἐστιν· ἄλλου δέ ἐστιν ὃς
ἂν κτῆμα ᾖ ἄψυχος ὢν· κτῆμα δὲ ὄργανον πρακτικὸν
καὶ χωριστόν· πότερον δέ τις φύσει τοιοῦτος, ἢ οὔ· καὶ ἆρ'
ἄμεινον βέλτιον καὶ δίκαιόν τινι δουλεύειν ἢ οὔ· ἀλλὰ πᾶσα δουλεία
λέγεται παρὰ φύσιν· μέσα τῶν ὄντων ἐστὶν οὐδέν· οὐ μᾶλλον δὲ
καὶ λόγῳ θεωρῆσαι καὶ ἐκ τῶν γινομένων ἔστιν μαθεῖν· τὸ γὰρ
ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ συμφόρων
ἐστίν· καὶ εὐθὺς ἐκ γενέσεως ἔνια διέστηκε, τὰ μέν, τὰ δὲ
τοῦ ἄρχεσθαι· καὶ τρόποι πολλοὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ
ἀρχομένων εἰσί· καὶ ἀεὶ βέλτιον ἄρχεται τῶν βελτίονων
ἀρχόμενον· οἷον ἀνθρώπου ἢ θηρίου· δι' ἃ γὰρ τελουμένου τὸ
τῶν βελτιόνων βέλτιον ἔργον· ὅταν οὖν τὸ ἄρχεσθαι τὸ δεσποτικὸν
εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἢ καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἐν ἅπασιν ἐμφαίνῃ
μηδὲν τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἀρχομένου· καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀψύχων φανερόν
ἐστιν· ἐν γὰρ τοῖς ἐμμελέσι ὀργάνοις ἁρμονίας· ἐπὶ δὲ τῶν ἁπλῶν
εὐκαιρίας τοῦ λέγειν ἐστὶν ἢ τοῦ ἄρχειν· ἐν ζώῳ μὲν οὖν ἔστιν
ἐπιμελὴς καὶ σώματος· οὗτος μὲν ἄρχων ἐστὶ φύσει· τὸ δὲ ἄρχόμενον
δεῖ δὴ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχοισ· μᾶλλον τὸ φύσει· ὃ μὴ

δλου· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κτῆμα· διὸ οὐδ' ἡ δουλεία τοῦ δούλου
δουλεία μόνον· ἐπάνου δ' οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ δοῦλος οὐ μόνον δοῦλός
ἐστιν· ἀναγκαῖον ὅλως ἐπάνου· τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλ
καὶ τίς ἡ δύναμις ἐστὶ τοιοῦτον· ὅταν μὴ κτῆμα φύσει ᾖ
μου ὢν, οὗτος φύσει δοῦλός ἐστιν· ἄλλου δέ ἐστιν ὢν
ὃς ἂν κτῆμα ᾖ καὶ δεσπότης ὢν· κτῆμα δὲ ὄργανον πρακτικὸν
καὶ χωριστόν· πότερον δέ ἐστί τις φύσει τρόπος ἢ οὔ· καὶ
τερον βέλτιον καὶ δίκαιόν τινι δουλεύειν ἢ οὔ· ἀλλὰ πᾶσα δου
λεία παρὰ φύσιν ἐστί· μεταπεσεῖν δὲ οὐδὲν δεῖ,
καὶ διορίσασθαι καὶ ἐπὶ τῶν ἐννόμων πολέμων· τὸ γὰρ
ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ συμφέ
ροντών ἐστι· καὶ εὐθὺς ἐπιγίνεται ἔνια διορισθέντα τὰ μὲν
πρὸς ἄρχεσθαι τὰ δὲ πρὸς ἄρχειν· καὶ ἔστι πολλὰ μεταξὺ τῶν
καὶ ἀρχομένων ἐστί· καὶ ἀφ' ἑκάστης ἀρχῆς ἀπὸ τῶν βελτίονων
ἀρχομένων· οἷον ἀνοῦ καὶ ἤθους· ὅταν δὲ ἀπολείπωσι τὸ
τῶν βελτιόνων βέλτιον ὄντα· ὁ δοκεῖ τὸ μὲν ἄρχειν τὸ δ' ἄρχε
ἐστὶ κατὰ φύσιν· ὅταν γὰρ ἐκ πλεόνων ἓν συνεστὼς μὴ γίνε
σύμπαν ἀλλὰ μόριον ἔτι καὶ συνεχῶς ἔτι καὶ ἁρμονίᾳ ἓν ἀπεργάζωσι μέ
μὲν τὸ ἄρχον μὴ τὸ ἀρχόμενον· καὶ οὕτω ἐπὶ πάντων φύσει
σύνθετα τοῖς ἐμψύχοις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ μετέχουσι
ζωῆς ἐστὶ τις ἀρχή· οἷον ἁρμονίας· σημαίνουσι μὲν γὰρ οἱ λό
ἐκ πολλῶν ἓν συνεστὼς· τὸ δὲ ζῷον τοῦτον συνεστὼς
ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει· τὸ δ' ἀρχόμε
δεῖ δὲ καὶ τοῦτον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι· μᾶλλον τὸ φύσει· ἡμᾶς

κατὰ φύσιν

συμφέρον

φύσει

ff : ἅμα δοῦ φασι τὸν τ̄ γρ ἀφ' ἑνὸς ἀνδρὸς ἕνα παῖδα τ̄ν

ff : ἀφ' ὧν τ' ἄρχεσθαι

τυγχάνουσα χορηγίας· καὶ βιάζεσθαι δύναται μάλιστα· καὶ ἔστιν
ἀεὶ τὸ κρατοῦν ἐν ὑπεροχῇ ἀγαθοῦ τινος· ὥστε δοκεῖν μὴ
ἄνευ ἀρετῆς εἶναι τὴν βίαν· ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου μόνον
εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν· διὰ γὰρ τοῦτο τοῖς μὲν εὔνοια
δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι· τοῖς δ' αὐτὸ τοῦτο δίκαιον, τὸ τὸν κρείττονα
ἄρχειν· ἐπεὶ διαστάντων γε χωρὶς τούτων τῶν λόγων· οὔτε ἰσχυρὸν
οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε πιθανὸν ἅτεροι λόγοι· ὡς οὐ δεῖ τὸ βέλ-
τιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν· ὅλως δ' ἀντεχόμενοι
τινες ὡς οἴονται δικαίου τινός· ὁ γὰρ νόμος δίκαιόν τι· τὴν
γρ: ἅμα δ' οὔ φασι· τήν τε γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι
κατὰ πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν· ὅλως δ' οὔ φασι· τήν
τε γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι τῶν πολέμων· καὶ τὸν ἀνάξιον
δουλεύειν οὐδαμῶς ἂν φαίη τις δοῦλον εἶναι· εἰ δὲ μή, συμ-
βήσεται τοὺς εὐγενεστάτους εἶναι δοκοῦντας δούλους εἶναι
ἐκ δούλων· ἐὰν συμβῇ πραθῆναι ληφθέντας· διόπερ αὑτοὺς
οὐ βούλονται λέγειν δούλους· ἀλλὰ τοὺς βαρβάρους· καίτοι ὅταν
τοῦτο λέγωσιν οὐδὲν ἄλλο ζητοῦσιν ἢ τὸ φύσει δοῦλον ὅπερ
γρ: πανταχοῦ
ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινας φάναι τοὺς μὲν πανταχοῦ
δούλους· τοὺς δὲ οὐδαμοῦ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ εὐγε-
νείας· αὑτοὺς μὲν γὰρ οὐ μόνον παρ' αὑτοῖς εὐγενεῖς ἀλλὰ
πανταχοῦ νομίζουσι· τοὺς δὲ βαρβάρους οἴκοι μόνον· ὡς
ὄν τι τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς·
ὥσπερ καὶ ἡ θεοδέκτου ἑλένη φησί· θείων δ' ἀπ' ἀμφοῖν
ἔκγονον ῥιζωμάτων· τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειε
λάτριν· ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν οὐδενὶ ἀλλ' ἢ ἀρετῇ

καὶ κακίᾳ διορίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθερον· καὶ τοὺς εὐγενεῖς
καὶ τοὺς δυσγενεῖς· ἀξιοῦσι γὰρ ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον· καὶ ἐκ θη-
ρίων γενέσθαι θηρίον· οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν· ἡ δὲ φύσις βού-
λεται μὲν τοῦτο πολλάκις· οὐ μέντοι δύναται· ὅτι μὲν οὖν ἔχει
τινὰ λόγον ἡ ἀμφισβήτησις· καὶ οὐκ εἰσὶν οἱ μὲν δοῦλοι οἱ δ' ἐ- ^ φύσει
λεύθεροι δῆλον· καὶ ὅτι ἔν τισι διώρισται τὸ τοιοῦτον· ὧν συμφέρει
τῷ μὲν τὸ δουλεύειν τῷ δὲ τὸ δεσπόζειν· καὶ δίκαιον· καὶ δεῖ τὸ μὲν
ἄρχεσθαι τὸ δ' ἄρχειν ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν ἄρχειν· ὥστε καὶ δεσπόζειν·
τὸ δὲ κακῶς ἀσυμφόρως ἐστὶν ἀμφοῖν· τὸ γὰρ αὐτὸ συμφέρει τῷ
μέρει καὶ τῷ ὅλῳ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· ὁ δὲ δοῦλος μέρος τι τοῦ δεσπότου·
οἷον ἔμψυχόν τι τοῦ σώματος· κεχωρισμένον δὲ μέρος τοῦ σώματος·
διὸ καὶ συμφέρον ἐστί τι καὶ φιλία δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλή-
λους τοῖς φύσει τούτων ἠξιωμένοις· τοῖς δὲ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον
ἀλλὰ κατὰ νόμον καὶ βιασθεῖσι τοὐναντίον· φανερὸν δὲ καὶ ἐκ
τούτων ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι δεσποτεία καὶ πολιτική· οὐδὲ πᾶσαι
ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί· ὥσπερ τινές φασιν· ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρων
φύσει· ἡ δὲ δούλων ἐστί· καὶ ἡ μὲν οἰκονομικὴ μοναρχία· μο-
ναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος· ἡ δὲ πολιτικὴ ἐλευθέρων καὶ ἴσων
ἀρχή· ὁ μὲν οὖν δεσπότης οὐ λέγεται κατ' ἐπιστήμην· ἀλλὰ τῷ τοι-
όσδ' εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος· ἐπιστήμη
δ' ἂν εἴη καὶ δεσποτικὴ καὶ δουλική· δουλικὴ μὲν οἵαν περ ὁ ἐν
συρακούσαις ἐπαίδευεν· ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τις μι-
σθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας· εἴη
δ' ἂν καὶ ἐπὶ πλεῖον τούτων μάθησις· οἷον ὀψοποιητικὴ καὶ

λτὰ δὲ πεμφθέντα

σολλων
ι κατ᾽ αὐξ
λ οὐσενορ
ἄ ταρον οὐσεμι
σα τ᾽ χη

τεκ ματος

χειρότερον τὸ ζῆν. οἷον σὸν πρόσωπον ἢ ἄρτιος καὶ ἄπτοι
οὗτον εἶδον. τὸ μὲν ἀγαθὸν ἁπλῶς ὂν εἰ ἀεὶ νομίζεται καὶ
μὴ τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτὴρ ἐπὶ βαλάντων, ἵνα τὸ
λυσιτελὲς μὴ πάσης ὠφελοῦς· εἰ γὰρ χαρακτὴρ ἐστὶ τὸ θητὸν τοσοῦτον
σημεῖον· τοιοῦτος ὁ ὢν ἢ δοκῶν σπουδαῖος ἐστὶ καὶ ἀγαθὸν
ἁπλῶς θάτερον ὂν τῆς ἐμφανιζομένης εἶναι δοκεῖν ἀγαθοῦ.
τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἁπλῶς ἴσως ἀνώνυμον· εἰ δὲ δεῖ μετὰ τοῦ
τεχνικωτέρου, τὸ θεωρητικὸν ἁπλῶς μᾶλλον ὂν ἁπλῶς τοῦ
ὁσιότητος. Διὸ δοκεῖ ἐμφανιζομένης μᾶλλον ἢ ὄντος εἶναι.
καὶ ἔργον αὐτῆς τὸ ὁρᾶν ἢ θεωρεῖν τὸ ὄν. ἔστι
τοῦ πλούτου θεωρημάτων· ποιητικὸν γὰρ τοῦ πλούτου καὶ
χρημάτων. καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον τιθέασι πολλάκις νόμι-
σματος πλῆθος· διὰ τὸ τοῦτ' εἶναι τὴν ἐμφανιζομένην
κτῆσιν καθ' ἣν. ὅτι δὲ τοῦτο ἴδιον ἐστὶ δοκεῖ τὸν νόμισμα
κτῆσιν εἶναι· φύσει δὲ οὐδέν. ὅτι μεταθεμένων τῶν
χρωμένων οὐδενὸς ὄφελος οὐδὲ χρήσιμον πρὸς οὐδὲν
τῶν ἀναγκαίων ἐστί. καὶ νόμισμα πλοῦτος ἂν τοῦ
ἀφορισθῆναι τῆς ἀναγκαίας ὠφελείας. Καὶ τὰ τοιοῦτον
φαίνεται πλοῦτον· οὐ γὰρ ἔστιν ἀπολέσθαι. καθάπερ καὶ
μύθολογοῦσι τὰ περὶ τὴν Μίδου τῆς εὐχῆς
τῶν ἀνθρώπων ἀπορίᾳ τῶν θεραπευόντων ἡδὺ
τοῦ πλούτου ἐπιθυμίαν ἐμφῆναι. ὀρθῶς
ἔχει· ἐστὶ γὰρ ἡ τοιαύτη χρηματιστικὴ καὶ ὁ πλοῦτος
ὄντως φύσει. καὶ οὐ τῆς οἰκονομικῆς. ἡ δὲ καπηλικὴ

ἐν οὐσίᾳ βουλομένου συστῆσαι τὴν τῆς ἀπολαυστικῆς
ἕξεως οὐσιότητα, ἢ τοιοῦδε· καὶ μὴν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς
οὐδαμοῦ δυνήσῃ, οὐδαμῇ σαυτὸν τοῦτο ποιῆσαι. ἐπὶ γὰρ
τῶν ἀναλωτικῶν καὶ κατὰ φύσιν· ἀνάγκη γὰρ οὐσίᾳ ἐφαρμόσαι τὴν
ποιότητα· οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἀπαθείας καὶ ἀδεκίας· ἀφαίρεσις γάρ,
μᾶλλον τῆς ὕλης· οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀπολαυστικῶν καὶ ἀδεκῶν, ὥστε οὐδ'
ἐπὶ τούτων· πρὸς δὲ τὴν τέλος ἀπαθείαν καὶ ἀπάθειαν· ὥστε
μὲν οὖν τὸ ἐμφατικὸν σχῆμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς διαθέσεως
τὴν ἐφαρμογὴν ἐκ τῆς ὕλης· καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον· ὅτι τὸ φαι-
νόμενον οἰκονομικὸν δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἐφαρμόζον· οὐχὶς
τοῦ πάθους· ἀλλὰ ἔχοντα ὅρον· ἆρα λοιπὸν ἐκ τοῦ πάθους
καὶ ἐκ τῆς ὕλης· πότερον τοῦ οἰκονομικοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ σχη-
ματιστικοῦ· καὶ οὐ· διὰ δὲ τοῦτο μᾶλλον τοῦ πάθους· ὡς τοῦ
μὲν ἀναιρουμένου οὐ τοσοῦτον τοῦ δὲ μένοντος καὶ ἐν τῷ
τέλει· οὐδὲ τοῦ σχήματος τοσοῦτον, ὡς τοῦ πάθους· διὰ τῆς
ὕλης· οἷον τὸ φῶλον καὶ ἡ τρίλιμνον· καὶ γὰρ ἀφορισθέντων
τῆς διαθέσεως τὸ σχηματιστικὸν οἰκονομικὸν· καὶ ἐν τοῖς
ἀλόγοις· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἐφαρμόζει τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν· ὡς τοῦ
ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς· οὕτω καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φύσεως δεῖ λαθόντα
τὸ οἰκονομικὸν· οὐσίᾳ τῆς ὑφιστικῆς εἰς ἀποίωσιν
ἀφαίρεσις αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὧν καὶ τὸ ποιὸν ἐφαρμόσει καὶ ἐν
τέλειον· καὶ φῶλον καὶ ἀτρίλιμνον· καὶ γὰρ ἀφορισθέντων
τῆς διαθέσεως τὸ σχηματιστικὸν οἰκονομικὸν· καὶ διὰ τοῦτο
καὶ οἰκονομικόν· καὶ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς· οὕτω καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φύσεως δεῖ λαθόντα
ἀφαίρεσις αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὧν καὶ τὸ ποιὸν ἐφαρμόσει καὶ ἐν τέλειον· καὶ φῶλον καὶ ἀτρίλιμνον· καὶ γὰρ ἀφορισθέντων τῆς διαθέσεως τὸ σχηματιστικὸν οἰκονομικὸν· καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἰκονομικόν· καὶ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς· οὕτω καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φύσεως δεῖ λαθόντα

ἐφαρμόζει τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν· ὡς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς· οὕτω καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φύσεως δεῖ λαθόντα

σχηματιστικῆς

ἀπ. βίου

ἡ μεγαλοψυχία

λέγων ὅτι φορᾶς ἕνεκα χρημάτων ἐπὶ τὰς αἰσχρὰς ἡδονὰς ἐπιχειροῦσιν

τὸ θεωρούμενα θεωρῆσαι περὶ τῆς κοινωνικῆς τῆς πολι-
τικῆς· τίς ἁρμόττει τῶν οὕτω διακειμένοις ἢ τίνα ὅτι μάλι-
στα καὶ εὐχήν· δεῖ καὶ τὰς αἰτίας εἰπεῖν ἃς ἐνίοις ἡμᾶς δεῖ βουλεύεσθαι. οἷς
τυχὸν δ' τινὲς τῶν πολεωτῶν εὐνομοῦσθαι λεγομένοις· καὶ εἰσί τινες
οἳ φασὶ μηδαμῶς τὰ τεθέντα καὶ λεγόμενα καλῶς
ἔχειν· ἀλλὰ τὸ ὀρθῶς ἔχειν οἴεσθαι· ἔτι δὲ τὸ ἁπλῶς
τοῦ σοφοῦ ἔργον· μὴ δεῖν ἁπλῶς ἁρμόττειν τοῖς νόμοις, ἀλλὰ τοῖς
πολιτευομένοις καὶ ἐπὶ ζωῆς εἶναι τὴν μοναρχίαν. ἀρχὴν δὲ πρῶτον
πολιτεύσασθαι δεῖ τὴν φύσιν ἀρχὴν ἁπάντων τῶν σπερμάτων. ἀνάγκη
μὲν οὖν τὰ μέρη τῶν πολιτῶν κοινωνεῖν τῆς πολιτείας, ἀναγκαῖον ἢ
πάντων κοινωνεῖν τούτου ἢ οὐδενός· ἀλλὰ μὴν οὐδενὸς κοινωνεῖν φανερόν·
ἀδύνατον· ἡ γὰρ πολιτεία κοινωνία τις ἐστί· καὶ πρῶτον
ἀνάγκη κοινωνεῖν τούτου· ὁμοῦ γὰρ τόπος ἐστὶ τῆς πόλεως· ἅπας γὰρ
πολίτης κοινωνεῖ τῆς πόλεως· ἅμα δὲ τοῦ
ὅσων ἐνδέχεται κοινωνεῖν ἕνεκα τούτου, ἕνεκα τοῦ κοινωνεῖν τὴν
αὐθαίρετον οἰκίαν ἐστὶν οἰκεῖν καλῶς· ἢ τίνων μέν· τίνων δὲ οὐ δεῖ κοι-
νωνεῖν· οὐδὲ γὰρ ἀγαθὸν ἐνίοτε κοινωνεῖν καὶ πάντας κοινωνεῖν
τῆς πολιτείας ἀμηχάνοις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καλῶς πολιτείας· ἐπεὶ
γὰρ ὁ σωφρονίζων φησὶ δεῖν κοινωνεῖν τὰ τέκνα ἀγαθοῖς γονεῦσι καὶ
γυναῖκας ἀγαθάς· τοῦτο δὲ πρότερον ὧν οὕτως ἔχειν οὐ δεῖ
ἔχειν· ἀναγκαῖον ἐν τῇ πολιτείᾳ γε ἐσομένου νόμου· ἐξέσται
διοικεῖσθαι ἄμεινον πολλάκις τὸν αὐτὸν ἀναγκαῖον

ἀγαθὸν δὲ βέλτιον οὕτως ἔχειν. καὶ τὰ δεῖται κοινωνιῶν τοῦτο
πολίταις μὲν. δῆλον ὡς τοῖς αὐτοῖς ἀγαθὸν δὲ βέλτιον ἀρχὴν εἶναι
μᾶλλον· ἐνίοις δὲ μὴ δυνατόν· διὰ τοῦτο γὰρ φύσει ἐνίοις ὑπάρχει,
ἃ μὲν δὲ μὴ δίκαιον εἶναι ἀθρόον εἶναι ἢ φαῦλον τὰς ἀρχάς. τοῦτο δ' ὡς
μὲν οὐ λέγω· τοῦτο δὲ μὴ μᾶλλον τὸ ἐνδέχεται ἴσους ἢ ἄνισον. πρῶτον
ἁμαρτάνεται δικαίως· οἱ μὲν γὰρ ἄρχουσιν· οἱ δὲ ἄρχουσιν· ὡς
περὶ πάντος γενομένου· τοῦ αὐτοῦ ὄντος τοῦ χρόνου ἕτεροι
ἕτερα ἄρχουσιν ἀεί· φανερὸν ἐκ τούτου ὡς οὐ τοῦ
φύσει μιᾶς ἀρχῆς οὕτως ἐστὶν ἀλλ' ὡς πλείοσι ἐστὶν ἃς
βέλτιον ὡς μέρη τοῦ ὅλου ἀγαθόν ἐστιν ἀεὶ ἄρχειν ἐκείνους
ἐστὶν ἀμείνων. οἰκία μὲν γὰρ αὐτὴ κρείττονος· πόλις δ'
αἱρεῖσθαι· ἢ δὲ πρότερον πόλις· ὅλως αὐτὴ ἀφικται. ἔστι
δὲ κοινωνία αὐτοῦ πλήθους· εἰ δὲ οὐ ἀρετῇ ὁ
βέλτιστος κρείττων· καὶ τὸν ἐν πρὸς μᾶλλον ἀρετῇ κρείττων· ἀμφὶ
μὲν οὐδεὶς τοῦτο ἀφίησι· ἐν τοῖς δὲ μὴ ὅτι μᾶλλον εἶναι ἴσοις
μοναῖς, οὐδὲ τοῦτο ἀποδείκνυσι φανερὸν πολλαχοῦ.
ἐὰν γὰρ ἴσοις ἄμεινον ἢ ἧττον ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον· τοῦτο γὰρ
οἷόν τε σωφρόνως εἶναι σωφρονέστερον, τοῦτον πόλιν τελέως ἡνιμᾶ·
τὸ γὰρ σωφρονεῖν ἐστὶν ἔργον· ἐστὶ δ' οὐχ ὡς ἐκεῖνος μᾶλλον
βούλεται πολίτου σωφρονεῖν. ἐκεῖνος γὰρ οὐ γόνου ἐστὶ τοῦ
γὰρ αὐτοῦ ἔργου. καὶ γὰρ ἀνάγκη δίκαιον αὐτὸν. καὶ γὰρ ἐστὶν
ἀνάγκη οὐδεὶς τοῦτο ἀφίησι· ἐν τοῖς δὲ μὴ ὅτι μᾶλλον εἶναι ἴσοις
μοναῖς, οὐδὲ τοῦτο ἀποδείκνυσι φανερὸν πολλαχοῦ.

ἐὰν γὰρ ἴσοις ἄμεινον ἢ ἧττον ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον· τοῦτο γὰρ
οἷόν τε σωφρόνως εἶναι σωφρονέστερον, τοῦτον πόλιν τελέως ἡνιμᾶ·
τὸ γὰρ σωφρονεῖν ἐστὶν ἔργον· ἐστὶ δ' οὐχ ὡς ἐκεῖνος μᾶλλον
βούλεται πολίτου σωφρονεῖν. ἐκεῖνος γὰρ οὐ γόνου ἐστὶ τοῦ
γὰρ αὐτοῦ ἔργου. καὶ γὰρ ἀνάγκη δίκαιον αὐτὸν. καὶ γὰρ ἐστὶν
ἀνάγκη

ἐν τούτοις δὲ μὴ μᾶλλον τὸ ἐνδέχεται ἴσους ἢ ἄνισον οἱ τοῖς ἀρχῆς

ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἔτι δ' ἄδοξοις καὶ ἀνοσίοις· πάνυ δὲ καθῶσιν ἐν τοῖς
ἀνοσίοις αἰρεῖσθαι καὶ ἐν τοῖς πανάγαθοις. φανερὸν τὴν μὲν τοιαύ-
την δύναμιν ἰδίας τὰς πόλεις. τῶν δὲ ἐφεξῆς τοιαύτην κοινάς·
ὅσους δὲ νῦν νομοθέτους τοὺς τυραννικοὺς ἔργον ἴδιον ἐστιν·
ἔστι δὲ καὶ θεῖον ἡδονῶν ἀκολάστων καὶ ἐπιθυμητῶν ἄρχειν
μάλιστα· μάλιστα γὰρ ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοιούτοις
πρὸς αὐτὸν ἐμφανίζεσθαι· ὁ δὲ φιλόσοφον ἦθος. μεγαλοψυ-
χότερον· καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀπλῶς ἀγαθοῖς· ἀνδρεῖον δὲ
καὶ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς ἀπλῶς καλοῖς· ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐπὶ
τοῦτο ὁρμῶντα ἐν τοῖς καλοῖς ἢ δεῖ σπουδάζειν· καθόλου
δὲ ἡ τῶν καλῶν ἐπιστήμη· ἐν δὲ τοῖς σπουδαίοις ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς· διὰ μὲν οὖν τὴν ἐν τοῖς καλοῖς
καὶ σπουδαίοις καὶ ἀγαθοῖς ἐπιστήμην καὶ βοηθητικὸν ἐν
ἀλλοις ἢ ξένοις ἢ ἑτέροις, ἢ δὲ ὅ τι ἐνδέχεται πλεῖστα ἀγαθὰ
ποιεῖν· ταῦτα τε δὴ συμβαίνει τοῖς λέγουσι τὸν τοιοῦτον τὸν
νῦν. καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνάγκη ἔργα δυοῖν ἀρετοῖν εἶναι
φανερά· σωφροσύνης μὲν δεῖται καὶ ἀνδρείας· ἔργον γὰρ καὶ
ὁπλοποιίας οὔσης ἀνδρείας δεῖται καὶ σωφροσύνην· ἐλευθεριότητος δ'
ἐν τοῖς πλήθεσι· οὔτε γὰρ ἐλεύθερος οὐδεὶς φανερὸς ἐλευθερίως ὢν·
οὔτε τελέως πεπαιδευμένος ἐλευθέρου δεόμενον· ἐνίοτε γὰρ
τῶν κτημάτων· ἡ τοῦ ἐλευθερίου δὲ ἔργον ἐστὶν· εὖ ποιεῖν
ἐκ μεγάλων καὶ προαιρετικὴν ἀρετὴν καὶ ὡς ἕνεκα τοῦ καλοῦ
ἀνδρὸς ὄντος τοῦ ἀποδέξεσθαι· νομίζων δὲ σὲ
τηνικαῦτα ἐλεύθερον μᾶλλον ἔσεσθαι πρὸς ἀνθρώπους· ἅμα ἐκ τοῦ
παλαιὸν πίστιν ὑπάρχειν ἐν ταῖς πολιτείαις πᾶσι,
ὡς πρὸς μὲν διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν ἀνάγκην οὐσίαν· λέγω δὲ δῆλον
πρὸς ἀμήχανον συμβουλὴν· μὴ φανερὸν ποιήσῃς

Φάδων ἡ τοῦ νομοθέτου.

δ'. Δημοκρατίαν δ' ὑπολαμβάνουσι καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸν ὄχλον βίον
τὴν πλείω μὲν· ἐν δὲ τῇσ νομοισ ἃ μὴ τοῦτοισ ὡσ δεῖ γίγνεται
ὀλιγαρχίαν πολιτείαν, ἐν δὲ μοναρχίαν τὴν τυραννίδα. ὡσ
δὲ τὸ πλῆθοσ οὐκ ἄν τισ θείη πολιτείασ· ἐμφανέστατα δ' ἐπὶ
βέλτιον οὐ λείπουσιν οἱ πολλοὶ μοναρχίασ· ἀλλὰ ἐπὶ πολὺ
χρόνον πολιτείαι βέλτιστ' ἂν εἶεν φαύλῃ μόνῃ
μείζονι οὔσῃ· ἀλλὰ λαμβάνεται καὶ δημοκρατικὰ μᾶλλον ἢ
πλείστῃ βουλῇ δεόντως ὁ λεγόμενος. Δῆλον δὲ καὶ τίσιν
ἀρχόντων καὶ πῶσ· τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρετῶν πλουτοῦσι, καὶ
μετέχειν φασίν· τὸ δὲ τοῖσ εὐπορωτέροισ ἐπάναγκεσ ἐλάττοσι
ἐξεῖναι· καὶ φόβῳ μὴ ἄρχοντασ ἀτιμοτέρουσ πολιτικῆσ
τοῖσδε φαῦλον, τοῦτο δὲ λεγόμενον· καὶ τὸ θεραπεύειν πλόους,
ἐστὶν οὐ φορτικὸν τοὺσ ἄρχοντασ· ἀμφ' ἑκατέρου τοίνυν
μεροσ· εἶτα πολυανδροσ ἑκατέρου δεύτερου· εἶτ' ἐκκλησίαν·
πλὴν οὐ πᾶσιν ἐξέσται ἐκκλησιάζειν· ἀλλὰ τοῖσ ἐκ τῶν ἐξ τῶν ἑξακισχιλίων
καὶ τοῖσ ἐκ τῶν ἑπτὰ τῶν ἑπτακισχιλίων· καὶ τοῖσ ἐκ τῶν ἑπτὰ τῶν ἑπτακισχιλίων
μόνοισ ἐξέσται ἐκκλησιάζειν καὶ τοῖσ ἐκ τῶν ἑπτὰ τῶν ἑπτακισχιλίων
καὶ τοῖσ δευτέροισ· εἶτ' ἐκ τούτων ἰσονομία φύσεωσ τιμῆσ
ἀποδείξεωσ φαύλου δεῖν ἀριθμοῦ· ἔστιν δὲ τοιούτοισ οἱ ἐκ
μετέχοντι τιμῆσ καὶ βελτίουσ· διὰ τὸ νέουσ μὴ πρᾴωσ
τὸν δημοτικὸν, διὰ τὸ μὴ ἐκπλήκτουσ· ὡσ δ' οὐκ ἐκδημοκρα-
τικὴν μοναρχίαν δεῖ ζῆν τὴν αὐτὴν τοιαύτην πολιτείαν, ἐκ
τούτων φανερόν, καὶ τῶν ὑστέρων ῥηθησομένων· ὅταν ἐπιβοώμενοι

ἂν ἧττον εἰς τῶ σιν καὶ μικρὰ δηλονότι· οὐχ ἁπλῶς δὲ οὐδὲ
τῆς οὐσίας ἔρημος· περὶ γὰρ τὴν τῆς γῆς κτῆσιν ἰσάζει
μόνον· ἔστι δὲ καὶ δούλων καὶ βοσκημάτων πλοῦτος
καὶ νόμισμα· καὶ κατασκευὴ πολλὴ τῶν καλουμένων ἐπι-
πλων· ἢ πάντων οὖν τούτων ἰσότητα ζητητέον, ἢ τάξιν τινὰ
μετρίαν· ἢ πάντα ἐατέον. φαίνεται δὲ ἐκ τῆς νομοθεσίας
κατασκευάζων τὴν πόλιν μικράν· εἴ γε οἱ τεχνῖται πάντες δη-
μόσιοι ἔσονται· καὶ μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως· ἀλλ'
εἴπερ δεῖ δημοσίους εἶναι, τοὺς τὰ κοινὰ ἐργαζομένους δεῖ καθά-
περ ἐν Ἐπιδάμνῳ τε καὶ Διόφαντός ποτε κατεσκεύαζεν Ἀθή-
νησι, τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον: περὶ μὲν οὖν τῆς Φαλέου
πολιτείας σχεδὸν ἐκ τούτων ἄν τις θεωρήσειεν, εἴ τι τυγχάνει καλῶς
εἰρηκὼς ἢ μὴ καλῶς. Ἱππόδαμος δὲ Εὐρυφῶντος Μιλήσιος,
ὃς καὶ τὴν τῶν πόλεων διαίρεσιν εὗρε, καὶ τὸν Πειραιᾶ κα-
τέτεμε· γενόμενος καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος διὰ φι-
λοτιμίαν οὕτως ὥστε δοκεῖν ἐνίοις ζῆν περιεργότερον τρι-
χῶν τε πλήθει καὶ κόμης· ἔτι δὲ ἐσθῆτος εὐτελοῦς μὲν
ἀλεεινῆς δέ, οὐκ ἐν τῷ χειμῶνι μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς θερινοὺς
χρόνους· λόγιος δὲ καὶ περὶ τὴν ὅλην φύσιν εἶναι βουλόμενος,
πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων ἐνεχείρησέ τι περὶ πολιτείας
εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. κατεσκεύαζε δὲ τὴν πόλιν τῷ πλήθει
μὲν μυρίανδρον· εἰς τρία δὲ μέρη διῃρημένην· ἐποίει γὰρ
ἓν μὲν μέρος τεχνίτας· ἓν δὲ γεωργούς· τρίτον δὲ τὸ προπο-
λεμοῦν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον. διῄρει δὲ εἰς τρία μέρη τὴν χώραν,

ἢ καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ

τὴν μὲν ἱεράν· τὴν δὲ δημοσίαν· τὴν δ' ἰδίαν· ὅθεν μὲν τὰ νο-
μιζόμενα ποιήσουσι πρὸς τοὺς θεούς, ἱεράν· ἀφ' ὧν δ' οἱ προ-
πολεμοῦντες βιώσονται, κοινήν· τὴν δὲ τῶν γεωργῶν ἰδίαν.
ᾤετο δ' εἴδη καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον· περὶ ὧν γὰρ αἱ δίκαι
γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμόν· ὕβριν, βλάβην, θάνατον·
ἐνομοθέτει δὲ καὶ δικαστήριον ἓν τὸ κύριον· εἰς ὃ πάσας ἀνά-
γεσθαι δεῖν τὰς μὴ καλῶς κεκρίσθαι δοκούσας δίκας· τοῦτο δὲ κα-
τεσκεύαζεν ἐκ τινῶν γερόντων αἱρετῶν. τὰς δὲ κρίσεις ἐν τοῖς
δικαστηρίοις οὐ διὰ ψηφοφορίας ᾤετο γίνεσθαι δεῖν· ἀλλὰ φέ-
ρειν ἕκαστον πινάκιον ἐν ᾧ γράφειν εἰ καταδικάζοι ἁπλῶς
τὴν δίκην· εἰ δ' ἀπολύοι ἁπλῶς, κενόν· εἰ δὲ τὸ μὲν τὸ δὲ μή, τοῦτο διορί-
ζειν· νῦν γὰρ οὐκ ᾤετο νενομοθετῆσθαι καλῶς· ἀναγκάζειν γὰρ
ἐπιορκεῖν ἢ ταῦτα ἢ ἐκεῖνα δικάζοντας. ἐτίθει δὲ νόμον περὶ τῶν
εὑρισκόντων τι τῇ πόλει συμφέρον, ὅπως τυγχάνωσι τιμῆς· καὶ
τοῖς παισὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτώντων ἐκ δημοσίου γίνεσθαι
τὴν τροφήν· ὡς οὔπω τοῦτο παρ' ἄλλοις νενομοθετημένον· ἔστι δὲ
καὶ ἐν Ἀθήναις οὗτος ὁ νόμος νῦν καὶ ἐν ἑτέραις τῶν πόλεων·
τοὺς δ' ἄρχοντας αἱρετοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου εἶναι πάντας· δῆμον
δ' ἐποίει τὰ τρία μέρη τῆς πόλεως· τοὺς δ' αἱρεθέντας ἐπιμε-
λεῖσθαι κοινῶν καὶ ὀρφανικῶν. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα
ἀξιόλογα τῆς Ἱπποδάμου τάξεως ταῦτ' ἐστίν· ἀπορήσειε
δ' ἄν τις πρῶτον μὲν τὴν διαίρεσιν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν·
οἵ τε γὰρ τεχνῖται καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, κοινω-
νοῦσι τῆς πολιτείας πάντες· οἱ μὲν γεωργοὶ οὐκ ἔχοντες

ἢ καὶ ξενικῶν

τινὰς νόμων λύσιν, ἢ τῆς πολιτείας ὡς κοινὸν ἀγαθόν. ἐπεὶ δὲ
προσήμεθα μνείαν, ἔτι μικρὸν περὶ τούτου διαστείλασθαι βέλτιον.
ἔχει γὰρ ὡς εἴπομεν ἀπορίαν· καὶ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι
τὸ κινεῖν. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοῦτο συνενήνοχεν, οἷον
ἰατρικὴ κινηθεῖσα παρὰ τὰ πάτρια, καὶ γυμναστική, καὶ ὅλως αἱ
τέχναι πᾶσαι καὶ αἱ δυνάμεις· ὥστ' ἐπεὶ μίαν τούτων θετέον
καὶ τὴν πολιτικήν, δῆλον ὅτι καὶ περὶ ταύτην ὁμοίως ἀναγκαῖον ἔχειν.
σημεῖον δ' ἂν γεγονέναι φαίη τις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων· τοὺς γὰρ
ἀρχαίους νόμους λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς. ἐσιδηρο-
φοροῦντό τε γὰρ οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλ-
λήλων. ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμ-
πάν ἐστιν, οἷον ἐν Κύμῃ περὶ τὰ φονικὰ νόμος ἐστίν, ἂν πλῆ-
θός τι παράσχηται μαρτύρων ὁ διώκων τὸν φόνον τῶν αὑτοῦ συγ-
γενῶν, ἔνοχον εἶναι τῷ φόνῳ τὸν φεύγοντα. ζητοῦσι δ' ὅλως οὐ τὸ πά-
τριον, ἀλλὰ τἀγαθὸν πάντες. εἰκός τε τοὺς πρώτους, εἴτε
γηγενεῖς ἦσαν εἴτ' ἐκ φθορᾶς τινος ἐσώθησαν, ὁμοίους εἶναι καὶ
τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους, ὥσπερ καὶ λέγεται κατὰ τῶν γηγενῶν,
ὥστε ἄτοπον τὸ μένειν ἐν τοῖς τούτων δόγμασιν. πρὸς δὲ τούτοις
οὐδὲ τοὺς γεγραμμένους ἐᾶν ἀκινήτους βέλτιον. ὥσπερ γὰρ καὶ
περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκρι-
βῶς πάντα γραφῆναι· καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γραφῆναι· αἱ
δὲ πράξεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστόν εἰσιν. ἄλλον δὲ τρόπον ἐπισκο-
ποῦσιν εὐλαβείας ἂν δόξειεν εἶναι πολλῆς. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ μὲν
βέλτιον μικρόν, τὸ δ' ἐθίζειν εὐχερῶς λύειν τοὺς νόμους φαῦλον,

/ ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι κινητέοι καὶ τινὲς καὶ ποτὲ τῶν νόμων
εἰσίν.

φανερὸν ὡς ἐατέον ἐνίας ἁμαρτίας καὶ τῶν νομοθετῶν καὶ
τῶν ἀρχόντων· οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσεταί τις κινήσας, ὅσον
βλαβήσεται τοῖς ἄρχουσιν ἀπειθεῖν ἐθισθείς. ψεῦδος δὲ καὶ τὸ
παράδειγμα τὸ περὶ τῶν τεχνῶν· οὐ γὰρ ὅμοιον τὸ κινεῖν τέχνην
καὶ νόμον· ὁ γὰρ νόμος ἰσχὺν οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ πείθεσθαι
πλὴν παρὰ τὸ ἔθος· τοῦτο δ' οὐ γίνεται εἰ μὴ διὰ χρόνου πλῆθος· ὥστε
τὸ ῥᾳδίως μεταβάλλειν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νόμων εἰς ἑτέρους
νόμους καινούς, ἀσθενῆ ποιεῖν ἐστι τὴν τοῦ νόμου δύναμιν.
ἔτι δὲ εἰ καὶ κινητέοι, πότερον πάντες καὶ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ἢ οὔ;
καὶ πότερον τῷ τυχόντι ἢ τισί; ταῦτα γὰρ ἔχει μεγάλην διαφοράν.
διὸ νῦν μὲν ἀφῶμεν ταύτην τὴν σκέψιν· ἄλλων γάρ ἐστι καιρῶν.
Περὶ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας καὶ τῆς Κρητικῆς, σχε-
δὸν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, δύο εἰσὶν αἱ σκέψεις· μία
μὲν εἴ τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς πρὸς τὴν ἀρίστην νενομοθέτηται τάξιν,
ἑτέρα δ' εἴ τι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸν τρόπον ὑπεναντίως
τῆς προκειμένης αὐτοῖς πολιτείας. ὅτι μὲν οὖν δεῖ τῇ μελλούσῃ
καλῶς πολιτεύεσθαι τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν σχολήν, ὁμολο-
γούμενόν ἐστι· τίνα δὲ τρόπον ὑπάρχειν, οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν. ἥ τε
γὰρ Θετταλῶν πενεστεία πολλάκις ἐπέθετο τοῖς Θετταλοῖς,
ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Λάκωσιν οἱ εἵλωτες· ὥσπερ γὰρ ἐφεδρεύοντες
τοῖς ἀτυχήμασι διατελοῦσι. περὶ δὲ τοὺς Κρῆτας οὐδέν
πω τοιοῦτον συμβέβηκεν· αἴτιον δ' ἴσως τὸ τὰς γειτνιώσας πόλεις,
καίπερ πολεμούσας ἀλλήλαις, μηδεμίαν εἶναι σύμμαχον τοῖς
ἀφισταμένοις, διὰ τὸ μὴ συμφέρειν καὶ αὐταῖς κεκτημέναις

[illegible]

περιοίκοις· τοῖς δὲ λάκωσιν οἱ γειτνιῶντες ἐχθροὶ πάντες ἦσαν, ἀργεῖοι καὶ μεσσήνιοι καὶ ἀρκάδες· ἐπεὶ καὶ τοῖς θετταλοῖς κατ' ἀρχὰς ἀφίσταντο διὰ τὸ πολεμεῖν ἔτι τοῖς προσχώροις ἀχαιοῖς καὶ περραιβοῖς καὶ μάγνησιν. ἔοικε δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ τό γε τῆς ἐπιμελείας ἐργῶδες εἶναι, τίνα δεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁμιλῆσαι τρόπον· ἀνιέμενοί τε γὰρ ὑβρίζουσι καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς τοῖς κυρίοις· καὶ κακοπαθοῦντες ἐπιβουλεύουσι καὶ μισοῦσιν. δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐξευρίσκουσι τὸν βέλτιστον τρόπον, οἷς τοῦτο συμβαίνει περὶ τὴν εἱλωτείαν. ἔτι δ' ἡ περὶ τὰς γυναῖκας ἄνεσις καὶ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερά, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως. ὥσπερ γὰρ οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνή, δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς τοῦ δίχα διῃρῆσθαι δεῖ νομίζειν εἴς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ τῶν γυναικῶν· ὥστε ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ νομίζειν ἀνομοθέτητον. ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν· ὅλην γὰρ τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης εἶναι βουλόμενος καρτερικήν, κατὰ μὲν τοὺς ἄνδρας τοιοῦτός ἐστιν· ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἐξημέληκεν· ζῶσι γὰρ ἀκολάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν καὶ τρυφερῶς. ὥστ' ἀναγκαῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ τιμᾶσθαι τὸν πλοῦτον· ἄλλως τε κἂν τύχωσι γυναικοκρατούμενοι, καθάπερ τὰ πολλὰ τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν γενῶν, ἔξω κελτῶν· ἢ κἂν εἴ τινες ἕτεροι τετιμήκασι φανερῶς τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας συνουσίαν. ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν ἄρην πρὸς τὴν ἀφροδίτην· ἢ γὰρ

γρ. καὶ κακοπαθῶς ζῶντες

ἀνομοθέτ

λ φανερῶς

πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι. διὸ παρὰ τοῖς λάκωσι τοῦθ' ὑπῆρχε, καὶ πολλὰ διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. καίτοι τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄρχεσθαι; ταὐτὸ γὰρ συμβαίνει. χρησίμου δ' οὔσης τῆς θρασύτητος πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων, ἀλλ' εἴπερ, πρὸς τὸν πόλεμον, βλαβερώταται καὶ πρὸς ταῦθ' αἱ τῶν λακώνων ἦσαν. ἐδήλωσαν δ' ἐπὶ τῆς θηβαίων ἐμβολῆς· χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὥσπερ ἐν ἑτέραις πόλεσι· θόρυβον δὲ παρεῖχον πλείω τῶν πολεμίων. ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν ἔοικε συμβεβηκέναι τοῖς λάκωσιν εἰκότως ἡ τῶν γυναικῶν ἄνεσις. ἔξω γὰρ διὰ τὰς στρατείας ἀπεξενοῦντο πολὺν χρόνον, πολεμοῦντες τόν τε πρὸς ἀργείους πόλεμον, καὶ πάλιν τὸν πρὸς ἀρκάδας καὶ μεσσηνίους· σχολάσαντες δὲ αὐτοὺς μὲν παρεῖχον τῷ νομοθέτῃ προωδοπεποιημένους διὰ τὸν στρατιωτικὸν βίον· πολλὰ γὰρ ἔχει μέρη τῆς ἀρετῆς· τὰς δὲ γυναῖκας φασὶ μὲν ἄγειν ἐπιχειρῆσαι τὸν λυκοῦργον ἐπὶ τοὺς νόμους, ὡς δ' ἀντέκρουον, ἀποστῆναι πάλιν. αἰτίαι μὲν οὖν εἰσιν αὗται τῶν γενομένων, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ταύτης τῆς ἁμαρτίας. ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τοῦτο σκοποῦμεν, τίνι δεῖ συγγνώμην ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. τὰ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας ἔχοντα μὴ καλῶς ἔοικεν, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, οὐ μόνον ἀπρέπειάν τινα ποιεῖν τῆς πολιτείας αὐτῆς καθ' αὑτήν, ἀλλὰ συμβάλλεσθαί τι πρὸς τὴν φιλοχρηματίαν. μετὰ γὰρ τὰ νῦν

λ πρὸς ἀρκάδας

ρηθέντ᾽, τοῖς πορίζειν ἀνωμαλίαν πᾶσι πλὴν ὅσοις ἐπιτίμια
αὐτοῖς· τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν συμβέβηκε πενίᾳ ἀδυνατεῖν
οὐσίαν· τῶν δὲ πολλῷ μᾶλλον· διὸ καὶ ὁμοίοις εἶναι
χώρας· τοῦτο δὲ μὴ διὰ τῶν νόμων τελέως φανερῶς· ἡ
ἀνομία γὰρ ἡ τοιαύτη ὑπερβολὴ οὐκ ἐποίησε πολίτην·
ὀρθῶς ποιήσας· μόνον δὲ καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἀρχῆς πολίταις
τοῖς βουλομένοις· καὶ τοῖς αὐτοῖς συμβαίνει καὶ τοὺς ἐπηλύτας
νῦν ποιεῖν οὕτως· ἔστι δὲ τῶν γυμνασίων σχολὴ τοῖς σώμασι
χώρα τῶν τοιούτων· ἐν δὲ τῷ ἄλσει· τῶν δὲ πληρωμάτων
γυμνάσια καὶ λέσχαι διδόασι μεγάλας· καὶ τὸ
βέλτιον μᾶλλον μέσως ἢ ὀλίγην παιδεύεσθαι τοιαύτην
τοῖς αὐτοῖς ἐστὶν ἐπιπλεονάζων ἀν βουλῇ· καὶ ἀσθενὴς
μὴ λαθέμενος, οὐ γὰρ πᾶσι πλεονάζει, οὗτος ὠφε-
λεῖ θέλοντι δοῦναι· τοῖς γὰρ ὧν δυνάμενοις τῆς χώρας χάριν
ἴσασι δρέφειν καὶ συντελοῦσιν, καὶ ὁ πολίτας ἀσκῶν
οὐδὲν χείλοιο δ᾽ ἔλαθος ἔπαλ᾽ γέγονε δὲ διὰ τοῦτο ὥστε
δῆλον ὅτι φανερῶς αὐτοῖς ἔχει τὰ πορίζειν τοῖς ἐπηλύταις
μὲν γὰρ πολίταις οὐχὶ συνεπῄνεσε πόλις· δημα πολίτου
δὲ τὴν ὁλοσχερῆ· λέγουσι δ᾽ ὡς ἐπὶ τῶν στρατηγῶν
στρατιῶν μεγάλων δεῖ πολίτας· ὥστ᾽ οὐ μόνον πολεμικῶν
πολεμικὸν χρή· καὶ φανερὸν ὅτι καὶ τοῖς
σωφρονίσασι καὶ μιμήσεσι· οὐ μὴν ἀλλ᾽ εἴ τι ἔστιν ἀλλοῖον
ἄμεινον, βέλτιον τὸ διὰ τῆς πόλεως ὡς μάλιστα πᾶσι
ἀνδράσιν τὴν πόλιν· ὑπεναντίως δὲ καὶ ὁ πορίζων

Τειχισμοί

τέκνα ποιεῖν νόμος πρὸς τὴν πόλιν ὁρθῶς· βουλόμενος
γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείστους εἶναι πολίτας, θεσμὸς
ἦν ὅτι πλείστοις ποιεῖν πᾶσιν· ἔστι γὰρ αὐτοῖς νόμος
ἡ μὲν γὰρ ἐννέα γενεὰς ἀφροσύνης· τοῦτο δὲ τέτταρα
ἀτυχημάτων· καὶ τὸ φανερὸν ὅτι πολλῶν γιγνομένων τῆς δὲ
χώρας οὕτω διῃρημένης, ἀνάγκη πολλοὺς εἶναι γεωργούς· ἅμα
μὲν καὶ πολίτας ἐποίησε φανερῶς· ἦν γὰρ μερὶς
μὴ ἐλάττων ἑκατὸν πεντήκοντα πλέθρων· ἅμα δὲ
ἐκ τοῦ δήμου πάντες· ὥστε πολλοὺς εἶναι γεωργούς· ἐν
ὀλίγαις δὲ καὶ σφόδρα τοὺς γεωργοῦντας δεῖ τὸ ἀρχεῖον·
ὀλιγαρχικὸν ἐποίησαν οἱ ἐπὶ Σόλωνος· ἐκ πολλῶν δὲ πολλοὺς
μᾶλλον ἢ ἐξ ὀλίγων ὀλίγους· διὸ καὶ ἀσφαλέστερον· ἀνάγκη
γὰρ πλείω μέρη εἶναι τὰ μὴ βουλόμενα νεωτερίζειν
καὶ οἷς ἐξουσία ἐστὶν ἐν τῷ πολιτεύεσθαι· ὥστε καὶ τὸ
ἀπορεῖν ἀσφαλέστερον τὴν πολιτείαν· δημοφιλὲς γὰρ ἀεὶ
τὸ ἀφελεῖν ὀφλήματα ἢ γῆς ἀναδασμόν· ἔνια γὰρ οὕτω τὴν πολιτείαν τὸ ἀρχεῖον
τῶν· καὶ γὰρ ἂν ὁ δῆμος διὰ τοῦτο μετέχειν τῆς μετουσίας ἀρχῆς·
ὥστε εἰ τὸ διὰ τῶν νομοθετῶν ἢ τὸ διὰ τῶν ἐν τῷ μέσῳ δοκεῖ ὠφελεῖν
καὶ συμφερόντως ἐμφαίνεσθαι ἐκ τούτου· δεῖ γὰρ τὴν πολιτείαν
τὴν μέσην ἀναγκαίως σώζεσθαι· πάντα βουλεύεσθαι τὰ μὲν ἡττόνως
ἔχειν· καὶ διὰ μέσου μάλιστ᾽ ἴσως· οἷόν τε οὖν βασιλέα διὰ τὴν ὡς
τιμὴν οὕτως ἔχοιεν· οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ διὰ τὴν ἱερουσίαν·
ἆθλον γὰρ ἀρχὴ αὕτη τῆς ἀρετῆς ἐστιν· ὁ δὲ δῆμος διὰ τὴν ἐ-
φορίαν· παθεῖν γὰρ δίκαια πάντων· ἀμφιρετὴν δὴ τὴν ἀρχήν·

ἀ ψήφισις.

ἀναπώτην ἀξιῶ σοφιστῶν μὴ τοὺς δόξαν ἐν τῷ σώματι
δαφιλονικοῦντας εἶναι λέγειν. ἔτι δὲ καὶ περὶ ἀόρων μεγάλων ἀνάγκη
ἐν οἷς οὔτε οἰκεῖοι τυγχάνουσιν. διὸ περὶ οὐ καθόλου νομοθετεῖν
ἀεὶ δεῖ. ἀμαρτάνεται γὰρ καθόλου νόμος· ἔστι δὲ καὶ περὶ ἐνίων
τῶν ἐφ' ὧν οὐχ ὁμολογοῦμεν τῷ βουλήματι τοῖς νόμοις·
τὴν μὲν γὰρ ὠδὶ μένειν λέγειν ἐστὶν ἐν οἷς τοῖς σώμασι μᾶλλον ὑπάρχει
τὸ σύμπαν· ὥστε μὴ δυνατὸν πάρτυρον. ἀμαλθαίνεται γὰρ
μενά τοι δρῶσκοντας ἀπολωλέναι τὸ σωματικὸν ἐν αὐτῷ.
ἐφ' ἃ δὲ καὶ τὰ πορίσματα τῶν γερόντων ἀφικνοῦνται ὡς οἷόν τε ἐπὶ
ἀκίνητα γὰρ ὄντων καὶ σεσωματευμένων ἁπλῶς ὡς εἰπεῖν
χαβίαν, τὰ μὲν ἀφαιρεῖται συμφέροντα τῇ πόλει. καίτοι τὰ
δὲ ἐξ οἰκουμενίου ἔναμα καὶ ἀόρων μεγάλων ἀνεφαίρετα ἐστιν.
ἔστι γὰρ ὡς πρᾶγμα σῶμα ἡ διανοίας ἕρμα. τοῦτο δὲ τοῦ λυτοῦ
πεσεῖται δυσμενῶν. ὥστε καὶ τὸν νομοθέτην οὐδὲν ἀδικήσειν
ἀφαιρούμενον οὐδὲν ἄδικον. οὐκ ἀφαιρεῖ δὲ καὶ καλῶς
δοκοῦμεν καὶ πάλαι φαίνεται τοῖς ἀκούουσιν οἱ κινοῦντα
νακόπτεσθαι ἀφαιρούμενοι. διὸ τὸ βέλτιον αὐτοῖς μὴ κινεῖν
μοις ἔναμα· νῦν δείσει· δόξαν δὲ ἂν ἔλθων ἐφ' ὧν ἀφαιρεῖται
ὁ βουλόμενος ἀφαιρεῖν· τοῦτο δὲ τὴν ἀφαίρεσιν μεγάλην τῶν ἀόρων·
καὶ τὸν δὲ τὸν οὐδὲν τὸν ἐλεύθερον ἀδόλως δεῖσθαι ἐν ὑμῖν· ὃ
δὲ ἐκ τὴν αἵρεσιν τὸ τοιοῦτον τῶν γερόντων καὶ ἀπὸ τὴν ἀφαίρεσιν
ἐστὶ τὸ ἀμφισβητούμενον· καὶ τὸ αὐτὸν αὐτῷ ἀδικεῖν τὸν ἀφαιρούμενον
μῆς, οὐκ ὀρθῶς ἔχει· δεῖ γὰρ τὴν βουλόμενον καὶ μὴ βουλόμενον ἀφαιρεῖν
τὸν ἀξιοῦντας ἀφαιρεῖν· μᾶλλον δὲ τὸν ἀφαιρεῖσθαι τὸν βουλόμενον

νομοθέτης φαίνεται τοιοῦτον· φιλοτέκνους γὰρ καὶ πατρικοὺς
ἡμᾶς τοὺς πολίτας, τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν κινδυνεύοντας τοὺς γέροντας.
οὐδεὶς γὰρ ἂν ἀφαιρεῖται τοῦτο μὴ ἐπιλόγιμος ὢν· καὶ τοῖς τῶν
ἀπαιδεύτων ἐκποδὼν τὰ πολλὰ συμβαίνει σχεδὸν πᾶσι φιλοτιμεῖν
καὶ ἐπιλογεῖσθαι τοῖς ἀγῶσι. τοῦτο δὲ βασιλεῖ μὲν βέλτιον εἶναι
τὸν ἀφαιρεῖσθαι τοῦτο τὸν ἀφαιρεῖσθαι, ἁπλῶς δὲ ὁλόλογος· ἀπὸ
μὲν βέλτιον εἶναι καθάπερ τὸν ἀπὸ καὶ τὰ χρήματα τοὺς ἰδιώτας
ἕκαστον ἐκείνου τῶν βασιλέων· ὅτι δὲ ὀνομοθέτησε οὐδὲν τοῦτο
οὐδὲν ἀπὸ τοῖς ἀκούουσιν, δῆλον· ἀπιστοῦσι γὰρ ὡς
οὐκοῦν ἐν πᾶσι ὡς ἀφαιρεῖσθαι τοῖς ἀδόξοις. διὸ τὸν δὲ ἐκ τὴν συμ
φορὰν εὐλαβεῖς τοῖς ἐχθροῖς. καὶ ἴσως εἰ ἀνόμοιον ἀνάγκη
πολλὰ· τὸ σωζόμενον τοῖς βασιλεῖς. οὐ καλῶς δὲ οὐ δεῖ τὰ δεῖ
συνοίσειν τὰ καλούμενα φιλοτέκνους νενομοθέτηται ὡς ὠφελεῖ ἐν
πρῶτον. ἐδόκει γὰρ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ἀναίτιον ἂν εἶναι μαθεῖν
ἐκφῆναι· τὰ δὲ τοῖς λαμπροῖς ἐν πᾶσι δεῖ φέρειν· καὶ σφόδρα
τεμένη τῶν ἀνδρῶν τῶν. Καὶ τοῦτο δὲ ἀναλωμάτου δυναμένων
δικαίων· ὥστε συμβαίνει τὰναντία τοῦτο τῶν νομοθετῶν τῆς θεω
ρίας. βουλεῖ μὲν γὰρ δημοκρατικὸν ἦν τὸ πᾶσι κατὰ τὰ
τῶν συνοικιῶν· γίνεται δὲ δῆμος δημοκρατικὸν οὕτως ἂν νομο
θετῇ· μετέχειν μὲν γὰρ οὐκ ἀξιοῦντες λιμὸν θεῖναι οὖν· ὅρος
δὲ τὰς πολιτείας ἐστὶν οὗτος αὐτοῖς ὁ θεός. τοὺς μὲν λυμαίνῃ
τοῦτο τὸ τέλος φέρειν· μὴ μετέχειν αὐτοὺς· τοὺς δὲ πρὸς τοὺς ἡνιῶν
χοὺς νόμῳ καὶ ἐξορίστους εἶναι τιμᾶς καὶ νόμῳ ἐξ ἀτιμοῦν
τας· σωζόντας γὰρ τὴν πόλιν αὐτοὺς· ἐὰν γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν οὗ

Hsch. : ἀΐδιος

στρατηγοῖς ἀϊδίοις ἢ καὶ ὁρκῷ σχεδὸν ἑτέρᾳ ζωσπλήκ-
σαι· καὶ ὡς δίκαιον ἦν θεσμὸν μοθέτου ἐπιτιμᾶν
τις· ὅτι περὶ καὶ πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐπιτετίμηκε. πρὸς ὃ
μέρος ἀφεῖται τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμήματα.
αὐτὴ γὰρ χρησίμη πρὸς τὸ παρὸν ἦν. τοῖς μὲν γὰρ ὠφελοῦσι μὴ
λεμοῦντες· ἀπρόσκοπον τὸ δὲ ἀφεῖναι τὸ ἐπιτίμιον
λαβεῖν· μὴ δὲ ἢ ὅσα κεῖνος μὲν δεμίαν ὁπωσοῦν ἑτέραν περιῳ
τῆς πολεμικῆς· τοῦτο δὲ ἀμφότερα μάλιστα νομίζου
μὴν γὰρ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἐπιμηνίων ἀφεῖται τὰ δὲ ἐπὶ τῆς μελλησε
Κακῶς τοῦτο μέντοι καλῶς· ὅτι μέντοι τὰ περὶ τῶν ἀφειῶν
λαμβάνουσιν, οὐ καλῶς· φαύλως δὲ ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ
ζημιοῦν τοὺς πολίτας· οὔτε γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως ἐστὶν
οὐδὲν πολεμοῦσι μεγάλους ἀναστατοῦσι πολέμους· ἐπὶ
ξουσὶ τε πανδημεί· διὰ γὰρ τοῦτο τῶν ἀφειῶν ἐπιτίθεται
οὐκ ἀξιοῦσιν ἀπὸ τῶν ἐπιφορῶν· ἀποδιδόναι τὰς
μᾶλλον δὲ τῷ νομοθέτῃ πρὸς συμφέρουσας· τὰ γὰρ τοιαῦτα
πόλεσιν ἀχρήματον· τοὺς δὲ ἰδιώτας φιλοχρημάτους· ὧν
μάλιστα τῶν λακεδαιμονίων πολιτεῖ, ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὧν
ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἃ μάλιστα σώζει τὰς ἐπιτιμάς· ὧν δὲ πρὸς
πολιτεία ἀφεῖται ἐπιτιμίων· ἐξ ἧς δὲ μηδὲν ἀφεῖται οὐδὲν
τὸ δὲ πλοῦτον ἄπορον γλαφυρῶς· καὶ γὰρ ἐστὶ πολὺ τὸ
τοῖς δὲ μεμισθωμένοις τὴν κτητικὴν πολιτείαν ἐπιτρέπουσιν
τὰ δὲ πολλὰ τῶν ἀρχαίων πλουσίων θρῴττων μεταβάλλων
στιν ἡ τοῦ νομοθέτου ἐπιθυμία μᾶλλον τοῦ

λοῦν

146

στιλέως καὶ λεωνίδου καὶ θερμοπύλας· τὸν πλοῦτον διὰ τὸ μὴ
μον περὶ κρήτην διὰ τὴν συντέλειαν· ἅπαντες γὰρ οἱ ἐμπο- : ὡς λύκτιοι
τῶν λακωνικῶν εἶναι· καὶ ἐλάβομεν δοῦλοι θεοὶ τὴν ἀποικίαν ἐλθόν
τες· τὴν ἀλλὰ τῶν νόμων ἀφείμεθα ἐν τοῖς τότε καὶ τοῖς νῦν·
διὸ μὴ τοῖς πορίοις οἰκεῖον νῦν δὲ χρεῶν νῦν οἷς· ὡς καὶ ἐπ
καὶ ἀλκιβιάδου μόνου πρῶτον τὴν ἀλλὰ τῶν νόμων· δοκεῖ δὲ πᾶσιν
καὶ θεοῖς τὴν δημοκρατίαν ἑλληνικὴν φυτεύσαι καὶ πᾶσιν
λῶς· ταύτη γὰρ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· σχεδὸν τῶν ἑλλήνων
ἐφυμένων πορίων τὴν θάλατταν ὠμῶν· ἀπεχόμεθα τῆς
τοῦ πολεμοῦντος μόνον· τὴν δὲ, πρὸς πορίους ὄντας τὸ μὴ μέρος
δου· διὸ τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν κατέσχομεν νόμῳ· καὶ τὰς τῆς οὐσίας
μόσιας ἐκ μέρους· τὰς δῶ ποτε· τέλος δὲ ἐπιθέμεθα
σκελῆ τὸν ζῶντα τὸν ἀπὸ τοῦ καλοῦ πορίου καλλιστον· ἐμβαδὼν
κρατίαν τὴν ἀλλὰ, πρὸς τὴν λακωνικήν· ἐκ μὲν γὰρ οὖν τοῖς μὴ
φλῶτες· τοῖς δὲ ἐκ τῆς οἰκείου πορίοις οἱ· μὴ οὐσίαν πορίζεσθαι
τοῖς εἰς· καὶ τὸ ἐκ τῆς χαλκοῦ ἐκ καλοῦ καὶ οἰκείας οὐ καλῶς
τὰ ἀλλὰ ἀνδρεῖα καθαιρεθέντες· ἐκ καὶ δῆλον ὅτι ἐκ : ἀφ' ἀνδρεῖα
θεν ἐκ λύθην· ὅτι δὲ τῆς πολιτείας ἡ τάξις· οἷς μὲν γὰρ ἐφ' οἱ
τὴν αὐτὴν ἐχουσιν δύναμιν τοῖς ἐν τῇ πρώτῃ καλουμένοις κό
σμοις· πλὴν οἱ μὲν φόροι τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ δὲ κόσμοι δὲ
κεῖσιν· οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρουσιν οὓς καλοῦσιν οἱ ἔφο
βουλὴν ἴσοι· βασιλέα δὲ τὸν ἐφόρων ἓν· εἶτα καὶ ἐλευθέ
οἱ ἔφοροι· καὶ πλὴν ἡγεμονίαν οἱ κόσμοι τὴν καὶ ἀπὸ πολέμου ἔχουσιν·
κλησιοὶ δὲ μετέχουσι πάντες· κυρία δ' οὖσα ἡ ἐκκλησία

τὰς δαπάνας

ζάλευκες
χροιὰν λευκὴν κατ' ἀξίαν.

ὀνομακλῆτος

ὁ καὶ περὶ τοῦ ἐλαίου τῶν ὠλάτων ἀποστερῶν ἀρχῆς.

-σκης καὶ ἐπιλεκτοσίας. Τὰ ζημιοῦν οὖν φανερὸν ὅτι τοὺς ἀνάξιους τῆς πολιτείας· οὐδὲ μὴν ἐργάζεσθαι τοὺς ἀπόρους ἀρχῆς· ἀλλὰ διαφερέτω μηδέν. ὁμοίως γὰρ ὁ λόγος. ὡσαύτως δὲ τὸ κοινὸν ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἐπιλεκτοσίας· τὸ δὲ πολίτην φανερὸν ἔσεσθαι δοκεῖ σαφῶς· ἐσωθήσεται γὰρ ἡ δημοκρατία· ἀόριστος ἀρχὴ τὸ δίκαιον τῆς πολιτείας τοῖς οὖσι μετέχοντας· ὁμολογοῦσι μάλιστα πολίτην εἶναι μόνον πολίτης ἐπὶ δημοκρατίας τοῖς ἐξ ὁμοίων πολίτας, ὀλιγαρχίαν δὲ οὐ πάντως· ἐνίοις γὰρ οὐκ ἔστιν δῆμος· οὐδὲ κλῆσις ἀνομοίοις ἀλλὰ συγκλήτοις· καὶ τὰς δίκας δικάζουσι κατὰ μέρος· οἷον ἔνιοι περὶ σμικρῶν συμβολαίων δικάζουσι μόνον οἱ ἐκ τῶν φυλῶν δῆμος ἅπας· οἱ δὲ ἱερουργοῦσι τὰς φορὰς· ἕτερα δὲ σωφρονιστὰ τις ἑτέρας· τοιοῦτον δὲ ἔστον καὶ βουλὴ καθ' ἑκάστην ἀρχαίτινες κείνοις τὰς δίκας· ἀλλ' ἐκ διορθωσιν ὀρθῶς λοεσμός· ἐν ἀρχαῖς ἅπασι πολιτείαις· οὐχ ὁσοῦς ἁπλῶς

ἐπιλεκτοσίας ἐστὶ καὶ δικαστάς· ἀλλ' ὁ καλὸς τὸν ἀγαθὸν ἀρχὴν ἀνώ-
τατος· ῥᾴστον γὰρ ἐκ τῶν πολιτῶν τοὺς ἀγαθοὺς εἰδέναι τὸ βουλεύ-
καὶ τὸ κρίνειν ἃ δεῖ τῶν πολιτῶν ἕκαστον· τοῖς μὲν οὖν ἐστὶν ὁ αὐ-
λίτης ἐκ τοῦ φανεροῦ· ὧν γὰρ ἡ οὐσία κοινωνεῖ ἀρχῆς βου-
λευτικῆς· ἀκριτικῆς· πολίτην δὲ πολίτου ἕνα εἶναι τῆς
πόλεως· πολλὴν δὲ τῶν τοιούτων πλῆθος ἀναγκαῖον· διὸ οὐ πάντων
κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας· ἀλλ' ὅσοις ἀναγκαῖον· ὅσοι δὲ τοιοῦτοι
λίτην τὸν ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν καὶ μὴ θατέρου μόνου οἷ
τῆς ἡμῶν· οἱ δὲ ἐκ τούτου ἐπὶ πλείονα τοῦτον· οἷον ἐπὶ τοὺς
πους δυοῖν ἢ τρισὶν πλείοις· οὕτω δὲ ὅσοις μόνων πολίτικῶς
Καὶ τὰ μέχρις ἀπορουσί τινες τὸν δεῖ τὸν ἐπάνω καὶ τὸ ἔσχατον
τῶν ἐστι πολίτης· τοῦ τρίτου μὴ οὐ λέγουσι τινος· τὰ μὴ ἴδιος ἃ
πρότερον· τὰ δὲ ἱερῶν ἀδόμενα ἐφ' καθ' ἃ τὸ ὅλον εἶναι τοῦ
τῶν ὅλων πολιτῶν πεποιημένους· οὕτω καὶ λαρισαίους
τοὺς τῶν δημοφίλων πεποιημένους· ἢ ναυπάρτινας μὴ
νοτοίους· ἐστὶ δὲ τὸ λοῦν· εἰ γὰρ μὴ ἔχουσι λέγειν γῆθεν
Διοσιονίτης πολιτείας· ἃ ἐστὶν πολ· καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν
ἐφαρμόττειν τὸν πολίτου πολίτου ἐπὶ τῶν πρώτων οἷον
ζωῶν καὶ ζῶντ· ἀλλ' ἴσως ἐκείνην ἐχέμαλλα πρὸς αὐ· ὅσοι
μετέχουσι κοινωνίας γενομένης πολιτείας· οἷον ἀθηναίοις ἐπὶ
κεκληφότες μὴ ἐπὶ τῶν ἡμῶν σύμβολον· πολλοὶ γὰρ
ἐφυλέτευσαν ξένους καὶ δούλους μετοίκους· τὸ δὲ ἀμφισβη
τεῖται δὲ τοῦτο ἐστιν· οὐ πᾶς πολίτης· ἀλλὰ τὸ δρόνδικον
ἁπλῶς· καίτοι τοῦτο τίς ἐστιν ἐπισκοπεῖν· ἀρ' ἐμὴ

πολίτης· ὁ δὲ μηδετέρᾳ τῶν πολιτῶν πολίτης ἐστὶ πάντως;
θετέος ἐστὶν ὁ πολίτης· οὐδὲ γὰρ μέτοικος· οὐδὲ ξένος· οὐδὲ
μετοῦ παντὸς λόγου οὐδ' ἂν φαῖεν συμβαίνειν ἄν τι τοῦ
τοῖς δούλοις τῶν δημοσίων δὲ· οὐδὲ ἀπολελύθαι· τοῦ
γὰρ ἁπλῶς θετέως οὐ πάντως θετέον πολίτης· ὥσπερ
οὐ πᾶσα ἡ πόλις· ἐν ταύτῃ δὲ τοῖς ὡρισμένοις
λίταις καὶ οἱ νῦν ῥηθέντες· ἀλλοῖός τις ἁπλῶς οὐδὲ ξυμφώνως
πολίταις μέν, γάρ φασιν, ἀμφίβολος· ἐνίοις δ' οὐ τοῖς αὐτοῖς ἐγχωρίοις
πρὸς νίοις μὴ δουλεύουσι δὲ ὁμοίως ἀπὸ ξενικῆς
λοις τοιούτοις μὴ νῦν· καὶ βελτίστη πόλις οὐ τοιαύτη
πολίτην· ἀλλ' ἐν ᾧ οὗτος πολίτης ἀφ' οὗ πολίτου ἀρετὴν
πόλις λεπτέον τοῦτο δ' οὐδὲ ἐλευθέρου μόνῳ· ἀφ' οὗ τῶν
ἐξ ἀνάγκης ἀφῃρημένων ἀναγκαίων· τῶν δὲ ἀναγκαίων οἱ
ὀνίλατρ ἐργάται τῶν ἀγοραίων· δοῦλοι· οἱ δὲ τοιοῦτοι
σοι· καὶ θῆτες· φανερὸν δὲ ἐκ τούτων καὶ ὅτι οὐκ ἀρετὴ
τῶν ἐλευθέρων· ἀνάγκη γὰρ πάντας εἶναι τοιούτους
καὶ εἶναι πόλιν· καὶ μόλις ἂν τῷ οὕτω πολίτου· οὐδὲ
μέντοι πολιτεία γε ζῶν ἀνάγκη ἀνδραποδώδη εἶναι ἀρετὴν
πολίτου· ἐν τισὶ δὲ δυνατόν· οἷον ἔστι δ' ἐν ταῖς κλειστ
στυδίοις ἀθλεῖν· ἐν ᾗ καὶ ἔστιν ἃ τὶ μὰ λόγῳ
καὶ ἀλλήλοις· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄνευ ζωῆς ἀρετῆς ἐν
βίον βλαπτόμενον· ἀθλητικόν· ἐν δὲ ταῖς ὁλκάσιν ἐν
μὴ οὐκ ἐνδέχεται ἅπαντα πολίτην· ἀπόλαυσιν ἀπὸ τοῦ μέρους

ἀπὸ τῶν δημοσίων ἀρχῶν· ἐν ἁπάσαις δὲ ἐνδέχεται· πολιτικὸν
ἐν δὲ καὶ οἱ πολῖται τῶν τεχνιτῶν· ἐν θήβαις δὲ νόμος ἦν· τὸν δὲ
καὶ ἐπὶ γήρᾳ πεπαυμένον τῆς ἀρχῆς· μὴ μετεῖναι ἀρχῆς· ἐν
πολλαῖς δὲ πολιτείαις καὶ τοῦτο ψευδῶς ἐστὶ καὶ τῶν ξενικῶν νόμος·
ὁ δὲ ἐκ πολίτιδος ἐν τισὶ δημοκρατίαις πολίτης ἐστί· τὸν
αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ καὶ τῶν ἄλλων ἀποδοτέον τὸν πολίτην·
οὐ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀληθῶς οὕτω λεγομένοις πολίτης ἐστὶν ὁ τοιοῦτος
τοιούτους· διὰ γὰρ ὀλιγαρχίαν· οὕτω γὰρ ἐν τοῖς νόμοις
ὑποροῶντες δ' ἔλου καὶ ἀμισθὶ μὴ πορεύεσθαι τοὺς ἐπὶ
μυσηρῶν δούλης· ἐξ ἀνάγκης ἀπόλλυσθαι· τῶν δὲ
μόνοις τοῖς ἀμφοῖν αὐτῶν πολίτης ἐστὶν· ὃ τιμῶσιν
ἐξ ἀπὸ πολίτου· φανερὸν ἐκ τούτου· καὶ ὁ τὴν ἐξ
μᾶλλον πολίτης ὁμοίως ἐστὶν ἀνθρώπων· ἄλλο δὲ τοιοῦτον
τρεῖς τιμὴ μὴ ἐστιν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν ἀνοικονομήτων
ἐστὶν· ὡς δὲ μὴ ὁμοίως ἐστὶν ἃ ὡς εἰσὶν ἀπὸ τιμοῦμεν
μᾶλλον· ὡς τὸ μὴ ὁμοίως ἐστὶν· οἱ δὲ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων
πότερον μὴ ὧν ἕτερα ἢ τὴν αὐτὴν θετέον μαθὼν ἀπὸ ἐκ
δός ἐστι καὶ πολίτης ἀσυγδεῖος· δῆλον ὅτι τινὸς μὲν πολίτου ὡς
ὁ αὐτὸς· τινὸς δὲ τρόπος· καὶ μάλιστα δὴ τῷ ἁπλῶς πολίτῃ
καὶ κύριος· ἢ δημοκρατικὸς ἀναγκαῖος ἢ παθὼν τοῦ ἡμίσεως
τῶν ποιῶν ἐστι μελῶ· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐστί· ὅμως
τῶν ἐκ θετέον· πότερον μὴ αὐτὴν θετέον πολίτην· ἢ πολῖ
ους· καὶ ἀπὸ πολίους τινὲς καὶ τοῦτο· καὶ διαφορά τι
νες ὧν ἐστὶν· ἐστὶ δὲ πολιτεία πόλεως τάξις· τῶν τε ἄλλων

ἐκ τῶν ἀρχῶν.

τὶ πολίτ.

λοὐκέλαττον

θέρων ἐστίν. διωρισμένων δὲ τούτων ἐχόμενόν ἐστι τὰς πολιτείας ἐπισκέψασθαι, πόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ τίνες εἰσί· καὶ πρῶτον τὰς ὀρθὰς αὐτῶν. καὶ γὰρ αἱ παρεκβάσεις ἔσονται φανεραὶ τούτων διορισθεισῶν. ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ πολίτευμα σημαίνει ταὐτόν, πολίτευμα δ᾽ ἐστὶ τὸ κύριον τῶν πόλεων, ἀνάγκη δ᾽ εἶναι κύριον ἢ ἕνα ἢ ὀλίγους ἢ τοὺς πολλούς· ὅταν μὲν ὁ εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι τὰς πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλίγων ἢ τοῦ πλήθους, παρεκβάσεις. ἢ γὰρ οὐ πολίτας φατέον εἶναι τοὺς μετέχοντας, ἢ δεῖ κοινωνεῖν τοῦ συμφέροντος. καλεῖν δ᾽ εἰώθαμεν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον, βασιλείαν· τὴν δὲ τῶν ὀλίγων μὲν πλειόνων δ᾽ ἑνός, ἀριστοκρατίαν, ἢ διὰ τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρχειν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς· ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύηται συμφέρον, καλεῖται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. συμβαίνει δ᾽ εὐλόγως· ἕνα μὲν γὰρ διαφέρειν κατ᾽ ἀρετὴν ἢ ὀλίγους ἐνδέχεται, πλείους δ᾽ ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ ἐν πλήθει γίνεται. διόπερ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν κυριώτατον τὸ προπολεμοῦν, καὶ μετέχουσιν αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὅπλα. παρεκβάσεις δὲ τῶν εἰρημένων, τυραννὶς μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχία δὲ ἀριστοκρατίας, δημοκρατία δὲ πολιτείας. ἡ μὲν γὰρ τυραννίς ἐστι μοναρχία πρὸς τὸ συμφέρον

τίνες αἱ ὀρθαὶ πολιτεῖαι

βασιλεία· ἀριστοκρατία

πολιτεία

παρεκβάσεις· τυραννίς· ὀλιγαρχία· δημοκρατία

Γ

τὸ τοῦ μοναρχοῦντος, ἡ δ᾽ ὀλιγαρχία πρὸς τὸ τῶν εὐπόρων, ἡ δὲ δημοκρατία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τῶν ἀπόρων· πρὸς δὲ τὸ τῷ κοινῷ λυσιτελοῦν οὐδεμία αὐτῶν. δεῖ δὲ μικρῷ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν τίς ἑκάστη τούτων τῶν πολιτειῶν ἐστι· καὶ γὰρ ἔχει τινὰς ἀπορίας. τῷ δὲ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν. ἔστι δὲ τυραννὶς μὲν μοναρχία καθάπερ εἴρηται δεσποτικὴ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ὀλιγαρχία δ᾽ ὅταν ὦσι κύριοι τῆς πολιτείας οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, δημοκρατία δὲ τοὐναντίον ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι πλῆθος οὐσίας ἀλλ᾽ ἄποροι. πρώτη δ᾽ ἀπορία πρὸς τὸν διορισμόν ἐστιν. εἰ γὰρ εἶεν οἱ πλείους ὄντες εὔποροι κύριοι τῆς πόλεως, δημοκρατία δ᾽ ἐστὶν ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος, ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν εἴ που συμβαίνῃ τοὺς ἀπόρους ἐλάττους μὲν εἶναι τῶν εὐπόρων, κρείττους δ᾽ ὄντας κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας, ὅπου δ᾽ ὀλίγον κύριον πλῆθος, ὀλιγαρχίαν εἶναί φασιν, οὐκ ἂν καλῶς δόξειεν διωρίσθαι περὶ τῶν πολιτειῶν. ἀλλὰ μὴν κἄν τις συνθεὶς τῇ μὲν εὐπορίᾳ τὴν ὀλιγότητα, τῇ δ᾽ ἀπορίᾳ τὸ πλῆθος, οὕτω προσαγορεύῃ τὰς πολιτείας, ὀλιγαρχίαν μὲν ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ εὔποροι ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες, δημοκρατίαν δὲ ἐν ᾗ οἱ ἄποροι πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες, ἄλλην ἀπορίαν ἔχει. τίνας γὰρ ἐροῦμεν τὰς ἄρτι λεχθείσας πολιτείας, τὴν ἐν ᾗ πλείους εὔποροι καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι, κύριοι δ᾽ ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν; εἴπερ

χρήματα· καὶ πολλοὺς ἔχοντας οὐδένας, οὕτω καὶ πορίζεται ἀθανάτην
δημοκρατίαν. Διὸ καὶ μείζους οἱ μόνον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς
μοναρχίας ἔργα καὶ τὰ τῶν ὀλιγαρχῶν· δημοσίᾳ γὰρ δημοτικώτερον
τὰ δὲ ἰδιωτικὰ ἐπιεικέστερον ἐστὶ τὰ τοῦ ἀρίστου, ἐπιμέλειαν
καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰ ἐκ παίδων ἐπιτηδεύματα τὰ πλείστου
ἄξια· ἐπὶ γὰρ τούτοις ἕκαστος τῶν πολιτῶν τὰ μὲν ἐπιτηδεύματα
τοῖς ἐπιτηδεύμασι χρῆται τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ζῆλον ἐμποιεῖ τὸ
ἀγαθόν· τὸ δὲ φθονεῖν οὐκ ἔστιν οὗ ἕνεκα τοῖς εὖ φρονοῦσιν·
εἰ μὴ οἷον περὶ τὰ πλούσια μᾶλλον ἢ περὶ τὰ πλήθους ἐνδέχεται
τὰ τοιαῦτα διαφορὰ τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀεὶ τοῦ
ἄλλου· ἴσως δὲ καὶ ἄλλο τι δεῖ εἶναι ἀπολιπόν. ὃ ἂν
αὐτοῖς πάντων θῇ ἐν ἁρμόττοντι λόγος. καὶ τί διαφέρουσιν
οἱ τοιοῦτοι τῶν θηρίων; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐδὲν
ἴσως πολὺ διαφέρει λέγειν ἀληθές. Διὸ τὴν μὲν πρώτην
ἐξουσίαν ὥρισται· τὴν δὲ ἑξομοιοῦσθαι τοῖς ἐλευθέροις καὶ
οὐκ ἐπιτρέπουσιν οὐδὲν οὐδὲ τοῖς πλουσίοις μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν
μήτε ἀρετὴν ἐν τοῖς πολιτευομένοις· τὰ μὲν γὰρ μετέχουσιν
οὐκ ἀσφαλές· διὰ τὰ γὰρ ἀδικήματα μὴ διὰ φρόνησιν τὰ μὲν
ἀδικήσουσι· τὰ δὲ μεγάλα ἀδικοῦσιν· τὸ δὲ μὴ κακοδημονεῖν
δεῖ μετέχειν φόβου· ὅταν γὰρ ἀτίμοις πολλοὶ μὴ πεπιστευκότες
πολεμῶσι, πολεμοῦσιν ἀνάγκη φανερὰ μὴ πολιτεύεσθαι κατὰ
τοὺς νόμους· διὸ τοῦτο μὴ ὀλίγων καὶ ἀγαθῶν νῦν νομοθετῶν· τὰ τοιγαροῦν ἐπιτήδε

ὄντα εἶναι δήπουθεν· ἔτι καὶ τὰς ἀρχὰς ὅσας ὁ λαὸς ἐψηφίσατο
ἔξειν· ἀνάπαλιν γὰρ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· διαλεξόμεθα γὰρ ὕστερον περὶ
τοῦ πλήθους τοῖς τοιούτοις· ἀλλ' ἆρα τοῦ ἀρχικοῦ τοῦ δήπουθεν
δήπουθεν κεῖσθαι τοῖς τοιούτοις; ἀνοσίων μὲν ἡγοῦνται τῶν τοιούτων
ἁπτεσθαι καὶ τῶν ἱερῶν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ πλήθους· τοῦτο δὲ
δήπουθεν· καὶ θᾶττον ἂν τὰ τοιαῦτα μὴ φωλεύειν ὅτι φωλεὸς ἀνδρῶν
οὐ πονηρῶν· φανερόν· ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἀρχικοῦ ἀρχὴν δεῖ καὶ πόσου
εἶναι τοῦτον; οὐκοῦν ἀναιρετοῖς μὲν ὅσοις ἀτιμοῦσθαι δεῖ καὶ
μὴ τιμᾶσθαι μόνοις ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς· τιμᾶσθαι δὲ λέγομεν τὰς
τὰς ἀρχὰς· ἄρχοντων δὲ τῶν αὐτῶν· ἀνάγκη γὰρ τοῖς αὐτοῖς
ἀτίμους· ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἀποδιδόναι τὸν ἄρχοντα καὶ ἄρχεσθαι;
τί δ' οὐ τοῦτο ἁπλῶς βέλτιον· οἷς μὲν ἀτίμοις ἐστίν· ἀλλ' ἴσως
τις ἂν τὸ πλείονον ὅλως ἀποδιδῷ, δηλαδὴ μὴ νόμος φαῦλον· ἐρεῖ
γὰρ τὰ συμβαίνοντα ταῦτα περὶ τὴν ἡμέραν· ἀεὶ οὖν ἀνομεῖν
ὁλιγαρχικὸς δὲ ἢ δημοκρατικός, τί διοίσει περὶ τῶν ἀρχῶν
μῶν· συμβαίνει γὰρ ὁμοίως ἀλλεχθέντα κρότερον· περὶ μὲν
οὖν τῶν ἄρχειν ἢ τοῖς ἑτέροις λόγος· ὅπως δὲ δεῖ πλείω ἢ ἐλάττω
τὸ πλῆθος· ἢ τοῖς ἀφέσουσι, ὀλίγους δὲ δόξει ἀναλυθῆναι· οὐ
τινὲς ἡδέα ποιεῖ· ταῦτα δὲ πάντ' ἀληθῆ· τοῖς γὰρ πολλοῖς ὧν ἕκαστος
ἐστὶν οὐ χαλεπὸς ἀνήρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθοῦσι ἡδίους εἶναι
τοῖς ἐπάνω· οὐχ ὡς ἕκαστος, ἀλλ' ὡς σύμπαντες· οἱ δὲ τὰ συμπόσια
ῥητὰ δεῖ πάντων ἐπιμίξ ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς χορηγοῦντα· πολλῶν γὰρ
ὄντων ἕκαστον ἔχειν μέρος ἀρετῆς καὶ φρονήσεως· ἰὼν εἰς
συνελθόντ ὡς τερατῶδες ἀνθρωπον τὸ πλῆθος πολυπόδων καὶ

λ ἰωάννου

ἀρχαιρεσίας καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων. ἄρχειν δὲ κατὰ μόνας οὐκ ἐῶσιν. πάντες μὲν γὰρ ἔχουσι συνελθόντες αἴσθησιν ἱκανὴν καὶ μιγνύμενοι τοῖς βελτίοσι τὰς πόλεις ὠφελοῦσι. καθάπερ ἡ μὴ καθαρὰ τροφὴ μετὰ τῆς καθαρᾶς τὴν πᾶσαν ποιεῖ χρησιμωτέραν τῆς ὀλίγης. χωρὶς δ' ἕκαστος περὶ τὸ κρίνειν ἀτελής ἐστιν. ἔχει δ' ἡ τάξις αὕτη τῆς πολιτείας ἀπορίαν. πρῶτον μὲν ὅτι δόξειεν ἂν τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ κρῖναι τίς ὀρθῶς ἰάτρευκεν, οὗπερ καὶ τὸ ἰατρεῦσαι καὶ ποιῆσαι ὑγιᾶ τὸν κάμνοντα τῆς νόσου τῆς παρούσης. οὗτος δ' ἐστὶν ἰατρός. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐμπειρίας καὶ τέχνας. ὥσπερ οὖν ἰατρὸν δεῖ διδόναι τὰς εὐθύνας ἐν ἰατροῖς, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς ὁμοίοις. ἰατρὸς δὲ ὅ τε δημιουργὸς καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς καὶ τρίτος ὁ πεπαιδευμένος περὶ τὴν τέχνην. εἰσὶ γάρ τινες καὶ τοιοῦτοι περὶ πάσας ὡς εἰπεῖν τὰς τέχνας. ἀποδιδόαμεν δὲ τὸ κρίνειν οὐδὲν ἧττον τοῖς πεπαιδευμένοις ἢ τοῖς εἰδόσιν. ἔπειτα καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τὸν αὐτὸν ἂν δόξειε τρόπον ἔχειν. καὶ γὰρ τὸ ἑλέσθαι ὀρθῶς τῶν εἰδότων ἔργον ἐστίν, οἷον γεωμέτρην τε τῶν γεωμετρικῶν καὶ κυβερνήτην τῶν κυβερνητικῶν. εἰ γὰρ καὶ περὶ ἐνίων ἔργων καὶ τεχνῶν μετέχουσι καὶ τῶν ἰδιωτῶν τινες, ἀλλ' οὔ τι τῶν εἰδότων γε μᾶλλον. ὥστε κατὰ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἂν εἴη τὸ πλῆθος ποιητέον κύριον οὔτε τῶν ἀρχαιρεσιῶν οὔτε τῶν εὐθυνῶν. ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα ταῦτα λέγεται καλῶς διά τε τὸν πάλαι λόγον. ἂν ᾖ τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἀνδραποδῶδες. ἔσται γὰρ ἕκαστος μὲν χείρων κριτὴς τῶν εἰδότων, ἅπαντες δὲ συνελθόντες βελτίους ἢ οὐ χείρους. καὶ ὅτι περὶ ἐνίων

+

οὐ μόνον ὁ ποιήσας οὔτ' ἄριστ' ἂν κρίνειεν, ὅσων τἆργα γινώσκουσι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν τέχνην. οἷον οἰκίαν οὐ μόνον ἐστὶ γνῶναι τοῦ ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ βέλτιον ὁ χρώμενος αὐτῇ κρινεῖ. χρῆται δ' ὁ οἰκονόμος. καὶ πηδάλιον κυβερνήτης τέκτονος. καὶ θοίνην ὁ δαιτυμὼν ἀλλ' οὐχ ὁ μάγειρος. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν τάχα δόξειέ τις ἂν οὕτω λύειν ἱκανῶς. ἄλλη δ' ἐστὶν ἐχομένη ταύτης. δοκεῖ γὰρ ἄτοπον εἶναι, τὸ μειζόνων εἶναι κυρίους τοὺς φαύλους τῶν ἐπιεικῶν. αἱ δ' εὐθῦναι καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν αἱρέσεις εἰσὶ μέγιστον. ἃς ἐν ἐνίαις πολιτείαις ὥσπερ εἴρηται τοῖς δήμοις ἀποδιδόασιν. ἡ γὰρ ἐκκλησία κυρία πάντων τῶν τοιούτων ἐστί. καίτοι τῆς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι καὶ βουλεύουσι καὶ δικάζουσιν ἀπὸ μικρῶν τιμημάτων καὶ τῆς τυχούσης ἡλικίας. ταμιεύουσι δὲ καὶ στρατηγοῦσι καὶ τὰς μεγίστας ἀρχὰς ἄρχουσιν ἀπὸ μεγάλων. ὁμοίως δή τις ἂν λύσειε καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν. ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ' ὀρθῶς. οὐ γὰρ ὁ δικαστὴς οὐδ' ὁ βουλευτὴς οὐδ' ὁ ἐκκλησιαστὴς ἄρχων ἐστίν. ἀλλὰ τὸ δικαστήριον καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος. τῶν δὲ ῥηθέντων ἕκαστος μόριόν ἐστι τούτων. λέγω δὲ μόριον τὸν βουλευτὴν καὶ τὸν ἐκκλησιαστὴν καὶ τὸν δικαστήν. ὥστε δικαίως κύριον μειζόνων τὸ πλῆθος. ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ δικαστήριον. καὶ τὸ τίμημα δὲ πλεῖον τὸ πάντων τούτων ἢ τὸ τῶν καθ' ἕνα καὶ κατ' ὀλίγους μεγάλας ἀρχὰς ἀρχόντων. ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον. ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα ἀπορία ποιεῖ φανερὸν οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ὡς ὅτι δεῖ τοὺς νόμους εἶναι κυρίους κειμένους

ὀρθῶς. τοὐναντίον δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀδύνατον ἐστιν ὑπάρχειν
ἅπασι τοῖς πολίταις, ἐπειδὴ τοσοῦτον διαφέρουσιν ἀλλήλων
ἄνθρωποι ὡς διαφέρειν καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα οἰόμενοι.
ὁ μὲν οὖν τοιοῦτος μόνος τιμᾶς δεῖ ἀναιτίους ὀρθῶς ἂν ἡμῖν
λόγον. ἀλλ' εἰ τιμᾶν δεῖ τὸν ἄριστον ἀνδρα καὶ εὐεργετικώτατον
τῆς πολιτείας ἀνωτάτω τῇ τοιούτῳ ὀφείλειν ἢ χρήμασιν
εἶναι· καὶ δικαίους ἢ ἀδίκους. τὸν μὲν γὰρ ἀδικώτατον
πρὸς τὴν πολιτείαν πάντα τοὺς νόμους. ἀφαιρεῖν δεῖ τιμῆς, ὅσα
ὅτι τοῖς μὴ κατὰ τὰς ὀρθὰς πολιτείας, ἀναγκαῖον ἁπλῶς.
τοὺς δὲ κατὰ ταύτας πολεμεῖν μὴ οὐ δικαίους. ἐπεὶ δὴ τάσεις
τοῖς ἐπιεικέσιν ἡμῖν οὐ τέλος, μέτρον δὲ μάλιστα
ἀντὶ πάντων ὠφελιμώτατον. αὐτὰ δὲ ταῦτα τὴν πολιτικὴν δύναμις.
ἐστὶ δὲ πολίτην ἀγαθὸν τὸ δίκαιον εἶναι. τοῦτο δ' ἐστὶν οὐκ ἴσον
φέρον. δοκεῖ δὲ πᾶσιν ἴσον τι δίκαιον εἶναι. καὶ μέχρι τινὸς
ὁμολογοῦσι τῆς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις ἐν οἷς λέγωμεν περὶ
τῶν ἠθικῶν. τίνα γὰρ ἀρχὴν δεῖ καὶ τίνας τοῖς ἴσοις ἴσους εἶναι
φασι. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, δεῖ μᾶλλον θεάσθαι.
ἔχει γὰρ τοῦτ' ἄτοπον καὶ φιλοσοφίαν πολιτικήν. ἴσως γὰρ
φαίη τις κατ' ἀνδρὸς ἐπιτροπὴν ἄμεινον δεῖν εἶναι τῆς τῶν
ταῖς ἀρχαῖς· ἃ γὰρ ἀπολαῦσαι τὰ λοιπὰ μὲν δικαίως φέροι. ἀμφισβητήσεως
οὔτε γὰρ ὅλως φέρουσιν ἐπιτροπὴν ἀφελείας· ἀδήλους
ἐπὶ τοῦτ' ἄγουσι. ἔστω καὶ κατὰ λεγόμενα μὴ μέτρον καὶ
τὸ ὠφελεῖν ἀνδρα ἀγαθὸν πολιτικῶν δικαιοτάτων
ἔχοντα. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν

τῶν ἀγαθῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ νομάτων. τῶν γὰρ ὁμοίων πάντων
τὸ ἐναντίον οὐδέποτε ἄμεινον δίκαιον τοῖς εὐγενέσι. οὐδὲ
ἀρετὴν ὠφελοῦσι βέλτιον. δεῖ δὲ τῶν καλῶν τὸ ἔργον ὑπερέχοντι. διόπερ
καὶ τῶν ὀρθῶν ὠφελεῖν ὑπερέχον. εἰ δὲ μή, ὅλον τὸ λεγόμενον,
τιμᾶν αὐτὸ θεσφάτως ἐστὶ φανερόν. εἰ γὰρ ἅπασι ὑπερέχων
μὴ καλὰ τὰ ὠφελητικά, πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ τὰ ψυχῆς ἀγαθὰ
εἰ καὶ μέζω ἐστὶν ἢ πάντων ἄριστον ἐστὶ τῶν ὠφελητικῶν, λεγόμενον
τὸ ὑγιάζειν ἢ τὸ καλόν. καὶ καθάπερ ἂν ὅλον τι ὑπερέχοι τὸ
τῶν ὠφελητικῶν, ἢ ἐνάντιος καλὰ τὰ ὠφελοῦντα, ὁμοίως τοῦτο ἂν
τοῖς διαφέρουσι τῶν ὠφελῶν. δεῖ γὰρ ἀεὶ τὸ ἔργον (συμβαίνει δὲ τὴν
ὑπεροχὴν καὶ τοῦ πλούτου τὴν εὐγένειαν) δεῖν.
Ὅτι καλὰ τὰ ἐρῶντα τοῦ πλήθους τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸν ἀνδρα (συμβαίνει
τοῦ). εἰ γὰρ μᾶλλον τὸ τίμιον τοῦ πλήθους καὶ ὅλως αὐτὸ μᾶλλον ἐν
ἀνδρὶ καὶ πρὸς τὸ πλοῦτον καὶ πρὸς ἐλευθερίαν. ὥστε εἰ πλάτος
διαφέρει καλὰ μᾶλλον, ἢ ὁ δικαστὴς εἶναι· καὶ πλάτους ἀρετῆς
μᾶλλον ὅλως ὑπερέχει, ἢ πλοῦτον συμβαλλόμενα ταῦτα. τοσοῦτος δὲ
χρημάτων πλάτος ἀφ' ἑτέρου τοσοῦτος οὗ δεῖ, τοσοῦτος δεῖ λόγου ὡς ἴσον. ὥστε
δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, δῆλον ὡς ἐστὶν ἀγαθὸν πολίτην εὐλόγως
εἶναι καλὰ τὰ ἀγαθὰ ἴσους τὰ ἀμφισβητοῦσιν ἀρχάς. ἀλλ' οἷς μὲν
δραστὴς, οἱ δὲ γαμεῖς. οὐδὲν διὰ τοῦτο χρὴ μᾶλλον, ἀλλὰ χρὴ
λαβεῖν ἐκ. ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἀφαιροῦνται τούτων διὰ
ταῦτα καὶ τὴν τιμήν. διὰ γὰρ ἐξῶν τοὺς (ἀγῶσιν), ἐν
τούτοις ἀναιτίως τοιαῦτα τὴν ἀμφισβήτησιν. διὸ ἀφαιροῦνται
ἀπὸ τοιούτων τὰς τιμὰς οἱ εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι καὶ ἐλεύθεροι

φιλοσοφ

κτείνειν γὰρ οὐ κύριος, εἰ μὴ ἔν τινι βασιλείᾳ, καθάπερ ἐπὶ τῶν
ἀρχαίων ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξόδοις ἐν χειρὸς νόμῳ. δηλοῖ δ' Ὅμηρος·
Ἀγαμέμνων γὰρ κακῶς μὲν ἀκούων ἠνείχετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐξελ-
» θόντων δὲ καὶ κτείνειν κύριος ἦν· λέγει γάρ· ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε ἐθέλοντα νο-
» ήσω, οὔ οἱ ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς· πὰρ — ^μάχης
» γὰρ ἐμοὶ θάνατος. ἓν μὲν οὖν τοῦτ' εἶδος βασιλείας, στρατηγία διὰ βίου·
τούτων δ' αἱ μὲν κατὰ γένος εἰσίν, αἱ δ' αἱρεταί. παρὰ ταύτην δ' ἄλλο
μοναρχίας εἶδος, οἷαι παρ' ἐνίοις εἰσὶ βασιλεῖαι τῶν βαρβάρων. ἔχουσι
δ' αὗται τὴν δύναμιν πᾶσαι παραπλησίαν τυραννίσι, κατὰ νόμον
καὶ πάτριαι. διὰ γὰρ τὸ δουλικώτεροι τὰ ἤθη εἶναι φύσει οἱ
μὲν βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν τῶν περὶ τὴν Εὐρώ-
πην, ὑπομένουσι τὴν δεσποτικὴν ἀρχήν οὐδὲν δυσχεραίνοντες.
τυραννικαὶ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτόν εἰσιν· ἀσφαλεῖς δὲ διὰ τὸ πάτριαι
καὶ κατὰ νόμον εἶναι. καὶ ἡ φυλακὴ δὲ βασιλικὴ καὶ οὐ τυραννική
διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οἱ γὰρ πολῖται φυλάττουσι τοῖς ὅπλοις τοὺς
βασιλεῖς, τοὺς δὲ τυράννους ξενικόν. οἱ μὲν γὰρ κατὰ νόμον καὶ
ἑκόντων, οἱ δ' ἀκόντων ἄρχουσιν· ὥσθ' οἱ μὲν παρὰ τῶν πολιτῶν,
οἱ δ' ἐπὶ τοὺς πολίτας ἔχουσι τὴν φυλακήν. δύο μὲν οὖν εἴδη ταῦ-
τα μοναρχίας. ἕτερον δ' ὅπερ ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οὓς
καλοῦσιν αἰσυμνήτας. ἔστι δὲ τοῦθ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν αἱρετὴ τυραννίς.
διαφέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς οὐ τῷ μὴ κατὰ νόμον, ἀλλὰ τῷ
μὴ πάτριος εἶναι μόνον. ἦρχον δ' οἱ μὲν διὰ βίου τὴν ἀρχὴν ταύτην,
οἱ δὲ μέχρι τινῶν ὡρισμένων χρόνων ἢ πράξεων. οἷον εἵλοντό
ποτε Μυτιληναῖοι Πιττακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας ὧν προει-

στήκεσαν Ἀντιμενίδης καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητής. δηλοῖ δ' Ἀλκαῖος ὅτι
τύραννον εἵλοντο τὸν Πιττακόν, ἔν τινι τῶν σκολιῶν μελῶν· ἐπιτιμᾷ
γὰρ ὅτι τὸν κακοπατρίδαν Πιττακὸν πόλεως τᾶς ἀχόλω καὶ βαρυ-
δαίμονος ἐστάσαντο τύραννον μέγ' ἐπαινέοντες ἀόλλεες. αὗται μὲν
οὖν εἰσί τε καὶ ἦσαν, διὰ μὲν τὸ τυραννικαὶ εἶναι δεσποτικαί, διὰ δὲ
τὸ αἱρεταὶ καὶ ἑκόντων βασιλικαί. τέταρτον δ' εἶδος μοναρχίας βασι-
λικῆς, αἱ κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους ἑκούσιοί τε καὶ πάτριαι γινό-
μεναι κατὰ νόμον. διὰ γὰρ τὸ τοὺς πρώτους γενέσθαι τοῦ πλήθους εὐερ-
γέτας κατὰ τέχνας ἢ πόλεμον, ἢ διὰ τὸ συναγαγεῖν ἢ πορίσαι χώραν,
ἐγίνοντο βασιλεῖς ἑκόντων καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πάτριοι. κύριοι
δ' ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας καὶ τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερα-
τικαί. καὶ πρὸς τούτοις τὰς δίκας ἔκρινον. τοῦτο δ' ἐποίουν οἱ μὲν
οὐκ ὀμνύοντες, οἱ δ' ὀμνύοντες. ὁ δ' ὅρκος ἦν τοῦ σκήπτρου ἐπανά-
τασις. οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ τὰ κατὰ πόλιν καὶ τὰ
ἔνδημα καὶ τὰ ὑπερόρια συνεχῶς ἦρχον. ὕστερον δὲ τὰ μὲν αὐτῶν
παριέντων τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν ὄχλων παραιρουμένων, ἐν μὲν ταῖς
ἄλλαις πόλεσιν αἱ θυσίαι κατελείφθησαν τοῖς βασιλεῦσι μόνον, ὅπου
δ' ἄξιον εἰπεῖν εἶναι βασιλείαν, ἐν τοῖς ὑπερορίοις τὴν κατὰ πόλε-
μον ἡγεμονίαν μόνον εἶχον. βασιλείας μὲν οὖν εἴδη ταῦτα τέτ-
ταρα τὸν ἀριθμόν. μία μὲν ἡ περὶ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους.
αὕτη δ' ἦν ἑκόντων μέν, ἐπί τισι δ' ὡρισμένοις. στρατηγὸς γὰρ
ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος. δευ-
τέρα δ' ἡ βαρβαρική. αὕτη δ' ἐστὶν ἐκ γένους ἀρχὴ δεσποτικὴ κατὰ
νόμον. τρίτη δ' ἣν αἰσυμνητείαν προσαγορεύουσιν. αὕτη δ'

ὁ Ἀντίφων ὁ τὴν ἀλήθειαν γράψας

πόλεσιν ᾗ συμφέρει, καὶ τίς καὶ πῶς, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. ἐπεὶ δὲ τρεῖς φαμὲν εἶναι τὰς ὀρθὰς πολιτείας, τούτων δ' ἀναγκαῖον ἀρίστην εἶναι τὴν ὑπὸ τῶν ἀρίστων οἰκονομουμένην, τοιαύτη δ' ἐστὶν ἐν ᾗ συμβέβηκεν ἢ ἕνα τινὰ συμπάντων ἢ γένος ὅλον ἢ πλῆθος ὑπερέχειν κατ' ἀρετὴν ἁπάντων, τῶν μὲν ἄρχεσθαι δυναμένων, τῶν δ' ἄρχειν πρὸς τὴν αἱρετωτάτην ζωήν, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις ἐδείχθη λόγοις ὅτι τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι καὶ πολίτου τῆς ἀρίστης πόλεως, φανερὸν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀνήρ τε γίνεται σπουδαῖος καὶ πόλιν συστήσειεν ἄν τις ἀριστοκρατουμένην ἢ βασιλευομένην. ὥστ' ἔσται καὶ παιδεία καὶ ἔθη ταὐτὰ σχεδὸν τὰ ποιοῦντα σπουδαῖον ἄνδρα, καὶ τὰ ποιοῦντα πολιτικὸν καὶ βασιλικόν. διωρισμένων δὲ τούτων, περὶ τῆς πολιτείας ἤδη πειρατέον λέγειν τῆς ἀρίστης, τίνα πέφυκε γίνεσθαι τρόπον καὶ καθίστασθαι πῶς. ἀνάγκη δὴ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς ποιεῖσθαι τὴν προσήκουσαν σκέψιν:~

ἀριστοτέλους πολιτικῶν τέταρτον.

Ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς μὴ κατὰ μόριον γινομέναις, ἀλλὰ περὶ γένος ἕν τι τελείαις οὔσαις, μιᾶς ἐστι θεωρῆσαι τὸ περὶ ἕκαστον γένος ἁρμόττον. οἷον ἄσκησις σώματι ποία τε ποίῳ συμφέρει, καὶ τίς ἀρίστη· τῷ γὰρ κάλλιστα πεφυκότι καὶ κεχορηγημένῳ τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἁρμόττειν. καὶ τίς τοῖς πλείστοις μία πᾶσι· καὶ γὰρ τοῦτο τῆς γυμναστικῆς ἔργον ἐστίν. ἔτι δ' ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ' ἕξεως μήτ' ἐπιστήμης τῶν περὶ τὴν ἀγωνίαν,

μηδὲν ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τοῦ γυμναστικοῦ παρασκευάσαι καὶ ταύτην ἐστὶ τὴν δύναμιν. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἰατρικὴν καὶ περὶ ναυπηγίαν καὶ ἐσθῆτα καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην τέχνην συμβαῖνον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πολιτείαν τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης τὴν ἀρίστην θεωρῆσαι τίς ἐστι, καὶ ποία τις ἂν οὖσα μάλιστ' εἴη κατ' εὐχήν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ἐκτός· καὶ τίς τίσιν ἁρμόζουσα. πολλοῖς γὰρ τῆς ἀρίστης τυχεῖν ἴσως ἀδύνατον. ὥστε τὴν κρατίστην τε ἁπλῶς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀρίστην οὐ δεῖ λεληθέναι τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς πολιτικόν. ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως. δεῖ γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσαν δύνασθαι θεωρεῖν, ἐξ ἀρχῆς τε πῶς ἂν γένοιτο, καὶ γενομένη τίνα τρόπον ἂν σῴζοιτο πλεῖστον χρόνον. λέγω δὲ οἷον εἴ τινι πόλει συμβέβηκε μήτε τὴν ἀρίστην πολιτεύεσθαι πολιτείαν, ἀχορήγητόν τε εἶναι καὶ τῶν ἀναγκαίων, μήτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἀλλά τινα φαυλοτέραν. παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, τὴν μάλιστα πάσαις ταῖς πόλεσιν ἁρμόζουσαν δεῖ γνωρίζειν. ὥσθ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἀποφαινομένων περὶ πολιτείας, καὶ εἰ τἆλλα λέγουσι καλῶς, τῶν γε χρησίμων διαμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατήν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ῥᾴω καὶ κοινοτέραν ἁπάσαις. νῦν δ' οἱ μὲν τὴν ἀκροτάτην καὶ δεομένην πολλῆς χορηγίας ζητοῦσι μόνον, οἱ δὲ μᾶλλον κοινήν τινα λέγοντες, τὰς ὑπαρχούσας πολιτείας (ἀναιροῦντες) τὴν λακωνικὴν ἤ τινα ἄλλην ἐπαινοῦσι. χρὴ δὲ τοιαύτην

τῶν ἀτιμίας ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν ἀναγκαῖον ἐνδέχεσθαι
λόγους, εἰ τὸ σῶον μερῶν ἀναιρεῖται εἰ μὴ θάτερα πολιτεύ-
ματα ἢ τὸ σῶον μερῶν ἀναιρεῖται εἰ μὴ θάτερα πολιτεύ-
των· οἷς δὲ μὴ μετέχει τῆς πολιτείας· οἷς δὲ εἶναι τὸν
πολίτην ὀλιγαρχικὸν ἢ δημοκρατικὸν ἀναγκαῖον· καὶ
πολιτείας· ἀδέσποτα φερούσης ἀμφίλ· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ
φέρεται μᾶλλον σφῶν αὐτῶν· ἀσυμφέρει μὲν γὰρ ἀεὶ τῶν ἀρχόντων ἔλλειψις
εἶναι· τῶν δὲ νομοθετῶν ἐστὶν ἐπὶ τοῦτον συντείνειν
μέλλοντος· ἢ καὶ τινὰ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ποιοῦ· λέγω δὲ ὅταν
ἀπόρων ἢ τοῦ εὐπόρου· ἢ ποιόν τινα ἀπὸ τοῦ· ἀναγκαῖον ἄρα
πολιτείαν εἶναι τὸν ἐπιεικῆ πολίτην, ὃν μὲν τρόπον ἁπλῶς
Καὶ καθ' ἑκάστας διαφορὰς πολιτειῶν· μέλλει δὲ διὰ τοῦτο συνέπεσθαι
ἄλλο καθ' αὑτὸ εἶδος πολιτείας· τοῦτο μὲν λεκτέον· ταῖς μὲν, δόξαι ταῖς
μόναις· ταῖς δὲ μὴ ἀρεταῖς ἀπολειπόντων· οὕτω μὲν τῶν πολιτῶν
ἄλλο· δῆμος καὶ ὀλιγαρχία· τὸν γὰρ ἀπορικὸν ὅρον τῆς πολιτείας
μὴ εἶναι τιθέασιν· ὡς οὔσης ὀλιγαρχίας· καὶ τὸν πλούσιον μὴ
πολιτείας δημοκρατίαν· ὡς ἐνίοις ἀναγκαῖον ἦν
εὐπορίαν· ὁμοίως δὲ μὴ μετέχειν τὸν ἔφο-
ρον· τοῦτο δὲ τοιοῦτον εὕρηκε· ὁμοίως δὲ μὴ μετέχειν τὸν
ἁρμονί· ὡς φαίνεται· καὶ γὰρ ἐκ δυοῖν τιθέντων ἄδηλον τὸν ἕνα
ἐστὶ· μὴ φρονεῖν· τὰ δὲ ἄλλα ἐστὶ πάντα· τὰ μὲν, ὠφέλειαν ἔχει,
φρονεῖν πλουσίων· μέλλει δὲ μὴ οὖν φάθαι νοῦν ἔχειν τὸν ὀλι-
γάνθρωπον πολιτῶν· ἀληθέστερον δὲ μὴ βέλτιον ὡς
ἡμισείαν πόλιν· δυοῖν ἡμᾶς οὖν σπλάγχνα πλὴν ὡς ἐνεστηκὸς,
πρὸς ἅπαντα δὲ ἐκβαίνοντες· ταῖς μὲν, ταῖς εὐκτικαῖς ἀναγκαῖον
μονίας· ταῖς δὲ, ταῖς ἀρίστας πολιτείαι· ὀλιγαρχικὰς μὴ ταῖς

τῶν πολιτῶν ἐστὶν ἀναγκαῖον· πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον
ἀναγκαῖον ἐνδέχεσθαι· καὶ ὡς ἔτυχεν ἐνδέχεσθαι· καὶ
τὰ πολιτεύματα ἐστίν· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἀνάγκη τινὰ τοιαύτην
τὰ μὲν γὰρ τῆς, αὐτάρκειαν δημοκρατικὴν μᾶλλον ὀλιγαρχίας· τῆς δὲ
τὴν μᾶλλον· καὶ ὡς ἔτυχεν ἐνδέχεσθαι· καὶ ποιεῖν καὶ
μονοῦσαις ταῖς πολιτείαις· λέγω δὲ δημοκρατίαν καὶ
ἔτι δὲ· καὶ τὸν ὀλιγαρχικὸν· τέλος δὲ πάντων τὸ ὅλον
ἢ σωζόμενα σώζοιμεν ἂν ἐνδεχόμενα μᾶλλον· παρὰ τὸν ἐναντίον
τινὰς φθοράς· καὶ τίνες σεισμοὶ πόλεων· καὶ ποῖα καὶ πῶς
εἰς ἕκαστος· Καὶ διὰ τίνας καὶ τίνα μάλιστ' ἂν φθείρο-
τὸν μὴν ὅλον ἀναγκαῖον πολιτεύεσθαι· ὅτι πάσης ἐπιμέ-
πολιτείας ἀναιρεθμοῦ πόλεως· τοῦτον μὲν γὰρ ἡροίμεθα μὴ
μὴ ὁρᾶν· πάσας πόλεις· ἐπεὶ δὲ πολιτεύεσθαι πολιτείαν
τοις μὴ, εὐπόροις ἀναγκαῖον εἶναι· τοῖς δὲ πόροις· τοῖς δὲ μὴ
Καὶ τῶν εὐπόρων δὲ πολλὰ διαφέρει· ὁ μὲν, ὁπλίτικον· τὸ δὲ
καὶ τὸν μὴν· γεωργικὸν δημοκρατικὸν ὄν· τὸν δὲ νομάδων· τοῖς
ξων ἀνάγκη· καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων ἀεὶ διαφορὰ καὶ κατὰ τὰ μᾶλλον
οἷον νῦν τοξοφίας· τοῦτο γὰρ οὐρανίου μὲν πλούτου πολλα-
Διὸ περὶ τῶν ἀρχόντων ὅσους πολεῖν ἐν τοῖς πολιτικοῖς
μάσιν· ὀλιγαρχίαν δὲ τὰ τοιαῦτα ἢ ὅλως· ἐχόντων τὸ πλῆθος τοῦ
πολεμίους ἴσους· πρὸς τοὺς ἀσυμφόρους· οἷον ἱππέας
χλικὸν ὄχλος· καὶ μᾶλλον τοῖς ἐπιμελουμένοις· ἢ ἀνάπαλιν
λοι δορίληπτοι· Ὅτι δὲ τοῖς μὴ πλούτου διαφορὰς ἔχει
μὲν, καὶ γένος· ἢ δὲ καὶ ἀρετὴν· Καὶ ὅτι δὴ τοῦτο ἔστι

καὶ διὰ τίνας αἰτίας εἴρηται πρότερον· ὅτι δ' εἰσὶ καὶ δημοκρατίαι
πλείω καὶ ὀλιγαρχίαι λέγωμεν. φανερὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων·
εἴδη γὰρ πλείω τοῦ τε δήμου καὶ τῶν λεγομένων γνωρίμων ἐστίν· οἷον δή-
μου μὲν εἴδη ἓν μὲν οἱ γεωργοί· ἕτερον δὲ τὸ περὶ τὰς τέχνας· ἄλλο
τὸ ἀγοραῖον τὸ περὶ ὠνὴν καὶ πρᾶσιν διατρῖβον· ἄλλο δὲ τὸ περὶ τὴν
θάλατταν· καὶ τούτου τὸ μὲν πολεμικόν, τὸ δὲ χρηματιστικόν,
τὸ δὲ πορθμευτικόν, τὸ δ' ἁλιευτικόν· πολλαχοῦ γὰρ ἕκαστα
τούτων πολύοχλα· οἷον ἁλιεῖς μὲν ἐν Τάραντι καὶ Βυζαντίῳ,
τριηρικὸν δὲ Ἀθήνησιν, ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ Χίῳ, πορθ-
μευτικὸν ἐν Τενέδῳ· πρὸς δὲ τούτοις τὸ χερνητικὸν καὶ τὸ μικρὰν ἔ-
χον οὐσίαν ὥστε μὴ δύνασθαι σχολάζειν· ἔτι τὸ μὴ ἐξ ἀμφοτέρων πο-
λιτῶν ἐλεύθερον· κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον πλήθους εἶδος· τῶν
δὲ γνωρίμων πλοῦτος, εὐγένεια, ἀρετή, παιδεία· καὶ τὰ τού-
τοις λεγόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν διαφοράν. δημοκρατία μὲν οὖν
ἐστὶ πρώτη μὲν ἡ λεγομένη μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον. ἴσον γάρ φησιν
ὁ νόμος ὁ τῆς τοιαύτης δημοκρατίας, τὸ μηδὲν μᾶλλον ὑπερέχειν
τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς εὐπόρους· μηδὲ κυρίους εἶναι ὁποτερουσοῦν,
ἀλλ' ὁμοίους ἀμφοτέρους. εἴπερ γὰρ ἐλευθερία μάλιστ' ἔστιν
ἐν δημοκρατίᾳ καθάπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, καὶ ἰσότης, οὕ-
τως ἂν εἴη μάλιστα κοινωνούντων ἁπάντων μάλιστα τῆς πολιτεί-
ας ὁμοίως. ἐπεὶ δὲ πλεῖον ὁ δῆμος, κύριον δὲ τὸ δόξαν τοῖς πλεί-
οσιν, ἀνάγκη δημοκρατίαν εἶναι ταύτην. ἓν μὲν οὖν εἶδος δημο-
κρατίας τοῦτο· ἄλλο δὲ τὸ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τιμημάτων εἶναι,
βραχέων δὲ τούτων ὄντων· δεῖ δὲ τῷ κτωμένῳ ἐξουσίαν εἶναι μετέχειν

καὶ τὸν ἀποβάλλοντα μὴ μετέχειν. ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας
τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς πολίτας ὅσοι ἀνυπεύθυνοι, ἄρχειν δὲ
τὸν νόμον. ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας τὸ πᾶσι μετεῖναι τῶν ἀρχῶν,
ἐὰν μόνον ᾖ πολίτης, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον. ἕτερον εἶδος δημοκρα-
τίας τἆλλα μὲν εἶναι ταὐτά, κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος καὶ μὴ τὸν νό-
μον. τοῦτο δὲ γίνεται ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ᾖ ἀλλὰ μὴ ὁ νόμος.
συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ τοὺς δημαγωγούς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον
δημοκρατουμέναις οὐ γίνεται δημαγωγός, ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν πο-
λιτῶν εἰσιν ἐν προεδρίᾳ· ὅπου δ' οἱ νόμοι μή εἰσι κύριοι, ἐνταῦθα
γίνονται δημαγωγοί. μόναρχος γὰρ ὁ δῆμος γίνεται, σύνθετος εἷς ἐκ
πολλῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν οὐχ ὡς ἕκαστος ἀλλὰ πάντες.
Ὅμηρος δὲ ποίαν λέγει οὐκ ἀγαθὴν εἶναι πολυκοιρανίην, πό-
τερον ταύτην ἢ ὅταν πλείους ὦσιν οἱ ἄρχοντες ὡς ἕκαστος, ἄδη-
λον. ὁ δ' οὖν τοιοῦτος δῆμος ἅτε μόναρχος ὢν ζητεῖ μοναρχεῖν
διὰ τὸ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ νόμου, καὶ γίνεται δεσποτικός, ὥστε
οἱ κόλακες ἔντιμοι. καὶ ἔστιν ὁ δῆμος οὗτος ἀνάλογον τῶν
μοναρχιῶν τῇ τυραννίδι. διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτό. καὶ ἄμφω δε-
σποτικὰ τῶν βελτιόνων. καὶ τὰ ψηφίσματα ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ἐπι-
τάγματα. καὶ ὁ δημαγωγὸς καὶ ὁ κόλαξ οἱ αὐτοί. καὶ ἀνάλογον.
καὶ μάλιστα δ' ἑκάτεροι ἑκατέροις ἰσχύουσιν· οἱ μὲν κόλακες
παρὰ τοῖς τυράννοις, οἱ δὲ δημαγωγοὶ τοῖς δήμοις τοῖς τοιούτοις.
αἴτιοι δέ εἰσι τοῦ εἶναι τὰ ψηφίσματα κύρια ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους
οὗτοι, πάντα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον. συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς
γίνεσθαι μεγάλοις διὰ τὸ τὸν μὲν δῆμον πάντων εἶναι κύριον· τῆς δὲ

ἢ οὐσίας ἀρτίζειν βάσας ἀνισοπαρατ.

οἷον σύνθημα

τε ἀριστοκρατίας καὶ αὗται πολιτεῖαι τῆς ἀριστοκρατίας καὶ
τί οὐ πόρρω αὗται ἀλλήλων φανερόν· τίνα δὲ τρόπον γίνεται παρὰ
δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ἡ καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς
αὐτὴν δεῖ καθιστάναι, λέγωμεν ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. ἅμα δὲ
δῆλον ἔσται καὶ οἷς ὁρίζονται τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν·
ληπτέον γὰρ τὴν τούτων διαίρεσιν. εἶτα ἐκ τούτων ἀφ' ἑκατέρας
ὥσπερ σύμβολον λαμβάνοντας συνθετέον. εἰσὶ δὲ ὅροι τρεῖς
τῆς συνθέσεως καὶ μίξεως. ἢ γὰρ ἀμφότερα ληπτέον ὧν ἑκά-
τεροι νομοθετοῦσιν· οἷον περὶ τοῦ δικάζειν· ἐν μὲν γὰρ ταῖς
ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν ἂν μὴ δικά-
ζωσιν· τοῖς δ' ἀπόροις οὐδένα μισθόν· ἐν δὲ ταῖς δημοκρα-
τίαις τοῖς μὲν ἀπόροις μισθόν· τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν ζημίαν·
κοινὸν δὲ καὶ μέσον τούτων ἀμφότερα ταῦτα· διὸ καὶ πολιτικόν·
μέμικται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν· εἷς μὲν οὖν οὗτος τοῦ συνδυασμοῦ
τρόπος· ἕτερος δὲ τὸ μέσον λαμβάνειν ὧν ἑκάτεροι τάττου-
σιν· οἷον ἐκκλησιάζειν· οἱ μὲν ἀπὸ τιμήματος οὐθενὸς ἢ μι-
κροῦ πάμπαν· οἱ δ' ἀπὸ μακροῦ τιμήματος· κοινὸν δέ γε οὐ-
δέτερον· ἀλλὰ τὸ μέσον ἑκατέρου τιμήματος τούτων· τρίτον ἐκ
δυοῖν ταγμάτοιν· τὰ μὲν ἐκ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ νόμου· τὰ δ' ἐκ τοῦ
δημοκρατικοῦ· λέγω δ' οἷον δοκεῖ δημοκρατικὸν μὲν εἶναι
τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς· τὸ δ' αἱρετὰς ὀλιγαρχικόν· καὶ
δημοκρατικὸν μὲν τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος· ὀλιγαρχικὸν δὲ τὸ
ἀπὸ τιμήματος· ἀριστοκρατικὸν τοίνυν καὶ πολιτικὸν τὸ
ἐξ ἑκατέρας ἑκάτερον λαβεῖν· ἐκ μὲν τῆς ὀλιγαρχίας τὸ αἱ-

ρετὰς ποιεῖν τὰς ἀρχάς· ἐκ δὲ τῆς δημοκρατίας τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος· ὁ
μὲν οὖν τρόπος τῆς μίξεως οὗτος· τοῦ δ' εὖ μεμῖχθαι δημοκρατίαν καὶ
ὀλιγαρχίαν ὅρος· ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν δημοκρα-
τίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο πάσχουσιν οἱ λέγοντες
διὰ τὸ μεμῖχθαι καλῶς· πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ τὸ μέσον· ἐμφαί-
νεται γὰρ ἑκάτερον ἐν αὐτῷ τῶν ἄκρων· ὅπερ συμβαίνει περὶ τὴν
Λακεδαιμονίων πολιτείαν· πολλοὶ γὰρ ἐγχειροῦσι λέγειν ὡς δημο-
κρατίας οὔσης· διὰ τὸ δημοκρατικὰ πολλὰ τὴν τάξιν ἔχειν·
οἷον πρῶτον τὸ περὶ τὴν τροφὴν τῶν παίδων· ὁμοίως γὰρ οἱ τῶν πλου-
σίων τρέφονται τοῖς τῶν πενήτων· καὶ παιδεύονται τὸν τρόπον τοῦτον ὃν ἂν
δύναιντο καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ἡλι-
κίας· καὶ ὅταν ἄνδρες γένωνται τὸν αὐτὸν τρόπον· οὐδὲν γὰρ διά-
δηλος ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης· οὕτω τὰ περὶ τὴν τροφὴν ταὐτὰ πᾶσιν
ἐν τοῖς συσσιτίοις· καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ πλούσιοι τοιαύτην οἵαν ἄν
τις παρασκευάσαι δύναιτο καὶ τῶν πενήτων ὁστισοῦν· ἔτι τῷ δύο
τὰς μεγίστας ἀρχὰς τὴν μὲν αἱρεῖσθαι τὸν δῆμον· τῆς δὲ μετέχειν· τοὺς
μὲν γὰρ γέροντας αἱροῦνται· τῆς δὲ ἐφορείας μετέχουσιν· οἱ δὲ ὀ-
λιγαρχίαν· διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν ὀλιγαρχικά· οἷον τὸ πάσας αἱρε-
τὰς εἶναι καὶ μηδεμίαν κληρωτήν· καὶ ὀλίγους εἶναι κυρίους θα-
νάτου καὶ φυγῆς· καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά· δεῖ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ
τῇ μεμιγμένῃ καλῶς ἀμφότερα δοκεῖν εἶναι καὶ μηδέτερον· καὶ σῴ-
ζεσθαι δι' αὑτῆς καὶ μὴ ἔξωθεν· καὶ δι' αὑτῆς μὴ τῷ πλείους ἔξωθεν εἶ-
ναι τοὺς βουλομένους· εἴη γὰρ ἂν καὶ πονηρᾷ πολιτείᾳ τοῦθ'
ὑπάρχον· ἀλλὰ τῷ μηδ' ἂν βούλεσθαι πολιτείαν ἑτέραν· μηθ'

πόλις; ἐν ᾗ δὲ τὸ μέσον καὶ πρῶτον. μᾶλλον δὲ
μηδὲ φοιτᾶν. ἀδεκάθετοι γὰρ οἱ φέροντες
καὶ καθ' ὑπερβολὴν πλουτοῦντες. διὸ καὶ εὐτυχεῖν
μετὰ τῆς πολιτευομένους. οὐ σώζεται μόνον καὶ σωτῆρας. ὡς
ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ ἀπόστολος. οἱ δὲ. μᾶλλον. ἀνήμους ἀσχαλᾶς τινὲς
καὶ ὀλιγαρχικὰς ἀπαρχάς. ἀπὸ τῶν διὰ μοφοτέρας αἱ ὑπερβολαί.
καὶ γὰρ ἐν δημοκρατίαις τῆς νεωτερικὰς τὰς καὶ ἐξόλους ἀρχάς
γίνεται τυραννίς. ἐκ δὲ τῶν μέσων καὶ ἰσότητος μάλιστα.
τὰ δὲ τοιαῦτα μᾶλλον ἐστὶν ἐν ταῖς πολυάνθρωποις.
ἐρῶμεν. ὅτι δὴ μέσον βέλτιστον. φανερὸν. μόνον γὰρ ἀκίνδυ
νος. ὃ δ' οὐ γὰρ ὀλιγαρχικὸν διὰ μέ, ἢ πλείστη ἐλαττοῦται καὶ διὰ ἐλαττοῦται
μοῦ τῶν πολιτῶν. καὶ καὶ μεγάλα πολλὰς ἀσφαλεστάτη
διὰ τὴν καὶ τὴν αἰτίαν. ὅτι δὲ τὸ μέσον. ἐν δὲ τοῖς μετρίοις,
φανερὸν ἐξ ὧν λέγομεν περὶ τῶν ἠθῶν. ὥστε μικρὸν πλεῖστον ἀν
μέσον. καὶ ἀσθενῆς σῶμα ἀσθενῶς ἢ εὐσθενοῦσι. καὶ ὡς ἐπὶ
τῶν ἰσχύων καὶ ἀσθενειῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὁμοίως
ἐστὶν ὑπολαβεῖν. διὸ καὶ μεγάλαι πολιτεῖαι ἀσφαλεῖς
μᾶλλον. ἐν ταῖς γὰρ μέσοις. ὥστε ἐγγίνεται καὶ μᾶλλον
τὸ μέσον καὶ ἀμφοτέρας αἱ ὑπερβολαί. καὶ διὰ τοῦτο
τύχη αὐτοῦ τῶν πολιτῶν οἱ ἄποροι. καὶ
οὐδὲ συμφέρειν. καὶ ἀπὸ πολλῶν τιμᾶσθαι. σημεῖον δὲ τοῦ
μὴ ἐπιεικῶς καὶ τοὺς νομοθέτας. ἐκ τῶν μεσίων εἶναι πολλοὺς
πολιτῶν. σχολῇ δὲ πλουσίους ἢ πένητας. καὶ
ποιητὴς οὐ γὰρ βασιλεύς. καὶ χαλεπὸν καὶ σχεδὸν
οὐδὲ τοῦτο ἀνθρώπων. φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τούτων καὶ διότι αἱ πολι-

γίνεσθαι δύσκολον. τὰ δὲ λίαν καὶ ὑπερ
χοῦσι. καὶ βουλαρχοῦσι. ταῦτα δὲ ἀμφοτέρα βλαβερὰ τῶν
λεσι. πρὸς δὲ τούτοις οἷς ἐν εὐβουλίᾳ καὶ εὐτυχίᾳ μάλιστα οἴεται
ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ φίλων. καὶ τὰ ὧν ὧν τὰ τοιούτων
χεσθαι οὔτε βουλεύεσθαι. οὔτε ἐπίστασθαι. καὶ τοῦτε ὑπὸ οἰκοθεν
ἐν ἀρχῇ φασιν οὖσι. διὰ τὰ ἀπὸ τύχης φιλοῦσθαι δὲ τὰ ἐλάττω
λοις ἀρχαῖς ἐνίοις ἀνάθεσι αὐτοῖς. οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐπὶ
τούτων. τὰ αὐτὰ καὶ ὡς θεοῖς ἀρχὴν οὐ πάσῃ ἀρχῇ
βουλὴ καὶ ἀρχή. ἀρχικὸν καὶ μόνου δεμία ἀρχὴ ἀρχῆς
δυοῖν ἀνάγκη. οἱ δὲ ἀρχαῖς μόνου δεμία ἀρχὴ ἀρχῆς
ἐλευθέρων. καὶ τῶν μὴ φθονοῦντων. τῶν λειτουργικῶν
των. ἀπολείσουσι δὲ καὶ ποιωνίας πολιτικὰς
δὲ κοινωνίας φιλικὰς. οὐδὲ γὰρ ὁδοῦ βουλομένοις κοινωνεῖν
τοῖς ἐχθροῖς. βουλεύσεται πόλις ἢ σωσεῖν καὶ ὁμοίως
ὅτι μάλιστα. τοῦτο δὲ μάλιστα τοῖς μέσοις. ὥστε καὶ
ἄριστα πολιτεύσασθαι τὴν πόλιν εἰσὶν οἱ ἐκ τούτων
τὴν συμφυῆ φιλίαν πόλεως. καὶ δοκοῦσι δὲ τὰ πολιτικὰ οὐκ
μάλιστα τῶν πολιτῶν. οὔτε γὰρ αὐτοὶ τῶν οἰκετῶν ὡς δεῖ
μᾶλλον ἐπιθυμοῦσιν. οὔτε πᾶσι ἄρχουσι. καθ' ὑπὸ
μᾶλλον τῆς τῶν πλουσίων ἐπιθυμοῦσιν. καὶ διὰ τὰ μὴ ἴσον
λύεσθαι μήτε δι' ἀνδρείαν ἀπὸ δυνάμεως ὅλως. διὰ τοῦτο
καθ' ὡς πυξάτῳ πύλῃ. πολλὰ μέσοις ἀρχὴ μέσοις
θέλων εἶναι πολιτείαν. ἔτι δὲ ὅτι καὶ ἡ κοινωνία τῶν
τικὴ ἀρίστη ἡ διὰ τῶν μέσων. καὶ τοὺς τοιούτους ἐνδέχεται

Διορισμ.

εἶναι περίαμ· οἷον σὸ πόσον ὡς πότερον ἐν ἀλογαρχίᾳ ἀρ
ρυθμόμου· ἄλλον δὲ καὶ μὴ οὗτος ἀεί· ἢ πῶς ἀεὶ τοῦτον αὐτόν·
Καὶ πότερον καὶ τὰ τραπεζοειδῆ ἀρμόττει καὶ τὰ τοιαῦτα
λέγω δὲ οἷον ἐνάτας εὐπόσους· ἢ πόσους μὲν ἀεὶ καὶ τοιαύτ
καὶ καθ' αὑτὰς πολιτείας δὲ πότερον διαφέρ καθ' αὑτὰς
λήουδεν. ὅτ' ὢν ἀρχόντων ἕνος, οἷον ἀνὴρ μοναρχία καὶ ὀλιγαρχία,
Καὶ ἀεὶ σοφία, καὶ μοναρχία· πότερον αὐτὰς μ
σιν ἀρχαὶ καὶ εἰσὶ· οὐκ ἔξω δὲ ἐξόμοιον· ἀμφότερον
ἢ : ἀμφότερα ἐν ἑτέρᾳ· οἷον ἐν μοναρχίαις ἀεὶ σοφαῖς καὶ
δεύμενον· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐπὶ ὧν ἐλευθέρων· ἢ τυραννικοῖς
καὶ καθ' αὑτὰς τινες οὖν ἀεὶ καὶ καθ' αὑτὰς τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχῶν
σι δὲ ἄρχ (υμφέρουσιν αὐταῖς· ἐν ὅσαις διαφέρουσι γὰρ αὐτ
τας· ἐνθα μὲν γὰρ ἀρμόττει μεγάλας· ἐνθα δὲ ἐναντ
ρὰς αὐτὰς αὐτάς· οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ δοκεῖ τινες εἶσι· οἷον δὲ τῶν
θεσ βουλῶν· αὕτ' ἐστὶ γὰρ οὐ δημοκρατικὴ· βουλὴ δὲ δημοκ
κρατ· δεῖ μὲν γὰρ εἶναι τοιοῦτον· ὥσ' ἐπιμελὲς ἐξαιτ
Δ μου θεσ βουλεύειν· ὅπως ἂν σχολὴν ἔχωσι· τοῦτο δὲ ἀ
ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὥσπερ· ὀλιγαρχικόν· τοὺς δὲ θεσ βου
λους ὀλίγους ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πλῆθος· ὥστ' ὀλιγαρχικ
ἄλλο δ' ἀμφοῖν αὐτοῖν ἀρχή, οἱ θεσ βουλοὶ καθεσ
σιν· ἐν τοῖς βουλευταῖς· ἐπὶ τοῦ ἀμφοῖν αὐτοῖν ἀρχή· ὁ
χὸς βουλευτὴς δημοτικὸν· ὁ δὲ θεσ βουλ ὀλιγαρχικ· κα
τολιτ δὲ τὰς βουλὰς ἀπλῶς ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκ

ἢ αὐταὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ αὐτοί.

τίνες ἐνίοις ζ ἀρχὴ πάντ· τοῦτο δὲ (υμ
ζωνται ἀφ' ὧν ὁ πολ ἐκ τοῦ ἐκ τοῦ· ἢ μὴ ἐκ τοῦ ἐκ τοῦ· ὅτ' μὲν εὐπορεῖ τις ἢ πολὺ ἢ ὀλίγοις ἐκ πολλῆ ἢ ὀλίγου·
σχολάζοντες γὰρ συμπίνουσι πολλοὶ πολλάκις· πολὺ δ' αὐτοῖς ἐκ
νοῦ· πάντα νόμος δὲ πᾶσι κοινὸν ὁμ· καὶ φύσις ὅμ· ἀρχὴ κοινὸν
ἐκ τοιούτων ἐστὶν· ἀρίστοκρατικὸν· ὁμ μοναρχικ
λογικόν· ὥσ' ἴσως οἷον τε πολλὰ ἁρμόττειν καὶ ταῖς ὠλιγαρχ
οὐδὲ λογικόν· ῥυφῶσι γὰρ αὐτῶν ὀλιγαρχούμενοι· ἀλλὰ
πρὸς μὲν τούτων ἐστὶ σοῦτον ἁρμόττειν· πρὸς δὲ ταύτ
αρχὰς καθ' αὑτὰς· πρὸς δὲ τὸν ἀριθμὸν· ἐν ἀλλ ἐν ἀλλ· φύσει δὲ
διαφορὰ ἐνδέχεται ὁρᾶσθαι· ὧν (ν τιθεμένων πολ
εἰλῆφθαι τοὺς δέους· ἐστὶ δὲ τῶν εἰῶν τούτων· ἐν μὲν
τίνες οἱ παθητικοὶ τῆς ἀρχῆς· δεύτερον δὲ ἐπὶ νῶν·
λοιπὸν δὲ τίνα δεῖ (κ ἐπὶ πᾶσι τούτων, διαφορὰ
τερῆσθαι· ἢ γὰρ πάντες οἱ πολῖται παθητικοὶ· ἢ τινες·
μὴ ἐκ πάντ· ἢ ἐκ τινῶν ἀφωρισμ· οἷον ἢ τιμήματι·
ἢ ἀφ· ἢ ἀρετῇ· ἢ τοιούτῳ τινὶ ἄλλῳ· ὡς ἐν Μυτιλήνῃ
ἐκ τῶν (υ καὶ ἐλθόντων καὶ (υμμαχ ἐκκλησ πρὸς τὸν δῆμον· μὴ
τῶν ἢ αἱρετὸν ἢ πλήρ· πολιτῶν ἅπ (ν πολιτ λέγω
λῆν τὰς μὲν, τίνες· τὰς δὲ, πάντες· μὴ τὰς μὲν, ἐκ πάντ· τὰς
δὲ τινῶν· καὶ τὰς μὲν αἱρετόν· τὰς δὲ, πλήρω· τούτων
δὲ μίας ἕ σον) τὰς διαφορὰς ἐν τοῖς ἑπτὰ τρόποις· ἢ γὰρ πάν
ἐκ πάντ αἱρετόν· ἢ πάντες ἐκ πάντ πλήρω· μὴ ἢ ἐκ πάντ ἢ
ὡς καὶ μέρος· οἷον καὶ τὰ φυλαὶ· καὶ δῆμος· καὶ φατρίας·
ἕως ἂν ἐλεθῇ διὰ πάντων τῶν πολιτῶν· ἢ ἀφ' ἑκ πάντ

ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἐκ τοῦ πάντων

γωνὰ δεξιῶν μὴν· πότερον ἐκπωλοῦντων ἢ ἐκτινόντων· περὶ δὲ ἀφ' ὧν
μὴ· πότερον ἐκπωλοῦντων ἢ ἐκτινόντων· περὶ δὲ τοῦ πῶς· πότερον πλήρω ἢ αἱρετόν·
πότερον οὕτω διοικεῖσθαι πρόσοδα δίκαιον· ἐστὶ δὲ τὸν ἀκούσιον
ὁπλῶ· ἐν μὲν εὐθυντικὸν· ἄλλο δὲ ἐκτιστῶν πολιτῶν ἀλλὰ· ÷ εὐθυντικὸν τὸ χρυσᾶ
ἑτέρου δὲ δίκην πολιτείαν φέρει· τὸ γὰρ τοῦ μὴ δεῖσθαι μὴ ζῆν ἀσφαλῶς τὴν πολιτείαν οὐδὲν·
διώκειν ὃ δὲ περὶ ἡμιόλιον ἀκούσιον· ὁ μὲν δὲ τοῦ
τῶν ἰδίων (ἀναγκαῖα καὶ ἐχόντων μόνον δεῖ· καὶ πάντων τὸ τε
κοινὸν· καὶ τὸ ξενικόν· κοινὸν μὲν οὖν ἀλλ' αὐτὸν τοῖς ἰδίοις
λιμασιν αὐτὸν ἄμοιρος περὶ δὲ τῶν ἐκποιεῖν μὴ πωλεῖν ἀκούσιον·
Καὶ ὁ μὲν ὁμολογεῖ τὸ μὲν ἀμφισβητεῖ τὸ περὶ τοῦ λιμένος· τὸ
τὸν δὲ ὁ τῆς φυλῆς ἐν εἰ καθόλου φρέαρ φόνος· οἷον ἂν
θάνατος ἐπὶ τοῦ ἐφετικοῦ δικαστηρίου· (συμβαίνοντα δὲ τὰ
πλῶσις ἐν τοῖς πολλοῖς ἐν τοῖς μεγάλοις πολλά·
τοῦ δὲ ξενικοῦ· ἐν μὲν ξένοις πρὸς ξένους· ἀμφισβητοῦσι πρὸς
ἄρχους· ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀμφισβητουμένων (ἀναγκαῖα
ὁ δὲ δραχμὴν τὰ μὴ πωλεῖν δραχμὴ· ἡμιόλιον πλέθρου· ἀρχὴ
μὴ περὶ τούτων τινὲς ὃν μείζον· οὐκ ἀκούσιον ἀλλὰ
πλῆθος· ἀμφισβητεῖ μὲν τούτων ἀφ' ὧν καὶ τῶν φονικῶν μὴ τὸ
ξενικοῦ· περὶ δὲ τῶν πολιτῶν λέγω· περὶ ὧν μὲν οὖν ἡ
πλῶσις διαφωνοῦσι νῦν· καὶ ὧν πολιτῶν εἰ οἰκοῦσιν ἀμφ
λῆρος· περὶ τούτων εἰ μὲν ἐστὶν αἱρετόν ἢ
πλήρω· καὶ τούτων περὶ τούτων· ἄρχει· πλήρω· τὰ δὲ αἱρετόν· ἢ
περὶ ἐνίων τῶν τοιούτων· τοῖς μὲν πλήρω· τοῖς δὲ αἱρετοῖς· οὐ
πλῆθος ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστὶν ἀκούσιον· τὸ δὲ τοιούτοις τοῖς ἀκούσιοις

νῦν· ὁ πολιτικὸν· καὶ τοῦ
νας εἰκοπέντε τῶν ἐκπωλούντων τὰς
μὲν αἱρετόν πλήθους
νας τὰς δὲ πλήρω
ἢ ἀμφοῖν ὀλιγαρχικὸν

α τῶν πολυμιμήτων ἐ
στὶ πολιτείας· τὸ δὲ
τινας εἰκοπέντε τῶν
πωλούντων τοῖς μὲν αἱρε
τοῖς δὲ πλήρω· ὁ
λιγαρχικόν·

ἀριστοτέλους πολιτικῶν τετάρτου ἢ

Ἐπὶ πόσων ἐστὶν ἡ δημοκρατουμένη σκεπτέον ἆρα τὰ αὐτὰ καὶ ὁμοίως ἐπισκοποῦσιν ἢ ἕτερα καὶ ἕτερα; λέγω δὲ οἷον ἐπὶ τοῦ ἀριστοκρατουμένου καὶ τοῦ βασιλευομένου· ἐπὶ τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ αὐτὴ σκέψις· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἐπιμελητέον ὅπως ἂν ἐπιτελῶνται τὰ συμφέροντα τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας, ἐν ἑτέροις δὲ τὰ τούτων ἐπιτηδεύματα, ἐν μὲν τοῖς ἀριστοκρατουμένοις τὰ βέλτιστα τῶν ἐν τῇ πόλει γενῶν, ἐν δὲ τοῖς βασιλευομένοις τὰ πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ γὰρ ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγων ἐν μὲν τοῖς ἀριστοκρατουμένοις ἀναγκαῖον ἐπὶ τὸ τῶν ἀρίστων ἄγειν, ἐν δὲ τοῖς βασιλευομένοις ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως· ἐν δὲ τοῖς δημοκρατουμένοις ἐπὶ τὸ τῶν πολλῶν· ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς δημοκρατουμένης ἐπὶ τὸ τῶν πολλῶν ἄγειν· ὥστε ἐπὶ πόσων ἐστὶν ἡ δημοκρατουμένη σκεπτέον ἆρα τὰ αὐτὰ καὶ ὁμοίως ἐπισκοποῦσιν ἢ ἕτερα καὶ ἕτερα; λέγω δὲ οἷον ἐπὶ τοῦ ἀριστοκρατουμένου καὶ τοῦ βασιλευομένου· ἐπὶ τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ αὐτὴ σκέψις· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἐπιμελητέον ὅπως ἂν ἐπιτελῶνται τὰ συμφέροντα τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας, ἐν ἑτέροις δὲ τὰ τούτων ἐπιτηδεύματα, ἐν μὲν τοῖς ἀριστοκρατουμένοις τὰ βέλτιστα τῶν ἐν τῇ πόλει γενῶν, ἐν δὲ τοῖς βασιλευομένοις τὰ πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ γὰρ ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγων ἐν μὲν τοῖς ἀριστοκρατουμένοις ἀναγκαῖον ἐπὶ τὸ τῶν ἀρίστων ἄγειν, ἐν δὲ τοῖς βασιλευομένοις ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως· ἐν δὲ τοῖς δημοκρατουμένοις ἐπὶ τὸ τῶν πολλῶν· ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς δημοκρατουμένης ἐπὶ τὸ τῶν πολλῶν ἄγειν· ὥστε

ἀριστοτέλους πολιτικῶν τετάρτου ἢ

Ἐπὶ πόσων ἐστὶν ἡ δημοκρατουμένη σκεπτέον ἆρα τὰ αὐτὰ καὶ ὁμοίως ἐπισκοποῦσιν ἢ ἕτερα καὶ ἕτερα; λέγω δὲ οἷον ἐπὶ τοῦ ἀριστοκρατουμένου καὶ τοῦ βασιλευομένου· ἐπὶ τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ αὐτὴ σκέψις· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἐπιμελητέον ὅπως ἂν ἐπιτελῶνται τὰ συμφέροντα τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας, ἐν ἑτέροις δὲ τὰ τούτων ἐπιτηδεύματα, ἐν μὲν τοῖς ἀριστοκρατουμένοις τὰ βέλτιστα τῶν ἐν τῇ πόλει γενῶν, ἐν δὲ τοῖς βασιλευομένοις τὰ πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ γὰρ ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγων ἐν μὲν τοῖς ἀριστοκρατουμένοις ἀναγκαῖον ἐπὶ τὸ τῶν ἀρίστων ἄγειν, ἐν δὲ τοῖς βασιλευομένοις ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως· ἐν δὲ τοῖς δημοκρατουμένοις ἐπὶ τὸ τῶν πολλῶν· ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς δημοκρατουμένης ἐπὶ τὸ τῶν πολλῶν ἄγειν· ὥστε

ὄντες ἄνισοι μὴ πλέον ἔχειν· ἀλλ' ἴσον ἢ ἔλαττον· τούτων δ' ἔστι μὲν ὀρέγεσθαι δικαίως· ἔστι δὲ καὶ ἀδίκως. ἐλάττους τε γὰρ ὄντες ὅπως ἴσοι ὦσι στασιάζουσι· καὶ ἴσοι ὄντες ὅπως μείζους. πῶς μὲν οὖν ἔχοντες στασιάζουσιν, εἴρηται. περὶ ὧν δὲ στασιάζουσιν, ἐστὶ κέρδος καὶ τιμή· καὶ τἀναντία τούτοις. καὶ γὰρ ἀτιμίαν φεύγοντες καὶ ζημίαν· ἢ ὑπὲρ αὑτῶν ἢ τῶν φίλων στασιάζουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν. αἱ δ' αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν κινήσεων, ὅθεν αὐτοί τε διατίθενται τὸν εἰρημένον τρόπον καὶ περὶ τῶν λεχθέντων, ἔστι μὲν ὡς τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ τυγχάνουσιν οὖσαι· ἔστι δ' ὡς πλείους. ὧν δύο μέν ἐστι ταὐτὰ τοῖς εἰρημένοις· ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως· διὰ κέρδος γὰρ καὶ διὰ τιμὴν παροξύνονται πρὸς ἀλλήλους· οὐχ ἵνα κτήσωνται σφίσιν αὐτοῖς ὥσπερ εἴρηται πρότερον· ἀλλ' ἑτέρους ὁρῶντες τοὺς μὲν δικαίως τοὺς δ' ἀδίκως πλεονεκτοῦντας τούτων. ἔτι διὰ ὕβριν· διὰ φόβον· διὰ ὑπεροχήν· διὰ καταφρόνησιν· διὰ αὔξησιν τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον. ἔτι δὲ ἄλλον τρόπον δι' ἐριθείαν· δι' ὀλιγωρίαν· διὰ μικρότητα· διὰ ἀνομοιότητα. τούτων δὲ ὕβρις μὲν καὶ κέρδος τίνα ἔχουσι δύναμιν καὶ πῶς αἴτια, σχεδόν ἐστι φανερόν. ὑβριζόντων τε γὰρ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ πλεονεκτούντων στασιάζουσι καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς πολιτείας τὰς διδούσας τὴν ἐξουσίαν· ἡ δὲ πλεονεξία γίνεται ὁτὲ μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων, ὁτὲ δὲ ἀπὸ τῶν κοινῶν. δῆλον δὲ καὶ ἡ τιμή· καὶ τί δύναται καὶ πῶς αἰτία στάσεως. καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀτιμαζόμενοι καὶ ἄλλους ὁρῶντες τιμωμένους στασιάζουσι. ταῦτα δὲ ἀδίκως μὲν γίνεται, ὅταν παρὰ τὴν ἀξίαν ἢ τιμῶνταί τινες ἢ ἀτιμάζωνται·

δικαίως δὲ ὅταν κατὰ τὴν ἀξίαν. δι' ὑπεροχὴν δέ, ὅταν τις ᾖ τῇ δυνάμει μείζων ἢ εἷς ἢ πλείους, ἢ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πολιτεύματος· γίνεσθαι γὰρ εἴωθεν ἐκ τῶν τοιούτων μοναρχία ἢ δυναστεία. διὸ ἐνιαχοῦ εἰώθασιν ὀστρακίζειν, οἷον ἐν Ἄργει καὶ Ἀθήνησι. καίτοι βέλτιον ἐξ ἀρχῆς ὁρᾶν ὅπως μὴ ἐνέσονται τοσοῦτον ὑπερέχοντες, ἢ ἐάσαντας γενέσθαι ἰᾶσθαι ὕστερον. διὰ δὲ φόβον στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δίκην· καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι· ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέστησαν οἱ γνώριμοι ἐπὶ τὸν δῆμον διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας. διὰ καταφρόνησιν δὲ καὶ στασιάζουσι καὶ ἐπιτίθενται· οἷον ἔν τε ταῖς ὀλιγαρχίαις, ὅταν πλείους ὦσιν οἱ μὴ μετέχοντες τῆς πολιτείας· κρείττους γὰρ οἴονται εἶναι· καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις οἱ εὔποροι, καταφρονήσαντες τῆς ἀταξίας καὶ ἀναρχίας· οἷον καὶ ἐν Θήβαις μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην κακῶς πολιτευομένων ἡ δημοκρατία διεφθάρη· καὶ ἡ Μεγαρέων δι' ἀταξίαν καὶ ἀναρχίαν ἡττηθέντων· καὶ ἐν Συρακούσαις πρὸ τῆς Γέλωνος τυραννίδος· καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ δῆμος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. γίνονται δὲ καὶ δι' αὔξησιν τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον

μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν· ὥσπερ γὰρ σῶμα σύγκειται ἐκ μερῶν· καὶ δεῖ αὐξάνεσθαι ἀνάλογον

αὐξάνεσθαι ἀνάλογον ἵνα μένῃ ἡ συμμετρία· εἰ δὲ μή, φθείρεται· ὅταν ὁ μὲν ποὺς τεττάρων πηχῶν ᾖ, τὸ δ' ἄλλο σῶμα δυοῖν σπιθαμαῖν· ἐνίοτε δὲ κἂν εἰς ἄλλου ζῴου μεταβάλλοι μορφήν· εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸ ποσὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιὸν αὐξάνοιτο παρὰ τὸ ἀνάλογον· οὕτω καὶ πόλις σύγκειται ἐκ μερῶν, ὧν πολλάκις λανθάνει τι αὐξανόμενον· οἷον τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος ἐν ταῖς δημοκρατίαις καὶ πολιτείαις

ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων καὶ τὰ τῶν ξυμμάχων· καὶ ἐν θαλάσσαις οὐ ξυμμάχους
τοὺς ἐκείνου ἀλλ' ἑαυτοῦ ἡγούμενος εἶναι ναυτικὸν ἀξιόλογον
παρασκευάσασθαι· τοῦτο γὰρ ἀσφαλέστατον εἶναι ὡς τὰ πολλὰ
τῇ χώρᾳ δεῖ δὲ αὐτὸν μὴ βουλαῖς ἀλλὰ γνώμαις χρωμένους,
μηδὲ ἀπειθοῦσι τοῖς ἀμείνοσι φυλάσσειν τοὺς ἀρχομένους·
μηδὲ δεῖν ἀνεῖναι τὸν χαλινόν· ἃ γὰρ νῦν ἐπιτρέπει τοῖς
ξυμμάχοις ἐλευθερίας ἕνεκα καὶ ἀρχὴν οὐκ ἐπιβουλεύουσιν
αὐτῷ, ταῦτα ἐκείνῳ ἐπιτρέπειν ἀνάγκη καὶ τοῖς ἄλλοις
ἀρχομένοις· καὶ τοὺς μὲν ἀπειθοῦντας κολάζειν· ἐν δὲ τῇ
ἀρχῇ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας ἐπιτίθεσθαι, τοὺς δὲ μὴ ἀδικοῦντας
ἐᾶν· καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀλλοτρίοις ἤθεσιν ἐπιτηδεύειν
μηδὲ ἐθίζειν τοὺς ἀρχομένους· ἀλλὰ τοὺς αὐτοὺς ἄρχειν
καὶ ἄρχεσθαι ἀεὶ τῶν αὐτῶν· καὶ ἐν θαλάσσαις οὐ ξυμμάχους
τοὺς ἐκείνου ἀλλ' ἑαυτοῦ ἡγούμενος εἶναι ναυτικὸν ἀξιόλογον
παρασκευάσασθαι· τοῦτο γὰρ ἀσφαλέστατον εἶναι ὡς τὰ πολλὰ
τῇ χώρᾳ δεῖ δὲ αὐτὸν μὴ βουλαῖς ἀλλὰ γνώμαις χρωμένους,
μηδὲ ἀπειθοῦσι τοῖς ἀμείνοσι φυλάσσειν τοὺς ἀρχομένους·
μηδὲ δεῖν ἀνεῖναι τὸν χαλινόν· ἃ γὰρ νῦν ἐπιτρέπει τοῖς
ξυμμάχοις ἐλευθερίας ἕνεκα καὶ ἀρχὴν οὐκ ἐπιβουλεύουσιν
αὐτῷ, ταῦτα ἐκείνῳ ἐπιτρέπειν ἀνάγκη καὶ τοῖς ἄλλοις
ἀρχομένοις· καὶ τοὺς μὲν ἀπειθοῦντας κολάζειν· ἐν δὲ τῇ
ἀρχῇ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας ἐπιτίθεσθαι, τοὺς δὲ μὴ ἀδικοῦντας
ἐᾶν· καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀλλοτρίοις ἤθεσιν ἐπιτηδεύειν
μηδὲ ἐθίζειν τοὺς ἀρχομένους· ἀλλὰ τοὺς αὐτοὺς ἄρχειν
καὶ ἄρχεσθαι ἀεὶ τῶν αὐτῶν· καὶ ἐν θαλάσσαις οὐ ξυμμάχους

ἐχόντας συστρέφοιεν αὐτούς. Ἐναλλὰξ δὲ τῷ μὴ τὰς ἐχθίστους ὁμοί-
μοις φόβοις ἅλλεσθαι τὸ πλῆθος ἐπαγόντες. καὶ τοῦτο ἐπὶ τὴν
λωφῶσαν ἐξόδοις ἐτρέποντο δημοτικαῖς. καὶ γὰρ ἐν ᾧ ἡ δημοκρατία μάλιστ' ἔθλι-
πτο πανταχοῦ ἐστερεοῦντο δημοτῶν. οἱ γὰρ δυνάμει ἐπὶ πλεῖστον
καὶ ἐν ὀλιγαρχίαις διαφέροντες οἱ ἐπὶ τοῦ ἴσου τὸν
ἀγῶνα ἐδοκίμαζον ὁρῶντες ἐν ταῖς ἐπαφαῖς. οἱ δὲ πλεῖστοι ἐπὶ
φθορᾷ μέγιστοι ἦσαν ἐν ὀλιγαρχίαις ἐπιβουλευόμενοι καὶ ἐν τοῖς
δήμοις. καὶ ἐλύθη δὲ καὶ ἐν ῥᾳμαλέᾳ ὁ δῆμος κατὰ τὸν ἀγῶ-
νισμὸν εὐθὺς διὰ τοὺς δημαγωγούς. ἀδήλου μὲν γὰρ ὑπὸ
τῶν οἰκείων ἐφ' ἑαυτοῖς ἦν ἔτι τὰ ἀθροιζόμενα οἱ ἐκπεσόντες
τε καὶ κατελθόντες, καὶ ἐλύθη τὸ δημοκρατικόν. ἔφθασαν γὰρ ἢ ὁδὸν
καὶ ἐν μεταβολαῖς κατελυθη δημοκρατίαι. οἱ γὰρ δημαγωγοὶ
ἐναντίωμα ἔχοντες ἐποίουν. ἀφ' ἑκάστου γὰρ ὀλίγου τῶν ἐνόντων
μεν· ἕως δὲ πολλοὺς ἐποίουν ἑαυτοῖς φεύγοντας· οἱ δὲ κατιόντες
ἐπὶ πλείω μᾶλλον ἐποίουν τὸν δῆμον· καὶ κατελθόντα τὸν ὀλίγον χρό-
νον ἐν τῇ δεκαετίᾳ ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἦν
κατέλυσε θραυσμός. σχεδὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν
ἀεὶ θεωροῦντα ἐμάλακτον τὸν ἐχόντων τὸν
ἵνα μὴ ἐξῶσι ἀδικοῦντες τοὺς ἐναντίους ζημιοῦν· ἢ τὰ
οὐσίας ἀναδάσεως ποιοῦντες· ἢ τὰς τε σώδους ἐπὶ τὸ
γάμους. ὅτε δὲ ἀδικοῦντες ἵνα ἔχωσι δημαγωγὸν ἐπὶ τῇ μετὰ
τῶν πολλῶν. εἰ δὲ τῶν ἀρχὴ ὁ τελευταῖος ὁ αὐτὸς δημαγωγὸς
καὶ τύραννος ἐγένετο μάλιστα. σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖ-
τῶν τυράννων, ἐπὶ δημαγωγῶν μεγάλων γενόμενοι. καὶ τὸ

: ἐναλλάξ.

λανθάνειν· ὡς οἱ δυνάμεως αὐτῶν ἕνεκα, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν
καὶ φυλακὴ καὶ ὅλως μέγας καὶ ὁ τοιοῦτος πλῆθος, ἐφ' ᾧ καὶ οὗτοι
ἦσαν οἱ τύραννοι φθονούμενοι τιμωμένοι, ἀφ' ὧν ἐστέρηντο ἢ
τιμῆς τὴν ὑπεροχήν· οὐθέλουσι μένειν ἐπὶ τοῖς ἴσοις. καὶ ὁ πλοῦτος
λῃτεῖαι καὶ ὅταν πάντα τὰ τοιαῦτα, ἕνεκα μὲν τῆς πόλεως, ἰσχύ-
σηλοι· οἷον οἱ μεγάλοι καὶ ὁ δῆμος· μέσον δὲ μηδὲν
ἐφ' ἑαυτοῦ· ἀνάγκη πολὺ ὑπερέχειν τοῦ πλήθους τῶν μετρίων.
φανερὸν ἐκ τούτου· τὸ γὰρ οὐ θέλειν ἄρχειν ἀλλ' ὁ τοιοῦτοι
τὸν ἀφερόντες, οὐ τοιοῦσι σώζουσι τὰς πόλεις· ἀλλ' ὀλίγοι ἐπὶ
τοὺς πολλούς· παθόλου μὲν οὖν ἐκ τῶν τοιούτων αἰτιῶν
καὶ τοιούτων ἐστὶν ἡ μεταβολὴ τῶν πολιτειῶν· ἐν
τρόπον· καὶ νῦν οἱ τὰς πολιτείας, οἱ τὴν δημοκρατίαν· οἱ τὴν ὀλιγαρχίαν·
θέντας· δημοκρατίαν μὲν ἐκ ὑθὺς ὀλιγαρχίας· ἢ τυραννίδα καὶ ὀλίγους
Καὶ γὰρ ἀπὸ τούτων· ὅτε μὲν γὰρ ὀλιγαρχίαι ἦσαν τὸ πρῶτον
σιούτων μεταβολὴν τὴν πολιτείαν· ἀθῦ τυραννίδα καὶ δημοκρα-
κούντων· οἷον ἐπὶ Σικυῶνος· τυραννίδα ἐπὶ Κύψελου· φοβούμενοι
τὴν βασιλείαν ἀφῃρέθησαν τὸ πολέμιοι, τὴν πολεμικὴν
δαιμονίους· ἀεὶ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπιεικοῦς ἐπιφέρουσι τὴν πολιτείαν·
ὅτε δὲ ὀλιγαρχίας τε καὶ βασιλείας· καὶ τυραννίδα ἐπὶ τῶν
ὄχλου ἐγένοντο· ἀπὸ τῶν μὲν οὖν πρὸ τούτων πολιτειῶν ἐπὶ τὴν
Ἐμπορικὸν ὄχλον ἐκ τῶν ἐμπορίων καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν· καθ' ὃν δὲ
δὲ τὸ πολιτείας ἐκ τούτων μεταβολαὶ συμβαίνουσι διὰ τοιαῦτα·
αἱ μὲν οὖν δημοκρατίαι μάλιστα μετὰ βάσιν ὀλιγαρχιῶν γίνε-
ται τῶν ἀρχόντων· ἐπὶ δὲ τὰς ὀλιγαρχίας ἐκ τῶν

τοῦ τότε μὲν γίνεσθαι νῦν δὲ μή, ὅτι τότε μὲν οἱ δημαγωγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν στρατηγούντων. οὐ γάρ πω δεινοὶ ἦσαν λέγειν. νῦν δὲ τῆς ῥητορικῆς ηὐξημένης, οἱ δυνάμενοι λέγειν δημαγωγοῦσι μέν· δι' ἀπειρίαν δὲ τῶν πολεμικῶν, οὐκ ἐπιτίθενται· πλὴν εἴ πού τι βραχὺ γέγονε τοιοῦτον. ἐγίνοντο δὲ τυραννίδες πρότερον μᾶλλον ἢ νῦν· καὶ διὰ τὸ μεγάλας ἀρχὰς ἐγχειρίζεσθαί τισιν. ὥσπερ ἐν Μιλήτῳ ἐκ τῆς πρυτανείας· πολλῶν γὰρ ἦν καὶ μεγάλων κύριος ὁ πρύτανις. ἔτι δὲ διὰ τὸ μὴ μεγάλας εἶναι τότε τὰς πόλεις· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἰκεῖν τὸν δῆμον ἄσχολον ὄντα πρὸς τοῖς ἔργοις. οἱ προστάται τοῦ δήμου ὅτε πολεμικοὶ γένοιντο τυραννίδι ἐπετίθεντο. πάντες δὲ τοῦτο ἔδρων ὑπὸ τοῦ δήμου πιστευθέντες. ἡ δὲ πίστις ἦν ἡ ἀπέχθεια ἡ πρὸς τοὺς πλουσίους. οἷον Ἀθήνησί τε Πεισίστρατος στασιάζων πρὸς τοὺς πεδιακούς. καὶ Θεαγένης ἐν Μεγάροις τῶν εὐπόρων τὰ κτήνη ἀποσφάξας, λαβὼν παρὰ τὸν ποταμὸν ἐπινέμοντας. καὶ Διονύσιος κατηγορῶν Δαφναίου καὶ τῶν πλουσίων ἠξιώθη τῆς τυραννίδος διὰ τὴν ἔχθραν πιστευθεὶς ὡς δημοτικὸς ὤν. μεταβάλλουσι δὲ καὶ ἐκ τῆς πατρίας δημοκρατίας εἰς τὴν νεωτάτην. ὅπου γὰρ αἱρεταὶ μὲν αἱ ἀρχαί, μὴ ἀπὸ τιμημάτων δέ, αἱρεῖται δὲ ὁ δῆμος, δημαγωγοῦντες οἱ σπουδαρχιῶντες εἰς τοῦτο καθιστᾶσιν ὥστε κύριον εἶναι τὸν δῆμον καὶ τῶν νόμων. ἄκος δὲ τοῦ ἢ μὴ γίνεσθαι ἢ τοῦ γίνεσθαι ἧττον, τὸ τὰς φυλὰς φέρειν τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ μὴ πάντα τὸν δῆμον. τῶν μὲν οὖν δημοκρατιῶν αἱ μεταβολαὶ γίνονται πᾶσαι σχεδὸν διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

αἱ δ' ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι διὰ δύο μάλιστα τρόπους τοὺς φανερωτάτους. ἕνα μὲν ἐὰν ἀδικῶσι τὸ πλῆθος. πᾶς γὰρ ἱκανὸς γίνεται προστάτης. μάλιστα δ' ὅταν ἐξ αὐτῆς συμβῇ τῆς ὀλιγαρχίας γίνεσθαι τὸν ἡγεμόνα. καθάπερ ἐν Νάξῳ Λύγδαμις. ὃς καὶ ἐτυράννησεν ὕστερον τῶν Ναξίων. ἔχει δὲ καὶ ἡ ἐξ ἄλλων ἀρχὴ στάσεως διαφοράς. ὁτὲ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν εὐπόρων, οὐ τῶν ὄντων δ' ἐν ταῖς ἀρχαῖς γίνεται κατάλυσις. ὅταν ὀλίγοι σφόδρα ὦσιν οἱ ἐν ταῖς τιμαῖς. οἷον ἐν Μασσαλίᾳ καὶ ἐν Ἴστρῳ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι συμβέβηκεν. οἱ γὰρ μὴ μετέχοντες τῶν ἀρχῶν ἐκίνουν ἕως μετέβαλον οἱ πρεσβύτεροι πρότερον· ὕστερον δ' οἱ νεώτεροι πάλιν. οὐ γὰρ ἄρχουσιν ἐνιαχοῦ μὲν ἅμα πατήρ τε καὶ υἱός. ἐνιαχοῦ δὲ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφός. καὶ ἔνθα μὲν πολιτικωτέρα ἐγένετο ἡ ὀλιγαρχία, ἐν Ἴστρῳ δ' εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν. ἐν Ἡρακλείᾳ δ' ἐξ ἐλαττόνων εἰς ἑξακοσίους ἦλθε. μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Κνίδῳ ὀλιγαρχία στασιασάντων τῶν γνωρίμων αὐτῶν πρὸς αὑτοὺς διὰ τὸ ὀλίγους μετέχειν. καὶ καθάπερ εἴρηται, εἰ πατὴρ υἱὸν μὴ μετέχειν, μηδ' εἰ πλείους ἀδελφοί, ἀλλ' ἢ τὸν πρεσβύτατον. ἐπιλαβόμενος γὰρ στασιαζόντων ὁ δῆμος, καὶ λαβὼν προστάτην ἐκ τῶν γνωρίμων, ἐπιθέμενος ἐκράτησεν. ἀσθενὲς γὰρ τὸ στασιάζον. καὶ ἐν Ἐρυθραῖς δὲ ἐπὶ τῆς τῶν Βασιλιδῶν ὀλιγαρχίας ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, καίπερ καλῶς ἐπιμελομένων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὅμως διὰ τὸ ὑπ' ὀλίγων ἄρχεσθαι ἀγανακτῶν ὁ δῆμος μετέβαλε τὴν πολιτείαν. κινοῦνται δ' αἱ ὀλιγαρχίαι ἐξ αὑτῶν καὶ διὰ φιλ-

:μετέλαβον

:ἐπιτρέποι

ἀλεξομαχίαι τοῦτ' ἔστιν. Καὶ διὰ τοῦτ' οὖν, φησί, τὸν
μὲν μουσικὸν ἀλεξομαχίαν οὐ ποιήσεται πρὸς τὸν
ὁπλομαχίαν· ἀλεξομαχία δὲ ὁπλομαχίας. Ταὐτὸν δὲ
τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς πολιτείας· διὸ πρὸς ὅσα ἐστὶ χρήσιμοι
πρὸς τὴν πολιτείαν, ταῦτα καὶ τοὺς φιλοσόφους
ἀναγκαῖον ἐν τῇ πόλει ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἔστιν ἄνευ
τούτων εὐνομεῖσθαι τὴν πόλιν. ἀλεξομαχία δὲ φιλοσοφίας
ἐστὶν ἡ ἐριστικὴ καὶ ἡ σοφιστική· οἷον ἐν τῇ
ὁπλομαχίᾳ· ἡ δὲ ἐριστικὴ καὶ ἡ σοφιστικὴ οἷον
ὡς ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος λόγους ποιοῦσαι περὶ αὐτῶν
οἱ ἀπορίαι τοιοῦτοι· καὶ δὲ πολιτείας ἐστὶν ὁπλομαχία· μονομαχία
μὲν οὖν ἐστὶ καὶ παλαίστρα τοῦ ὁπλομαχίου· καὶ
ὁ δρόμος τοῦ ἐνθουσιῶντος· διὰ μὲν οὖν τοῦ πρώτου
τοῦ ἐν τῇ παλαίστρᾳ καὶ τοῦ ἐν τῷ δρόμῳ ἐστὶν
ἡ ἐν τῇ πολιτείᾳ ὁπλομαχία· ὥστε καὶ ἐν ταύτῃ
τὸ ἀλεξομαχεῖν· ὁδὸν δὲ λέγω τὸν ἐν τῷ πολέμῳ
καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσιν· ἐὰν δὲ φιλοσοφίᾳ ἐστὶν ἡ
χρήσιμοι· ἔστιν δὲ καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ τοιοῦτον
γένος· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ πόλει ἐπιτήδειοι πρὸς
τὴν πολιτείαν, οἱ δὲ καὶ ἔξω τῆς πόλεως· ἐὰν δὲ
μὴ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχωσιν, οὐκ ἔστιν εὐνομεῖσθαι
τὴν πόλιν· ἀνάγκη γὰρ καὶ τοὺς τοιούτους ἐν τῇ
πόλει ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ καὶ ἔξω τῆς πόλεως ὦσιν,
ἐπιτήδειον καὶ τοῦτο πρὸς τὴν πολιτείαν· ἀνάγκη
γὰρ καὶ τοὺς ἔξω τῆς πόλεως ὄντας ἐν τῇ πόλει
ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχωσιν, οὐκ
ἔστιν εὐνομεῖσθαι τὴν πόλιν· ἀνάγκη γὰρ καὶ τοὺς
ἔξω τῆς πόλεως ὄντας ἐν τῇ πόλει ὑπάρχειν· ἐὰν
δὲ μὴ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχωσιν, οὐκ ἔστιν εὐνομεῖσθαι
τὴν πόλιν· ἀνάγκη γὰρ καὶ τοὺς ἔξω τῆς πόλεως
ὄντας ἐν τῇ πόλει ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῇ πόλει
ὑπάρχωσιν, οὐκ ἔστιν εὐνομεῖσθαι τὴν πόλιν·

ἀνάγκη γὰρ καὶ τοὺς ἔξω τῆς πόλεως ὄντας ἐν τῇ
πόλει ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχωσιν,
οὐκ ἔστιν εὐνομεῖσθαι τὴν πόλιν· ἀνάγκη γὰρ καὶ
τοὺς ἔξω τῆς πόλεως ὄντας ἐν τῇ πόλει ὑπάρχειν·
ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχωσιν, οὐκ ἔστιν εὐνομεῖσθαι
τὴν πόλιν· ἀνάγκη γὰρ καὶ τοὺς ἔξω τῆς πόλεως
ὄντας ἐν τῇ πόλει ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῇ πόλει
ὑπάρχωσιν, οὐκ ἔστιν εὐνομεῖσθαι τὴν πόλιν·

μὲν οὖν αἱ μεταβολαὶ γίνονται τῶν πολιτειῶν καὶ αἱ στάσεις εἴρηται σχε-
δόν. περὶ δὲ σωτηρίας καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης πολιτείας
ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν. πρῶτον μὲν οὖν δῆλον ὅτι εἴπερ ἔχομεν δι' ὧν
φθείρονται αἱ πολιτεῖαι, ἔχομεν καὶ δι' ὧν σώζονται· τῶν γὰρ ἐναντίων
τἀναντία ποιητικά· φθορὰ δὲ σωτηρίᾳ ἐναντίον. ἐν μὲν οὖν ταῖς
εὖ κεκραμέναις πολιτείαις ὥσπερ ἄλλο τι δεῖ τηρεῖν ὅπως μηθὲν
παρανομῶσι, καὶ μάλιστα τὸ μικρὸν φυλάττειν· λανθάνει γὰρ παρα-
δυομένη ἡ παρανομία, ὥσπερ τὰς οὐσίας τὸ μικρὸν δαπάνημα ἀναιρεῖ
πολλάκις γινόμενον· λανθάνει γὰρ ἡ δαπάνη διὰ τὸ μὴ ἀθρόα
γίνεσθαι· παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς
λόγος· εἰ ἕκαστον μικρόν, καὶ πάντα. τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς
οὔ· τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὰ πάντα οὐ μικρόν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν. μίαν μὲν
οὖν φυλακὴν πρὸς ταύτην τὴν ἀρχὴν δεῖ ποιεῖσθαι. ἔπειτα μὴ πι-
στεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις·
ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. ποῖα δὲ λέγομεν τῶν πολιτειῶν
σοφίσματα, πρότερον εἴρηται. ἔτι δ' ὁρᾶν ὅτι ἔνιαι μένουσιν οὐ μόνον
ἀριστοκρατίαι ἀλλὰ καὶ ὀλιγαρχίαι, οὐ διὰ τὸ ἀσφαλεῖς εἶναι
τὰς πολιτείας, ἀλλὰ διὰ τὸ εὖ χρῆσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς γινομένους
καὶ τοῖς ἔξω τῆς πολιτείας καὶ τοῖς ἐν τῷ πολιτεύματι, τοὺς
μὲν μὴ μετέχοντας τῷ μὴ ἀδικεῖν καὶ τῷ τοὺς ἡγεμονικοὺς αὐτῶν
εἰσάγειν εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς μὲν φιλοτίμους μὴ ἀδικεῖν
εἰς ἀτιμίαν, τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς κέρδος· πρὸς αὑτοὺς δὲ καὶ τοὺς
μετέχοντας τῷ χρῆσθαι ἀλλήλοις δημοτικῶς. ὃ γὰρ ἐπὶ τοῦ
πλήθους ζητοῦσιν οἱ δημοτικοί, τὸ ἴσον, τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὁμοίων οὐ

μόνον δίκαιον ἀλλὰ καὶ συμφέρον ἐστί. διὸ ἐὰν πλείους ὦσιν
ἐν τῷ πολιτεύματι, πολλὰ συμφέρει τῶν δημοτικῶν νομο-
θετημάτων, οἷον τὸ ἑξαμήνους τὰς ἀρχὰς εἶναι, ἵνα πάντες οἱ ὅμοιοι
μετέχωσιν· ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι· διὸ καὶ ἐν τού-
τοις ἐγγίνονται δημαγωγοὶ πολλάκις, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἔ-
πειτα ἧττον εἰς δυναστείας ἐμπίπτουσιν αἱ ὀλιγαρχίαι καὶ ἀριστοκρα-
τίαι· οὐ γὰρ ὁμοίως ῥᾴδιον κακουργῆσαι ὀλίγον χρόνον ἄρχοντας
καὶ πολύν. ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ δημοκρατίαις
γίνονται τυραννίδες· ἢ γὰρ οἱ μέγιστοι ἐν ἑκατέρᾳ ἐπιτίθενται
τυραννίδι, ἔνθα μὲν οἱ δημαγωγοί, ἔνθα δ' οἱ δυνάσται, ἢ οἱ τὰς
μεγίστας ἔχοντες ἀρχάς, ὅταν πολὺν χρόνον ἄρχωσιν. σώζονται
δ' αἱ πολιτεῖαι οὐ μόνον διὰ τὸ πόρρω εἶναι τῶν διαφθειρόντων,
ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διὰ τὸ ἐγγύς· φοβούμενοι γὰρ διὰ χειρῶν ἔχουσι
μᾶλλον τὴν πολιτείαν. ὥστε δεῖ τοὺς τῆς πολιτείας φροντί-
ζοντας φόβους παρασκευάζειν, ἵνα φυλάττωσι καὶ μὴ κατα-
λύωσιν ὥσπερ νυκτερινὴν φυλακὴν τὴν τῆς πολιτείας τή-
ρησιν, καὶ τὸ πόρρω ἐγγὺς ποιεῖν. ἔτι τὰς τῶν γνωρίμων φιλονει-
κίας καὶ στάσεις καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν, καὶ τοὺς
ἔξω τῆς φιλονεικίας ὄντας πρὶν παρειληφέναι καὶ αὐτούς· ὡς τὸ
ἐν ἀρχῇ γινόμενον κακὸν γνῶναι οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ πολιτικοῦ
ἀνδρός. πρὸς δὲ τὴν διὰ τὰ τιμήματα γινομένην μεταβολὴν ἐξ ὀλι-
γαρχίας καὶ πολιτείας, ὅταν συμβαίνῃ τοῦτο, μενόντων μὲν τῶν
αὐτῶν τιμημάτων, εὐπορίας δὲ νομίσματος γινομένης, συμφέρει τοῦ
τιμήματος ἐπισκοπεῖν τοῦ κοινοῦ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ παρελθόν

διὸ κρῖσις ἐστὶ δικαία πολεμοῦσιν ὡς βλαβεροῖς τοῖς τὴν ἀρ-
χὴν· συμφέρον δὲ τοῖς μὲν ἀλλοις ὧν ἄρχουσιν ὅλως· ἀμφισβη-
τοῦσι δὲ καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἀμφισβητοῦσιν· ἀμφισβητοῦσι
μὲν οὖν καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἄρχουσιν· καὶ μὴ καταφρονεῖν
μήτε ὡς ὀλίγων μήτε ὡς ἀσήμων· ἐν τούτῳ δὲ ἀδυνατεῖ τῶν πολε-
οὐδὲν γὰρ ἐστὶ φρονεῖν τοῖς ἀδυνάτοις· ὥστε οὐδὲ τυραννίδι συμ-
πολιτεύεσθαι· μάλιστα γὰρ ἐμφρονοῦσι· τὸ δὲ οὐ φροντίζειν ἐστὶ
μὴ βουλόμενον ἀφαιρεῖσθαι τὰ τῶν τυράννων· οὕτω δὲ διάκεινται
μάλιστα τῶν τυραννικῶν· τὸ δὲ θέσει τὸ τυραννικὸν τοῖς μὲν ὅλως τοῖς δὲ πρὸς τὸ
ὅπως μὴ πιστεύσουσιν ἀλλήλοις· τὰ δὲ ὅπως μὴ ὀλιγωρήσουσι· τὰ δὲ
ὅπως μηδὲν φρονήσουσιν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τοῦ πένητος τοῖς
τῶν τυραννικῶν· πλοῦτος ἐστίν· ὅδε τε τὸς σχεδὸν ἀμφοτέρων
ἐχθρὸς τοῖς ἀφαιρουμένοις τὰ ἑαυτῶν· ἐστὶ δὲ καὶ ζηνωνίδου τύ-
πτεσθαι φθορᾶς τῶν ζωσιλάων· ὡς παρ' ἑκάστης ζωσιλάους
πτεσθαι φθορᾶς· τοιοῦτον ἀρχὴ τυραννικὴ πρὸς τὴν ἑαυτῆς· οὕτως
τυραννὶς σεσαλαμίνιος ἀνὴρ ζωσιλικὸς ἔραμ· σὺ φυλάτ-
του μόνου τὴν δύναμιν· ὅπως μὴ μέγα μόνον βουλόμενος δημαγω-
μὴ βουλομένων· πρὸς ἑκάτερος γὰρ ἡ τοῦτο πρὸς ἑκάτερον τυ-
ραννίδ· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους ἀνόμασται τὸ ζωσιλικὸν
λῶς· πρὸς τοὺς δὲ τοὺς ἀρχομένους φρονεῖ τὰ ἔργα ποιοῦντα καὶ τὰ
μάτια πάντων ὁρᾶν ἀεὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐφεστῶτα καὶ τὰ ὀτα πάντα
κουειν· ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς μὴ λαμβάνοντας ἐργαλεῖον καὶ φρονοῦντ-
πιστεως· ὅλως δὲ καὶ δεῖ τὰ ἔργα καὶ ξένοις καὶ ἀστοῖς ἀφ' ἑνὸς ἀφθόνως·
χορηγεῖν τοῖς δοκοῦσι τῶν λαμβανόντων μεγάλα φρονεῖν· ὅ ἐστι
κολακεύειν τοὺς ἀστοὺς τυράννου· οὕτως γὰρ ἂν τις δοίη

λ' ἵνα

τὸν τελευτῶν τυραννικὸν ἄνδρα· γνωσιμαχεῖ τὸ δ' ἐστὶν
πείας· ἵνα δὲ ἀπέλλωσι κατὰ τῶν ἀνδρῶν· καὶ δουλωσάμενοι τοὺς
τὴν αὐτὴν αἰτίαν· οὔτε γὰρ ἂν βουλεύσοιεν οἱ δοῦλοι καὶ ἀσύμ-
σι τοῖς τυράννοις· ὑπὲρ δὲ ὧν ἀπεῖναι εὐνοεῖν φανεροῖς
τυραννίσι ἡ ἰσηγορία δημοκρατίας· καὶ γὰρ ὁ δῆμος δουλεύ-
μόναρχος· διὸ ἡδονὴ πολλὴ ἐν δημοκρατίαις ἐστὶ καὶ ἐν φιλίαις
ἡ μισοῦσι δημαγωγοί· ἐστὶ γὰρ ὁ δημαγωγὸς τοῦ μὴ πέλας· φιλεῖ
ρὶς τυράννοις οἷς ἀπαντῶσι ὁμολογοῦσιν· ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγομεν
καὶ γὰρ διὰ τοῦτο πονηροὶ φίλοι τυράννοις· κολακεύουσι
γὰρ ἐμφρονεῖν μὲν οὐδὲν ἐθέλουσιν ἐπαινοῦσι δὲ πάντα· ἡδονὴ
δὲ φιλοῦσιν οἱ τύραννοι ἢ σπουδαῖοι ἢ οὐκολακεύοντες· ἐπεὶ
τοῖς μερικοῖς ἐστὶ τὰ τοιαῦτα· πλὴν γὰρ ὀλίγα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν
καὶ τὰ μεδνιχαῖα σπεύδουσιν· μιᾶς δὲ ἐλευθερίας τυραννὶς
τὴν γὰρ μόνον ἀληθῆ τοῦτον ὁ τύραννος ὀλιγωρεῖ
καὶ ἐλευθεριάζων· ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἀξιοῦν
τῆς τυραννίδος· μισοῦσιν οὖν ὡς τυραννικὴν οὐσίαν ἐναντίαν
καὶ τοῖς ξένοις μᾶλλον
ἀστοῖς τυραννικόν· ὡς τοῖς μὲν πολεμίοις τὸ ἀλλοτρίους
ἀντιποιοῦνται· τῶν δὲ πολιτῶν τὸ τυραννικὸν μὴ κινεῖν
τας ἀρχῆς· οὐδενὸς γὰρ ἧττον ἐπιθυμοῦσιν· ἐστὶ δὲ καὶ τοῦτο
τοριβλήματα τείνειν πρὸς θεοῦ· φοβεῖσθαι γὰρ τὸ τυραννὶς ἐστὶν
μὴ τυραννικὰ φρονοῦντες ἀφῶσιν· οὐδεμία γὰρ ἀνὴρ ἀνήκεστος
ἥκιστα ἐστὶ βουλεύσαι· δεύτερον δὲ τῷ δοκεῖν ἀμαλοῖς
οὐ κατ' ἀλλοτρίους γὰρ ἡ τυραννὶς· τρίτον δὲ πιστεύσωσιν ἐπιτρέπειν

λ' τὸ θέσει τὸ τυραννικὸν· τὰ δὲ ἄλλα τὰ τοῦ τυράννου

οἰκονόμος ἀλλ' οὐ τύραννος εἶναι δόξειεν. οὐ δεῖ δὲ φοβεῖσθαι
μή ποτε ἀπορήσῃ χρημάτων κύριος ὢν τῆς πόλεως. ἀλλὰ
τοῖς ἐκτοπίζουσι τυράννοις ἀπὸ τῆς οἰκείας καὶ συμφέρει
τοῦτο μᾶλλον ἢ καταλιπεῖν ἀθροίσαντας· ἧττον γὰρ ἂν οἱ φυλάττον-
τες ἐπιτίθοιντο τοῖς πράγμασιν· εἰσὶ δὲ φοβερώτεροι
τῶν τυράννων τοῖς ἀποδημοῦσιν οἱ φυλάττοντες τῶν πολιτῶν·
οἱ μὲν γὰρ συναποδημοῦσιν· οἱ δὲ ὑπομένουσιν. ἔπειτα
τὰς φορὰς καὶ τὰς λειτουργίας δεῖ φαίνεσθαι τῆς οἰκονομίας
ἕνεκα συλλέγοντα· κἄν ποτε δεηθῇ χρῆσθαι πρὸς τοὺς πο-
λεμικοὺς καιρούς. ὅλως τε αὑτὸν παρασκευάζειν φύλακα
καὶ ταμίαν ὡς κοινῶν· ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίων. καὶ φαίνεσθαι μὴ
χαλεπὸν ἀλλὰ σεμνόν. ἔτι δὲ τοιοῦτον ὥστε μὴ φοβεῖσθαι
τοὺς ἐντυγχάνοντας· ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι· τούτου μέντοι τυ-
ὄντα εὐκαταφρόνητον γχάνειν οὐ ῥᾴδιον· διὸ δεῖ κἂν μὴ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐπιμε-
λῆται ποιῆται· ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς. καὶ δόξαν ἐμποιεῖν
περὶ αὐτοῦ τοιαύτην. ἔτι δὲ μὴ μόνον αὐτὸν φαίνεσθαι μηδέ-
να τῶν ἀρχομένων ὑβρίζοντα. μήτε νέον μήτε νέαν· ἀλλὰ
μηδ' ἄλλον μηδένα τῶν περὶ αὐτόν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς οἰκείας
ἔχειν γυναῖκας πρὸς τὰς ἄλλας ἄλλων· ὡς καὶ διὰ γυναικῶν
ὕβρεις πολλαὶ τυραννίδες ἀπολώλασι. περί τε τὰς ἀπο-
λαύσεις τὰς σωματικὰς τοὐναντίον ποιεῖν ἢ νῦν τινες τῶν
τυράννων ποιοῦσιν. οὐ γὰρ μόνον εὐθὺς ἕωθεν τοῦτο δρῶ-
σι καὶ συνεχῶς πολλὰς ἡμέρας· ἀλλὰ καὶ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις
βούλονται τοῦτο πράττοντες· ἵνα ὡς εὐδαίμονας καὶ μακαρίους

θαυμάσωσιν. ἀλλὰ μάλιστα μὲν μετριάζειν τοῖς τοιούτοις.
εἰ δὲ μή, τό γε φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις διαφεύγειν. οὔτε γὰρ εὐε-
πίθετος οὔτ' εὐκαταφρόνητος ὁ νήφων· ἀλλ' ὁ μεθύων. οὐδ' ὁ
ἐγρηγορώς· ἀλλ' ὁ καθεύδων. ποιητέον τε τἀναντία τῶν
προλεχθέντων σχεδὸν πάντων. κατασκευάζειν γὰρ δεῖ καὶ
κοσμεῖν τὴν πόλιν ὡς ἐπίτροπον ὄντα καὶ μὴ τύραννον. ἔτι
δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόν-
τως. ἧττόν τε γὰρ φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον ὑπὸ τῶν τοι-
ούτων· ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα· καὶ
φροντίζειν τῶν θεῶν· καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον ὡς συμ-
μάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς. δεῖ δὲ ἄνευ ἀβελτηρίας φαί-
νεσθαι τοιοῦτον. τούς τε ἀγαθοὺς περί τι γιγνομένους τιμᾶν
οὕτως ὥστε μὴ νομίζειν ἄν ποτε τιμηθῆναι μᾶλλον ὑπὸ τῶν
πολιτῶν αὐτονόμων ὄντων. καὶ τὰς μὲν τοιαύτας τιμὰς ἀπονέ-
μειν αὐτόν· τὰς δὲ κολάσεις δι' ἑτέρων ἀρχόντων καὶ δικα-
στηρίων. κοινὴ δὲ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα
ποιεῖν ἕνα μέγαν· ἀλλ' εἴπερ πλείους. τηρήσουσι γὰρ ἀλλήλους.
ἐὰν δ' ἄρα τινὰ δέῃ ποιῆσαι μέγαν, μή τοι τὸν ἦθος θρα-
σύ. ἐπιθετικώτατον γὰρ τὸ τοιοῦτον ἦθος περὶ πάσας τὰς
πράξεις. κἂν τῆς δυνάμεως τινὰ δοκῇ παραλύειν, ἐκ προσ-
αγωγῆς τοῦτο δρᾶν· καὶ μὴ πᾶσαν ἀθρόον ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐξου-
σίαν. ἔτι δὲ πάσης ὕβρεως ἀπέχεσθαι· παρὰ πάσας
δὲ δυοῖν· τῆς τε εἰς τὰ σώματα κολάσεως καὶ τῆς εἰς τὴν ἡλι-
κίαν. μάλιστα δὲ ταύτην ποιητέον τὴν εὐλάβειαν περὶ τοὺς

ἀλείφεις πολιτείας μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἀγῶνι
μεθ' ὧν πολιτῶν δίκαιος εὑρεθήσου διὰ τί ἐν ὑλέᾳ τοῦτο μέγα
βάθρον· καὶ τὰ μὲν ἄλλα μάλα ἐξ ἁπλοῦ τινος ἀκμῆς βάθρῳ·
ἐπὶ δὲ τοῦτο τετράκις ἐξ ἑνὸς τοῦτο ἐς ἄκρον βάθρῳ·
τοῦ δὲ τρόπου τοῦδε· διὰ τίνα οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐν μὲν
μέγα βάθρῳ· τοῦτο δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τῷ αὐτῷ ἐστὶν ἐναντίαν μέγα βάθρῳ
πάσαις ἀπολιτείαις· ἡ τυραννὶς ἐστὶν· ὁ δῆμος λόγος τοῦ δὲ
τυράννου μέγα βολαῖν· ἐν τῷ τυραννικῷ φωνὴ μέγα
βάθρῳ εἰς τὴν ὑλέαν ἐμβάθρῳ· ἐν δὲ τούτῳ τῷ ἡμικυκλίῳ
τυραννὶς δὲ ἐν δημοκρατίᾳ· καὶ ῥιζῶν ἀπὸ βάθρου μέγα
βάθρον· οἷον ἐν δημοκρατίᾳ ὑλέαν μέγα. καὶ μᾶλλον ἢ ἐν ὀλι-
γαρχίᾳ· ἔτι δὲ τυραννὶς οὐ οὐλέα δοῦλος ἐστὶν ἐν μεγάλῃ
οὐ τὰ μέγα ἐν ὀλιγαρχίᾳ· καὶ ἐν δημοκρατίᾳ· τοῦ δὲ
δεσπότου ὅτι οὐ βασιλεύεται ἀλλ' ἐλεύθερον· ἀδύνατον γὰρ ἐν τῷ
κακῶς ἄρχειν δεῖ καὶ ἐν τῷ ἀρχομένῳ ἀρχὴν ἄρχειν· οὕτως γὰρ
ἂν εἴη ἑνὸς συνεχὴς καὶ πολλοῖς· ἀπὸ μέσα βάθρῳ ἐν τυραννὶ
τυραννὶς· ὡς ἐν δρᾶσι πάντων ἐκ τῶν μέρων ἐν τῷ μέρῳ ἐν
μοις· καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ· ὡς ἐν χαλκεῖ ἐν ἀντιλέοντος
καὶ ἐν δημοκρατίᾳ· ὡς ἐν τῷ τελῶνος ἐν ζημιώσει
καὶ ἐν ἀλιτσωματίᾳ ὡς ἐν χαλκεῖ ὁ ὑλέας ἐν δεσπότῃ
καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ· καὶ ἐν τυραννὶ ἀπὸ μέσα βάθρῳ ἐν ὀλιγαρχίᾳ·
ὡς ἐν σκελὶ σχεδὸν πάντων ἐν χαλκεῖ ἐν τῷ ἀντιλέοντι·
ἐν τῷ τυραννὶ ὁ δοῦλος· καὶ ἐν ὑλέᾳ ἐν τῷ ἀντιλέοντι
καὶ ἐν ῥητῷ ἐν τῷ ἀνδρὶ ὑλέας· καὶ ἐν ἀπὸ μέσα πολλοῖς

ἀνδροφόνῳ· ἐν τῷ τοῦ μὴ τυραννικοῦ· ἀπὸ μέσα πολεμικὸς· ἐν τῷ πολι-
τῶν στρατιωτῶν ἀθήναιον· οὐκ ἐν τῷ δεσποτικῷ· ὁ δοῦλος μέσα
φύλαξ στρατοῦ τυραννικῶν· ὡς ἐν τῷ ἀνδρὶ ἀπὸ μέσα βάθρῳ·
ἐν δὲ τῷ τοῦ τυράννου· ὡς ἐν τῷ ἀντιλέοντι· ὁ δοῦλος μέσα βάθρῳ·
δεῖ· ὡς τὰ μὲν ἄλλα ἐν μέσῳ εἶναι ἐν δὲ τῷ τυράννου ἐν τῷ ἀκρο-
δέλοιτο ὧν κ' ἐν ἱρῶνας καὶ τελωνῶν· ὁρισμοῦ καὶ ἐν
τῇ δουδώνῃ· πολλὰ δεήσει· ἀπὸ τὰ ζῶα· πολλὰ δοῦλοι
δὲ οὐ τὰ φῶς· τελῶναι γὰρ ἐν τὰ τυραννεύσας· τὰ δὲ πόλ
τὸν ζῶν ἐλεύθερον· δεκάδι ἐρῶν· θρασύβουλος δὲ τῶν
δεκάτων μὴ ἀγέτω· αἱ δὲ πολλαὶ τῶν τυραννικῶν ὅλ
γοι ἐρῶνοι· φασὶ γὰρ γόνασι πολλῶν· τὰ μὲν ὁ ῥητῶν ὁρισμὸς
πολιτείας καὶ τὰ ἀνελεύθερον· ἀπὸ ζῶντ' ἐφθάρθαι
καὶ πᾶσαι βοῦς· σχεδὸν ἅπαντα δὲ πολλῶν· ἐν δὲ τῷ
λιτείᾳ λείᾳ μὲν ὁρισμῶν μέσα βολῶν· τοῦ δὲ σωμάτου
οὐ μὲν οἱ λείᾳ καλῶς· τὰ δὲ γὰρ ἀφίστας πολιτείαν
ἀρχῶν τοῦ δὲ οὐσίας· οὐ λέα τὰ νῦν μέσα βολὴν ἰδίως· φασὶ γὰρ αὖ
ἐν αὐτὸ μὲν μένον μέσον· ἐν δὲ νῦν ὁρισμῶν μέσα βάθρῳ
ἀρχὴν δεῖν αὐτοῦ ὧν ὧν ἐστὶ τὸ αὐθημὲν πεπαιδευμένου
γεις· δύο ἁρμονίας πρὸς ἓν· λέγων δ' ἂν ὁ τοῦ διαγεγρα
μαρος ἀρεθμὸς τοῦ ἐνὸς πρὸς· ὥστε φύλαξ πολὺ
φυούσης φαύλους καὶ μὴ πρὸς τοῦ πᾶσι δίας· τοῦ δὲ
οὐ ὧν ἴσως ἀπολέγων οὐ πάνυ ὡς· ἐν δὲ γὰρ φύσεως
οὐ τὰ πάντων ἐν γενέσθαι ἀσχολίαις ἂν ὁρᾶς ἀδύνατον
ἀμφὶ τὰ πάντων ἰδίως φύσεως βολὴν τοῦ δὲ λέγομεν

πόλεως ὠφελίμως· ἄτοπον δὲ καὶ τὸ οἴεσθαι εἰς ὀλιγαρχίαν δια-
τοῦτο μεταβάλλειν· ὅτι φιλοχρήματοι καὶ χρηματισταὶ οἱ ἐν
ἐν πολλοῖς ταῖς ἀρχαῖς· ἀλλ' οὐχ ὅτι οἱ πολὺ ὑπερέχοντες τῶν οὐσιῶν,
οὐ δίκαιον οἴονται εἶναι ἴσον μετέχειν τῆς πόλεως τοὺς κεκτημένους
μηδὲν τοῖς κεκτημένοις· ἐν πολλαῖς τε ὀλιγαρχίαις οὐκ ἔ-
ξεστι χρηματίζεσθαι· ἀλλὰ νόμοι εἰσὶν οἱ κωλύοντες· ἐν Καρ-
χηδόνι δὲ δημοκρατουμένῃ χρηματίζονται· καὶ οὔπω μεταβε-
βλήκασιν· ἄτοπον δὲ καὶ τὸ φάναι δύο πόλεις εἶναι τὴν ὀλι-
γαρχικήν, πλουσίων καὶ πενήτων· τί γὰρ αὕτη μᾶλλον τῆς Λα-
κωνικῆς πέπονθεν, ἢ ὁποιασοῦν ἄλλης· οὗ μὴ πάντες κέκ-
τηνται ἴσα· ἢ μὴ πάντες ὁμοίως ἀγαθοὶ ἄνδρες· οὐδενὸς
δὲ πενεστέρου γενομένου ἢ πρότερον, οὐδὲν ἧττον μεταβάλλουσιν
εἰς δημοκρατίαν ἐξ ὀλιγαρχίας, ἂν γένωνται πλείους οἱ ἄποροι· καὶ
ἐκ δήμου εἰς ὀλιγαρχίαν, ἐὰν κρεῖττον ᾖ τοῦ πλήθους τὸ εὔπο-
ρον· καὶ οἱ μὲν ἀμελῶσιν· οἱ δὲ προσέχωσι τὸν νοῦν· πο-
λλῶν τε οὐσῶν αἰτιῶν δι' ὧν γίνονται αἱ μεταβολαί, οὐ λέγει·
ἀλλ' ἢ μίαν, ὅτι ἀσωτευόμενοι κατατοκιζόμενοι γίνονται πέ-
νων λουτ νητες· ὡς ἐξ ἀρχῆς πλουσίων ὄντων πάντων ἢ τῶν πλείστων· τοῦτο
δ' ἐστὶ ψεῦδος· ἀλλ' ὅταν μὲν τῶν ἡγεμόνων ἀπολέσωσί τινες τὰς
οὐσίας, καινοτομοῦσιν· ὅταν δὲ τῶν ἄλλων, οὐδὲν γίνεται δει-
νόν· καὶ μεταβάλλουσιν οὐδὲν μᾶλλον οὐδὲ τότε εἰς δῆμον, ἢ εἰς
ἄλλην πολιτείαν· ἔτι δὲ κἂν τιμῶν μὴ μετέχωσι· καὶ
ἀδικῶνται, κἂν ὑβρίζωνται, στασιάζουσι καὶ μεταβάλλουσι τὰς
πολιτείας· καὶ μὴ καταδαπανήσωσι τὴν οὐσίαν· διὰ τὸ ἐξεῖ-

5

ναι ὅ τι ἂν βούλωνται ποιεῖν· οὗ αἰτίαν τὸ λίαν ἐλευθεροῦ-
ν φησίν· πλειόνων δ' οὐσῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ δημοκρα-
τιῶν· ὡς μιᾶς οὔσης ἑκατέρας, λέγει τὰς μεταβολὰς ὁ Σω-
κράτης:

τέλος τοῦ ε΄ πολιτικῶν βιβλίον ἕκτον.

Πόσαι μὲν οὖν διαφοραὶ καὶ τίνες τοῦ τε βουλευτικοῦ καὶ
κυρίου τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τάξεως, καὶ περὶ
δικαστηρίων, καὶ ποία πρὸς ποίαν συντέτακται πολιτείαν, ἔτι
περὶ φθορᾶς τε καὶ σωτηρίας τῶν πολιτειῶν, ἐκ ποίων τε γίνονται
διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται πρότερον. ἐπεὶ δὲ τετυχήκασι
διαφοραὶ πλείους οὖσαι τῆς τε δημοκρατίας καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν
ἅμα τε περὶ ἐκείνων εἴ τι λοιπόν, οὐ χεῖρον ἐπελθεῖν, καὶ
τὸν οἰκεῖον καὶ συμφέροντα τρόπον ἀποδοῦναι πρὸς
ἑκάστην. ἔτι δὲ καὶ τὰς συναγωγὰς αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐπισκε-
πτέον πάντων τῶν τρόπων· ταῦτα γὰρ συνδυαζόμενα ποιεῖ τὰς πολι-
τείας ἐπαλλάττειν, ὥστε ἀριστοκρατίας ὀλιγαρχικὰς εἶναι, καὶ
πολιτείας δημοκρατικωτέρας. λέγω δὲ τοὺς συνδυασμούς,
οὓς δεῖ μὲν ἐπισκοπεῖν, οὐκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν· οἷον ἂν τὸ μὲν βου-
λευόμενον καὶ τὸ περὶ τὰς αἱρέσεις ὀλιγαρχικῶς ᾖ συντεταγμένον,
τὰ δὲ περὶ τὰ δικαστήρια ἀριστοκρατικῶς· ἢ ταῦτα μὲν καὶ τὸ περὶ
τὸ βουλευόμενον, ὀλιγαρχικῶς· ἀριστοκρατικῶς δὲ τὸ περὶ
τὰς ἀρχὰς αἱρέσεις· ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον μὴ πάντα συντεθῇ
τὰ τῆς πολιτείας οἰκεῖα. ποία μὲν οὖν δημοκρατία πρὸς
ποίαν ἁρμόττει πόλιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ποία τῶν ὀλιγαρχιῶν

λεί ἀθήνῃσιν

ἀθήνησι ἐχρήσατο· βουλόμενος αὐξῆσαι τὴν δημοκρατίαν·
καὶ περὶ κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες· φυλαί τε γὰρ
ἕτεραι ποιητέαι πλείους· καὶ φρατρίαι· καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν
συνακτέον εἰς ὀλίγα καὶ κοινά· καὶ πάντα σοφιστέον ὅπως
ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσιν ἀλλήλοις πάντες· αἱ δὲ συνήθειαι
διαζευχθῶσιν αἱ πρότεραι· ἔτι δὲ καὶ τὰ τυραννικὰ κατασκευά-
ματα· δημοτικὰ δοκεῖ πάντα· λέγω δὲ οἷον ἀναρχία τε δού-
λων· αὕτη δ᾽ ἂν εἴη μέχρι του συμφέρουσα καὶ γυναικῶν καὶ
παίδων· καὶ τὸ ζῆν ὅπως τις βούλεται παρορᾶν· πολὺ γὰρ ἔσται
τὸ τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ βοηθοῦν· ἥδιον γὰρ τοῖς πολλοῖς τὸ ζῆν
ἀτάκτως ἢ τὸ σωφρόνως· ἔστι δὲ ἔργον τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν
βουλομένων συνιστάναι τοιαύτην τινὰ πολιτείαν οὐ τὸ καταστῆσαι
μέγιστον ἔργον· οὐδὲ μόνον· ἀλλ᾽ ὅπως σώζηται μᾶλλον· μίαν
γὰρ ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας οὐ χαλεπὸν μεῖναι πολιτευομένους
ὁπωσοῦν· διὸ δεῖ περὶ ὧν τεθεώρηται πρότερον· τίνες σωτηρίαι
καὶ φθοραὶ τῶν πολιτειῶν· ἐκ τούτων πειρᾶσθαι κατασκευά-
ζειν τὴν ἀσφάλειαν· εὐλαβουμένους μὲν τὰ φθείροντα· τι-
θεμένους δὲ τοιούτους νόμους καὶ τοὺς ἀγράφους καὶ τοὺς
γεγραμμένους· οἳ περιλήψονται μάλιστα τὰ σώζοντα τὰς πολι-
τείας· καὶ μὴ νομίζειν τοῦτ᾽ εἶναι δημοτικὸν μηδ᾽ ὀλιγαρχι-
ὅτι μάλιστα · κὸν ὃ ποιήσει τὴν πόλιν δημοκρατεῖσθαι ἢ ὀλιγαρχεῖσθαι·
ἀλλ᾽ ὃ πλεῖστον χρόνον· οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ χαριζόμενοι τοῖς
δήμοις πολλὰ δημεύουσι διὰ τῶν δικαστηρίων· διὸ δεῖ πρὸς ταῦ-
τα ἀντιπράττειν τοὺς κηδομένους τῆς πολιτείας· νομοθετοῦντας μηδὲν

εἶναι δημόσιον τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινόν· ἀλ-
λ᾽ ἱερόν· οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες οὐδὲν ἧττον εὐλαβεῖς ἔσονται ζη-
μιώσονται γὰρ ὁμοίως· ὁ δ᾽ ὄχλος ἧττον καταψηφιεῖται τῶν κρινο-
μένων, λήψεσθαι μηδὲν μέλλων· ἔτι δὲ τὰς γινομένας δημο-
σίας δίκας ὡς ὀλιγίστας ἀεὶ ποιεῖν· μεγάλοις ἐπιτιμίοις
τοὺς εἰκῇ γραφομένους κωλύοντας· οὐ γὰρ τοὺς δημοτικοὺς ἀλλὰ
τοὺς γνωρίμους εἰσάγειν εἰώθασιν· δεῖ δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ πάντας
μάλιστα μὲν εὔνους εἶναι τοὺς πολίτας· εἰ δὲ μή, μή τοι γε ὡς πο-
λεμίους νομίζειν τοὺς κυρίους· ἐπεὶ δ᾽ αἱ τελευταῖαι δημο-
κρατίαι πολυάνθρωποί τε εἰσί· καὶ χαλεπὸν ἐκκλησιάζειν ἀ-
μίσθους· τοῦτο δ᾽ ὅπου πρόσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι, πο-
λέμιον τοῖς γνωρίμοις· ἀπό τε γὰρ εἰσφορᾶς καὶ δημεύσεως
ἀναγκαῖον γίνεσθαι καὶ δικαστηρίων φαύλων· ἃ πολλὰς ἤδη δη-
μοκρατίας ἀνέτρεψεν· ὅπου μὲν οὖν πρόσοδοι μὴ τυγχάνουσιν
οὖσαι, δεῖ ποιεῖν ἐκκλησίας ὀλίγας· καὶ δικαστήρια πολλῶν
μὲν ὀλίγας δ᾽ ἡμέρας· τοῦτο γὰρ φέρει μὲν καὶ πρὸς τὸ μὴ φο-
βεῖσθαι τοὺς πλουσίους τὰς δαπάνας· ἐὰν οἱ μὲν εὔποροι
μὴ λαμβάνωσι δικαστικόν· οἱ δ᾽ ἄποροι· φέρει δὲ καὶ πρὸς τὸ
κρίνεσθαι τὰς δίκας πολὺ βέλτιον· οἱ γὰρ εὔποροι πολλὰς μὲν ἡ-
μέρας οὐκ ἐθέλουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι· βραχὺν δὲ χρόνον ἐ-
θέλουσιν· ὅπου δ᾽ εἰσὶ πρόσοδοι, μὴ ποιεῖν ὃ νῦν οἱ δημαγω-
γοὶ ποιοῦσι· τὰ γὰρ περιόντα νέμουσι· λαμβάνουσι δὲ ἅμα
καὶ πάλιν δέονται τῶν αὐτῶν· ὁ τετρημένος γὰρ πίθος ἐστὶν ἡ
τοιαύτη βοήθεια τοῖς ἀπόροις· ἀλλὰ δεῖ τὸν ἀληθινῶς δημοτικόν

ψιλοῦ καὶ ναυτικόν· ὅπου μὲν συμβέβηκε τὴν χώραν εἶναι ἱππάσιμον,
εἶναι, ἐνταῦθα μὲν εὐφυῶς ἔχει κατασκευάζειν τὴν ὀλιγαρχίαν ἰσχυ-
ράν· ἡ γὰρ σωτηρία τοῖς οἰκοῦσι διὰ ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως, αἱ
δ' ἱπποτροφίαι τῶν μακρὰς οὐσίας κεκτημένων εἰσίν· ὅπου δ' ὁπλιτι-
κήν, τὴν ἐχομένην ὀλιγαρχίαν· τὸ γὰρ ὁπλιτικὸν τῶν εὐπόρων μᾶλλόν
ἐστιν ἢ τῶν ἀπόρων· ἡ δὲ ψιλὴ δύναμις καὶ ναυτικὴ δημο-
τικὴ πάμπαν. νῦν μὲν οὖν ὅπου τοιοῦτον πλῆθός ἐστιν, ὅταν δια-
στῶσι, πολλάκις ἀγωνίζονται χεῖρον· δεῖ δὲ πρὸς τοῦτο φάρμα-
κον παρὰ τῶν πολεμικῶν λαμβάνειν στρατηγῶν, οἳ συνδυάζουσι
πρὸς τὴν ἱππικὴν δύναμιν καὶ τὴν ὁπλιτικὴν τὴν ἁρμόττουσαν
τῶν ψιλῶν. ταύτῃ δ' ἐπικρατοῦσιν ἐν ταῖς διαστάσεσιν οἱ δῆ-
μοι τῶν εὐπόρων· ψιλοὶ γὰρ ὄντες πρὸς ἱππικὴν καὶ ὁπλιτικὴν
ἀγωνίζονται ῥᾳδίως. τὸ μὲν οὖν ἐκ τούτων καθιστάναι ταύτην τὴν
δύναμιν ἐφ' αὑτούς ἐστι καθιστάναι, δεῖ δὲ διῃρημένης τῆς ἡλικί-
ας, τῶν μὲν ὄντων πρεσβυτέρων τῶν δὲ νέων, ἔτι μὲν ὄντας νέ-
6 ους τοὺς αὑτῶν υἱεῖς διδάσκεσθαι τὰς κούφας καὶ τὰς ψιλὰς ἐργασίας,
ἐκκεκριμένους δὲ ἐκ παίδων ἀθλητὰς εἶναι αὐτοὺς τῶν ἔρ-
γων. τὴν δὲ μετάδοσιν γίνεσθαι τῷ πλήθει τοῦ πολιτεύματος
ἢ καθάπερ εἴρηται πρότερον τοῖς τὸ τίμημα κτωμένοις, ἢ καθά-
περ Θηβαίοις, ἀποσχομένοις χρόνον τινὰ τῶν βαναύσων ἔργων,
ἢ καθάπερ ἐν Μασσαλίᾳ κρίσιν ποιουμένους τῶν ἀξίων τῶν ἐν
τῷ πολιτεύματι καὶ τῶν ἔξωθεν. ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς κυρι-
ωτάταις, ἃς δεῖ τοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέχειν, δεῖ προσκεῖσθαι
λειτουργίας, ἵν' ἑκὼν ὁ δῆμος μὴ μετέχῃ, καὶ συγγνώμην

ἔχῃ τοῖς ἄρχουσιν ὡς μισθὸν πολὺν διδοῦσι τῆς ἀρχῆς.
ἁρμόττει δὲ θυσίας τε εἰσιόντας ποιεῖσθαι μεγαλοπρεπεῖς καὶ
κατασκευάζειν τι τῶν κοινῶν, ἵνα τῶν περὶ τὰς ἑστιάσεις με-
τέχων ὁ δῆμος καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κοσμουμένην τὰ μὲν ἀνα-
θήμασι τὰ δὲ οἰκοδομήμασιν ἄσμενος ὁρᾷ μένουσαν τὴν πο-
λιτείαν· συμβήσεται δὲ καὶ τοῖς γνωρίμοις εἶναι μνημεῖα τῆς δα-
πάνης. ἀλλὰ τοῦτο νῦν οἱ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας οὐ ποιοῦσιν,
ἀλλὰ τοὐναντίον· τὰ λήμματα γὰρ ζητοῦσιν οὐχ ἧττον
ἢ τὴν τιμήν. διόπερ εὖ ἔχει λέγειν ταύτας εἶναι δημοκρατί-
ας μικράς. πῶς μὲν οὖν χρὴ καθιστάναι τὰς δημοκρατίας καὶ τὰς
ὀλιγαρχίας, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. ἀκόλουθον δὲ τοῖς
εἰρημένοις ἐστὶ τὸ διῃρῆσθαι καλῶς τὰ περὶ τὰς ἀρχάς, πό-
σαι καὶ τίνες καὶ τίνων, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. τῶν
μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀρχῶν χωρὶς ἀδύνατον εἶναι πόλιν, τῶν
δὲ πρὸς εὐταξίαν καὶ κόσμον ἀδύνατον οἰκεῖσθαι καλῶς. ἔτι
δ' ἀναγκαῖον ἐν μὲν ταῖς μικραῖς ἐλάττους εἶναι τὰς ἀρχάς,
ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πλείους, ὥσπερ τυγχάνει πρότερον εἰρημέ-
νον· ποίας οὖν ἁρμόττει συνάγειν καὶ ποίας χωρίζειν δεῖ, μὴ λαν-
θάνειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐπιμέλεια τῶν ἀναγκαίων ἡ περὶ τὴν
ἀγοράν, ἐφ' ᾗ δεῖ τινα ἀρχὴν εἶναι τὴν ἐφορῶσαν περί τε τὰ
συμβόλαια καὶ τὴν εὐκοσμίαν· σχεδὸν γὰρ ἀναγκαῖον πάσαις
ταῖς πόλεσιν τὰ μὲν ὠνεῖσθαι τὰ δὲ πωλεῖν πρὸς τὴν ἀλλήλων
ἀναγκαίαν χρείαν· καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὑπογυιότατον πρὸς αὐτάρ-
κειαν, δι' ἥνπερ δοκοῦσιν εἰς μίαν πολιτείαν συνελθεῖν. ἑτέρα

ἀρχὴ ἡ περὶ τὴν ἀγοράν

ἀρχὴ ἐπῶν περὶ ἀγορανομίας

ἕτερα δὲ ἐπιμελητὰς ἔχομεν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τὰς τῶν δημοσίων καὶ ἰδίων. ὅσους εὐνομοῦσι τῶν ἐν ἡμῖν οἱ νόμοι. καὶ ὀρθώσεις καὶ τῶν ἐσόντων τοὺς δημόσιον ὅσους ἀνεπιτήδειος ἔχοι. καὶ ὁπόσα τούτοις ἄλλα ἐπιμελὲς εἶναι. πολλοὶ δὲ γενήσονται οἱ τοιοῦτοι ἐν τῇ πόλει. ἀγορανομεῖ δὲ μέσα τοῦ ἀριθμοῦ. ὧν ἑτέρους ἐφεστάτα παθίστησι σὺν τοῖς πρώτοις τέλεσιν. οἵους τε χρὴ τοὺς καὶ ὁπόσους καὶ ὁπόθεν λαμβάνειν. καὶ λιμενοφύλακας. ἀγορὰν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα. ἀγορὰ δὲ ἐστὶ χώρα τις. ἐν ᾗ τὰ πρὸς ἀλλήλους ὠνοῦνται καὶ πωλοῦσι δέκεται ἀρχοῦσα τῆς τοιαύτης. οἱ μὲν ἀγρονόμοι· οἱ δὲ ὑλωροὶ· ὧν ἑκάτεροι τῶν ἀνδρῶν. ἄλλη δὲ χρὴ τοῖς ἀστυνόμοις τῶν φερόντων. τὰ δὲ ὠνὴ φυλακτέον ὠνίαν μὴ ἔξω τοῦ ἐπιτηδείου πωλοῦσι. πολλοὶ δὲ τοῦτο ποιήσουσι τοῖς ἐπιτηδείοις τούτοις. καὶ ἐὰν μὴ ἀναφέρεσθαι δεῖ τὰ τοιαῦτα συμβολὰς καὶ τοῖς πείσεσιν ἐπὶ τῶν δικῶν. τὰ δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις. καὶ ἐὰν μὴ γεωφανῶν δικῶν τινες ὦσι δεῖ. καὶ τὰς ὁσημοῦν. οἷς ἂν μελῶσιν ἢ μέρος καὶ αὐτῶν ἀναδοῦναι τέλος. ἐστὶ δὲ μία μερὶς τούτων τῶν πολλῶν. πολλοὶ δὲ ὁρομνήμονες. καὶ τούτοις ἅπερ ὀνόματα λαγχάνεται. μία δὲ τούτων ἐχομένη. ἀπαιτοῦσι τὰ δὲ σχεδὸν καὶ λειτουργοῦσι τῶν ἀρχῶν ἐστιν. ἃ πρὸς τὰς θεαμάτων καὶ ἀγωνιστῶν. καὶ τῶν θεολαθημένων καὶ τὰς ἐπιγραφάς. καὶ πρὸς τὰς φυλακὰς τῶν σωμάτων. χρὴ λειτουργοῦντες διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν ἀφορμὴν ὥστε

ἀγορανομεῖ

ἀγορανόμοι ἢ ὑλωροί

ἀποδέκται ἐπιτάμιαι

ὁρομνήμονες

ὅσα ἐπίσασθαι καὶ μνήμονες

ὅσα μὲν οὖν μεταλλεύειν ἐστὶ περὶ τούτων. οὐ ταῦτα χρὴ νομοθετεῖν αὐτόν. οὐθὲν γὰρ μᾶλλον νομοθέτης ἢ θέλοι ἂν τοῦτο ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους. ἁμαρτία δέ ἐστιν, ὅτι μὴ οὐκ ὀφείλοις ἂν εἶναι τοιαῦτα τῶν ὄντων. τοιαῦτα δὲ μεταλλεύειν ἐστὶν ἔλος. ὡς τὰ μὲν γινόμενα ποιεῖν ὅπως ἂν ὡς ἐλάχιστα ἐμποδὼν ἔσται τοῖς ἐργαζομένοις. τὰ δὲ μὴ γινόμενα ὅπως ἂν γένηται. διὸ βέλτιον μὲν ἐν ταῖς τῶν ἀρχῶν ταῖς ἀγαθῶν ἀγωνοθετικὰς ἀρχὰς εἶναι. καὶ τὰς τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τῶν θεάτρων καὶ τὰς τῶν ἐπιτηδείων ἀναγκαίων ὡς οἷόν τε μάλιστα. ἔτι δὲ νέας, καὶ τὰς ἀρχὰς ταύτας εἶναι πάσας. καὶ τὰς ἀγορανομίας καὶ τὰς ἀστυνομίας. καὶ τὰς τῶν ἐργαστηρίων καὶ ἑτέρας καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπιτηδείους. οἷον ἀστυνόμους τὰς ἀρχὰς φορμόμους. τὰς δὲ ἀγορανομίας ἑτέρους. ὅσους ἀφαιρεῖν ἐλαττοῦσιν ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων. τοσούτους μᾶλλον ἐπιτήδειος λοσιν ἀγαθούς. τὸ μὲν οὖν τοὺς εἰς αὐτὸ φανοὺς εἶναι καὶ ἐπιτηδείους. τὸ δὲ ἐθέλειν ἐπιμελεῖσθαι. τὸ δὲ τούτων τὸν αὐτὸν πολεμίους ἀεὶ. πολλαχοῦ δὲ καὶ φυλακτέον ἐστὶ τὴν ἐπιτήδευσιν. οἷον ἀθήνησι τῶν ἐν δὲ πολλοῖς μὴ. διὸ μὴ βέλτιον καὶ αὐτὴν ἀρχὴν εἶναι. καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῶν ἀρχῶν. ἀναγκαίας ἀρχὰς εἶναι ἐστὶν οὐχ ἁπλοῦν. συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν εἰς φεύγειν μᾶλλον τὰς ἀρχὰς. τοῖς δὲ μισθαρνοῦσιν οὐκ ἀσφαλὲς τοιοῦτον. αὐτοῖς γὰρ δέον ἢ φυλακὴν μᾶλλον ἢ φυλακτὴν ἄλλοις λύειν. διὸ δεῖ μὴ μισθοῦ τιμὴν ἀρχὴν εἶναι τοῖς αὐτοῖς. μηδὲ ἔλαττον ἐξεῖναι αὐτὴν.

στρατηγοί πολέμαρχοι

ταξίαρχοι

ἑκατόνταρχοι ἀγημοσύνη

ἱεροποιοί ναοφύλακες ταμίαι

βασιλεύς πολέμαρχος

βουλή

ἱερά

Καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀπολελυμένος. ἔπειτα τίνα
πολιτείαν θετέον. καὶ ποίαν τινὰ διάθεσιν πόλεως ἀρίστην. εἴτε
πᾶσιν ὄντος αἱρετοῦ κοινωνεῖν πόλεως. εἴτε καὶ τισὶ μὲν μὴ
τισὶ δὲ πλείοσιν. ἐπεὶ δὲ τῆς πολιτικῆς διανοίας καὶ θεωρίας
τοῦτ' ἔστιν ἔργον, ἀλλ' οὐ τὸ περὶ ἕκαστον αἱρετόν. ἡμεῖς δὲ ταύ
την νῦν προῃρήμεθα τὴν σκέψιν. ἐκεῖνο μὲν πάρεργον ἂν
εἴη. τοῦτο δ' ἔργον τῆς μεθόδου ταύτης. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον
εἶναι πολιτείαν ἀρίστην ταύτην. καθ' ἣν τάξιν κἂν ὁστισοῦν ἄρι
στα πράττοι καὶ ζῴη μακαρίως. φανερόν ἐστιν. ἀμφισβητεῖται
δὲ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμολογούντων τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον αἱρε
τώτατον. πότερον ὁ πολιτικὸς βίος αἱρετὸς ἢ μᾶλλον ὁ πάν

καὶ πρακτικός

των τῶν ἐκτὸς ἀπολελυμένος, οἷον θεωρητικός τις. ὃν μόνον
τινές φασιν εἶναι φιλόσοφον. σχεδὸν γὰρ τοὺς δύο τούτους
βίους τῶν ἀνθρώπων οἱ φιλοτιμότατοι πρὸς ἀρετὴν φαίνονται προ
αιρούμενοι καὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν νῦν. λέγω δὲ δύο τόν
τε πολιτικὸν καὶ τὸν φιλόσοφον. διαφέρει δὲ οὐ μικρὸν πό
τερως ἔχει τὸ ἀληθές. ἀνάγκη γὰρ τόν γε εὖ φρονοῦντα πρὸς
τὸν βελτίω σκοπὸν συντάττεσθαι καὶ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστον καὶ κοινῇ
τῇ πολιτείᾳ. νομίζουσι δ' οἱ μὲν τὸ τῶν πέλας ἄρχειν δεσπο

ἢ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστον καὶ κοινῇ τὴν πολιτείαν.

τικῶς μὲν γινόμενον μετ' ἀδικίας εἶναι τῆς μεγίστης. πολιτικῶς
δὲ τὸ μὲν ἄδικον οὐκ ἔχειν, ἐμπόδιον δ' ἔχειν τῇ περὶ αὑτὸν εὐη
μερίᾳ. τούτων δ' ὥσπερ ἐναντίως ἕτεροι τυγχάνουσι δοξάζον
τες. μόνον γὰρ ἀνδρὸς τὸν πρακτικὸν εἶναι βίον καὶ πολι
τικόν. ἀφ' ἑκάστης γὰρ ἀρετῆς οὐκ εἶναι μᾶλλον πράξεις τοῖς ἰδιώταις

ἢ τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσι καὶ πολιτευομένοις. οἱ μὲν οὖν οὕτως
ὑπολαμβάνουσιν. οἱ δὲ τὸν δεσποτικὸν καὶ τυραννικὸν τρόπον
τῆς πολιτείας εἶναι μόνον εὐδαίμονά φασιν. παρ' ἐνίοις
οὗτος καὶ τῆς πολιτείας ὅρος καὶ τῶν νόμων. ὅπως δεσπόζωσι
τῶν πέλας. διὸ καὶ τῶν πλείστων νομίμων χύδην ὡς εἰπεῖν
κειμένων παρὰ τοῖς πλείστοις. ὅμως εἴ πού τι πρὸς ἓν οἱ νόμοι βλέ
πουσι, τοῦ κρατεῖν στοχάζονται πάντες. ὥσπερ ἐν Λακεδαίμο
νι καὶ Κρήτῃ πρὸς τοὺς πολέμους συντέτακται σχεδὸν ἥ τε παι
δεία καὶ τὸ τῶν νόμων πλῆθος. ἔτι δ' ἐν τοῖς ἔθνεσι πᾶσι τοῖς
δυναμένοις πλεονεκτεῖν ἡ τοιαύτη τετίμηται δύναμις. οἷον
ἐν Σκύθαις καὶ Πέρσαις καὶ Θρᾳξὶ καὶ Κελτοῖς. ἐν ἐνίοις γὰρ
καὶ νόμοι τινές εἰσι παροξύνοντες πρὸς τὴν ἀρετὴν ταύτην.
καθάπερ ἐν Καρχηδόνι φασὶ τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμ
βάνειν ὅσας ἂν στρατεύσωνται στρατείας. ἦν δέ ποτε καὶ περὶ
Μακεδονίαν νόμος τὸν μηδένα ἀπεκτονότα πολέμιον
ἄνδρα περιεζῶσθαι τὴν φορβειάν. ἐν δὲ Σκύθαις οὐκ
ἐξῆν πίνειν ἐν ἑορτῇ τινι σκύφον περιφερόμενον τῷ μηδένα
ἀπεκτονότι πολέμιον. ἐν δὲ τοῖς Ἴβηρσιν ἔθνει πολεμι
κῷ τοσούτους τὸν ἀριθμὸν ὀβελίσκους καταπηγνύουσι περὶ
τὸν τάφον. ὅσους ἂν διαφθείρῃ τῶν πολεμίων. καὶ ἕτερα δὴ
παρ' ἑτέροις ἐστὶ τοιαῦτα πολλά. τὰ μὲν νόμοις κατειλημμέ
να, τὰ δὲ ἔθεσι. καίτοι δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι λίαν τοῖς βου
λομένοις ἐπισκοπεῖν, εἰ τοῦτ' ἔστιν ἔργον τοῦ πολιτικοῦ, τὸ δύ
νασθαι θεωρεῖν ὅπως ἄρχῃ καὶ δεσπόζῃ τῶν πλησίον καὶ βου

λομένων καὶ μὴ βουλομένων. ὥσπερ γὰρ ἂν εἰ τοὺς νομοθέτας τοὺς
ὀλιγομανοῦντας ἐνίους ἐν τοῖς νόμοις ἔγραφον, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔγραφον·
καὶ ἀδίκως ἂν ἔγραφον· καὶ εἰ δυνατὸν ἦν μὴ μεδιμναίους ὀλιγανδρίαν
τρέφειν, οὐδὲ τοῦτο καλῶς ἂν ἔγραφον· τὸ γὰρ ἀκριβὲς ἐν τοῖς
τοιούτοις οὐ τὸ τοῦ νομοθέτου ἔργον ἐστίν· ἀλλὰ δεῖ τοὺς νόμους
τοιούτους τιθέναι, οἳ ἂν ὑπομένωσι τὰς πολλὰς παραβάσεις· ἄλλως τε καὶ
ὅτι πολλοὶ τὴν δι' ὀλιγανδρίαν πολιτικὴν ἀναίρεσιν ἔχουσιν· ἐν ὀλίγαις
γὰρ ἀνάγκαις ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶσα ἡ πόλις ἀναστήσεται, ἐὰν μὴ
τῆς ἐκπεσούσης οὐφασνόν τι λήσιμον οὐδὲ συμφέρον· τοῦτ' ἐστὶ
σιν ὀχυρόν) πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἀποβλέποντες· αὐτοὶ γὰρ ἂν ἐθέλοιεν
διὰ παντὸς ἄρχειν ἀεὶ διὰ τοῦτο· πρὸς δὲ τοὺς ἄρχοντας οὐδεὶς μάχεται
διὰ παντὸς· ἀπὸ τοῦ δὲ ἀεὶ φύσει τὸ μὲν ἄρχον ἔσται, τὸ δὲ ἀρχόμενον·
τοῦτο. ὥστε καὶ ἐξ ἀνάγκης οὐ δεῖ πάντων ἀεὶ
ρᾳδίως δὲ ἀπὸ τῶν δεσποτῶν· ὡς οὐδὲ θερεύειν
ἐπὶ θοίνην ἢ θυσίαν αὐτούς· ἅμα δὲ τοὺς δεσπότας θεραπεύειν
ἢ καθ' ἑαυτὴν μία τοῦ συνεύδειν ἢ πολιτεύεσθαι
πολλάς· εἰ δὲ μηδὲν δέχεσθαι τοῦτο ποιοῦσιν ἅμα καθ' αὑτὴν
μοις χρωμένην ἀπουδαίοις· κἂν τῆς πολιτείας ἡ διαίρεσις
πρὸς τὸν πόλεμον· οὐδὲ πρὸς τὸ μὴ ἄρχεσθαι πολεμ
δεῖ γὰρ τοῦτο χρῆσθαι τοιούτοις. δῆλον ὅτι οὐκ ἀπὸ τοιαύτης
πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιμελητέον· καὶ εἰς μὲν τὴν θεραπείαν
δὲ παύτων ἀναιρεῖται· ἅμα ἐκείνου χάριν ἐπιτίμια· τοῦτο
νομοθέτου ἀσχολίαν ἔχειν· ὅθεν καλῶς τὸν πολιτικὸν ἐνίοις ἔδοξαν
καὶ τοῦτο ἀμφισβητοῦσιν ἐοικέναι ζωῆς ἀμαθοῦς πολιτικῆς
ἀνδρεῖος ἂν ἀμφισβητοῦσιν ἐοικέναι ζωῆς ἀμαθοῦς πολιτικῆς

α ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐνίοις ὅπως ἐπιστήσεται τοῦ ὀρῶν.

νομία· καὶ τοῦτο τῆς νομοθετικῆς ἐστιν ἰδεῖν· ἐὰν δὲ ὑπὸ
χωρίστικοῦσιν, ποῖα τοῖς ποίοις ἁρμόττει· ἢ τοῖς
μαθήκοις θεοῖς ἐναντίους χρηστέον· ἅμα τοῦτο μὲν οὐ δεῖ
τυχεῖν τῆς θεσμοθέτης σπουδῆς θεὸς τέλος δεῖ τὴν
τὴν πολιτείαν (οὐδὲν ἄρα· θεὸς δὲ τοῖς ὁμολογοῦσιν μὴ τὴν
μετὰ τῆς ἀναιρεῖσθαι· διαφερομένους δὲ θεὸς
τοῖς ἑαυτῶν αὐτοῖς· λεκτέον μὴν πρὸς ἀμφοτέρους αὐτ
εἰ μὲν γὰρ ἀ δοκεῖ μάλιστα τοῖς πολιτικὰς ἡγεῖσθαι, νομίζοντ
τοῦτ' εἶναι τὸ ἐλευθερούσιον ἕτερόν τινα ἀναιροῦσι πολίτων·
καὶ τοῦτων αἱρεῖται· οὐδὲ τοῦτον ἄρχειν· ἀδύνατον γὰρ
τὸν μὲν θεκτέον· θεκτέον· τὴν δὲ θεραπαίνην
καὶ τὴν ὑδροφόρον αὐτοῦ· ὅτι ἅμα, ἀμφοτέροις τοῖς
ὀρθῶς· τὰ δὲ ὑπὸ ὀρθῶς· οἷς μὴ ὅτι ὁ τοῦ ἐλευθέρου βίος τοῦ
βαυσοποιοῦ μάνου· τοῦτο γὰρ ἀληθές· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιού
λων δοῦλος ἔχει πρὸς ἐλευθέρους· ἢ γὰρ ἐπὶ ἀναγκαίοις ἢ
μὴ οὐδενὸς μετέχειν τῶν καλῶν· τὸ μὲν τοίνυν μηδὲν ποιεῖν
εἶναι δὲ πολίτην· οὐκ ὀρθόν· οὐ γὰρ ἔλαττον δεῖ τὴν
ἐλευθέρων ἀρετὴν τῶν πολιτῶν ὑπάρχειν ἢ ὧν τὸ φύσει ἐλεύθερ
φύσει δοῦλον· διὸ ἐπὶ ἐνίων ἀπορία ἐστὶν εἰ χρηστοὺς
τοὺς ἄρχοντας· τὸ δὲ μᾶλλον ἐστὶν ἀρετὰ τοῦ ἀγαθοῦ,
οὐκ ἀληθές· ἢ γὰρ εὐδαιμονία πᾶσιν ἐξ ἀνάγκης ἐπιδεῖ
καὶ πολίτου τέλος ἐχόντων αὐτῶν πολιτικὴν ἀρετήν· καὶ
Καὶ εἰ τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ οὕτως ἔσται· ὅπερ
μενον ἔνια παύτων ἐστίν· οὕτως γὰρ ἂν μάλιστα

ξίας. οὐδὲ ἐπὶ πόσον εἶναι δεῖ καὶ τὸ τοιοῦτον. ὁρῶμεν γὰρ
νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχον καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπί-
νεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε
μήτε τὸ αὐτὸ νέμειν ἄστυ, μήτε πόρρω λίαν, ἀλλὰ κρατεῖσθαι
τείχεσι καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἐρύμασι· φανερὸν ὡς εἰ μὲν ἀγα-
θόν τι συμβαίνει γίνεσθαι διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ὑπάρξει
τῇ πόλει τοῦτο τὸ ἀγαθόν, εἰ δέ τι βλαβερόν, φυλάξασθαι
ῥᾴδιον τοῖς νόμοις φράζοντας καὶ διορίζοντας τίνας οὐ
δεῖ καὶ τίνας ἐπιμίσγεσθαι δεῖ πρὸς ἀλλήλους. περὶ δὲ τῆς
ναυτικῆς δυνάμεως ὅτι μὲν βέλτιστον ὑπάρχειν μέχρι τινὸς
πλήθους, οὐκ ἄδηλον· οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν
πλησιοχώρων τισὶ δεῖ καὶ φοβεροὺς εἶναι καὶ δύνασθαι βοηθεῖν
ὥσπερ κατὰ γῆν οὕτω καὶ κατὰ θάλατταν. περὶ δὲ πλήθους
ἤδη καὶ μεγέθους τῆς δυνάμεως ταύτης πρὸς τὸν βίον ἀπο-
σκεπτέον τῆς πόλεως. εἰ μὲν γὰρ ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν
ζήσεται βίον, ἀναγκαῖον καὶ ταύτην τὴν δύναμιν ὑπάρχειν πρὸς
τὰς πράξεις σύμμετρον. τὴν δὲ πολυανθρωπίαν τὴν γινομένην
περὶ τὸν ναυτικὸν ὄχλον οὐκ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πό-
λεσιν· οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς μέρος εἶναι δεῖ τῆς πόλεως. τὸ μὲν
γὰρ ἐπιβατικὸν ἐλεύθερον καὶ τῶν πεζευόντων ἐστίν, ὃ
κύριόν ἐστι καὶ κρατεῖ τῆς ναυτιλίας· πλήθους δὲ ὑπάρ-
χοντος περιοίκων καὶ τῶν τὴν χώραν γεωργούντων ἀφθο-
νίαν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ναυτῶν. ὁρῶμεν δὲ τοῦτο καὶ νῦν
ὑπάρχον τισίν, οἷον τῇ πόλει τῶν Ἡρακλεωτῶν. πολ-

λὰς γὰρ ἐκπληροῦσι τριήρεις, κεκτημένοι τῷ μεγέθει πόλιν ἑτέρων ἐμμε-
λεστέραν. περὶ μὲν οὖν χώρας καὶ λιμένων καὶ πόλεων καὶ θαλάττης
καὶ περὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἔστω διωρισμένα τὸν τρόπον τοῦτον·
περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν ὅρον ὑπάρχειν δεῖ,
πρότερον εἴπομεν· ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ νῦν
λέγωμεν. σχεδὸν δὴ καταμάθοι τις ἂν τοῦτό γε βλέψας εἴς τε
τὰς πόλεις τὰς εὐδοκιμούσας τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς πᾶσαν
τὴν οἰκουμένην ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσι. τὰ μὲν γὰρ ἐν
τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ
μέν ἐστι πλήρη, διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης· διόπερ
ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον, ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίον
ἄρχειν οὐ δυνάμενα· τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν διανοητικὰ μὲν καὶ
τεχνικὰ τὴν ψυχήν, ἄθυμα δέ· διόπερ ἀρχόμενα καὶ δου-
λεύοντα διατελεῖ. τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος ὥσπερ μεσεύει
κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει· καὶ γὰρ ἔνθυμον
καὶ διανοητικόν ἐστι· διόπερ ἐλεύθερόν τε διατελεῖ καὶ
βέλτιστα πολιτευόμενον καὶ δυνάμενον ἄρχειν πάντων,
μιᾶς τυγχάνον πολιτείας. τὴν αὐτὴν δ' ἔχει διαφορὰν καὶ
τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη πρὸς ἄλληλα· τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὴν φύ-
σιν μονόκωλον, τὰ δὲ εὖ κέκραται πρὸς ἀμφοτέρας τὰς
δυνάμεις ταύτας. φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ διανοητικούς
τε εἶναι καὶ θυμοειδεῖς τὴν φύσιν τοὺς μέλλοντας εὐαγώγους
ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ πρὸς τὴν ἀρετήν. ὅπερ γάρ φασί τινες
δεῖν ὑπάρχειν τοῖς φύλαξι, τὸ φιλητικοὺς μὲν εἶναι

τουτέστι θυμοῦ
ἢ διανοητικοῦ

ὅρος πόλεως.

εἶν· καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἁπλῶς ἐπιχειροῦντας ἐπιβαίνειν
τινὰ εὐπρεπῆ λόγον ἔχοντα καὶ πρὸς τὰς παθοῦσας ἀδικίας
πρὸς τοὺς πολεμίους· περὶ μὲν οὖν τῆς πρώτης πόρρω τοῦ
νῦν μελέτης ἐστίν· περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐπὶ τοσοῦτον
ἀναγκαίας, περὶ οἵων ἐστὶ βουλεύσασθαι συμφερόντως καὶ
μὴ καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους· τὰ μὲν οὖν ἐργαλεῖα ἔστιν ἃ δεῖ
πᾶσα πόλις ὡς ἁπλῶς· κἂν δὲ πόλεσι πᾶσι δοκῇ συμφέρειν
ἀλλ' οὐ πᾶσι ὡσαύτως ἁρμόττει· ἀνωφελὲς
πρὸς ἕνα αὐλητὴν ὡσαύτως ἁρμόττειν· ἐὰν δέ τις τυγχάνῃ
μὴ παλαίειν ἐργαζόμενος ἀλλ' ἀθλητὴς ὢν παλαίειν
γυμνάζεσθαι πρὸς τοὺς ἀγωνιστάς· ὁμοίως δὲ καὶ
κιθαρῳδὸς ὢν καὶ ἐπιστάμενος καὶ ἐθέλων ἀδικεῖν
πόλιν ἢ μὴ ἐθέλων ἀδικεῖν, ἀλλὰ βουλόμενος ἐπιστήμῃ
χρῆσθαι καὶ μὴ ἀγνοίᾳ, ἆρα ἐπιτήδεια ἔχει τὰ ὅπλα
πρὸς τοὺς ἀδικεῖν βουλομένους ἢ οὔ; καὶ πότερον
ἐπιτηδειότερος ἔσται ὁ ἐπιστάμενος ἢ ὁ μὴ ἐπιστάμενος;
ἔτι δὲ εἰ ἄλλα τινὰ ὅπλα ἐστὶν ἃ μᾶλλον ἐπιτήδεια
πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖν ἢ ταῦτα, ἆρα ἐπιτήδεια καὶ πρὸς
τὸ ἀδικεῖν; ἢ οὐδέτερα; ἢ τὰ μὲν ἐπιτήδεια τὰ δ' οὔ;
καὶ τῶν πρὸς ἀμφοτέρους τὰ μὲν ὠφέλιμα τὰ δὲ βλαβερὰ
τῶν δὲ πρὸς ἀμφοτέρους τὰ μὲν ὠφέλιμα τὰ δὲ βλαβερὰ
ἐστίν· οὐκοῦν περὶ τούτων ἁπάντων ἀναγκαῖον
ἐστὶν εἰδέναι τὸν μέλλοντα καλῶς τὴν πολεμικὴν
ἐπιστήσεσθαι· καὶ γὰρ ἐν τῇ πορείᾳ ἀναγκαῖον
ἐστὶν εἰδέναι πότερον ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐστὶ τὸν στρατὸν
ἄγειν ἢ τὸν ἱππικὸν ἢ τὸν τοξικὸν ἢ τὸν γυμνητικὸν
ἢ τὸν ὁπλιτικὸν ἢ τὸν πελταστικόν· καὶ πότερον
ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐστὶ τὴν φάλαγγα ἄγειν μακρὰν ἢ
βραχεῖαν· καὶ πότερον ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐστὶ τὸν
ἀριστερὸν κέρας ἐπὶ τὸν πολέμιον ἄγειν ἢ τὸν δεξιόν·
καὶ πότερον ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐστὶ τὸν στρατὸν
ἀναπαύοντα ἄγειν ἢ κάμνοντα· καὶ πότερον ἄμεινον
ἢ χεῖρον ἐστὶ τὸν στρατὸν ἄγειν ἐγγὺς τοῦ πολεμίου
ἢ πόρρω· καὶ πότερον ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐστὶ τὸν
στρατὸν ἄγειν ἐν τάξει ἢ μὴ ἐν τάξει· καὶ πότερον
ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐστὶ τὸν στρατὸν ἄγειν ἐν τάξει
ἐν τῇ καλουμένῃ πολυτευομένῃ πόλει· καὶ τὰ περὶ τὰ μνήματα
ὡσαύτως· ἀμφὶ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἔστιν οὔτε βουλεύσασθαι
βέλτιον οὔτε ῥᾴων δεῖξαι πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας· ἀγνοεῖ δὲ τοιοῦτος
εἶναι καὶ πρὸς ἰατρικὴν ἢ ναυτικὸς· οὐδὲ δεῖ τὸν ὡρισμένον
μοῦσον μὴ οὐκ ἔχειν· δεῖ δὲ σχολῆς καὶ πρὸς ταῦτα γενέ-
σθαι ἐξαίρετος καὶ πρὸς τὰς πράξεις τὰς πολιτικὰς· ἐν δὲ τῇ
τοιαύτῃ πόλει τὸ βουλευόμενον δεῖ τῶν συμφερόντων
εἶναι πόρρω τῶν ὅλων, οὐ συμφέρει καὶ μᾶλλον φαίνεσθαι τοῦτο
λέγειν, μᾶλλον δ' οὖσι, τοῦτο γὰρ ἐστὶ πρᾶξαι τὰ θέτερον, ἢ τοῖς
αὐτοῖς ἀμφότερα· φανερὸν δὲ μὴ τοῦτο πρακτέον
μᾶλλον τοῖς αὐτοῖς τοῦτο πρακτέον καὶ ἑτέροις· ἢ μᾶλλον
ἑτέρως ἀπλῶς ἑκάτερον τῶν ἔργων· καὶ τοῦτο δεῖ διορίσαι
εἰς ἃ δυνάμεως ἑτέρους· ἢ δὲ τῶν ἀδυνάτων
τοὺς δυναμένους βιάζεσθαι καὶ πλεονεκτεῖν τούτοις ὑπομένειν
δημοκρατικῶς· ἀλλὰ ταῦτα δὲ πρὸς αὐτοὺς· οἷα γὰρ τῶν ὅλων
εἰσὶν ἡμῖν μέρη κατὰ τὴν πολιτείαν· μᾶλλον δὲ τοῦτον
αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέροις ἀποδιδόασιν τὴν πολιτείαν τὴν αὐτήν·
μᾶλλον δὲ· ἀλλ' ὡς τὰ πρόσφυσιν, ἢ μὴ δύνανται ἑνὶ ἑτέροις·
καὶ φέρουσιν εἰς ταὐτὸ συμβαίνει ἑτέροις εἶναι· οὐκοῦν οὕτως ἁπλῶς
εἰσὶν ἐπιτήδεια καὶ συμφέρει· καὶ δικαιοῦσθαι
κλίμακος στρεπτῆς ἀξίαν· ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς αὐτὰς ἁπάντας δὲ ὁρίζειν·
ἁπάντων γὰρ εὐπρεπῆ μετέχειν τῶν πολιτῶν· πολιτεία
οὗτοι· τοῖς γὰρ ἐναντίοις οὐ μετέχειν πόλεως· οὐδὲ δημοκρατία

μέρος ὁ μὴ τῆς ἀρετῆς δημιουργόν ἐστι. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑπο-
θέσεως. τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν μετὰ τῆς ἀρε-
τῆς. εὐδαίμονα δὲ πόλιν οὐκ εἰς μέρος τι βλέψαντας δεῖ λέγειν
αὐτῆς. ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι δεῖ τὰς κτή-
σεις εἶναι τούτων. εἴπερ ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς γεωργοὺς δούλους
ἢ βαρβάρους ἢ περιοίκους. λοιπὸν δ' ἐκ τῶν καταριθμηθέντων
τὸ τῶν ἱερέων γένος. φανερὰ δὲ καὶ ἡ τούτων τάξις. οὔτε γὰρ γεωργὸν
οὔτε βάναυσον καταστατέον. ὑπὸ γὰρ τῶν πολιτῶν πρέπει

λ πολίτην

τιμᾶσθαι τοὺς θεούς. ἐπεὶ δὲ διῄρηται τὸ πολιτικὸν εἰς δύο μέρη.
τοῦτ' ἐστι τό τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βουλευτικόν. πρέπει δὲ τὴν
θεραπείαν ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς. καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ἔχειν
περὶ αὐτοὺς τοὺς διὰ τὸν χρόνον ἀπειρηκότας. τούτοις ἂν εἴη
τὰς ἱερωσύνας ἀποδοτέον. ὧν μὲν τοίνυν ἄνευ πόλις οὐ
συνίσταται. καὶ ὅσα μέρη πόλεως εἴρηται. γεωργοὶ μὲν γὰρ καὶ τεχνῖται
καὶ πᾶν τὸ θητικὸν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσι. μέρη δὲ τῆς
πόλεως τό τε ὁπλιτικὸν καὶ βουλευτικόν. καὶ κεχώρισται δὴ
τούτων ἕκαστον. τὸ μὲν ἀεί. τὸ δὲ κατὰ μέρος. ἔοικε δ' οὐ νῦν οὐ-
δὲ νεωστὶ τοῦτ' εἶναι γνώριμον τοῖς περὶ πολιτείας φιλο-
σοφοῦσιν. ὅτι δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς κατὰ γένη τὴν πόλιν.
Καὶ τό τε μαχιμον ἕτερον εἶναι καὶ τὸ γεωργοῦν. ἐν αἰγύ-
πτῳ γὰρ ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον. ἐπὶ δὲ καὶ νῦν τά τε περὶ τὴν κρή-
την. τὰ μὲν οὖν περὶ αἴγυπτον. σεσώστριος ὥς φασιν νομοθετή-
σαντος. μίνω δὲ τὰ περὶ τὴν κρήτην. ἀρχαία δ' ἔοικεν
εἶναι καὶ τῶν συσσιτίων ἡ τάξις. τὰ μὲν περὶ κρήτην γενό-

κ ἐν αἰγύπτῳ γὰρ ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον ἔτι καὶ νῦν.

2.

μενα περὶ τὴν μίνω βασιλείαν. τὰ δὲ περὶ τὴν ἰταλίαν πολλῷ
παλαιότερα τούτων. φασὶ γὰρ οἱ λόγιοι τῶν ἐκεῖ κατοικούν-
των. ἰταλόν τινα γενέσθαι βασιλέα τῆς οἰνωτρίας. ἀφ' οὗ τό τε
ὄνομα μεταβαλόντας ἰταλοὺς ἀντ' οἰνωτρῶν κληθῆναι. καὶ τὴν
ἀκτὴν ταύτην τῆς εὐρώπης ἰταλίαν τοὔνομα λαβεῖν. ὅση τέτευ-
χεν ἐντὸς οὖσα τοῦ κόλπου τοῦ σκυλλητικοῦ καὶ τοῦ λαμητικοῦ.
ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ὁδὸν ἡμισείας ἡμέρας. τοῦτον δὴ
λέγουσι τὸν ἰταλὸν. νομάδας τοὺς οἰνωτροὺς ὄντας ποιῆσαι γε-
ωργούς. καὶ νόμους ἄλλους τε αὐτοῖς θέσθαι. καὶ τὰ συσσίτια κα-
ταστῆσαι πρῶτον. διὸ καὶ νῦν ἔτι τῶν ἀπ' ἐκείνου τινὲς χρῶν-
ται τοῖς συσσιτίοις. καὶ τῶν νόμων ἐνίοις. ᾤκουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν
τυρρηνίαν ὀπικοὶ καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπω-
νυμίαν αὔσονες. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἰαπυγίαν καὶ τὸν ἰόνιον. χῶνες
τὴν καλουμένην σιρῖτιν. ἦσαν δὲ καὶ οἱ χῶνες οἰνωτροὶ τὸ γένος.
ἡ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων τάξις. ἐντεῦθεν γέγονε πρῶτον.
ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατὰ γένος τοῦ πολιτικοῦ πλήθους. ἐξ αἰγύ-
πτου. πολὺ γὰρ ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις. τὴν μίνω βασιλείαν
ἡ σεσώστριος. σχεδὸν μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα δεῖ νομίζειν εὑρῆσθαι
πολλάκις ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ. μᾶλλον δ' ἀπειράκις. τὰ μὲν γὰρ
ἀναγκαῖα τὴν χρείαν διδάσκειν εἰκὸς αὐτήν. τὰ δ' εἰς εὐσχημο-
σύνην καὶ περιουσίαν ὑπαρχόντων ἤδη τούτων. εὔλογον λαμ-
βάνειν τὴν αὔξησιν. ὥστε καὶ τὰ περὶ τὰς πολιτείας. οἴεσθαι δεῖ
τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον. ὅτι δὲ πάντα ἀρχαῖα. σημεῖον τὰ περὶ αἴ-
γυπτόν ἐστιν. οὗτοι γὰρ ἀρχαιότατοι μὲν δοκοῦσιν εἶναι. νό-

μέρος ὃ μάλιστα τῆς ἀρετῆς δημιουργόν ἐστι· τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑπο-
θέσεως· τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν μετὰ τῆς ἀρε-
τῆς· εὐδαίμονα δὲ πόλιν οὐκ εἰς μέρος τι βλέψαντας δεῖ λέγειν
αὐτῆς· ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας· φανερὸν δὲ καὶ ὅτι δεῖ τὰς κτή-
σεις εἶναι τούτων· εἴπερ ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς γεωργοὺς δούλους
ἢ βαρβάρους περιοίκους· λοιπὸν δ' ἐκ τῶν καταριθμηθέντων
τὸ τῶν ἱερέων γένος· φανερὰ δὲ καὶ ἡ τούτων τάξις· οὔτε γὰρ γεωργὸν
οὔτε βάναυσον καταστατέον· ὑπὸ γὰρ τῶν πολιτῶν πρέπει
τιμᾶσθαι τοὺς θεούς· ἐπεὶ δὲ διῄρηται τὸ πολιτικὸν εἰς δύο μέ-
ρη τοῦτ' ἔστι τό τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βουλευτικόν· πρέπει δὲ τὴν
θεραπείαν ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς· καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ἔχειν
περὶ αὐτοὺς τοῖς διὰ τὸν χρόνον ἀπειρηκόσι, τούτοις ἂν εἴη
ταῖς ἱερωσύναις ἀποδοτέον. ὧν μὲν τοίνυν ἄνευ πόλις οὐ
συνίσταται· καὶ ὅσα μέρη πόλεως εἴρηται. γεωργοὶ μὲν γὰρ καὶ τεχνῖ-
ται καὶ πᾶν τὸ θητικὸν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσι· μέρη δὲ τῆς
πόλεως τό τε ὁπλιτικὸν καὶ βουλευτικόν· καὶ κεχώρισται δὴ
τούτων ἕκαστον· τὸ μὲν ἀεί, τὸ δὲ κατὰ μέρος· ἔοικε δὲ οὐ νῦν οὐ-
δὲ νεωστὶ τοῦτ' εἶναι γνώριμον τοῖς περὶ πολιτείας φιλο-
σοφοῦσιν· ὅτι δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς κατὰ γένη τὴν πόλιν·
Καὶ τό τε μάχιμον ἕτερον εἶναι καὶ τὸ γεωργοῦν· ἐν Αἰγύ-
πτῳ γὰρ ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον ἔτι καὶ νῦν τά τε περὶ τὴν Κρή-
την· τὰ μὲν οὖν περὶ Αἴγυπτον Σεσώστριος ὥς φασιν οὕτω
νομοθετήσαντος· Μίνω δὲ τὰ περὶ Κρήτην· ἀρχαία δ' ἔοι-
κεν εἶναι καὶ τῶν συσσιτίων ἡ τάξις· τὰ μὲν περὶ Κρήτην γενό-

πολίτην

ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον ἔτι καὶ νῦν.

μενα περὶ τὴν Μίνω βασιλείαν· τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰταλίαν πολλῷ
παλαιότερα τούτων· φασὶ γὰρ οἱ λόγιοι τῶν ἐκεῖ κατοικούν-
των Ἰταλόν τινα γενέσθαι βασιλέα τῆς Οἰνωτρίας· ἀφ' οὗ τό τε
ὄνομα μεταβαλόντας Ἰταλοὺς ἀντ' Οἰνωτρῶν κληθῆναι· καὶ τὴν
ἀκτὴν ταύτην τῆς Εὐρώπης Ἰταλίαν τοὔνομα λαβεῖν· ὅση τέτυ-
χεν ἐντὸς οὖσα τοῦ κόλπου τοῦ Σκυλλητικοῦ καὶ τοῦ Λαμητικοῦ·
ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ὁδὸν ἡμισείας ἡμέρας· τοῦτον δὴ
λέγουσι τὸν Ἰταλὸν νομάδας τοὺς Οἰνωτροὺς ὄντας ποιῆσαι γεω-
ργούς· καὶ νόμους ἄλλους τε αὐτοῖς θέσθαι· καὶ τὰ συσσίτια κα-
ταστῆσαι πρῶτον· διὸ καὶ νῦν ἔτι τῶν ἀπ' ἐκείνου τινὲς χρῶν-
ται τοῖς συσσιτίοις· καὶ τῶν νόμων ἐνίοις· ᾤκουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν
Τυρρηνίαν Ὀπικοὶ καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυ-
μίαν Αὔσονες· τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν καὶ τὸν Ἰόνιον Χῶνες
τὴν καλουμένην Σιρῖτιν· ἦσαν δὲ καὶ οἱ Χῶνες Οἰνωτροὶ τὸ γένος·
ἡ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων τάξις ἐντεῦθεν γέγονε πρῶτον·
ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατὰ γένος τοῦ πολιτικοῦ πλήθους ἐξ Αἰγύ-
πτου· πολὺ γὰρ ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις τὴν Μίνω βασιλεί-
αν ἡ Σεσώστριος· σχεδὸν μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα δεῖ νομίζειν εὑρῆσθαι
πολλάκις ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ· μᾶλλον δ' ἀπειράκις· τὰ μὲν γὰρ
ἀναγκαῖα τὴν χρείαν διδάσκειν εἰκὸς αὐτήν· τὰ δ' εἰς εὐσχημο-
σύνην καὶ περιουσίαν ὑπαρχόντων ἤδη τούτων, εὔλογον λαμβά-
νειν τὴν αὔξησιν· ὥστε καὶ τὰ περὶ τὰς πολιτείας οἴεσθαι δεῖ
τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον· ὅτι δὲ πάντα ἀρχαῖα σημεῖον τὰ περὶ Αἴ-
γυπτόν ἐστιν· οὗτοι γὰρ ἀρχαιότατοι μὲν δοκοῦσιν εἶναι νό-

65

καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας. ταῦτα δὴ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα
ἐπισκεψάμενος ὡς ἂν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις ἐπιτρέπων
ἐπιμελοῖτο ὡς οὕτω μάλιστα, εὖ ἴσθι, τὰ
δεήσοντα καὶ σῖτον σοφῶν. καὶ τοὺς φύλακας δεῖ μὴ
γεωργοὺς εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει ἀγαθῶν ἀλλὰ
καὶ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπιτηδείων τοῖς ἀγαθοῖς
εἶναι φύλαξιν. τῶν δὲ χρήσεων ἂν δοκῇ
μάλιστα δεῖσθαι ἡ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀγαθῶν
φύλαξ, ἐκ τούτων τῶν χρήσεων ἐπιτηδεύειν
ἀναγκαῖον αὐτόν. τοῦτο δ' ἔστιν ἀνδρὶ
ἀγαθῷ ὄντι φύλακι μὴ πλουσίῳ εἶναι μᾶλλον
ἢ μή. τὰ δὲ τῆς ἀληθοῦς φυλακῆς ἐστιν οἷς καὶ τὸν
μὲν ἀγαθὸν ἂν ποιήσειεν πλούσιον μᾶλλον ἢ μή,
τὸν δὲ μὴ ἀγαθὸν ἂν ἧττον ἐξαπατᾶν τοὺς
πολίτας ἐπὶ τὸ κακουργεῖν. ἔστιν δὲ τοῖς θείοις
οἰκότως. καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ τῶν ἀρχαίων ἰσοστάσια, ἁρμοττόντως
ἔχοντα πρὸς ἄλληλα καὶ τὸν αὐτόν. ὅσα μὴ τῶν ἴδιων ὄντα
μόνα ἀφελῇ χρεών. ἢ τι μανθάνεις ἄλλο συνθέμενος ἡμῖν;
Οὐδέν, ἔφη, ὅτῳ γε ὀρθῶς ἔχει τὰ εἰρημένα.
Ἀρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ τοιόνδε ὀρθῶς ἔχει, ὅταν τις
ἐν ὑποψίᾳ ᾖ ἀγαθὸς εἶναι φύλαξ, ἐὰν μὲν ἐπιμελὴς
ἐπιστήμων τε ᾖ τῆς φυλακῆς καὶ ἁγνὸς πρὸς τοὺς
πολίτας καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους, ἐὰν μὲν οὖν
τοιοῦτος ᾖ, ὅταν τε ἐπιφοιτᾷ ἐξ ἀνάγκης τοῖς
ἄρτι τῆς θέσεως εἰρημένοις καὶ ὅταν τελευτᾷ μὴ πρότερον
ἐξουσιάζειν ἐᾶν τὸν παῖδα τοῦτον τῆς φυλακῆς καὶ
ἄρχειν ἀλλ' ἕτερον τοιοῦτον ἐπιτηδεύειν ἀεί, ὃς ἂν
ἐν ἑκάστοτε γίγνηται, καὶ ἐπιτιθέναι τῇ ἀρχῇ ἐὰν
μὲν ἐθέλῃ ἑκὼν εἶναι, ἐὰν δὲ μὴ ἐθέλῃ, ἄκοντα.
Ἐὰν μὲν οὖν, ἔφη, οὕτω γε ἐπιμελῶς φυλάττηται
ἐοικὸς ἂν εἴη ὀρθῶς φυλάττεσθαι καὶ τὴν πόλιν
καὶ τὰ πράγματα.

λ ὅλον ὡς ὡσὰ προσκαλέσῃ ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς φύλακας

Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸν ἐπιμελησόμενον
τοιοῦτον ἀνάγκη εἶναι, ὃς ἂν μάλιστα μὲν δοκῇ
ἐπιτηδειότατος εἶναι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὧν ἂν
ἐπιμελῆται, καὶ ὃς ἂν ἔργῳ τε καὶ τέχνῃ ποιήσηται
ταῦτα ἃ δεῖ ποιεῖν, καὶ ὃς ἂν ἐπιμελὴς καὶ
ἁγνὸς πρὸς τοὺς πολίτας καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους
ᾖ. τὰ δὲ τῆς ἀληθοῦς φυλακῆς εἴοικεν καὶ τὸν
μὲν ἀγαθὸν ἂν ποιήσειεν πλούσιον μᾶλλον ἢ μή,
τὸν δὲ μὴ ἀγαθὸν ἂν ἧττον ἐξαπατᾶν τοὺς
πολίτας ἐπὶ τὸ κακουργεῖν. ἔστιν δὲ τοῖς θείοις οἰκότως.
καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ τῶν ἀρχαίων ἰσοστάσια, ἁρμοττόντως
ἔχοντα πρὸς ἄλληλα καὶ τὸν αὐτόν. ὅσα μὴ τῶν ἴδιων ὄντα
μόνα ἀφελῇ χρεών. ἢ τι μανθάνεις ἄλλο συνθέμενος ἡμῖν;
Οὐδέν, ἔφη, ὅτῳ γε ὀρθῶς ἔχει τὰ εἰρημένα.
Ἀρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ τοιόνδε ὀρθῶς ἔχει, ὅταν τις
ἐν ὑποψίᾳ ᾖ ἀγαθὸς εἶναι φύλαξ, ἐὰν μὲν ἐπιμελὴς
ἐπιστήμων τε ᾖ τῆς φυλακῆς καὶ ἁγνὸς πρὸς τοὺς
πολίτας καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους, ἐὰν μὲν οὖν
τοιοῦτος ᾖ, ὅταν τε ἐπιφοιτᾷ ἐξ ἀνάγκης τοῖς
ἄρτι τῆς θέσεως εἰρημένοις καὶ ὅταν τελευτᾷ μὴ πρότερον
ἐξουσιάζειν ἐᾶν τὸν παῖδα τοῦτον τῆς φυλακῆς καὶ
ἄρχειν ἀλλ' ἕτερον τοιοῦτον ἐπιτηδεύειν ἀεί, ὃς ἂν
ἐν ἑκάστοτε γίγνηται, καὶ ἐπιτιθέναι τῇ ἀρχῇ ἐὰν
μὲν ἐθέλῃ ἑκὼν εἶναι, ἐὰν δὲ μὴ ἐθέλῃ, ἄκοντα.
Ἐὰν μὲν οὖν, ἔφη, οὕτω γε ἐπιμελῶς φυλάττηται
ἐοικὸς ἂν εἴη ὀρθῶς φυλάττεσθαι καὶ τὴν πόλιν
καὶ τὰ πράγματα.

δὲ λυσιτελοῦντα ἢ τὰ ἀνυσιμώτατα. τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ τὸ καλὸν καὶ τὸ
τοῦ σπουδαίου μᾶλλον ἢ τὸ τέλος εἶναι τῶν πράξεων ὀρθῶς ἐν δόξαις
θεοῖς τὸ τέλος φέρουσιν πρᾶξις εὐσεβοῦς ἀνδρός· ἐν δὲ ἀγαθοῖς
καὶ διαφωνοῦντα σπάνιος ἂν συμφωνήσειεν· ἐνίοις γὰρ οὐδὲ τὸ
ἔπαινος καλὸς· ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸ οὐ τυγχάνοντα τοῦ ἀληθοῦς
ὅτι δὲ μετὰ τοῦ θεοῖς τὸ τέλος πάντων εἶναι τυγχάνοιεν ἂν μὴ
τέλος εὐθὺ τὸ φαῦλον· ὅτι δὲ ἐπαίρουσι καὶ μεγαλαύχους
οἷον τὰ ἐκείνου, οὔτε τοιοῦτοι δεῖ τοὺς πολίτας εἶναι οὔτε
ἐκείνους ἐνίοις καλῶς, οὔτε πρὸς τοῦτο σπουδάζουσιν οἷς
ὅρος τυγχάνοι τῶν ποιητέων. δεῖ δὲ τὰ ἔθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰ
πάντα μεστὰ τῶν ἀφορισμάτων ὧν τὸ τέλος καὶ τὸ
τέλος τῆς ἀρετῆς. ὅτι μὲν οὖν τοῦτ' εὐθὺ καὶ πᾶσι εὐδαιμονίαν
ἢ δ' ὑπόθεσις φανερόν· σημεῖον γοῦν τῆς μὲν ἀληθοῦς
χαρᾶς τίς ὁ ἔλεγχος καλῶς· τοῦτο δὲ μέτρον ἡδονῆς
ἂν μάλιστα καὶ μᾶλλον· πλάτους δὲ τίς ἐρεῖ· οἱ δ' ὑφ'
οὐκ ὀρθῶς ζητοῦσι τὸν δυσμενῆ δρῶσιν ὑπερβολάς· τὸ
δὲ τὸ θεοπάθειαν εἶναι ἀρετὴν πολιτείαν δεῖν· αὐτὸ δὲ
καθ' αὑτὸ πολιτεῖον πόλις· ἀρίστην δὲ πολιτεῖον
τὸ καθ' ὃ δυνατὸν μάλιστ' ἐνδέχεται τὸν βίον· δι' οὗ
τὴν εὐδαιμονίαν δεῖ πέρας μὴ λαμβάνειν· φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τῶν
εἰσαγωγῶν ἐν τοῖς ἠθικοῖς· εἰ γὰρ κατὰ λόγον ἡ ἐνέργεια τὴν
ἐνέργειαν ἀναγκαῖον κατὰ τὴν κρατίστην· καὶ ταύτην ἂν εἴη
ὑπόθεσις ὀρθῶς ὁμολογουμένη· λέγω δὲ ἐξ ὧν προθέμενοι

τοῖς μὲν ἐκ τῆς ὁμοιότητος
ἢ παλυμπικὸς πολίτης.
οὔτε γὰρ ὁ καλὸς ἡμῖν
ἐξ ἀνάγκης εὐδαιμονήσει
τε· οὔτε ὁ κατὰ τὴν τῆς
ἐρωνικὸς μαθοῖς δὲ καὶ
ὧν ἐστὶ ἡ ὁμολογουμένη δόξα
δικαιοσύνη.

πρὸς ἅπαντας ὁ καλῶς· οἷον τὰ ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως πρᾶξις· οὐδὲ ποιεῖ
αὐτὸν εἶναι καὶ καλοῦσι, δ' ὀρθῶς πίστεως· καὶ ἀναγκαῖα
καὶ δι' ὃ πρὸς καλῶς αἰτίαν ἔχουσιν· μᾶλλον δὲ τοῦτο ἢ μᾶλ-
λον δεῖ τοῦτο οὕτω· μήτε τὴν ἀνδρα μήτε τὴν πόλιν
οὐδ' ἐκείνας τιμὰς ἡγεῖσθαι εὐσεβοῦς ἀπλῶς εἶναι καλλίστας τε καὶ
ἔξις· τὰ μὲν γὰρ ἕτερον παρουσίαν ἀρετῆς ἐστιν· οἷοι τοιοῦτοι
τελεστικὸν· παρασκευὴ γὰρ ἀρετῆς ἐστὶν ἡ τοιαύτη αἵρεσις·
μεγαλοπρεπὲς δὲ ὄφελος καὶ νόμος ἡγεῖται ὧν μὴ
πλοῦτος καλὸς· ἀλλὰ μακαριονέντοις εἶναι
τοῖς ἐστιν· καὶ γὰρ τοῦτο καλῶς παιδαγωγοῦσιν ἠθικοῖς λόγοις·
ὅτι τοιοῦτος ὁ σπουδαῖος, ὡς δι' ἃ ἐπαινεῖται ἀρεταὶ εἰσὶν ἢ
ἐπαινῶν ἀρεταί, δῆλον δὲ ὅτι ἡγεῖται μεγαλοπρεπῆ καὶ
καλὰς ἀναστάσεις ἀπλῶς· διὸ ἡγούμεθα ὁμολογουμένως τοῖς
λαμπρίας αἰτίας ἐκ τοῦ ἀναστάσεως· ὡς τοῦ προσήκειν
εἰς ἀγαθοὺς καὶ καλῶς αἰτίους τοῦ λυσιτελοῦντος μᾶλλον τοῖς τε
μένος· ἀναστάσεις γὰρ νικητῶν ἀρετῆς ἡγεῖται, ὑπερέχειν· τὰ δὲ,
ὑπερασπιστὰς τοῦ νομοθέτην· διὸ καὶ εὐμενεῖς ἐσόμεθα
τοῖς πόλεως σώζειν· ὧν ἡ μεμαρία· μεγαλαυχοῦσι
μεντίθεμεν· τὸ δὲ σπουδαῖον ἀναστῆναι πόλιν· οὐκ ἐλάττους τῆς μέ-
ργον· ἀλλ' εἰ σπάνις καὶ τοῦ ἀρεταῖος· ἀφ' ἀμφοτέρων
μαζε πόλεως εἶναι· ὁ γὰρ ἐμπεσὼν τῆς πολιτείας ἀνάστασις
δίκαιος· ἡ μὲν δὲ πολῖται οἱ πολῖται μᾶλλον τῆς πολιτείας·
τοῦτ' ἀρέσκει δὲ οὐ πᾶσι φαύλοις σπουδαῖος· καὶ τὸ
ἐπαίνους ἐνδέχεται σπουδαίους ἄνευ· μὲν καθ' ἕκαστον δὲ τῶν

διὸ εὐχόμεθα τοῦτο
σπουδαῖος πολίτης
καὶ τοῦ γὰρ· οὕτως γὰρ
ἐχόντων τὸν εἶναι
οὐκ εὐχόμεθ' ὧν ἡ τύχη
ἡμῶν· ἐν τοῖς δὲ τοῦ
ἡμῶν οὐκ ἐν τοῖς
τοῦ· ἐν μὲν γὰρ τοῦ

πολιτῶν, οὕτως αἱρετώτερον. ἀκολουθήσαι τῷ παθεῖν τὸ
μὴ τρωθῆναι· ἀμαχὶ μὲν ἀσφαλεστέρῳ καὶ ἀπονωτέρῳ διὰ τὸ
τὰ ἔθη δίκαια εἶναι φύσει· ἔθος· λόγος· καὶ γὰρ φύσει δεῖ
ἄρχειν τὸν οἷον ἄμεινον· ἀμαχὶ μὲν τῷ μὴ τρωθῆναι τιζῶν· οὕτω δὲ τοῖς
τινας τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν· ἐνίοτε οὐκ ὀφελος φύσει τὰ
ἔθη μὴ βαίνοντα· ἔνια γὰρ ἐστὶ διὰ τῆς φύσεως ἐπιφο
τεῖζοντα διὰ τῶν ἐθῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ βέλτιον· τὰ μὲν οὖν
ἀμαχὶ τῷ ζῶν μᾶλλον μὴ τῇ φύσει ζῇ· μικρὰ δ' ἔνια καὶ οἷς
θεσι· ἄμος δὲ καὶ λόγῳ· μόνου γὰρ ἐχόμενος· ὥστε δῆλον ὅτι τῶν φύσει
φωνὴν ἀμαλοῖς· πολλὰ γὰρ ἀθρόα τοῖς ἐθισμοῖς καὶ τὴν φύ
σιν ἀρμόττοισι διαφανὲς ὄν· ἐὰν δὲ φαῦλον ἀμαχὶ ζῇ
τιον· τὴν μὲν φύσιν ἡ οἷος ἂν εἴη τὸν μὴ ζῶντας εὐχερῶς
ἔστι δὲ τὸν νομοθέτην· διὸ εἰσιμεν δεύτερον· τὸ δὲ λοιπὸν
ἐξ ὧν ἡ πραγματεία· τὰ μὲν γὰρ ἐθιζόμενα μανθάνοισι τὰ δὲ
πολοῦντες· ἐπὶ δὲ τὰ πρὸς πολιτικὴν κοινωνίαν ἡ ζῆν
χόντων ἡμῖν ἀρχομένῳ· τοῦτο δὴ μικτὸν ἐστὶν· ἑτέροις δὲ
ρὶς ἄρχοντας ἢ τοὺς ἀρχομένῳ· ἢ τοὺς αὐτοῖς διαζίου· δῆλον
γὰρ ὡς ἀπολουθήσει καὶ σχῆμα ἕν δεῖ πατὰ τὴν διαφέρειν
τοῦτον· ἡμῖν γὰρ νῦν ἀπὸ τοῦ τοιούτου διαφέροντες ἑτέροις ἕν
σῶμα, ὁσοῦτοις θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσι καὶ τοῦμπαλιν· ἐπὶ δὲ τῶν
διαφέρη, εὐθὺς ἀρχῶν τοῦ πατρὸς τὸ βοῦλ πολλῶν ἐχόντος
ἄρχειν, εἶτα πατὰ τὴν ἡλικίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
θεῖναι μὴ φανερὰν τὴν ὑπεροχὴν ῥῖς ἀρχομένοις τὴν ἐν τῷ κρά
χοντι, δηλονότι βέλτιον ἀφ' ἧς αὐτοῖς ῥῖς ἡμῖν ἀρχῆς.

λ γράμμα

239

πως δὲ καὶ πῶς παθεῖν ἔστι· ἔστι δὲ τοῦτο ῥᾴδιον νοῆσαι· οὐδὲ
ἐπιπόνως δὲ ἐνδοίης φησὶ σωλακῆ· ἐναίτοις βασιλικὰς ἀρχὰς
τυλαφέρουσας τῶν ἀρχῶν· φανερὸν ὅτι διὰ πολλὰ καὶ τῆς
ἡμετέρου πόλεως ὁμοίως ποιναμένης τὸ μὲν πλεῖστα μέρος ἀρχὴν
μὴ ἀρχεσθ· τὸ δὲ ἴσον τοῦτο τοῖς ὁμοίοις· καὶ μεγέθους
μεθίστην πολιτείαν τὴν συνεχεστέρην πόλεως τὸ πλῆθος· μετὰ
χόντων ἀρχομένου πορίσειν ἐθέλειν βουλόμενοι πάντες
οἱ πλάτην χώραν· τοσοῦτοις εἶναι τοῖς ἐν τῇ πολιτεύμα
τος, ὥστε εἶναι πάντας πάντων τοῖς ἐντιθέναι
μέτωνείειν· ἡμῖν μὲν ὅτι δεῖ τοῖς ἀρχοῦσι διαφέρειν τῶν
ἀρχομένων ἢ τοῖς αὐτοῖς· τῶν οὖν τὸν τρόπον· ἐπεὶ δὲ τοῦτο
σι· δεῖ σκέψασθαι τὸν νομοθέτην· πρῶτον δὲ τοῦ τρόπου ἀρκτέον·
ἐπεὶ φύσει τὸν ἄνθρωπον τοιοῦτον τῶν ἐντὸς τῶν τῷ τὸ
μὲν μᾶλλον· πρῶτον δὲ τοῦτο· ὧν τοῖς μὲν ἀρχεσθ
τοῖς δὲ ἄρχειν· ἀμαυρὰ δὲ οὐδὲ μαθήσεται ἀρχομένος·
οὐδὲ νομίζειν εἶναι πάντων· ἄλλως τε καὶ μεθ' ὧν ἀδύνατον
ρώπον τὸν πλοῦτον ὁρᾶσθαι· ὅταν δ' ἐμπίπτῃς ἐπὶ τοιούτοις λέγεται·
ἐστὶ μὲν ἁπλῶς τοῖς αὐτοῖς δρᾶν καὶ πάσχειν φαῦλον· ἐστὶ δὲ
ὡς ἕτερος· ὥστε καὶ τὴν τυραννίδα ἐστὶν ὡς τὴν αὐτὴν νομί
κασιν· ἐστὶ δ' ὡς ἕτερα ἀλλήλοις· τὸ γὰρ μέλλοντα πολιτεύ
χειν, δεῖ θέσθαι φασὶ λεῖν πρῶτον· ἐστὶ δὲ καὶ καθ' ἑτέρ
τοῖς τοιούτοις ἐρῶ λόγοις, ἃ μὲν τοῦ μὴ χρῆσθαι χαλεπὸν· ἃ δὲ τοῦ
ἀρχομένῳ· τοῦτων δὲ τὰ μὲν ἐπιφανῆ τὰ δὲ ἀφανῆ τὰ δὲ
τῶν ἐλευθέρων· διαφέρει δὲ καὶ ταῦτα ἐστὶ τοῖς τοιούτοις

ἄριστος

διότι μὲν οὖν τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονήσειν καὶ σπουδαίαν ἔσεσθαι πό-
λιν· τούτων δεῖ τῶν ἀρετῶν μετέχειν, φανερόν· αἰσχροῦ γὰρ ὄντος μὴ
δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ἔτι μᾶλλον τὸ μὴ δύνασθαι ἐν τῷ σχολά-
ζειν χρῆσθαι· ἀλλ᾽ ἀσχολοῦντας μὲν καὶ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγαθούς,
εἰρήνην δ᾽ ἄγοντας καὶ σχολάζοντας, ἀνδραποδώδεις· διὸ δεῖ μὴ
καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων πόλις τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν· ἐκεῖνοι μὲν
γὰρ οὐ ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἄλλων, τῷ μὴ νομίζειν ταὐτὰ τοῖς ἄλλοις
μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῷ γενέσθαι ταῦτα μᾶλλον διά τινος ἀρε-
τῆς· ἐπεὶ δὲ μείζω τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων
ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν, καὶ ὅτι δι᾽ αὐτήν, φανερὸν ἐκ τούτων· πῶς
δὲ καὶ διὰ τίνων ἔσται, τοῦτο δὴ θεωρητέον. τυγχάνομεν δὴ διῃρη-
μένοι πρότερον, ὅτι φύσεως καὶ ἔθους καὶ λόγου δεῖ· τούτων δὲ
ποίους μέν τινας εἶναι χρὴ τὴν φύσιν, διώρισται πρότερον· λοι-
πὸν δὲ θεωρῆσαι, πότερον παιδευτέοι τῷ λόγῳ πρότερον ἢ
τοῖς ἔθεσι· ταῦτα γὰρ δεῖ πρὸς ἄλληλα συμφωνεῖν συμφωνίαν τὴν
ἀρίστην· ἐνδέχεται γὰρ διημαρτηκέναι καὶ τὸν λόγον τῆς βελτίσ-
της ὑποθέσεως, καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως ἦχθαι. φανερὸν δὴ τοῦτό γε πρῶ-
τον μὲν καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἡ γένεσις ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐστι
καὶ τὸ τέλος ἀπό τινος ἀρχῆς ἄλλου τέλους· ὁ δὲ λόγος ἡμῖν
καὶ ὁ νοῦς τῆς φύσεως τέλος· ὥστε πρὸς τούτους τὴν γένεσιν
καὶ τὴν τῶν ἐθῶν δεῖ παρασκευάζειν μελέτην· ἔπειτα ὥσπερ ψυ-
χὴ καὶ σῶμα δύο ἐστίν, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη,
τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον· καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθ-
μόν· ὧν τὸ μέν ἐστιν ὄρεξις, τὸ δὲ νοῦς· ὥσπερ δὲ τὸ σῶμα

ἅμα ἐν τούτῳ διαφέρουσιν ἐν τῷ νομίζειν ταῦτα γενέσθαι διὰ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς:

: τὸ ἀπολαύειν τὴν ἀρετὴν μᾶλλον [illegible]

: ἢ καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως

πρότερον τὴν γένεσιν τῆς ψυχῆς, οὕτως καὶ τὸ ἄλογον τοῦ λόγον ἔχον-
τος· φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· θυμὸς γὰρ καὶ βούλησις, ἔτι δὲ καὶ ἐπιθυ-
μία καὶ γενομένοις εὐθὺς ὑπάρχει τοῖς παιδίοις· ὁ δὲ λογι-
σμὸς καὶ ὁ νοῦς προϊοῦσιν ἐγγίνεσθαι πέφυκε· διὸ πρῶτον
μὲν τοῦ σώματος τὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι προτέραν
ἢ τὴν τῆς ψυχῆς· ἔπειτα τὴν τῆς ὀρέξεως· ἕνεκα μέντοι τοῦ
νοῦ τὴν τῆς ὀρέξεως· τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς. εἴπερ οὖν
ἀπ᾽ ἀρχῆς τὸν νομοθέτην ὁρᾶν δεῖ, ὅπως τὰ σώματα βέλτισ-
τα γένηται τῶν τρεφομένων, πρῶτον μὲν ἐπιμελητέον περὶ
τὴν σύζευξιν, πότε καὶ ποίους τινὰς ὄντας χρὴ ποιεῖσθαι
πρὸς ἀλλήλους τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν· δεῖ δ᾽ ἀποβλέποντα
νομοθετεῖν ταύτην τὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτούς τε καὶ τὸν τοῦ ζῆν
χρόνον, ἵνα συγκαταβαίνωσι ταῖς ἡλικίαις ἐπὶ τὸν αὐτὸν
καιρόν, καὶ μὴ διαφωνῶσιν αἱ δυνάμεις, τοῦ μὲν ἔτι
δυναμένου γεννᾶν, τῆς δὲ μὴ δυναμένης, ἢ ταύτης μέν, τοῦ
δ᾽ ἀνδρὸς μή· ταῦτα γὰρ ποιεῖ καὶ στάσεις πρὸς ἀλλήλους καὶ
διαφοράς· ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν τῶν τέκνων διαδοχήν· δεῖ γὰρ
οὔτε ὑπολείπεσθαι τὰ τέκνα ταῖς ἡλικίαις τῶν πατέρων· ἀνό-
νητος γὰρ τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἡ χάρις ἡ παρὰ τῶν τέκνων·
ἡ δὲ παρὰ τῶν πατέρων βοήθεια τοῖς τέκνοις· οὔτε λίαν πάρεγ-
γυς εἶναι· πολλὴν γὰρ ἔχει δυσχέρειαν· ἥ τε αἰδὼς ἧττον
ὑπάρχει τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ ἡλικιώταις· καὶ περὶ τὴν οἰ-
κονομίαν ἐγκληματικὸν τὸ πάρεγγυς· ἔτι δ᾽ ὅθεν ἀρχόμενοι
δεῦρο μετέβημεν, ὅπως τὰ σώματα τῶν γεννωμένων ὑπάρχῃ

[illegible]

πρὸς τὴν τοῦ νομοθέτου βούλησιν· σχεδὸν δὴ πάντα ταῦτα συμ-
βαίνει κατὰ μίαν ἐπιμέλειαν. ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γεν-
νήσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, ἀνδράσι μὲν ὁ τῶν ἑβδομήκοντα
ἐτῶν ἀριθμὸς ἔσχατος· πεντήκοντα δὲ γυναιξί, δεῖ τὴν ἀρ-
χὴν τῆς συζεύξεως κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς χρόνους κα-
ταβαίνειν τούτους. ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συνδυασμὸς φαῦλος
πρὸς τὴν τεκνοποιίαν· ἐν γὰρ πᾶσι ζῴοις ἀτελῆ τὰ τῶν
νέων ἔκγονα, καὶ θηλυτόκα μᾶλλον καὶ μικρὰ τὴν μορφήν·
ὥστ' ἀναγκαῖον ταὐτὸ τοῦτο συμβαίνειν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τεκ-
μήριον δέ· ἐν ὅσαις γὰρ τῶν πόλεων ἐπιχωριάζει

Ἐπιχωριάζει

τοὺς νέους συζευγνύναι καὶ νέας, ἀτελεῖς καὶ μικροὶ τὰ σώμα-
τά εἰσιν. ἔτι δὲ ἐν τοῖς τόκοις αἱ νέαι πονοῦσί τε μᾶλλον καὶ διαφθεί-
ρονται πλείους· διὸ καὶ τὸν χρησμὸν γενέσθαι τινές φασι διὰ
τοιαύτην αἰτίαν τοῖς Τροιζηνίοις, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ
τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν
κομιδήν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς σωφροσύνην συμφέρει τὸ τὰς ἐκδόσεις
ποιεῖσθαι πρεσβυτέρας· ἀκολαστότεραι γὰρ δοκοῦσιν εἶναι
χρησάμεναι ταῖς συνουσίαις. καὶ τὰ τῶν ἀρρένων σώματα βλάπτε-
σθαι δοκεῖ πρὸς τὴν αὔξησιν, ἐὰν ἔτι τοῦ σώματος αὐ-
ξανομένου ποιῶνται τὴν συνουσίαν· καὶ γὰρ τούτου τις ὡρισμένος χρό-
νος, ὃν οὐκέτι ὑπερβαίνει πληθύον. διὸ τὰς μὲν ἁρμόττει
περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι,
τοὺς δὲ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἢ μικρόν· ἐν τοσούτῳ γὰρ ἀκ-
μάζουσί τε τοῖς σώμασι σύζευξις ἔσται, καὶ πρὸς τὴν παῦλαν

αἱ νέαι
γρ. [illegible]
ἢ τοῦ σώματος
ἐν τούτῳ

τῆς τεκνοποιίας συγκαταβήσεται τοῖς χρόνοις εὐκαίρως. ἔτι
δ' ἡ διαδοχὴ τῶν τέκνων τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἔσται τῆς ἀκμῆς,
ἐὰν γίνηται κατὰ λόγον εὐθὺς ἡ γένεσις· τοῖς δὲ ἤδη καταλελυ-
μένης τῆς ἡλικίας πρὸς τὸν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμόν.
περὶ μὲν οὖν τοῦ πότε δεῖ ποιεῖσθαι τὴν σύζευξιν εἴρηται· τοῖς δὲ
περὶ τὴν ὥραν χρόνοις δεῖ χρῆσθαι οἷς οἱ πολλοὶ χρῶνται καλῶς
καὶ νῦν· ὁρίσαντες χειμῶνος ποιεῖσθαι τὴν συναυλίαν ταύτην.
δεῖ δὲ καὶ αὐτοὺς ἤδη θεωρεῖν πρὸς τὴν τεκνοποιίαν τά τε παρὰ
τῶν ἰατρῶν λεγόμενα καὶ τὰ παρὰ τῶν φυσικῶν· οἵ τε γὰρ ἰατροὶ
τοὺς καιροὺς τῶν σωμάτων λέγουσιν ἱκανῶς· καὶ περὶ τῶν πνευ-
μάτων οἱ φυσικοί, τὰ βόρεια τῶν νοτίων ἐπαινοῦντες μᾶλλον.
ποίων δέ τινων τῶν σωμάτων ὑπαρχόντων μάλιστ' ὄφελος
ἔσται τοῖς γεννωμένοις, ἐπιστήσασι μὲν μᾶλλον λεκτέον
ἐν τοῖς περὶ τῆς παιδείας· τύπῳ δὲ ἱκανὸν εἰπεῖν νῦν. οὔτε
γὰρ ἡ τῶν ἀθλητῶν χρήσιμος ἕξις πρὸς πολιτ-
ικὴν ἀξίαν· οὔτε πρὸς ὑγίειαν καὶ τεκνοποιίαν· οὔτε ἡ
θεραπευτικὴ καὶ κακοπονητικὴ λίαν, ἀλλ' ἡ μέση τούτων. πεπο-
νημένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις
μὴ βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις,
ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἐλευθέρων πράξεις. ὁμοίως δὲ δεῖ ταῦτα
ὑπάρχειν ἀνδράσι καὶ γυναιξί. χρὴ δὲ καὶ τὰς ἐγκύους
ἐπιμελεῖσθαι τῶν σωμάτων, μὴ ῥαθυμούσας μηδ' ἠρεμούσας
τροφῇ χρωμένας. τοῦτο δὲ ῥᾴδιον τῷ νομοθέτῃ ποιῆσαι προ-
στάξαντι καθ' ἡμέραν τινὰ ποιεῖσθαι πορείαν

παιδονομίας
εὐεξίαν

πρὸς θεῶν ἀποθεραπείαν τῶν εἰληχότων τὴν περὶ τῆς γενέσεως
τιμήν. τὴν μέντοι διάνοιαν τοὐναντίον τῶν σωμάτων ῥᾳθυ-
μοτέρως ἁρμόττει διάγειν. ἀπολαύοντα γὰρ φαίνεται τὰ γινό-
μενα τῆς ἐχούσης ὥσπερ τὰ φυόμενα τῆς γῆς. περὶ δὲ ἀπο-
θέσεως καὶ τροφῆς τῶν γενομένων ἔστω νόμος μηδὲν πεπηρωμέ-
νον τρέφειν. διὰ δὲ πλῆθος τέκνων ἢ τάξις τῶν ἐθῶν κωλύῃ μη-
δὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γενομένων. ὡρίσθαι γὰρ δεῖ τῆς τεκνοποιί-
ας τὸ πλῆθος. ἐὰν δέ τισι γίνηται παρὰ ταῦτα συνδυασθέντων πρὶν
αἴσθησιν ἐγγενέσθαι καὶ ζωήν, ἐμποιεῖσθαι δεῖ τὴν ἄμβλωσιν.
τὸ γὰρ ὅσιον καὶ τὸ μὴ διωρισμένον τῇ αἰσθήσει καὶ τῷ ζῆν ἔσται. ἐπεὶ
δ' ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἡλικίας ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ διώρισται πότε ἄρ-
χεσθαι δεῖ τῆς συζεύξεως, καὶ πόσον χρόνον λειτουργεῖν ἁρμόττει
πρὸς τεκνοποιίαν ὡρίσθω. τὰ γὰρ τῶν πρεσβυτέρων ἔκγο-
να καθάπερ τὰ τῶν νεωτέρων ἀτελῆ γίνεται καὶ τοῖς σώμασι
καὶ ταῖς διανοίαις. τὰ δὲ τῶν γεγηρακότων ἀσθενῆ. διὸ κατὰ τὴν τῆς
διανοίας ἀκμήν. αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τοῖς πλείστοις ἥνπερ τῶν
ποιητῶν τινες εἰρήκασιν οἱ μετροῦντες ταῖς ἑβδομάσι τὴν ἡλι-
κίαν, περὶ τὸν χρόνον τὸν τῶν πεντήκοντα ἐτῶν. ὥστε τέτταρσιν
ἢ πέντε ἔτεσιν ὑπερβάλλοντα τὴν ἡλικίαν ταύτην, ἀφεῖσθαι
δεῖ τῆς εἰς τὸ φανερὸν γεννήσεως. τὸ δὲ λοιπὸν ὑγιείας χάριν
ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης αἰτίας φαίνεσθαι δεῖ ποιουμένους
τὴν ὁμιλίαν. περὶ δὲ τῆς πρὸς ἄλλην ἢ πρὸς ἄλλον ἔστω μὲν
ἁπλῶς μὴ καλὸν ἁπτόμενον φαίνεσθαι μηδαμῇ μηδαμῶς,
ὅταν ᾖ καὶ προσαγορευθῇ πόσις. περὶ δὲ τὸν χρόνον τὸν τῆς τε-

Margin: ὡς εἰς αἰσθ[illegible]
Margin: +: γεγηρακότων

κνοποιίας ἐάν τις φαίνηται τοιοῦτόν τι δρῶν, ἀτιμίᾳ ζημιού-
σθω πρεπούσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. γενομένων δὲ τῶν τέκνων
οἴεσθαι μεγάλην εἶναι διαφορὰν πρὸς τὴν τῶν σωμάτων δύνα-
μιν τὴν τροφήν, ὁποία τις ἂν ᾖ. φαίνεται δὲ διά τε τῶν ἄλλων
ζῴων ἐπισκοποῦσι καὶ διὰ τῶν ἐθνῶν οἷς ἐπιμελές
ἐστιν ἄγειν τὴν πολεμικὴν ἕξιν, ἡ τοῦ γάλακτος πλήθουσα τροφὴ
μάλιστα οἰκεία τοῖς σώμασιν. ἀοινοτέρα δὲ διὰ τὰ νοσήματα.
ἔτι δὲ καὶ κινήσεις ὅσας ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τηλικούτων συμφέ-
ρει. πρὸς δὲ τὸ μὴ διαστρέφεσθαι τὰ μέλη δι' ἁπαλότητα χρῶν- +: διαστρέφε
ται καὶ νῦν ἔνια τῶν ἐθνῶν ὀργάνοις τισὶ μηχανικοῖς, ἃ τὸ σῶ-
μα ποιεῖ τῶν τοιούτων ἀστραβές. συμφέρει δὲ εὐθὺς καὶ πρὸς
τὰ ψύχη συνεθίζειν ἐκ μικρῶν παίδων. τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς
ὑγίειαν καὶ πολεμικὰς πράξεις εὐχρηστότατον. διὸ παρὰ πολ-
λοῖς ἐστι τῶν βαρβάρων ἔθος. τοῖς μὲν εἰς ποταμὸν ἀποβάπ-
τειν τὰ γινόμενα ψυχρόν. τοῖς δὲ σκέπασμα μικρὸν ἀμπίσ-
χειν, οἷον Κελτοῖς. πάντα γὰρ ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν, εὐθὺς
ἀρχομένων βέλτιον μὲν ἐθίζειν. ἐκ προσαγωγῆς δὲ ἐθίζειν.
εὐφυὴς δὲ ἡ τῶν παίδων ἕξις διὰ θερμότητα πρὸς τὴν τῶν
ψυχρῶν ἄσκησιν. περὶ μὲν οὖν τὴν πρώτην συμφέρει ποιεῖσθαι
τὴν ἐπιμέλειαν τοιαύτην τε καὶ τὴν ταύτῃ παραπλησίαν. τὴν
δὲ ἐχομένην ταύτης ἡλικίαν μέχρι πέντε ἐτῶν, ἣν οὔτε πω
πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει προσάγειν οὐδεμίαν, οὔτε πρὸς ἀναγ-
καίους πόνους, ὅπως μὴ τὴν αὔξησιν ἐμποδίζωσι, δεῖ τοσαύ-
της τυγχάνειν κινήσεως ὥστε διαφεύγειν τὴν ἀργίαν τῶν σωμάτων

μὴ πῶλος· ἀτιμώσεις ἀνελεύθερος ἀνδράποδος λώβας
χάριν· ἐὰν δὲ γελοῖόν τι τῶν τοιούτων δρᾷ ἐξόμνυσι· φανὸν
ὀπίσω τὸ θέωρον ἀλλ' ἀφαιρεῖσθαι λόγους αἰσχήμονας· ἐπιμελὲς
μὴ οὖν ἔστω τοῖς ἀρχοῦσι μήτε ᾄσματα μήτε γράμματα
εἶναι πρὸ τῶν θεσμῶν πεφηνότων· ἀμήχανα τοῖς θεωμένοις
τοῖς οἷς μὴ ἔστιν ὠθεῖσθαι νόμος· θεὸς δὲ τοὺς
τρισὶ φίλοις νόμος τοῖς τὴν ἡλικίαν ἔχουσιν ἐπιεικῆ
μένειν· καὶ ὑπὸ τῶν παίδων τιμᾶν φῶν τρὶς θεοὺς·
τρὶς δὲ μεῶν ἕρους οὔτ' ἀμῶσαι οὔτε πωμῶσθαι ἐᾶσθε
τὸν· θεὸν δὲ τὴν ἡλικίαν ἀμᾶσθαι· ἵνα καὶ πολλὰ πλάσεως
ἐπιδεᾶ ποιεῖν ἀνάγκη μὴ μιμεῖσθαι· μὴ τῆς αἰδοῖων τοὺς
γυμνοὺς βλώβας ἀπαθεῖς ἢ πωλεῖν ποιοῦσι πάντας· μὴν
μὲν οὖν ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις τοῦτο ποιεῖν μέχρι τριῶν ἐτῶν
πρεσβύτας δεῖ δοκεῖσθαι μᾶλλον· ἕτεμον δεῖ τῶν ᾠῶν. εἶτε δεῖ·
διατρεφομένας μὴ πρὸς δεῖ· πολλὰ δὲ τὸν θρόνον ἀπὸ σοῦ
μισθοῦ, ὡς ἀναγκαῖον· ἴσως γὰρ οὐ πάνυ ἐλεύθερον τοιοῦτον
πρέσβυν ὀπτῆς ἐμπολίας ἀποπεσεῖν· οὐδενὶ γὰρ πώποτε
τροφῆς ἐνέσωσεν ὀφθαλμὸν οὐδὲ τῶν εὐτελῶν ἄρ
μενον· ὡς οἱ ἀπὸ οὐμβρίων τῶν θεάτρων ἀπόντες· ἢ θεάτων
συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἑταίρων ἀνῶν ὁμιλίας
καὶ πρὸς ἑταίρου πεπαιδευμένων· πολὺ γὰρ στέργομεν τὰ πρὸς
τὴν ἡλικίαν· διὸ δεῖ τοῖς νέοις πρῶτα ποιεῖν ξένα τὰ φαῦλα·
μάλιστα δὲ ὧν τὸν ἀεὶ ἐγγὺς ἀμοιβαίως καὶ δυσμενῆ· διελ
θόντων δὲ τῶν πέντε ἐτῶν· τὰ δὴ μετὰ τούτων ἐπὶ δεῖ θεᾶσθαι

καὶ γυναῖκα.

Aristotelous politikon biblion ιε

μῆς εἶτ' ὑθέροις. Ἐπὰν δὲ φανερὸν πότερον τοῖς ἔθεσι ἢ
τοῖς αὐτέου ἀπαλλοίω, μὴ σοφιτὸ σῶμα πότερον ἀπὴν δια/
νοιαν, ἔπειτα ἐπιλογίζεσθαι ὅτι σὺ ἐδοκεῖ τοῦτο εἰς τοὺς ἔθνους. ζητοῦμεν,
τηλικῆσδε ἕξεως βίαιον· τοῦτ' ἀνάγκη μὴ, τοιαύτην ἀρίστην
ἕξιν τοῦ σώματος· ἢ δὲ εἰς τὰ ἔργα· μᾶλλον οὖν ἀκόλουθος ἂν εἴη
σωτῆρι πολέμων εἶναι μελετᾶσθαι τῶν τοιούτων. εἰ μὲν, ἀθλητικὴν
ἕξιν ἐμποιοῦσα· λωβᾶται γὰρ ἡ τοιαύτη ἕξις τὴν τοιαύτην ἀσκοῦσαν
σωμάτων· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἑαυτῶν μὴ οὐχὶ μᾶλλον τοῦτον ἀμφι
σβητοῦσι δὲ ἀφορίζοντες τοῖς τόνοις· ὥστε οὐδὲ πρὸς ἀνδρεί/
αν συμφέρον· καίτοι καθάπερ ῥηθὲν πολλαπλῆς. οὔτε
πρὸς μάλης ταύτην ζητοῦντα, ποιητέον τὴν
ἐπιμέλειαν· εἴτε μὴ πρὸς ἑαυτὴν οὐδὲ τοῦτο ἀγνοεῖσθαι ἂν.
οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἄγαν ἰσχνοῖς, οὔτε ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὁρᾶμεν
τὴν ἀνδρίαν ἀκολουθοῦσαν τοῖς ἀγεννεστάτοις. ἀλλὰ μᾶλλον
τοῖς ἐμψυχοτέροις καὶ λεοντώδεσι μᾶλλον ἐνθένδε. πολλὰ δ' ἔστιν
ἐθνῶν ἃ πρὸς τὸ κατὰ μέρος καὶ πρὸς ἅπαν ἀνθρωπον φοβερὰν οὖ
χρῶνται ἔχειν· καθάπερ τῶν πρὸς τοῦτον τόπον, ἀγχοῖτεκνῆ
ἰωλίσκοι· καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐθνῶν ἕτερα· τὰ μὲν, ὁ
μοίως τούτοις τὰ δὲ, μᾶλλον· ἀλλ' ἀφεκτέον μὴ ἐσχυρὰν ἀνδρίαν
δι' οὐμεγάλην φαίνειν. Ὅτι δ' οὐ τοῖς ἀγαθοῖς ἀσκοῦμεν· ἔστω
μὲν δὴ τοῖς σώφροσι τοῦτον δρεπτέον τὸν τρόπον, ἔστω δὲ ἔχοντας
τῶν ἀρχῶν· νῦν δὲ καὶ πρὸς γυμναστικοῖς ἀσκοῦσι καὶ πρὸς σο
φιστικοῖς λόγοις μᾶλλον ἕτερον. οὐδὲ ζητοῦσι τοῦτον
ἦθος τὸν δὲ τοιοῦτον ἀνδρεῖον. ἀμφοτέρως μὲν οὖν ἐχόντων

τὰ τοῦ ἐγκρίτου ἔργα μᾶλλον· οὐδὲν ἂν καθαρὸν ἐπὶ τὴν μουσικὴν ἐξ
ὧν ἐπὶ μηδὲν· οὐδέτερον γὰρ τούτων ὁρῶμεν ἐπὶ μέρους ἐν
τοῖς μουσικοῖς· λέγω δὲ τὸν μὲν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγὴν· ἐν
ὅτῳ μὴ φαύλου) σοφοῦ τοὺς αὐτήν· καὶ δὴ ὁ ἕτερος διαμένει ἕκαστος
ἐλεύθερον ἐν ταύτῃ τὸ μέρος τῶν. διὸ δὴ ὁ μέρος οὕτως ἐστὶν ἀν/
άγκαιον μὲν, ἐστὶν ἐπιδοῦναι πολλάκις μὴν· μὴ οὕτω δεῖ τοῦ
ἑτέρους τινὰς οἷοι καλεῖσθαι ἀοιδοὺς φαύλους· ὡς κιθαρῳδοὺς
αὐτοὺς· καὶ γὰρ ἄγοις δέ φησιν ὁ δυσκόλους· ἐν ταύταις ἀρίστην
καὶ διαγωγὴν· ὁ μὲν εὐφρανοῦμεν ἀνάγκη, δὲ τοὺς ἀκούοντας
δι' ἡδονῆς ἀκούειν) ἀοιδοὺς· ἢ μᾶλλον δεῖ φησ· ὅτι μὲν οἷον
ἐστὶ καὶ λατρὸς ἢ νοῦν ἔχειν σῶμα δεῖ τὸ ὑγιῶς ἐρεῖ σῶμα ἀνάγκη
ὑγιῶς ἀναστρέφειν ὡς ἐλευθέριον καὶ μᾶλλον· φανερὸν δὲ
πότερον δὲ μιᾶς τέχνης θεωρεῖν ἢ πλείους· μὴ τίνες ἐσμὲν καὶ
πρὸς ὑ τί δεῖ τὸν ἐπιτήδειον· καὶ δὲ προσοῦσιν ἡμῖν
εἶναι πρὸς ὁδοῦ ἕνεκεν· ὅτι μὴ ἕξεως ἀρχὴ ἐχομένη τινὰ μὴ
τιμίαν· ἐπεὶ ὧν καὶ βελτίω πολλῶν ἀναγκαίων· ἀλλ' οὐ μοιονὴ
τοῦτο οἰκεῖον· Ὅτι δὲ μὴ τῶν χρησίμων ὅτι δεῖ τινα πρὸς
δεύεσθαι τοὺς παῖδας· οὐ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον· οἷον τοῦτον
θεαμμῆ μαθεῖν· ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ πολλὰς διαπορεῖν τινὰ ἀνάγκη
πολλάκις· ὁμοίως δὲ μὴ τὴν γραφικὴν ποιεῖν· οὐχ ἵνα ἐν τοῖς
ἰδίοις ὠνίοις μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὠνῶνται· μὴ ὧν στὴν ἀνθρακίτην
πρὸς τὴν τῶν σκευῶν ὠνὴν τὴν τέχνην· ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι ποιεῖσθαι
ὠφελητικὸν τοῦ σώματος μᾶλλον· τὸ δὲ ζητεῖν πάντα
λαμβάνειν χρήσιμον ἢ πᾶσι ἁρμόζει τοῖς μεγαλοψύχοις

καὶ τοῖς εὐσχοῖς. ἀνιαροῖς ὁρατὸν ἡ τὸ μὲν σχῆμα τοῦ ἀμέτρου
τοῦ δὲ μικροῦ. καὶ πάντες τοῖς τοιούτοις οἷς ἀδικαίως ποιοῦσιν
μισοῦσιν. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ὁμοίωμα τῶν ἠθῶν. ἀπὸ σχημά-
των τὸ τοιοῦτον σχῆμα καὶ χρῶμα τῶν ἠθῶν. καὶ τοῦτο ἔστιν
ἀποδοῦναι ἔνιοις σαθρὸν ὂν οὐ μὴν ὅ γε ἀφεῖται τοῦτο
τοιοῦτον θεωρεῖν. δεῖ μὴ τὰ ὅλα σῶμα τὸ θεωρούμενον ἀλλὰ
τὰ μόλυβδος καὶ λίθος ὧν ἀφεῖται ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων
ποιῶν ἐστιν ἠθικός. ἐνδέχεται μέλαιναν καὶ τοῖς ἐπὶ μικ-
μᾶ τῶν ἠθῶν. καὶ τοῦτ' ἐστὶ φανερόν. ὁ θεὸς γὰρ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων
διέστακεν φύσεως. ὡς τε ἀνοσιουργίας ἄμοιρα τὰ θεῖα. καὶ μὴ τὸν
αὐτὸν ἔχειν πρὸς ἑαυτὸν αὐτῶν. ἀνιᾶται πρὸς μὲν ἐνίους ὀλίγα
τιμωρέως καὶ ἀνεπαισθήτως μᾶλλον. οἷον πρὸς τὰ μικρὰ ἀδικήματα
μυρμήκων. πρὸς δὲ τὰς μεγάλα πονηρεύεται ἀνιάνοι. οἷον πρὸς
τὰς ἀμφιλ[ογ]ίας. μίσους δὲ καὶ παθεστικῶς μᾶλλον πρὸς ἑτέρους.
οἷον λοιμοῖς ἀνθρώποις δώσει τὸν ἄμοιρον. ὡς δὲ
διφρυτίς. ταῦτα γὰρ καλῶς λέγουσιν οἱ σοφιστὴν σαλπίζοντα
πνευματοφόρους φησὶ τοὺς. λαμβάνουσι γὰρ τὰ μαρτύρια τὰ ὅλα τὸν
ἀγαθῶν τῶν ἐρῶν. πρὸς οὖν δὲ τὸ ἐμφανὲς τὸ ἐρυθρόν.
οἱ μὲν γὰρ ἐχουσιν ἦθος σαφηνέστερον. οἱ δὲ, κεκρυμμένον. αὐτὸ
οἱ μὲν. φορτικωτέρως ἐχουσιν ἀκριβῶς. οἱ δὲ λεπτοφυέστερον
ὡς ἐμοὶ. οὗτοι φανερὸν ὅτι δυνατὸν ποιόν τινα τοὺς ἡμᾶς ἢ
θοῖ μουσικὴ πράττουσαν. ἀλλὰ τοῦτο δυνατὸν ποιοῦν δικαίου
πρᾶον καὶ πρᾶον δεῦτερον αὐτῶν τινέως. ἐστὶ δὲ ἀφ
ὧν τοῦτο ἔστιν φύσιν τινὰ τοιαύτην ἢ ἐθισμόν

διὸ πάσης κλίσεως μὴ ποιοῦν ἦθος, ἢ ἐθισμὸν τοιοῦτον
ποιεῖ φιλίας, ἀλλ' ὁρᾶν ἔστιν ἐν τοῖς ἤθεσι [illegible]
τὴν ἡμέραν. τοῦτο δ' ἀνάγκη δῆλον. ἃ ποιοῦσιν ἕξεις ἀνάγκη
μεθ' ἡδονῆς. ἀνάγκη δ' ὅτι ἐν ὑπολήψεσι. ἃ ποιοῦσιν ἕξεις. φανερὸν
διὰ τοῦ λόγου ἐν ἡδέσι. οὐχ ἁπλῶς δὲ ἐν ἡδέσι τοῖς ἐν ἀνθρώπου
μελῶν. ταῦτα γὰρ ὁμολογοῦμεν ποιεῖν τὰς ἡμέρας ἐν θυμοῖς
σιν. ὁ δὲ ἐν θυσίαις ὁμοίοις ἐστὶν ἡμέρας ἤθους πάθους
σιν. ὅτι δὲ ἐν τοῖς ὁμοιώμασι τῶν μιμήσεων ἐστὶν ἡ πάντες
φανερόν. καὶ χωρὶς τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν. ἐπεὶ
συμβαίνει τὰ σχήματα ἐν τοῖς ἐν ἡδέσι. ἐὰν δὲ ἡ τὰ
τοῦ ἐν τῷ χαίρειν ὀρθῶς. καὶ ὅταν ἡμῖν ἀλγοῦσι μὴ
θαμὰ μὴ [illegible] οὕτως ὡς τὸ ἐν ὀρθῶς. ἐν
τὸ χαίρειν τοῖς ἐστὶ μὴ ἐν ἤθει. καὶ τῶν πάλαι τὸ ἡδέως
ἐστὶ τὸ ὁμοίωμα μᾶλλον τὰ τοῦ ἀληθινοῦ φύσεως ἐν
τῆς ῥυθμοῖς καὶ τοῖς μέλεσιν ὀρθῶς ἢ τὰ ἐναντία. ἐστὶν
δεῖσθαι μὴ σωφρονικὸν. μὴ πάντων τῶν ἐναντίων τοῖς. μὴ
ἀνθρώπων. ἁπλοῦν δὲ ἁπλῶν ἐρῶν. μᾶλλον μὴ ὁμοίων
τὸν ἀνδρεῖον ἐν μεσότητι ἐρῶν. ὁ δὲν τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς
φυλακτικὸν μὴ χαίρειν ἐστὶ τῶν τοιούτων ἐν
τὸν ἐν τῷ τοῦ δέον. οἷον τὸ τῆς χαίρειν τὴν ἡδονὴν ἐν τοῖς θεά-
μασιν. μᾶλλον δὲ ἀνάγκη ἐστὶ μορφὴν αὐτὴν. ἀνάγ-
καν τοῦτο καὶ αὐτὸν ἐν ἡδέσιν τὸν θεωρεῖν. ἐὰν δὲ ἡδονὴ οὐθὲν
ὡφελεῖ. ἡδέσιν ἦναι. συμβέβηκεν δὲ τοῖς ἀκροατοῖς. ἐνίοτε
ἄμοιρος μᾶλλον ὑποδοχὴν ὁμοίωμα τοῖς ἤθεσιν. οἷον ἐν τοῖς κατὰ τοῖς

μουσικῶν ἁπλῶς ἀκουστέον· οὐ γὰρ ὁμοίως τοῖς πεπαιδευμένοις μετέχειν τῆς
τοσαύτης ἐργασίας προσῆκεν οὐδὲ τῶν ὀργάνων τοῖς τοιούτοις ὁρίζειν
μαθήσεως δεῖσθαι. καὶ γὰρ τοῦτο διαφέρει πρὸς εὐπαιδευσίαν
ἡ μουσικὴ ἢ οὐδὲν ἢ μικρόν· οὐδὲν μὲν οὖν ἀφελήσει τὸν ἐπιστήμονα
τῆς μουσικῆς ἀκριβῶς εἰδέναι τὰ πρὸς τὴν ὑπόκρισιν ἁρμόττοντα
μηδὲ τὸ σῶμα τοῖς ἀθλητικοῖς ἀγῶσιν ἐπιδεδωκέναι μηδὲ τοῖς πολεμικοῖς
καὶ πολιτικοῖς ἀσκήμασι· πρὸς μὲν γὰρ τὰς ἡδυπαθείας ἱκανὸς ἔσται
μαθητὴς εἶναι· συμβαίνοι δ' ἂν ἴσως τοῦτο καὶ τοῖς ἰδιώταις μαθεῖν· ἀμήχανον
τὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐπὶ τέρψιν γιγνομένους ἐπιστήμονα γενέσθαι
μήτε τὰ θεωμενα πάσχοντα τῶν ἔργων ἀνιᾶσθαι μηδὲν ἐλλείπειν
τοῖς ἀφῶσιν· ἐνδέχεται δὲ τῶν ἀφῶν ἐπιστῆσαι μὲν ἐν τοῖς ἀγῶσι
μικρὰν δύναμιν ἐν τοῖς καλοῖς μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς·
καὶ μὴ μόνον τῶν ποιητῶν τῆς μουσικῆς· ὥσπερ καὶ τῶν ἀνταγωνιστῶν
ἔστιν· ἔτι δὲ ἧττον πάθος ἀνδρὸς ἀνδρὶ καὶ ἦθος ἦθει
δεῖ τοῦτον καὶ τοῖς ὀργάνοις χρῆσθαι· οὔτε γὰρ αὐλὸν
ἁπλῶς δεῖ αὐτὸν· οὔτε μὴν ὅτιοῦν ἐγχείρει ὄργανον· οἷον κιθαρῳδικὸν
μὲν ἢ τοιοῦτόν ἐστιν· ἀλλὰ ποιητὴν αὐτῶν οἷος
ἀναγκαῖος, ἢ τῆς μουσικῆς ἁπλῶς ἢ καὶ τῆς ἄσκησις· ἔτι δὲ
συνεχῶς ἀκούειν ἠθικῶν· μᾶλλον δὲ πολιτικῶν· ὥστε θεοὺς
τοιούτους αὐτῷ μόνοις χρῆσθαι· οἷοι ἂν θεωρεῖν μὴ
θαυμάσιον ᾖ μηδὲ ὑπερβολὴν ἔχειν· ἀλλὰ μαθεῖν· ἀναγκαῖον δὲ τοῦτο
αὐλητὴν ἀγαθὸν γενέσθαι· εἰ δὲ μή, οὐδὲ θεατὴν ἀγαθῶν αὐλητῶν.

λοιπὸν δὲ τὸν ἀρχηγὸν
ἀποδοτέον τοῖς ἀγαθοῖς
ἀνδράσιν καὶ μουσικοῖς
ἢ τοῖς ἐπιστήμοσιν
ἢ ἀμφοτέροις.

οἰκεῖος· οἷον μὴ γὰρ νέοις διάπνοὰς ἁρμονίας ἢ δυσκατάληπτον οὐδὲ πρέπον
νοσοῦσιν ἐκόντες· ἢ δεήσει τοῦ Φυσητῶν ἢ δυσκινησιῶν ἐστι· καὶ
τισὶ οἰκεῖα συντείνοντας ἁρμονίας καὶ τοῖς ῥυθμοῖς ἁπλᾶ· οἷον
τοῖς μὲν φαύλοις τῶν ἀφῶν· οἷον μὴ ἁρμονίαν ἁπλῶς λυδιστὶ τοῖς δὲ
μὴ ἁρμονίαν· δεῖ γὰρ ἔχειν μαθὼν ἡρμοσμένην τὴν αὐτοῖς ἀρμόττουσαν
τε καὶ χειροῦσθαι τοῦτας ἢ μὴ παθεῖν ἀφ' ἁπλῆς ἁρμονίας
λεκτέον· οὐ πᾶσιν δὲ ὅτι πολλὴ ἔχει διαφορὰν πρὸς
γένεσιν ποιούσιν· ἐὰν τοῖς αὐτοῖς οἱ νῶν ἀλυμπίων
ἢ τῶν ἀλυμπίων ἢ τῶν νῦν ἢ τῶν μεταξύ· ἀλλὰ τοῖς
ἔργων πρὸς ἃς ἐνέσθαι τοὺς ἀκούοντας· ἅμα δὲ καὶ τὴν αὐτὴν
ἁρμονίαν διάφορον· καὶ τὴν αὐτὴν μελοποιΐαν οἷς ἁπλῶς
πολλῶν ἢ μηδὲν ἀσκοῦσιν ἢ ἀσκοῦσι· ὁ μὲν γὰρ ἀκροατὴς
καὶ τὰ γιγνόμενα τῶν καὶ τὰ ἐν τοῖς μέλεσι τῶν μιμημάτων
ἁλῶναι· αὐτὰ μὲν οὐ ῥᾴδιον ἐκ τοῦ ἀκούειν· ἐγγὺς δὲ
ὀλίγοις· ἢ δὲ παιδεία πρὸς τὰ λεγόμενα τῶν ἔργων· ὅτι μὴ
οὐκ ἀναγκαῖον τὴν αὐτὴν ἁρμονίαν καὶ μελοποιΐαν τῶν
φαύλων ἐπῶν εἶναι τῶν· δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ μὴ τὰς αὐτὰς
πλησίας οὐδὲ τὰς αὐτὰς τοῖς φαύλοις
βακχικὰς οὐδὲ ὀρχηστικὰς· ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ κινητικὴ
μᾶλλον ἢ πρακτική· ἡ δὲ πρακτικὴ ἢ ἠθική· ἡ δὲ
μιμητικὴ λόγου καὶ μύθου καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔργοις.

τὴν ἐρῆσιν, οἷα ὠνῶν καὶ ὠνὴ ἐλευθέρ· καὶ ἐρημα(ω/μέν)η
τὸ πρῶτον αὐτῷ· σχολαστικῶτεροι δ' ἂν τινόμενοι διὰ τὸ αὐτὸ
Καὶ μεγαλομυχότεροι θεὸς τὴν ἀρετὴν ἕνεκα τοῦ θεωρεῖν
μᾶλλα καὶ φρονιματικῶς ἀεὶ ζῆν ἐπὶ ὠνερίων. ἀλλ' οὐ γὰρ
οὖν μαθήσεως· οὐδὲν διαφέρουσιν ἀπὸ ὠνερίων· ἀλλ' οὐδὲ
καὶ τὴν αὐλητικὴν πῶς ἡμῖν θεὸς τὰς μαθήσεις· καὶ γὰρ ἐν λακεδαί-
μονι τὶς χορηγὸς αὐλητὴς χορῷ· καὶ θεὶς ἀθηναῖος οὕτως
θεωρεῖν· ὥστε σχεδὸν οἱ πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μᾶλλον
ὠνῆς· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ τέλους· οὐ γὰρ ἐθέλουσι θεραπεύειν θεούς,
φαντάζεσθαι χορηγοῦντας· ὑγρὸν δὲ ἀεὶ θεὸν εἶναι διὰ τὴν στρέ-
ωνῆς· βελτίον οὖν ἀναμένειν εἰ μόνον θεὸς ἀρετὴν ἢ τὴν μετ' ἐκεί-
νης ζωὴν ἔθνον· ὁμοίως δὲ ἢ πολλὰ τῶν ὁρίζων τῶν ὠνητῶν
οἷον πωλητής· ἢ βαφεῖσι· καὶ ἀεὶ πρὸς ἄλλον τινὰ ἔχει
τὶς ἀνοδοσιτῶν ἐργασιῶν ἐστὶ τῶν. καὶ ἐλεύθερ. καὶ ἡ
βοι. καὶ πάντα ἀεὶ θεόμενῶν χρησιμῶν ἐστὶν ἡμῖν· εὐλόγ-
ως ἔχει καὶ τὸ ὁρίζειν αὐλῶν· τοῦ ὠνᾶ χρῆσθαι τὸν ὀλίγον.
φασὶ γὰρ τὴν ἀθηνᾶν ὀρθοῦ ἀποβαλοῦσαν αὐλοὺς οὐκ
ἂν μὲν οὖν ἔχει φάσκειν καὶ λέγειν σημοσυνῶν τοῦ θεοῦ
τοῦ δὲ τοῦ τοῦ σωζόμενα τὸν θεόν· οὐ μὲν ἀμέλει
θεὸς· ὅτι θεὸς τὴν διανοίαν οὐδενὸς εἶναι τοῦ διὰ τῆς αὐλήσεως
τῆδε ἀθηνᾶ τὴν ἐξ ἡμῶν ὁρίζειν θεῷ, καὶ τὴν τέχνην. ὃ
δὲ τῶν τοιούτων καὶ τῆς ἐρῆσιας ἀποδοκιμάζομεν, τὴν τέχνη
μὲν τοῦ διὰ· τεχνικὸν δὲ τίθεμεν τὴν θεὸς τοῦ ἐξαίρειν ἐν
ταύτῃ γὰρ ὁ θεὸς τῶν οὐτῆς αὐτοῦ μέρει εἰδῆ χαίρειν ἢ

ἀλλὰ τὰ στάσεως ἀκούοντα ἀποδοκιμᾶς· καὶ αὐτῆς φορμικῆς· διὸ ἔρου
τῶν ἐλευθέρων μεῖον ἢ ἀνὴρ ἐλευθ. ἀμαθὴς αὐλητὴν ἔρᾶν· καὶ ζη-
μιώσεις ἐν συμποσίῳ τῶν· ἀπὸ γὰρ οἶνος ἀποδοκιμᾶς θεὸς οὐ ποιοῦν.
τέλος· ὁ ἀφθέτας φορτικὸς ὢν μὴ ἐλαφρὸν ἢ ὠφέλιμον ἢ ὠφέλιμον·
ὥστε καὶ οἷς ἐρεῖ τὰς θεὸς αὐτὸν μελετῶντας· καὶ οἷς ἐστὶν ἀκούειν
τινας θεοῦ· καὶ τὰ σώματ' ὁ λατυσικὴν ἡδονὴν· ὅτι δεῖ
τὰς ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς· καὶ θεὸς τοῦ δεῖ· πότερον τὰς
ἁρμονίας ἁπλοῦς χρηστέον καὶ τοῦ τοῖς ῥυθμοῖς· ἢ ὁμοίως
ἐστὶ τὰς θεὸς τοῦ ἐκείνου λαμβάνουσι· πότερον τὸν αὐλὸν δεῖ
ὁμοίως θεῖν σοῦ· ἢ ἐξ ὀλίγου δεῖ τινα ἑτέρου· ἐπεὶ δὲ τὴν μῖμ μοιῆ
καὶ ὁ ῥυθμὸς διὰ μέλος ποιοῦσιν ἢ ῥυθμῶν οὐ ζῆν· πρῶτον δὲ
ἑτέρου οὐ δεῖ ἐλευθερίου τινὰ ὀλίγου μανεῖ ἐξ θεὸς τοῦ δεῖ· καὶ τοῦ
πότερον ἀρετὴν ἢ τὴν εὐμαθῆ μουσικῶν ἢ τὴν ῥυθμόν·
μιμοῦνται γὰρ οἱ λόγοι καὶ τὰ ἤθη σχεδὸν ἡ ψυχή· τῶν δὲ ἐν
μουσικῶν ἐνίοις καὶ τὰ ὠνὰ φιλοσοφίᾳ ὅσοι συμφωνοῦσιν ἐν
τοῖς ἔργοις ἐροῦντες τῆς θορυβοῦν καὶ τοῦ δεῖ, τὴν μὴ παθεῖν· οὐ
ἀκριβολογία ἀποδοκιμᾶς, ἡ δὲ ἐν τοῖς βουλομένοις ἐν ἐκεῖ·
μὴν δὲ νομίζουσιν ἐλευθερίου τοῖς μόνον ἀνθρώπους θορυ-
βῶν· ἐπὶ δὲ τὴν διαφορὰν ἐν ἀποδοκιμᾶς τοῦ μελ· ὥστε δῆ-
λον ὡς τὰ ἐν τοῖς φιλοσοφίᾳ· τὰ μὲν ἤθους· τὰ δὲ θεωρητικὰ
τὰ δὲ ἤθους ἀσκητικὰ τιθέντες, καὶ τῶν ἁρμονίαν τὴν φύσιν θεοῖ
ἐκείνας δ' εὐτυχοῦσιν· ἀλλὰν θεὸς ἡμῶν ὁρίζειν τιθεᾶσι· φαμὲν δὲ μὴ
ὄνεσθ' ὠφελεῖν τὴν μουσικὴν μεῖζον δύνασθαι· ἀμφὶ μὲν πολὺν μέλλον·
καὶ τῶν ἐν δυνάμεσι ἐνεκα, καὶ καθαρσεῶς· τί δὲ λέγομεν τοῦ ὠ

λ αὐλός

ξ : σημβύλους.

ξ : θεωρεῖν

ἀριστοτέλους ἠθικῶν μεγάλων βιβλία· α·

[illegible] ἀρετῆς ἠθικῶν, περὶ τοῦ πόσα ἐστὶν
[illegible] τίνος ἐστὶ μέσον ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων
[illegible] ἀρετῆς πολιτικῆς ἐστὶν ἡ μέρος ἐστὶ τοῦ
[illegible] τοῖς πολιτικοῖς περὶ ἃ μὴ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ δύνασθαι
[illegible] τοῦ πολιτικοῦ. τὸ δὲ σπουδαῖον φαμὲν εἶναι τὰς ἀρετὰς
[illegible] ἀρετή· δεῖ ἄρα καὶ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι πολιτικὸν σπουδαῖον
[illegible] βάθος ἔννοιαν σπουδῆς. μόνοις δὲ ἀρχὴ ἔοικε παραγίγνεσθαι
[illegible] τὰ ἤθη θεωρικὴ εἰσὶ τῆς πολιτικῆς. φρόνησις γὰρ ἡ τοιαύτη
[illegible] μὴν λαικῶς δοκεῖ μοι ἔχειν ἡ θεωρικὴ ἀρετή. οὐκ ἠθικὴν
[illegible] πολιτικήν. οὐδὲ κατὰ τὸν σπουδαῖον ἡ ἀρετὴ
[illegible] τί τὸ εἰς ἃ ἐστὶν ἐπιτήδειον. οὐθὲν δὴ ἧττον ὁ φελος
[illegible] ἡ ἀρετὴ ἡμῶν ἡ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ ἔργον. ἀλλ' ἐπεὶ
[illegible] οὐ μόνον ὅπως ἡμῖν ἔσται τὸ εὖ ποιεῖν ἀλλὰ καὶ ἐν
Καὶ ἐπιτήδειον ἐστὶ πρὸς ἃ. ἀμφοτέρων δὴ βουλόμεθα
Καὶ ὧν ἕνεκα τοιοῦτοι· πρῶτον δὴ λεκτέον ἐκ τῶν ἐναντίων
μὴ ἐπιτήδειον μηδ' ὅπως ἔσται. ἀναπόδοτον δ' ὂν ἡ φύσις τοῦ
ἐστὶ δῆλον. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐναντίον τὸ ἐπιτήδειον
ὅπως ἔσται αἴτιον τὸ τοιοῦτον τοῦ τοιοῦτον εἶναι. ὥστε δῆλον ὅτι οὐδὲ
ἐναντίων· οὐδὲ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐναντίον ἐστὶ τῷ ἐναντίῳ
τῶν φρενῶν κακίαν. πρῶτον μὲν οὖν ἐνεχώρησε τὰ θαυμαστὰ
περὶ ἀρετῆς φασὶν. οὐκ ὀρθῶς δὲ τὰς ἀρετὰς ἁπλῶς οὐδὲ
μοῦσι μὴ λέγων· οὐκοῦν πάντων ἀρετῶν τὴν θεωρίαν ἐποίησε
οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ μία ἀρετὴ ἐν ἡ θρησκεία ἴσος· μετὰ τοῦτο

πρὸς ἀρετὴν

σωτηρίας ἐστὶ γενομένης, βελτίονα καὶ ἐπιστήμης ἢ τέχνης
ποιητέον. ταῖς γὰρ ἀρεταῖς ἑπόμεθα ἐφ' ὅσον δύναμις
ὑπάρχει. αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι πᾶσαι μιᾷ λόγου. λόγος δὲ τῷ
διανοητικῷ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἕνεκεν· γίνονται οὖν αἱ ἀρεταὶ
πᾶσαι κατ' αὐτόν· ἐν τῷ λογικῷ τῆς ψυχῆς ἐνεκεν· ὥστε
οὐκ οὐσῶν ἐπιστήμων ποιῶν τινας ἀρετὰς, ἀνάγκη τὸν
μέρος τῆς ψυχῆς· τοῦτο δὲ ποιῶν ἀνάγκη μὴ πάθος εἶναι ἕξις·
διὸ οὐκ ὀρθῶς ἔχει τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν ἀρετῶν· κατὰ δὲ τῶν
τῶν ἡμῖν ὑπάρχον· ἐστὶν ἐπὶ τὸ ἔχειν καὶ ἐπὶ τὸ μὴ ἔχειν·
ὀρθῶς· καὶ ἐπὶ τὸ εὖ καὶ κακῶς ἀρετὰς τὸ σωφρονεῖν· μᾶλλον
οὕτω οὐκ ἐπὶ τοῦτο ὑπάρχει· μᾶλλον δὲ τοῖς τοῦτο οὐκέτι ὀρθῶς· τὸν
γὰρ ἀρετὴν κατέμιξεν ἡδονὴν τὸ σωφρονεῖν αὐτὴν ὑπάρχειν
μαθοῦ· οὐδὲ ὀρθῶς· οὐδὲ ὁ ἀνδρεῖος· ὑπὸ τῶν τοιούτων
ἀληθῆ λεγόμενα· οὐκ ἔδει ὑπάρχειν ἐπὶ τῶν φαύλων· οὐδὲ τῶν
τῶν καὶ ἀνδρεῖον ποιόν· οὕτω οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον ἐφικνοῦνται
καὶ οὕτως· ἐχόμενον δὲ τῶν μεσοτήτων ἐστὶ τὸ ἀκρατὲς καὶ τὸ
αὐτοῖς λείπειν ὑπὸ τούτου· πρῶτον μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς
πάσας ἐπιστήμας ἢ δύναμιν ἢ ἕξιν τέλος ἀμφότερα·
οὐδὲ μία γὰρ οὔτε ἐπιστήμη οὔτε δύναμις· ἐνεκεν ποιούς
ἐστιν· φοῦν πάντων τῶν δυνάμεων ἀμφὸν τὸ τέλος· δῆλον·
καὶ τῆς βελτίστης βέλτιον καὶ ἢ· διὰ μὲν οὖν ἡ πολιτικὴ
λοιπὸς βελτίστη δύναμις· ὥστε τὸ τέλος ἂν ἀμφότερον· ὑπὸ ἀμφοῦ
ὅλα ὡς ἔοικε ἡμῖν λεκτέον· ἀμ ὑπὸ ἀμφοῦ οὕτω ἐλέγομεν·
διὰ τὸ λόγον· οὐ γὰρ τὸ δρᾶν οὐ ἀμφοῦ· ἀλλ' ὑπὸ τούτου

καὶ ἄλλος λόγος· καὶ διὰ τὸ δεῖσθαι ἀνθρώπους περὶ τοιούτων
ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τοῦ ἀμαθοῦς· ἀλλὰ μὴν ἐπὶ τοῦ ἀμαθοῦς·
ἐστὶν ἐπὶ τοῦ ἀμαθοῦς τοῦ σωζομένου· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀπλῶς
ἐστὶν ἀμαθοῦς· ἀλλὰ ἀμαθοῦς ἐν ἐπαγωγῇ οὐσῶν· φῦλον δὲ
ἐστὶν ἀνθρώπου φύσιν αἱρετὸν· ἢ οὐδαμῶς μᾶλλον ἀμαθῆ
εἶναι· φῦλον δὲ ἐστὶν ἀναίσθητον ἀμαθοῦς· πότερον οὖν ὑπάρχει
ἐναντίον ὑπάρχον ἀμαθοῦς· ἕτερον δὲ τῶν τοῦ δοξάζειν
ἐναντίον ὑπάρχον· ἕτερον δὲ τῶν τοῦ ἐπίστασθαι· τὸ δὲ ποιῶν
ἐναντίον ὑπάρχει· οὐκ ἐστὶ δὲ τῶν τοῦ ἐπίστασθαι· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο
ἐστὶν· ἀλλ' ἢ τοῦ φρονεῖν· ἐστὶν ἐναντίον ὑπάρχον· ἐστὶ δὲ τῶν
τοῦ φρονεῖν· πότερον οὖν ὑπάρχει ἐναντίον ὑπάρχον· ἐστὶ δὲ τῶν
ἰδίᾳ ἀμαθοῦς δεῖ· ἢ οὐ· οὐκ ἔστι δὲ τῶν τοιούτων ἀλλ' ὥστε τὸ κοινὸν
ἐναντίον ὑπάρχον ἀμαθοῦς· ἕτερον δὲ τῶν τοῦ δοξάζειν
ἀμαθοῦς· καὶ μὴ γὰρ ἰδίᾳ ἀμαθοῦς ἐστὶν καὶ αὐτὸ ἀμαθοῦς· τὸ δὲ ποιῶν
ἐναντίον ὑπάρχει· οὐκ ἔστι δὲ τῶν τοῦ φρονεῖν· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο
ἦν· οὐ· ἀλλ' ἢ τοῦ φρονεῖν· ἐστὶν ἐναντίον ὑπάρχον· ἐστὶ δὲ
τοιούτου· πότερον οὖν ὑπάρχει ἐναντίον ὑπάρχον· ἐστὶ δὲ τῶν
ἀνθρώπου· ἢ οὐ· οὐκ ἔστι δὲ τῶν τοιούτων ἀλλ' ὥστε τὸ κοινὸν
ἐναντίον ὑπάρχον ἀμαθοῦς· ἕτερον δὲ τῶν τοῦ δοξάζειν
ἀμαθοῦς· καὶ μὴ γὰρ ἰδίᾳ ἀμαθοῦς ἐστὶν καὶ αὐτὸ ἀμαθοῦς· τὸ δὲ ποιῶν
ἐναντίον ὑπάρχει· οὐκ ἔστι δὲ τῶν τοῦ φρονεῖν· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο
ἦν· οὐ· ἀλλ' ἢ τοῦ φρονεῖν· ἐστὶν ἐναντίον ὑπάρχον· ἐστὶ δὲ
τοιούτου· πότερον οὖν ὑπάρχει ἐναντίον ὑπάρχον· ἐστὶ δὲ τῶν
ἀνθρώπου· ἢ οὐ· οὐκ ἔστι δὲ τῶν τοιούτων ἀλλ' ὥστε τὸ κοινὸν

τε συναμφω οὔτε εἰσίσμας. ὥστε λοιπὸν οὐδαμῶς ἔστιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ πολιτικὴν
εἶναι τὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ πολιτείαν. τοῦ γὰρ πολιτεύεσθαι ἀμφοῖν
οὐδὲ τοῦ πολιτεύεσθαι ἐπὶ τὰ σφέτερα κοινοῦ. διὰ τί; ὅτι ὅταν βουλώμεθα
δεῖ ἐξαπατῆσαι τοὺς πολίτας ἀγαθόν. ἐπὶ τῶν ἐσχάτων γὰρ ἀνάγκη, ὅπου
ὡσαύτως λόγος ἐφαρμόττει ἐπὶ τοῦ τέλους καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς τοῦτο, ἐὰν βουλώμεθα
μεγάλῃ δεῖ ξενοστίᾳ ἀγαθόν. ἐπὶ τῶν σφετέρων. οἷόν τινα θέλομεν δεῖξαι
ὅτι ἡ μεγαλοψυχία ἐστὶν ἀγαθόν. φαμὲν ὅτι ἡ δι' ἣν πολλοὶ συνάρχουσι
καὶ ἡ ἀνδρεία. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἕξις. καὶ δὴ μεγαλοψυχία αὐτὴ
ὡς ἕξις καὶ μεγαλοψυχίαι φαμέν. οὐδὲ δὴ ὑπὲρ τοῦ πολιτεύεσθαι ἐστὶν
ἡ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκα πολιτεία; ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ ἐλέγομεν.
Συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ πολιτεύεσθαι τὸν ὅρον κοινὸν ἀγαθοῦ. ὅπερ ἐν ἀρχῇ
καὶ ἐν ἀρχῇ ἐρῶ. δῆλον ὅτι νῦν ὅτι ὑπὲρ τοῦ ἕξις ἀγαθοῦ εἶναι
τὸ μὴ ἕξις οὗ τοῦ ἐμπαθοῦς. τὸ δὲ λέγειν δοκεῖ μὴ πίπτειν ὅτι
οὐκ εἰσὶ μᾶλλον ἐπίσημοι οὔτε συναμφοῖν, ὁ ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν
σπουδήν. δῆλον δὲ ὅτι, ὅτι ἀγαθὸν ἐν πᾶσι τοῖς καθ' ὁτιοῦν
καὶ γὰρ ἐν τῷ πολιτεύεσθαι ἐν τῷ ἐν τῷ πολεμεῖν. μὴ ὅτι
καὶ τινὶ μὴ ἀπλῶς ἐν ἅπασι. μᾶλλον μὲν τὸ πολιτεύεσθαι ἐν
μὴ ἰάδεσι. οἷόν ἐστιν οἷόν. ἐν δὲ τῷ ὑγρῷ τινὶ ὅμως ὑγρότητος
ἐν ἐναλιγκίᾳ ὅμως. τὸ μὲν γὰρ δεῖ τὸ μὲν. οἷόν ἐστιν οἷόν.
πόλεμος δὲ δεῖ τοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκα ὑγρότητος. ἐν δὲ τῷ ἀγαθῷ
ὅμως. τὸ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦ ἀγαθοῦ. οὔτε γὰρ οἷόν ἐστιν ἐν τῷ
πολεμεῖν τινὶ ἀγαθῷ ὑγρότητος ἐν τῷ ἀγαθῷ. οὔτε τὸ ὑγρὸν τῷ
ὑγρότητος ἐν τῷ ἀγαθῷ. οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς
ἐν τοῖς ἀγαθοῖς κοινόν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ

τὸ μὴ πᾶσαις ἁπλῶς οὐσίαις κοινὸν μηδὲ πάσαις. οὐδὲ μιᾶς δὲ
ἐστιν οὔτε συναμφοῖν οὔτε ἐπίσημος. ἐπεὶ ὑπὲρ τοῦ ἐν ἑκάστῃ
πολιτείᾳ ἀγαθοῦ. οὐδ' ὅλως ἡ πολιτικὴ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ
ἀγαθόν. ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα ἡ ὑπὲρ τοῦ ἕξις ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τοῦ μὴ
πάσχειν. ἴσως δὲ δεῖ οὐδὲ ζητοῦμεν ὅτι ἐστὶν ἡ πολιτικὴ ἐπὶ τοῖς
μὴ φαύλοις ἢ φαύλοις ἐπὶ τοῖς χείροσιν. ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν ἐστὶ τοῖς
φαύλοις. καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐστὶν οἷς ἀδίκοις. τοῦτο γὰρ ἐστὶ φαῦλον
οὐ τοῦτο. ὅταν οὖν ὑπὲρ ἀγαθοῦ τις ἐπιχειρῇ λέγειν. οὐ λεκτέον
ἐστὶν ὑπὲρ τῆς ἰδέας. καὶ γὰρ οἷόν τε ἐστὶν ὑπὲρ τῆς
λέξεως. ἐπὲρ τῆς δὲ ἀκριβείας λεκτέον. ὑπὲρ γὰρ τοῦ μᾶλλον
ἀγαθοῦ φαίη τις ἂν λέγειν. ὡς τοῦ δὲ ἐκεῖ μᾶλλον ἐστὶ τοῦτο.
ὥστε μᾶλλον ἐκεῖνα φαμὲν ἀγαθὰ ἰδέᾳ ὡς οἱ οὕτω. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος
ἀληθὴς μὲν ἐστὶ πως. ἀλλ' οὐχὶ πολιτικὸς ἐστὶν οὐδὲ τῶν πολιτικῶν
μὲν ἐστὶν ἐπιστολόγος. οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ τυχόντος τοιούτου
ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ. οὐδὲ μέλλει οὔτε ἐπίσημον οὔτε συναμφοῖν
ἔσεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ. ὥστε οὐδὲ πολιτικὸν. διὸ
οὐχὶ τοῦ πολιτεύεσθαι ἐν ἰδέᾳ ἀγαθοῦ τοῦ πολιτικοῦ ἐστὶν ἡ
φαῦλον οὕτω τὸ ἀγαθὸν ἐπὶ χεῖρον ὡς ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ
τοιοῦτος ἐρῶ. οὐδ' οὕτως ὀρθῶς. βέλτιον γὰρ ὡς ἐπὶ τὰ πολλὰ
βούλεσθαι. ἀγαθὸν οὖν ἐστὶ τοῦτο βουλεύεσθαι ἐν ἑκάστῃ πολιτείᾳ
ὀρθῶς ἔχειν δεῖ ἐξαπατᾶν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς. ὅτι ἐστὶ μὴ ἀθανάτου.
οὐδὲ οἷόν τε. δεῖ δὲ τὸν ἀγαθὸν οἷόν τε ἀθανάτου ἔναι. δεῖ ἐξ ἧς δὴ
ὀρθῶς ἴσως ἔχοντα εἰδέναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ

τε συναλλάττω οὔτε εἰσίσταμαι· ὥστε λοιπὸν οὐδὲν ἄλλο τῆς πολιτικῆς
ἐστὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ πολιτεύεσθαι. τοῦ δὲ καλῶς τὸν ὅλον
οὐδὲ τοῦ καλῶς τὸν ἐν μέρει κοινοῦ. ἆρα τί· ὅτι οὐ μὲν βουλόμενος
δεῖ ξυνεῖναι τῶν καλῶν μέρος ἀγαθῶν· ἀλλ' ὧν ἐστὶ μὴ κύριος· ἀλλ'
ὡσανεὶ λόγος ἐφαρμόττει ἐπὶ τῆς τέχνης, καὶ ἐπὶ τούτου, ἐὰν βούλωμαι
μὲν δεῖ ξυνεῖναι ὅτι ἀγαθόν· ἀλλὰ ἐπὶ μέρους· οἷς οὐ μὲν θέλομεν δεῖ ξυνεῖναι
ὅτι ἡ μεγαλοψυχία ἐστὶν ἀγαθόν· φαμέν, ὅτι ἡ δίκαιος συνουσία
καὶ ἡ ἀνδρεία· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἀρετή· ἀλλ' οὐ μεγαλοψυχία αὐτὴ
ὥστε καὶ ἡμᾶς μεγαλοψύχους. οὐδὲ δὴ ὑπὲρ τοῦ καλῶς τὸν ἐν μέρει
τὴν κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιτέλεσιν πολιτικῆς; ὅτι ἀνάγκη ἀδύνατον
Συμβαίνει τοίνυν καὶ ὧν καλῶς τὸν ὅρον κοινῶ ἀγαθῶ. ὅτι ἀγαθὸν
καὶ ἐνταῦθα δὲ ἐρῶ. λέλυται νῦν ὅτι ὑπὲρ τοῦ ἀναγκαίου ἀγαθοῦ λέγε
τε ὁμοίως· καὶ ἀληθὲς οὕτω δὴ καὶ ὧν ἀρίστου· τὸ δὲ λόγου δοκεῖ καὶ πᾶσι ὅτι
οὐκ ἐστὶ μᾶλλον ἐν ἀσκήμασι οὔτε συναλλάττω, ὃ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ
σπουδάζω· λέγε τί, ὅτι ἀγαθόν ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ πολλοῖς ἀγαθοῖς
καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐνταῦθα ὧν ἐνταῦθα ὅσα· καὶ ὧν τὸ τὸ ἀγαθόν· καὶ
καὶ τινι καὶ ἁπλῶς ἐν ἀσκήμασι· ἀλλὰ μὴν τὸ τὸ ἀγαθόν· ἐν
μὲν ἰατρικῇ· οἷς ἀρὸς οἷς δὲ· ἐνδεὴς θερμαντικῆς, ὅπως θερμότης
σὺν ἐπιστήμῃ δὲ ἕκαστος· ὧν τὸ μὲν ἰατρὸς ἀρὸς δὲ τὸ μὲν· οἷς ἀρὸς οἷς δὲ·
πότε δὲ δεῖ παθεῖν θερμότης· ἐνδεὴς δὲ τὸ τὸ ἀγαθόν·
ὅσας τὸ καὶ ἐπιστήμῃ ἀδύνατος· οὔτε γὰρ οἷς ἀρὸς τὸ ἐνδεὴς θερ
μαντικῆς ἀγαθόν τὸ τὸ ἀγαθόν· οὔτε ὅπως θερμότης τοιαύτης
μὴ· οὐκ ἔστι καὶ οὐδὲ οὕτως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ λεκτέον· τὸ
γὰρ τὸ τε ἐν πᾶσι κοινόν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ

μὲν γὰρ πολλαὶ ἀρχαὶ καὶ πολιτεῖαι, κοινωνίαι δὲ πᾶσαι, οὐδεμιᾶς δὲ
τὴν οὔτε συναλλάττω οὔτε εἰσίσταμαι· ἀλλὰ μὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ πολιτεύεσθαι· οὐδ' ὧν τὸ καλῶς τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ πολιτικῆς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ λέγε
γέν· ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου· καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ μὲν
ἀρίστου· ἴσως δὲ δεῖ οὐ δὲ ζοῦ λόγου κοινοῦ τοῦ δεινὰ πολλὰ πολλοῖς, τοῖς
μὲν φαύλοις ὑφ' ἁπλῶς ἐπιστήμης χρῆσθαι· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀνωφελῶν τοῖς
φαύλοις, καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀνδρείοις· ταῦτα γὰρ φαύλοις
μὲν ὠφελεῖ· ὅταν δὲ ὑπὲρ ἀγαθοῦ τις εἰσφέρῃ λέγειν· οὐ λεκτέον
ἐστὶν ὑπὲρ τῆς ἰδέας· καὶ γὰρ οἷον δὴ ἡδέως εἶναι ὅτ' ὑπὲρ τῆς οὐ
λέγωσιν· ὑπὲρ τῆς ἰδέας ἡδέως δεῖν λέγειν· ὑπὲρ γὰρ τοῦ μᾶλλον δὲ
ἀγαθοῦ φασὶ δεῖν λέγειν· ὡς τὸ δὲ ἐκεῖνο μᾶλλον ἐστὶ τοιοῦτον·
ὡς τὸ μᾶλλον ἐκεῖνο ἀγαθὸν καὶ ἰδέαν ὡς οἰοῦμαι· ὃ δὲ τοιοῦτος λόγος
ἀληθὴς μέν ἐστιν ἴσως· ἀλλοῦ μὲν πολιτικὰ ἐπιστήμη καὶ σοφία,
μὴ ὑπὲρ τοῦ νῦν ἐστιν ὁ λόγος, οὐχ ὑπὲρ τοῦ τυχόντος ἀγαθοῦ·
ἀλλὰ τοῦ μετ' ἀγαθοῦ· οὐδὲ μέλαγχολία οὔτε ἐπιστήμη οὔτε δύναμις
ὑπὲρ τοῦ τέλους λέγεται ὡς ὅτι ἀγαθόν· ὥστε οὐδὲ πολλοὶ· διὸ
οὐχ ἕκαστος τὰ συναλλάττειν ἰδέαν ἀγαθοῦ τοῦ λέγειν ποιεῖ· ἀλλ' ἴσως
φανεῖται οὕτω τὰ ἀγαθὰ ἀρχὴ μεγέθους, ὡς ὑπὲρ τῶν παθεῖν καὶ ἐπὶ
τοσοῦτος ἐρῶ· οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· δεῖ γὰρ τὰς ψυχὰς οἰκείας πάντα
βαίνειν· ἀγαθοῦ γὰρ εἴ τις βουλόμενος τὸ ἐλάχιστον ὡς δυνατὸν
ὀρθῶς ἴσως ἔχον δεῖξαι, λαβοῦσα χρὴ ὅτι ἡμῖν ἀθανάτου·
οὐδὲ οἰκεῖα· δεῖ δὲ πάντα ἀρχὴ οἰκεῖα ἀνενικῆ[illegible]
καὶ ἀνεύθυνος τὴν ἡμῖν ἀθανάτου ἄνω· δεῖξαι τὸ δὲ
ὀρθῶς ἴσως ἔχον τὸ ἐλάχιστον· ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι

καὶ τὰ ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν ἀγαθῶν, τὸ σωστικὸν καὶ ποιητικὸν ἀγαθοῦ. οἷον μὴ
μανθάνειν. καὶ ἐπὶ πάντων οὕτως. ἀλλ' ἐπὶ μὲν ἄλλων ἔξεσί τινα ἀγαθὰ
αἱρετὰ εἶναι. οἷον ἐπιστῆμαι τῶν ἀγαθῶν τινές, καὶ ἡ μὴ ἀπώλεια ἀρετῆς. τὰ δὲ
οἷον ἀνδρεῖον καὶ ἄλλα ἀρετὰ καὶ ἡ μὴ ἀπώλεια ἀρετῶν.
ἰσχὺς δὲ μὴ πλοῦτος ἢ δύναμις καὶ τὰ τοιαῦτα, οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακὰ
ὡς ἡ μὴ ἀπώλεια τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰ μὴ ἔξεσί τινα εἶναι. τὰ δὲ οὐδέτερα. οἷον ἀνδρεῖον
ἐπιστήμη τέλος. τὰ δὲ τοῖς ὑπ' ἔνιοι, οὐδέτερα. καὶ ὅσα δὲ οὕτως ἔχει τοῖς
ἀνδρείοις τέλειον. οἷον ἀνδρεῖον βέλτιον ἀνδρείου, καὶ
τὰ ὡς ἀνδρεῖα καθόλου τοῦτο τὸ βέλτιον. οὐ ἕνεκα, ἡ τὰ ἄκρα. ἐπιγινώσκων
τελείων, βέλτιον ἀνδρεῖα ἔλαφον τοῦ ἀτελοῦς. τελείους ἐστὶν οὐ
στέρησις. μανθάνοντες ἐπιστήμονες ἐσόμεθα. ἀτελεῖς δὲ οὐ πάντως
ἁμαρτωλοί. ποιοὶ ἐσόμεθα τινες. οἷον τοῖς δικαιοσύνης μὴ μόνον ἕξεις
ἡμῶν πολλῶν ποιοὶ ἐσόμεθα. τοῖς δὲ οὐ δικαιοσύνης ἐπιστήμονες ἐσόμεθα. τοῦτο ἄρα ἐστὶ τὸ εἶναι τὸν ἔχοντα οὐδέν
λος τέλειον. τὸ δὲ δικαιοσύνη τέλος ἀγαθόν ἐστι. ἀγέλαστος τὸ ἁμαρτεῖν μὴ
τῶν ἀτιμήτων ἐστὶ τὸ ἀρετῆς οὐ δεῖσθαι. πότερον οὕτως ὡς καὶ τὸν
ἀκόλαστον μὴ ἀκολασίας οὐ δεῖσθαι. τὸ γὰρ ἀκόλαστον ἐπιθυμητικὸν τέλος τέλε
τὸ δὲ τέλος ὡς ἁπλῶς ἀγαθόν. οὐ δῆλον. οὐ γὰρ ἀκόλαστον ἐπιθυμητικὸν
μερικῶν. τὸν δὲ σωφρονιστὴν ἐκποδὼν ἁμαθῶν (ἀντίθεσιν. ἐὰν δὲ
τὸ βέλτιστον σκοπῶν ἀγαθὸν (ἀναριθμῆς. ἀγαθὸν οὗτος ἕξεως βέλτιον.
ἀγαθὸς γὰρ βέλτιστος οὐ ἕξεως. οἷον τὰ ὑπάνδρα θέσει ἀγαθὰ ὑπάνδρα. σοφὸν
πάντως βέλτιστος. βέλτιστος δὲ ἐστὶν ὑπάνδρα. ἀθλητὸς πάντων βέλ
τιστος. καὶ αὐτὸ αὐτοῦ βέλτιστος. ἀγαθὸν πάντα (υμβαίνει. οὐδὲν ἐστὶ
οὕτως ἐστὶν τὸ βέλτιστος. ἀλλὰ φαίνεται οὕτως. οἷον μὴ εἰς αὐτ.

μ

ἀγαθὰ τὰ ἄλλα, ἂν εὐτοῦ πάντα ἐστὶν ἡ δεάμ ἀγαθοῦ. ἆρ' οὐ καὶ
ὀρθῶς ἔχει τοῦτο τοῦ ἀγαθοῦ. οὐκ ἄρα θῶς δὲ ὅσα ἐστὶ μετέχειν
ταῖς ἀρεταῖς. ἐκείνοις γὰρ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔσται ἐκείνοις. ἐκεῖνα τὰ
ἀρετὰς ἐστὶ μετέχειν ἄνευ. (υμβαίνειν οὕτω ταῖς ἀρεταῖς ἄνευ. ἀγαθὰ
ὅτι ἐστὶν ὡς ἐστὶ μετέχειν. συμβαίνει μὲν δὲ ἀνθρώπου ἐστὶ μετέχειν
ἐστὶ καὶ ἄνευ ἐστὶ μετέχειν. ἀγαθὰ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ἐστὶ καὶ ἀεὶ
οὕτως ἐνθέως ἐστὶν. ὅμοιον δὲ μὴ ἐστὶν ἡμῶν ἐστὶ μὴ. ἀγαθὰ
ἐστὶν ἀρετῶν τοῦτο συμβαίνει. οὐ γὰρ ἡ τύχη οἷόν τε ἐστὶ τοῦτο συμβαίνειν
τί ἐστιν. ἐνθέως ὠφέλιμος ἐστὶν. ὡς δεῖ ὡς καὶ ἐστὶν ἡμῶν. (υμβαίνει
οὐ καὶ μᾶλλον ἀρετῶν τοῦτο συμβαίνει. οὐ γὰρ ἡ τύχη οἷόν τε ἐστὶ τοῦτο συμβαίνειν
τύχων πολλῶν. ἀφρόνως μὴ ἐστὶν ἀγαθόν. ὅσα (υμβαίνει ἐστὶν
γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπου, τίμια. τὰ δὲ θανάσιμα. τὰ δὲ δυνάμει. τὰ δὲ
τίμια ὑπὲρ τὸ οἰκεῖον. τὸ θεῖον τὸ βέλτιον. οἷον ἡμῖν ἕξις. τὸ
ἀρχαιότερον. ἀπλῶς. τὰ ἰδιώτατα. τίμια δὲ φύσεις ἀτίμητοι τισὶ
τοιούτοις τοῦτο τιμιώτατα πολλοῦ θαῦμα οὐκοῦν ὡς ἀρετὴ τίμιον. οὐ
δὲ ἀπὸ τοῦ πᾶς ἀγαθὸς τὸ τί ἐστιν). ὅτι γὰρ οὗτος ἐστὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ὅρου
μάτων. τὰ δὲ θανάσιμα. οἷον αἱ ἀρεταί. ἐπεὶ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ ἐστὶ τὰ τοι
ξεων ὁ ἐπὶ θανάσιμος τύχῃ). τὰ δὲ δυνάμει. οἷον ὀρχηστοῦ ἐστὶν ἕξις
κάλλος. τούτοις γὰρ καὶ ὁ πᾶς ἀγαθὸς οὐ ἂν δύνηται χρῆσθαι. καὶ ὁ φιλό
λος καπῶς. διὸ δυνάμει καλὸν) λέγεται τὰ καθ' αὑτὰ ἀγαθά. ἀγαθὰ μὲν
δὴ ἐστὶ. δοκιμαζόμενα γὰρ τῷ πᾶς ἀγαθῷ οὐ ἕνεκα. ὡς ὠφέλιμα ἐστὶ
οὐ τὰ τοῦ φαύλου. τοῖς δὲ αὐτοῖς τούτοις (υμβαίνει ἀγαθοῖς, καὶ ἐπὶ
καὶ τὰ τελευταῖς γένη ἀστῶν αἰτιᾶσθαι. ἃ δὲ τὰ μὲν (υμβαίνει καὶ πλοῦτος
γένη) καὶ ὀρχηστὴ. Καὶ ὅλως ὁ ἁπλῶς δυνάμει ἐστὶν ἡμῖν. λοιπὸν δὲ

ὅτι τ' ἀγαθὸν
ἀγαθὸν ἐστὶν

ἢ καὶ τοῦτο αὐτοῦ· ἡ γὰρ εὐδαιμονία ἐστὶν ἔκ τινων ἀγαθῶν συγκει-
μένη· τὸ δ' ἐκ τῶν ἀγαθῶν συγκείμενον σκοποῦντι, εἰ τοῦτ' ἐστὶ βέλτιστον, ἄτοπον·
οὐ γάρ ἐστιν ἄλλο τι χωρὶς τούτων φῶ ἢ εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ ταῦτα. ἀλ-
λ' ἄρα γε οὕτω σκεπτέον ὀρθῶς σκοποῖτο συγκρίνων τὸ ἄριστον· οὐ γὰρ
τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τούτων τῶν ἀγαθῶν οὖσαν συγκρίναι δεῖ
πρὸς ἅμα ἃ καὶ ἔστιν ἐν αὐτῇ ἐνόντα· οὕτω γὰρ ἂν σκοπῶν ὀρθῶς
ἂν σκοποίη. ἀλλ' οὐ καὶ ἔστιν ἁπλοῦν τὸ ἄριστον ὃ ζητοῦμεν νῦν· οἷον εἰ
λέγοι τις εἶναι ἄριστον τὴν φρόνησιν, ἐκ πάντων ἀγαθῶν καθ' ἓν συγ-
κρινόμενον. ἀλλ' ἴσως οὐχ οὕτω ζητητέον ἐστὶ τὸ ἄριστον ἀγαθόν· τὸ γὰρ τέ-
λειον ζητοῦμεν ἀγαθόν, ἡ δὲ φρόνησις μόνη οὖσα οὐ τέλειον. οὐκ
ἄρα τὸ ἄριστον ὃ ζητοῦμεν, οὐδὲ τὸ οὕτως ἄριστον. μετὰ τοίνυν
τοῦτο ἔχει τὰ ἀγαθὰ ἄλλην διαίρεσιν· ἔστι γὰρ τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ἐν
ψυχῇ, οἷον αἱ ἀρεταί, τὰ δὲ ἐν τῷ σώματι, οἷον ὑγίεια, κάλλος, τὰ δ' ἐκ-
τός, οἷον πλοῦτος, ἀρχή, τιμή, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων. τούτων δὲ τὰ
ἐν τῇ ψυχῇ βέλτιστα. τὰ δὲ ἐν ψυχῇ διαιρεῖται ἀγαθὰ εἰς τρία· εἰς φρόνη-
σιν, εἰς ἀρετήν, καὶ ἡδονήν. ἔρχεται τοίνυν ἤδη μετὰ τοῦτο, ὃ καὶ λέγομεν
πάντες καὶ δοκεῖ καὶ τέλος τῶν ἀγαθῶν καὶ τελειότατον εἶναι, ἡ εὐδαι-
μονία· καὶ τοῦτο ταὐτό φαμεν εἶναι τῷ εὖ πράττειν καὶ τῷ εὖ ζῆν. τὸ τέλος δ'
ἐστὶν οὐχ ἁπλοῦν ἀλλὰ διττόν· ἐνίων μὲν γάρ ἐστι τέλος αὐτὴ ἡ ἐνέρ-
γεια καὶ ἡ χρῆσις, οἷον τῆς ὄψεως ἐστὶν ἡ ὅρασις· καὶ αἱρετώτερα ἡ χρῆσις
αἱρετώτερα τῆς ἕξεως. ~~ἡ δὲ χρῆσις καὶ ἡ ἐνέργεια τέλος, ἡ δὲ~~
~~ἕξις τῆς χρήσεως ἕνεκα~~. τέλος δὲ ἡ χρῆσις· οὐδεὶς γὰρ ἂν βού-
λοιτο ἔχειν τὴν ὄψιν μὴ μέλλων ὁρᾶν, ἀλλὰ μύειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
ἀκοῆς καὶ τῶν τοιούτων. ὧν ἄρα καὶ ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἕξις ἐστί, ἀεὶ βελ-

: ἕξεως·

τίον καὶ αἱρετώτερον ἡ χρῆσις τῆς ἕξεως· ἡ γὰρ χρῆσις καὶ ἡ ἐνέργεια
τέλος, ἡ δὲ ἕξις τῆς χρήσεως ἕνεκεν. μετὰ τοῦτο τοίνυν τοῦτ' ἄν
τις ἐπισκοπῇ ἐπὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν σκοπῶν, ὅτι οὐκ ἄλλη μὲν
ποιεῖ οἰκίαν, ἄλλη δὲ σπουδαίαν οἰκίαν, ἀλλ' ἡ οἰκοδομική·
καὶ οὗ ποιεῖ κακὸς ὁ οἰκοδόμος, ἡ τούτου ἀρετὴ τοῦ αὐτοῦ τούτου
ποιητική. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. μετὰ τοῦτο τοίνυν ὁρῶ-
μεν ὅτι οὐθενὶ ἄλλῳ ἀλλ' ἢ ψυχῇ ζῶμεν. ἐν ψυχῇ δ' ἐστὶν ἀρετή. τὸ αὐτό δὲ
φαμέν· τήν τε ψυχὴν ποιεῖν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετήν. ἀλλ' ἢ μὲν ἀρε-
τὴ ἑκάστου τοῦτο ποιεῖ οὗ ἐστιν ἀρετή· ἡ δὲ ψυχὴ καὶ τἄλλα μέν·
ψυχῇ δὲ ζῶμεν. διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν ἄρα εὖ ζήσομεν. τὸ δὲ
εὖ ζῆν καὶ εὖ πράττειν οὐθὲν ἄλλο ἢ τὸ εὐδαιμονεῖν λέγομεν. τὸ
ἄρα εὐδαιμονεῖν καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐν τῷ εὖ ζῆν ἐστιν. τὸ δὲ εὖ ζῆν
ἐν τῷ κατὰ τὰς ἀρετὰς ζῆν. τοῦτ' ἄρα ἐστὶ τέλος καὶ εὐδαιμονία καὶ
τὸ ἄριστον. ἐν χρήσει τοίνυν τινὶ καὶ ἐνεργείᾳ ἡ εὐδαιμονία ἂν
εἴη. ἦν γὰρ ὧν ἕξις καὶ χρῆσις, ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἐνέργεια τέλος. τῆς δὲ ψυχῆς
ἡ ἀρετὴ ἕξις ἐστίν. ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς τῶν ἀρετῶν·
ὥστε τέλος ἂν εἴη ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς. ἡ εὐδαιμονία ἄρα
εἴη ἂν ἐν τῷ κατὰ τὰς ἀρετὰς ζῆν. ἐπεὶ δ' οὖν τὸ ἄριστον ἀγαθὸν
ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία, καὶ αὕτη τέλος ἐνέργεια, ζῶντες ἂν κατὰ
τὰς ἀρετὰς εὐδαίμονες ἂν εἶμεν, καὶ ἔχοιμεν τὸ ἄριστον ἀγαθόν.
ἐπεὶ δ' οὖν ἐστιν ἡ εὐδαιμονία τέλειον ἀγαθὸν καὶ τέλος, οὐ δεῖ
τοῦτο διαλανθάνειν ὅτι καὶ ἐν τελείῳ ἔσται. οὐ γὰρ ἔσται ἐν παιδί·
οὐ γάρ ἐστι παῖς εὐδαίμων, ἀλλ' ἐν ἀνδρί· οὗτος γὰρ τέλειος. οὐ
δ' ἐν χρόνῳ ἀτελεῖ, ἀλλ' ἐν τελείῳ. τέλειος δ' ἂν εἴη χρόνος ὅσον ἄνθρωπος

συμμέτρων δὲ γινομένων σώζεται ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ὑγίεια· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τούτοις
συμβαίνει καὶ ἐπὶ σωφροσύνης καὶ ἐπὶ ἀνδρείας καὶ τῶν ἄλλων
ἀρετῶν· ἐὰν μὲν γάρ τινα λίαν ποιήσῃς ἄφοβον ὥστε μηδὲ
τοὺς θεοὺς φοβεῖσθαι, οὐκ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ μαινόμενος· ἂν δὲ φοβούμενον
πάντα, δειλός· ἀνδρεῖος ἄρα ἔσται οὐ τὸ φοβούμενος πάντα, οὐ
τὸ μηθέν· ταὐτὰ ἄρα καὶ αὔξει καὶ φθείρει τὴν ἀρετήν· καὶ γὰρ οἱ
λίαν φόβοι καὶ πάντες φθείρουσι, καὶ οἱ περὶ μηθὲν γινόμενοι· ἐ
στὶ δ' ἡ ἀνδρεία περὶ φόβους· ὥστε οἱ μέτριοι φόβοι αὔξουσι τὴν
ἀνδρείαν· ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἄρα καὶ αὔξεται καὶ φθείρεται ἡ ἀνδρεία· ὑπὸ
φόβων γὰρ τοῦτο πάσχουσιν· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί· ἔτι
οὐ μόνον τοῖς τοιούτοις τὴν ἀρετὴν ἀφορίσαι τις ἄν, ἀλλὰ καὶ λύ
πῃ καὶ ἡδονῇ· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν,
διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα· ὅλως τε οὐκ ἔστι λα
βεῖν ἀρετὴν καὶ κακίαν ἄνευ λύπης καὶ ἡδονῆς· ἔστιν οὖν ἡ ἀρετὴ
περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας· ἡ δ' ἠθικὴ ἀρετὴ ἐντεῦθεν τὴν ἐπωνυμίαν
ἔχει, εἴ γε δεῖ παρὰ τὸ γράμμα λέγοντα τὴν ἀλήθειαν ὡς ἔχει σκοπεῖν· δεῖ
δ' ἴσως· τὸ γὰρ ἦθος ἀπὸ τοῦ ἔθους ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν· ἠθικὴ
γὰρ καλεῖται διὰ τὸ ἐθίζεσθαι· ᾧ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν
ἀρετῶν τοῦ ἀλόγου μορίου φύσει ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν ὄντων
φύσει ἔθει ἄλλως γίνεται· οἷον ὁ λίθος καὶ ὅλως τὰ βαρέα φύσει
κάτω φέρεται· ἂν τις οὖν ἄνω ῥίπτῃ πολλάκις καὶ ἐθίζῃ ἄνω
φέρεσθαι, ὅμως οὐκ ἄν ποτε ἐνεχθείη· ἀλλ' ἀεὶ κάτω· ὁμοίως
ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· μετὰ τοίνυν τοῦτο δεῖ βουλομένους
εἰπεῖν τί ἐστιν ἡ ἀρετή, εἰδέναι τίνα ἐστὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ· ἔστιν

ἄρα ἐπειδή ἐστι ταῦτα, πάθη, δυνάμεις, ἕξεις· ὥστε δῆλον ὅ
τι τούτων ἄν τις εἴη ἡ ἀρετή· πάθη μὲν οὖν ἐστιν ὀργή, φόβος, μῖσος,
πόθος, ζῆλος, ἔλεος, τὰ τοιαῦτα, οἷς εἰώθασιν ἀκολουθεῖν λύπη
καὶ ἡδονή· δυνάμεις δέ, καθ' ἃς παθητικοὶ τούτων λεγόμεθα· οἷον
καθ' ἃς δυνατοί ἐσμεν ὀργισθῆναι, λυπηθῆναι, ἐλεῆσαι, τὰ
τοιαῦτα· ἕξεις δ' εἰσὶ καθ' ἃς πρὸς ταῦτα ἔχομεν εὖ ἢ κακῶς· οἷον
πρὸς τὸ ὀργισθῆναι· εἰ μὲν λίαν ὀργίλως, κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀρ
γήν· εἰ δ' ὅλως μὴ ὀργιζόμεθα ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οὕτως κακῶς ἔχο
μεν πρὸς ὀργήν· τὸ ἄρα μέσως ἔχειν, τὸ μήτε λίαν [illegible] μήτε
παντελῶς ἀναλγήτως ἔχειν· ὅταν οὖν οὕτως ἔχωμεν, ὁμοίως — λ εὖ διακείμεθα
καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τὰ ὅμοια· τὸ γὰρ ἀόργητον καὶ τὸ πρᾶον ἐν με
σότητί ἐστιν ὀργῆς καὶ ἀναλγησίας τῆς πρὸς ὀργήν· ὁμοίως
ἐπ' ἀλαζονείας καὶ εἰρωνείας· τὸ μὲν γὰρ πλείω προσποιεῖσθαι τῶν
ὑπαρχόντων ἔχειν ἀλαζονείας· τὸ δ' ἐλάττω εἰρωνείας·
ἡ ἄρα μεσότης τούτων ἀλήθειά ἐστιν· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
πάντων· τοῦτο γάρ ἐστι τῆς ἕξεως, τὸ ἢ εὖ ἢ κακῶς πρὸς ταῦτα
ἔχειν· τὸ δ' εὖ ἔχειν πρὸς ταῦτά ἐστι τὸ μήτε πρὸς τὴν ὑπερβολὴν ἔχειν — ἢ : πρὸς ταῦτα ἐστι
μήτε πρὸς τὴν ἔνδειαν· πρὸς μεσότητα ἄρα τῶν τοιούτων
καθ' ἃ ἐπαινετοὶ λεγόμεθα, ἡ ἕξις ἐστὶ τοῦ εὖ ἔχειν· τὸ δὲ
κακῶς πρὸς ὑπερβολὴν καὶ ἔνδειαν· ἐπεὶ τοίνυν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ
τῶν παθῶν τούτων μεσότης, τὰ δὲ πάθη ἢ λύπη ἐστὶν
ἢ ἡδονὴ ἢ οὐκ ἄνευ λύπης ἢ ἡδονῆς, ἡ ἄρα ἀρετή ἐστι περὶ
λύπας καὶ ἡδονάς· ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πάθη ὡς δόξειεν ἄν τινι — λ καὶ ἐντεῦθεν ἐστι δῆλον
ἐφ' ὧν ἡ κακία οὐκ ἔστιν ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει τινί· οἷον

κ μοιχεῖται ὁ μοιχός. οὐκοῦν σὺ οὗτος. ὁ μὲν δὴ τὰς ἐλευθερίας
φθείρων. ἀλλὰ μὴν τοῦτο καὶ ὅτι ἀμφοτέρων ἐστὶν ὁ ἀνελεύθερος
ἡδονῆς καὶ πολλῆς ἡ ἐλευθερία. καὶ ὁ ἐν ὑπερβολῇ τοῦτο ποιῶν
ἔμφ. μεῖζον γὰρ ἐν τούτοις τὸ ἀκρατὲς ἐστιν ἢ σωφρονοῦντι μετὰ
μεσότητος ἡδονῆς. πότερον δὲ ὑπερβολὴ ἡ ἐνδεια. ἐοίκασι
μὲν γὰρ μεσότητι ἔνδεια ἐναντίον. εἰσὶ δὲ ὑπερβολαὶ
σιον ἀνδρία μὴν οὐχ ὑπερβολὴ θρασύτητος οὖσα. ἀμφότεραι
ἔνδειαι οὖσαι. τὰ δὲ σωφροσύνη μεσότητι οὖσι ἀνάπαλιν
καὶ ἀπολαυστίᾳ ὑπερβολαὶ, οὐδαμοῦ ἐναντίον ἔνεστιν
ἡ ἀκολασία ἔνδειαι οὖσα. ἀλλὰ ἀπολαυστοῦσα ὑπερβολή.
ἐστὶ δ' ἀμφοτέρα ἐναντία τῇ μεσότητι καὶ ἡ ὑπερβολὴ καὶ
ἔνδεια. ἡ γὰρ μεσότης τῆς μὲν ὑπερβολῆς ἐναντίον. τῆς
δὲ ἐνδείας ὑπερβάλλον. διὸ καὶ οἷς ἀνελευθέροις τοῖς
ἀνελευθερίοις φαίνεται. οἱ δ' ἂν ἐλευθέροις τοῖς ἐλευ-
θερίοις ἀσώτοις. καὶ οἱ μὲν θρασεῖς τῇ μεσότητι τῆς
καλοῦ δειλοῖς. οἱ δὲ δειλοὶ τοῖς ἀνδρείοις τοῖς θρασέσι
μᾶλλον δοκοῦσι δειλοῖς. δόξαιμεν ἂν τι θεῖναι περὶ
μεσότητι. τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἔνδειαν. ἡ γὰρ ἀκρασία
ὑπερβολή. πότερον δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔνδεια ἐναντίον
οἷον ἐλευθεριότητι. πότερον ἀσωτία ἢ ἀνελευθερία
μᾶλλον ἐναντία. ἐοίκασι δὲ ἀνελευθερία. ἡ μὲν γὰρ
ἀνελευθερία. τὸ χεῖρον καὶ ἀνελευθερία. ταῦτα
γὰρ ἀεὶ ἔχοντα τιμᾶται. ἀσωτία δὲ ἧττον. ἅμα γὰρ
μὲν ἁμαρτάνουσι πολλὰ χρήματα. ἐν ἔνδεια ἐναντίωται φα

μεν. ἡ δὲ ἀσωτία ἄλλως. οἱ γὰρ ἀσωτοὶ μᾶλλον ἀφυλάκτῳ
μᾶλλον ἐναντίοι τῷ μέσῳ. οἷον ἀφυλάκτῳ μᾶλλον ἢ πολλάκις
ἀνόσιοι ἔναγες. ἢ οὖν ἐπίδοσις ἐστὶν ἢ μᾶλλον ἀφυ-
λάκτῳ. καὶ ἡ δὲ μᾶλλον ἐπίδοσις. τοῦτο ἡμῖν μᾶλλον ἐναντίον.
ἐπίδοσις δὲ ἀφυλάκτῳ πολλάκις μᾶλλον. ἢ ἀφυλάκτῳ πολλάκις.
ὥστε μᾶλλον τὸ ἀφυλάκτῳ πολλάκις. ἡ γὰρ ἀκρασία
πολλάκις ὑπερβολὴ σωφροσύνης. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀκρα-
τὲς ἀφυλάκτῳ μεσότητος γὰρ δοκητικὸν ναυτῶν ἐστὶν
οἷον τὸ μὲν ἀνδρεῖον τὸ μὲν θρασὺ δειλὸν ἀνδρεῖον. τὸν
μεσότητα τῶν παθῶν διαφέρειν. διὸ ἀμφισβητοῦσι περὶ
δικαίου ἕνα. ἐνίοτε μὲν γὰρ τὸ μέσον λαβόντες. οἱ μὲν
μᾶλλον τοῦτο ἐπιεικὲς ἐστι. τὸ δὲ μέσον τὸ ἐναντίον ἄδικον.
ῥᾴδιον. χαλεπὸν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁρίσασθαι μὴ ῥᾴδιον. μηδὲ
μᾶλλον ἄλλο τοῦτο. τὸ δὲ μέσον χαλεπόν. καθ' ἑαυτοὺς μὲν δὴ
καὶ σκοπεῖν δ' ἐστὶ σπουδαῖον. ὥσπερ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης
μὲν ἀρετῆς ἐπὶ σκοπὸν βλέπειν. πότερον λυπηρὸν ἡδέως
λοῦ. ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸν ὀρθὸν λόγον οὐκ ἐφ' ἡμῖν γενέσθαι
τὸ ἀγαθοποιὸν εἶναι φαῦλος. ἡ γὰρ τῆς φρονήσεως ἐστὶν
οἷον νῦν. πότερον δὲ βούλοιτο δίκαιος εἶναι ἢ ἄδικος. ἢ
δῆλον ἐλοιτ' ἂν ἀδικεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίας καὶ δειλίας
κ αὐτῶν ἕκαστον ἀρετῶν ὡς ἕξεως. δῆλον ὡς ἀφελοιτ' ἂν
ἑαυτὸν οὐκ ἀλλ' ἐκόντες ἁμαρτάνουσι φαῦλοι. ὥστε δῆλον ὅτι οὐ

ἔφη

ὑπολαμβάνειν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς· οὐ γάρ ἐστιν ὁ προαιρούμενος
εἶναι σπουδαιότατος, ἂν μὴ ἡ φύσις ὑπάρξῃ· βελτίων μέντοι
ἔσται. ἐπεὶ οὖν φαίνεται ἐφ' ἡμῖν τὸ σπουδαίους εἶναι, ἀναγκαῖον
μετὰ ταῦτα εἰπεῖν ὑπὲρ ἑκουσίου, τί ἐστι τὸ ἑκούσιον. τοῦτο γάρ
ἐστι κυριώτατον πρὸς τὴν ἀρετήν, τὸ ἑκούσιον. ἑκούσιον δὴ ἁ-
πλῶς μὲν οὕτω ῥηθῆναι ἐστίν, ὃ πράττομεν μὴ ἀναγκαζό-
μενοι. ἀλλ' ἴσως σαφέστερον λεκτέον περὶ αὐτοῦ. ἔστι
δὴ οὖν καθ' ὃ πράττομεν ὄρεξις. ὀρέξεως δέ ἐστιν εἴδη τρία, ἐπι-
θυμία, θυμός, βούλησις. πρῶτον μὲν οὖν τὴν κατ' ἐπιθυ-
μίαν πρᾶξιν ἐπισκεπτέον. πότερον ἑκούσιός ἐστιν ἢ
ἀκούσιος. τὸ μὲν οὖν ἀκούσιον οὐκ ἂν δόξειε. διὰ τί γάρ;
ὅτι ὅσα μὴ ἑκόντες πράττομεν, ἀναγκαζόμενοι ποιοῦμεν·
ἔτι δὲ τοῖς δι' ἀνάγκης πραττομένοις παρέπεται λύ-
πη. τοῖς δὲ δι' ἐπιθυμίαν πραττομένοις ἡδονὴ ἀκολουθεῖ·
ὥστε οὕτω γ' οὐκ ἂν εἴη τὰ δι' ἐπιθυμίαν πραττόμενα ἀκού-
σια, ἀλλ' ἑκούσια. ἀλλὰ πάλιν ἄλλος λόγος τις τούτῳ ἐναν-
τιοῦται, ὁ ἐπὶ τῆς ἀκρασίας. οὐθεὶς γάρ φησι πράττει ἑκὼν τὰ κα-
κὰ εἰδὼς ὅτι κακά ἐστιν. ἀλλὰ μὴν φησὶν ὅ γε ἀκρατὴς εἰδὼς ὅ-
τι ταῦτα φαῦλά ἐστιν, ὅμως πράττει, καὶ κατ' ἐπιθυμίαν
γε πράττει. οὐκ ἄρα ἑκών· ἀναγκαζόμενος ἄρα. ἐνταῦθα πάλιν
ὁ αὐτὸς λόγος ἀπαντήσεται. εἰ γὰρ ἡ κατ' ἐπιθυμίαν, οὐκ ἐξ ἀνάγ-
κης· τῇ γὰρ ἐπιθυμίᾳ ἡδονὴ ἀκολουθεῖ· τὰ δὲ δι' ἡδονὴν
οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ἔτι ἄλλως τοῦτ' ἂν γένοιτο δῆλον, ὅτι ὁ ἀκρα-
τὴς ἑκὼν πράττει. οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες ἑκόντες ἀδικοῦσιν.

οἱ δὲ ἀκρατεῖς ἄδικοι καὶ ἀδικοῦσιν· ὥστε ὁ ἀκρατὴς ἑκὼν ἂν
πράττοι τὰ κατὰ τὴν ἀκρασίαν. ἀλλὰ πάλιν ἄλλος λόγος ἐναντιοῦ-
ται, ὅς φησιν οὐχ ἑκούσιον εἶναι. ὁ γὰρ ἐγκρατὴς ἑκὼν πράτ-
τει τὰ κατὰ τὴν ἐγκράτειαν· ἐπαινεῖται γάρ· ἐπαινοῦνται δὲ ἐ-
πὶ τοῖς ἑκουσίοις. εἰ δ' ἐστὶ τὸ κατ' ἐπιθυμίαν ἑκούσιον, τὸ παρὰ
τὴν ἐπιθυμίαν ἀκούσιον. ὁ δὲ ἐγκρατὴς παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν
πράττει· ὥστε ὁ ἐγκρατὴς οὐχ ἑκὼν ἂν εἴη ἐγκρατής. ἀλλ' οὐ
δοκεῖ. οὐδ' ἄρα τὸ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἑκούσιόν ἐστι. πά-
λιν δ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν θυμὸν ὁμοίως. οἱ γὰρ αὐτοὶ λόγοι οἵπερ
καὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἁρμόττουσιν, ὥστε ταῦτ' ἀπορίαν
ποιεῖν. ἔστι γὰρ ἀκρατῆ καὶ ἐγκρατῆ ὀργῆς εἶναι. ἔτι
λοιπὴ ἐστὶ τῶν ὀρέξεων ὧν διειλόμεθα ἡ βούλησις, πρὸς τὸ
ἐπισκέψασθαι εἰ ἐστὶν ἑκούσιον. ἀλλὰ μὴν οἵ γε ἀκρατεῖς
ἐφ' ἃ ὁρμῶσι, τέως βούλονται. πράττουσιν ἄρα οἱ ἀκρα-
τεῖς τὰ φαῦλα βουλόμενοι. ἑκὼν δέ γε οὐθεὶς τὰ κακὰ εἰδὼς πράτ-
τει ὅτι κακά ἐστιν. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος ἀναιρεῖ ἀκρασίαν καὶ τὸν ἀκρατῆ.
εἰ γὰρ μὴ ἑκών, οὐ ψεκτός. ἀλλ' ἔστιν ὁ ἀκρατὴς ψεκτός. ἑ-
κὼν ἄρα. ἡ ἄρα βούλησις ἑκούσιον. ἐπεὶ οὖν λόγοι τινὲς ἐναν-
τιοῦσθαι φαίνονται, σαφέστερον λεκτέον περὶ τοῦ ἑκουσίου.
πρότερον δ' ἴσως καὶ λεκτέον, περὶ βίας καὶ ὑπὲρ ἀνάγ-
κης. ἡ μὲν γὰρ βία ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις. ἑκάστοις γάρ ἐστι
τῶν ἀψύχων οἰκεῖος τόπος ἀποδεδομένος· τῷ μὲν πυρὶ ὁ ἄνω,
τῇ δὲ γῇ ὁ κάτω. ἔστι μέντοι βιάσασθαι καὶ τὸν λίθον ἄνω φέ-
ρεσθαι, καὶ τὸ πῦρ κάτω. ἔστι δὲ καὶ τὸ ζῷον βιάσασθαι. οἷον

ἐπὶ τῶν ἐνίνδοις· ἀμφότερα καὶ θεωρούμενα· οὐκ ἄρα τοῦ
δοκεῖν ἡ διάνοια ἐστὶν ἡ θεωρητική· ἔστιν οὖν καθ' ἕκαστον τούτων ἡ
δὲ ἐνέργεια ἡ θεωρητική· τοιαῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ πινόμενα· ἅπερ
καὶ ὄνειρον ἀλλομένων τινῶν τοιούτων ἐναντία ἡ θεωρητική·
ἔστιν οὖν ὡς περὶ μὲν ἐκείνων ἐλέχθη ἡ θεωρητική· τὸ
τέλος ἄρα θῶμεν καὶ οὗτοι τέλος· καὶ τῶν συμβάλλων ἡμῖν
τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων· τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη καὶ πῶς
λογισθείη ἂν ἕτερον βουλευτόν· ἢ οὐδέν· ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ
σκεπτέον καὶ βουλευτέον πότερον οὕτως ἔχει ἢ ἄλλως·
οἷον καθ' ὁμοίωσιν καὶ ἀνισωτικὴ καὶ ὅλως πολλαχῶς
λεγομένων· αὐτοῦ δὲ τοῦ διανοηθῆναι· τὸ δὲ καλὰ θεω
ρητὸν ὧν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινα· οὐδὲ πράξεως ἀνθρωπίνης
πρός· ἀμείνω δὲ θεωρητὸν ἑκάστου· ἀεὶ γὰρ θεωρούμενα
θεωρητὰ ἦν βουλευτὰ ἀνθρώπῳ· ἑκάστῳ· φαίνοιτο δέ
τινες ὁλίγοι καὶ τῶν νομοθετῶν ὅσοι εἰδυνάμενοι ἐπουσίου μὲν
ἐπιθεωρεῖν ἕτερον οὐ· ἐλάττοις ἢ ἡμᾶς ἐοικότες
σίοις ἢ τοῖς καλὰ θεωρεῖν μὴ δυνάμενοι· ἐστὶν οὖν ἡ θεω
ρητικὴ τοῖς θεκτοῖς καὶ τοιούτοις ἐνοῖς ἐφ' ἅπαξ τι καὶ τὸ
ἔχειν μὲν τὸ ἄμεμπτα· μὴ οὕτως ἢ μὲν οὕτως· μὴ ἐνοῖς εἶναι ἐνδεῖ·
τὸ δὲ διανοεῖσθαι οὐχ ἅπλοῦν ἐστιν· ἐνέργειαι γάρ εἰσιν

ἡ τοῦ τοιούτου τοῦτο
ἀεὶ ἐξεῖον

διανοητικὴ ἐνέργεια τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν· καὶ ὡς
διανοεῖται ὅτι φρονήσεως ἢ ἐπιστήμης ὀρθῶς ἔχειν ἕξις ἐστὶν· ἐν ᾗ οὐ
τοιούτοις ἐπὶ πᾶσι μὴ χρῆσθαι ὡς ἐσκεμμένως ἐλέγομεν· τὸ δὲ διανοεῖ
σθαι τοῖς θεκτοῖς ἐνοῖς ἡ θεωρητικὴ ἕξις· οὐχ οὕτως· οὐδὲ μὴν
ἀεὶ ὡς ἐσκέμμεθα· ἀμείνω δὲ ἑκάστου τὸ διανοεῖσθαι τοῦτο ἕξεως· ὅτι
οὐκέτι ἀνθρώπως· ἀλλ' ὅτι βέλτιον οὕτως ἔχειν ὧν τὸ ἐπιστητὸν ἢ τῶν ἐν
τῷ τοιούτῳ φαίνοιτ' ἂν βέλτιον ἕκαστον· ἔστω τοίνυν θεωρητικὴ
ἡμῖν· διὸ δὴ ἐν τοῖς τοιούτοις ὁ βουλευόμενος καὶ ἐστὶ τὸ ὡς
δεῖ· εἰ δὲ ἄλλως ἐστὶ σκεπτέον οὐ· οὐθὲν δὲ βουλεύεται ὡς δεῖ
μεταβαῖνον ὄνομα ἀφ' ἡμῶν ὅτι ἐσκέμμεθα ὡς ἐσκεμμένως ἐλέ
γομεν· ἢ οὖν ἀμφότερα ἢ ἀμφότερα· ἐν τῇ ἐπιστήμῃ· ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιστήμῃ
φρονήσεως· ἐνοῖς ἄρα μὲν ἐστὶν ἃ μὴ ἐνδέχεται ἐν τῇ διανοεῖσθαι· οὔτε
βουλεύεσθαι· ἀλλ' ἐνοῖς ἃ διανοούμεθ' ἂν ὡς δεῖ·
ἐνδεχόμενα ἁμαρτεῖν· ἐστὶ δὲ ἐν τοῖς θεκτοῖς τὰ οὐδέτερα· καὶ ἐν
οἷς διττὰ καὶ ἁμαρτεῖν· ἁμαρτάνομεν οὖν ἐν τοῖς θεκτοῖς μὴ
ἐν τοῖς καθ' ἃ τὰς ἀρετάς· ὁμοίως γὰρ ἀφ' ἑκάστης ἕξομεν ἁμαρ
τάνομεν ἐν ταῖς ἀφυσικῴδεσι· ἐστὶ γὰρ καὶ ἐνέλλιψις καὶ
ἐν ὑπερβολῇ ἁμαρτία· ἐφ' ἑκάτερα δὲ τούτων φερόμεθ' ἀδύ
νατον καὶ λῦσαι· διὰ μὲν γὰρ τὴν δυνατὰ φαῦλα θεκτὸν·
διὰ δὲ τὴν λῦσαι τὰ καλὰ φεύγομεν· ὅτι δ' ἔστιν ἁμαρτία
οὕτως φαῦλα θεκτὰ· οἷ τὰ ὄντα· οὐκ ἀμφισβητοῦσιν ἐπὶ
τοῖς σοφοῖς· ἢ ἰδεῖν· οὐδὲ τὴν ἀκοῦσαι οὐθὲν ἀμφισβητοῦσιν· ὁμοί
ως δὲ οὐδὲ βουλεύομεθ' ἑτέρου δεῖ ἀκουσαι τὴν ἀκοῦσαι· ἢ ἰδεῖν·
ἢ δὲ διάνοια οὕτω τοῦτο ἔχει· ἀμφισβητοῦσι δὲ θεκτὸν ἐνίοις

ἄλλα· διὰ τοῦτο βουλεύεσθαι ἐνίοις δοκεῖ ἡ ἀρετή· ἐστι οὖν
ἁμαρτία καὶ τὰ μὴ ἐν τέλει τῶν μαθημάτων· οὐ γὰρ τὰ τέλη τῶν μαθημάτων
ἀγαθὰ τὰ πρὸς τὸ τέλος· οἷον πότερον ἀναθὸν τὸ συρίττειν ὅλως μαθεῖν ἢ
οὔ· μᾶλλον δ' οὖν τοῖς ἐντεῦθεν οὖσιν ὅσοι φασὶ δεῖν ἡδονὴν καὶ λύπην
τὴν μὲν γὰρ φεύγομεν τὴν δὲ αἱρούμεθα· ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφοῖν
τὰ ἐναντία καὶ ὡς· λοιπὸν ἐστί τινος ἕνεκα ἡ ἀρετὴ ἡ ζητουμένη
πότερον οὖν τῶν τέλων· ἢ τῶν πρὸς τὸ τέλος οἷον πότερον
καλοῦ ἢ τοῦ θεοῦ τὸ καλόν· ἆρ' οὖν ἡ ἐπιστήμη πότερον
τῆς οἰκοδομικῆς ἐστὶν ἐπιστήμης τὸ τέλος καλῶς θεωρεῖν ἢ
τῶν θεοῖς τὸ τέλος ἰδεῖν· δῆλον γὰρ τοῦτο καλῶς θεωρεῖ οἷς ἂν
οἰκεῖα ποιήσαι, καὶ τὰ θεοῖς τέλος οὐκ ἄλλος τις εἰρήσει
καὶ θεοειδὴ οἰκοδομήν· ὅμοιος δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων
ὥστε καὶ ἡ ἀρετὴ οὐ τῶν τέλων· ἀλλὰ τῶν πρὸς τὸ τέλος
καὶ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἕξις ἡ ἀφ' ἧς εὖ ἔχομεν καὶ εὖ πράττομεν
ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς θεωρητικοῖς καὶ πρακτικοῖς· οὐθὲν οὖν ζητεῖ
τῆς ἀρετῆς εἶναι· ἐπαφροδισιάζειν γὰρ ἐνίοις καὶ πλουτεῖν
καὶ τοῖς ἀρίστοις εἶναι· ἐνίοις δὲ καὶ τὸ ὑγιεῖ εἶναι
ἕκαστον δὲ ἁπλῶς τοιοῦτον ἐστὶν οἷον ἀγαθὸν εἶναι· οὐθὲν οὖν ζητεῖ
τῆς ἀρετῆς εἶναι· ἐπαφροδισιάζειν γὰρ ἐνίοις καὶ πλουτεῖν
καὶ τοῖς ἀρίστοις εἶναι· καὶ τοῦτο οὐκ ἐνίοις μᾶλλον τοῖς
τοῦτο ἐστὶ· τὸ δὲ τέλος οὐ τοιοῦτον οἷον ἀγαθὸν εἶναι
ἕκαστον· ἀλλὰ καλὸν τὸ σπουδαῖον εἶναι· ὥστε καλὸν ὡς ἁπλῶς
τῆς ἀρετῆς· ἔοικε δὲ καὶ ἡδὺ εἶναι τὸ τοῦ τέλους τυγχάνειν

ἕξις· ἀλλὰ μᾶλλον ἡ τῶν θεοῖς τὸ τέλος· ὅρος δὲ τοῦ ἐστὶ τοιοῦτον
καλοῦ· τοῦτο οὖν ἀρετή ἐστιν ἀρετὴ ἕξις μεμιγμένη μετὰ λόγου
ἔστι δὲ καὶ ὧδε τοῦ αὐτοῦ· ὅλως τε δὴ φανερὸν ἄρα· ἴσως γὰρ
ἀνάγραφοι μᾶλλον ἄν τις ἀρέσαι μιμούμενος· ὅμως δὲ πάντα συνελεῖν
μᾶλλον ἐστὶ τοῦ φρονίμου τὰ ἐσχατα μιμεῖσθαι· διὰ τοῦτο οὖν
τέλειος τὸν ἐνάρετον ἀνδρα μιμεῖσθαι· διὰ τοῦτο οὖν ὅλως ἐστὶ τοῦ
τρόπου μὴ ἐλέγομεν τὸν ἐνάρετον ἀνδρα ἀνεμπόδιστον ἄγειν
τὸν μὲν δὴ κατὰ ἕξιν ἐνέργειαν τοῦτο ἢ ἀρετὴν ἀποδοτέον
ὡς ἀναλλοίωτον· ἀλλὰ νῦν οὐκ ἐνέργειαν τοῦτο ἢ ἀρετὴν ἀποδοτέον
τοῦτο· ὅμοιον τὴν ἐνέργειαν τῆς ὄψεως ἐλπὶς ὄψιν εἶναι· οἱ γὰρ ἄμοιρον
ἀμοιρὶ καὶ ἀγύμναστον θεωροῦντες, μείνοι οὐν εὐπόνου θεάτην·
διὸ τὸ μὲν δυνατὸν ἢ οὐκ ἀναλλοίωτον ἐστὶν ἐνέργειαν θεοφιλῆ
εἶναι· ἐπεὶ δὲ καὶ ἡδὺ μᾶλλον ἐστὶ τοῦ μὴ ἡδέος· ἡμᾶς μὲν
οὐδὲν ἧττον ἐστὶ τοιοῦτος· οἷον ἐπὶ μὴ ἐστὶ φοβερὰ θεοῦ ἐστὶ
ἢ ἄλλο τι τῶν φοβερῶν φοβερώτερον· οὐκ ἀνδρεῖος· ἡμᾶς μὲν

: τῶν ἀρετῶν

νόμενός τις· ἐν φόβοις ἄρα καὶ θάρρεσιν ἐστὶν ὁ ἀνδρεῖος τοῖς
κατ' αὐτούς· λέγω δ' οἷον ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἢ οἱ πάντες, ὁ ἐν
τούτοις ὢν θαρραλέος, οὗτος ἀνδρεῖος· τούτων τίνα διωρισμένων
σκεπτέον ἂν εἴη· ἔστι γὰρ καὶ τὰ πολλὰ ἃ ποιεῖ ἀνδρείους· οὐ πάντως
ὁ ἀνδρεῖος· ἔστι γὰρ καὶ κατ' ἐμπειρίαν τις ἀνδρεῖος, οἷον οἱ στρα-
τιῶται· οὗτοι γὰρ οἴδασιν δι' ἐμπειρίαν ὅτι ἐν τοιούτῳ τόπῳ ἢ ἐν
τοιούτῳ καιρῷ ἢ οὕτως ἔχουσι ἀδύνατόν τι παθεῖν· ὁ δὲ ταῦτ'
εἰδὼς καὶ διὰ ταῦτα ὑπομένων τοὺς πολεμίους οὐκ ἀνδρεῖος· ἐὰν
γὰρ τούτων μηδὲν ὑπάρχῃ, οὐχ ὑπομενεῖ· διὸ τοὺς δι' ἐμπειρίαν
οὐ φατέον ἀνδρείους· οὐδὲ Σωκράτης ὀρθῶς ἔλεγεν ἐπιστήμην
φάσκων εἶναι τὴν ἀνδρείαν· ἡ γὰρ ἐπιστήμη δι' ἐθισμοῦ τὸ ἔθος
περιλαβοῦσα ... ἔστι μέν τινες· τοὺς δὲ δι' ἐμπειρίαν ὑπο-
μένοντας οὐ φαμὲν ἀνδρείους εἶναι· οὐκ ἄρα ἡ ἀνδρεία ἐπιστήμη
ἂν εἴη· πάλιν δ' αὖ εἰσὶν οἱ ἀνδρεῖοι ἐκ τοῦ ἐναντίου τῆς ἐμπει-
ρίας· οἱ γὰρ ἄπειροι τῶν ἐκβησομένων οὐ φοβοῦνται διὰ τὴν ἀ-
πειρίαν· οὐδὲ δὴ οὐδὲ τούτους φατέον ἀνδρείους· εἰσὶ δὲ
ἄλλοι δοκοῦντες ἀνδρεῖοι εἶναι διὰ τὰ πάθη, οἷον οἱ ἐρῶντες
καὶ οἱ ἐνθουσιάζοντες· οὐδὲ δὴ τούτους φατέον ἀνδρείους εἶναι·
ἐὰν γὰρ αὐτῶν τὸ πάθος ἀφαιρεθῇ, οὐκέτι εἰσὶν ἀνδρεῖοι·
δεῖ δὲ τὸν ἀνδρεῖον ἀεὶ εἶναι ἀνδρεῖον· διὸ οὐδὲ τὰ θηρία,
οἷον τοὺς ὗς, οὐκ ἄν τις εἴποι ἀνδρείους διὰ τὸ ἀμύνεσθαι, ἐπει-
δὰν πληγέντες λυπηθῶσιν· οὐδὲ δεῖ τὸν ἀνδρεῖον διὰ πάθος
εἶναι ἀνδρεῖον· ἄλλη γὰρ ἐστὶν ἀνδρεία καὶ δοκεῖ πολιτικὴ δοκοῦσα
εἶναι· οἱ γὰρ δι' αἰσχύνην τὴν πρὸς τοὺς πολίτας ὑπομένοντες

τοὺς κινδύνους, καὶ δοκοῦσιν ἀνδρεῖοι εἶναι· σημεῖον δὲ τούτου·
Καὶ γὰρ Ὅμηρος πεποίηκε τὸν Ἕκτορα λέγοντα· Πουλυ-
δάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει· διὸ οἴεται δεῖν μα-
χέσθαι· οὐδὲ δὴ ταύτην τοιαύτην φατέον εἶναι· ὁ γὰρ αὐτὸς ἐφ' ἑκά-
στου τούτων ὁρισμὸς ἁρμόσει· οὗ γὰρ ἀφαιρουμένου μὴ διαμέ-
νει ἡ ἀνδρεία, οὐκ ἂν εἴη ἔτι ἀνδρεῖος· ἂν οὖν τὴν αἰσχύνην
ἀφέλω, δι' ἣν ἦν ἀνδρεῖος, οὐκέτι ἔσται ἀνδρεῖος· ἔτι
καὶ ἄλλως εἰσὶν ἀνδρεῖοι δοκοῦντες εἶναι, οἱ δι' ἐλπίδα καὶ προσδο-
κίαν ἀγαθοῦ· οὐδὲ δὴ τούτους φατέον εἶναι ἀνδρείους, ἐπειδὴ ἄ-
τοπον καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνδρείους λέγειν ἃ τοῦτον ἔχει τὸν τρό-
πον· οὐδένα οὖν τῶν τοιούτων ἀνδρεῖον θετέον εἶναι· τὸν ὁποῖον ἀν-
δρεῖον, καὶ τίς ὁ ἀνδρεῖος σκεπτέον· ὡς ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν, ὁ
διὰ μηδὲν τῶν προειρημένων ἀνδρεῖος ὤν, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν
αὐτὸ εἶναι καλόν, καὶ τοῦτο ποιῶν καὶ παρόντος τινὸς καὶ μή· οὐδὲ
δὴ πάντῃ τελέως ἄνευ πάθους καὶ ὁρμῆς ἐστὶ δεῖ ἡ ἀνδρεία·
δεῖ δὲ τὴν ὁρμὴν γενέσθαι ἀπὸ τοῦ λόγου καὶ διὰ τὸ καλόν· ὁ δὴ ὁρ-
μῇ διὰ λόγον ἕνεκα τοῦ καλοῦ ἐπὶ τὸν κίνδυνον ἰών, ἄφο-
βος ὢν περὶ ταῦτα, οὗτος ἀνδρεῖος, καὶ ἡ ἀνδρεία περὶ ταῦτα·
ἄφοβος δὲ οὐχ οὕτως συμβαίνει τὸν ἀνδρεῖον, ὥστε ὅλως
μὴ φοβεῖσθαι· ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος οὐκ ἀνδρεῖος, ὁ ὅλως μηδὲν
ἐπιφοβερόν· οὕτω μὲν γὰρ ὁ λίθος ἂν εἴη καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἄψυχα ἀν-
δρεῖα· ἀλλὰ δεῖ φοβεῖσθαι μέν, ὑπομένειν δέ· εἰ γὰρ ἂν μὴ
φοβούμενος ὑπομένοι, οὐκ ἂν εἴη ἀνδρεῖος· ἔτι δὲ καθὼς
ἐπάνω διειλόμεθα, περὶ φόβους καὶ κινδύνους οὐ πάν-

κίνδυνον

ἀγαθὰ τοιαῦτα ἂν αἱρετικὸς ἔστης οὖσι. ἔτι δ' οὐδ' ἐν τῷ τυχόντι καιρῷ ἀπο-
τυχεῖν. ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ φόβοι καὶ οἱ κίνδυνοι πλησίον εἰσίν.
εἰ γάρ τις τοῦ εἰς δέκατον ἔτος θανάτου μὴ φοβεῖται, οὔπω ἀν-
δρεῖος. ἔνιοι γὰρ θαρροῦσι διὰ τὸ μακρὰν ἀπέχειν. ἀλλὰ
πλησίον γενομένου ἀποθνήσκουσι τῷ δέει. ἡ μὲν οὖν ἀνδρεί-
α καὶ ὁ ἀνδρεῖος τοιοῦτος. Σωφροσύνη δ' ἐστὶ μεσότης ἀκολα-
σίας καὶ ἀναισθησίας τῆς περὶ τὰς ἡδονάς. ἔστι γὰρ ἡ σωφρο-
σύνη καὶ ἁπλῶς πᾶσα ἀρετὴ ἕξις ἡ βελτίστη. ἡ δὲ βελ-
τίστη ἕξις τοῦ βελτίστου ἐστί. βέλτιστον δὲ τῆς ὑπερβολῆς
καὶ τῆς ἐνδείας τὸ μέσον. κατ' ἀμφότερα γάρ εἰσι ψεκτοί, καὶ
καθ' ὑπερβολὴν καὶ κατ' ἔνδειαν. ὥστ' ἐπείπερ τὸ μέσον
βέλτιστον, ἡ σωφροσύνη μεσότης τις ἂν εἴη ἀκολασίας καὶ
ἀναισθησίας. ἔστι δ' ἡ σωφροσύνη περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας.
οὐ πάσας δὲ οὐδὲ τὰς περὶ πάντα. οὐ γὰρ εἴ τις ἥδεται θε-
ωρῶν γραφὴν ἢ ἀνδριάντα ἤ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, καὶ
διὰ τοῦτο ἀκόλαστος. ὁμοίως δὲ οὐδὲ περὶ ἀκοὴν οὐδ' ὀσ-
φρήσεως. ἀλλ' ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἁφὴν καὶ γεῦσιν. οὐ
δὴ περὶ ταύτας ἁπλῶς ὁ σώφρων ἔσται οὕτως ἔχων. ὥστε ὑπὸ
μηδεμιᾶς τῶν τοιούτων ἡδονῶν μηθὲν πάσχειν. ὁ μὲν γὰρ
τοιοῦτος ἀναίσθητος. ἀλλ' ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. ὥστε
ἐπὶ ὑπερβολὴν αὐτῶν ἀπολαύων τἆλλα πάντα πάρερ-
γα. καὶ αὐτὸ τοῦτο ἢ δι' αἰδῶ ἢ δι' ἄλλο τι ἕνεκα, ἢ μᾶλλον
πράττοντα σώφρονα. ὅτε γὰρ τῶν τοιούτων ἡδονῶν
τῆς ὑπερβολῆς ἀπέχεται ἢ διὰ φόβον ἢ δι' ἄλλο τι τοι-

ούτων, οὐ σώφρων. οὐδὲ γὰρ τὰ ἄλλα ζῷα λέγομεν εἶναι σώ-
φρονα ἀλλ' ἢ ἀνθρώπου. διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν αὐτοῖς λόγον, ᾧ δοκιμά-
ζοντες τὸ καλὸν αἱροῦνται. πᾶσα γὰρ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ ἐστι προαι-
ρετική ἐστιν. ὥστ' εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη περὶ ἡδονὰς καὶ
λύπας, καὶ ταύτας τὰς ἐν ἁφῇ καὶ γεύσει γινομένας. ἐχόμενον
δ' ἂν εἴη τούτου λέγειν περὶ πρᾳότητος, τί ἐστι καὶ ἐν τίσιν. ἔ-
στι μὲν οὖν ἡ πρᾳότης ἀνὰ μέσον ὀργιλότητος καὶ ἀοργησίας.
Καθόλου δὲ δὴ καὶ αἱ ἀρεταὶ μεσότητές τινες εἶναι.
ὅτι δέ εἰσι μεσότητες, ἢ οὕτως ἂν ἴσοιμεν. εἰ γὰρ ἔστιν ἡ με-
σότης τὸ βέλτιστον, ἡ δὲ ἀρετὴ ἐστὶν ἡ βελτίστη ἕξις, βέλ-
τιστον δέ ἐστι τὸ μέσον, ἡ ἀρετὴ ἂν εἴη τὸ μέσον. δῆλον δ' ἔσται
μᾶλλον καθ' ἕκαστον σκοποῦσιν. ἐπεὶ γάρ ἐστιν ὀργίλος
ὁ πάντα τινὰ πάντως ἐπὶ πλέον ὀργιζόμενος καὶ ψεκτὸς ὁ
τοιοῦτος. οὔτε γὰρ παντί δεῖ ὀργίζεσθαι οὔτ' ἐπὶ πᾶσιν
οὔτε πάντως καὶ ἀεί. οὐδ' αὖ πάλιν οὕτως ἔχειν δεῖ, ὥστε
μηδενὶ μηδέποτε. καὶ γὰρ οὗτος ψεκτὸς ἀνάλγητος δὲ
ὤν. ἐπεὶ οὖν ψεκτὸς ὁ κατὰ τὴν ὑπερβολὴν ψεκτὸς καὶ ὁ κα-
τὰ τὴν ἔλλειψιν, ὁ μέσος τούτων ἂν εἴη πρᾶος καὶ ἐπαι-
νετός. οὔτε γὰρ ὁ ἐλλείπων τῇ ὀργῇ οὔθ' ὁ ὑπερβάλλων ἐ-
παινετός. ἀλλ' ὁ μέσος ἔχων πρὸς ταῦτα, οὗτος πρᾶος. ἡ
πρᾳότης δὲ τούτων τῶν παθῶν μεσότης ἂν εἴη. ἐλευθεριό-
της δέ ἐστι μεσότης ἀσωτίας καὶ ἀνελευθερίας. ἐπεὶ δὲ περὶ χρή-
ματα τὰ τοιαῦτα πάθη, ὅ τε γὰρ ἄσωτός ἐστιν ὁ ἀναλίσκων
εἰς ἃ μὴ δεῖ, καὶ πλείω ἢ δεῖ, καὶ ὅτε μὴ δεῖ. ὁ δ' ἀνελεύθερος

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν.

ὀρέγεται· ἄλλος ἀπ' ἄλλου· ὁ πολεμικώτατος ἀπὸ τῶν στρατηγημάτων· ὁ δὲ ... λον· οἱ γὰρ καὶ αὐτοὶ ζῶντες ἐπαινοῦνται.

Περὶ δὲ δικαιοσύνης λοιπὸν ἂν εἴη εἰπεῖν· τί ἐστι, καὶ ἐν τίσι, καὶ περὶ τί. πρῶτον οὖν εἰ λάβοιμεν τί ἐστι τὸ δίκαιον· ἔστι δὴ τὸ δίκαιον διττόν, ὧν τὸ μὲν ἐστὶ κατὰ νόμον· δίκαια γὰρ φασὶν εἶναι ἃ ὁ νόμος προστάττει. ὁ δὲ νόμος κελεύει τὰ ἀνδρεῖα πράττειν καὶ τὰ σώφρονα, καὶ ἁπλῶς ἅπαντα ὅσα κατὰ τὰς ἀρετὰς λέγεται. διὸ καὶ φασὶ δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι. εἰ γὰρ δίκαια μέν ἐστιν ἃ ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν, ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ πάσας τὰς ἀρετὰς ὄντα προστάττει, ὁ ἄρα τοῖς κατὰ νόμον ἐμμένων δικαίοις τελείως σπουδαῖος ἔσται· ὥστε ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. ἓν μὲν δή τι δίκαιον ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ περὶ ταῦτα. ἀλλ' οὐ τοῦτο τὸ δίκαιον οὐδὲ τὴν περὶ ταῦτα δικαιοσύνην ζητοῦμεν. κατὰ μὲν γὰρ ταῦτα τὰ δίκαια ἔστι καθ' αὑτὸν ὄντα δίκαιον εἶναι· ὁ γὰρ σώφρων καὶ ὁ ἀνδρεῖος καὶ ὁ ἐγκρατὴς καὶ αὐτὸς καθ' αὑτόν ἐστι τοιοῦτος· ἀλλὰ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἕτερον τοῦ εἰρημένου κατὰ νόμον δικαίου ἕτερόν ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς πρὸς ἕτερον δικαίοις καθ' αὑτὸν εἶναι δίκαιον. τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ ζητοῦμεν δίκαιον, καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν περὶ ταῦτα. ἔστι δὴ τὸ πρὸς ἕτερον δίκαιον ἁπλῶς τὸ ἴσον· τὸ γὰρ ἄδικον ἄνισόν ἐστιν. ὅταν γὰρ τὰ μείζω τῶν ἀγαθῶν αὑτοῖς νέμωσι, τῶν δὲ κακῶν ἐλάττονα, ἄνισον τοῦτ' ἐστί, καὶ οὕτως ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι οἴονται. δῆλον ἄρα ὅτι ἐπεὶ ἡ ἀδικία ἐν ἀνίσοις, ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ δίκαιον

ἐν ἰσότητι συμβολαίων· ὥστε δῆλον ὅτι ἡ δικαιοσύνη μεσότης τις ἂν εἴη ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως καὶ πολλοῦ καὶ ὀλίγου. ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν διὰ τοῦ ἀδικεῖν πλέον ἔχει, ὁ δ' ἀδικούμενος διὰ τὸ ἀδικεῖσθαι ἔλαττον· τὸ δὲ τούτων μέσον δίκαιον· τὸ δὲ μέσον ἴσον. ὥστε τὸ ἴσον τοῦ πλέονος καὶ ἐλάττονος δίκαιον ἂν εἴη, καὶ δίκαιος ὁ τὸ ἴσον βουλόμενος ἔχειν. τὸ δὲ ἴσον ἐν ἐλαχίστοις δυσὶ γίνεται· τὸ ἄρα πρὸς ἕτερον ἴσον εἶναι δίκαιόν ἐστι, καὶ δίκαιος ὁ τοιοῦτος ἂν εἴη. ἐπεὶ οὖν ἡ δικαιοσύνη ἐν δικαίῳ καὶ ἴσῳ καὶ μεσότητι, τὸ μὲν δίκαιον ἔν τισι λέγεται δίκαιον, τὸ δὲ ἴσον ἔν τισιν ἴσον, τὸ δὲ μέσον τισὶ μέσον· ὥσθ' ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ δίκαιον πρός τινας καὶ ἔν τισιν ἔσται. ἐπεὶ οὖν τὸ δίκαιον ἴσον, καὶ τὸ κατὰ ἀναλογίαν ἴσον δίκαιον ἂν εἴη. ἡ δὲ ἀναλογία ἐν τέτταρσι τοὐλάχιστον· ὡς γὰρ τὸ α πρὸς τὸ β, οὕτως τὸ γ πρὸς τὸ δ. οἷον ἀνάλογόν ἐστι τὸν τὰ πολλὰ κεκτημένον πολλὰ εἰσφέρειν, τὸν δὲ τὰ ὀλίγα κεκτημένον ὀλίγα· πάλιν ὁμοίως τὸν μὲν πολλὰ πεπονηκότα πολλὰ λαμβάνειν, τὸν δὲ ὀλίγα πεπονηκότα ὀλίγα λαμβάνειν. ὡς δὲ ἔχει ὁ πεπονηκὼς πρὸς τὸν μὴ πεπονηκότα, οὕτως τὰ πολλὰ πρὸς τὰ ὀλίγα· ὡς δὲ ὁ πεπονηκὼς πρὸς τὰ πολλά, οὕτως ὁ μὴ πεπονηκὼς πρὸς τὰ ὀλίγα. ἔοικε δὲ καὶ ὁ Πλάτων τῇ ἀναλογίᾳ ταύτῃ χρῆσθαι τῇ δικαιοσύνῃ ἐν τῇ Πολιτείᾳ. ὁ μὲν γὰρ γεωργός, φησί, ποιεῖ σῖτον, ὁ δὲ οἰκοδόμος οἰκίαν, ὁ δὲ ὑφάντης ἱμάτιον, ὁ δὲ σκυτοτόμος ὑπόδημα. ὁ μὲν οὖν γεωργὸς τῷ οἰκοδόμῳ σῖτον δίδωσιν, ὁ δ' οἰκοδόμος τῷ γεωργῷ οἰκίαν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὕτως ἔχουσιν· ὥστε τὰ πρὸς αὐτοὺς

ἀντικατάστασιν τῶν ἐν τοῖς ὑστέροις. ἐστὶ δὲ ἀνάλογον
τοιαύτη. ὡς γὰρ οἰκία ἐστὶν οἰκοδόμημα, οὕτως οἰκία οἰκοδόμημα
ὡρῶν. ὁμοίως δὲ καὶ πολίτης ἐστὶν ὁ τῶν ἐν τῇ πόλει
ἀνθρώπων καὶ ὁ ἐλεύθερος ὁ τῶν ἐλευθέρων. ὅσα μὲν οὖν
τῶν πολιτῶν ὡς τοιούτων ἐστὶ τὸ ὄνομα, οὐ ταὐτὸν ἔστιν
ἐν πάσαις ταῖς πολιτείαις· ὅσα δὲ οὐκ ἔστιν ἄνευ τούτου
μηδὲ εἶναι. καὶ τί μάρτυρος δεῖ τοῦ τοὺς ἀνόμους
τῶν ἐσχάτων εἶναι δεσπότας; ἐπὰν γὰρ ἐπὶ τοιούτους
ἀφίκηται καιρούς, ἐν οἷς ἀνάγκη τοὺς ἐλευθέρους
ἄρχειν διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν ἀρίστων, οὐκ ἔστιν ἄνευ
ὀλιγαρχίας πόλις· ἐν οἷς δὲ καὶ τοῦτο ἐκλείπει, ἐν
ἐκείνοις ἤδη καὶ τὸ τῆς δημοκρατίας ὄνομα ἐκλείπει·
ἐν γὰρ τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλάττω τὰ ἐπιτάττειν
ἀναγκαῖα καὶ μᾶλλον ἔστιν ἄρχειν κατὰ νόμους
ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις· ἐν δὲ τοῖς χείροσιν οὐδὲν ἔτι
κωλύει τὸν ἐν τῇ πόλει πάντα ποιεῖν ὅ τι ἂν
βούληται· ὃ καλεῖται μάλιστα δημοκρατία. ἔστι
δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων εἴδη τῶν πολιτειῶν ὡσαύτως
ἔχοντα πρὸς ἄλληλα· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀρίστοις
ὀλιγίστη ἐστὶν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία· ἐν δὲ τοῖς
χείροσιν ἐλάττων ἐστὶν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία
ἢ ἐν τοῖς ἀρίστοις· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν
ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία μεγίστη· ὁ γὰρ ἐν τῇ
δημοκρατίᾳ πολίτης ἐστὶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις
καὶ κύριος τῆς πολιτείας ἐστίν. ἐπὶ τοσοῦτον
γὰρ ἐπιδίδωσιν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία ὅσον
οὐδὲ τὸ τῆς ἀναγκαίας ἐστὶν ὑπάρχειν· ἐν
γὰρ τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλάττω τὰ ἐπιτάττειν
ἀναγκαῖα καὶ μᾶλλον ἔστιν ἄρχειν κατὰ νόμους
ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις· ἐν δὲ τοῖς χείροσιν οὐδὲν ἔτι
κωλύει τὸν ἐν τῇ πόλει πάντα ποιεῖν ὅ τι ἂν
βούληται· ὃ καλεῖται μάλιστα δημοκρατία. ἔστι
δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων εἴδη τῶν πολιτειῶν ὡσαύτως
ἔχοντα πρὸς ἄλληλα· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀρίστοις
ὀλιγίστη ἐστὶν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία· ἐν δὲ τοῖς
χείροσιν ἐλάττων ἐστὶν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία
ἢ ἐν τοῖς ἀρίστοις· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν
ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία μεγίστη· ὁ γὰρ ἐν τῇ
δημοκρατίᾳ πολίτης ἐστὶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις
καὶ κύριος τῆς πολιτείας ἐστίν. ἐπὶ τοσοῦτον
γὰρ ἐπιδίδωσιν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία ὅσον
οὐδὲ τὸ τῆς ἀναγκαίας ἐστὶν ὑπάρχειν· ὁ οἰκέτης
γὰρ ἐν ταῖς ἀριστοκρατίαις καὶ ὁ ἐλεύθερος οὐκ ἔστιν
γένους· ἀνάγκη γὰρ πολλαχοῦ. ἡ γὰρ οἰκία πᾶσα
ἐν τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλάττω· ὁ γὰρ οἰκέτης
ἐν τοῖς ἀρίστοις οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος· ὁ δὲ ἐλεύθερος
ἐν τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλεύθερος. οὐ γὰρ ἔστιν
ἀνθρώπου ἀρετὴ ἐλευθέρου ἄνευ τοῦ καὶ τὸν
βίον ἐλεύθερον εἶναι. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις
ἐστὶν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία μεγίστη· ὁ γὰρ ἐν τῇ
δημοκρατίᾳ πολίτης ἐστὶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις
καὶ κύριος τῆς πολιτείας ἐστίν. ἐπὶ τοσοῦτον
γὰρ ἐπιδίδωσιν ἡ τοῦ πολίτου ἐξουσία ὅσον
οὐδὲ τὸ τῆς ἀναγκαίας ἐστὶν ὑπάρχειν· ὁ οἰκέτης
γὰρ ἐν ταῖς ἀριστοκρατίαις καὶ ὁ ἐλεύθερος οὐκ ἔστιν
γένους· ἀνάγκη γὰρ πολλαχοῦ. ἡ γὰρ οἰκία πᾶσα
ἐν τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλάττω· ὁ γὰρ οἰκέτης
ἐν τοῖς ἀρίστοις οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος· ὁ δὲ ἐλεύθερος
ἐν τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλεύθερος. οὐ γὰρ ἔστιν
ἀνθρώπου ἀρετὴ ἐλευθέρου ἄνευ τοῦ καὶ τὸν
βίον ἐλεύθερον εἶναι. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις

ἢ ἐλευθέρου πρὸς ἐλεύθερον ὄψη. οὐ γὰρ δημοκρατία ἐστὶν
ἡ τοιαύτη ἀλλ' ὀλιγαρχία. ἀπορία δὲ καὶ τοῦτο μόνον ἆρα
πολλὰ τὰ τοιαῦτα ἀκολουθήσωσι τοῖς ἀρίστοις. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ
βέλτιστος ἢ δημοκρατία ἐστὶν ἢ ὀλιγαρχία. ἀδικεῖ δὲ καὶ πλεονεκτεῖ
μάλιστα ἐν τοῖς ἀρίστοις. ἆρα οὖν ἐστὶν ἐν τοῖς ἀρίστοις
ἢ ἐν τοῖς χείροσιν ἡ δημοκρατία; ἐν τοῖς χείροσιν ἐστὶν
ἐν οἷς ἂν ὑπάρχῃ καὶ ἡ ὀλιγαρχία· ἐν γὰρ τοῖς ἀρίστοις
ὀλιγαρχία ἐστὶν ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος ὁ
πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐν οἷς
καὶ ἡ δημοκρατία ἐστίν· ἐν οἷς γὰρ οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος,
ἐν τούτοις ὀλιγαρχία ἐστίν. ἐν οἷς δὲ μάλιστ' ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. τοῦτο δὲ μάλιστ' ἐστὶν ἐν τοῖς
μικροῖς πόλεσιν. ἐν οἷς γὰρ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ πολιτικοὶ τοῦ
πλήθους, ἐν τούτοις ὀλιγαρχία ἐστίν· ἐν οἷς δὲ πολλοί εἰσιν
οἱ πολιτικοὶ τοῦ πλήθους, ἐν τούτοις δημοκρατία ἐστίν·
ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης
ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις
ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς
ἀρίστοις ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου.
ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης
ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἀρίστοις
ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου.
ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης
ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἀρίστοις
ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου.
ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης
ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἀρίστοις
ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου.
ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης
ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἀρίστοις
ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου.
ἐν δὲ τοῖς χείροσιν ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης
ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ἐλεύθερος
ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου. ἐν δὲ τοῖς ἀρίστοις
ἐστὶν ἐλεύθερος ὁ πολίτης ὁ τοῦ δήμου.

ἀλλὰ ἄλογα καὶ μὴ νοῦν ἔχοντα αἴτια πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀδικουμένους
οὐκ ἄδικοι· ἐπεὶ δὴ πρῶτον τὰ ἄλογα καὶ φυσικὰ οἷον τὰ θηρία καὶ τὰ
οὖν τὰ τοιαῦτα ἀδικοῦσιν· ἀλλὰ ἐν τούτοις ἄλογα φυσικὰ οὐ
θρ. οὐ ποιεῖ δίκην τὸν ἀδικοῦντα ἄνθρωπον ἄλογα· ἀδρὰ μὴν
αἰτίαι οὖν ἀδικοῦντα· τὰς δὲ ἄλογα οὐκ οἶδε μὴ τιμωρεῖσθαι
ἀλλὰ λέγουσι· ἐπεὶ δὲ ὁ νόμος οὐκ ἀδικεῖ ἀδικοῦντας· πότερον ἐκόντας
ἀδικεῖ ἢ οὔ· δίκαιον, ἵνα μὴ ἀδικῶσι, τοὺς μὴ ἐκόντας
ἀδικοῦντας ἀδικεῖ· ἐκόντες δὲ οὐκ ἀδικοῦσιν ἐκόντες· πότερον ἐκόντας
ὥστε οὐδενὸς ὅτου οὐκ ἀδικοῦσι ἐκόντες· οὐδὲν ἄρα ἀδικοῦσιν
βλαβερὸν ἔστω· τὸ γὰρ ἀδικεῖν βλαβερὸν ἐστιν· καὶ
ἀλλ' ὅτι τινὲς οἱ δὲ αὐτοὺς τῇ συνεχείᾳ· τὸ ἐλαττοῦν τὴν συνεχείαν
ὥστε ἀεὶ τὴν συνεχείαν ἀδικεῖ· τὸ ἐλαττοῦν τὴν ἀδικεῖν
στιν· ἐλαττοῦν δὲ ἐκὼν ἐστὶ· ἑκὼν ἄρα φθορὰν ἀδικεῖ· ἀλλὰ
τεῦθεν δῆλον τὸ μὴ ὅτι οὐ ἑκών· τοιοῦτος δὲ ὁ ἐλαττοῦν
ζῶντες ἀδικεῖν τὸν θεόν· ἀτιμία· ἡ ἔστω· ἀδόξαν·
σειλίαν· ἀτιμάζοι ὧν τοιοῦτον· ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν θεὸν
ἀνθρώπου τοῦ ἐστί· οὐκέτι ἀδικεῖ· ἀδικεῖ μὲν ἀδικεῖ· ὅτι τὴν
οἷον ἐλαττοῦν ἐμὲ ζῶντες καὶ ἀδικοῦμενοι, ἂν οὐκ ἐθέλω
ζῶν οὗτος· κἂν ὡς τί ἐστιν· μὴ σε μᾶλλον ἐστὶ ἐμοῦ τοῦτο·
ὅτι φασὶν ἐμοὶ ὀνόματι ὀνομάζουσι κἂν λάβω· ἀλλὰ ἐστὶν
τῶν σεισμῶν τὴν ὑπὸ τῶν ἀέλλων· ἀδικοῦμαι δὲ ἐγὼ οὐδὲν ὑπὸ τοῦ
μὴ· ἐστὶ δὲ τὸ τῆς ἀδικήματος ἐμὲ σε μᾶλλον· ἐστὶ δὲ τοῦτο
σε μᾶλλον· ὅλως οὐκ ἂν ἀδικοῖτο, οὕτως ἐλαττοῦμαι· ἐστὶ
λεῖ μὲν ἀδικοῦντας, οὐ μὴν ἐκόντες ἀδικοῦσι· τοῖς δὲ τῶν

Καὶ τοιοῦτοι οὗτοι λόγοι, ὁ δὲ τὸ μὴ ἁμαρτάνοις λόγος τοῦ
ὁ δὲ ἁμαρτάνας βλαβερὸς ἑαυτοῦ τὰ φαῦλα πρακτέα τῶν· καὶ
ἐκὼν ἐστὶ ταῦτα πρακτέα· βλαβερὰ ἄρα αὐτὸς αὑτοῦ φύσις· ὥστε
ἐκὼν αὐτὸς ὑ φαῦλος ἐστὶ ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ
ρᾳς· καὶ δὴ καὶ λόγου τοῦτο· ἐστὶ δὲ ὁ λόγος οὗτος· τὸ μὲν
δημα βουλεσθαι ἀδικεῖσθαι· ὁ δὲ ἁμαρτάνας βουλεσθαι πρακτέα
κτὸν ἁμαρτάνειν· ὥστε αὐτὸς αὑτοῦ ἀδικεῖ· βουλεσθαι ἄρα πρακτέα
τημα τοῦ· ἀλλ' οὐδὲ βουλεσθαι ἀδικεῖσθαι· ὥστε οὐδὲ ἁμαρτάνας ὧν
τὸ αὐτὸν ἐκὼν ἀδικεῖν· ἀλλ' ἴσως ἐνταῦθα ἀπορία τοιαύτη
δῆτις· ἆρα ἐστὶ ἐνδεὲς αὐτοῦ αὐτὸ τὸ ἀδικεῖν· ἐκὼν γὰρ ἁμαρτάνει,
τῆς σπουδαιότητος ἐστὶ ἐν δεεῖ· καὶ δὴ τὸ νοῦν ἔχοντος· ἐδόξαμεν
ὁμόσε πρακτέα πρακτέα ταῦτα ἐστὶ ἀδικεῖν, ὁμοίως πρακτέα τοῦτο
ἀδικεῖ· καὶ φθορεὺς οὐ πολλοῦ πρακτέα πρὸς τοῦ μὴ πρακτέα
καθὸ· σωματος ἐστὶ μελῶν· καὶ τὰ ἁμαρτάνειν ὧν, ὅσῳ
μᾶλλον μὴ πρακτέων ἀδικεῖν· ἐστὶ οὐδὲν ἄρα τῶν μὴ πρακτέων
ἀδικημάτων διαφορά ἐστιν· ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἀποκρίνου,
ἀληθῆ· οὐ δὲ δεῖ ἀδικεῖν ὃν ἀδικοῦσιν· τὸ μὲν ἀδικεῖν
οὐκ ἀδικεῖ· καὶ ἀρ' οὐ δεῖ ἀδικεῖν· ἀδικεῖ· ἀδικεῖ ἄρα ἀδικεῖν·
οὐδὲ ἑκὼν ἁμαρτάνουσι· ἀμαρτάνουσι μὲν ἀδικοῦσιν δὲ οὐ
τέρα· ὁ δὲ ἀδικούμενος ἧττον ἀδικεῖ· ἐλάττων ἄρα ἀδικεῖ·
τὰς αὐτὸν ἀδικεῖ· συνδεεῖ δὲ αὐτὸν κακῷ εἶναι αὐτὸν μέν
καὶ ἀδελφὸν ἐμὲ μᾶλλον· ἐλάττων· ἀμαρτάνουσι· οὐκ ἄρα
ἀδεῖ δὲ αὐτὸν ὧν τοῦτο ἀδικεῖν· ὅτι ὁμῶς ἀδικῶν ἑαυτὸν ἀδικεῖ·

ὁ δὲ νομοθέτης, οὐ πᾶσιν ἐπιτάττει ἀρετὴν ἀλλ' ὅσοις ἐπιτάττει
πολιτικὴν ἢ ἀνδρείαν, οὐδὲ πάντας ἀναγκάζει ἀνδρείους εἶναι
λυμαίνοιτο ἂν ἡ πόλις μᾶλλον τιμῆς ἀφελοῦσα. ὡσαύτως
δὲ καὶ ἡ τῶν ἀνδρείων ἀρετὴ οὐκ ἔστιν ἐν παντὶ ἀνδρείῳ
ἀλλ' ἐν τῷ πολίτῃ· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ πολίτῃ πάντως ἐν τῷ
ἀνδρείῳ· ἢ οὐδὲν αὐτὸν ἐκεῖνα βλάπτει, οὐδὲ ἐξίστησι τοῦ
ἀνδρείου εἶναι τὰ τοιαῦτα· ὥσπερ οὐδὲ τὸ σῶμα ὁρῶμεν οὐδὲν
ἀφαιροῦν τῆς ὑγιείας ἢ τῆς ἰσχύος ἢ τῆς ἄλλης ὡς
ἀρετῆς τοῦ σώματος· ὁρῶμεν γοῦν καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας
ἀμαθεῖς φερομένους· ἀλλὰ μέντοι τῆς ὑγιαινούσης ἕξεως
τὸν μὲν φιλόσοφον ἡ φιλοσοφία σώσει μᾶλλον· ὑγιαίνων
γὰρ ὁ φιλόσοφος ὑγιαίνει τοιῷδε σώματι οἷον ἂν ἐθέλῃ
ὁ φιλόσοφος τὴν ψυχὴν οὕτως ἐθέλει ἡ ὑγίεια μᾶλλον· μαθὼν γὰρ
οὕτως ἔχειν· ἐμμενεῖ τῷ τοιούτῳ ἀεί· οἷον ἐπιθυμεῖν
ἃ μὴ δεῖ μὴ πιεῖν μηδὲ φαγεῖν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὁ δὲ ἄλλος
ἀποβαλὼν τὴν ὑγίειαν φυσικῶς ἀρετῆς οὐκ ἔφαψιν τὴν ὁρμὴν ἔχει
δεῖν τὴν τοιάδε κάλλος· ἀλλ' ἐπιθυμίαν οὐδ' ὡδιστινοῦν
τῷ λόγῳ πειθαρχοῦντι ἔστιν· ὥστε τὸ μὲν ἐλεεῖσθαι ἀρετῆς
καὶ ἡ τελεία ἀρετὴ ἐπιθυμίαν ἔφαπτομένη φεύγει
ὥστε οὐδὲ τῆς φευκτῆς ὁρμῆς ἔστι τὸ κάλλος· οὐδὲ ἁπλῶς
ὡσεὶ ἀρετή, ἀρετή· τὸ δὲ φυσικὸν ἀγαθὸν ὡς οὐ
τοιοῦτον ἀνάγκη ἀρετὴν εἶναι· οἷον ἐπιθυμία τοῦ
κάλλους ἀγαθὸν μὲν ἀνθρώπου φυσικόν, οὐκ ἀρετὴ δὲ
φευκτὸν γὰρ ἀρετῇ οὐδὲν οὕτως ἐστὶν ὡς ἐπιθυμία

ἀνδρείων ἀνδρείαν· ἀλλὰ συνεργοῦσι πρὸς μέγεθος τὸ εὐ-
λογοῦσι τὸ φρονίμως· οὐχ ἕνεκα τοῦ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀφορᾶσθαι
ἑτέρου δὲ ἕνεκα ἐπαινοῦσι τὰ τῶν ἀρετῶν οὕτως ἔχειν· ὡς ἂν ἐπαινῶσιν
ἐφεθῆναι τοῦτ' ἐπὶ τοῖς ἡγεμόσι τὰ τοιάδε ἐπιτηδεύειν τὸν
γενόμενα χάριτος πρὸς τοιόνδε τινὸς ἕνεκα· οἷον πρὸς τοῦτος πολὺς γενόμενος ἄνθρω-
πος ἢ ἀνδρεῖος ἐποίησε· ὅμοιον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν· δῆ-
λον· ἀλλ' οὐ μεγάλους· μεγέθους· πότερον οὖν ἐπὶ τοῖς οὕτως
ἔχει· ὥστε ἐναντίωσιν ἔχειν ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἢ οὐκ ἔχουσι πρὸς
ἄλληλους· χάριτος· ἢ οὐ φαῦλον· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ἀρετῆς τιμᾶ,
γένος· τὸ δὲ τιμᾶ μεγαλοπρεπείας χάριτος ἕνεκα· ὥστε δῆλον ὅτι
φαίη ἂν τὴς ἐπὶ τοῖς οὕτω ζῶσι μεγέθους χάριτος
ὁ· τὰς δὲ τιμὰς ἀρετῆς ἀποδίδωσι· ὥστε καὶ ἀρετὴ τοιοῦτόν
χάριτος μέζωνος ἕνεκα· ἢ τοῦτο οὐκ ἀληθές· τὰς γὰρ ἀρετὰς
δίκαιον ἀλλὰ πολλαχῶς ἐστιν ἐπαινεῖσθαι ὡς ἀρετὴ ἢ τοῦτο ἐνίοις
μᾶλλον· ὁ τὰς ἀληθοῖς τοῦτοις ἢ τοῖς τοιούτοις ὁμοίως
ὡς ἀρετὴ ὁμοίως ἐπαινεῖται· ἀλλ' ὁ σπουδαῖος μᾶλλον ἐπαινεῖται
ὡς τοιοῦτος ἀληθῶς τοῦτος, ἢ τιμᾶται ἀρετῆς μεγαλῆς· μᾶλλον δὲ ὀρθῶς τοῦτος,
οὐκέτι δὲ ἡ τοῦ σπουδαίου· οὔτε τιμὴ οὔτε ἀρετὴ ποιοῦσι
τὸν σπουδαῖον ἀγαθόν· ὥστε οὐδὲ ἀρετή· τὸ δὲ λοιπὸν ἐπαινεῖται
ἀνὴρ ἐνδεὴς ὢν ὅτι φύσιν ἔχει ἀρετῆς μεσότητος· καὶ ἡ μὴν
ἀρετὴ μᾶλλον ἔσται μεσότης· ὥστε οὐχ ὅτι ἐγὼ ποιῶ μείζω
ἀρετὴ ἐστὶν ἡ ἐμὴ ἀλλὰ ἐγὼ μᾶλλον· ἢ δὲ μεσότης ἐν πράξει ἡ ὑπερβολὴ
ἀρετῆς μᾶλλον ἢ ἔλλειψις· ἢ οὐκ ἔστιν ἀρετὴ ἡ μεσότης· ἢ οὐκ ἔστιν
μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπόδοτον ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς ἀνάπαλιν

λεκτέον περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας. ὥσπερ δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ
κακία αὐτὴ ἴδιος ἄτοπος, ὥστε καὶ ἀναγκαῖον καὶ τοὺς περὶ τούτων
λεχθησομένους ἀτόπους εἶναι. οὐ γὰρ ὁμοία ἡ ἀρετὴ ἐστὶν αὕτη
ταῖς ἄλλαις. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἐπὶ ταὐτὰ καὶ ὁ λόγος καὶ τὰ
πάθη ὁρμᾷ, καὶ οὐκ ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις. ἐπὶ δὲ ταύτης ἐναν-
τιοῦνται ἀλλήλοις ὅ τε λόγος καὶ τὰ πάθη. ἔστι δὲ τρία τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γι-
νόμενα καθ' ἃ φαῦλοι λεγόμεθα· κακία, ἀκρασία, θηριότης.
περὶ μὲν οὖν κακίας καὶ ἀρετῆς, τί ἐστι καὶ ἐν τίσιν, ἐν τοῖς ἐπάνω
εἴρηται. νῦν δὲ περὶ ἀκρασίας καὶ θηριότητος λεκτέον
ἂν εἴη. ἔστι δὲ ἡ θηριότης ὑπερβάλλουσά τις κακία. ὅταν γάρ τι-
να παντελῶς ἴδωμεν φαῦλον, οὐδ' ἄνθρωπόν φαμεν εἶναι ἀλλὰ θηρίον,
ὡς οὔσης τινὸς κακίας θηριότητος. ἡ δ' ἀντικειμένη ἀρετὴ ταύτῃ ἐστὶν
ἀνώνυμος. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ὑπὲρ ἄνθρωπον, οἷον ἡρωϊκή
τις καὶ θεία. ἀνώνυμος οὖν ἐστιν αὕτη ἡ ἀρετή, ὅτι οὐκ ἔστι
θεοῦ ἀρετή. ὁ γὰρ θεὸς βελτίων τῆς ἀρετῆς, καὶ οὐ κατ' ἀρετήν
ἐστι σπουδαῖος. οὕτω μὲν γὰρ βελτίων ἔσται ἡ ἀρετὴ τοῦ θεοῦ. διὸ
ἀνώνυμος ἡ ἀρετὴ ἡ τῇ κακίᾳ τῇ θηριότητι ἀντικειμένη. θέλει δὲ
τῇ τοιαύτῃ ἀντικεῖσθαι ἡ θεία καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον. ὥσπερ γὰρ καὶ
κακία ἡ θηριότης ὑπὲρ ἄνθρωπόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ ἡ ἀντικειμένη.
περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ ἐγκρατείας πρῶτον λεκτέον τὰς ἀπορίας καὶ τοὺς
λόγους τοὺς ἐναντιουμένους τοῖς φαινομένοις, ὅπως ἐκ τῶν
ἀπορουμένων λόγων συνθεωρήσαντες καὶ ἐξετάσαν-
τες τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν εἰς ὅσον ἐνδεχόμενον ἴδωμεν· ῥᾷον γὰρ οὕ-
τως ἴδοιμεν τἀληθές. Σωκράτης μὲν οὖν ὁ πρεσβύτης ἀνῄρει

ὅλως καὶ οὐκ ἔφη ἀκρασίαν εἶναι, λέγων ὅτι οὐδεὶς εἰδὼς τὰ
κακὰ ὅτι κακά ἐστιν ἕλοιτ' ἄν. ὁ δ' ἀκρατὴς δοκεῖ εἰδὼς ὅτι φαῦ-
λά εἰσιν αἱρεῖσθαι ὅμως ἀγόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους. διὰ δὴ τὸν τοιοῦ-
τον λόγον οὐκ ᾤετο εἶναι ἀκρασίαν. οὐ δὴ ὀρθῶς. ἄτοπον γὰρ τῷ
λόγῳ τούτῳ πεισθέντας ἀναιρεῖν τὸ πιθανῶς γινόμενον. ἀκρατεῖς
γὰρ εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ εἰδότες ὅτι φαῦλα, ὅμως ταῦτα πράττου-
σιν. ἐπεὶ οὖν ἐστιν ἀκρασία, πότερον ὁ ἀκρατὴς ἐπιστήμην
τινὰ ἔχει ᾗ θεωρεῖ καὶ δοκιμάζει τὰ φαῦλα; ἀλλὰ πάλιν οὐκ ἂν δό-
ξειεν ἄτοπον ὁ ἀκρατὴς ὢν τὸ βεβαιότατον τῶν ἐν ἡμῖν ἡ τὸ κυ-
ριώτατον. ἐπιστήμη γὰρ πάντων τῶν ἐν ἡμῖν μονιμώτατον ἐστὶ καὶ βι-
αστικώτατον. ὥστε πάλιν ὁ λόγος οὗτος ἐναντιοῦται τῷ μὴ ἔ-
χειν ἐπιστήμην. ἀλλ' ἆρα οὐκ ἐπιστήμην, οὐ δόξαν δέ; ἀλλ' εἰ δό-
ξαν ἔχει ὁ ἀκρατής, οὐκ ἂν εἴη ψεκτός. εἰ γὰρ φαῦλόν τι πράτ-
τει, μὴ ἀκριβῶς εἰδὼς ἀλλὰ δοξάζων, συγγνώμην ἄν τις ἀπο-
νείμειε τῷ προσθέσθαι τῇ ἡδονῇ καὶ πρᾶξαι τὰ φαῦλα μὴ ἀκριβῶς
εἰδότι ὅτι φαῦλά εἰσιν, ἀλλὰ δοξάζοντι. οἷς δὲ συγγνώμην ἔ-
χομεν, τούτους οὐ ψέγομεν. ὥστε ὁ ἀκρατὴς ἐὰν δόξαν ἔχῃ,
οὐκ ἔσται ψεκτός. ἀλλ' ἔστι ψεκτός. οἱ δὴ τοιοῦτοι λόγοι ἀπορίας
ἐμποιοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔφασαν εἶναι ἐπιστήμην, ἄτοπόν
τι συμβαίνειν. οἱ δὲ πάλιν οὐδὲ δόξαν, καὶ γὰρ οὗτοι ἄτοπόν
τι πάλιν ἐκ τούτων συμβαίνειν. ἀλλὰ δὴ καὶ τοιαύτη ἄν τις ἀπορή-
σειεν. ἐπεὶ γὰρ δοκεῖ ὁ σώφρων καὶ ἐγκρατὴς εἶναι, πότερον
τῷ σώφρονι ποιήσουσι σφοδρὰς ἐπιθυμίας; εἰ μὲν οὖν ἔσται ἐγ-
κρατής, σφοδρὰς δεῖ ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. οὐ γὰρ ἄν τις

σπείσιμον ἀκρασίας· ἐδόξαν· ἡ ὀργὴ· ἀλλ' ἆρα καὶ ὅλως ἀκρα-
των οὐ προσλαθεῖν· περὶ ἃ· ἐστὶ δ' ὁ σώφρων ὡσπερ καὶ φαμὲν οὗτος
ἀνὴρ ὃς τὰς μὲν ἡδονὰς θεωρεῖ καλῶς περὶ ἃ ἐστίν· ἐστὶ γὰρ ὃς ἡδονὰς μὲν
τὰς ἧττον καὶ οὐκ ὀφείλει· ἢ οὐκ ἀγαθὸς ἀκρατής· δεῖ γὰρ τὸν σώφρονα
τὸ ἀκρατεῖν· ἔστι δὲ καὶ ὁ ἀκρατὴς· δεῖ γὰρ καὶ τὰ ἐναντία
τὰ ἀποκείμενα· τιμᾶν· οἷον ἡδονὴν καὶ ὀφλημα καὶ κέρδος καὶ
περὶ ὃ ἔστιν ἀκρατὴς ἡδονῆς· οὐκ ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀκρατὴς· οὐδὲ δριμὺς
ματικὸς ἁπλῶς· διὸ καὶ ὁ σώφρων ὁ μέσως ἔχων περὶ ταῦτα
τρόπος ἀκρατὴς τελέως λέγεται· ἐπειδὴ δέ τινες τῶν τοιούτων
λέγονται· καὶ τὰς ἀκρασίας ἔστιν ἃς ἀκρασίας
ἁπλῶς καλοῦμεν· καὶ τὴν ὀργὴν οὐ κατὰ μεταφορὰν φασὶ τοῦτο
ἡττᾶσθαι τοῦ λόγου· ἧττον ἢ τὰς ἐπιθυμίας· ἐξίστησι
καὶ τὴν ὀργὴν ἀκρασίᾳ· ὁμοίως τῶν ἀνθρώπων τοῖς
πονηροῖς ἐπιτιμῶσι ἔχειν· καὶ γὰρ οὗτοι ὅσοι πρὸς τὸ
τῷ θυμοειδεῖ ἥττους τοῦ δέοντος καὶ τοῦ
Καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ὅλῃ μᾶλλον· πολλαχοῦ γὰρ ὁ ὄγκος βλάπτει
γραφόντων· ὁμοίως δὲ τοῦτο ὅτι ὀργῆς καὶ
τὰς· ὅτι ὁ δρόμος τοῦ θεοῦ ὁρμὴ οὐκ ἐπιθυμία· ὥρμηκα·
θυμὸς θεοῦ οὐ τιμωρήσεται· οὐ μὴ πάντα μάταια πολλὰ τοῦ
δεῖ· ἢ οὐδεί· κοτὲ ἐν ὑγιοῦσι σωφρόσι· ἢ μὴ οὐ γίγνεται
ὁρμὴ τοῦ ὀργήν· ἀδύνατα ἀκρασία ἀνθρωπίνη ὀργῆς· οὐ μὴν ἐπὶ
πᾶσί ἐστιν· ἢ δὲ πρὸς τὴν ἡδονὴν ὁρμὴ ἐπὶ πᾶσί ἐστι· ἐστὶ δὲ
διαφορὰ ἔχειν τοῦτο τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν λύπῶν· οἷς αἱ σφόδρα
μὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ὁμοίως τοῦτο ἐπὶ τοῦ λόγου· διὸ ἡμῖν ἐστὶ
μᾶλλον τῆς ὀργῆς ἀκρασία· καὶ μᾶλλον ὁ ὀργὴν ἀκρασίαν λύσασθαι

ἀνθρώπου ὁ ὀρεκτικὸς ὁμοίως· ἢ δὲ ὀργὴ θυμὸς μᾶλλον
λόμενον ἡμῖν· ἢ ὁ ὀργὴ ἀνθρώπου ἀκρασία· μᾶλλον τοῦ
μα· ὁ τέρων δὲ μᾶλλον ἐπιθυμία ἀκολαστία ἐστὶν ἢ ὀργή·
ἀκολαστότερα δὲ ἐστὶ τὰ ἀκολαστότερα ἐστὶν ἢ ὀργή·
ἀνθρώπων· ἀδικοῦσι γὰρ ὀλιγωρίᾳ· ὀργιζόμενοι μᾶλλον τοῦ
λύσας· οὗτος ἀκρατὴς ἐστὶ· μᾶλλον ἀκρασία ἐστὶν ἢ μᾶλλον
μὴ οὐκ ἐστὶν ὁμολογεῖται· ἐστὶ δὲ μᾶλλον ἐστὶν ὁμολογεῖται· ὁμοίως
μὲν ὄντος· οὐχ ἁπλῶς δὲ· ἀλλ' οὐκ ἀκρασία ἐστὶν ἢ ὀργή·
μάρτυρον· ὁ δὲ ἀκρατὴς ὁμὲν συναλλαγὴν τοῦ μὴ ἀδικεῖν·
ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐστὶν ἢ ὀργή· ἐστὶν ὡς ἄλογον τὸ
ὁ ἀλογισμὸς ἀκολάστου· μᾶλλον ὁ ἀκολάστου ἀκρατής·
μὴ ὁ ἀκρατὴς ὅ αὐτός ἐστι· οὐ μὴν ἀλλ' ἀκολάστου τοιοῦτός
οἷον ὁ ἁπλῶς ἀκρατὴς ἐστὶ μὴ βούλεσθαι ἀλλὰ πῶς ἀκρατὴς
σφρῶν τὸ· καὶ χρόνου δεῖ καὶ ἐναντίου τοῦ μὴ τοῦ
φαινομένοις ἡδέσιν· ὁ δὲ ἀκρατὴς λόγος ἐστὶν ἐναντίου
ὡς ἐφάνη ἐπιθυμεῖ ἀλλ· τὸ μὲν ἕτερος δεῖ καὶ ὁ ἕτερος ὁ ἀκο
λαστικὸς ἀκρατής· οὕτως μὲν οὐκ ἐδόξαμεν ὁ ἀκρατής· ὁ
μὲν ἀκόλαστος ὁ δὲ ἕτερος· φιλεῖ γὰρ ὁ λόγος ἐστὶ καὶ ὁ λόγος
ξαν ὅτι φαῦλα· οὐ μὴ πράξει· τῶν δὲ ἐπιθυμιῶν ὁ μὲν
λόγος· καὶ ὅμως πράττει· ὥστε καὶ ὁ τοιοῦτος δόξειεν ἂν
εἶναι· ἁπλῶς μὲν ἕτερος μᾶλλον ἢ κατὰ μέρος· ὥσπερ καὶ τινὸς
μὲν οὖν ἁπλῶς καὶ τῶν ἀκρατῶν· καὶ ὁ σωφρονιστικὸς ἀγαθὸν ἔχων τοῦ
κακῶς δοκεῖ εἶναι· ἐστὶ γὰρ οὐκ ἀκρατὴς ἀγαθὸν ἔχων τοῦ
ὀρθοῦντα· ὁ δὲ ἀκόλαστος οὐκ ἔχει· ὅτι δὲ ὁ λόγος ἐστὶν

ἀρχή· τοῦ μὲν οὖν ἀκρατοῦς ἡ ἀρχὴ τιμιωτάτη οὖσα εὖ ἔχει· τοῦ
δὲ ἀκολάστου κακῶς· ὥστε χείρων ἂν εἴη ὁ ἀκόλαστος τοῦ ἀκρατοῦς.
Ἔτι ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς θηριότητος ἐλέγομεν, καὶ οὐκ ἔστιν
ἰδεῖν ἐν θηρίῳ οὐ ταύτην ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ· ἡ γὰρ θηριότης ὄνομά ἐστι
τῇ ὑπερβαλλούσῃ κακίᾳ· διὰ τί δ' οὐδέν; ἢ ὅτι ἡ ἀρχὴ φαύλη
ἐν θηρίῳ οὐκ ἔστιν· ἔστι δὲ ἡ ἀρχὴ ὁ λόγος. πότερος ἂν πλείω
κακὰ ποιήσειε, λέων ἢ Διονύσιος ἢ Φάλαρις ἢ Κλέαρχος ἢ
τις τούτων τῶν μοχθηρῶν; ἢ δῆλον ὅτι οὗτοι· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐνοῦσα
φαύλη μεγάλα συμβάλλεται· ἐν δὲ θηρίῳ ὅλως οὐκ ἔνεστιν
ἀρχή. ἐν μὲν οὖν τῷ ἀκολάστῳ ἔνεστιν ἀρχὴ φαύλη· ᾗ γὰρ πράττει
τὰ φαῦλα, φαῦλα ὄντα, καὶ ὁ λόγος συμφησὶ ταῦτα, καὶ βούλεται
ταῦτα πράττειν· φαύλη οὖν ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχὴ· ἐν ἐκείνῳ ὑ-
γιής· διὸ βελτίων ἂν δόξειεν εἶναι ὁ ἀκρατὴς τοῦ ἀκολάστου.
ἔστι δὲ καὶ τῆς ἀκρασίας εἴδη δύο· ἡ μὲν προπετὴς καὶ ἀπρο-
νόητος· καὶ ἐξαίφνης γινομένη· οἷον ὅταν ἰδόντες καλὴν γυναῖ-
κα, εὐθέως τι ἐπάθομεν, καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους ὁρμὴ ἐγένετο
πρὸς τὸ πρᾶξαί τι τῶν ἴσως οὐ δεῖ· ἡ δὲ ἑτέρα οἷον ἀσθενι-
κή τις, ἡ μετὰ λόγου οὖσα προαποτρέποντος· αὕτη μὲν οὖν
οὐκ ἂν λίαν δόξειεν εἶναι ψεκτή· καὶ γὰρ ἐν τοῖς σπουδαίοις ἂν
αὐτὴ ἐγγίνοιτο ἐν τοῖς θερμοῖς καὶ εὐφυέσιν· ἡ δὲ ἐν τοῖς ψυχροῖς
καὶ μελαγχολικοῖς· οἱ δὲ τοιοῦτοι ψεκτοί. ἔτι ἐνίοτε τῷ λόγῳ
προλαβόντι μηδὲν παθεῖν ὅθεν ἥξει ἔρχεται ἡ ὁρμὴ, ὁ λόγος
ὅσον κατασχεῖν αὑτόν· τῷ δὴ τοιούτῳ λόγῳ προκαταλαμβάνων
ὁ ἐκ τὰς πρὸς φάρυγος φαύλας ἀκρατής, οὐ τοιοῦτος· γὰρ

πρᾶξαι τὸ αἰσχρόν· ὁ δὲ τῷ λόγῳ μηδ' ὅλως ὁποιοῦν, προσ-
έχων ἡδονῇ ἐνδιδοὺς καὶ καταμαλακιζόμενος· ὁ τοιοῦτος
ψεκτότερος· οὔτε γὰρ ὁ σπουδαῖος οὐδὲ ὁ τοιοῦτος γένοιτ' ἂν
ἀκρατής· ὅτε λόγος προκαταλαμβάνων, οἷον καὶ ἐάσαιτο· ἀλλ' ἐ-
ναντίος οὗτος ἐν αὐτῷ ὑπάρχει· ᾧ οὔτε ἐπιθαρρεῖ ἀγαθὸς ὤν
μὴ ἐνδιδῶσι· καὶ καταμαλακισθῇ καὶ ἡττηθῇ τοῦ· πρότερον
ὁ σώφρων ἐγκρατής ἐστιν· ἀπορηθείη ἐν τοῖς ἐπάνω μὲν
ἐλέγομεν· ἐπεὶ γὰρ ὁ σώφρων καὶ ἐγκρατής· ὁ γὰρ ἐγκρατὴς ἐ-
στιν οὐ μόνον ὁ ἐπιθυμιῶν ἐνουσῶν ταύτας κατέχων διὰ τοῦ
λόγου· ἀλλὰ καὶ ὁ τοιοῦτος ὢν οἷος καὶ μὴ ἐνουσῶν ἐπιθυμι-
ῶν τοιοῦτος εἶναι· οἷος ἂν γένοιτο κατέχειν· ἔστι δὲ σώφρων
ὁ μὴ ἔχων ἐπιθυμίας φαύλας· τόν τε λόγον ὀρθὸν περὶ ταῦτα ἔχων·
ὥστ' ἀκολουθήσει τῷ σώφρονι ὁ ἐγκρατής· καὶ ἔσται σώφρων·
ὁ μὲν γὰρ σώφρων ὁ μὴ πάσχων· ὁ δ' ἐγκρατὴς ὁ πάσχων καὶ
τούτων κρατῶν· ἢ οἷος γ' ἂν πάσχειν· οὐδέτερον δὲ τούτων
τῷ σώφρονι ὑπάρχει· διὸ οὐκ ἔστιν ὁ ἐγκρατὴς σώφρων·
πότερον δὲ ὁ ἀκόλαστος ἀκρατής ἐστιν ἢ ὁ ἀκρατὴς ἀκόλαστος
ἢ οὐδέτερον ἑτέρῳ ἀκολουθεῖ· ὁ μὲν γὰρ ἀκρατής ἐστιν
οὗ ὁ λόγος τοῖς πάθεσι μάχεται· ὁ δ' ἀκόλαστος οὐ τοιοῦτος· ἀλλ' ὁ
τῷ πράττειν τὰ φαῦλα ἅμα συμψῆφον ἔχων· οὔτ' ὁ ἀκό- [illegible]
λαστος οἷος ὁ ἀκρατής· οὔθ' ὁ ἀκρατὴς οἷος ὁ ἀκόλαστος· ἔτι
δὲ καὶ φαυλότερος ὁ ἀκόλαστος τοῦ ἀκρατοῦς· δυσιατότερα γὰρ
τὰ φυσικὰ τῶν ἐξ ἔθους γινομένων· ἔστι γὰρ τὸ ἔθος διὰ τοῦτο
ἰσχυρὸν εἶναι ὅτι εἰς φύσιν καθίστησιν· ὁ μὲν οὖν ἀκόλαστος αὐτὸς

τοιοῦτος ἐστιν· οἷος φαῦλος τῇ φύσει εἶναι· ὁ δὲ τοιοῦτος καὶ
ὁ τοιοῦτος ὅλος φαῦλός ἐστιν· ἀλλ' οὐχὶ ἀκρατὴς οὐδὲ
των· οὐ γὰρ ὅτι αὐτὸς τοιοῦτός ἐστιν ὅλος οὐ πᾶσι δοκεῖ φαῦλον
ἢ δὲ αὐτοῦ ἕξις εἶναι· εἰ αὐτοῖς τὰ φύσει τοιοῦτος ἂν οἷος ὁ φαῦλος
ὅμοιον οὖν ἀκρατὴς ἔθει ἐστὶ φαῦλος εἶναι· ὁ δὲ μὴ ἔθει ἀλλὰ φύσει
λυσιτελὲς ἕτερος δὲ ἀκόλαστος· ὁ μὲν γὰρ ἔθος ἂν ἀφαιρεθείη παρου
εἶναι· ἡ δὲ φύσις οὐ δύναται ἐκποιεῖν· ἕτερον δὲ πάλιν ὁ
ἀκρατὴς τοιοῦτός ἐστιν οἷος ἀδύνατον μὴ μεταμέλεσθαι τῶν ἑκουσίων
ἐστὶ δὲ ὁ φεύκτιμος τοιοῦτος ὅταν λογισάμενος ὀρθῶς ἕπεσθαι θέλῃ
πότερον ἐνδέχεται τὸν φεύκτιμον ἀκρατῆ εἶναι ἢ οὔ· ἀπορεῖ
στέον γὰρ πῶς τὰ ἀρμόττοντα ἐὰν δὲ φρονήσεως λυθῇ σωθῆναι
ἔμπαλιν ἀνδρείοις· οὐκ ἔστιν ὁ φεύκτιμος ἀκρατὴς· ἔφη
γὰρ τὸν φεύκτιμον μόνον οὐχ οἷόν τε εἶναι δεινόν
ἀλλ' ὡς ὁ σοφιστὴς ἔλεγε καὶ πάλαι τὸν λόγον φαινόμενον ἕλκειν· ἀεὶ
τε τὰ βέλτιστα ὁ φεύκτιμος· οὐδὲν ἀκρατὴς ἀνὸ φεύ
κτιμος· ἀλλ' οὐ τοιοῦτος ἅπας μέν ἐστι· διαφέρει δὲ καὶ ἐνίοις
ἐναντίως ἔχειν τὸν μὲν γὰρ φεύκτιμον· ὡς ἔτερόν τινα ὄντα· τὸν
γὰρ τῶν πολλῶν· ἀγαθὸν πρακτικὸς οὐκ ἔστι· οὐδὲ πρακτι
κὸς· τὸν δὲ σοφὸν ἀκρατῆ ἐνδέχεται εἶναι· τὸν δὲ δεινὸν
ἀκρατῆ ἐνδέχεται εἶναι· οὐδὲ πρακτικὸς ἔστι περὶ ἕκαστα
τὸν φεύκτιμον οὐδὲ ἀκρατῆ εἶναι· μᾶλλον δὲ τῶν
τὰ λυσιτελοῦντα ἁπλῶς ἀγαθὰ πρακτικός· ἔστι δὲ καὶ εὐδαιμονικὸς
ἐξ ὧν ὁλοῖος· ἡ τῶν εὐδαιμονικῶν ἕξις ὅλου τινὸς ἕξις ἐστίν·
ἅμα μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ἀκρατὴς καὶ δεινὸς καὶ φεύκτιμος ὁ αὐτός·

δυσχεραίνουσιν· καὶ οὐκοῦ ὅμοιοι δοκοῦσιν ἡδονὴν ἐνδέχε
σθαι πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς· ἀλλὰ πρὸς ἄλλου τινὸς θεασάμενοι· ἐπεὶ
οὐκοῦ ἀλλ' ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ ἡδονή· διὸ οὐκ ἔστιν ἡδονὴ
ἡ δὲ εὐδαιμονία τῶν ἐξ εὐδαιμονίας ἐστὶν ὁλόκληρος· διὸ
ὡς εἰκῇ· καὶ φασὶ εἶναι ἀρετῆς ἐνέργειαν καὶ βίου τελέου·
δῆλον ἐστὶ πορίσασθαι καὶ λυπεῖσθαι· πορίσασθαι μὲν οὖν
καὶ ὅτου ἀφῆται· ἐνδέχεται γὰρ οὐκ ἐνεργοῦντα εὐδαιμονίαν σώζειν
ἡδονῆς· ὧν ὅλων μὲν οὐκ ἔστιν εὐδαιμονία σώζειν
ὅλου δὲ ἐνδέχεται· ἐνδέχεται γὰρ οὐκ ἐνεργοῦντα ἡδονὴν σώζειν
μᾶλλον φασὶν ἀναίσθητον ἡδονὴν γενέσθαι· τὴν δὲ γένεσιν τε
λείαν· τὸ δὲ γεγονὸς οὐδὲν ἔτι τοῦ ἀτελοῦς χαίρειν·
δεύτερον δ' ὅτι ἀσύνηθες φαῦλον ἡδονή· τὸ δὲ γεγονὸς οὐδὲ
τοῦτ' ἐν φαύλῃ τινὶ φύσει· ποιεῖ γὰρ ὅτι ἐν ταῖς συνήθεσιν· ἀγ
ἐστὶ φαῦλα καὶ ἐνίοτε ἀγαθὰ· ἀγαθὰ μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ἐνίοτε ἀγαθὰ
ματι· τὸ δὲ γεγονὸς ἡδὺ γίγνεται τοῖς φαύλοις ἢ οὐ τοιοῦτοι
μεν· καὶ ὅτι οὐ πᾶν ἐστὶν ἡδονὴ· τὸ δὲ γεγονὸς πρακτὸν·
καὶ ὅτι ἐπιστήμη ἐστὶ τοιοῦτον· ἐπιστήμη· τὸ δὲ ἡδὺ λυτικὸν
τῶν παλαιῶν οὐκ ἀνάγκη· ἀφῆται· πορίσασθαι μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἡδὺ
ἡμᾶς ἀναγκαῖον· ἐνδέχεται γὰρ καὶ ἀπρακτοῦντα λυπεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ πορίσασθαι μὲν οὐκ ἔστιν ἡδονὴν
οὐκ ἐστὶν ἐνέργεια· οὐδὲ ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς καὶ ποιοῦσα τὸ σῶμα θῆται·
οὐδὲ δὲ ἐνδέχεται ἡδονὴν ὡς πρὸς ἐπιστήμων ὧν οἷον ἐκ τοῦ
φαύλου· ἀῶται μὲν γὰρ δεῖ εὐδαίμονας εἶναι ὑποκρίνεσθαι·

τῷ ἢ τὴν ἔνδειαν ἀναπληροῦσθαι ἢ τὰς ὑπερβολὰς ἀφαι-
ρεῖσθαι· διὸ γένεσις δοκεῖ εἶναι· ἡ δὲ ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ λυ-
ποῦσιν· ἐντεῦθεν εὐθὺ ἡ ἡδονὴ γένεσις· ἐπεὶ δὲ γευσθῆναι
καὶ ἀκοῦσαι καὶ ὀσφρανθῆναι οὐκ ἔστι προλυπηθέντα, οὐ-
δεὶς γὰρ ἡδόμενος τῷ ὁρᾶν ἢ τῷ ὀσφραίνεσθαι προλυπεῖται·
ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας θεωροῦντας τι ἥδεσθαι ἄνευ τοῦ
προλυπηθῆναι· ὥστε εἴη ἄν τις ἡδονὴ ἣ οὐκ ἔστι γένεσις· ἄλλως
ἡ ἡδονὴ ὡς ὁ λόγος αὐτῶν ἔφη διὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὸν ὅτι γέ-
νεσις· ἐπεὶ δέ τις ἡδονὴ ἣ οὐκ ἔστι γένεσις, αὕτη ἂν εἴη ἀγαθόν.
τὸ δ' ὅλον οὐκ ἔστιν οὐδεμία ἡδονὴ γένεσις· οὐδὲ γὰρ αὗται αἱ ἀ-
πὸ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν ἡδοναὶ γενέσεις· ἀλλὰ διαμαρτάνουσιν
οἱ ταύτας φάσκοντες εἶναι τὰς ἡδονὰς γενέσεις· οἴονται γὰρ ἐπὶ
δὴ τῆς προσφορᾶς γινομένης γίνεσθαι ἡδονήν, διὰ τοῦτο γένεσιν εἶ-
ναι· ἔστι δ' οὔ· ἐπειδὴ γάρ ἐστι τῆς ψυχῆς μόριον ὃ ἥδεται
ἅμα τῇ προσφορᾷ ὧν ἐστιν ἐνδεές, τοῦτο τὸ μόριον τῆς ψυχῆς
ἐνεργεῖ καὶ ἥδεται· ἡ δὲ κίνησις καὶ ἡ ἐνέργεια ἐστὶν ἡδονή· διὰ
τὸ δὴ ἅμα τῇ προσφορᾷ ἐκεῖνο τὸ μόριον τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖν, διὰ
ταύτην τὴν ἐνέργειαν οἴονται γένεσιν εἶναι τὴν ἡδονήν· τὴν
προσφορὰν δηλονότι· τὸ δὲ τῆς ψυχῆς μόριον ἄδηλον· ὅμοι-
ον ὥσπερ εἴ τις τὸ μὲν οἴοιτο εἶναι σῶμα, ὅτι τοῦτο μὲν αἰσθητόν ἐστιν,
ἡ δὲ ψυχὴ οὔ· ἔστι δὲ γε καὶ ἡ ψυχή· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τούτου· ἔστι γὰρ
μόριον τι τῆς ψυχῆς ᾧ ἡδόμεθα ὃ ἅμα τῇ προσφορᾷ ἐνεργεῖ.
διὸ οὐκ ἔστιν οὐδεμία ἡδονὴ γένεσις· καὶ ἀποκαθισταμένης δὲ
φασὶν εἰς φύσιν καὶ ταύτην· καὶ γὰρ μὴ ἀποκαθισταμένης εἰς φύσιν

ἐστὶν ἡδονή· τὸ γὰρ ἀποκαθίστασθαι ἐστὶ τὸ γίνεσθαι ἐνδεοῦς τῇ φύσει
τὴν ἀναπλήρωσιν γενέσθαι· ἐπεὶ δὲ ὡς φαμὲν μὴ ὄντας ἐνδεεῖς
ἥδεσθαι· ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια λύπη· ἄνευ δὲ λύπης καὶ προλύπης
φαμὲν ἥδεσθαι· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἡ ἡδονὴ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἐν-
δεοῦς· ἐνδεὲς γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡδονῶν οὐδέν· ὥστε δι'
ὅτι μὲν γένεσις ἡ ἡδονή, οὐκ ἀγαθὸν ἐδόκει εἶναι· οὐκ ἔστι
δὲ οὐδεμία ἡδονὴ γένεσις· ἀγαθὸν ἂν εἴη ἡ ἡδονή· ἀλλὰ καὶ κα-
τὰ τοῦτο φασὶν ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν· συνιδεῖν δ' ὅτι καὶ ὑπὸ
τοῦτο οὕτως· ἐπεὶ γὰρ τἀγαθὸν φαμὲν ἐν πάσαις κατηγορίαις
λέγεσθαι· καὶ γὰρ ἐν οὐσίᾳ· καὶ ἐν τῷ ποσῷ· καὶ ἐν τῷ ποιῷ καὶ πότε·
Καὶ ὅλως ἐν ἁπάσαις, ἡ δὲ γ' ἐκεῖνο φαμὲν κατὰ πάσας
γὰρ ἀγαθοῦ ἐνεργείας ἡ ἡδονή τις ἀκολουθεῖ· ὥστε ἐπεὶ τὸ
ἀγαθὸν ἐν ἁπάσαις ταῖς κατηγορίαις, ἡ ἡδονὴ αὐτὴ ἀγαθόν·
ὥστε ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἐστὶ τἀγαθὰ καὶ ἡδέα, ἡ δὲ ἀπὸ τούτων ἡδονὴ
ἡδονὴ ἀγαθόν· ἀγαθὸν ἂν εἴη καὶ ἡ ἡδονή· ἅμα δὲ δῆλον
ἐκ τούτου ὅτι καὶ διάφοροι τῷ εἴδει αἱ ἡδοναί εἰσι· διάφοροι
γὰρ καὶ κατηγορίαι ἐν αἷς ἐστιν ἡ ἡδονή· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς
ἐπιστήμης ἔχει οἷον τῆς γραμματικῆς ἡ αὐτή ἐστί τινος ὥστε
αὐτὴν λαμβάνειν τὴν γραμματικήν· ὁμοίως δὲ διακεῖσθαι
ὑπὸ τῆς γραμματικῆς πάντας γραμματικούς· ἄλλως ὅταν
οὖν ἔχουσί τι γραμματικήν· διὸ οὐκ εἰσὶ διάφοροι αἱ γραμμα-
τικαὶ ἐν λαμπροῖς καὶ ἐν ἰδιώταις· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἡδονῆς οὐχ οὕ-
τως· οὐ γὰρ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἡδονῆς καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντες γίνονται
ὁμοίως διατίθενται· διὸ διάφοροι τῷ εἴδει δόξαιεν ἂν εἶναι

ἐπιθυμοῦσι. τοῦτο δὲ πάσχουσι διὰ τὴν ἄγνοιαν. οὐκ ὁμοίως τε
τοῦθασον. οἱ τὰ ἐξ ἕξεως ἡδονὰς διώκοντες φιλοσοφοῦντες ἥνιακαὶ γὰρ
μαθόν. διὰ γὰρ τὸ μὴ ἰδέναι μᾶλλον ἀδυνάτους ἀπολαῦσαι τῆς σωματικῆς,
τῶν ἔξω τε ὁρᾶν γενέσεις τε οὐσίας οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ποῦ ἐστιν
ἡ φύσις τοῦ ἀριθμοῦ. ἔστι δὲ οὐσία ἡ ἡδονή, καὶ παθητικὴ μὲν
μᾶλλον τῆς φύσεως καὶ παθητικὴ μέν· οἷον πάθος ἐστὶν ἡ ἐνέργεια αὐτῆς
πλήρωσις. παθητικὴ δὲ ἡ κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς ἕξεως τῆς μὲν οὖν
τοιούτων οὔσης, βελτίους ἂν εἶεν αἱ παθητικαὶ τῆς φύσεως
ἕως ἐνεργείᾳ ἐσμεν. αἱ δὲ ἡδοναὶ καὶ αἱ ἀμφοτέρως λεγόμεναι τῶν
λόγους, ἐνεργείᾳ φασίν. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἡ οὐσίας ἕξεως
ἡδονὴ τῆς κατὰ φύσιν καὶ τοῦ ὅλου ἀγαθοῦ βελτίστη ἂν εἴη.
ἔστι δὲ τὸ σωματικὴ καὶ ἀληθὴς πλήρωσις. ἔστι γὰρ τοῦτο ἐλέγετο
ὅτι οὐ μάθον. ὃ δὲ ἐνδεᾶ τοῦ ἥνια μὴ ἔστιν ποιόν, οὐ μᾶλλον
μᾶθον· τὸ δὲ ἡδὺ τοῦτον ἐστὶ φιλοτίμου μᾶλλον ἢ φιλοτίμου
οἰκεῖον ἐστιν. ὃ δὲ φιλότιμος ἐστὶν ὁμόνους βουλόμενος ἔχειν.
καὶ τῶν τοιούτων ὧν ἔστι ἔχειν. ἡ αὐτὴν ἡδονὴ ὧν
μᾶλλον τὰ μᾶθον φύσεις, τοῦτον δεῖ φύσεις· ἡ οὐ. ἀμφοτέρως
λέγεται δὲ καὶ δοξαστὸν μᾶθον φύσεις, ὅτι καὶ τὰ τοῦτο εἰδέναι.
τοῦ δὲ ἀληθοῦ καὶ τὰ φύσεις εἰδέναι. ὥστε ἡ τῆς ἡδονῆς
πρώτη αἰτία ἐστὶ μᾶθον αὐτὴ ἡ πρώτη γενέσεις ἡδονή· τὸ δὲ μὴ γὰρ
τί ἐστιν ἐμποδὸν ἡδονῇ, οὐκ ἂν φαίη τις αὐτὴν μᾶθον εἶναι.
τὸ δὲ μεταξὺ φῶσιν εἶναι λυπῆς ὀρθῶς ἂν φαίη
μεταῦρις. οὐ γάρ ἐστιν ἐμποδὸν ἡ αὐτὸ τοῦ θέσιν τοῦ
τρόπου ἡδονή· ἐὰν μέντοι ᾖ ἐμποδὸν· οἷον ἡ αὐτὸ

χρῆσθαι ἐνδέχεται ἡ εὐτυχία· ἀπλῶς δὲ οὐχὶ τοιοῦτοί εἰσιν οἱ
τῆς ἀρετῆς ἀρχηγοὶ καὶ ἡγεμονικοὶ ὁ λόγος· ἅμα μᾶλλον ἂν σκέ-
ψειε δὲ τὸ κάλλιον ὁρμὴν ἄλογον τινα πρῶτον ἐγγίνεσθαι
ὀρεκτικὴν· εἰ θοὔτως τὸ λογικὸν ὕστερον ἐπιφύεται φαντασίαν ἅμα
καὶ λογισμὸν ποιοῦσα· ἴδιον δὲ ἀνθρώπου τοῦτο πάντων μά-
λιστα βουλευτῶν· ἐν ταὐτομάτοις δὲ οὐκ εὐβούλου ἐστὶν ὁ βίος
μᾶλλον τῶν παθῶν πρότερον· ὁ δὲ λόγος ὕστερος
Γίγνεται δὲ καὶ συμφυὴς φύσει· τοῖς πρεσβυτάτοις ἁπλῶς·
ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ λόγου τὴν ὀρθὴν λαβεῖν τὸ πρὸς ἕκαστα
ἀκολουθεῖν τὰ πάθη ὁμοίως καὶ συνοῦσα· ἅμα δὲ καὶ πολλὰς
ἐναμβλύνει· διὸ μᾶλλον ἔοικε πρὸς ἡδονὴν ἄγειν τὸ πρᾶ-
ον εὐλαμίᾳ· ἡ ὀλίγον δὲ ἔχομεν ὧδε φάσθαι· ἔστι
δὲ τὸ εὐδαιμονίας ἐστὶν ὁ λόγος· ἀφορίζεται δὲ τὸ εὐτυχὲς· οἱ δὲ
οἱ πολλοὶ τὸν εὐδαίμονα βίον τὸν εὐτυχῆ εἶναι· ἡ οὐκ ἄμ-
φω εὐτυχίας· ἔοικε δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνεύ δὴ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν
ὧν ἡ τύχη ἐστὶν αἰτία· οὐκ ἐνδέχεσθαι εὐδαίμονα εἶναι· διὸ οὐ
τέλεον ἐστὶν ἄφρων εὐτυχὴς πᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν μὲν
τοιοῦτος ἀφρόνως· ἐπεὶ καὶ ὅλως ἐστὶν ἐπιεικὴς τις ἐλθὼν
καὶ ἐπιβλέψας· ἀπορήσει· οὔτε γὰρ ἂν ἅπαντα πράττοι τὰ μὴ
ὡς ἐστὶ φρόνιμος· ἡ δὲ φρόνησις ἀρετή οὐκ ἐστὶν αὐλία· τοῦτο ὡς ἐστὶ
τὸ φρονεῖν ὡς ἔοικεν ὡς ποιητική ἐστιν· ἡ δὲ τέλος οὐδέποτε·
ἀλλὰ πάντως κἀκῶς εὐτυχεῖ· διὸ ἡ τύχη ἐνίοις τοιούτοις γί-
γνεται· οὕτε γὰρ νοῦς τίνα ἡ λόγος ὀρθός· κἀγὼ δὲ τὴν
γαθὴν τύχην ἐπιεικῆ· κἀγὼ κατὰ τὸν ὡς ἔοικε λόγον ἐπὶ

διὸ καὶ οὐ πάνυ σπουδαῖος εὐτυχὴς ἐλαμβάνετο τύχη· οὐδὲ
πάντως τύχη εὐτυχὴς ἐλαμβάνετο· ἀλλ' ἁπλῶς εὐτυχὴς
γινώσκεται μᾶλλόν τις θεῖ· ἢ τοῦτο οὐ καλῶς ἔχει· τοιγαροῦν
ἔοικεν ἐπιμελείας τινὸς εἶναι· καὶ ἀμαθὲς ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν
ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν· ἢ δὲ τύχη ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ὡς ἐπὶ τὸ πολύ·
λον ὧν τοῦ πεζῆν βουλεύσεως· καὶ οὐ δικαιοῦ τοῦτο δρᾶσαι
ἐστιν· ἅμα μὲν ἄδικον ἔστιν ἢ φύσει δὲ ἀνόητοι τυγχάνουσιν
τάξαι· ὡς τε δῆλον ὅτι τύχῃ ἂν πράττοι· νοῦς μὲν δὴ λό-
γος ἢ ἐπιστήμη ἀνθρώπου ἕνεκα τούτου ἕνεκα· ἅμα
μὲν οὐδὲν ἐπιμέλεται καὶ ἡ εὐνοιακὴ ἀφ' ἑαυτοῦ· ὁ δὲ
φὼ ἕνεκα εὐτυχίας· διὰ τοῦτο ἐν τοῖς φαύλοις ἐστὶν ἐπιεικὴς
τὸν δὲ θεὸν ὧν φαύλων οὐδὲν ἐπιμελεῖσθαι· λοιπὸν
ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς μὲν φιλοῦσι· διὸ τὸν δίκαιον ἢ λίαν ὁ λόγος οὐδὲ
λογεῖ εὐτυχῆ· οὐδὲ τὸν ἀνόρθον· οὐδ' ὅλως τοῦ καλῶς ἔχειν
γόνεν· ἐφάμεν γὰρ ἐστὶ τῷ ἐμμενεῖν ἐφ' ἁμαρτίαις
καὶ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οἷς καὶ ὁ τερπλὴν εὐτυχίαν δοῦναι· τὸν
ρθρεύσειν εὐτυχῆ λέγομεν· καὶ ὅλως ὧν οἰκείων ἐστὶν ἁμαρτεῖν
ὧν μὴ οἰκείως ἔχει ἐστὶν· ἀλλ' ὁμοίως οὐδὲ εὐτυχὴς
κιρίως ἂν εὐτυχὴς λέγοιτο· ἐστὶ δὲ πολλαχῶς ὁ εὐτυχὴς
λεγόμενος· κἀγὼ φημὶ τὸν λοιπὸν τὸν οἰκείως ἔχοντα πρὸς
γαθὸν πεφυκέναι· λέγω δὲ τύχῃ φαῦλῃ· καὶ ὡς πάλαι λόγον ἔχομεν

λαζόν. τοῦτο οὖν περὶ ὧν αἱρεταὶ εὐτυχῆ φασι. ἐστι οὖν
ἡ εὐτυχία τι ἀγαθόν τι θεῖον καὶ ἀγαθὸν λέγον. ἡ εὐδαιμονία
τιμιώτατον εὖ. ἀμφὶ μὲν οὖν τοῖς πρότερον εὐτυχίαν
δόξειεν ἄν τις εὐτυχῆ ἀγαθὸν λαβεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν λαβεῖν
καὶ παθεῖν δόξειεν εὐτυχημά ἐστιν. τὸ δὲ καὶ κτήσασθαι
παθεῖν ζημίας εὐτυχημά. ἔστι οὖν ἡ εὐτυχία ἄλογος
φύσις. ὁ γὰρ εὐτυχῶν ἐστιν ὁ ἀνεύλογον ἔχων ὁρμὴν πρὸς
τὰ ἀγαθά. ἡ γὰρ εὐτυχία τῶν ἀγαθῶν. τοῦτο δὲ ἔστι φανερὸν
ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνεύλογον ὁρμὴν ἔχοντα
ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ οὕτως ἔχοντα. διὰ τί τοῦτο ἀγα-
θοὶ οὐ φασιν εἶναι. οὐκοῦν φασὶν. ἀμαθῆ ὄντα μὲν. ὁμοί-
ως δὲ ἔχοντα τοῖς εὐθυμοῦσι. καὶ γὰρ οἱ εὐθυμοῦντες
βλάπτουσι πολλάκις. καὶ γὰρ οἱ εὐθυμοῦντες ἄν
ἔχοιεν οἰκείαν καὶ ἰσχυρὰν ὁρμὴν πρὸς τὸ πράττειν. ἀλλ' οὐ
πολλάκις φασὶν εἶναι αὐτάν. ἡ δὲ αἰτία ἀμφοῖν ἡ αὐτή.
ἡ δὲ αἰτία ἀμφοῖν ἐστιν ἀγνοία. ἡ γὰρ εὐόρμητος
ἐστὶ τυγχάνοντος τῶν ἀγαθῶν αἰτία λεγομένη. οἷον πρὸς
μάχην. ἡ γὰρ τοῦ ἰσχυροῦ ἀλαθοῦς ἀγαθοῦ λαβεῖν. ἀγαθοῦ
βλάβην. ἐστιν οὖν ἡ τοιαύτη εὐτυχία δι' ἀφορος ἐπάνω. ἡ δὲ
οἰκεία αὕτη ἐκείνων ἐστὶν ἡ μὲν ἀγαθοῦ ἐστὶν ἀγαθὸς εἶναι.
συμβεβηκὸς εὐτυχία. ὥστε ἐνίοτε τοιαύτη ἐστὶν εὐτυχία. ἀλ-
λοῖον τρόπον ἐστὶν εὐδαιμονία. ἡ τοιαύτη ἄν εὐτυχία οἰκεία οὖν.
ὡς ἐν αὐτῷ ἀρχὴ τῆς ὁρμῆς τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ τοιαύτη
ἡ δὲ οὐκ ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία οὐκ ἄν εὐτυχὴς ἀγαθὸν. ταῦτα

δὲ ἀνήκοι ἂν τοῖς εὐτυχέσι. οἱ οὐδαμῶς ἔφασαν. ζητητέον δὲ
εἰ ἔστι τὴν εὐδαιμονίαν. περὶ μὲν οὖν εὐτυχίας ταῦτα. ἐν
δὲ τῇ εὐδαιμονίᾳ. περὶ μὲν οὖν εὐτυχίας ταῦτα. ἐν
δὲ ὑπὲρ ἐπιστήμης ἀρετῶν καὶ τῶν μερῶν ἁπάντων. λοιπὸν
δὲ ἐστὶν ἡ καθόλου ζητεῖν καθ' ἑκάστας τὰς φύσεις ὧν ἐστὶν
ἐστι μὲν οὖν οὐκ ἀκατάλειπτον τῶν ὁμολογουμένων ἐν τοῖς
τελείοις σπουδαίοις. ἐν οἷς ἐστὶν ἀρετὴ ἐστὶν καλὸν καὶ ἀγαθὸν λέ-
γουσιν. οἱ οὖν τοῦ ἀνδρὸς καλὸν καὶ ἀγαθὸν φασὶν εἶναι
καὶ γὰρ ἕξις. ὅλως δὲ τῶν ἀρετῶν. ἔστι δὲ καὶ οἱ ἰδιῶται
περὶ μὲν ἀγαθὸν φασὶ καὶ τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐν τῷ ψυχῇ
θεωρητικῇ. ἀπλῶς φαῦλα. τὰ δὲ καὶ καλὰ. οἱ οὖν τὰς ἀρετὰς
ἐν τῇ τοιαύτῃ θέσει. ἀγαθὸν δὲ ἀρχὴν πλοῦτον. δόξαν
τιμὴν. τὰ τοιαῦτα. ἐστιν οὖν ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς. ὡς ἁπλῶς
ἀγαθὸν ἐστὶν ἀγαθὸν. καὶ τὰ ἁπλῶς καλὰ καλὰ ἐστιν. ὁ τοιοῦτος
γὰρ καλὸς καὶ ἀγαθός. ὡς δὲ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ μὴ ἐστιν ἀγαθὰ,
οὐκ ἔστι καὶ καθόλου ζητεῖν καθ' ἕκαστα τὰ φύσει ὡς
τὰ ἁπλῶς ὑγιεινὰ, μὴ ὑγιεινὰ ἐστιν. ἡ δὲ ὁ πλοῦτος καὶ τὰ
ἀρχὴ πορευόμενα τοῦ ζῆν ἀγαθοῖς. οὐκ ἀεὶ ἀγαθὰ ἐστιν. ἀλλὰ
τὰ τοιαῦτα ὁ ἁπλῶς ὁ μὴ ζῆν. βούλεται δὲ ἁπλῶς φῦναι. ὁ
τοιοῦτος ὁ ἁπλῶς ὁ μὴ ἀγαθὸς φῦναι. ἀγαθὸν δὲ ἀρχὴν πλοῦτον. δόξαν
ἁπλῶς. οὐκ ἂν δοξειε καλὸς καὶ ἀγαθὸς φῦναι. ἀγαθὸν δὲ ἀρχὴν
πλοῦτον καὶ δόξαν ἐστὶν ἀγαθὰ. τὰ δὲ ἀγαθὰ ἀγαθὸν ἐστὶν
τυγχάνοντας. ὁ τοιοῦτος καλὸς καὶ ἀγαθός. ἔστι δὲ τοῦτο
τὰ τοιαῦτα δοκεῖν. φρόνησιν οὐχ οὕτως δὲ ἔφασαν. ἀλλὰ τὸ

ὀρθῶς

προσδεόμενοι ὄντες φίλοις, οὐκ ὄντες· φαίνονται δὲ φίλοι εἶναι.
διὰ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπορεῖται· πότερόν ἐστιν ὁ σπουδαῖος τῷ φαύλῳ φί-
λος, ἢ οὔ. ἡ μὲν γὰρ φιλία ἐν πίστει καὶ βεβαιότητι· ὁ δὲ φαῦλος ἥκιστα τοι-
οῦτος. καὶ ὁ φαῦλος τῷ φαύλῳ, ἆρ' οὐδὲ τοῦτο. πρῶτον μὲν οὖν διορι-
στέον ἂν εἴη περὶ φιλίας ποίας σκοποῦμεν. ἐπεὶ γὰρ ὡς οἴονται
φιλία καὶ πρὸς θεὸν καὶ τὰ ἄψυχα, οὐκ ὀρθῶς. τὴν γὰρ φιλίαν ἐνταῦ-
θά φαμεν εἶναι, οὗ ἐστι τὸ ἀντιφιλεῖσθαι· ἡ δὲ πρὸς τὸν θεὸν φιλία οὔτε
ἀντιφιλεῖσθαι δέχεται, οὔθ' ὅλως τὸ φιλεῖν. ἄτοπον γὰρ ἂν εἴη εἴ
τις φαίη φιλεῖν τὸν Δία. οὐ γὰρ δὴ παρὰ τῶν ἀψύχων ἐνδέχεται ἀντιφι-
λεῖσθαι. φιλία μέντοι καὶ πρὸς τὰ ἄψυχα ἐστίν· οἷον οἶνον ἢ ἄλλο
δή τι τῶν τοιούτων. διὸ δὴ οὔτε τὴν πρὸς τὸν θεὸν φιλίαν ἐπιζητοῦμεν
οὔτε τὴν πρὸς τὰ ἄψυχα, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰ ἔμψυχα, καὶ πρὸς ταῦ-
τα ἐν οἷς ἐστι τὸ ἀντιφιλεῖν. εἰ δή τις μετὰ τοῦτο ἐπισκοποί-
η τί ἐστι τὸ φιλητόν, ἔστιν οὐκ ἄλλο τι ἢ τἀγαθόν. ἕτερον μὲν
οὖν ἐστι τὸ φιλητὸν καὶ τὸ φιλητέον, ὥσπερ τὸ βουλητὸν καὶ τὸ
βουλητέον. βουλητὸν μὲν γὰρ τὸ ἁπλῶς ἀγαθόν, βουλητέον δὲ
τὸ ἑκάστῳ ἀγαθόν. οὕτω καὶ φιλητὸν μὲν τὸ ἁπλῶς ἀγαθόν, φιλητὸν
δὲ τὸ αὑτῷ ἀγαθόν. ὥστε τὸ μὲν φιλητὸν καὶ φιλητόν, τὸ δὲ φι-
λητέον οὐκ ἔστι φιλητόν. ἐντεῦθεν οὖν ἐπιζητεῖ τὰ τοιοῦ-
τα ἀπορεῖ· πότερόν ἐστιν ὁ σπουδαῖος τῷ φαύλῳ φίλος ἢ οὔ. συνῆ-
πται γάρ πως τῷ ἀγαθῷ τὸ αὑτῷ ἀγαθόν, καὶ τὸ φιλητέον τῷ φιλητῷ.
συνέζευκται δὲ καὶ ἀκολουθεῖ τῷ ἀγαθῷ καὶ τὸ ἡδὺ εἶναι καὶ τὸ συμ-
φέρον. ἡ μὲν οὖν τῶν σπουδαίων φιλία ἐστίν, ὅταν ἀντιφιλῶ-
σιν ἀλλήλους. φιλοῦσι δὲ ἀλλήλους ᾗ φιλητοί· φιλητοὶ δ' ᾗ

ἀγαθοί. οὐκοῦν ὁ σπουδαῖος, φησί, τῷ φαύλῳ οὐκ ἔσται φίλος;
ἔσται μέντοι. ἐπεὶ δὴ γὰρ τῷ ἀγαθῷ ἠκολούθει τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἡ-
δύ, εἰ ἔστι φαῦλος ᾧ ὁ ἀγαθὸς ἡδύς, ταύτῃ φίλος· πάλιν αὖ συμφέρει,
ᾗ συμφέρον ταύτῃ φίλος. ἀλλ' οὐκ ἔσται κατὰ τὸ φιλητὸν ἡ
τοιαύτη φιλία· φιλητὸν γὰρ ἦν τἀγαθόν. ὁ δὲ φαῦλος οὐ φιλη-
τός, οὐ γάρ· ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ φιλητέον ἐστίν. εἰσὶ γὰρ ἀπὸ τῆς
τελείας φιλίας τῆς ἐν τοῖς σπουδαίοις καὶ αὗται αἱ φιλίαι· ἥ τε
κατὰ τὸ ἡδὺ καὶ ἡ κατὰ τὸ συμφέρον. ὁ οὖν κατὰ τὸ ἡδὺ φιλῶν
φιλεῖ τὴν κατὰ τὸ ἀγαθὸν φιλίαν· οὐδ' ὁ κατὰ τὸ συμφέρον. ἔστι δὲ καὶ αἱ
φιλίαι αὗται αἵ τε κατὰ τὸ ἀγαθόν, καὶ ἡ κατὰ τὸ ἡδύ, καὶ ἡ κατὰ
τὸ συμφέρον. οὐ ταὐταὶ μέν, οὐ παντελῶς δὲ ἀπὸ ἐκείνων ἀλλ-
ότριαι· ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δὲ πως ἠρτημέναι εἰσίν. οἷον φαμὲν ἰατρικὸν τὸ
μαχαίριον, ἰατρικὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ ἰατρικὴν τὴν ἐπιστήμην. ταῦ-
τα οὐχ ὁμοίως λέγονται· ἀλλὰ τὸ μὲν μαχαίριον τῷ χρήσιμον εἶναι
πρὸς ἰατρικήν, ἰατρικὸν λέγεται· ὁ δὲ ἄνθρωπος τῷ ποιητικὸς εἶναι
ὑγιείας· ἡ δὲ ἐπιστήμη τῷ αἰτία εἶναι καὶ ἀρχή. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ
φιλίαι οὐχ ὡσαύτως· ἥ τε τῶν σπουδαίων ἡ κατὰ τὸ ἀγαθόν, καὶ ἡ κατὰ
τὸ ἡδύ, καὶ ἡ κατὰ τὸ συμφέρον. οὔτε δὴ ὁμωνύμως λέγονται,
ἀλλ' οὐχ ὁμοίως εἰσὶν αὗται. περὶ ταῦτα δέ πως καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν
εἰσίν. ἀλλ' εἴ τις λέγοι ὁ κατὰ τὸ ἡδὺ φιλῶν οὐκ ἔστι φίλος τούτῳ·
οὐ γὰρ κατὰ τἀγαθὸν φίλος ἐστί, ταὐτὸ δὲ ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὴν τῶν
σπουδαίων φιλίαν ἄγει, τὴν ἐκ πάντων τούτων συνεστῶσαν, καὶ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ
καὶ ἐκ τοῦ ἡδέος καὶ ἐκ τοῦ συμφέροντος. ὥστ' ἀληθῶς οὐκ ἔστι
κατ' ἐκείνην τὴν φιλίαν φίλος, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ συμφέρον.

πότερον ἔστιν ὁ σπουδαῖος τῷ σπουδαίῳ φίλος, ἢ οὔ. οὐδὲ δὴ
τοὺς ὅλως φαύλους ὁμοίους τοῖς ὁμοίοις. ὅλη γὰρ αὕτη ἡ ἕξις ἀόριστος
καὶ διὰ τὸ συμφέρον φιλίαν. ἢ ἄρα προσδεῖται ἑτέρου ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου
τούτων ὄντες φίλοι; εὐθὺς καὶ διὰ τὸ συμφέρον φιλοῦσιν· ἀλλὰ
τέρα δὴ ὡς ἔοικε καὶ διὰ τὸ συμφέρον σπουδαῖοι. καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν
κοινωνία· φαῦλοι δὲ μηδὲν μᾶλλον οὗτοι τυγχάνουσιν ὄντες· διὰ ταῦτα ὡσαύτως
τοῦ χρήσιμοι ἀλλήλοις· μήτε ἡδὺ μήτε συμφέρον. ἀλλὰ μᾶλλον οἱ σπουδαῖοι
τῶν φαύλων· ἢ γὰρ ἡδεῖς πρὸς τούτους μᾶλλον ἢ φαῦλος· καὶ ὁ φαῦλος τῷ
τῷ φαύλῳ· ἢ γὰρ ἡδεῖς ἔσονται αὐτοὶ αὑτοῖς συμφέροντα· διὰ ταῦτα φίλοι
ὁμοίως δὲ τοῦτο ἔσται καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς· μᾶλλον γὰρ
καὶ ἡδεῖς καὶ ἐκ νέων συνήθεις· μάλιστα γὰρ ταῦτα τὴν φιλίαν ποιεῖται
καὶ ἐλάχιστα τοῦ ἑτέρου δεῖται ὁ σπουδαῖος τοῦ σπουδαίου, ἢ ἄλλος
τοῦ ἄλλου, ἐπεὶ καὶ τοῦ χρησίμου· οὐδὲ τοῦ ἡδέος· ἅμα γὰρ καὶ
ἀμφοτέρων τούτων τυγχάνουσιν ὄντες· καὶ ἡ τοῦ σπουδαίου πρὸς
αὐτὸν φιλία καὶ πρὸς ἕτερον ὅμοιον· ἐπεὶ γὰρ ἐστὶν ἡ φιλία κοινωνία τις,
ὡς ἑαυτῷ ἕκαστος ἔχει πρὸς ἑαυτόν, οὕτω καὶ πρὸς φίλον· ἐπεὶ καὶ
τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ὁμοιότητα τὴν μάλιστα φιλικὴν ἐν τοῖς σπουδαίοις
ἐστὶν ἐν τούτοις· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐν τοῖς ἀγαθοῖς μάλιστα
καὶ θαυμαστόν· ἐστὶ δὲ οὐδὲν ἄπορον· ὅταν γὰρ ἕκαστα λάβῃ τὰ
ἁρμόττοντα ἡ φύσις· ἢ τὸ συμφέρον· ἃ μᾶλλον
τὰ τοιαῦτα ἡ φιλία καὶ ἡ φιλικὸν διαμένει· πολλὰ καὶ ἡδέα

φιλία· πλὴν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τῷ φίλῳ· διὸ ἀξιοῦσιν
ἐστὶ οὐδὲ τοῦτο ἄλογον· οὐ γὰρ δὴ ἀρετὴν φιλία σοι τοῦτο
τὴν ὑπάρχειν· διὸ οὐδενὶ ἄπορον τοιαύτῃ τοιαύτην καὶ
τὰρετὴν· ἀμφισβητοῦσιν οὐκ ὀρθῶς· δεῖ δὲ νομίζειν ἢ
κοινωνοῦσιν ἀρετὴν φιλίαν ἢ ἀρετὴν οἵαν δεῖ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν·
τὸ δὲ δυνατόν· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀδύνατον τὸ συμφέρον ἀρετὴν
ἐμοί· κοινωνοῦσιν ἡδονὴν ἀρετὴν ζητοῦσιν οὐκορθῶς·
οὐ γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ἡδονῇ τὸ συμφέρον τῇ ἀρετῇ· ἅμα δὲ τῇ
ἀρετῇ μὲν ἕπεται πάντα ἀκολουθεῖ· ἃ τοῦ σπουδαίου ἐστὶν
σεῖς τοῖς σπουδαίοις αὐτοῖς ἑαυτοῖς ἢ ὁμοίοις εἶναι· τῆς
οἱ φαῦλοι ὡς φασιν ἀριστίνδην ἑαυτοῖς ἢ ὅλως μᾶλλον·
γὰρ καὶ συνέσεως· οὐ γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ἡδονῇ ἡ ἀρετή·
ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ ἡ ἡδονὴ ἀκολουθεῖ· πότερον δὲ μηδεὶς ἐν τῇ
τῶν σπουδαίων φιλίᾳ τὴν ἡδονὴν ἐνεῖναι οὐδεί· ἢ τὸν
γὰρ τὸ μὴ φαύλους εἶναι· ἢ γὰρ ἀφελεῖ αὐτῶν τὸ ἡδεῖς εἶναι ἀμφοτέρους
λοις· ἄλλους τοιούτους φίλους ἢ τὸ συμφέρον ἡδεῖς· ἢ γὰρ
τὸ συμφέρον οὐδενὶ μᾶλλον ἐστὶ τοῦ ἡδεῖς εἶναι· ἢ τὸν τοιοῦτον
οἵους δεῖ τοὺς σπουδαίους μέλλει ἀλλήλοις ἔσεσθαι· τοῦτο δὲ
οὐκ ἔστιν ἀνεύ τοῦ ἡδέος· δεῖ οἰκείως ἔοικε μέλλειν
τούτοις τοῖς ἐμοὶ τὸ δεῖν εἶναι· ἐπεὶ δὲ διήρηται πῶς ἔχει
λίαν φιλίαν ἢ δεῖ ἢ ὑπάρχειν ἢ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ἢ
τοῦτο ἐστὶν ἢ μὴ ἐνδέχεται· ἢ ἐν ἀνισότητι· ἐστὶν οὖν καὶ ἐν
τοῦτο ἢ μὴ δὲ καθ' ὁμοιότητα· ἢ τῶν σπουδαίων καὶ ἢ τε
λεία φιλία· ἢ δὲ καθ' ἀνομοιότητα· ἢ καθ' ἡ τὸ συμφέρον

τῷ γὰρ εὐπόρῳ ὁ ἄπορος διὰ τὴν ἔνδειαν ὥσπερ ὁ πλούσιος σο-
φῷ· φίλος ἐστί· καὶ τῷ σπουδαίῳ ὁ φαῦλος διὰ ταὐτό· διὰ γὰρ
τὴν ἔνδειαν τῆς ἀρετῆς παρ' οὗ οἴεται αὐτὰ ἔσεσθαι, διὰ τοῦ-
το τούτῳ φίλος· γίνεται οὖν ἡ ἐν τοῖς ἀνομοίοις φιλία κατὰ τὸ
συμφέρον· διὸ καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ὅταν
ξηρὸν πέδον οὖν ᾖ· ὡς ἐναντίοις οὖσι τούτοις ἐστὶ γίνεσθαι φι-
λίαν διὰ τὸ συμφέρον· καὶ τὸ πῦρ ἐθέλει τὰ ἐναντία ὥσπερ
ἀπολέσαι· τὸ γὰρ ὕδωρ· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις χρήσιμα· καὶ τὸ
πῦρ φασὶν καὶ μὴ ἔχον ὑγρὸν φθείρεσθαι· ὥστε οὕτω τὸ ἐπι-
σκάζον ὥσπερ τροφὴν εἶναι· ταύτην δὲ τὴν ὑπερβολὴν ὅσης κρα-
τήσει· ἂν μὲν γὰρ πλέον ποιήσῃς τὸ ὑγρὸν ἐπικρατήσαν
φθαρῆναι τὸ πῦρ· ἐὰν δὲ σύμμετρον συμβῇ· δῆλον οὖν ὅτι καὶ ἡ
ἐναντιότης φιλία ἐστίν ἐνίοτε διὰ τὸ συμφέρον· ἀνάλογον
δὲ πᾶσαι αἱ φιλίαι. ἐν ἰσότητι ἢ ἐν ἀνισότητι
εἰσὶ τὰς διῃρημένας τρεῖς· ἔστι δ' ἐνίαις ταῖς φιλίαις
διαφορὰ γινομένη πρὸς ἀλλήλους· ὅταν μὴ ὁμοίως φιλῶ-
σιν ἢ εὖ ποιῶσιν ἢ ὑπηρετῶσιν· ἢ ὅτι πάντα τὰ ὑπηρετοῦντα ὁ
τὰ γὰρ ὁμοίως ἑκατέρως ποιεῖν· ὁ δ' ἔλαττον· καὶ τὰ ἐν ἐλλεί-
ψει ἐγκλήματα καὶ μέμψεις· οὐ μὴν ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν τοιούτων χρό-
νοις τέλος τῆς φιλίας· οἷον ἐὰν ἀμφότεροι κατὰ τὸ συμφέρον
ἀλλήλοις φίλοι ἢ κατὰ τὸ ἡδὺ ἢ κατ' ἀρετήν· εὐδήλως ἡ
ἔλλειψις ἡ παρὰ τοῦ ἑτέρου· ἐὰν οὖν τὰ ἀγαθὰ οὐ μόνον
ποιῇς ἢ ἔλαττον, οὐ δεῖ φιλοσοφεῖν ἐπὶ μὴ οὐ δεῖν ἀμοιβὴν
παρὰ τοῦ φιλοῦντος· ἐν ᾗ δὲ φιλίᾳ μετὰ ταῦτα φιλίαι

μᾶλλον αἱ διαφοραί· ἀδήλως γὰρ ἡ ἔλλειψις παρ' ἑκατέρου·
οἷον ὁ μὲν διὰ τὸ ἡδὺ φίλος ἐστίν, ὁ δὲ διὰ τὸ συμφέρον· ἐν τῷ
δ' ἀμφισβητήσεις· οὔτε γὰρ ὁ τῷ συμφέροντι ὑπερέχων ἀ-
ξιανοῖ τὴν ἡδονὴν ἀντικαταλλάξεσθαι τοῦ συμφέροντος,
οὔτε ὁ τῇ ἡδονῇ ὑπερέχων ἀξιοῦντες ἡδονὰς ἀντὶ τοῦ συμφέρον-
τος χάριν ὑπολαμβάνειν· διὸ μᾶλλον αἱ διαφοραὶ ἐν ταῖς τοιαύ-
ταις φιλίαις γίνονται· οἱ δὲ ἐν ἀνισότητι φιλοῦντες οἱ μὲν ὑ-
περέχοντες πλούτῳ ἤ τινι τοιούτῳ, οὐ νομίζουσι δεῖν αὐ-
τοὶ φιλεῖν· ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐνδεεστέρων· οἴονται δεῖν αὐτοὶ φιλεῖσθαι·
ἔστι δὲ βέλτιον τὸ φιλεῖν ἢ τὸ φιλεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ φιλεῖν ἐνέρ-
γειά τις ἡδονῆς καὶ ἀγαθόν· ἀπὸ δὲ τοῦ φιλεῖσθαι οὐδεμία
τῷ φιλουμένῳ ἐνέργεια γίνεται· ἔτι δὲ βέλτιον τὸ γνωρίζειν ἢ τὸ
γνωρίζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ γνωρίζεσθαι καὶ τὸ φιλεῖσθαι, καὶ τοῖς
ἀψύχοις ὑπάρχει· τὸ δὲ γνωρίζειν καὶ φιλεῖν τοῖς ἐμψύχοις·
ἔτι τὸ εὖ ποιητικὸν εἶναι βέλτιον ἢ τὸ μή· ὁ μὲν οὖν φιλῶν
εὖ ποιητικὸς ᾗ φιλεῖ· ὁ δὲ φιλούμενος ᾗ φιλεῖται οὔ· ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι
διὰ φιλοτιμίαν φιλεῖσθαι μᾶλλον βούλονται ἢ φιλεῖν· διὰ τὸ
ἐν τῷ φιλεῖσθαι ὑπεροχήν τινα εἶναι· ἀεὶ γὰρ ὁ φιλούμενος ὑπε-
ρέχει ἡδονῇ ἢ εὐπορίᾳ ἢ ἀρετῇ· ὁ δὲ φιλότιμος τῆς ὑπεροχῆς
ὀρέγεται· καὶ οὐ νομίζουσι δεῖν αὐτοὶ φιλεῖν οἱ ἐν ὑπεροχῇ ὄντες·
ἀντιδιδόναι γὰρ ἐνίοις ὑπερέχουσι τοῖς φιλοῦσιν αὐτούς·
ἐπεὶ δὲ καὶ ἐλάττους αὐτῶν εἰσιν· διὸ οὐ νομίζουσι δεῖν φιλεῖν· ἀλλὰ
φιλεῖσθαι· ὁ δ' ἐνδεὴς χρημάτων ἢ ἡδονῆς ἢ ἀρετῆς θαυ-
μάζει τὸν ὑπερέχοντα τούτοις, καὶ φιλεῖ διὰ τὸ τοιούτου ἀτυχεῖν.

λπηονῆ

ἢ οἷς ἂν αὐτὸς τύχῃ. ἐστὶ δὲ τῆς τοιαύτης φιλίας ὅμοιος
θάμα· ἐπὶ τοῦ παθεῖν βούλεσθαι τινὰ ἅ· οὐκ ἔστιν ἢ ἐστὶν
των φιλία τοιαύτα ἔχουσα· πολλαὶ μὲν γὰρ φιλίαι ἅ
βουλόμεθα τὰ αὐτὰ παθεῖν· οἷον ἐν τοῖς μεθ' ἡμῶν
φιλίαι τοιαῦται εἰσὶν· ἐπὶ τῆς καλῆς φιλίας· παθεῖν
μὲν δὴ τὰ αὐτὰ τῶν ἐν ὑπερβολῇ· οὐ δοκεῖ γὰρ οὐδεὶς
ἀνθρώπου θέλειν· μὴ δὲ τὰ ὅμοια μὴ γὰρ συμφέρον μηδ' ἁρμόττει
σωφρονεῖν· ἀνὴρ γὰρ ἀνθρώπου βούλεται· ἢ
τὸ ζῆν μὴ τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἄλλο τινὶ ἢ τοῦτο· πότερον δ' ἐστὶν
τὰ φιλία μὴ πρὸς ἑαυτὸν φιλία ἢ οὔ· μετὰ ταῦτα φάσκων· ὕστερον
δὲ πάλιν· πῶς ἂν βουλόμεθα ἢ μὴν αὐτοῖς· μὴ γὰρ συζῆν μᾶλλον
μᾶλλον αὐτῶν βουλόμεθ'· ἴσως δὲ τοῦτο μὴ ἀνάστατον ἐστιν· μὴ γὰρ
μὴ τὸ εὖ ζῆν· μὴ τὸ βούλεσθαι παθεῖν ὑπάγωγ τινί· ἔστι δὲ ὅμοιο
πάθη ἢ μὲν αὐτοῖς μᾶλλον δ' ἔστι· καὶ γὰρ ἐστὶ τὰ ἢ μὴ
τινὶ ὁρίζεσθαι τῶν τοιούτων, ὁρίζειν δὲ βουλόμεθ' ὅλον
ἔχειν ἀνθρώπου οὕτως εἶναι αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν φιλίαν· τὰ δὲ τοιαῦτα
οἷον πλανᾶσθαι ὅμοιον πάθημα μὴ τὸ ζῆν μὴ τὸ πρᾶγμα ἁπλῶς πρὸς
ἃ μᾶς αὐτοῖς φιλοῦμεν ἀμφιβούλεται γάρ· ἀδιαίρετα γὰρ
ἐναλλὰ φοιτέρας δὲ ταῦτ' ἐστὶ πάθη· μὴ γὰρ τὸ ζῆν μὴ τὸ
εἶναι βούλεσθαι μὴ τὸ εὖ ζῆν μὴ τὸ πρᾶγμα πρὸς ταῦτα ἐστὶ τὸ
τὸ ἴσως ἀνθρώπου ἐν τοῖς τοιούτοις ὅμοιον· ἐν τούτοις μὴ φιλίαν
μεν· διὸ μὴ ὅλως ἁπλῶς εἶναι τὸ ζῆν τὴν φιλίαν· μὴ δὲ λίαν
ἐστὶ μὴ ξένῳ πρὸς πολίτην· μὴ δοῦλῳ πρὸς δεσπότην· μὴ πολί
τῃ πρὸς πολίτην· μὴ ἡμῶ πρὸς πρᾶ· μὴ γνωσιμῶ πρὸς ἄνθρω

καὶ ὅλως ἁπλῶς· ἔστι δὲ ποιωνίσιμα μὴ φιλίαι ἐν ὑπερ
στοῖς τοῦτ'· ἐν ἴσῳ δὲ τὰ δοῦλα ἢ ξένῳ πολίτῃ ἢ ξενικῷ
οὐδὲ ἐστὶν αὐτοῖς οὐδὲ τέλοις ποιονὴ ὑπὸ οὐ μὰ σοφοῦ
σιν· οἷον ἐν ὑπὸ τοῖς ἀνθρώποις· διαμφισβητοῦσιν δὲ πρὸς ἀνθρώ
λους καὶ ἅπαν ὑπάρχειν· οὐμφύσει φιλοῦντες· ἐχόμενον
δὲ μὴ φιλοῦντά φασιν· πότερον ἐστὶ πρὸς ἑαυτὸν φιλία ἢ οὔ· ἐπὶ
δὲ ὁρῶμεν ὡς τὰ μὴ μικρὸν ἐνδέχεται φιλίαν, ὅτι ἐκ μὴ τῶν
παθεῖν ἐστὶ τὸ φιλεῖν ἑαυτόν· τὰ δὲ παθεῖν ἅ αὐτοῖς ἐστὶν
ἀνθρώπου βουλόμεθ'· μὴ γὰρ τὰ ἀγαθὰ· μὴ γὰρ εὐδαίμονα μὴ δαίμονα·
ὁμοιοπαθεῖν δὲ αὐτοῖς ἢ μᾶλλον· μὴ συζῆν τε μᾶλλον αὐτῶν
μᾶλλον βουλόμεθ'· ὥστε φανερὸν ἐκ τῶν παθεῖν ἅ τινων ἐστὶν
ἡ φιλία τὰ δὲ παθεῖν ἅ ἡμῶν αὐτοῖς ἂν βουλόμεθ' ἐστὶν ἁπλῶς,
δῆλον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς ἑαυτὸν φιλιῶν· ὥστε ἢ μὴ πλείω ἐστὶν
πρὸς ἑαυτὸν φίλια· ἐπεὶ οὐδὲ ἐστὶ τὰ ἑτέρος μὲν ὁ ἀνθρώπου· ἑτέρος δὲ ὁ
ἀνθρώπινος· ὁ αὐτὸς δὲ ἐστὶ τὰ ἅπαντα· διὸ τοῦτο οὐκ ἐν
δέχεται εἶναι πρὸς ἑαυτὸν φιλία, ἐστὶ μὲν οἷς φαμὲν ὁμοιοῦν
ἐστὶ δὲ αὐτὸν ἕνα· ἐπεὶ δὲ ἑτέρος μὲν ὁ ἀνθρώπου· ὁ αὐτὸς δὲ μόνος
νοος· τὸ ἕνα πρὸς ἑαυτὸν εἶναι ὅμοιον· ὅμοιος οὖν τοῦ
τῶν μὴ φιλία δόξειεν ἂν ἕνα πρὸς αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτὸς
ἐστὶν οἷς φαμὲν, ὅταν βουλόμεθ' σφόδρα φίλον ἅ μὲν
φαμὲν ἡμᾶς ἐμὲ μὲν τοῦτον· ὁ αὐτὸς ἐστὶ τῷ ἡμᾶς
μέν, τὸ ἔσεσθαι μὲν ἡμᾶς ὁμοιοφανῶς πρὸς ἄλλον
λόγος μὲν ἀνθρώπου· οὕτω δὲ μάλιστα ὡς τὰ μὲν ἐνομίζε
πρὸς αὐτὸν φιλία· αὐτὰ δὲ ἅπαντα πρὸς αὐτὸν φιλία ἐστὶ

ἀριθ 150 τέλος οἰκονομικὸς ᾱ.

οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαφέρει, οὐ μόνον ὅτι
σοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις· ταῦτα μὲν γὰρ αὐτῶν
ἐστὶ τὰ ὑφ' ἑνί μέρη· ἀλλὰ καὶ ὅτι μὲν πολιτικὴ ἐπὶ
λων ἀρχὴ μοναρχία ἐστίν, ἡ οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία ἐν
οἰκίᾳ ἐστίν· καὶ οὗτος αὐτῆς ἐστὶ τοῦ οἰκου
μένου ἄρχων πολίτου ἐστὶ τοῦ οἰκοδεσπότου· ὡς θεραπεία καὶ πολίτης.
τῆς δὲ πολιτικῆς ἐστι καὶ πολιτικὴ ἀρχὴ ἡ ἐν
δεσποτικῇ· καὶ
μικὴ ἡ ἐν οἰκίᾳ ἀρχὴ ἐστὶ τῆς ἐν πόλει ἀρχῆς· πολὺ
μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἄρχον ἐν οἰκίᾳ τοῦ ἐν πόλει ἄρχοντος· πόλις
μὲν οὖν ἡ πολλῶν ἐστὶ σωμάτων οἰκία ἐν ᾗ κτημάτων αὐτῷ
πλῆθος ἐστὶ καὶ χώρας ἐν ᾗ κτημάτων αὐτῷ
πλῆθος ἐστὶ καὶ χώρας· φανερὸν δὲ· ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ὦσι τοῦτο
τυγχάνουσι καὶ κοινωνίας· ὅτι δὲ ἔνεκα τούτου ἐστὶν
χοί· οὐ δὲ ἕνεκα πᾶς ἐστὶν ἡμῖν ἐστὶν· καὶ οὐσιακὸν οὐσία
πολιτικὴ ἡ οἰκονομικὴ· πρῶτον δὲ ἐστὶ τοῦ οἰκονομικὴν
ὁμιλῆσαι περὶ οἰκονομικῆς· πρῶτον δὲ ἐστὶ τοῦ οἰκονομικὴν
γεννᾶσθαι καὶ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸν οἰκονόμον
ἐκ τούτων εἶναι· ἔστι δὲ ἐκ τούτων ἡ οἰκία· ἔστι δὲ
μέρη οἰκίας ἐλεύθερον καὶ δοῦλον· ἐλεύθερον μὲν οὖν
ἐστὶ τὸ ἄρχον ἐν οἰκίᾳ τοῦ ἐν πόλει ἄρχοντος· πόλις
μὲν οὖν ἡ πολλῶν ἐστὶ σωμάτων οἰκία ἐν ᾗ κτημάτων αὐτῷ
πλῆθος ἐστὶ καὶ χώρας ἐν ᾗ κτημάτων αὐτῷ
πλῆθος ἐστὶ καὶ χώρας· φανερὸν δὲ· ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ὦσι τοῦτο
τυγχάνουσι καὶ κοινωνίας· ὅτι δὲ ἔνεκα τούτου ἐστὶν
χοί· οὐ δὲ ἕνεκα πᾶς ἐστὶν ἡμῖν ἐστὶν· καὶ οὐσιακὸν οὐσία
πολιτικὴ ἡ οἰκονομικὴ· πρῶτον δὲ ἐστὶ τοῦ οἰκονομικὴν
ὁμιλῆσαι περὶ οἰκονομικῆς· πρῶτον δὲ ἐστὶ τοῦ οἰκονομικὴν
γεννᾶσθαι καὶ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸν οἰκονόμον
ἐκ τούτων εἶναι· ἔστι δὲ ἐκ τούτων ἡ οἰκία· ἔστι δὲ
μέρη οἰκίας ἐλεύθερον καὶ δοῦλον· ἐλεύθερον μὲν οὖν

ὡς πρὸ οὐδενὸς ἄθλου δεῖ αἰσχυνομένους ἀμάλοις πολλὰ
αἴσχη, οὕτως οὐδὲ ἀσωμάτῳ καὶ λογικῇ καὶ θείᾳ οὐσίᾳ,
ἀφέρουσα ἐστὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ σώματι θεοῖς ἀμάλου
μελήσει. τῶν δὲ ἀτιμοτάτων πρῶτον μὲν ἀναισθησίαν, ἡ
βέλτιστον ἀγάλεσμα νικῶσαν. πρὸ οὗ δὲ πάντων ὀλοθρεῖ
πρῶτον δούλους πρᾶσιν αἰσχρὰν ἀποδιδόασι δούλους· δουλωσὶ
εἰδωλολατρείας καὶ ὀφρίδος καὶ ὀργῆς· ἐπὶ δὲ ὀργῇ ὅτι
αἱ θεαὶ δεῖσαι τοιούτινας τοὺς σοφιστὰς οὐκ ἐθέλουσι, ἀναισθη
καὶ πρᾶσιν αὐτῶν μὴ ῥέφειν· οἷς τὰ ἐλευθερίας τῶν ἐξ ἕω
θεοσταλτέον· ὁμιλεῖν δὲ θεοῖς δούλοις ὡς μὴ τὸ εὐθὲς δίκαι
ὑπὲρ ὧν· μὴ τὰ ἀνίσου· μὴ τοῖς μὲν ἐλευθερίων ὀφρίς, τὸ
μὴ σὺν ἀλλοδόξοις· τοῖς δὲ ἐξ ἑτοίμου δὲ φῶς ἄθλος· μὴ τὰ
λὴ τὸ οἴνου τόσος καὶ τοῖς ἐλευθέροις ὑγιεινὰς τοῖς
καὶ πολλὰ ἔθνη ἀπὸ τοῖς καὶ τῶν ἐλευθέρων, οἷον ἀνδρὸς
νιοὶ ἐπὶ στρατιᾶς· φαμὲν οὐ πρῶτον ἡμᾶς ἢ ὅλης
μεταδότεον· οὕτως δὲ λέγω· ἐξ ἕου καὶ πολλαχοῦ καὶ δι
φῆς· ὃ μὴ μάτην πολλάκις μάτην ἐλάλησεν· ὃ φανὲν δὲ μὴ
ὑγιεινὸν τοῖς· τὸ δὲ ἐξ ἑαυτῆς ἐλεύθερον καὶ πολλαχοῦ ὀφθῆ
δὲ μὴ· ζῆσαι· καὶ ἀδυνάμεσι πρὸς τὸ δὲ ἐξ ἑαυτῆς ἐλεύ
θερον καὶ φανὲν ἐναντίον· ἀμείωνες γὰρ οὐχὶ οὔτε ἄρχειν
λωδεμιᾶς τεφή· ὡς πρὸς καὶ τοῖς ἡμῖν ὅταν μὴ τὰ
γυνὴ τοῖς ἐλευθέροις ἐλευθέρων, μὴ δὲ ἄθλα ἀρετῆς ἡμᾶς,
γένου δὲ χείρους, οὕτω καὶ τοῖς καὶ τοῖς. διὸ πρὸς δεῖ τοῖς
σκέψαν· ἡ δὲ ἀνὴρ μὴ δὲ τὴν ἡμᾶς ἐναντίας καὶ ἐλευθέρας

φὴν καὶ λυπῆται· καὶ ὀργίαν· καὶ πολλοῖς· λόγῳ ἀγέρω· μὴ
μουμένοις τὴν τῶν ἀρδανυλλίων ἐν φαρμακουλόγῳ θεος
θῶρος τὰς ὅτι ἄρρωστα οὐ φάρμακον λαὸς ἐναντίος· γένη
δὲ ἀν ἄθλα θεοῖς τὰ ἐξ ἑαυτῆς βέλτιστ· μὴ τε νόμα· μὴ τε ἀν ὀρφανὰς
ἀπὸ φόβρα γὰρ ἀδικοῦσι· καὶ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ δεῖλοι οὐχὶ θεοὶ μὴ
νουσι· καὶ οἱ θυμοφόβοις οὐκ ἀρχοι· ἐξ ἀν δὲ καὶ τέλος ὡς
ἀθλα θεῶν· λίκασι γὰρ ἡμῖν μὴ φέρουσι τὴν ἐλευθερίαν κἀθῶ
ἄθλον· ἐν οὐ δὲ γὰρ θεοῖς· ὅτι μὴ ἄθλον· καὶ ὁ μὲν ὡς
σμένος· δεῖ δὲ ἀγ' ἀγ ὁ μὲν ἐμφερὲς μὴ τὰ ἐλευθέροις ἐν οἷς
ἀθλα ὁ μὲν θυμὸς θεοῖς ὡς πρὸ μὴ ἐν τὰς πόλεσιν· καὶ τὰ
θυσίας καὶ τὰς ἀπολωφὸς μᾶλλον τῶν δουλῶν ἐν ἐκ θεοῖς·
ἢ τὰ ἐλευθέρων· πλὴν ἀναγκαῖα ἐχόμενον οὐ τοῖς οὐ θρέψει
τὰ γὰρ ἐν τὰ ἀνομοῖα· εἰ δὲ δὲ τοῦ οἱ ἀνόμου τε πᾶσι, ἀ
δεῖ ἐξ ἑαυτῆς ἀγέμετ· μὴ γὰρ τὰ ἐλευθέρων λυπᾶσι ἀγέν·
μὴ φυλάττειν· ἡ δὲ μὴ, οὐ δὲν ὁ φελοῦσι τὰ ἐλευθέρων· τῶν γὰρ
ἡθμὸν ἐν τὴν τοῦ ἐν· μὴ ὁ λεγόμενος τὸ ἡμέτερος θεῖος· ἐπὶ
δὲ καὶ ἄνω ἀνθρώπινα ἐν τὸν ὑποχρεῶν· μὴ χρῆσιν· τοῦτ
γὰρ ἔνεκα καὶ ἀνδρῶν δρόμεθα· ὃ μὴ ἀνθρώπων δὲ δεῖ τῶν ἐλευθέρων
σιας· οὐ· καὶ πολλὰ ἐν ἀναγκαῖα φανὲν ἐν ἀνθρώπων· καὶ τὰς
ἐξ ἑαυτῆς οὕτω τε νεμεθα· ὁ πως μὲν ἀμείνων ὑγιεινὸν ἐν
ἄνθρωπος· θεοὶ δὲ φυλακὴν τοῖς τε θορσιν οἷς ὑμφέρει μὴ
ἐν τοῖς λαοῖς καὶ οἷς· καὶ ἄν τὶ καὶ δὲ οἰκονομία μὴ ἡμῖν·
ἀθλοδόμενοι γὰρ ὡς ἐν· καὶ ἢ τοῦ ἀμφοῦ θεὸς οὐκ
σιν ἐν ταῖς μικρότερας οἰκονομίας· θορσι καὶ δὲ ἢν τὸ

κὶ ἰδιωτικήν· ἐστὶ δὲ κοινωνικὴ μὲν τὰ πολλὰ ὠφελίας ἀναπαῦ
ἐστιν· ὁ δὲ μέλλεις δὲ ἰδίωτῶν ἐπάσχει συμβαίνειν τῶν τοιούτων
πολλὰ ἐστὶν ἀναγκαῖα· ἐξωτερικὰ μὲν τὰ ἐν ἐκκλησίαις ἰδιωτικῆς
ἐξουσίας συναμένης ἀναθέσθαι· ἃ δὲ ἔχουσι πάντες·
πορίζόμενα· πορίσιμα· πορίσιμα· πορίσιμα· πρὸς
τὰ ἀναλώματα· τούτων δὲ ἕκαστον μὲν πορίζουσι μέλλω,
ποῖον καὶ πόσον τιμιον, ἢ εὔωνον ποιητέον· πρὸς δὲ τὰ
γώγιμα ἢ θησαυρίσιμα· πότερα μὴ πίνδ' ἐπὶ τῶν σπερμάτων ἐν
τῇ γῇ ἐκβαλόντι ἢ τῶν λυσιτελούντων τιθεμένων· πορίζει
τὰ ἀναλώματα τίνα πορίσασθαι· μὴ πότε· μὴ πόσου
τέον νομίσματος τὰς δαπάνας· ἢ ἀπὸ τῶν νομισμάτων·
δεύτερον δὲ τὰν σπερμάτων· ἐπὶ δὲ τοῖς ἀγρῶν
γῶν· ἀπὸ τῶν· ἀπὸ τῶν ἐπὶ ἡμέρας ἀπὸ τῶν ἀμπέλων· ἀπὸ
τόκων· ἀπὸ τελῶν· ἀπὸ ζώων· ἀπὸ τῶν ἀμπέλων· ἀπὸ
δὲ τούτων περὶ τῆς κατασκευῆς ἀπὸ τῆς γῆς· ἀπὸ δὲ ἐργα
ἢν οἷς ἐπιφόρεον· οἷς δὲ καθ' ἕκαστον τὸ σπορεῖον· δεύτερα
δὲ ἀπὸ τῶν ἰδίων νομισμάτων· οὐκ ἐργαῖον· οὐδὲ ἀργύριον· οὐ
δὲ χαλκὸς· οὐδὲ ὁ τοιοῦτος ὅλως τρόπος· ἔστι δὲ ἢ ἀπὸ τῶν
ἐμποδὼν· τὰ δὲ ἀπὸ τῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἢ ἀπὸ τῶν
γίνομαι· τὰ μὲν δὲ ἀπὸ τῶν βοσκημάτων· ἐπιπαρτιάτη
ὡς δὲ καὶ πολλοὶ μένα· ἐπὶ δὲ ἀπὸ τῶν ἀγρῶν· ἐπὶ τὰ μὲ
λιστ' ἢ χρόνῳ ἀφίουσι τὸ σπορεῖον· ἔστι δὲ τὴν γλ
τιμὴν· ταύτης δὲ μὴ πατρίδα μὲν τὸ σπορεῖον ἀπὸ τῶν ἰδίων
τῇ χώρᾳ τὸ νομίσματος· εἶτα ἀπὸ ἐμποδὼν ἢ δὲ ἀπὸ τῶν· εἶτα ἢ

ἀπὸ τῶν ἐπιμικτῶν· τὰ δὲ ἀφ' ὧν δὲ καὶ τελευταῖα οὐ τὰ ἰδιωτικὰ
πλὴν· ὧν τὰ δὲ ἐστὶν ἀναγκαιότατα μάλιστα· δι' ἃ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἕνα,
πολλοὺς οἰκονομεῖν· ἐλαχίστη δὲ διάθεσις τῶν τοιούτων
καὶ τὰ ἀναλώματα· ἢ ἐκ μέρους πίνδ· ὧν δὲ τῶν ἀφαιρετέα
μὴ πρὸς ἐνιαυτόν· ἢ πρὸς τίνα χρόνον· ἢ τῶν ἀναγκαίων
ἐστὶ μᾶλλον· δεύτερα δὲ ἃ ἀπὸ τῶν ἀφαιρετέου· χωρὶς δὲ τούτων
ὁπόσων μὲν ἐστὶ οἰκονομικὰ τῶν οἰκονομικῶν μὴ πρὸς πολλοὺς
πολλὰ ἀναλώματα· ἐκ μέρους· μέλλεις δὲ διὰ τῶν τοιούτων ἀγωγῶν
μὴ μᾶλλον πρὸς πόσους τίνας· ἐπὶ δὲ τοῖς οἷς αἱρε
θήσομαι· μὴ τοῦτο βουλεύεσθαι ἢ μὴν καὶ πάντα πορί
μὴν ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων ἢ πόλις· πότερον ἀπὸ τούτων ἢ τῶν
φλόμεθα, ἢ τὰ μὲν τούτων εἰς ἃ δυνατὰ φέρειν· τοῦτο δεῖ σκέ
πτεον· μὴ δὲ τοῦτο βουλεύεσθαι τῶν πόρων ἢ πρῶτα οὐκ ἐστὶν
λυπεῖ δὲ τίνες· ἢ μικρὰ μὲν οὐ ζημιοῦσι οἱ πολίται
πολλὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἀναλωμάτων νῦν δὲ ἀγοράζουσιν
τίνα τε ἢ πρὸς ἃ πορίσασθαι ὅλα μὴ θεὶ βλάπτει· ταῦτα
πορίζειν οἰκονομικὰ καὶ μὴ μᾶλλον τὸ ἡμῖν· ὁ δὲ πῦ
τῶν θέτερον τὰ πρῶτα ἢ δεύτερον ἐκ μέρους· ἢ τεχνικὰ
τερὰ ἢ ἀναγκαῖα· ἃ ὑπολαμβάνομεν εἰς ὁλοτελῆ πολιτῶν εἶναι ζῆν
πόλεμον· οὐδὲ ταῦτα πάντα ἴσως ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνομεν
ἄναι· ἐστι γὰρ ὅτε τούτων ἐφαρμόσαι τοῖς οἷς αὐτοῖς ἔστιν
ματεύειν· καὶ γὰρ ὁ ὅπλοις ὅπλοις ἐνθοῦσι, δεξιῶς μὲν τοῖς ἰδίοις ἐὰν
πλουσίοις ἢ τῆς πόλεως· τὰ δὲ ἄλλα καὶ ἐνθοῦσι πολλὰ αὐτὰ αὐτὰ
θάσθαι ἐπελεῖ αὐτοῖς ἀπορραλμοῦσι· ἀ τοῖς ἀφαμένων·

ἢ ἐπιποιεῖσθαι

τούτων, ὃ δὲ πάλιν μέρος τρίτον ἔλαβε. τοῖς δὲ λοιποῖς
ἐπιμελεῖν ἐργάζεσθαι. ἐπὶ τελευτῆς δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὶν
τὸ τρύγος ποιήσασθαι, ὥστε ζημίαν ἐνδέκατον μέρος τοῦ
ἀνωνύτου εἶδος ἀποφαίνειν. τοῖς δὲ ἐπὶ σκαφίοις ἑτέρα κατὰ
ταὐτά. λυέτω πάντας ὁ ἐπὶ βαλανῆ φυλάκων, ἐὰν δηλώσῃ
τὸ μὴ κατὰ νοῦν τι γεγενῆσθαι ἢ μὴ ἐκ καιροῦ ἐπιμεληθῆναι, αὐτοῖς
τοῖς φυλάκοις ἀτέλειαν τούτων ἐπιτιθέντων. ἐὰν δὲ ἐπὶ τῶν
ὀργάσεων ἀμπέλια ἀνακαίνηται, ἐὰν μὲν τοῖς φυλάττουσι
τῶν ἀμπώτων δοκῇ. ὥστε μὴ εἶναι φανερὸν τὸν ἀδικοῦντα
νόμῳ. βουλευτὴν δὲ μὴ ἐνδύεσθαι ἱμάτιον τοιοῦτον. τὰ μὲν ἄλλα
σιτία ἀτελῆ ἔστω. τὰ μέντοι σῖτα μὴ ἐξέστω πωλεῖν. τὰ δὲ ἄλλα πάντα
ἀνεπιλήπτως. τὰ τε θέατρα σκηνὰς καὶ τὰ θεατρικὰ ὡσαύτως. ἐὰν δέ
τις ἐν οἰκήμασιν ἐνοικιαστοῖς ἢ ἐν ἐργαστηρίοις ἢ ἐν ἄλλοις τοιούτοις
κατοικῇ. τὸν ἐνοικιαστὴν ἐξεῖναι ἐκβάλλειν, ἐὰν μὴ τὸ ἐνοίκιον
ἐκτίνῃ. ἐὰν δὲ ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων ἢ ἐν ἄλλοις τοιούτοις
τὸν ἐνοικιαστὴν ἐξεῖναι ἐκβάλλειν, ἐὰν μὴ τὸ ἐνοίκιον ἐκτίνῃ. ἐὰν δὲ
ἐπὶ τῶν ἀγωνιστῶν ἢ τῶν ἀθλητῶν ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων
τὸν ἐξέτασιν δὲ πρὸς τοὺς ἐφεδρικοὺς ἀποτελεῖν τὰ ἄθλα. ἐξεῖναι
μισθοῦσθαι τὰ πρὸς τὰ ἀναθήματα ἀποδιδόμενα χωρία. ἐξορωρὸν
οὐκ ἔστιν οὐθενὶ οὔτε ἀποδόσθαι ἐξόρω. οὔτε σεσαθῆναι ἐξόρω.
ἐνδεκάτη, τορθησις. οὗτος δὲ νόμου αὐτοῖς μὴ ἐναντιοῦται
ὃς ἂν μὴ ἀξιωθῇ ἀμφοτέρων, ἐξαμαρτὼν δὲ θεὶς ἐξ
ἐξέστω τὸν ἀξίνος οὗτα αὐτοῦ καὶ τὰ μυρίκια μὴ ἀποδόσθαι

ἢ ἀναπολόγητον. ἐν στοὰ δὲ ἀγορᾶς δὲ γενόμενοι καὶ ἀποροῦντες
ἐφ' ἁμάξων καὶ τὰ γεγονότα ἀκοῖς ἀτὰ ἐκ τοῦ ζῆν οὗτος. χρόνους δὲ
γνωμένους ὧν ἐμπορῶν ἀλλ' ἀναπολῶν ἐτέλουν αὐτοῖς
τοὺς ἐπιδικάτους. τοῖς δὲ ὠνουμένοις τι ἐξ ἀκμῆς εἰς
τὰς τιμάς. δεδανεισμένοι ἐπιδέκατον. μετοίκιον δὲ τὴν αὐτὴν ἐπὶ
δεδανεισμένων ἐπὶ τῆς μεσοῦ, οὐκοῦν σκεύοις ἐπὶ λόγῳ τε
τὰ οἰκοῦντο τὸ ἕξτον μέρος φέρουσα τοῦ δανείου τοῦ χρυσοῦ
μενον μισθίως ἐξεδόντο ἀτελῆ. ἴσως ὁ ἀθηναῖος ὁ ἐξ
ἐσπερίου τῶν ὑπορρωγῶν ἐξ τὴν δημοσίαν ὁδὸν εἰς τοὺς
βαθμοὺς ἀπὸ τοῦ φρέατος πλὴν τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας
ἀφ' ἑαυτῶν. ὠνοῦντο ὧν ἢ τὰ ἀτέλειαν. καὶ σωτὴρ
γενέσθαι τοῦτο συμφέρει. τὸ τετράμοιρον τοῦ ἀθηναίοις
ἀδικημάτων ποιεῖσθαι. τὰς δὲ τιμὰς ἐκλέγειν τοὺς αὐτοὺς
ἀναπομίζειν. (ἐπελθόντων δὲ ἐπὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ὑμφακοπωλείου
τὴν ἀγέλαν. τὸ αὐτὸ ἀφιλεῖον. ὅσοι δὲ ἐξαρχεῖν ἢ φυ
λαχεῖν. ἀγοράζειν. ἢ τινας δὲ ἐξορμᾶν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς
ἐπιμελουμένων, τιμήματα ἀξιοῦν μέσον ἐπάλξεως τοῦ
βουλομένου ἀποπίπτειν αὐτοῦ. ἐξορωφοῦν δὲ τοὺς ἐλεύθερος
γαμοῦντας. τὰ τοῖς ἀρέσθαι τῆς ἀθηναίας ἐπὶ τὸν πολέμου
ροδαποθανόντος φέρειν τοῖς ἀναλωθῶν. ἀγορανόμων εἶναι
καὶ βουλῆ. καὶ ὅταν ἀπὸ τοῦ ἐλεύθερου ζῆν. τὸ αὐτὸ τοῦτο.
ἀθηναῖος δὲ οἰκεῖν τοὺς ἀποκτείνας δὲ ὁμοίως ἐχέμυθος
ἐξ τὸν πόλεμον, ἀποδρᾶναι ἄκοντος (ἐπὶ ἀξιώσεως
σας. καὶ ἀθρόους ἐξ τὸν αὐτοῦ δῆμον ἐκτὸς. ἀμφὶ καὶ ἀπὸ τῆς

τοὺς τόκους τοῖς λαβοῦσι καὶ παραφέρειν. ὥστε ἀνάγκη
χαῦ τὴν πορείαν ποιεῖν: μακεδόνος δὲ καὶ αὐτὸς γράμματος. πρὸς
τοῦτος βασιλέως θεοὺς αὐτὸν εἶναι τῶν τὰς φόρους λαβόντων. ὃν
γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσωσιν τὴν χώραν ἐλεύθερον τὸ βασιλέως
αὐτὸ φησὶ φόρους. αὐτοῖς δὲ οὐκέτι φορά. καὶ ἀνάκλησιν
δῶρα αὐτῷ εὐθέως ἐπαγγέλλουσιν ὅσα οὐδεὶς ἄνθρωπος.
τούτων δὲ τὰ μὲν ἔξωθεν, οἷς εὐπορώτεροι τὰ δὲ αὐτόχθονα
μενοῦν τὰ δὲ φοίνικα, πολλῶν τούτων ἐπαγγέλλουσι.
Καὶ δὶς φόρον. πολλάκις δὲ καὶ μάλων, ὃν ἐκκλησίαν
τρὶς μὲν ἀνάστασιν ἐλέγειν, ὅτι μὲν πολιοῦσα πόλις αὐτοῦ
αὐτὴ αὐτῆς ἔσται. ὁ δὲ βασιλὰς ἐπαύσατο αὐτὸ ἐκέλευε
αὐτοῖς μὴ ἀνάστασις φέρειν ἢ πάσαν ὅπλα ἐκ τῆς χώρας. ὅσα
σωὴν αὐτοῖς τοῖς ἔσω ἔφασκε χθόνα ἢ τὰ λοιπὰ σώζειν. ὅσαν
θεύτων δὲ πολλὰ τὰ μὴ χρήματα ἢ μὲν. ὃ δὲ τῆς χοὺ πᾶφαι
τὸν θεὸν ἐν τῷ πορεύεσθαι οἰκονομεῖν. Καὶ βάλος μὲν αὐτὸς
ἔφη ὁ πόλεμος πορεύεσθαι αὐτῷ διὰ τῆς χώρας. θεοὶ
νέκτοι πίστεσθαι ἢ ἐν ἡμόσχον. ἀπορραπίζειν τὸν δέ
καὶ τοῦ χέρνον. ἀπαγορεύειν οἷον. ἐκέλευε δὲ φεύγειν
ἀὺ ἀπαλθεῖν. ὁ δὲ τὸ δὲ λοιπὸ χέρνος ἐκπωσθῆναι. ὡς
τε δὲ ἀφεῖναι τὴν διαπορίαν ὡς ἀπὸ τῶν λύκων
τὰ ὑποζύγια, ἢ τὰ ἐσθῆτα ἀφίστασι ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἐ
πωλεῖται ἐ διαπορίας. τῶν δὲ ἐμπιπτόντων ἢ πίστεσθαι δὲ
διαπορεῖν ἐπωλεῖν ἢ διαπορεῖν ἢ ἐμπορεύεσθαι. ἅμα τε οὐ ἐν τῷ
θεν ἢ ἀφίεσθαι ἐλαμβάνειν. ἅμα τε οἱ πόλεμοι οὐδὲ

κεν ὄντο αὐτοῦ. ὥστε τελευτῶν ὅστ' ἀπῶσι. τοὺς τε
λυπίους ὁρῶν ἐπαπωνεῖται τὸ δέχεσθαι φέρειν, ἔφη οὐ δεκάμματα
ἤμην ἐπὶ βασιλέως δὲ θεὸς εἶναι. θεοὺς τε ἐπὶ χθονὸς οὐ
τὸ μακεδόνος ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς. ἔφη οὖν ἐ βούλεσθαι ἐπὶ
φιλανθρωπίαν τὸν δῶρα μὴ μεγάλα ἐκτὸς ἐπὶ λαβεῖν ἡμᾶς.
οἱ δὲ ἀσμένως ἔδεξαν. ὁ δὲ. καὶ ζωὴν ἐπὶ χρήματα πολλὰ ἀ
τὸ πολλοῦ ὄχλου: ἀφίστε λαὸς δὲ χέρνον φωνὴ
ἀποφυγεῖν μᾶλλον. ὁρῶν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν ὅλον φωνὴ λόγους
ἐποιήσατο πρὸς τὰ ἐτέρα σώματα ἐπὶ ἀποφράτοις φάσκων
αὐτῶν πλὴν μεγάλα τοὺς ἐτέρους. ἐφῶ αὐτοῖς τὰ ἀσκήματα
ἐπαλλάττειν. αὐτοὺς δὲ μὴν βουλεύεσθαι ἀπὸ τούτων πλὴν ἀγαθὰ
ποιεῖν τὰ ὅλον τούτοις ποιεῖν ἀπὸ ἐλευθερίαν. ἀπορεῖν δὲ
τῶν ἐτέρων. οἱ δὲ. καὶ αὐτοὶ ἔφασαν οὐκ ἀλλὰ πωλοῦντα. λα
βὼν δὲ ἀπ' ἀμφοτέρων καὶ πλὴν ἀλλ' ἀναπόδους ἀπὸ ἀμάλους.
τοὺς τε πολίτας καὶ δῶν οὐδὲν δίκας πολλὰς καὶ μεγάλας
ἐπὶ πολλοῦ χέρνου ἀδικεῖν, τούτοις δὲ τὰ πολέμου διαφέρειν
καθίσας θεοὺς ὅσοι ἀπὸ μὴ δικαίως. χέρνον δὲ θήκη, μικρὰ
πῆγμα ἀπορίαν ἀπὸ τέρων ἐπὶ μάλων κείσθαι. τοὺς δὲ ἀπὸ
σόμον πολλῶν. ἡδέως ἐπὶ τοὺς μὲν ἀπιμεφῶν τὸν
πολέμους. καὶ ἀπὸ ἀστόρου ἀφύλειον δίεσθαι ἀπὸ λαμβάν
Ἐνάταγεν οὐκ ἀλλὰ μάγματος. Κλαζομένιοι δὲ
σιδηρᾶ οὔτες μάγματα ἀποφοῦντες ἐπὶ φιλίαν τὸ αὐτοῖς

ἐπὶ τῶν λιποστρατίων. ἐὰν φεύγοντες ἐκ πολέμου νόμον
ἔθετο μὴ φορεῖν χρυσοῦν στέφανον. ὃς ἂν δὲ τῶν ἐχόντων
ἀπὸ τοῦ πολ. τῶν τε καὶ οὐκ ὄντων ἐν τῷ κατὰ τάξεις ἀφῃρέθη
ἀνδρεῖα κατὰ βαθμὸν, εἴ τις ἐπὶ προφάσει τοῦ νόμου τοῦ δόξαντος τὸ μὴ
εἶναι ὡς ἀνεπιθέτου. ὁ τοῦ ὄφεως στέφανος τοῖς βουλομένοις
χρῆσθαι καταλείπεται ἐκ παλαιοῦ πατρίου (ὡς ἐφασαν οἱ ἱερομνήμονες
Δημήτριος. καὶ πελεκᾶν τοῦτον τῶν [illegible] τὸν νόμον
τοῦ μὴ ζῆν. αὐτοῖς μὴ οὖσιν τῶν ἀνδρῶν τὸν νόμον τοῦ
τὰ θεραπεύειν. ἐξεῖναι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ τιμᾶν μηδὲ ἄλλως
θεοὺς ἐνόμιζεν. τὸν δὲ μὴ τιμῶντα τοὺς θεοὺς ἐνόχους εἶναι ἐφαίνετο τοῦ
μὴ ἀσεβεῖν. ἀντεπαινῶν δὲ τοὺς ἀνδρείους ἀγαθοὺς ἐνόμιζεν εἶναι
ἀγαθοὺς πολίτας θεοὺς τοὺς θεῶν τὸν κόσμον ἀνεπίπαυτον. ὡς ἀνδρείας
θεοὺς ἐνόμιζεν. ἀπὸ τοῦ ἀνδρείου γένους. καὶ τῶν [illegible]
ἀγαθοὺς φορεῖν στεφάνους. ἐὰν λυθῶσι τὴν βουλὴν χρυσοφορεῖν
μετὰ ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερῷ. ἐξαιρέτως τοὺς ἀνδρείους
ἐν πολέμῳ ὅτι δὲ τοῖς ἐχθροῖς πολέμου. ἐπαινεῖν οὐκ ἐφασαν
λιποστρατίῳ τῷ δεῖν δὲ τοῖς ἐχθροῖς πολέμου. ἐπαινοῦντες τοὺς
τοὺς πολίτας ἐν τῷ κατὰ νόμον τάξεως ἕνεκα. οἱ δὲ ἐπαινοῦντες
διὰ μὲν τὸν δὲ νόμον ἡμέρας ὡς μὴ πολεμίους τοὺς ἐχθροὺς ἕως
σωτῆρας αὐτοῖς, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὁ ἐπαινέτης. πολίτας δὲ
τοὺς ἀνδρείους τοὺς πολίτας. ἐξ ὧν ἐπαινοῦσι τοὺς ἐχθροὺς
τοὺς ἐπαινέτας. ὁ δὲ λαβὼν ἐξ ἐκείνης τὴν πίστιν. χρῆ
ὁ δὲ δωρεὰν ἐξ ἱεροῦ νόμισμα ἐν τῷ κατὰ τὸν
χρυσοῦν στέφανον. [illegible]

ἕλαιον ἐστὶ τῶν ἱερῶν. ὃν δὲ σωτῆρα τὸν ἐλαίου ἐπὶ τῶν
δὲ πολιτῶν οὗτος ὁ μὴ δοὺς ἐν τῷ χαλκῷ αὐτῶν. ὃν δὲ ἐξ αὐτῶν ὃς
μισθωσάμενοι πλοῖα ἀπέστελλαν ἐξ ἐμπορείαν. ὃ θεὸς αὐτοῖς
κωλύσειν. ἐὰν μὴ ἐξ ἡμῶν ἐξ ἐμπορείας τοῦ ἐλαίου ἕνεκα:
ὁ φίλος τοῦ ἐστρατηγῶν μισθὸν ἔδωκε τοῦ πλοίου καὶ οὐ γυνὴ
μενον. τὸν δὲ φόρον τοῖς ἐμπόροις τὸ τέλος ἀπέλαυσιν τοῦ ἐ
μισθοῦ. ἐ δὲ τοῦ ἀρχαίου ἀπέστελλον οὐθέν. αὐτὸ
μᾶλλον δὲ τῶν, νόμισμα ἔκοπτον ἐξ ἀργύρου ἐξ ἀφῆκεν
λόγον, ἐπὶ τοῦ πολίτου. ἐξ ἐμπόροις τοῖς ἐν τῷ ἐστρατηγίᾳ ἐν
τῷ πολέμῳ κατὰ λόγον ἕκαστον ἀπὸ ἐμπόρων ἐλαβον ἀργύριον. ὃ δὲ
ἰδίων ἐμπόρων δίκας παθημάτων δικαστὰς χρήσεις ἀγαγόντων.
Καὶ ἐν πολέμου χρόνοις ἀπαλλαγῆ. δεύτερον δὲ ἐπὶ τῶν τε
σόδων ἐπάνοδος. τοὺς τε ἐκ τοῦ καὶ τὸ ἀφορῶντες ἐκ τοῦ
τῶν τὸ μέρος δέδοται. τοῖς δὲ σῖτον ἐκ τοῦ μέλλοντος: ὃ
λυσειν οἱ δὲ ἐν θέντες χρημάτων, νόμῳ ὄντος αὐτοῖς σῖτον
μὴ δοῦναι ἐν λιμῷ γενομένοις. ἐπαίνοις δὲ τοῦ χρόνου σῖτ
τοῦ λιμοῦ. ἐ ἡμφίσβητοῦ τοῦ πολίτου τὰ δοῦναι αὐτοῖς ἰδίωτην τὸν
σῖτον τοῖς τεταγμένοις τιμῆς ἐν τῷ πολέμου ἐκ τοῦ ἀν
αὐτοῦ δοῦναι. εἶτα ἀφῃρεῖν ἐδωκαν αὐτῷ βουλομένῳ τὰ ἐξ ἀν
τιμὴν ἣν ἐδόκει αὐτῷ ἐξ ἐμὲ αὐτῆς. ἀφ' ὧν δὲ οἱ διὰ φασ
ασκευὰς χώρας ἀφ' οὗ ἔτι νομῆ. καὶ τῶν μισθοῦσιν οὐ ἐξ ἐμὲ
αὐτοῖς οὐ δὲν δίκαιον ἐξ ἐπὶ φάλλειν. ἐ ἡμφίσβητοῦ τὸν βουλ
μένων τοῖς ἐστρατιώταις δικάζειν ὡς ἀργαζομένῳ. ὡς τοῦ τοῖς αὐ
τῆς ἐσομένοις τὰ σώματα δικάζειν αὐτοῦ ἀδικοῦ. τοῖς δὲ ἀνδρὶ

καπήλους τοὺς μεταβαλλομένους ὅτι ἄλλῳ δὲ οὐκ ἐξῆν οὐθενὶ
οὐθὲν τούτων ποιεῖν. Χαβρίας Ἀθηναῖος Ταὼ τῷ Αἰγυπτίῳ
βασιλεῖ ἐκστρατευομένῳ καὶ δεομένῳ χρημάτων συνεβού-
λευσεν τῶν ἱερῶν τινάς, καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος φάναι πρὸς
τοὺς ἱερεῖς δεῖν καταλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. ἀκούσαντες
δὲ οἱ ἱερεῖς καὶ τὸ ἱερὸν περὶ αὐτοὺς ἕκαστοι βουλόμενοι εἶναι καὶ
ἴδια αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς ἐδίδοσαν χρήματα. ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντων
εἰλήφει, προστάξαι αὐτοῖς ἐκέλευσεν ἐς μὲν τὸ ἱερὸν καὶ ἐς αὐτὸν
τῆς δαπάνης ἣν πρότερον ἐποιοῦντο τὸ δέκατον μέρος προσάγειν,
τὸ δὲ λοιπὸν περὶ αὐτῷ δανεῖσαι ἕως ὁ πόλεμος ὁ πρὸς βασιλέα δια-
λυθῇ. ἀπὸ οἰκίας δὲ ἑκάστης ἐκέλευσεν ἅπαντας συνενεγκεῖν
τάξαντα ὅσον δεῖ. καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὡσαύτως. τοῦ σίτου τε
πωλουμένου χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸν πωλοῦντα καὶ ὠνού-
μενον ἀπὸ τῆς ἀρτάβης τὸν ὀβολόν. ἀπό τε τῶν πλοίων καὶ ἐρ-
γαστηρίων καὶ τῶν ἄλλην τινὰ ἐργασίαν ἐχόντων τῆς ἐργασίας μέ-
ρος δέκατον κελεῦσαι ἀποτελεῖν. ἐκστρατεύειν δὲ αὐτῷ μέλλοντι
ἐκ τῆς χώρας, εἴ τις ἔχει ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον, κελεῦ-
σαι ἐνεγκεῖν πρὸς αὐτόν. ἐνεγκάντων δὲ τῶν πλείστων, ἐκέλευσεν
τούτῳ μὲν ἐκεῖνον χρῆσθαι, τοὺς δὲ δανείσαντας συστῆσαι τοῖς
νομάρχοις ὥστε ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι. Ἰφικρά-
της Ἀθηναῖος, Κότυος συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπορίσατο
αὐτῷ χρήματα τοιοῦτον τρόπον. ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἦρχε
προστάξαι κατασπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίμνων. τούτου δὲ
γενηθέντος συνελέγη σίτου πολὺ πλῆθος. καταγαγὼν οὖν

ἐπὶ τὰ ἐμπόρια ἀπέδοτο, καὶ εὐπόρησε χρημάτων. Κότυς
Θρᾷξ παρὰ Περινθίων ἐδανείζετο χρήματα εἰς τὸ τοὺς στρατιώτας
συναγαγεῖν. οἱ δὲ Περίνθιοι οὐκ ἐδίδοσαν αὐτῷ. ἠξίωσεν οὖν
αὐτοὺς ἄνδρας τῶν πολιτῶν φρουροὺς δοῦναι εἰς χωρία τινὰ
ἵνα τοὺς ἐκεῖ στρατιώτας ἃ φρουροῦσι χωρία ἀποχρήσηται.
οἱ δὲ τοῦτο ταχέως ἐποίησαν, οἰόμενοι τῶν χωρίων κύριοι
ἔσεσθαι. ὁ δὲ Κότυς τοὺς ἀποσταλέντας εἰς φυλακὴν ποιήσας τὰ
χρήματα αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀποστεῖλαι, ἃ ἐδανείζετο παρ᾽ αὐ-
τῶν κομίσασθαι. Μέντωρ Ῥόδιος Ἑρμίαν συλλαβὼν καὶ τὰ
χωρία αὐτοῦ κατασχὼν τοὺς ἐπιμελητὰς εἴασε κατὰ χώραν
τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἑρμίου καθεσταμένους. ἐπεὶ δὲ ἐθάρρησαν ἅ-
παντες καὶ εἴ τι παρ᾽ αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένον ἢ ὑπεκ-
κείμενον μετ᾽ αὐτῶν εἶχον, συλλαβὼν αὐτοὺς πάντα παρεί-
λετο ἃ εἶχον. Μέμνων Ῥόδιος κατασχὼν Λάμψακον,
δεηθεὶς χρημάτων ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν
πλῆθός τι ἀργυρίου. τούτοις δὲ τὴν κομιδὴν αὐτῶν ἔσεσθαι
παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἔφησεν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσή-
νεγκαν, ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ ἀφορισά-
μενος ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει. πάλιν τε δεηθεὶς χρημ.
ἐκέλευσεν αὐτοὺς εἰσενεγκεῖν, κομίσασθαι δὲ ἐκ τῶν φόρων. οἱ
δὲ εἰσήνεγκαν ὡς διὰ ταχέων αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς. ἐπεὶ
δὲ ἧκεν καταβολὴ τῶν προσόδων, τὰ ἄλλα ἔφη, ἔπειτα
χρῆναι ἀναγκαῖα τοῦ. ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσειν τόκον.
τῶν στρατιωτῶν τὸ μὲν πρῶτον τὰς σιταρχίας καὶ τοὺς μισθοὺς δὲ ἡμερῶν

χρυσίον, ἐδόσθη αὐτῷ. καὶ οὕτως ἐστάλη. ὁ δὲ ξενοφῶν
τοῦ βασιλέως ἐνθυμηθέντος αὐτῷ οἰκίαν καὶ κτήματα πολλὰ
φιλέρως, καὶ τὸ ἐπὶ θάλατταν καὶ τὸ ἐπὶ τὸν ἑλλήσποντον
οὕτω θαυμάζων, καὶ ταλαντιαῖος ἐκ παίδων ὢν ἐτύγχανε
ἱππικὴν καὶ ἐφιέμενος ἐκ παιδὸς ἐπιμελείας καὶ φιλοτιμίας
ὥστε καὶ ἀνδρῶν ἐπιθυμεῖν καὶ ἵππων καὶ κυνῶν καὶ θηρεύειν
μετὰ ἡδονῆς καὶ δαπανᾶν ἡδέως ἐφ' οἷς ἐπεθύμει. καὶ
ὁ βασιλεὺς πρῶτον μὲν ἐκάλεσε καὶ ἐδεήθη αὐτοῦ
εὐθὺς ἐπὶ τὰ πρόβατα τὰ ἑαυτοῦ ἐλθεῖν, ἵνα ἐκεῖ
ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ ἐπιστολὰς ἔπεμψεν
ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν, ἵνα ἐκεῖ
ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ
ἐπῄνουν καὶ ἐποίουν οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν
ἦλθε καὶ ἐθεάσατο τὰ ἐκεῖ, ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ
ἐπῄνουν καὶ ἐποίουν οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν
ἦλθε καὶ ἐθεάσατο τὰ ἐκεῖ, ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ

τοῖς ἐμπόροις ἐπώλουν. ὁ δὲ πάνυ ἐπῄνει καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ
ἐπῄνουν καὶ ἐποίουν οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν
ἦλθε καὶ ἐθεάσατο τὰ ἐκεῖ, ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ
ἐπῄνουν καὶ ἐποίουν οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν
ἦλθε καὶ ἐθεάσατο τὰ ἐκεῖ, ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ
ἐπῄνουν καὶ ἐποίουν οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν
ἦλθε καὶ ἐθεάσατο τὰ ἐκεῖ, ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ
ἐπῄνουν καὶ ἐποίουν οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν
ἦλθε καὶ ἐθεάσατο τὰ ἐκεῖ, ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε καὶ
ἐκεῖ ἐπιδείξασθαι ἐκέλευσε τὰ ἑαυτοῦ. ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὰς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν,
ἵνα ἐκεῖ ἐπιδείξηται τὰ ἑαυτοῦ. ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ δωροφορούμενα,
τὰ αὐτοῦ φίλα αὐτὸ ἐκέκτητο μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ ἦλθε καὶ
ἐθεάσατο αὐτὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε, μετῳκίσατο αὐτούς· ἀποφήνας τινὰ ἐπὶ
ρόδους μισθοῦ ἐργάζεσθαι, ὅπως ἐκεῖ ἐπιτελῶσιν, αὐτῷ δὲ
μέλοι εἴτε τι μισθοῦ ἐργάζεσθαι, πρὸς τοὺς ξενικοὺς
φόρους ἐλέγετο ὅτι ἀπροσδεῶς ἔχοι τὰ πρὸς τοὺς φόρους αὐτῷ·
τιμὰς γὰρ οὐ λήψεσθαι τῶν ἔργων. ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοῖ
τὸν φόρον αὐτὸν τοῖς ἐργαζομένοις ἀφεῖναι. οἱ δὲ

ἐν μεσολαύῳ.

τῇ ιβ τοῦ ἰουνουαρίου μηνὸς ἡμέρᾳ τετράδι τῶν ἀπόλλωνος τοῦ
χυσεννὴ ἡμέρα παρὰ ἀκαπνὶ πρὸ ἑνδεκάτην ὥραν σελήνης ἀφέσεως πρὸ
τρισὶν ὥραις ἐκπνοὴ ἡμέρᾳ ἐγλυνὴ θημοὶ ταυρίου ἄρρεν ὧν ὄνομα πο
λυξένη σὺν ἀμεθῶ καὶ ἀμπελώνι. ζώντεκνοι βαρθολομαῖς
μαῖος ὁ ἐπὶ ὧν γεμονικῶν γραμματέων. βλάσιος ἐκ παιδείω
νος. ἰωαννῶς ἀντιπουαρέως:

τῇ ἐπὶ τοῦ ἰουλίου μηνὸς ἡμέρᾳ τετράδι τῶν ἀπόλλωνος χυσεννὴ ἡμέρᾳ
πρὸ ἑνδεκάτην ὥραν ἐγλυνὴ θημοὶ ταυρίου ἄρρεν ὧν ὄνομα πα
σώδρα ἀμαθῆ τζημαμοῦ ἰλλωμὴ ἐυμβιοῖς ὑπάρχοντος. ζώντεκνοι
βαρθολομαῖος μαῖος ὁ ἐπὶ ὧν γεμονικῶν γραμματέων βλάσιος ἐκ παι
δείωνος ἰωαννῶς ἀντιπουαρέως. βαῖος ἰωαννῶς ὁ ἀρχαγγόνων
ἐκ μεσολογγίου.

τῇ κ τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς ἡμέρᾳ τετράδι τῶν ἀπόλλωνος χυσεννὴ
ἡμέρᾳ παρὰ ἀκαπνὶ πρὸ ἑνὸς ὥραν σελήνης ἀφέσεως πρὸ ἕξ
τὴν ἡμέραν ἐγλυνὴ θημοὶ ταυρίου ἄρρεν ἐπὶ δὲ ὧν ἐφεξῆς θυσία
ρίοις ἐκ παιρίδαμοῦ ἀμαθοῦς ὧν ὄνομα βαῖος ἀμεξένων ζώντεκνοι.
βαῖος ἄγγελος ρουβίνος μικῶ ἀνδρεοῦ μαῖος βαῖος μικῶ λυζαγίν
ἑτέρος μικῶ ουλιέλμου

τῇ α τοῦ ἀπρειλλίου μηνὸς ἡμέρᾳ τετράδι τῶν ἀπόλλωνος χυσεννὴ
ἡμέρᾳ σαββάτῳ πρὸ δεκάτην ὥραν ἐγλυνὴ θημοὶ ταυρίου
ἄρρεν σελήνης ἔκπτωσις ὧν ὄνομα
τῇ μ τοῦ μαΐου μηνὸς ἡμέρᾳ τετράδι τῇ πρὸ ὥρας δ
πρὸ ἥλιον ἐβδόμην ἐγλυνὴ θημοὶ ταυρίου ἄρρεν ὧν ὄνομα
ἀπολλεμαῖς.

τῇ πρὸ τριῶν μηνὸς μαΐου ϛ ὑπὸ ὥραν ἕκτην τῶν ἀπὸ μεσημβρίας
χιὼν ἐγεννήθη σελήνης φθίνουσης πρὸ ἑπτὰ καὶ δέκα τὴν ὥραν περὶ
ἐν δεκάτην ὡρῶν ἐγλωνήθη μοι θυγάτριον ὀνομασθὲν θεο
δώρα ὧν ἡ μήτηρ ἀγαθὸς πρόκειται δεξιὰ δὲ ἀλίου πάντος.

ἐν φλω

Ἐτέκη τῇ αὐτῇ τρυγόμενος ϛ ὑπὸ ὥραν ἕκτην τῶν ἀπὸ σελήνης φθίνουσης
πρὸ ἓξ καὶ δέκα τὴν ὥραν περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ δεκάτην ὡ
ρῶν ἐγεννήθη μοι υἱὸν ὀνομασθὲν θεόφιλος ἀδελφὸν
ὧν ἡ θρέψασα τὸ ὄνομα σὺν ἀγαθῷ τῷ δαίμονι· σὺν τε κυ
ρίῳ γενηθῆναι τὸ ἀγαθὸν ἀμήν· ἀκμὴ σελήνης λευκὸν ὀρθογώνιος

ἐν φλω

Ἐτέκη τῇ αὐτῇ τρυγόμενος ϛ ὑπὸ ὥραν ἕκτην τῶν ἀπὸ σελήνης φθί
νουσης περὶ ἐνδεκάτην ὥραν ἐγεννήθη μοι θυγάτριον ὃ ἐκάλεσεν ὄνομα
αὐτὸ θεοδώρα· ὧν ἡ θρέψασα ἐκάλεσεν εὐπραξία ἀπὸ τῆς εὐχῆς
τῶν γονέων· σὺν τε κυρίῳ τὸ ἀγαθὸν γενηθῆναι μοι ἀμήν· ὁρᾶται
ὁ τῆς φιλοτιμίας πρωτοβάλιος· ἀλλ' ἀκμὴς φρενὸς ἡγεμών·

ἐν φλω

ἡμέρα εὐβέλα

Ἐτέκη τῇ ιϛ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χμυ ϛ ἐτέκη τὸν ἀπὸ τρίτου ὡρῶν
σελήνης ἀρχούσης ἐγλωνήθη μοι θυγάτριον ὃ ἐκάλεσεν ὄνομα
θεοδώρα ὧν ἡ θρέψασα ἐκάλεσεν εὐπραξία ἀπὸ τῆς εὐχῆς
τῶν γονέων· σὺν τε κυρίῳ τὸ ἀγαθὸν γενηθῆναι μοι ἀμήν· ὁρᾶται
ὁ τῆς φιλοτιμίας πρωτοβάλιος· ἀλλ' ἀκμὴς φρενὸς ἡγεμών·

τῇ ἑνὶ καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χμυ ϛ ἐτέκη τὸν ἀπὸ τρίτης ὥρας
γενόμενον ἡμέρα εὐβέλα πρὸ τεσσάρων καὶ δέκα τὴν ὥραν
σελήνης ἀρχούσης ἐγλωνήθη μοι ἐν μεσολάνῳ παιδίον θῆλυ
ὧν ὄνομα ἐτέθη μαρία ἀπὸ τῆς εὐχῆς· σὺν τε κυρίῳ βλάστοι μοι ἡ
ὁ τῆς φιλομήτορος γραμματεὺς ἀνὴρ ἐπίσημος ἰωάννης θεοφάνους ἀπὸ πουλ
ειος· ἰωάννου ἐν βελίζωνας· πῆς ἐκ μαντούας·

BIBLIOTHECA REGIA

FIN

Grec
2023
entier

R.3294

- 50295 bis -
: 9